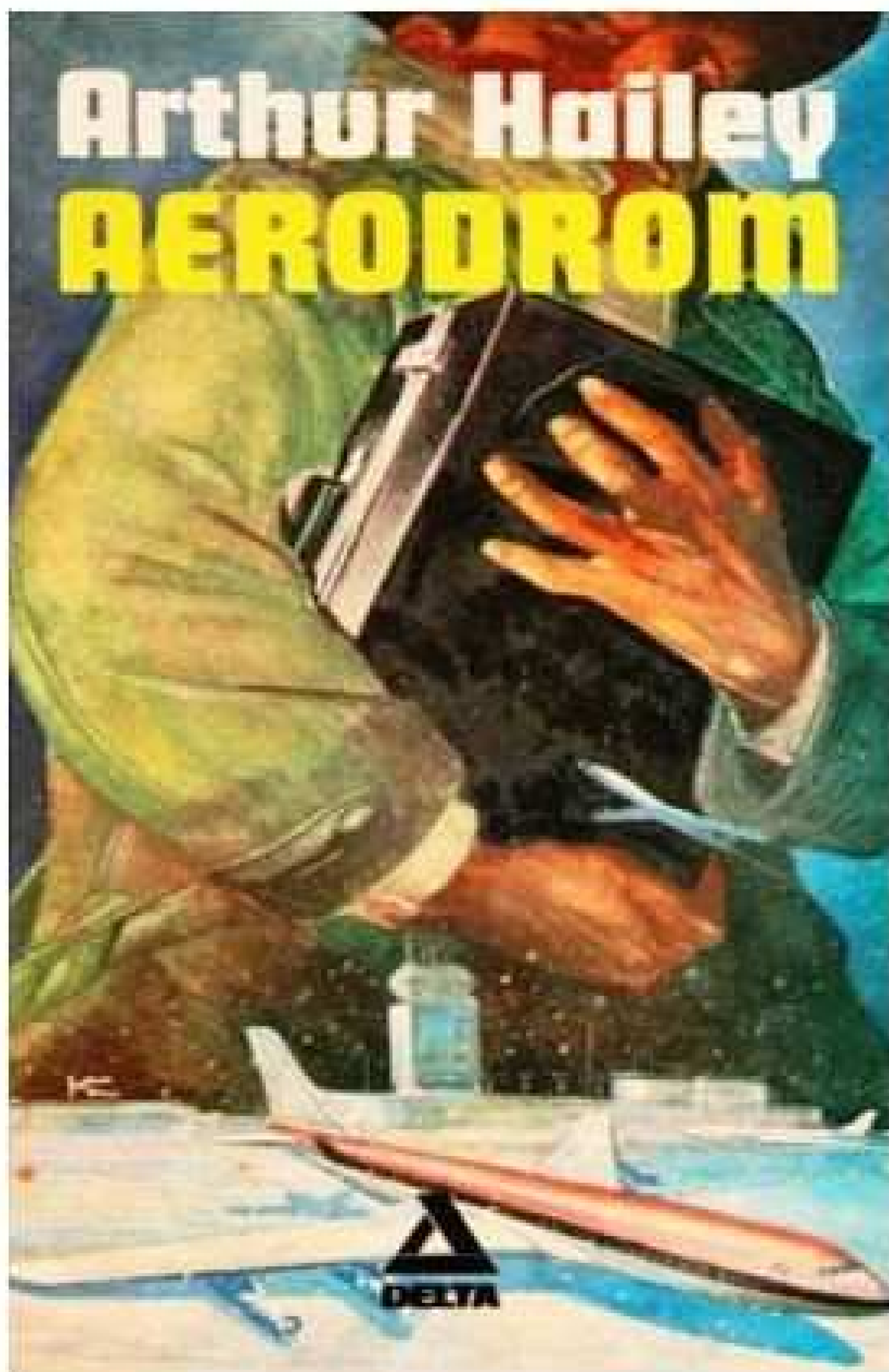

Arthur Hailey
AERODROM
DELTA

Arthur Hailey

AERODROM

O, Ja se oteh grubim okovima zemlje
I plesah na krilima posrebrenim smijehom

Visoki let Johna Gillespieja Mageeja ml. (1922-1941)
bivšeg poručnika Kraljevskih kanadskih zračnih snaga

PRVI DIO

18h 30’ – 20h 30’

1.

Oluja

U ŠEST I POL JEDNOG PETKA UVEČER U MJESECU SIJEČNJU, LINCOLNOV međunarodni aerodrom u državi Illinois radio je, mada u veoma teškim prilikama.

Aerodrom se povijao – kao i cijeli Srednji zapad – pod najgorom, najsnažnijom zimskom olujom u posljednjih pet-šest godina. Oluja je trajala već tri dana i sad su, poput prišteva na izubijanu, oslabljenu tijelu, neprestano izbijali novi izvori nevolja.

Teretnjak za hranu United Air Linesa, koji je prevozio dvjesta obroka, zalutao je i zacijelo bio zameten snijegom negdje na periferiji aerodroma. Ekipa koja je pošla u potragu za teretnjakom – u snježnoj vijavici i mraku – nije još bila uspjela pronaći ni tereta, čak ni vozača.

Avion United Air Linesa DC-8 koji leti bez slijetanja u Los Angeles, a koji je teretnjak trebalo da opskrbi jelom, kasnio je ionako već nekoliko sati, a zbog nezgode s hranom kasnit će još više. Isto je tako kasnilo, zbog različitih razloga, najmanje stotinjak aviona ostalih dvadesetak avionskih kompanija koje su se služile Lincolnovim međunarodnim aerodromom.

Na uzletištu je pista 30 bila neupotrebljiva, jer ju je zakrčio mlažnjak Aéreo-Mexicana – Boeing 707 – čiji su kotači bili duboko zaglibili u podvodnom tlu ispod snijega, pokraj ruba piste. Ni nakon dva sata velikih napora ljudi nisu uspjeli pokrenuti veliki mlažnjak, pa je Aéreo-Mexican, iscrpivši vlastite mogućnosti, pozvao u pomoć kompaniju TWA.

Kako se nije mogla služiti pistom 30, Kontrola zračnog prometa uvela je neprekinuto vođenje zrakoplova i ograničila broj letova iz susjednih oblasnih kontrola letenja u Minneapolisu, Clevelandu, Kansas Cityju, Indianopolisu i Denveru. Usprkos tome, dvadesetak je aviona kružilo nad aerodromom, a nekima je od njih gorivo bilo na izmaku. Na aerodromu se pak dvostruko veći broj aviona spremao da uzleti. Međutim, Kontrola zračnog prometa zabranila je da ti avioni uzlijeću sve dok se ne smanji broj aviona u zraku. Dotle su putničke ulaze, prilazne staze i stajanke sve više zakrčivali avioni koji su čekali da uzlete, i od kojih su mnogima motori radili.

Skladišta svih zrakoplovnih kompanija bila su krcata robom čija je uobičajena hitna otprema bila otežana zbog oluje. Nadzornici utovara nervozno su pregledavali pokvarljivu robu – cvijeće iz staklenika koje se otpremalo iz Wyominga u Novu Englesku, tonu sira koji se prevozio iz Pennsylvanije u Anchorage na Aljaski, zamrznute kruške za Island, žive jastoge koji su putovali s istoka preko Sjevernog pola u Evropu. Jastozi su bili namijenjeni za sutrašnje

jelovnike u Edinburghu i Parizu, gdje će pisati da su to »svježi domaći jastozi«, a američki će ih turisti naručivati ne znajući da su jastozi iz Amerike. Bez obzira na oluju, ugovorima je bilo određeno da pokvarljiva roba mora stići na odredište svježa, i to hitno.

Posebnu je brigu otpremi robe American Airlinesa zadavala pošiljka od više tisuća purića koji su se bili izlegli u inkubatorima prije svega nekoliko sati. Točan plan leženja i otpreme – poput kakve složene vojne dispozicije – bio je izrađen prije više sedmica, još prije nego što su pure bile snijele jaja. Taj je plan zahtijevao prijevoz živih purića do Zapadne obale u roku od dvadeset i četiri sata nakon leženja, koliko su ta stvorenjca mogla živjeti bez hrane i vode. Obično su na taj način svi purići ostajali živi. Bilo je također značajno što bi purići, kad bi se hranili na putu, zaudarali, pa bi i cijeli avion zaudarao dane i dane nakon toga. Otprema je purića kasnila već nekoliko sati, ali je jedan putnički avion bio naknadno određen da prevozi teret, pa će večeras purići imati prednost pred svim ostalim putnicima, čak i uglednicima.

U glavnoj pristanišnoj zgradi vladala je neopisiva zbrka. Čekaonice su bile pretrpane putnicima čiji su letovi bili odgođeni ili otkazani. Posvuda su ležale gomile prtljage. Prostrana glavna dvorana bila je nalik na nešto između gužve oko lopte u ragbiju i Badnjaka u velikoj robnoj kući. Visoko na krovu glavne zgrade neskromni natpis *LINCOLNOV MEĐUNARODNI AERODROM – SVJETSKO ZRAKOPLOVNO RASKRŠĆE,* nije se uopće vidio od snijega nošenog vjetrom.

Pravo je čudo, pomisli Mel Bakersfeld, što još uopće nešto radi.

Mel, upravitelj aerodroma – suhonjav, okretan, prava električna centrala disciplinirane energije – stajao je pokraj stola Štaba za borbu protiv snijega, visoko u kontrolnom tornju. Zurio je u mrak. Obično se iz ove prostorije u staklu vidio cijeli aerodromski kompleks – piste, prilazne staze, putnički prolazi, sav promet na zemlji i u zraku – nalik na lijepo poredane dječje kocke i makete, čiji su se oblici i kretanje čak i noću jasno ocrtavali pod osvjetljenjem. Postojalo je samo jedno više mjesto na aerodromu – ono koje je zauzimala Kontrola zračnog prometa na dva gornja kata.

Ali večeras je samo slabašna nejasna svjetlost nekoliko obližnjih svjetiljaka prodirala kroz gotovo neprobojni zastor snijega nošenog vjetrom. Mel pomisli da će ovo biti zima o kojoj će se raspravljati na konferencijama meteorologa u idućih nekoliko godina.

Sadašnja je oluja nastala prije pet dana u zavjetrini Coloradskog gorja. Isprva je bila tek neznatno područje niskog pritiska koje nije bilo veće od kakva posjeda u prigorju, i većina meteorologa, ili ga uopće nije primijetila na svojim kartama zračnih strujanja, ili se nije obazirala na nj. Tada se taj organizam niskog pritiska, kao za pakost, naduo poput kakva golema zloćudna tumora i, rastući sve više, udario najprije na jugoistok, pa na sjever.

Prešao je preko Kansasa i Oklahome i zastao u Arkansasu pribirući nakupljenu zloću. Sutradan je, debeo i čudovištan, grunuo uz dolinu Mississippija. Napokon se oluja sručila na Illinois i malne paralizirala tu državu

vijavicom, niskom temperaturom i snijegom, kojeg je napadalo oko dvadeset i pet centimetara u roku od dvadeset i četiri sata.

Na aerodromu je prije toga neprekidno padao snijeg, mada ne tako naglo, a nakon toga je i dalje padao šiban snažnim vjetrom, koji je stvarao nove nanose dok su još ralice čistile stare. Ekipe za raščišćavanje snijega bile su na izmaku snaga.

U posljednjih nekoliko sati bilo je poslano kući nekoliko premorenih ljudi, iako su naizmjence spavali na aerodromu u prenoćištu koje je bilo podignuto baš u tu svrhu.

Pokraj Mela, za stolom u Štabu za borbu protiv snijega, Danny Farrow – koji je inače bio pomoćnik upravitelja aerodroma, a sad nadzornik ekipa za raščišćavanje snijega – razgovarao je preko radio-veze sa Službom za raščišćavanje snijega.

– Parkiralište je zameteno snijegom. Treba , mi još šest ralica i ekipa lopataša u zoni Y 74.

Danny je sjedio za stolom koji zapravo i nije bio stol nego široka ploča pričvršćena uza zid, sa tri sjedala. Ispred Dennyja i njegova dva pomoćnika – svakog s jedne strane – nalazila se cijela baterija telefona, telefotografskih aparata i radio-uređaja. Oko njih su bile mape, karte i ploče na zidovima, na kojima bijahu ubilježeni stanje i položaj svakog dijela motorizirane ekipe za borbu protiv snijega, položaj ljudi i nadglednika. Tu je bila i posebna ploča za ekipe lopataša – lutajućih jedinica s lopatama za snijeg. Štab za borbu protiv snijega djelovao je samo zimi. U ostala doba godine ova je prostorija bila prazna i pusta.

Dannyju je ćela bila orošena znojem dok je na brzinu unosio podatke na veliku mapu aerodroma s koordinatnom mrežom. Ponovio je svoju poruku Službi za raščišćavanje snijega kao kakvu očajničku osobnu molbu, što je možda ta poruka i bila. Ovdje je gore bilo zapovjedništvo akcije za raščišćavanje snijega. Tko god ovdje bio, morao je voditi računa o aerodromu u cjelini, žonglirati zahtjevima i upućivati ekipe tamo gdje je bilo najpotrebnije. Ali je problem – i zacijelo uzrok Dannyjevu znojenju – bio u tome što su se oni dolje, boreći se da uopće nešto urade, malokad slagali s njim u tome šta je najpreče.

– Svakako, svakako. Još šest ralica. – Razdražljiv glas iz Službe za raščišćavanje snijega, koja se nalazila na drugom kraju aerodroma, zaštropotao je u zvučniku. – Dobit ćemo ih od Djeda Mraza. On mora da je tu negdje u blizini. – Stanka, pa onda oštrije: – Imate li još kakvih glupavih ideja?

Zirnuvši na Dannyja, Mel zavrtje glavom. Prepoznao je glas starijeg predradnika koji je vjerojatno neprekidno radio otkako je snijeg počeo jako padati. U ovakvim su časovima ljudi gubili strpljenje, a imali su i razloga za to. Obično su se, nakon oštre zime s mnogo snijega, Služba za raščišćavanje snijega i uprava aerodroma sastajali jedne večeri bez žena, a taj sastanak nazivali »večerom ljubavi i pomirbe«. Ove će godine svakako biti potreban takav sastanak.

Danny reče razložno: – Pa, poslali smo četiri ralice po onaj teretnjak za hranu United Air Linesa. Sigurno su se već probili do njega, ili samo što se nisu probili.

– Može biti... samo kad bismo mogli pronaći taj posrani teretnjak!

– Još ga niste pronašli? Pa šta vi, momci, radite – večerate i provodite se?

Danny spusti mikrofon kad uslijedi oštar odgovor:

– Slušajte vi, ptičice u tom vašem ušljivom zaklonu, imate li vi uopće pojma kako je ovdje vani? Možda bi trebalo da provirite pokatkad kroz prozor. Večeras je ovdje isto tako šugavo kao na Sjevernom polu.

– Daj radije puhni malo u ruke, Ernie – reče Danny. – Bar će ti se ugrijati, a osim toga ćeš prestati kukati.

Mel Bakersfeld je pročišćavao u sebi veći dio tog razgovora, iako je znao da je istina ono što je rečeno o prilikama na aerodromu. Vozio se utrvenim putevima i, mada je imao plan aerodroma u malom prstu, večeras je imao muke da se snađe i nekoliko puta samo što nije zalutao.

Mel je bio pošao da nadgleda rad Službe za raščišćavanje snijega, koja je tada, kao i sada, radila punom parom. Štab za borbu protiv snijega u kontrolnom tornju bio je zapovjedništvo, a Služba za raščišćavanje snijega bila je štab u prvim borbenim redovima. Tu su umorne ekipe i nadzornici dolazili i odlazili, naizmjence se znojeći i smrzavajući, a obični su radnici bili pojačani stručnim osobljem – tesarima, električarima, limarima, službenicima i policajcima. Stručno je osoblje bilo odvučeno s redovitih dužnosti na aerodromu i plaćeno pedeset posto više dok ne mine opasnost od snijega. Ali oni su znali što se od njih očekuje, jer su se bili uvježbali za rad na snijegu, kao rezervni vojnici preko vikenda, ljeti i u jesen na pistama i prilaznim stazama. Katkad je promatračima iz prikrajka bilo smiješno gledati ekipe za raščišćavanje snijega kako rade ralicama na kojima pište oduške za zrak u vrući, sunčani dan. Ali kad bi se tko čudio tim opsežnim pripremama, Mel Bakersfeld bi ga podsjetio da je čišćenja snijega s uzletišta isto tako velik posao kao i čišćenja tisuće i dvjesta kilometara autoputa.

Isto kao i Štab za borbu protiv snijega u kontrolnom tornju, Služba za raščišćavanje snijega djelovala je samo zimi. Njeno je sjedište bilo u velikoj prostoriji nalik na pećinu, iznad garaže za teretnjake, i kad je radila, na njenu je čelu stajao dispečer. Sudeći po glasu koji je čuo preko radio-veze, Mel je zaključio da pravi dispečer nije više na svojoj dužnosti i da možda spava u »Plavoj dvorani«, kako su aerodromska Pravila službe – pomalo u šali – nazivala prenoćište ekipa za raščišćavanje snijega.

Iz radio-uređaja ponovo dopre predradnikov glas: – I mi smo, Danny, zabrinuti za taj teretnjak. Onaj bi se jadni vozač mogao ondje smrznuti. Ali, ako ima imalo pameti, bar ne gladuje.

Teretnjak za hranu United Air Linesa krenuo je bio iz kuhinje zrakoplovne kompanije put glavnog putničkog ulaza gotovo prije dva sata. Išao je cestom oko aerodroma, za što mu je obično trebalo petnaestak minuta. Ali teretnjak nije stigao na odredište i očito je vozač zalutao i bio zameten snijegom na nekom

pustom mjestu. Otprema letova United Air Linesa poslala je najprije vlastitu spasavalačku ekipu, ali uzalud. Sad je uprava aerodroma preuzela stvar u svoje ruke.

Mel reče: – Taj je avion napokon poletio, je li? Bez hrane.

Danny Farrow odgovori ne dižući pogleda:

– Čuo sam da je kapetan izložio putnicima situaciju. Rekao im je da bi trebalo jedan sat da stigne drugi teretnjak, da imaju u avionu kino i pića i da u Kaliforniji sija sunce. Svi su glasali da se što prije krene, pa u božju mater! I ja bih na njihovu mjestu.

Mel klimnu glavom i odrva se napasti da preuzme stvar u svoje ruke i upravlja sam potragom za teretnjakom i vozačem. Akcija bi bila najbolja terapija. Zbog studeni u proteklih nekoliko dana, i vlage, Mela je opet počela boljeti stara rana iz rata – koja ga je podsjecala na Koreju, a nikako ga nije htjela ostaviti na miru – pa i sad je osjećao bol. Naslonio se i promijenio položaj tako da je sad stajao na zdravoj nozi. Olakšanje je potrajalo samo trenutak. Gotovo je odmah, u novom položaju, opet osjetio bol.

Časak kasnije bilo mu je drago što se nije upletao. Danny je već radio ono što je trebalo – pojačao je potragu za teretnjakom, uputio ralice i ljude s područja oko glavne zgrade na cestu što obilazi aerodrom. Zasad je trebalo napustiti parkiralište, iako će poslije zbog *toga* biti napretek pritužbi. Ali najprije se mora spasiti vozač.

Između poziva Danny upozori Mela: – Spremi se za nove žalbe. Zbog ove će potrage biti zakrčena okolna cesta. Zadržat ćemo ostale teretnjake za hranu dok ne nađemo momka.

Mel klimnu glavom. Žalbe su bile neizbježne u poslu upravitelja aerodroma. Ovaj put će, kako je Danny predvidio, uslijediti val prosvjeda kad ostale zrakoplovne kompanije shvate da se njihovi teretnjaci za hranu ne mogu probiti do uzletišta, bez obzira na razlog. Bilo je onih, koji će teško povjerovati da jednom čovjeku prijeti opasnost da se smrzne u takvu centru civilizacije kao što je aerodrom, ali se i svejedno može dogoditi. U ovakvu večer nije se smjelo kretati po pustim granicama aerodroma bez azimuta. A ako vozač odluči da zaustavi teretnjak i da radi topline ostavi motor da radi, uskoro ga može zaviti snijeg ispod kojeg će se skupljati smrtonosni ugljični monoksid.

Danny je u jednoj ruci držao slušalicu crvenog telefona, a drugom je listao pravila za slučajeve opasnosti – pravila koja je Mel bio brižljivo sastavio za ovakve prilike.

Crveni je telefon bio povezan s dežurnim šefom vatrogasne službe. Danny mu je ukratko izložio situaciju.

– A kad pronađemo teretnjak, poslat ćete tamo kola za spašavanje, a možda će trebati i inhalator ili termofor, možda i jedno i drugo. Ali bolje da ne pođete dok ne znamo točno kamo. Ne bismo htjeli da i vi, momci, ondje zaglavite.

Znoj se sve jače ljeskao na Dannyjevoj poćelavoj glavi. Mel je znao da Danny nerado upravlja Štabom za borbu protiv snijega i da je zadovoljniji u

svom planskom odsjeku, gdje istražuje logistiku i hipoteze o budućnosti zrakoplovstva. Te se stvari lijepo planiraju unaprijed, čovjek ima vremena da razmišlja i ne zbunjuju ga problemi koji se moraju odmah riješiti, kao ovi večeras. Baš kao što ima ljudi koji žive u prošlosti, pomisli Mel, ljudima kao što je Danny Farrow, budućnost je utočište. Ali, bio zadovoljan ili nezadovoljan, i mada se preznojavao, Danny je nekako izlazio nakraj i s ovim poslom.

Mel ispruži ruku preko Dannyjeva ramena i podignu slušalicu telefona koji je bio izravno povezan s Kontrolom zračnog prometa. Javi se šef Kontrole.

– Šta je s tim Aéreo-Mexicanom 707?

– Još je ondje, gospodine Bakersfelde. Već ga oko dva sata pokušavaju pomaknuti, ali još nisu uspjeli.

Ta se nezgoda dogodila tek što je bio pao mrak, kad je kapetan Aéreo-Mexicana vozio avion prilaznom stazom prije uzlijetanja i zabunom skrenuo desno mjesto lijevo od plavog svjetla na stazi. Na nesreću, na tom dijelu zemljišta, koje je inače bilo obraslo travom, nije bilo nešto u redu s drenažom, što je trebalo popraviti kad prođe zima. Sad je, međutim, usprkos debelu sloju snijega, bila ispod površine još kaljuža. Pošto je krivo skrenuo, u roku od nekoliko sekundi avion težak sto i dvadeset tona duboko je zaglibio.

Kad je postalo jasno da se avion, onako opterećen, ne može izvući vlastitom snagom, nezadovoljne su putnike iskrcali i pomogli im da prijeđu kroz blato i snijeg do autobusa što bijahu na brzinu unajmljeni. Sad, nakon više od dva sata, veliki se mlažnjak još nije mogao ni maknuti, a njegov trup i rep zakrčili su bili pistu 30.

Mel priupita: – Jesu li pista i prilazna staza još neupotrebljivi?

– Jesu – odgovori šef Kontrole. – Sve avione koji treba da uzlete držimo kod putničkih ulaza, a onda ih šaljemo okolo na druge piste.

– To ide prilično sporo?

– Sporije za pedeset posto. Trenutno deset aviona čeka da se oslobodi prilazna staza, a deset drugih da upale motore.

Ovo je najbolji dokaz, pomisli Mel, koliko su aerodromu hitno potrebne nove piste i prilazne staze. On je već tri godine tražio da se izgradi nova pista, uporedo s pistom 30, i da se uvedu neka druga tehnička poboljšanja. Ali je Upravni odbor aerodroma, pod političkim pritiskom iz grada, odbio da to odobri. Taj je pritisak potjecao odatle što su gradski vijećnici, iz nekih svojih razloga, htjeli izbjeći izdavanju novih obveznica koje su bile potrebne da se to financira.

– Osim toga – reče šef Kontrole – budući da je pista tri nula neupotrebljiva, avioni moraju polijetati preko Meadowooda. Već su počele pristizati pritužbe.

Mel prostenja. Naselje Meadowood, koje se nalazilo na jugoistočnoj strani aerodroma, bijaše trn u oku Melu i smetnja letenju aviona. Iako je aerodrom bio sagrađen mnogo prije tog naselja, stanovnici Meadowooda neprestano su se i ogorčeno žalili na avionsku buku. O tome se raspisala i štampa, što je izazvalo još više žalbi i sve žučljivije optužbe protiv aerodroma i njegove uprave. Naposljetku, nakon dugih pregovora u kojima je bilo i političkih smicalica, i

nakon nove kampanje u štampi i – po mišljenju Mela Bakersfelda – grubih iskrivljavanja činjenica, aerodrom i Federalna uprava zrakoplovstva pristali su da mlažnjaci uzlijeću i slijeću preko Meadowooda samo kad to budu zahtijevale izuzetne okolnosti. A kako je broj upotrebljivih pista na aerodromu bio ionako već ograničen, djelotvornost je bila znatno smanjena.

Osim toga, bilo je zaključeno da će avioni koji budu uzlijetali preko Meadowooda smanjiti buku motora čim se odvoje od zemlje. Ta je odluka opet izazvala prosvjede pilota koji su smatrali da se time izvrgavaju opasnosti. Međutim, zrakoplovne kompanije – koje su vodile računa o ogorčenju javnosti i njezinih zakonitih zastupnika – zapovjedile su pilotima da se pokore toj odluci.

Ali čak ni to nije zadovoljilo stanovnike Meadowooda. Njihovi su ratoborni vođe još prosvjedovali, vodili kampanju i – prema najnovijim glasinama – namjeravali tužiti aerodrom sudu.

Mel pripita šefa Kontrole:

– Koliko ih se javilo telefonski?

Još prije nego što je čuo odgovor, zaključio je zlovoljno da će još više sati svog radnog vremena morati utrošiti na delegacije, prepirke i besciljna raspravljanja.

– Rekao bih da ih je bilo najmanje pedeset s kojima smo razgovarali, a bilo ih je i s kojima nismo htjeli razgovarati. Telefoni počnu zvoniti čim neki avion uzleti – čak i oni čijih brojeva nema u imeniku. Da mi je samo znati otkud im ti brojevi!

– Valjda ste rekli ljudima koji su nazivali da je izuzetna situacija, oluja, i da je jedna pista neupotrebljiva.

– Ma objašnjavamo im, ali to nikoga ne zanima. Oni samo žele da avioni prestanu letjeti iznad njih. Neki od njih kažu da piloti moraju, bez obzira na poteškoće, smanjiti buku svojih motora, a oni to večeras ne čine.

– Bože sveti! Ne bih ni ja, da sam pilot.

Kako može itko tko ima malo pameti, pomisli Mel, očekivati da će pilot, po ovakvu vremenu, smanjiti snagu svojih motora čim uzleti, a onda naglo zaokrenuti leteći po instrumentima – što je sve potrebno da se priguši buka motora.

– Ne bih ni ja – reče šef Kontrole. – Mada sve to ovisi valjda o tome s koje se strane gleda na stvar. Da ja stanujem u Meadowoodu, možda bih i ja mislio kao i oni.

– Ali vi nikad ne biste stanovali u Meadowoodu. Vi biste bili poslušali savjete koje smo dali tim ljudima, prije više godina, da ne grade ondje kuće.

– Pa valjda bih. Da, zbilja, netko mi je od mojih ljudi javio da će u naselju i večeras održati nekakav sastanak.

– Po ovom vremenu?

– Čini se da ga ipak kane održati, a po onome što smo čuli, spremaju se da nešto novo zakuhaju.

– Štogod to bilo, uskoro ćemo čuti – predskaza Mel.

Pa ipak, pomisli, ako *zaista* održe sastanak u Meadowoodu, bila bi šteta da im tako lako damo novo oružje. Gotovo je sigurno da će sastanku prisustvovati novinari i politikanti kojima će letovi iznad njih, ma koliko bili potrebni u ovom trenutku, dati obilje materijala o kojem će moći pisati i pričati. Pa zato, što se prije osposobi zakrčena pista 30, to će za sve biti bolje. Mel reče šefu Kontrole:
– Sad ću ja sam poći van da vidim šta se događa. Javit ću vam kakva je situacija.

– Dobro.

Mijenjajući predmet razgovora, Mel priupita:

– Je li moj brat večeras na dužnosti?

– Jest. Keith je na radarskoj kontroli zapadnog prilaza.

Mel je znao da su letovi sa zapada jedna od teških, napornih dužnosti u kontrolnom tornju. Tu je trebalo nadzirati slijetanje svih aviona na području zapadnog kvadranta. Mel se skanjivaše, a zatim se sjeti da odavno poznaje šefa Kontrole zračnog prometa.

– Kako je Keith? Primjećuju li se na njemu znakovi umora?

Nastade kratka stanka.

– Jest, primjećuju se. Čini mi se, više nego inače.

Obojica su znali da je Melov mlađi brat zabrinjavao u posljednje vrijeme i ednoga i drugoga. Šef Kontrole reče:

– Da vam pravo kažem, rado bih mu olakšao posao, ali ne mogu. Nemamo dovoljno ljudi i svi su preopterećeni poslom. – Pa nadoda: – I ja.

– Znam da jeste, i zahvalan sam vam što tako pazite na Keitha.

– Pa, u ovom našem poslu većina se nas kad-tad umori od borbe. – Mel osjeti da čovjek pomno bira riječi. – Katkad se to odrazi u glavi, a katkad u hrabrosti. Kako bilo da bilo, kad se to dogodi, mi nastojimo pomoći jedan drugome.

– Hvala vam. – Ovaj razgovor ipak nije umirio Mela. – Možda ću svratiti poslije do vas.

– U redu, gospodine.

Šef Kontrole spusti slušalicu.

»Gospodine« bijaše znak puke uljudnosti. Mel nije imao nikakve vlasti nad Kontrolom zračnog prometa, koja je bila odgovorna samo Federalnoj upravi zrakoplovstva u Washingtonu. Međutim, odnosi između kontrolora i uprave aerodroma bili su dobri, a Mel je nastojao da i ostanu takvi.

Aerodrom, svaki aerodrom, čudnovata je mješavina isprepletenih ovlaštenja. Nijedan pojedinac nema vrhovne vlasti, ali i nijedan dio nije posve samostalan. Kao upravitelj aerodroma, Mel je bio najbliži vrhovnoj vlasti, ali je bilo područja u koja se radije nije upletao. Kontrola zračnog prometa bila je takvo jedno područje, a unutrašnja uprava drugo. On se mogao miješati, i miješao se, u poslove koji su se ticali aerodroma kao cjeline, ili dobra ljudi koji su se služili aerodromom. Mogao je mirne duše zapovjediti nekoj zrakoplovnoj kompaniji da ukloni natpis s vrata, koji je zavodio ljude u bludnju ili koji se nije

slagao s uvriježenim običajima. Ali ono što se zbivalo iza vrata ticalo se, uglavnom, samo zrakoplovne kompanije.

Zato je upravitelj aerodroma morao biti i dobar taktičar i svestran administrator.

Mel spusti slušalicu. Na drugom telefonu, Danny Farrow se prepirao s nadzornikom parkirališta, izmučenim čovjekom koji je već sate i sate slušao gnjevne pritužbe vlasnika automobila koji nisu mogli napustiti parkiralište. Ljudi su ga pitali – znaju li oni koji upravljaju ovim aerodromom da pada snijeg? A ako znaju, zašto netko od njih ne pljune u šake i ne ukloni taj snijeg tako da čovjek može odvesti svoja kola kamo god hoće i kadgod hoće, kao što mu jamči njegovo demokratsko pravo?

– Recite im da smo uveli diktaturu.

Danny je ponavljao da se nenatkriveno parkiralište neće moći očistiti dok se ne posvršavaju važniji poslovi. Poslat će ljude i motorizaciju kad bude mogao. Razgovor je prekinuo poziv šefa Kontrole. Nova meteorološka prognoza predviđa da će vjetar promijeniti smjer u roku od jedan sat. To znači da će morati promijeniti piste, pa mogu li požuriti čišćenje lijeve piste 17? Danny reče da će učiniti sve što može. Porazgovarat će s nadzornikom Conga Linea i ponovo nazvati toranj.

Ovakva je stiska neprekidno trajala već tri dana i tri noći, otkako je snijeg počeo padati. Zbog toga što su uspješno odolijevali toj navali, Mela je još više naljutilo pisamce koje mu je donio kurir prije petnaestak minuta. Pisamce je glasilo:

m –

želim vas upozoriti – komisija kompanija za piste (na zahtjev verna demeresta... zašto vas vaš zet ne trpi?) sprema kritički izvještaj zato što je raščišćavanje snijega s pista i prilaznih staza (više dana kaže) traljavo, neefikasno... izvještaj okrivljuje aerodrom (dakle vas) za veći dio odgođenih letova... i tvrdi da 707 ne bi zaglibio da je staza bila očišćena prije i bolje... pa sad sve kompanije ispaštaju itd, itd, vidite kud smjera... a gdje ste vi? da niste zameteni (snijegom, mislim)... izvucite se i počastite me kavom.

pusi vas

t

Ovo »t« značilo je Tanya – Tanya Livingston, službenica zrakoplovne kompanije Trans America i Melova najbolja prijateljica. Mel ponovo pročita pisamce, kao što je obično činio s Tanyinim pisamcima koja su mu uvijek drugi put bivala jasnija. Tanya, čiji je posao obuhvaćao rješavanje posebnih problema i odnose s putnicima, nije trpjela velika slova. (»Mele, ne čini li se to vama pametno? Kad bismo ukinuli velika slova, bilo bi puno manje briga. Pogledajte samo novine!) Ona je zapravo natjerala jednog mehaničara Trans Amerike da

ukloni sva velika slova s njezina uredskog pisaćeg stroja. Mel je čuo da je neki njen pretpostavljeni digao galamu zbog toga i citirao kruta pravila zrakoplovne kompanije o samovoljnom oštećivanju kompanijine imovine. Pa ipak, Tanya je dobro prošla. Gotovo je svagda dobro prolazila.

Vern Demerest što se spominjao u pisamcetu bio je kapetan Vernon Demerest koji je također radio za Trans Ameriku. To je bio jedan od najstarijih kapetana te kompanije i ujedno vatreni pristaša Društva pilota zrakoplovnih kompanija, a ove zime i član Komisije zrakoplovnih kompanija za nadzor pista na Lincolnovu međunarodnom aerodromu. Komisija je nadzirala piste i prilazne staze u snježnom razdoblju i proglašavala ih prikladnim ili neprikladnim za polijetanje i slijetanje aviona. U njemu je svagda bio po jedan aktivni avijatički kapetan.

Vernon Demerest je slučajno bio i Melov zet, muž Melove starije sestre Sare. Pleme je Bakersfeldovih, zahvaljujući tradiciji i ženidbenim vezama, vuklo korijenje iz avijacije i bilo povezano njome, baš kao što su nekoć neke starije obitelji bile vezane uz pomorstvo. Međutim, odnosi između Mela i njegova zeta, koga je on smatrao uobraženim i uštogljenim, nisu bili osobito srdačni. Mel je znao da i drugi imaju slično mišljenje o njegovu zetu. Nedavno su se Mel i kapetan Demerest oštro sukobili na sastanku Upravnog odbora aerodroma, na kojem je Demerest zastupao Društvo pilota. Mel je sumnjao da je ovaj kritički izvještaj o raščišćavanju snijega – nadahnut zacijelo njegovim zetom – u neku ruku osveta.

Mel nije bio osobito zabrinut zbog toga izvještaja. Kakve god nedostatke aerodrom inače imao, znao je da se svi skupa bore s olujom najbolje kako znaju i umiju. Pa ipak, taj će mu izvještaj pričiniti neugodnosti. Primjerci izvještaja bit će razaslani svim kompanijama i sutra će ga obasuti telefonskim upitima i memorandumima, pa će morati davati objašnjenja.

Mel pomisli da će biti najbolje da i dalje bude u toku zbivanja, da bude u pripravnosti. Odluči da uz put, kad bude razgledao uzletište, zakrčenu pistu i mlažnjak Aéreo-Mexicana koji je zaglibio, provjeri kako se raščišćava snijeg.

Danny Farrow je u Štabu za borbu protiv snijega razgovarao opet telefonski sa Službom za raščišćavanje snijega. U kratkom prekidu Mel mu dobaci:

– Idem u glavnu zgradu, a poslije na uzletište.

Sjeti se što mu je Tanya bila napisala o tome da zajedno popiju kavu. Najprije će skoknuti u svoju sobu, a onda će, prolazeći kroz glavnu zgradu, svratiti do Trans Amerike da porazgovara s njom. Ta ga je pomisao uzbuđivala.

2.

Mel Bakersfeld

MEL SE SPUSTIO SLUŽBENIM LIFTOM, ZA KOJI JE IMAO POSEBAN KLJUČ, S TORNJA do uprave na polukatu. Iako je njegov ured bio pust, a stolovi daktilografkinja očišćeni i pisaći strojevi pokriveni, svjetla su još gorjela. On uđe u svoju sobu. Iz ugrađenog ormara, pokraj širokog pisaćeg stola od mahagonija, za kojim je sjedio danju, izvadi težak zimski kaput i visoke cipele podstavljene krznom.

Večeras Mel nije imao nikakvih posebnih dužnosti na aerodromu. Tako je i trebalo da bude. A ostao je ovdje gotovo sva ova tri dana koliko traje oluja zato da bude pri ruci ako iskrsne kakva opasnost. Inače bi, razmišljao je obuvajući visoke cipele i vezujući ih, sad bio već kod kuće sa Cindy i djecom.

Bi li zaista bio?

Ma koliko čovjek nastojao biti objektivan, prosuđivaše Mel, teško je biti siguran u svoje prave pobude. Da nije bilo oluje, vjerojatno bi se bio našao neki drugi razlog da ne ide kući. Zapravo se čini da se u posljednje vrijeme nekako uobičajilo da se ne vraća kući. Njegov je posao, naravno, služio općem dobru. Zbog toga je imao mnogo razloga da radi prekovremeno na aerodromu, gdje se odnedavno nosio s velikim problemima, posve neovisnim od večerašnje gužve. Ali – ako ćemo pravo – aerodrom mu je služio i kao utočište od neprestanih svađa sa Cindy, do kojih je dolazilo gotovo svaki put kad bi bili zajedno.

– Uh, k vragu! – Melov uzvik poremeti tišinu u sobi.

On otaba u visokim cipelama do svog pisaćeg stola. Pogled na otipkano upozorenje njegove tajnice potvrdi mu ono čega se bio netom sjetio. Večeras je opet jedno od onih dosadnih dobrotvornih sijela njegove žene. Mel je prije sedmicu dana nevoljko obećao da će poći s njom. Riječ je bila o domjenku i večeri (kako je pisalo u poruci) u središtu grada, u mondenom restoranu »Lake Michigan Inn«. U poruci nije bilo naznačeno o kakvoj se dobrotvornoj akciji radi, a ako mu je to žena ikad spomenula, bio je već zaboravio. Akcije za koje se Cindy Bakersfeld zalagala bile su sve odreda dozlaboga slične. Potvrda je vrijednosti neke akcije – po Cindynu mišljenju – bio društveni ugled njezinih kolegica u odboru.

Srećom, radi mira sa Cindy, večera je trebalo da počne kasno – gotovo tek za dva sata, a s obzirom na to kakvo je vrijeme, počet će možda još kasnije. Stići će, dakle, na vrijeme čak i pošto pregleda aerodrom. Može se još vratiti, obrijati i presvući u uredu i tek malko zakasniti. Ipak, bit će bolje da upozori Cindy. Mel nazva direktnom vanjskom linijom broj svoje kuće.

Javi se Roberta, starija kćerka.

– Zdravo – reče Mel. – Ovdje tvoj stari.

Robertin odgovor bijaše hladan. – Da, znam.

– Kako je bilo u školi danas?

– Ne bi li mogao biti malo određeniji, oče? Imali smo nekoliko predmeta. Koji te od njih zanima?

Mel uzdahnu. Bilo je dana kad mu se činilo da mu se cijeli obiteljski život naglo raspada. Razabrao je da je Roberta u jednom od onih svojih raspoloženja koja je Cindy nazivala drzovitim. Pitao se da li svi očevi naglo izgube vezu sa svojim kćerima kad one navrše trinaest godina. Prije manje od godinu dana njih su dvoje bili, čini se, najprisniji što mogu biti otac i kćerka. Mel je veoma volio obje svoje kćeri – Robertu i njenu mlađu sestru Libby. Na mahove je poimao da su one jedini razlog zbog kojeg se njegov brak sačuvao. Što se tiče Roberte, znao je da će se kod nje u pubertetu javiti interesi koje on neće moći ni dijeliti s njom ni razumjeti ih posvema. Bio je spreman na to. Ali nije očekivao da će biti posve isključen iz njezina života, ni da će ona pokazivati prema njemu neku mješavinu ravnodušnosti i nadmenosti. Mada, objektivno govoreći, sve veći razdor između Cindy i njega nije mogao biti ni od kakve koristi. Djeca su osjetljiva.

– Dobro, dobro – reče Mel. – Je li mama kod kuće?

– Izašla je. Rekla je, ako ti telefoniraš, da ti kažem da moraš doći u grad da se sastaneš s njom i da se bar ovaj put potrudiš da ne zakasniš.

Mel zatomi srdžbu. Roberta je svakako tačno ponavljala Cindyne riječi. Baš kao da je čuo svoju ženu kako ih izgovara.

– Ako se mama javi, reci joj da ću možda malo zakasniti i da nisam tome ja kriv. – Nastade šutnja, a onda je priupita: – Jesi li me čula?

– Jesam – odgovori Roberta. – Imaš li još šta da mi kažeš, oče? Moram pisati domaću zadaću.

On joj odbrusi:

– Da, imam još nešto da ti kažem. Ubuduće nemojte govoriti takvim tonom sa mnom, gospođice, i iskazujte mi malo više poštovanja! Nadalje, završit ćemo ovaj razgovor kad ja budem htio.

– Kako hoćeš, oče.

– I prestani me zvati oče!

– Dobro, oče.

Mel samo što se ne nasmija, ali se suspregnu i upita je:

– Je li kod kuće sve u redu?

– Jest. Ali Libby hoće da razgovara s tobom.

– Samo trenutak! Baš sam ti htio reći da zbog oluje možda neću večeras doći kući. Ovdje se na aerodromu svašta događa. Vjerojatno ću se vratiti ovamo i ovdje prespavati.

Ponovo nastade stanka, kao da Roberta premišlja da li da zajedljivo odvrati: *Pa šta onda još ima novo*? Ali je, očito odustala od toga.

– Hoćeš li razgovarati s Libby?

– Da, hoću. Laku noć, Robbie!

– Laku noć.

Začuo je nestrpljivo komešanje dok je slušalica prelazila iz ruke u ruku, a zatim Libbyn sitan zadihan glas:

– Tata! Tata! Pogodi šta ima novo!

Libby je uvijek bila bez daha, kao da sedmogodišnjoj djevojčici život uzbudljivo juri, pa mora neprestano držati korak s njim jer će inače zaostati.

– Čekaj malo da razmislim – reče Mel. – Znam, danas si uživala u snijegu.

– Jesam. Ali ne mislim to.

– Onda ne mogu pogoditi. Moraš mi reći.

– Pa ovaj, u školi nam je gospođica Curzon rekla da za domaću zadaću napišemo što mislimo što će se sve dogoditi u idućem mjesecu.

On raznježeno pomisli da shvaća Libbyno ushićenje. Njoj je gotovo sve uzbudljivo i dobro, a ono malo što nije, otkloni od sebe i brzo zaboravi. Upita se koliko li će još potrajati ta njena sretna nevinost.

– To je zgodno – reče Mel. – Sviđa mi se.

– Tata, tata! Hoćeš li mi pomoći?

– Hoću ako mogu.

– Trebam sliku veljače.

Mel se osmjehnu. Libby je imala svoju posebnu verbalnu stenografiju koja je katkad bila izražajnija od uobičajenih riječi. On pomisli da bi i njemu dobro došla slika veljače.

– Ima jedan kalendar u mom pisaćem stolu u radnoj sobi.

Reče joj gdje da ga potraži, pa začu kako ona otapka iz sobe smetnuvši s uma telefon. Zacijelo je Roberta bez riječi spustila slušalicu.

IZ UREDA UPRAVITELJA AERODROMA MEL POĐE DALJE POLUKATOM GDJE SE administracija protezala duž cijele glavne zgrade. Sa sobom je nosio teški zimski kaput.

Zastavivši se, promotri dolje krcatu dvoranu u kojoj kao da je vrelo još jače nego prije pola sata. U čekaonicama su sva mjesta bila zauzeta. Novinski kiosci i informacioni uredi bili su okruženi skupinama ljudi od kojih su mnogi bili u vojnim uniformama. Ispred svih šaltera zrakoplovnih kompanija stajali su redovi putnika, od kojih su se neki protezali do iza ugla. Blagajnici i nadzornici, čiji je uobičajeni broj bio znatno povećan njihovim kolegama iz ranijih smjena, što bijahu zadržani da rade prekovremeno, bijahu rasprostrli na tezgama ispred sebe redove letenja i putničke kupone poput orkestarskih partitura.

Odgađanja i promjene smjera letova, koje je izazvala oluja, utjecali su i na redove letenja i na strpljenje ljudi. Upravo ispod Mela, pred blagajnom Braniffa, neki mladolik muškarac duge, plave kose, sa žutim šalom, govorio je glasno: – I

vi imate obraza da mi kažete da moram letjeti u Kansas City da bih stigao u New Orleans! Pa vi, ljudi, izmišljate novu geografiju! Vama je vlast udarila u glavu!

Blagajnica pred njim, privlačna crnka dvadesetih godina, preletje rukama preko očiju prije nego što odgovori profesionalno strpljivo:

– Možete letjeti i direktno, gospodine, ali ne znamo kada. Zbog nevremena brže ćete stići ovim dužim putem, a cijena vam je ista.

Iza čovjeka sa žutim šalom drugi su se putnici s drugim problemima nestrpljivo gurali naprijed.

Pred šalterom Uniteda odigravala se mala predstava pantomime. Jedan putnik – dobro odjeven poslovni čovjek – nagnuo se naprijed i tiho nešto govorio. Po njegovu izrazu i kretnjama Mel Bakersfeld je razabrao šta govori.

– Ja bih svakako želio letjeti tim prvim avionom.

– Žao mi je, gospodine, ali je taj avion već popunjen. A duga je lista...

Prije negoli je blagajnik dovršio rečenicu, digao je pogled. Putnik je stavio svoju torbu pred njega na tezgu. Polako, ali značajno lupkao je plastičnim privjeskom po uglu torbe. Bio je to privjesak »Kluba 100.000 milja« kakve je United izdavao svojim povlaštenim prijateljima – posebnoj eliti kakvu su imale sve zrakoplovne kompanije. Izraz se na blagajnikovu licu promijeni.

On progovori isto onako tiho: – Mislim da ćemo to već nekako urediti, gospodine.

Blagajnik držaše olovku časak u zraku, a zatim prekriži ime jednog drugog putnika – koji je bio ranije stigao i kojeg je kanio uvrstiti među putnike za taj avion – i upisa mjesto njega došljakovo ime. Ostali koji su stajali u redu nisu ništa primijetili.

Mel je znao da se to isto događa svagdje, na svim šalterima avionskih kompanija. Samo naivčine i neupućeni vjeruju da se s listama čekanja i rezervacijama postupa posve nepristrano.

Mel opazi da u dvoranu ulazi skupina pridošlica – zacijelo iz grada. Otresali su snijeg sa sebe ulazeći, a sudeći po njihovoj vanjštini, vrijeme se bilo još pogoršalo. Svjetina je ubrzo upila pridošlice.

Malo je koji od oko osam tisuća putnika koji su se svaki dan slijegali u glavnu zgradu ikad pogledao gore, na polukat, gdje se nalazila administracija, a još ih je manje večeras primijetilo Mela koji je, visoko iznad njih, gledao dolje. Većina ljudi koja je razmišljala o aerodromima razmišljala je o zrakoplovnim kompanijama i avionima. Teško da su mnogi od njih uopće znali da na aerodromima postoje uredi i da administrativna mašinerija – koju nisu vidjeli, ali koja je bila složena i zapošljavala na stotine ljudi – neprekidno radi i pokreće aerodrom.

Možda je to čak dobro, pomisli Mel spuštajući se ponovo liftom. Kad bi ljudi bili upućeniji, s vremenom bi upoznali i sve slabosti i opasnosti aerodroma, te bi se osjećali mnogo nesigurnije leteći amo-tamo.

Obrevši se u glavnoj dvorani, zaputi se prema krilu Trans Amerike. Kod prijavnog šaltera pristupi mu nadzornik u uniformi.

– ‘Bar večer, gospodine Bakersfelde! Tražite li gospođu Livingston?

Ma koliko bilo posla na aerodromu, pomisli Mel, uvijek će se naći vremena za ogovaranje. Zanimalo ga je koliko već ljudi zna za njegovo prijateljevanje s Tanyom.

– Da – odgovori. – Nju tražim.

Nadzornik mahnu glavom prema vratima na kojima je pisalo SAMO ZA SLUŽBENIKE KOMPANIJE.

– Tu je unutra, gospodine Bakersfelde. Upravo imamo jednu malu krizu koja ona sad rješava.

3.

Tanya Livingston

U MALOM ZASEBNOM SALONU, KOJI JE KATKAD SLUŽIO ODMARANJU BUDŽOVANA, histerično je jecala mlada djevojka u uniformi blagajnice Trans Amerike.

Tanya Livingston vodila ju je prema naslonjaču. – Lijepo tu sjedite – praktično će Tanya – nikamo nam se ne žuri. Poslije ćete se bolje osjećati, a kad budete spremni, možemo porazgovarati.

Tanya također sjede poravnavajući svoju urednu, tijesnu suknju uniforme. Njih su dvije bile same u sobi i jedini je zvuk – osim plača – bilo slabašno zujanje klimatskih uređaja.

Razlika u dobi između te dvije žene iznosila je petnaestak godina. Djevojci je moglo biti dvadesetak, a Tanya se približavala četrdesetoj. Promatrajući djevojku, Tanya je osjećala da ih dijeli još veći jaz. Pomislila je da je to vjerojatno zato što je ona živjela u braku, mada kratko vrijeme i prije mnogo godina, ili joj se bar tako činilo.

Sjeti se da je danas već po drugi put postala svjesna svojih godina. Prvi put je to bilo kad se jutros češljala i zapazila izdajničko pramenje sijedih vlasi u svojoj kratko podrezanoj, jarkoriđoj kosi. Ovaj put je bilo više sijedih vlasi nego prije nekih mjesec dana, a obje su je te prilike podsjetile da su četrdesete godine – kad žena treba da zna kamo ide i zašto – bliže nego što je željela misliti. Još joj nešto pade na um – za petnaest godina kćerka će joj biti jednako stara kao ova djevojka što tu plače.

Djevojka, koja se zvala Patsy Smith, otare zacrvenjene oči velikim platnenim rupčićem koji joj je dala Tanya. Jedva je govorila suzdržavajući se da ne plače:

– Nikad ne bi tako govorili... tako ružno, otresito... kod kuće... sa svojim ženama.

– Mislite na putnike?

Djevojka klimnu glavom.

– Neki od njih bi – reče Tanya. – Kad se udate, Patsy, možda ćete to i doživjeti, iako se nadam da nećete. Ali ako hoćete reći da se muškarci vladaju kao neotesani balavci kad im se poremete putni planovi, onda se slažem s vama.

– Trudila sam se koliko sam god mogla... Svi mi... Cijelog dana; i jučer... i prekjučer... Ali kako ljudi s nama razgovaraju...

– Hoćete da kažete da se drže kao da ste vi krivi za oluju. Baš kao da ste im htjeli napakostiti.

– Da... A onda je došao onaj posljednji... Sve do tada sam se dobro držala...

– A šta se zapravo dogodilo? Mene su pozvali kad je već sve bilo gotovo.

Djevojka je ponovo zagospodarila sobom.

– Pa ovaj... on je imao kartu za let 72 koji je bio otkazan zbog nevremena. Dali smo mu jedno mjesto za let 114, ali je on zakasnio na njega. Rekao je da je bio u restoranu i da nije čuo poziv.

– Pozivi se ne objavljuju u restoranu – reče Tanya. – To lijepo piše na onoj velikoj ploči, pa i na svim jelovnicima.

– Pa rekla sam mu to, gospođo Livingston, kad se vratio s putničkog ulaza. Ali je svejedno bio bezobrazan. Ponašao se kao da sam ja kriva što je zakasnio na avion, a ne on. Rekao je da smo svi mi nesposobni i da kunjamo.

– Jeste li pozvali svog nadzornika?

– Jesam, ali je on imao pune ruke posla, kao i svi mi.

– I šta ste onda učinili?

– Dala sam mu mjesto na specijalnom letu 2122.

– I?

– Pitao me koji se film daje u tom avionu. Rekla sam mu i to, a on je rekao da je već gledao taj film, pa je opet postao bezobrazan. Film koji je on htio gledati davao se u onom prvom avionu čije je let bio otkazan. Pitao me mogu li mu dati mjesto u avionu u kojem se daje isti film kao i u onom prvom. A za sve su se to vrijeme drugi putnici tiskali oko šaltera. Neki su mi od njih glasno dobacivali da sam spora. E pa, kad je rekao to o filmu, onda sam ja... – Djevojka oklijevaše. – Čini mi se da mi je pukao film.

Tanya joj pomogne:

– Tada ste bacili red letenja?

Patsy Smith klimnu ojađena glavom. Činilo se da će opet briznuti u plač.

– Da. Ne znam šta mi je bilo, gospođo Livingston... Bacila sam red letenja pravo preko tezge. Rekla sam mu neka sam odredi kojim će avionom letjeti.

– Ja mogu samo reći – umetnu Tanya – da se nadam da ste ga pogodili.

Djevojka dignu pogled. Mjesto suza na licu joj se poče ocrtavati osmijeh.

– Pa jesam, jesam. – Ona se zamisli pa se zasmijulji. – Da ste mu samo vidjeli lice! Bio je preneražen. – Zatim se uozbilji.

– Onda, nakon toga...

– Znam šta je bilo nakon toga. Vi ste briznuli u plač, što je bilo sasvim normalno. Poslali su vas ovamo da se isplačete, a sad kad ste se isplakali, vratit ćete se lijepo taksijem kući.

Djevojka se osupnu.

– Hoćete da kažete... da je to sve?

– Dakako da je sve! Zar ste očekivali da ćemo vas otpustiti?

– Pa... nisam bila sigurna.

– Možda ćemo vas morati otpustiti – reče Tanya – koliko nam god bilo žao, Patsy, ako ponovo to isto učinite. Ali nećete, je li da nećete? Nikad više.

Djevojka odlučno zavrtje glavom.

– Ne, neću. Ne znam kako bih to objasnila, ali dovoljno mi je što sam to samo jednom učinila.

– Onda je time sve svršeno. Osim ako vas ne zanima šta se poslije dogodilo.

– Da, zanima me.

– Javio se jedan čovjek koji je stajao u redu, i rekao da je čuo i vidio sve skupa. Još je rekao da ima kćerku vaših godina i, da je onaj čovjek onako razgovarao s njegovom kćerkom kao što je razgovarao s vama, da bi ga sam udario šakom u nos. Onda je taj isti čovjek iz reda ostavio svoje ime i prezime i adresu, i rekao da mu javimo ako se onaj čovjek koji je razgovarao s vama bilo kome prituži, i da će onda on ispričati kako je zapravo bilo. – Tanya se nasmiješi. – Eto vidite, ipak ima i dobrih ljudi.

– Znam – reče djevojka. – Nema ih mnogo, ali kad naiđeš na takva čovjeka koji je ljubazan s tobom, i veseo, najradije bi ga zagrlila.

– To, na žalost, ne smijemo činiti, isto kao što ne smijemo bacati redove letenja. Na nama je da sa svima postupamo jednako i da budemo uljudni, čak i onda kad putnici nisu uljudni.

– Tako je, gospođo Livingston.

Tanya zaključi da će s Patsy biti sve u redu. Ona, očito, nijevpomišljala da dade otkaz, kao neke druge djevojke koje su nešto slično doživjele. Štaviše, pošto je sad savladala svoje osjećaje, činilo se da će Patsy steći onu vrstu staloženosti koja će joj ubuduće dobro doći.

Sam bog zna, pomisli Tanya, koliko je čovjeku potrebna staloženost – i stanovita ustrajnost – u općenju s ljudima, ma kakav posao obavljao.

Uzmimo samo rezervacije.

Ona je znala da će u gradu, u odsjecima za rezervaciju karata, biti još gora navala nego na aerodromu. Otkako je počela oluja, službenici na rezervaciji morali su telefonirati tisućama putnika da su letovi odgođeni ili izmijenjeni. To je bio posao koji su svi službenici mrzili, jer su ljudi kojima su telefonirali bili redovito zle volje, a često i skloni da psuju. Čini se da odgode letova bude u putnicima zapretano divljaštvo. Muškarci su vrijeđali žene koje su im telefonirale, a čak i ljudi koji su inače bili udvorni i blagi postajali su razdražljivi i neugodni. Najgori su bili letovi u New York. Bilo je poznato da su službenici na rezervaciji odbijali da javljaju telefonski putnicima da je odgođen ili otkazan let u New York, izvrgavajući se radije opasnosti da izgube posao nego da se izlože bujici uvreda za koje su znali da ih očekuju. Tanya je često razmišljala o tome šta je to u New Yorku što ulijeva onima koji putuju tamo nekakvu luđačku žudnju da što prije stignu na odredište.

Ali, ma kakvi bili razlozi, ona je znala da će, kad prođe sadašnja navala, biti otkaza među osobljem zrakoplovnih kompanija – na rezervacijama i drugdje. Uvijek ih je bilo. Treba računati i na nekoliko živčanih slomova, obično među mlađim djevojkama koje su osjetljivije na osornost i mrzovolju putnika. Neprestana uljudnost, čak i kad je uvježbana, iziskuje napor koji skupo košta.

Ipak joj je bilo drago što Patsy Smith neće biti među tim žrtvama.

Netko pokuca na vrata, koja se zatim otvo-iše i na njima se pomoli Mel Bakersfeld. Bio je u visokim cipelama podstavljenim runom, a na ruci je nosio težak zimski kaput.

– Prolazio sam ovuda – reče Tanyi. – Mogu svratiti i poslije, ako želite.

– Ostanite, molim vas. – Ona se prijazno osmjehnu. – Samo što nismo završili.

Gledala ga je kako hoda kroz sobu prema naslonjaču. Umoran je, pomisli Tanya.

Ona se vrati poslu, ispuni bon i dade ga djevojci.

– Dajte to otpremniku taksija, Patsy, pa će vas on poslati kući. Dobro se ispavajte, a mi vas očekujemo sutra vedru i svježu.

Kad djevojka iziđe, Tanya okrenu svoj naslonjač prema Melu i reče mu vedro: – Zravo!

On odloži novine koje je prelistavao, te se nasmiješi.

– Bog!

– Jeste li primili moje pisamce?

– Došao sam da vam se zahvalim na njemu, iako bih možda ionako navratio. – Mahnuvši rukom prema vratima na koja je djevojka izišla, upita: – Šta je to bilo? Umorila se od borbe?

– Jest.

Ona mu ispripovjedi što se dogodilo. Mel se nasmija.

– I ja sam umoran. Kako bi bilo da i mene otpremite taksijem?

Tanya ga ispitijivo pogleda. Njene oči – sjajne, svijetloplave – gledale su pravo u čovjeka. Glavu je nakrivila pa joj je na svjetlu zasjala riđa kosa. Vitko tijelo, ali punašno, što je uredna uniforma još više isticala... Mel osjeti, kao što je već i u drugim prilikama osjetio, koliko je poželjna i srdačna.

– Pa možda bih mogla – reče ona. – Ako taksi ide do mog stana i ako mi dopustite da vam priredim večeru. Recimo janjetinu u loncu.

On oklijevaše razmatrajući zahtjeve što su se sukobljavali, a onda neodlučno zavrtje glavom.

– Kad bih bar mogao! Ali imamo ovdje neke poteškoće, a poslije moram u grad. – On ustade. – Ali, da popijemo kavu!

– Možemo.

Mel pridrži vrata i oni uđoše u uzavrelu, bučnu glavnu dvoranu.

Oko šaltera Trans Amerike bijaše velika gužva, još veća nego kad je Mel došao.

– Ne smijem se dugo zadržati – reče Tanya. – Moram ostati na poslu još dva sata.

Dok su se probijali kroz svjetinu i sve veće gomile prtljage, ona je prilagodila svoj inače brzi korak Melovu sporijem hodu. Ona opazi da on hramlje jače nego obično. Ulovi samu sebe u želji da ga uhvati ispod ruke i

pomogne mu, ali se odupre toj napasti. Još je bila u uniformi Tras Amerike, a govorkanja se šire dovoljno brzo, ne treba im pomagati. Njih su dvoje u posljednje vrijeme često viđali zajedno, a Tanya je bila sigurna da je ogovaračka mašinerija aerodroma – koja djeluje kao brzojav džungle, brzinom elektronskog mozga – već sve registrirala. Vjerojatno se predmnijevalo da ona i Mel spavaju zajedno, iako to slučajno nije bila istina.

Išli su u kavanu Clouda Captaina koja se nalazila u glavnom predvorju.

– Što se tiče one janjetine u loncu – reče Mel – ne bismo li to mogli odgoditi do jedne druge večeri? Recimo do prekosutra?

Iznenadio ga je bio Tanyin poziv. Iako su se bili nekoliko puta sastali – da nešto popiju ili povečeraju – ona ga dosad nije bila nikad pozvala u svoj stan. Naravno, možda bi zaista samo večerali. Pa ipak... uvijek postoji mogućnost da ne bi samo večerali.

Mel je odnedavno slutio, ako se budu i dalje sastajali izvan aerodroma, da bi moglo doći do prirodnog i očitog razvoja u njihovim odnosima. Ali je on nastupao oprezno, jer ga je nagon upozoravao da ljubavna veza s Tanyom ne bi bila nikakva obična pustolovina, nego da bi snažno utjecala na njihove uzajamne osjećaje. Trebalo je uzeti u obzir i njegove probleme sa Cindy. Oni su zahtijevali veoma mnogo da se riješe, ako se uopće mogu riješiti, a postoji ograničen broj komplikacija s kojima čovjek može u isti mah izići nakraj. Čudno je, pomisli, što čovjek lakše vodi zabranjenu ljubav kad je brak čvrst, nego kad se klima. Pa ipak, Tanyin je poziv suviše primamljiv da bi mogao olako prijeći preko njega.

– Prekosutra je nedjelja – upozori ga ona. – Ali ja ću biti slobodna, pa ako vi možete doći, imat ću još više vremena.

Mel se nasmjehnu. – Sa svijećama i vinom?

Bio je smetnuo s uma da je prekosutra nedjelja. Ali ionako će morati doći na aerodrom jer, ako oluja i prestane, ostavit će trag za sobom. Cindy pak već nekoliko nedjelja nije bila kod kuće a da uopće nije navela razlog.

Mel i Tanya se načas razdvojiše jer se ona bila uklonila nekom užurbanom, rumenom čovjeku, za kojim je išao služnik s crvenom kapom i kolicima natovarenim prtljagom na kojoj su ležale palice za golf i teniski reketi. Kamo god išao taj teret, pomisli Tanya zavidno, svakako ide nekamo daleko na jug.

– U redu – reče kad se ponovo nađoše zajedno. – Sa svijećama i vinom.

Kad uđoše u kavanu, hitra vlasnica prepozna Mela i povede ih, ispred drugih gostiju, do jednog stolića otraga na kojem je pisalo REZERVIRANO i za kojim su često sjedili službenici aerodroma. Spremajući se da sjedne, on malko posrnu i uhvati Tanyu za ruku. Domaćica koja je imala dobro oko preletje pogledom preko njih oboje smiješeći se ovlaš. Ogovaračka mašinerija, očekuj novi bilten, pomisli Tanya, pa reče naglas:

– Jeste li ikad vidjeli ovdje ovoliko svijeta? Ovo su tri najluđa dana od svih kojih se sjećam.

Mel se osvrnu na punu kavanu u kojoj je paklenska galama bila pojačana zveckanjem posuđa. On mahnu glavom prema vratima kroz koja se kretala, talasajući se, masa ljudi.

– Ako mislite da je ovo večeras velika horda, čekajte samo dok se ne pojavi civilna verzija C-5A.

– Znam, jedva nekako izlazimo na kraj i sa 747; ali kad tisuću putnika stigne u isti mah na šalter... sačuvaj nas Bože! – Tanya se zgrozi. – Možete li zamisliti kako će biti kad budu podizali svoju prtljagu? Neću ni da mislim na to.

– Neće ni mnogi drugi koji bi *morali* misliti na to već sada. – Bilo mu je pomalo smiješno što je njihov razgovor već skrenuo na zrakoplovstvo. Avioni i zrakoplovne kompanije očaravali su Tanyu i ona je rado razgovarala o njima, kao i Mel, što je bio jedan od razloga zbog kojih je volio biti u njenu društvu.

– Koji su to?

– Oni koji se brinu o prometu na zemlji, aerodromu, i u zraku. Većina njih kao da misli da će današnji mlažnjaci dovijeka letjeti. Kao da vjeruju da će veliki, novi avioni, ako svi budu šutjeli i mirovali, otići bestraga i ostaviti nas na miru. Onda neće trebati uvoditi nikakve novotarije na zemlji.

Tanya će zamišljeno:

– Ali na aerodromima se mnogo gradi. Kud god pogledaš, nešto se gradi.

Mel je ponudi cigaretama, ali ona odmahnu glavom. Prije nego što joj odgovori, on pripali sebi cigaretu.

– Većinom je ono što se gradi krpenje – preinake i nadogradnje na aerodromima koji su sagrađeni u pedesetim i na početku šezdesetih godina. Rijetki su dalekovidni potezi. Ima nekoliko iznimaka – Los Angeles, naprimjer, pa Tampa na Floridi i Dallas-Forth Worth; to će biti prvi malobrojni aerodromi na svijetu koji će dočekati spremni nove mamutske mlažnjake i supersonične avione. Kansas City, Houston i Toronto stoje prilično dobro; San Francisco ima gotov plan, samo što još može propasti zbog političkih razloga. U Sjevernoj Americi nema više bogzna šta.

– A šta je s Evropom?

– Evropa se drži šablona – reče Mel – osim Pariza; novi aerodrom Nord koji će zamijeniti Le Bourget bit će jedan od najboljih na svijetu. Londonski je aerodrom ona posebna vrsta očajne zrrke kakvu samo Englezi mogu stvoriti. – On zastade u riječi razmišljajući. – Ipak, ne smijemo se rugati drugim zemljama, i kod nas je prilično loše. New York je grozan, usprkos novostima na Kennedyjevu aerodromu; nad New Yorkom naprosto nema dovoljno zračnog prostora – ja ozbiljno pomišljam da ubuduće putujem tamo vlakom. Washington se koprca – Washington National je najužasnija rupetina na svijetu; Dulles je značio divovski korak u stranu. A Chicago će se jednog dana probuditi i uvidjeti da je zaostao dvadeset godina za drugima. – On ušutje razmišljajući. – Sjećate li se kako je bilo prije nekoliko godina, kad su mlažnjaci tek počeli letjeti, kako je bilo na aerodromima koji su bili projektirani za avione DC-4 i Constellation.

– Sjećam se – reče Tanya. – Radila sam na jednom od njih. U obične dane nije se moglo okrenuti od silnog svijeta, a u dane kad je bilo mnogo posla nije se moglo ni disati. Govorili smo da je to baš kao da se prvenstvena nogometna utakmica igra na pijesku.

– A ono što će se dogoditi u sedamdesetim godinama bit će još gore, kudikamo gore – predskaza Mel. – I neće biti samo previše ljudi. Gušit ćemo se i od drugih stvari.

– Naprimjer?

– Ponajprije zračni putevi i kontrola prometa, ali to je priča za sebe. Ono što je zaista važno, a što planeri aerodroma nisu još uglavnom stigli razmotriti, to je da se približavamo, i to brzo, danu kad će teretni zračni promet nadmašiti putnički. To se isto dogodilo sa svim dosadašnjim oblicima transporta, počevši od kanua od brezove kore. Najprije se prevoze ljudi i nešto malo tereta, ali uskoro se prevozi više tereta nego ljudi. Mi smo u zrakoplovstvu bliži tome nego što se obično misli. A kad teret zaista prevagne – kao što će se i dogoditi u idućih desetak godina – mnoge naše sadašnje predodžbe o aerodromima bit će zastarjele. Ako hoćete neki putokaz koji pokazuje u kojem se pravcu događaji razvijaju, uzmite samo neke od onih mladih ljudi koji sad stupaju u službu avionskih kompanija. Još nedavno gotovo nitko nije htio raditi u teretnim odsjecima, jer je to bilo nešto sporedno, a posao s putnicima imao je glavni čar. Ali sad više nije tako! Sad bistri momci pucaju na zračni teret. Oni znaju da ih tu očekuje budućnost i brzo napredovanje u službi.

Tanya se nasmija.

– Ali ja sam staromodna i ostat ću s ljudima. Nekako teret...

Konobarica priđe njihovu stolu.

– Nema više menija, a ako još večeras navali mnogo ljudi, neće ostati ni mnogo čega drugog.

Naručiše kavu, Tanya uz to kruh prepečenac posut cimetom, a Mel sendvič s prženim jajetom.

Kad konobarica ode, Mel se osmjehnu.

– Čini mi se da sam počeo držati govor. Oprostite.

– Možda treba da se vježbate. – Ona ga radoznalo promotri. – U posljednje vrijeme niste često održali govore.

– Nisam više predsjednik Vijeća upravljača aerodroma. Ne putujem više toliko u Washington, pa ni u druge gradove. – Ali to nije bio jedini razlog zbog kojeg nije držao govore i češće istupao u javnosti. Slutio je da Tanya to zna.

A začudo su se baš nakon jednog njegova govora njih dvoje pobliže upoznali. Na jednom od rijetkih sastanaka predstavnika svih zrakoplovnih kompanija on je govorio o budućem razvoju zrakoplovstva i o tome kako organizacija aerodroma sve više zaostaje za napretkom avionske industrije. Iskoristio je tu priliku da se pripremi za govor koji je namjeravao održati pred jednim nacionalnim forumom za otprilike sedmicu dana. Tanya je bila među

predstavnicima Trans Amerike i sutradan mu je poslala jedno od svojih pisamaca malim slovima:

> g.b
> govor sjajan, svi mi robovi na zemlji čestitamo vam na priznanju da planeri aerodroma spavaju za crtaćim daskama, netko je to morao reći. smijem nešto napomenuti? sve bi bilo življe kad bi bilo manje podataka, a više o ljudima... putnik, kad je jednom u trbuhu (aviona ili kita, sjećate se jone?) misli samo na sebe, a ne toliko na sistem, sigurno su se i orville/wilbur tako osjećali kad su poletjeli, wright? nije li tako?
>
> tl

To ga je pisamce zabavilo, ali i nagnalo da razmišlja. Shvatio je da je to istina – *on je* zaista usredotočio pažnju na podatke i sisteme, a smetnuo s uma ljude kao pojedince. Ispravio je svoje bilješke za govor i prebacio težište onako kako mu je Tanya savjetovala. Posljedica je toga bila da je to bio najuspješniji govor koji je ikad održao. Doživio je ovacije i o tom govoru se uvelike pisalo i u inozemstvu. Poslije je telefonirao Tanyi i zahvalio joj se. Tada su se i počeli sastajati.

Pomisao na Tanyino prvo pisamce podsjetila ga je na poruku koju mu je poslala večeras.

– Hvala vam na obavijesti o izvještaju Komisije za nadzor pista, ali me zanima kako ste to uspjeli saznati prije mene.

– Tu nema nikakve tajne. Izvještaj je prepisan u uredu Trans Amerike, i vidjela sam kapetana Demeresta kako ga čita i likuje.

– Vernon vam ga je pokazao?

– Nije, ali ga je rasprostro pred sobom, a ja znam čitati naopako. Sad sam se sjetila da niste još odgovorili na moje pitanje: »Zašto vas vaš zet ne trpi?«

Mel se nakrevelji.

– Valjda zna da ni ja *njega* baš ne volim.

– Možete mu sad reći ako želite – reče Tanya. – Eno tog velikana glavom. – Ona mahnu glavom prema blagajni, a Mel okrenu glavu.

Kapetan Vernon Demerest iz Trans Amerike prebrojavao je sitniš plaćajući račun. Visok, plećat i naočit, nadvisivao je sve ljude oko sebe. Bio je sasvim obično obučen, u kaputu od tvida vrijesove boje i besprijekorno izglačanim hlačama, ali je opet ulijevao poštovanje – kao kakav aktivni general koji je privremeno u civilu, pomisli Mel. Demerestovo izrazito, aristokratsko lice bilo je ozbiljno kad se obratio kapetanu Trans Amerike sa četiri pruge, u uniformi, koji je bio s njim u društvu. Reklo bi se da Demerest izdaje naređenja, jer je onaj drugi klimao glavom. Kapetan Demerest preletje pogledom kavanu i, opazivši Mela i Tanyu, klimnu glavom odsječno i hladno. Zatim pogleda na sat, dobaci još nešto onom drugom kapetanu i iziđe iz kavane.

– Čini se da se žuri – reče Tanya. – Ali, kamo god išao, neće se moći dugo zadržati. Kapetan D. leti večeras u Rim.

Mel se osmjehnu.

– Na *Zlatnoj galiji*?

– Baš tako. Vidim, gospodine, da čitate naše reklame.

– Tko ih ne bi čitao!

Mel je znao, kao i milijuni drugih ljudi što su se divili četvorobojnim reklamama na po dvije stranice u *Lifeu*, *Looku*, *Postu* i ostalim nacionalnim časopisima, da je Zlatna galija dika te zrakoplovne kompanije. Isto je tako znao da avionima na toj liniji upravljaju samo najvrsniji kapetani.

– Čini se da se svi slažu u tome da je Vernon jedan od najboljih pilota – reče Mel.

– Pa da, svakako. I jedan od najnabusitijih. – Tanya se skanjivaše časak, a onda doda: – Ako ste raspoloženi za ogovaranje, mogu vam reći da vi niste jedini koji ne mari za vašeg zeta. Čula sam nedavno jednog našeg mehaničara kako kaže da mu je žao što više nema propelera, jer se neprestano nadao da će kapetana Demeresta zahvatiti propeler.

Mel će oštro na to: – To je prilično okrutna pomisao.

– Slažem se. Meni se osobno više sviđa ono što je navodno rekao naš predsjednik, gospodin Youngquist. On je, koliko znam, izdao ovakav nalog: »Nemojte pustiti tog nadmenog gada u moju blizinu, ali mi uvijek rezervirajte mjesto u njegovu avionu.«

Mel se zasmijulji. Poznavajući obojicu, bio je uvjeren da su te duhovite riječi istinite. Shvati da se nije smio dati uvući u razgovor o Vernonu Demerestu, ali ga je još pekla vijest o nepovoljnom izvještaju o raščišćavanju snijega i o neugodnostima koje će doživjeti zbog toga. Pitao se dokono u sebi kamo je sad otišao njegov zet, i je li posrijedi opet koja od njegovih ljubavnih pustolovina kojih je – navodno – bilo napretek. Pogledavši u glavno predvorje, Mel opazi da se kapetan Demerest već izgubio u svjetini.

Tanya je, sučelice njemu, poravnavala suknju hitrom kretnjom koju je Mel već bio zapazio i zavolio. Bila je to ženstvena navika što ga je podsjećala na to da malo kojoj ženi dobro stoji uniforma, koja kao da često odbija muškarce od žena, a u Tanye je djelovala suprotno.

Mel je znao da neke zrakoplovne kompanije dopuštaju svojim višim službenicima da ne nose uniforme, ali je Trans Americi bilo stalo do poštovanja koje je ulijevala njena kićena plava i zlatna boja. Dva zlatna kruga obrubljena bijelom bojom na posuvracima Tanyinih rukava označavala su njenu funkciju i starješinstvo.

Kao da čita njegove misli, ona reče sama od sebe: – Možda ću uskoro svući uniformu.

– Zašto?

– Naš upravitelj područnog transporta bit će premješten u New York. Njegov zamjenik bit će unaprijeđen, a ja sam podnijela molbu za njegovo mjesto.

On se zagleda u nju osjećajući divljenje i radoznalost.

– Ja vjerujem da ćete i dobiti to mjesto. Ali ni tu vam neće biti kraj.

Ona uzvi obrvama.

– Mislite li da bih mogla postati i potpredsjednica kompanije?

– Vjerujem da biste mogli. Naime, ako je to ono što želite. Šefovanje i sve to.

Tanya će blago: – Nisam sigurna želim li to ili ne želim.

Konobarica im donese što su bili naručili. Kad opet ostadoše sami, Tanya reče:

– Ponekad mi, zaposlene žene, nemamo mnogo izbora. Ako ne želiš ostati sve do umirovljenja na poslu na kojem jesi, a mnoge od nas to ne žele, jedini je izlaz napredovanje u službi.

– A brak isključujete?

Ona odabere jednu krišku prepečenog kruha posutog cimetom.

– Ne isključujem. Ali jedanput mi se već nije posrećio, pa možda neće ni drugi put. Osim toga, nema baš mnogo kandidata, prihvatljivih, za raspuštenicu s djetetom.

– Možda biste našli koga.

– Možda bih dobila i glavni zgoditak. Ali mogu vam, Mele dragi, iz vlastitog iskustva reći da muškarci ne vole žene koje su bilo čime opterećene. Pitajte mog bivšeg supruga! Naime, ako ga uspijete pronaći; ja nisam uspjela.

– Zar vas je ostavio kad ste rodili?

– Ma kakvi, zaboga! Onda bi Roya šest mjeseci bila tištala odgovornost. Čini mi se da sam mu u četvrtak rekla da sam trudna, jer nisam to više mogla sama podnositi. A u petak, kad sam se vratila kući s posla, nije više bilo Royevih odijela. Ni Roya.

– I niste ga odonda vidjeli?

Ona odmahnu glavom.

– Uostalom, zbog toga sam mnogo lakše dobila rastavu – muž me napustio; nisam imala komplikacija kao neke druge žene. Ipak, moram biti poštena prema njemu. Roy nije bio suviše zao. Nije digao našu zajedničku ušteđevinu s banke, iako je mogao. Moram priznati da sam se ponekad pitala je li posrijedi bila njegova dobrota ili obična zaboravnost. Kako bilo da bilo, meni je ostalo svih osamdeset dolara.

Mel reče: – Niste mi to nikad prije spomenuli.

– Zašto bih vam to spominjala?

– Možda da probudite sažaljenje.

Ona odmahnu glavom. – Kad biste me bolje poznavali, znali biste da sam vam sad to rekla samo zato što mi nije potrebno ničije sažaljenje. Sve se dobro

svršilo. – Tanya se nasmiješi. – Možda ću čak jednog dana postati potpredsjednica. Sami ste to rekli.

Jedna žena za susjednim stolom uzviknu: – Jezus Marija! Kol'ko je sati!

Mel instinktivno pogleda koliko je sati. Bilo je prošlo tri četvrt sata otkako je otišao od Dannyja Farrowa iz Štaba za borbu protiv snijega. Ustade i reče Tanyi:

– Nemojte još otići! Moram telefonirati.

Kod blagajnice je stajao telefon i on nazva jedan od onih brojeva Štaba za borbu protiv snijega kojih nije bilo u telefonskom imeniku. Danny Farrow reče: – Samo časak! – pa se nakon nekoliko trenutaka ponovo javi: – Baš sam vas htio nazvati. Upravo sam primio izvještaj o onom 707 Aéreo-Mexicana što je zaglibio.

– Da čujem!

– Znate li da je Mexican zatražio pomoć od TWA?

– Znam.

– E pa, sad su dovukli tamo kamione, dizalice i šta ja znam šta sve ne. Potpuno su zakrčili pistu i rulnu stazu, ali još nisu pomaknuli taj prokleti avion. Najnovija je vijest da je TWA poslao po Joea Patronija.

Mel se obradova:

– Drago mi je što to čujem, samo šteta što se nisu prije sjetili.

Joe Patroni bio je šef Tehničke službe TWA i kao stvoren da rješava krupne poteškoće. Osim toga, bio je žustar, dinamičan čovjek i Melov dobar drug.

– Mislim da su odmah potražili Patronija – reče Danny. – Ali je on bio kod kuće, pa su ga jedva pronašli. Čini se da su mnoge telefonske linije prekinute zbog oluje.

– Ali sad je valjda obaviješten. Jeste li sigurni u to?

– Oni u TWA su sigurni. Kažu da je sad na putu ovamo.

Mel računaše u sebi. Znao je da Joe Patroni stanuje u Glen Ellynu, četrdesetak kilometara daleko od aerodroma, i da bi mu, čak i po idealnim vremenskim prilikama, trebalo oko četrdeset minuta da stigne ovamo. A večeras, kad su ceste zavijane snijegom i kad se promet sporo odvija, bit će dobro ako stigne i za dvaput toliko vremena.

– Ako itko može pokrenuti večeras taj avion, onda je to Joe – reče Mel. – Ali neka nitko ne sjedi skrštenih ruku dok on ne dođe! Objasnite svima da nam je pista tri nula prijeko potrebna i to što prije! – Osim što je potrebna za uzlijetanje i slijetanje, on se sjeti ojađeno da avioni još moraju polijetati preko Meadowooda. Zanimalo ga je traje li još u tom naselju sastanak o kojem ga je izvijestio šef Kontrole zračnog prometa.

– Pa rekao sam im – potvrdi Danny. – Ali ću im opet reći. Ah, jedna dobra vijest – pronašli smo onaj teretnjak za hranu Uniteda.

– Kako je vozaču?

– Bio se onesvijestio pod snijegom. Motor je još radio pa se nakupilo ugljičnog monoksida, kao što smo i računali. Ali su bili ponijeli inhalator pa mu neće biti ništa.

– Dobro je! Ja sad idem van da provjerim kako je ondje. Javit ću vam se odande radio-vezom.

– Dobro se obucite – reče Danny. – Čujem da je vani gadno.

Kad se Mel vratio do stola, Tanya je još sjedila, ali se spremala da pođe.

– Čekajte – reče joj. – Idem i ja.

Ona pokaza rukom na sendvič koji nije bio ni taknuo. – A šta je s večerom? Ako vam je to večera.

– Ovo će zasad biti dosta. – On zagrize u sendvič, zali zalogaj brže-bolje kavom i uze svoj zimski kaput. – Ionako ću večerati u gradu.

Dok je Mel plaćao na blagajni, dva službenika Trans Amerike ušla su u kavanu. Jedan je od njih bio onaj nadzornik s kojim je Mel bio razgovarao. Spazivši Tanyu, priđe joj.

– Oprostite, gospodine Bakersfelde... Gospođo Livingston, traži vas upravitelj transporta. Iskrsnuo je novi problem.

Mel strpa u džep sitniš koji je dobio od blagajnice. – Hajde da pogađamo. Opet je netko bacio red letenja.

– Nije, gospodine. – Službenik se naceri. – Ja sve mislim, ako još tko bude večeras bacio red letenja, da ću to biti ja. Ovaj put se radi o nekom slijepom putniku – na letu 80 iz Los Angelesa.

– Samo to? – začudi se Tanya. Slijepi putnici u avionu – mada ih je bilo u svih kompanija – malo su kad bili velik problem.

– Kako čujem – reče službenik – ovo je malo teži slučaj. Kapetan je poslao poruku radio-vezom pa je jedan stražar otišao pred avion. Uostalom, gospođo Livingston, štogod bilo posrijedi, zovu vas. – On se ljubazno nakloni i pridruži se svom kolegi.

Mel izađe s Tanyom iz kavane i uđe u glavno predvorje. Dođoše do lifta kojim je Mel trebalo da se spusti do podzemne garaže gdje je bio parkirao svoj automobil.

– Vozite oprezno – upozori ga ona. – Pazite da ne stanete na put nekom avionu.

– Ako stanem, siguran sam da ćete čuti. – On se zaogrnu svojim teškim kaputom. – Zanima me taj vaš slijepi putnik. – Nastojat ću da još svratim do vas prije nego što odem, da vidim šta je posrijedi. – On se kolebaše, pa nadoda: – Imat ću bar razlog da vas večeras još jednom vidim.

Stajali su blizu jedno drugome. U isti mah pružiše ruke i dodirnuše se. Tanya će nježno: – Tko pita za razloge?

Spuštajući se liftom, još je osjećao njenu toplu i glatku kožu i čuo njen glas.

4.

Joe Patroni

JOE PATRONI BIO JE – KAO ŠTO JE MEL BAKERSFELD ČUO – NA PUTU PREMA aerodromu od svoje kuće u Glen Ellynu. Kočoperni, zdepasti Amerikanac talijanskog podrijetla, koji je bio šef Tehničke službe TWA, krenuo je iz svog prigradskog bangaloa nalik na ranč automobilom prije dvadesetak minuta. Napredovao je veoma sporo, kako je Mel i očekivao.

Trenutno je Buick Wildcat Joea Patronija stajao u koloni automobila. Ispred njega i iza njega, dokle mu je god sezao pogled, stajala su druga vozila koja nisu mogla dalje. Dok je čekao, osvijetljen stražnjim svjetlima ispred sebe, Patroni je pripalio novu cigaru.

Oko imena Joea Patronija isprele su se bile legende, od kojih su neke bile u vezi s njegovim poslom, a neke u vezi s njegovom ličnošću.

On je počeo raditi kao podmazivač automobila u jednoj automehaničarskoj radionici. Uskoro je na kocki dobio radionicu od svog poslodavca tako da su na kraju igre njih dvojica zamijenili uloge. Mladi je Joe naslijedio kojekakve velike dugove i postao vlasnik nekog starog, trošnog dvokrilca Waca. Zahvaljujući mješavini snalažljivosti i pukog mehaničarskog umijeća, on je popravio taj avion i uspješno letio njime a da nije ni učio pilotirati, jer to nije mogao sebi priuštiti.

Taj avion i rad njegova mehanizma bili su posve zaokupili Joea Patronija – toliko su ga zaokupili da je nagovorio svog bivšeg poslodavca da još jednom bace kocku, i dopustio mu da ponovo dobije svoju radionicu. Zatim je Joe napustio radionicu i zaposlio se kao avio-mehaničar u jednoj zrakoplovnoj kompaniji. Polazio je večernju školu i postao glavni mehaničar, pa onda i predradnik koji je uklanjao najteže kvarove. Njegova je ekipa umjela izmijeniti motor brže nego što je ijedan proizvođač aviona tvrdio da se to može obaviti, i to bez najmanje greške. Nakon nekog vremena, kadgod je trebalo nešto brzo obaviti ili ukloniti neki teški kvar, svi su govorili: *Pozovite Joea Patronija*.

Jedan od razloga njegovu uspjehu ležao je u tome što on nikad nije tratio vrijeme na diplomaciju, nego je odmah prelazio na stvar, i kod aviona i s ljudima. Osim toga, nije uopće pazio na starješinstvo i svakom je pristupao neposredno, pa i najvišim službenicima kompanije.

U kompaniji su i dandanas prepričavali još onu zgodu kad je Joe Patroni naprosto otišao s posla i, ne rekavši nikome ni riječi niti se bilo s kime savjetujući, odletio avionom u New York. Sa sobom je bio ponio nekakav zamotuljak. Kad je stigao u New York, odvezao se autobusom i podzemnom

željeznicom u glavno sjedište kompanije u srcu Manhattana i, bez najave i bilo kakva uvoda, otišao pravo u sobu predsjednika kompanije.

Razmotavši zamotuljak, stavio je mastan, rastavljen rasplinjač na predsjednikov besprijekorno čisti stol.

– Ako hoćete da vam se nekoliko aviona sruši u letu, izbacite me iz sobe. A ako nećete, sjedite i slušajte!

Predsjednik je sjeo – dok je Joe Patroni pripaljivao cigaru – i saslušao ga. Poslije je pozvao svog potpredsjednika, inženjera, koji je kasnije naložio da se izmijeni nešto na rasplinjačima kako se ne bi u letu zamrzavali, što je Patroni uzalud zahtijevao mjesece i mjesece na nižim instancijama.

Poslije je Patroni bio službeno pohvaljen, a ta je zgoda povećala sve veći broj priča koje su kolale o Patroniju. Uskoro, nakon toga Joe je bio promaknut u starijeg nadzornika, a poslije nekoliko godina bio je postavljen na važno mjesto šefa Tehničke službe na Lincolnovu međunarodnom aerodromu.

Isto se tako o osobnom životu Joea Patronija pričalo da on gotovo svake večeri obljubljuje svoju ženu Marie, onako kako drugi muškarci uživaju da popiju nešto prije večere. To je bila istina. Zapravo je bio time zabavljen i večeras kad su mu telefonski javili s aerodroma da je zaglibio mlažnjak kompanije Aéreo-Mexicana, koja je zatražila pomoć od TWA.

Nadalje se pričalo da Patroni obljubljuje ženu isto onako kako obavlja i sve drugo, s dugom, tankom cigarom koja mu bećarski strši iz kuta usta. To nije bila istina, barem više nije bila istina. Marie, koja je nekoliko puta gasila zapaljene jastuke u prvim godinama njihova braka – služeći se iskustvom s vježbi stjuardesa TWA – odlučno mu je zabranila da puši cigare u postelji. Joe se pokorio toj zabrani jer je volio svoju ženu. Imao je i razloga da je voli. Kad se oženio njome, ona je vjerojatno bila najomiljenija i najljepša stjuardesa svih zrakoplovnih kompanija, a nakon dvanaest godina i troje djece mogla se još mjeriti s većinom svojih nasljednica. Bilo ih je koji su se naglas čudili zašto je Marie – oko koje su uporno oblijetali kapetani i prvi oficiri – uopće izabrala Joea Patronija. Ali je Joe, već kao mlad predradnik, što je i bio kad se upoznao s njom, imao načina i umio uvijek zadovoljiti Marie u svemu onome što je najvažnije.

Joe Patroni je imao još jednu dragocjenu osobinu, a to je da ga nikad u opasnosti nije hvatala panika. Naprotiv, brzo je procjenjivao svaku situaciju i zaključivao koliko je ozbiljna neka opasnost, i treba li ili ne treba posvršavati druge poslove prije nego što se uhvati s njom ukoštac. U ovoj prilici instinkt mu je govorio da je riječ o krizi koja je umjerena do akutna, što je značilo da ima vremena da svrši ono što je radio, ili da večera, ali ne i jedno i drugo. Stoga je odustao od večere. Ubrzo je Marie odjurila u svojoj kućnoj haljini u kuhinju i na brzu ruku napravila Joeu sendviče da ih pojede dok se bude vozio četrdesetak kilometara do aerodroma. I baš je sad griskao sendvič.

Nije bilo ništa novo u tome što ga zovu na aerodrom pošto je odradio svoje puno radno vrijeme, ali je večeras vrijeme bilo gore nego i u jednoj drugoj sličnoj prilici. Posvuda su se osjećale posljedice trodnevne oluje, pa je bilo teško

i pogibeljno voziti. Visoke naslage snijega ležale su uz ulice, a snijeg je u mraku svejednako padao. Na svim prilaznim cestama vozila su miljela ili, štaviše, stajala. Čak ni sa zimskim gumama, koje je Patronijev Buick Wildcat imao, nije se moglo brzo voziti. Brisači i sredstva za odmrzavanje jedva su nekako izlazili na kraj sa silnim snijegom vani i parom unutra, a svjetlo farova nije daleko dopiralo. Zbog zametenih vozila, od kojih su neka vozači napustili, ceste su bile nalik na trkaće staze sa zaprekama. Bilo je očito da se u ovakvu večer odvažuju na put samo ljudi koji imaju za to dobre razloge.

Patroni pogleda na sat. Njegova kola i ona ispred njega stajala su već nekoliko minuta na mjestu. Dalje ispred sebe vidio je i druge automobile kako stoje, a desno od njega stajala je u drugoj traci još jedna kolona. Štaviše, ni sa suprotne strane nisu već neko vrijeme dolazila nikakva vozila, pa je bilo očito da se dogodilo nešto što je zakrčilo sve četiri trake. On odluči, ako se ništa ne desi u idućih pet minuta, da iziđe iz kola da vidi šta je posrijedi, iako se, gledajući oko sebe bljuzgavicu, nanose i snijeg koji je jednako padao, nadao da neće morati izlaziti. Imat će dovoljno vremena da zebe i očajava – kao što će zacijelo i zepsti i očajavati prije nego što prođe ova noć – kad stigne na aerodrom. U međuvremenu upali radio, koji je bio namješten na stanicu koja je emitirila rock-’n’-roll, i nastavi odbijati dimove cigare.

Prođe pet minuta. Joe Patroni je vidio ispred sebe ljude kako izlaze iz kola, i spremao se da pođe za njima. Bio je ponio sa sobom bundu koju je sad čvrsto zategao i navukao kukuljicu na glavu. Mašio se za specijalni baterijski fenjer koji je svagda nosio sa sobom. Kad je otvorio vrata, vjetar i snijeg nahrupiše u kola. Izvuče se napolje i brže-bolje zatvori vrata za sobom.

Probijao se teškom mukom dok su se vrata na drugim automobilima bučno zatvarala, a ljudi zapitkivali: – Šta se dogodilo? – Netko je doviknuo: – Nesreća. Sve je otišlo k vragu! – Idući dalje, opazio je pred sobom treperava svjetla i sjene što su promicale i odvajale se i napokon pretvorile u skupinu ljudi. Netko opet reče: – Kažem vam da to neće tako skoro raščistiti. Svi ćemo stajati ovdje sate i sate. – Pojavi se velika, još tamnija sjena, djelomično osvijetljena crvenim jezičcima svjetla. Bila je to golema prevrnuta traktorska prikolica. Nezgrapno vozilo s osamnaest kotača opružilo se bilo po cesti i zakrčilo sav promet. Dio tereta – očito sanduci limenki – bio se prosuo, pa je nekoliko oportunista već prkosilo snijegu, sakupljalo sanduke i nosilo ih brže-bolje u svoja kola.

Na poprištu su već bila dvoja policijska patrolna kola. Policajci su ispitivali vozača traktora, koji je, čini se, ostao neozlijeđen.

– Ma samo što sam dotaknuo one proklete kočnice – pravdao se vozač glasno – a prikolica se preklopila i prevrnula ko uspaljena kurva.

Jedan je policajac zapisivao nešto u svoju bilježnicu, a neka je žena promrmljala čovjeku koji je stajao do nje: – Misliš li da zapisuje i ove posljednje riječi?

Neka je druga žena uzviknula: – Alaj će to koristiti! – Govorila je uz vjetar i glas joj je bio prodoran. – Zašto vi, cajkani, to ne maknete?

Priđe joj jedan policajac. Veći dio kabanice bio mu je već pokriven snijegom. – Ako nam pomognete da dignemo prikolicu, gospođo, rado ćemo vam ispuniti želju.

Nekoliko se ljudi naceri, a žena promumlja: – Pametnih li cajkana!

Tegljač na kojem je treperilo signalno svjetlo jantarske boje polako se približi s druge strane zapreke. Vozač je vozio slobodnim trakama, onom stranom ceste kojom inače ne bi smio voziti. On zaustavi tegljač, iziđe iz njega i zavrtje sumnjičavo glavom kad vidje koliko je prikolica velika i kako leži.

Joe Patroni progura se naprijed. Odbijao je dimove cigare, što se žarila na vjetru, i lupio policajca oštro po ramenu. – Slušaj, sinko, ovu grdosiju nećeš ni maknuti jednim tegljačem. To ti je isto kao da za ciglu privežeš carića.

Policajac se okrenu. – Kako god bilo, gospon, ovdje uokolo ima proljevenog benzina. Bolje da ugasite tu cigaru!

Patroni se ogluši na taj savjet, kao što se oglušivao na gotovo svaku zabranu pušenja. Mahnu cigarom prema prevrnutoj traktorskoj prikolici. – Štaviše, sinko, samo ćeš tratiti vrijeme svih nas, pa i moje i svoje, ako budeš htio još večeras uspraviti ovo čudovište. Nego, morat ćeš ga odvući na stranu da oslobodiš promet, a za to će ti trebati još dva tegljača, jedan s ove strane da gura, a druga dva s one strane da vuku. – On se ushoda rasvjetljujući svjetiljkom i razgledajući veliko člankovito vozilo iz različitih kutova. Kao i uvijek kad bi razmatrao kakav problem, bio je posve zanesen. Ponovo mahnu cigarom. – Dva tegljača treba zakvačiti za tri tačke. Oni će najprije povući kabinu, i to što brže, da se prikolica ispravi. Treći tegljač...

– Stanite – reče policajac. On zazva drugog policajca. – Hank, evo ovdje neki čovjek, čini se, zna šta govori.

Nakon desetak minuta Joe Patroni je, surađujući s policajcima, zapravo preuzeo zapovjedništvo. Na njegov prijedlog bila su pozvana radio-vezom još dva tegljača. Dok su čekali da stignu, vozač prvog tegljača zakvačio je lance, po Patronijevim uputama, za osovine prevrnute traktorske prikolice. Situacija je već poprimila efikasan, uspješan oblik – kao i svagda kad bi energični šef Tehničke službe TWA preuzeo stvar u svoje ruke.

Patroni se nekoliko puta, zabrinut, sjetio zašto je uopće večeras vani i da već dobrano kasni na aerodrom. Ali je računao da će time što pomaže da se oslobodi zakrčena cesta najprije stići do odredišta. Bilo je očito da ni on ni drugi neće moći naprijed sve dok se nasukana traktorska prikolica ne odvuče sa sredine ceste. Isto se tako nije mogao vratiti i pokušati krenuti nekim drugim zaobilaznim putem, jer je promet iza njegovih kola bio zakrčen neprekinutim nizom vozila što su se protezala – kako su tvrdili policajci – na kilometre i kilometre.

On se vrati do svojih kola da se javi radio-telefonom, što ga je bio ugradio u njih na savjet svojih poslodavaca koji su svaki mjesec plaćali račune za njega. Nazvao je Tehničku službu zrakoplovne kompanije na aerodromu i saopćio da se zadržao na putu, a zauzvrat je primio poruku Mela Bakersfelda da je hitno potrebno da se pista 30 oslobodi i osposobi za upotrebu.

Joe Patroni izda još neke upute, ali je znao da je najvažnije da što brže sam stigne na aerodrom.

Kad je po drugi put izišao iz svog Buicka, snijeg je još jako padao. Obilazeći nanose oko automobila što su čekali u redu, vrati se kaskajući do zakrčenog mjesta na cesti i odlanu mu kad vidje da je prvi od dva pozvana tegljača već stigao.

5.

Blokirana pista

POŠTO SE RASTAO S TANYOM, MEL BEKERSFELD SPUSTIO SE LIFTOM U PRIZEMLJE. Njegov službeni automobil – žućkast poput gorušice i opremljen radio-vezom – bio je parkiran u blizini, na povlaštenu mjestu.

Mel krenu kolima i srete oluju na izlazu iz zgrade gdje je počinjala rampa za parkiranje aviona. Kad je izišao iz zaklona pristanišne zgrade, vjetar i zakovitlani snijeg okomiše se žestoko na vjetrobran. Brisači su se hitro pomicali amo-tamo, ali jedva da su omogućavali dovoljno jasan pregled onoga što se zbivalo pred kolima. Kroz malko otvoren prozor nahrupiše hladan zrak i snijeg. Mel brže-bolje zatvori prozor. Prijelaz iz tople lagode pristanišne zgrade u surovu noć bio je začudan.

Pred njim su, na rampi, uz putničke ulaze, stajali avioni. Na mahove je kroz snijeg, koji je vjetar šibao i kovitlao oko isturenih putničkih prolaza, vidio u nekim osvijetljenim avionima putnike kako već sjede. Bilo je očito da su neki avioni spremni da krenu i da čekaju odobrenje iz kontrolnog tornja da upale motore. Svi su kasnili zato što je pista 30 bila blokirana. Dalje na uzletištu i pistama razabirao je nejasne obrise i navigaciona svjetla drugih aviona koji su nedavno bili sletjeli i kojima su motori još radili. Oni su stajali na omeđenom prostoru, koji piloti nazivaju kažnjeničkom pregradom, i čekali da se oslobode putnički ulazi. Tako je isto zacijelo bilo i na ostalih sedam isturenih putničkih prolaza oko pristaništa zgrade.

Mel uspostavi radio-vezu sa Zemaljskom kontrolom i radio zakrči.

– Toranj zove Eastern sedamnaest – progovori kontrolor – možete krenuti na pistu dva pet. Promjenite valnu dužinu radi dozvole letenja.

Šum u radio-prijemniku.

– Ovdje Easter sedamnaest. U redu.

Nečiji snažniji glas srdito zakrklja: – Zemaljska kontrola, zove vas Pan American pedeset četiri na vanjskoj rubnoj stazi piste dva pet. Preda mom je nečija privatna Cessna, dvomotorac spor kao puž. Neprestano kočim da zadržim razmak.

– Pan American pedeset četiri, pričekajte malo! – Veoma kratka stanka, a zatim iznova kontrolorov glas: – Cessna sedamdeset tri metro, zove vas Zemaljska kontrola. Skrenite na prvoj spojnici desno, stanite i propustite avion Pan Americana.

Neočekivano se odazva ugodan ženski glas: – Zemaljska kontrola, zove vas Cessna sedamdeset tri metro. Upravo skrećem. Izvolite naprijed, Pan Americane, silni i strašni siledžijo!

Tiho smijuljenje, pa onda: – Hvala, dušo! Dok čekate, možete si namazati usne.

Kontrolorov glas zazvuči kao prijekor: – Toranj svim avionima. Ograničite se samo na službene poruke!

Mel razabra da je kontrolor, usprkos rutini i promišljenoj mirnoći, na rubu strpljenja. A tko ne bi i bio večeras, u ovakvim prilikama i uz ovoliki promet? Bje mu nelagodno kad se opet sjeti svog brata Keitha usred nesmanjene navale na radarskoj kontroli zapadnog prilaza.

Razgovor između kontrolnog tornja i aviona vodio se neprekidno, bez većih razmaka između poruka. Kad se jedan razgovor završi, Mel brzo pritisnu dugme svog mikrofona. – Zemaljska kontrola, zove vas vozilo jedan. Ja sam kod ulaza šezdeset pet i idem na pistu tri nula, na mjesto gdje je zaglibio 707.

Slušao je kako kontrolor izdaje upute dvama avionima što su bili netom sletjeli, a zatim: – Toranj zove vozilo jedan. U redu, krenite za DC-9 Air Canade koji pred vama napušta putnički ulaz. Zaustavite se nedaleko od piste dva jedan!

Mel potvrdi prijem. Gledao je pred sobom avion Air Canade kako se polako udaljava od putničkog ulaza, s uglastim obrisom visokog ljupkog repa.

Svejednako na području rampe, krenu oprezno prema uzletištu pazeći na »rampne uši«, kako na aerodromu zovu mnoštvo vozila što okružuju avione na zemlji. Pored običnih vozila, večeras je bilo tu i nekoliko »berača trešanja« – teretnjaka s visokim, pokretnim platformama na čeličnim, člankovitim krakovima. Na platformama su ekipe poslužitelja aviona čistile snijeg s avionskih krila i prskale ih glikolom da uspore zaleđivanje. I sami su ljudi na tom izloženom položaju bili pokriveni snijegom.

Mel brzo zakoči da izbjegne sudar s kolima za ‘med’, koja su jurila s rampe da istovare smrdljivi teret od tisuću petsto litara što su ga iscrpla iz avionskih nužnika. Teret će ubaciti u drobilicu u posebnoj zgradi koju su ostali službenici na aerodromu izbjegavali, a odatle će ga crpkama proslijediti u gradsku kanalizaciju. Većinom je taj proces glatko tekao, osim kad bi putnici prijavili da su izgubili po neku stvar – umjetna zubala, torbice, lisnice, pa čak i cipele – koje su im slučajno pale u avionski nužnik. To se događalo jedanput-dvaput na dan. Tada su se tovari morali pretraživati, a svi su se nadali da će uskoro pronaći izgubljeni predmet.

Melu je bilo jasno da će, ako i ne bude nezgoda, sanitarne ekipe večeras imati pune ruke posla. Uprave aerodroma znale su iz iskustva da putnici više upotrebljavaju nužnike, na zemlji i u zraku, kadgod se vrijeme pogorša. Mel se upita koliko ljudi uopće zna da sanitarni inspektori na aerodromu primaju svaki sat meteorološke izvještaje i da prema njima usklađuju svoje planove za dodatno čišćenje i povećane zalihe.

Mlažnjak Air Canade za kojim je on išao udaljio se bio od pristanišne zgrade i povećao brzinu. Mel je brže potjerao kola da ne zaostane za njim.

Osjećao se sigurnije – brisači su mu jedva izlazili na kraj sa snijegom – što vidi pred sobom svjetlo na repu DC-9, po kojem se mogao ravnati. U retrovizoru razabra obris jednog drugog, još većeg mlažnjaka za sobom. Zemaljski kontrolor upozori radio-vezom: – Air France četiristo četiri, između vas i Air Canade kreće se jedno službeno aerodromsko vozilo.

Melu je trebalo četvrt sata da stigne do mjesta gdje je pista 30 bila zakrčena Aéreo-Mexicanom 707. Prije toga se bio odvojio od toka aviona što su se spremali da uzlete s ostale dvije upotrebljive piste.

Zaustavi kola i iziđe. Tu u mraku i na osami činilo se da je oluja još neugodnija i žešća nego blizu pristanišne zgrade. Vjetar je zavijao iznad puste piste. Mel pomisli da ne bi bilo nikakvo čudo kad bi se noćas pojavili i vukovi.

Pozdravi ga nekakva tamna prilika.

– Jeste li vi gospodin Patroni?

– Ne, nisam. – I Mel je morao vikati da nadjača vjetar. – Ali je Joe Patroni na putu ovamo.

Čovjek mu se približi. Bio je umotan u bundu s kukuljicom, a lice mu je bilo pomodrilo od studeni. – Bit će nam drago da ga vidimo. Ali neka me vrag odnese ako znam šta će Patroni tu moći uraditi. Već smo pokušali gotovo sve da maknemo tog vraga. – On mahnu rukom prema avionu što se dizao, onako taman, iza njih. – Zaglibio je, ali pošteno!

Mel se predstavi pa ga upita: – A tko ste vi?

– Ingram, gospodine. Nadzornik Tehničke službe Aéreo-Mexicana. Trenutno bih više volio da imam neki drugi posao.

Razgovarajući, primaknuše se zaglibljenom Boeingu 707 instinktivno tražeći zaklon ispod krila i trupa što su se dizali visoko iznad njih. Ispod mlažnjakova golema trbuha treptalo je u pravilnim razmacima crveno signalno svjetlo. Na njegovu odbljesku Mel je vidio ispod snijega blato u koji su kotači aviona bili duboko zaglibili. Na pisti i obližnjoj prilaznoj stazi bijaše okupljeno, kao zabrinuta rodbina, mnoštvo teretnjaka i službenih vozila, među njima i cisterna za gorivo, više prtljažnih kola, poštanski kombi, dva radnička autobusa i bučni pokretni generator.

Mel se čvrsto omota ovratnikom bunde. – Hitno trebamo ovu pistu, još večeras. Šta ste sve do sada poduzeli?

Ingram ga izvijesti da su u posljednja dva sata dovukli iz pristanišne zgrade staromodne stepenice na kotačima, prislonili ih uz avion i izveli putnike. To su sporo i teško obavili jer su se stepenice zamrzavale isto tako brzo kao što su ih odmrzavali. Jednu postariju ženu snijela su dva mehaničara. Nejaku djecu dodavali su, umotanu u pokrivače, iz ruke u ruku. Sad su već svi putnici bili otpremljeni autobusom sa stjuardesama i drugim časnikom. Ostali su samo kapetan i prvi časnik.

– A kad ste odvezli putnike, jeste li pokušali pokrenuti avion?

Nadzornik klimnu glavom. – Dvaput smo palili motore. Kapetan je dao najjači gas što se usudio, ali avion nikako da se makne. Kao da se još dublje ukopao.

– A šta sad radite?

– Istovarujemo još teret, valjda da će nam to pomoći. – Ingram nadoda da je veći dio goriva pretočen u cisterne – veoma mnogo jer su rezervoari bili puni radi polijetanja. Istovarena je i prtljaga i roba iz utrobe aviona. Poštanski kombi upravo preuzima vreće s poštom.

Mel klimnu glavom. Znao je da bi poštu ionako iskrcali. Poštanski ured na aerodromu pratio je iz minute u minutu kako se odvija red letenja. U pošti su točno znali gdje su im vreće i, kadgod bi neki avion kasnio, poštanski službenici prebacili bi brzo poštu iz jedne avionske kompanije u drugu. Zapravo će pošta iz nasukanog mlažnjaka proći bolje od putnika. Za najviše pola sata letjet će već drugim avionom i, ako bude potrebno, drugim putem.

Mel priupita: – Jeste li dobili svu potrebnu pomoć?

– Jesmo, gospodine, sve što nam zasad treba. Ovdje je veći dio naše ekipe iz Aéreo-Mexicana, desetak ljudi. Trenutno se polovica njih otkravljuju u autobusu. Možda će Patroni trebati više ljudi, prema tome kakve će imati ideje. – Ingram se okrenu mjereći mračnim pogledom nijemi avion. – Ali ako mene pitate, to će biti dugotrajan posao i trebat će nam teške dizalice, vitla i možda pneumatske jastuke da podignemo krila. A na većinu toga morat ćemo čekati do zore. To bi sve skupa moglo potrajati još veći dio sutrašnjeg dana.

Mel će oštro: – To ne smije potrajati veći dio sutrašnjeg dana, pa čak ni noći. Ova se pista mora osloboditi... – On odjednom ušutje uzdrhtavši tako naglo da se i sam iznenadi. Ova je njegova žestina bila neočekivana, pa čak i jezovita.

Mel ponovo uzdrhta. Šta je to? Pokuša umiriti sama sebe – nevrijeme, snažan, žestok vjetar što šiba aerodromom noseći uskovitlani snijeg. Ali, začudo, otkako je izišao iz kola pa sve do ovog časa, tijelo mu se prilagodilo na studen.

S druge strane uzletišta čuo je usred vjetra tutnjavu motora na mlazni pogon. Tutnjava je rasla do krešenda, a onda se smanjivala dok ie avion uzlijetao. Za njim je slijedio drugi, pa treći. Ondje je prijeko bilo sve u uredu.

A ovdje?

Istina je, nije li tako, da ga je načas, samo načas obuzeo nekakav predosjećaj. Nekakva slutnja, ništa više; špurijus; miris nekakve veće nevolje što se sprema. Ne smije se obazirati na to, naravno; porivima, predosjećajima nema mjesta u pragmatičnom upravljajnu. Samo što je jednom, davno prije, imao isti takav osjećaj – uvjerenje da se događaji gomilaju i da vode prema nekom nesretnom, nepredviđenom kraju. Mel se sjećao tog kraja koji nije mogao osujetiti... nikako.

Ponovo pogleda Boeing 707. Bio je pokriven snijegom i obris mu se nejasno ocrtavao. Zdravi mu je razum govorio: osim zakrčene piste i neprilike

zbog uzlijetanja iznad Meadowooda položaj je bezopasan. Dogodila se nezgoda, ali nema ranjenih ni očite štete. Ništa drugo.

– Hajdemo u moja kola – reče nadzorniku Aéreo-Mexicana. – Uspostavit ćemo radio-vezu da vidimo šta se događa.

Uz put se sjeti da će ga Cindy uskoro nestrpljivo čekati u gradu.

Ostavio je kola da se griju, pa je u njima bilo ugodno i toplo. Ingram zahvalno prostenja. Raskopčao je bundu i sagnuo se da ogrije ruke na struji topla zraka.

Mel uspostavi vezu sa Službama za održavanje aerodroma.

– Vozilo jedan zove Štab za borbu protiv snijega. Danny, ja sam na zakrčenom mjestu na pisti tri nula. Nazovite Tehničku službu TWA i raspitajte se za Joea Patronija. Gdje je sad? Kad dolazi? Prijem.

Glas Dannyja Farrowa zapucketa u zvučniku na ploči s instrumentima.

– Štab za borbu protiv snijega zove vozilo jedan. Razumijem. I, Mel, telefonirala je vaša žena.

Mel pritisnu dugme mikrofona. – Je li ostavila broj na koji da je nazovem?

– Jest.

– Vozilo jedan zove Štab za borbu protiv snijega. Nazovite je, Danny, molim vas! Recite joj da mi je žao, ali da ću malo zakasniti. Ali najprije se raspitajte za Patronija!

– Razumijem. Pričekajte malo!

Radio umuknu. Mel izvadi iz bunde paketić Marlboroa i ponudi Ingrama.

– Hvala.

Pripališe cigarete gledajući brisače kako mlataraju amo-tamo. Ingram mahnu glavom prema osvijetljenoj kabini mlažnjaka Aéreo-Mexicana.

– Ondje gore onaj kurvin sin kapetan vjerojatno sad lije suze u svoj sombrero. Drugi put će paziti na plava svjetla na rulnim stazama kao na svijeće na oltaru.

Mel ga priupita: – Jesu li vaši ljudi na aerodromu Meksikanci ili Amerikanci?

– Svi smo Amerikanci. Samo tupani kao mi rade po ovakvom gadnom vremenu. Znate li kamo je taj avion trebalo da odleti?

Mel zavrtje glavom.

– U Acapulco. Prije nego što se ovo dogodilo, bio bih se odrekao šest mjeseci fukanja da budem u njemu. – Nadzornik se zasmijulji. – Ali možete li zamisliti, ukrcate se i lijepo namjestite dupe, a onda morate izaći na ovo nevrijeme. Da ste samo čuli putnike kako su psovali, osobito žene. Večeras sam naučio neke nove riječi.

Radio ponovo oživje.

– Štab za borbu protiv snijega zove vozilo jedan – javi se Danny Farrow. – Razgovarao sam s TWA o Joeu Patroniju. On im se javio, ali ga je zadržao

promet. Trebat će mu još najmanje sat vremena da stigne. Poslao je poruku. Jeste li razumjeli sve dosad?

– Jesam – reče Mel. – Da čujem poruku!

– Patroni upozorava neka se pripazi da avion ne zaglibi još dublje. Kaže da se to može lako dogoditi. Prema tome, ako oni u Aéreo-Mexicanu nisu sasvim sigurni šta rade, neka radije ništa više ne pokušavaju dok ne stigne Joe.

Mel zirnu na Ingrama. – Šta kažu u Aéreo-Mexicanu o tome?

Nadzornik klimnu glavom. – Neka Patroni radi štogod hoće. Mi ćemo ga čekati.

Danny Farrow zapita: – Jeste li me razumjeli? Je li sve jasno?

Mel pritisnu palcem dugme mikrofona. – Jest.

– Dobro onda. Još nešto. TWA prikuplja još jednu rezervnu ekipu koja treba da dođe u pomoć. I, Mel, vaša je žena ponovo nazvala. Ja sam joj prenio vašu poruku.

Mel nasluti da Danny oklijeva, jer zna da ga slušaju i drugi koji su uključeni i na valnu dužinu Službi za održavanje aerodroma.

Mel ga pripita: – Nije joj bilo pravo?

– Čini mi se da nije. – Nastade trenutna šutnja. – Najbolje da je što prije sami nazovete.

Mel pomisli da je Cindy jamačno bila još otresitija s Dannyjem nego inače, ali da mu ovaj to iz kolegijalnosti neće da kaže.

Što se tiče Aéreo-Mexicana 707, bilo je očito da se ne može ništa više učiniti dok ne dođe Joe Patroni. Patronijev savjet da se ne dira avion kako ne bi još dublje zaglibio bio je razborit.

Ingram je navlačio teške rukavice i zakopčavao bundu. – Hvala vam na grijanju. – On iziđe na vjetar i snijeg i brzo zalupi vratima za sobom. Čas kasnije Mel ga je vidio kako se probija kroz visoke nanose prema okupljenim vozilima na prilaznoj stazi.

Služba za raščišćavanje snijega razgovarala je radio-vezom sa Štabom za borbu protiv snijega. Mel pričeka dok se ne završi razgovor, a onda pritisnu dugme mikrofona. – Ovdje vozilo jedan, Danny. Idem do Conga Linea.

On polako i oprezno krenu kroz snijeg, vjetar i mrak ravnajući se samo po široko razmaknutim svjetlima uz pistu.

Conga Line, glavna udarna i pokretna snaga aerodromskog sustava za borbu protiv snijega, bijaše trenutno na pisti 17 s lijeva. Mel sumorno pomisli da će za koji čas sam doznati ima li istine, ili je samo zloba, u kritičkom izvještaju Komisije zrakoplovnih kompanija za nadzor pista, kojoj je na čelu stajao kapetan Demerest.

6.

Vernon Demerest

ČOVJEK NA KOGA JE MEL MISLIO – KAPETAN VERNON DEMEREST IZ TRANS Amerike – bio je u tom trenutku oko pet kilometara daleko od aerodroma. Vozio je svoj dvosjed Mercedes 230 SL i, nasuprot maloprijašnjoj vožnji od kuće do aerodroma, nije imao mnogo muke da prođe ulicama koje su bile netom očišćene ralicom. Snijeg je još jako padao šiban snažnim vjetrom, ali novi sloj na zemlji nije još bio toliko dubok da bi bilo teško voziti.

Demerest se bio zaputio do skupine stambenih dvokatnica nedaleko od aerodroma, koju je letačko osoblje nazivalo Stjuardeskim sokakom. Tu su mnoge stjuardese s Lincolnova međunarodnog aerodroma – iz svih zrakoplovnih kompanija – imale svoje stanove. U svakom su stanu obično stanovale po dvije-tri djevojke, a upućeni su imali ime i za takva kućanstva. Nazivali su ih Stjuardeskim gnijezdima.

Ta su gnijezda bila često poprište veselih, neslužbenih zabava, a ponekad i utočišta ljubavnih veza koje su nastajale između stujardesa i pilota toliko redovito da su se mogle predvidjeti.

Stjuardeska gnijezda nisu se, sve u svemu, mnogo razlikovala od drugih stanova u kojima stanuju same djevojke. Jedina je razlika bila u tome što je tu u većem dijelu razuzdane, amoralne djelatnosti sudjelovalo osoblje zrakoplovnih kompanija.

To i nije nikakvo čudo. I stjuardese i piloti koje su one poznavale – kapetani i prvi i drugi časnici – bili su, bez iznimke, birani ljudi. Svi su se oni domogli svojih namještenja, koja su i mnogi drugi priželjkivali, nakon teškog, mukotrpnog procesa izlučivanja u kojem su oni manje nadareni sasvim otpali. Razmjerno malen broj onih koji su ostali bili su najpametniji i najbolji. Posljedak je bio skup oštroumnih i prosvijećenih osoba koje su uživale u životu i umjele se diviti jedna drugoj.

Vernon Demerest divio se, u svoje vrijeme, mnogim stjuardesama, kao što su se i one njemu divile. On je zapravo vodio ljubav s cijelim nizom lijepih i inteligentnih mladih žena koje bi i neki vladar ili filmski idol mogao poželjeti a da ih se nikad ne domogne. Stjuardese koje su Demerest i njegove kolege poznavali i s kojima su redovito spavali nisu bile ni kurve ni radodajke, ali su bile bodre, suosjećajne i seksualno obdarene djevojke koje su cijenile kvalitetu i koristile se njome kad im je bila tako očito nadohvat ruke.

Djevojka koja se – da tako kažemo – koristila kvalitetama Vernona Demeresta i bila, čini se, sklona da se i dalje njima koristi bijaše živahna i privlačna brineta engleskog porijekla, Gwen Meighen. Ona je bila farmerska

kći, a prije deset godina, kad joj je bilo osamnaest godina, napustila je roditeljski dom i došla u Sjedinjene Države. Prije nego što se zaposlila kod Trans Amerike bila je kratko vrijeme manekenka u Chicagu. Možda zbog te njene šarolike prošlosti, u nje je bila udružena nezatomljena seksualnost u postelji s otmjenosti i stilom izvan postelje.

Vernon Demerest vozio se sad prema stanu Gwen Meighen.

Večeras će oboje odletjeti u Rim letom broj dva Trans Amerike. U pilotskoj kabini zapovijedat će kapetan Demerest, a u putničkim odjelima, straga, Gwen Meighen bit će glavna stjuardesa. Na kraju putovanja, u Rimu, posada će biti tri dana na zastanku, a druga posada – koja se već u Italiji odmara – vratit će se avionom na Lincolnov međunarodni aerodrom.

Riječ »zastanak« već su odavno službeno usvojile zrakoplovne kompanije i upotrebljavaju je bez razmišljanja. Tko je god uveo taj izraz zacijelo je imao smisao za humor; bilo kako mu drago, letačko osoblje pridavalo mu je i praktično i službeno značenje. Demerest i Gwen spremali su se sad da dadu vlastitu definiciju tog izraza. Čim stignu u Rim, otputovat će zajedno u Napulj na »zastanak« od četrdeset osam sati. Bila je to vedra, idilična perspektiva i Vernon Demerest nasmiješio se zadovoljno pri pomisli na nju. Bio je već nadomak stjuardeskom sokaku i, sjetivši se kako je sve ostalo te večeri glatko teklo, osmijeh mu se proširi.

Stigao je rano na aerodrom, pošto se bio oprostio sa Sarom, svojom ženom, koja mu je, spokojno kao i obično, zaželjela sretan put. Prije bi Sarah, za izbivanja svoga gospodara, možda čipkala ili plela. Sad je pak on znao da će se ona, čim on ode, zadupsti u neku društvenu igru, bridž ili slikanje uljem, koji su joj postali glavni oslonci u životu.

Spokojnost Sare Demerest, i njena nezanimljivost koja je prirodno pratila tu spokojnost, bijahu osobine s kojima se njen muž pomirio i koje je, nekako nastrano, i cijenio. On je, između letova i ljubavnih pustolovina sa zanimljivijim ženama, mislio na svoje boravke kod kuće i katkad govorio o njima prisnim prijateljima da »ide u hangar na mirovanje«. Brak mu je davao još jednu prednost. Dok je bio u braku, žene s kojima je spavao mogle su osjećati i zahtijevati što su god htjele, ali nisu mogle od njega očekivati da će udovoljiti njihovu konačnom zahtjevu da se vjenčaju. Tako je bio neprestano zaštićen od toga da se i sam u žaru strasti ne prenagli. Što se tiče spolne intimnosti sa Sarom, on ju je još pokatkad zaduživao, isto onako kao što se čovjek igra sa starim psom bacajući mu loptu. Sarah mu je uzvraćala uslužnošću izvijajući se po običaju i dišući ubrzano, ali je on slutio da i jedno i drugo potječe više od navike nego od strasti, i da se ona ne bi suviše zabrinula kad bi sasvim prestali spolno općiti. Isto je tako bio uvjeren da Sarah zna da on šara, ili ako baš ne zna, da bar naslućuje. Ali je bilo karakteristično da je ona više voljela da ne zna, u čemu joj je Vernon Demerest rado pomagao.

Drugo što mu je večeras bilo drago, bijaše izvještaj Komisije zrakoplovnih kompanija za nadzor pista, u kojem je zadao verbalan udarac nogom u jaja onom svom napuhanom šurjaku, Melu Bakersfeldu.

Taj kritički izvještaj bio je zamislio sam Demerest. Ostala dva predstavnika avionskih kompanija u komisiji zastupala su s početka mišljenje da uprava aerodroma čini sve što može u ovim iznimnim prilikama. Kapetan Demerest mislio je drugačije. Ostala su dvojica napokon pristala uz njega i složila se da Demerest sam napiše izvještaj. On ga je pak sastavio što je oštrije mogao. Nije mario za tačnost ni vjerodostojnost optužbe; uostalom, uz toliko snijega naokolo, tko može biti u išta siguran? On je, međutim, vjerovao da će široko rasprostranjeni izvještaj nanijeti veoma mnogo neugodnosti i briga Melu Bakersfeldu. Primjerci su se već umnožavali pa će biti razaslani lokalnim potpredsjednicima svih zrakoplovnih kompanija i sjedištima kompanija u New Yorku i drugdje. Znajući kako svi uživaju da nađu nekoga na koga će svaliti krivnju za zakašnjenja letova, kapetan Demerest bio je uvjeren da će, nakon dostave izvještaja, proraditi na sve strane telefoni i teleprinteri.

Vernon Demerest pomisli zadovoljno da je odmazdu – sitnu ali dostatnu – izvršio. Sad će valjda njegov šepavi, djelomično sakati šurjak dobro promisliti prije nego što se opet suprotstavi kapetanu Demerestu i Društvu pilota zrakoplovnih kompanija, kao što se Mel Bakersfeld drznuo učiniti – javno – prije dvije sedmice.

Kapetan Demerest zaokrenu Mercedesom u parkiralište jedne stambene zgrade. Polako zaustavi kola i iziđe. Ustanovi da je malko poranio – stigao je četvrt sata prije nego što se dogovorio da će doći po Gwen da je odveze na aerodrom. Ipak odluči da pođe gore. Poslužívši se ključem koji mu je bila dala Gwen, uđe u kuću pjevušeći potiho nešto za se.

Osmjehnu se kad shvati da pjevuši napjev *O sole mio*. Pa zašto ne? To je prikladan napjev. Napulj... topla noć mjesto snijega, pogled na zaljev obasjan mjesečinom, tiha glazba mandolina, Chianti uz večeru i Gwen Meighen pokraj njega... a sve skupa za manje od dvadeset četiri sata. Jest, tako je. *O sole mio*. Nastavi pjevušiti.

Vozeći se dizalom, pomisli na još nešto ugodno. Let u Rim bit će lak.

Iako će večeras kapetan Demerest zapovijedati avionom – *Zlatnom galijom* – imat će veoma malo posla. Razlog je bio taj što će on biti nadzorni kapetan. Jedan drugi kapetan sa četiri pruge – Anson Harris, gotovo istog ranga kao i sam Demerest – bio je određen da leti i zauzme lijevo pilotsko sjedalo. Demerest će sjediti na desnom sjedalu – što je inače bilo mjesto prvog časnika – odakle će promatrati rad kapetana Harrisa, a poslije podnijeti o tome izvještaj.

To je bilo zato što je kapetan Harris odlučio da ne leti više na domaćim linijama Trans Amerike nego na međunarodnim. Međutim, prije nego što postane punopravni međunarodni kapetan, morao je dva puta upravljati avionom na nekoj prekomorskoj liniji s kvalificiranim linijskim kapetanom koji ima i zvanje instruktora, a to je bio Vernon Demerest.

Nakon dva takva leta, od kojih mu je večerašnji bio drugi, kapetana Harrisa će, još prije nego što mu odobre da leti na međunarodnim linijama, ispitati jedan stariji nadzorni kapetan.

Takvi ispiti – kao i redoviti ispitni letovi svakih šest mjeseci koji su bili obvezatni za sve pilote svih zrakoplovnih kompanija – bijahu provjera sposobnosti i letačkih navika. Piloti su se provjeravali na redovitim linijama, a putnici su to mogli zapaziti samo po tome što su tada bila u kabini po dva kapetana sa četiri pruge.

Mada su kapetani provjeravali jedan drugoga, i redoviti i specijalni ispiti bili su ozbiljni i teški. Sami su piloti tako željeli. Odviše je toga bilo na kocki – javna sigurnost i visoka stručna mjerila – da bi jedan drugome kadili ili gledali kroz prste. Svaki je kapetan koji bi se podvrgnuo ispitu znao da mora ispuniti određene uvjete u svakom pogledu. Ako u tome ne uspije, izvještaj će automatski biti nepovoljan, a ako bude veoma nepovoljan, morat će se podvrgnuti još strožem ispitu kod glavnog pilota kompanije i bit će mu ugroženo namještenje.

Ipak, mada mjerila nisu bila nimalo blaga, stariji kapetani postupali su izvanredno obzirno sa svojim kolegama na ispitu. Osim Vernona Demeresta.

Demerest je sa svakim pilotom kojeg je trebalo da provjeri, mlađim ili starijim od sebe po rangu, postupao sasvim jednako – kao s raspuštenim pučkoškolcem kojeg je ravnatelj škole pozvao na razgovor. Štaviše, Demerest je, u ulozi ravnatelja, bio revan, nabusit, nadmen i strog. On nije krio svoje uvjerenje da nema sposobnijeg pilota od njega. Kolege s kojima je tako postupao bjesnili su u sebi, ali nisu mogli ništa drugo nego da sjede i trpe. Poslije su se zaricali jedan drugome da će idući put, kad opet Demerest dođe na red, biti prema njemu najgori i najstroži što se može biti. Redovito su tako i činili, ali je ishod bio uvijek isti – Vernon Demerest obavio bi svoj posao besprijekorno.

Toga dana poslije podne Demerest je, po običaju, nazvao telefonski prije ispitnog leta, kapetana Ansona Harrisa kod kuće. – Večeras će biti gadno voziti kola – rekao je Demerest bez okolišanja. – Ja volim da mi posada bude točna, pa ti savjetujem da kreneš od kuće mnogo ranije nego inače.

Anson Harris, koji u dvadeset i dvije godine besprijekorne službe u Trans Americi nije nijedan jedini put zakasnio na aerodrom, gušio se od bijesa. Srećom, prije nego što je mogao izustiti ijednu riječ, Demerest je već bio spustio slušalicu.

Da bude potpuno siguran da ga Demerest ne ulovi u grešci, kapetan Harris je, svjednako razjaren, stigao na aerodrom gotovo tri sata, mjesto jedan sat, prije polijetanja. Kapetan Demerest je bio upravo završio svoj zadatak za Komisiju zrakoplovnih kompanija za nadzor pista kad je sreo Harrisa u kavani kapetana Clouda. Demerest je bio u sportskom kaputu i širokim hlačama. Rezervnu uniformu držao je u aerodromskoj garderobi i namjeravao se poslije presvući. Kapetan Harris, prosijed, prekaljen veteran kojem su mnogi mlađi piloti govorili »gospodine«, bio je u uniformi Trans Amerike.

– Zdravo, Ansone! – Vernon Demerest sjede na susjednu stolicu za tezgom. – Vidim da si poslušao moj savjet.

Kapetan Harris malko jače stisnu držak šalice s kavom, ali samo reče: – Dobar večer, Vern!

– Dogovor će početi dvadeset minuta ranije nego obično – reče Demerest. – Htio bih provjeriti tvoje teoretsko znanje.

Hvala bogu, pomisli Harris, što mi je žena baš jučer prelistala priručnike i umetnula u njih najnovije dopune. Ipak, neće biti zgorega da zaviri u svoj ormarić u dispečerskom odjelu. Ovaj bi mu gad mogao uzeti za zlo što ne zna neku nadopunu koja je objavljena tek danas poslije podne. Da bi nečim zaposlio svoje ruke – što su ga svrbjele – kapetan Harris napuni i pripali lulu.

Opazio je da ga Vernon Demerest kritički promatra.

– Nisi obukao propisnu košulju.

Kapetan Haris nije načas mogao vjerovati da njegov kolega govori ozbiljno. A kad shvati da govori ozbiljno, lice mu obli tamno rumenilo nalik na boju šljive.

Propisne košulje bile su prava muka za pilote Trans Amerike, pa i za pilote ostalih kompanija. Službene košulje mogle su se nabaviti od Kompanije i stajale su po devet dolara, a često su loše pristajale i bile od loše tkanine. Mnogo bolja košulja koja se naoko jedva razlikovala od propisne mogla se kupiti drugdje za nekoliko dolara jeftinije, ali je to bilo protupropisno. Većina pilota kupovala je i nosila nepropisne košulje. *I Vernon Demerest je tako činio.* Anson Harris čuo je u nekoliko navrata Demeresta kako govori prijezirno o kompanijinim košuljama i kako ističe koliko su njegove bolje.

Kapetan Demerest mahnu konobarici i naruči kavu, pa umiri Harrisa: – Dobro, dobro. Neću te prijaviti da ovdje nosiš nepropisnu košulju, ako je promijeniš prije nego što dođeš u moj avion.

Obuzdaj se! reče Anson Harris sam sebi. *Dragi Bože na nebesima, daj mi snage da ga ne udarim, što vjerojatno ovaj prokleti kučkin sin i želi. Ali zašto*? *Zašto*?

U redu. U redu, odluči on. Bez obzira na uvredu, zamijenit će svoju običnu košulju za propisnu. Neće pružiti Demerestu to zadovoljstvo da mu dade i najmanju mogućnost da mu što zamjeri. Bit će teško pribaviti večeras propisnu košulju. Vjerojatno će je morati posuditi – zamijeniti košulje s nekim drugim kapetanom ili prvim časnikom. Kad im bude rekao zašto, neće mu vjerovati. Pa i sam je jedva vjerovao.

Ali kad ponovo dođe red na Demeresta... *idući put, i svaki drugi put ubuduće... neka se čuva*! Anson Harris imao je dobrih prijatelja među kontrolnim pilotima. Neka Demerest radije nosi propisnu košulju, neka se radije drži propisa kao pijan plota... *jer inače*.... Tada Haris zlovoljno pomisli: »Ali taj prepredeni gad neće to zaboraviti; pripazit će se sigurno!«

– Hej, Ansone! – Činilo se da se Demerest dobro zabavlja. – Odgrizao si komad lule!

I zaista je odgrizao.

Sjećajući se sad toga, Vernon Demerest se zasmijulji. Jest, večeras će zaista *biti* lak let – za njega.

KAD SE DIZALO ZAUSTAVI NA DRUGOM KATU, ON SE VRATI MISLIMA U sadašnjost. Iziđe u hodnik pokriven sagom i pođe nalijevo poznatim putem, prema stanu u kojem je Gwen Meighen stanovala s nekom stjuardesom United Air Linesa. Gwen mu je bila rekla da je ta djevojka na noćnom letu. On otkuca zvoncetom na vratima njihov uobičajeni signal, njegove inicijale Morseovom abecedom... ti-ti-ti-ta ta-ti-ti... zatim otvori istim ključem vrata i uđe.

Gwen se baš tuširala. Čuo je vodu kako rominja. Kad dođe do vrata spavaonice, ona viknu: – Vernone, jesi li to ti? – Čak i pored šuma vode, glas joj je – s besprijekornim engleskim naglaskom koji se njemu veoma sviđao – zvučao blago i uzbudljivo. On pomisli: »Nije čudo što se Gwen toliko sviđa putnicima.« Vidio ih je kako se tope – pogotovo muškarci – kad bi im pokazala svoje prirodne draži.

On joj do viknu: – Jesam, dušo!

Njeno tanahno donje rublje ležalo je rasprostrto na postelji – najlonske gaćice, proziran grudnjak boje puti, s vrpcom od istog materijala, francuski svileni kombine s ručnim vezom. Gwenina je uniforma možda bila standardna, ali je ispod uniforme sve bilo skupocjeno i individualno. Njegova osjetila živnuše, on neodlučno svrnu pogled na drugu stranu.

– Drago mi je što si poranio – doviknu mu ona ponovo. – Htjela bih porazgovarati s tobom prije nego što krenemo.

– Svakako, imamo vremena.

– Možeš skuhati čaj ako hoćeš.

– Dobro.

Ona ga je bila naučila da pije čaj kao Englezi, u svako doba dana, iako ga gotovo uopće nije pio prije nego što se upoznao s njom. A sad je često tražio čaj i kod kuće, što je dovodilo Saru u nedoumicu, pogotovo kad je zahtijevao da ga skuha kako treba – da najprije zagrije čajnik, kao što je Gwen bila njega naučila, i da voda još vri u času kad se uspe čaj.

On ode u kuhinjicu, koju je već dobro poznavao, i pristavi čajnik s vodom. Izvadi mlijeko u kartonskoj kutiji iz hladionika, natoči ga u vrč i popi malo mlijeka prije nego što vrati kutiju u hladionik. Radije bi bio popio viski sa sodom, ali se, kao i većina pilota, suzdržavao od pića dvadeset i četiri sata prije leta. Iz navike pogleda na ručni sat; bilo je nekoliko minuta do osam. Pomisli da u ovom trenutku na aerodromu pripremaju za nj krasni mlažnjak Boeing 707 velikog radijusa kretanja, kojim će on zapovijedati na letu od osam tisuća kilometara do Rima.

Umuknu šum tuša. On u tišini ponovo zapjevuši. Zadovoljno. *O sole mio.*

7.

Vani na aerodromu

HUČAN OŠTAR VJETAR PUHAO JE S NESMANJENOM ŽESTINOM NA AERODROMU svejednako noseći snijeg što je jako padao.

Mel Bakersfeld podrhtavao je u svom automobilu. Ostavivši za sobom pistu 30 i zaglibljeni mlažnjak Aéreo-Mexicana, vozio se prema lijevoj pisti 17 koju su čistile ralice. Upita se898 dršće li to od studeni ili zbog uspomena koju je probudio miris nevolje prije nekoliko minuta i nametljivo podsjećanje na staru ozljedu noge?

Nogu je ozlijedio prije šesnaest godina nedaleko od obale Koreje kad je kao mornarički pilot letio na borbene zadatke s nosača aviona Essex. U toku prethodnih dvanaest sati (toga se čak i sad jasno sjećao) imao je predosjećaj da će ga snaći nevolja. To nije bio strah – kao i ostali, bio se navikao da živi u strahu – nego prije nekakvo uvjerenje da mu se neumoljivo primiče nešto kobno a možda i konačno. Sutradan, u zračnoj borbi s MIG-om 15, Melov je mornarički F9F-5 bio oboren u more.

Uspio je prisilno sletjeti na more, ali mada je ostao neozlijeđen, lijevo mu je stopalo ukliještila zgnječena komandna pedala. Dok je avion brzo tonuo – F9F-5 plovio je kao sjekira – Mel je izvadio lovački nož iz torbice i uzeo njime očajno i pomamno sjeći stopalo i pedalu. Nekako je uspio pod vodom osloboditi nogu. Osjećajući snažnu bol i utapajući se, isplivao je na površinu.

Osam je sati ostao u moru prije nego što su ga, onesviještena, spasili. Poslije su mu rekli da je prerezao ligamente ispod gležnja te da je izvukao stopalo gotovo u pravoj crti.

S vremenom su mu mornarički liječnici izliječili nogu, ali Mel nije nikad više pilotirao. Na mahove se bol vraćala podsjećajući ga da je davno nekad, pa i u nekim kasnijim prilikama, njegov predosjećaj nevolje imao pravo. A i sad ga je obuzeo takav predosjećaj.

Upravljajući oprezno automobilom, pazeći da ne zaluta u tami, pri smanjenoj vidljivosti, Mel se približavao lijevoj pisti 17. To je bila pista o kojoj je šef kontrolnog tornja rekao da će je Kontrola zračnog prometa nastojati upotrijebiti kad se promijeni smjer vjetra, što se imalo, prema metereološkoj prognozi, uskoro dogoditi.

Trenutno su na aerodromu bile u upotrebi dvije piste – desna 17 i pista 25.

Lincolnov međunarodni aerodrom imao je svega pet pista. U protekla tri dana i tri noći one su bile glavno poprište borbe između aerodroma i oluje. Najduža i najšira od tih pet pista bila je pista 30 koja je sad bila zakrčena

avionom Aéreo-Mexicana. (Promijeni li se smjer vjetra i približi li se neki avion iz suprotnog pravca, ta je pista mogla biti i pista 12. Brojevi su označavali kompasne kurseve od 300 i 120 stupnjeva.) Ta je pista bila duga više od tri kilometara i široka kao kakav manji blok gradskih kuća. Na aerodromu su u šali govorili da se s jednog njena kraja ne vidi drugi zbog zaobljenosti zemaljske kugle.

Ostale četiri piste bile su oko osamsto metara kraće, a i uže.

Otkako je počela oluja, piste su se neprekidno čistile ralicama i usisivačima, mele i posipale pijeskom. Mehanizacija se – opremljena bučnim dizel-motorima a vrijedna nekoliko milijuna dolara – zaustavila samo na nekoliko minuta, uglavnom radi opskrbe gorivom ili smjene ekipa. Taj rad putnici nisu nikad izbliza vidjeli, jer se nijedan avion nije služio netom očišćenom pistom dok nije bila pregledana i proglašena upotrebljivom. Kriteriji su bili strogi. Za mlažnjake se dopuštala najviše centimetar duboka bljuzgavica ili sedam i pol centimetara debeo sloj sitna snijega. Sve ono što bi bilo više od toga usisali bi avionski motori te bi operacija uzlijetanja ili slijetanja bila ugrožena.

Mel Bakersfeld pomisli da je šteta što ne može više ljudi vidjeti ekipe za raščišćavanje snijega na pistama pri poslu. Bio je to veličanstven i uzbudljiv prizor. Čak je i sad, dok se u oluji i mraku približavao odostraga mehanizaciji u pokretu, dojam bio neobično snažan. Golemi stupovi snijega padali su nadesno u luku dugom pedesetak metra. Luk je bio uokviren svjetlom reflektora na vozilima i sjao od boja dvadesetak signalnih svjetiljaka, koje su se okretale i od kojih je po jedna bila na krovu svakog vozila u toj skupini.

Na aerodromu su tu skupinu vozila zvali Conga Line.

Ona je imala glavu, tijelo, rep i pratnju i napredovala je pistom precizno kao u koreografiji.

Vođa konvoja bijaše glava. To je bio stariji nadzornik Službe za održavanje aerodroma i vozio je automobil jarkožute boje, kako su bila obojena i sva ostala vozila. Vođa je određivao tempo Conge Linea, koji je obično bio brz. Imao je dva radija i bio neprestano u vezi sa Štabom za borbu protiv snijega i Kontrolom zračnog prometa. S pomoću svjetlosnog sustava signalizirao je vozačima za sobom – zeleno svjetlo značilo je »požurite«, janatarsko »zadržite isti tempo«, crveno »usporite«, a isprekidano crveno »stanite«. Od njega se tražilo da drži u glavi detaljnu mapu aerodroma i da točno zna gdje se nalazi, čak i u najmrklijoj noći kakva je bila ova.

Iza vođe konvoja bila je, kao prva violina u orkestru, ralica broj jedan – večeras mamutski »Oshkosh« s velikim glavnim ralom sprijeda i s krilnim ralom sa strane. Iza ralice broj jedan, zdesna, bio je broj dva. Prva je ralica gurala snijeg na stranu, a druga prihvaćala teret od prve, zahvaćala još više snijega i odgurivala ga još dalje.

Zatim je, postrojen iza ralica, slijedio »bacač snijega« od šest stotina bučnih konjskih snaga. »Bacač snijega« stajao je šezdeset tisuća dolara i bio je Cadillac među strojevima za raščišćavanje snijega. On je snažnim vjetrilima

gutao snijeg, koji su one dvije ralice bile nagomilale, i bacao ga u herkulskom luku izvan piste.

U drugom redu, zdesna, bile su još dvije ralice i drugi bacač snijega.

Iza ralica i bacača snijega dolazili su izravnjivači, pet u jednom redu, sa spuštenim ralima kojima su uklanjali sve humke što su ih ralice ostavljale za sobom. Izravnjivači su vukli za sobom okretače četke od kojih je svaka bila široka po pet metara i imala vlastiti dizel-motor. Četke su mele površinu piste kao divovske metle.

Zatim su slijedili posipači pijeska. Sve ono što je prednjih jedanaest vozila očistilo, ravnomjerno su posipavala pijeskom tri glomazna teretnjaka s pogonom na četiri kotača, a svaki je od njih imao spremište od pet kubičnih metara.

Pijesak je bio posebne vrste. Svugdje drugdje na aerodromu, po cestama i mjestima kojima su se služili putnici, pijesku se dodavala sol da bi se lakše otopio snijeg, ali se nikad nije dodavala na području namijenjenom avionima. Sol nagriza kovine i skraćuje im vijek, a s avionima se postupalo obzirnije nego s automobilima.

Posljednji u Congu Lineu – »Charlie na repu« – bio pomoćni nadzornik u drugom automobilu. Njegova je zadaća bila da pazi na red i da goni zaostale. On je bio u radio-vezi s vođom konvoja kojeg često nije mogao ni vidjeti u snijegu i mraku.

Napokon je slijedila pratnja – pomoćna ralica za slučaj da se pokvari koja od ralica; servisna kola s ekipom mehaničara; cisterne s gorivom – naftom i benzinom i – kadgod bi se radio-vezom pozvala u ugovoreno vrijeme – kola s kavom i uštipcima.

Mel brzo obiđe pratnju i poravna se s automobilom pomoćnog nadzornika. Zapazili su ga. Čuo je kako su obavijestili vođu konvoja:

– Upravo je stigao gospodin Bakersfeld.

Kolona se brzo kretala – gotovo sedamdeset kilometara na sat umjesto uobičajenih četrdeset. Vođa je zacijelo povećao brzinu zato što se očekivalo da će se promijeniti smjer vjetra i zato što je trebalo brzo očistiti pistu. Uspostavivši radio-vezu s Kontrolom zračnog prometa, Mel je čuo kako vođa konvoja javlja tornju:

– »... Na lijevoj pisti jedan sedam, približavamo se spojnici s pistom dvadeset pet. Molim da spojnica bude slobodna.«

Pista 25 bila je trenutno u upotrebi.

– Vođa konvoja, zove vas Zemaljska kontrola, zaustavite se pred spojnicom. Dva aviona treba da slete. Ne smijete, ponavljam, ne smijete prijeći spojnicu. Potvrdite prijem!

Glas iz tornja kao da se ispričavao. Oni su gore znali kako je teško zaustaviti Congu Line u pokretu i ponovo je pokrenuti. Ali su ona dva aviona zacijelo slijetala po instrumentima pod teškim okolnostima, jedan za drugim. Samo bi neka izvanredna opasnost mogla poslužiti kao opravdanje da ih ponovo pošalju da kruže oko aerodroma u ovakvoj noći.

Pred Melom se upališe i zapovjednički zatreptaše crvena svjetla, i Conga Line uspori kretanje i zaustavi se.

Pomoćni nadzornik, veseo mlad Crnac, iskoči iz svog automobila i priđe Melovim kolima. Kad otvori vrata, vjetar nahrupi unutra, ali se nije čuo nego samo osjećao, zbog tutnjave dizel-motora. Pomoćnik primaknu usta Melovu uhu: – Čujte, gospodine B., hoćete li nam se pridružiti? Netko će se od nas pobrinuti za vaša kola.

Mel se osmjehnu. Na aerodromu su dobro znali koliko on uživa, kadgod smogne vremena, da se vozi i povremeno upravlja nekim teškim vozilom. Pa zašto ne, pomisli. Došao je da nadzire raščišćavanje snijega zbog nepovoljnog izvještaja Komisije Vernona Demeresta. Bilo je očito da je izvještaj neopravdan i da je sve u redu. Pa ipak, možda neće biti naodmet da promatra nekoliko minuta s nekog visokog mjesta šta se radi.

On klimnu glavom i viknu: – Dobro, povest ću se drugim bacačem snijega.

– Razumijem, gospodine!

Pomoćni nadzornik, s džepnom svjetiljkom u ruci, opirući se vjetru, pođe pred Melom pored posipača pijeska i izravnjivača što su sad stajali. Mel opazi da novi snijeg već pomalo prekriva netom očišćenu pistu. Straga izroni iz servisnih kola neka spodoba i pohita prema Melovu automobilu.

– Požurite, gospodine B.! Nećemo dugo stajati. – Mladi Crnac upravi svjetiljku u kabinu bacača snijega i osvjetljavaše je dok se Mel penjao. Visoko gore vozač otvori vrata kabine i držaše ih otvorena dok Mel ne uđe. Dok se penjao, jako ga je boljela noga, ali nije smio čekati. Pred njima su se treperava crvena svjetla pretvorila u zelena i zacijelo su ona dva aviona već bila sletjela i prošla spojnicu. Trebalo je da Conge Line požuri prije idućeg slijetanja koje će uslijediti možda za minutu-dvije. Osvrnuvši se, Mel vidje kako pomoćni nadzornik juri prema svom »Charlieju na repu«.

Bacač snijega već je bio krenuo i uvećavao brzinu tutnjeći potmulo. Vozač zirnu na Mela dok je ovaj sjedao na jedno od dva meka, podstavljena sjedala.

– Dobar večer, gospodine Bakersfelde!

– Kako ste, Will? – Mel je prepoznao tog čovjeka koji je inače, kad nije bilo snijega, radio na aerodromu oko isplate plaća.

– Pa, prilično dobro, gospodine. Malo sam umoran.

Vozač je pomno zadržavao svoj položaj iza treće i četvrte ralice kojih su se signalna svjetla jedva nazrijevala. Golema svrdlasta rala bacača snijega već su gutala snijeg i trpala ga u vjetrilo. Iznova je neprekidni bijeli mlaz letio u luku izvan piste.

A tu je gore bilo kao na kapetanskom mostu. Vozač je držao glavni upravljač lako, kao kormilar kormilo. Mnoštvo brojčanika i ručica sjajilo se u tami i bilo poredano nadohvat ruku. Kružni, brzi brisači omogućavali su – kao na brodu – jasnu vidljivost sa strane, između skrutnutog snijega na prozoru.

– Mislim da su svi umorni – reče Mel. – Ne mogu vam ništa drugo reći nego da ovo ne može vječno trajati.

Gledao je kako se kazaljka brzinomjera penje – sa četrdeset na pedeset, sa pedeset na šezdeset. Okrenuvši se na sjedalu, Mel promotri što se zbiva vani. S ovog mjesta, u središtu Conge Linea, vidio je svjetla i obrise ostalih vozila. Zapazio je zadovoljno da je formacija besprijekorna.

Još prije nekoliko godina aerodrom bi za ovakve oluje potpuno obustavio rad. Sad nije, uglavnom zato što su pomagala na zemlji – bar na ovom području – dostigla napredak u zraku. Ali, o koliko bi se još drugih područja zrakoplovstva moglo to isto reći? O veoma malo, pomisli Mel turobno.

– Ah, pa ovo je zgodna promjena nakon rada na računskom stroju – reče vozač – a što dulje ovo traje, bit će veća zarada na kraju. – On dodirnu ručicu i nagnu kabinu naprijed da pregleda svrdlasta rala. Jednom drugom komandom podesi rala, pa ponovo dignu kabinu. – Ja ne bih morao ovo raditi, vi to i sami znate, gospodine Bakersfelde, dobrovoljno sam se prijavio. Ali mi se ovdje nekako sviđa. Nekako je... – On oklijevaše. – Ma ne znam.

Mel nabaci: – Elementarno?

– Pa valjda. – Vozač se nasmija. – Možda uživam u snijegu.

– Ne, Will, ne vjerujem da uživate. – Mel se nagnu naprijed okrenut u smjeru kojim se kretao Conga Line. Tu je zaista *bilo* nečeg elementarnog. Ili, bolje reći, usred te aerodromske pustoši osjećala se prisnost sa zrakoplovstvom, pravim zrakoplovstvom koje je u svom najjednostavnijem smislu čovjek suprotstavljen elementima. Čovjek izgubi taj osjećaj kad suviše boravi u pristanišnoj zgradi i zgradama zrakoplovnih kompanija; ondje ga smućuju beznačajne, nebitne sitniče. Možda bismo svi mi koji upravljamo zrakoplovstvom, pomisli Mel, morali od vremena do vremena stati na kraj piste da osjetimo vjetar kako nam puše u lice. To bi nam moglo pomoći da lučimo pojedinosti od onoga osnovnog. Možda bi nam čak provjetrilo glave.

Pokatkad u prošlosti Mel je izlazio na uzletište kad je trebalo razmišljati, prosuđivati na miru i u osami. Nije očekivao da će mu to večeras biti potrebno, ali je sad i nehotice tako činio... razmišljao, umovao, kao što je često činio ovih dana, o budućnosti aerodroma i o vlastitoj budućnosti.

8.

Cindy je ljuta

JOŠ PRIJE MANJE OD PET GODINA, OVAJ SU AERODROM SMATRALI ZA JEDAN OD najljepših i najmodernijih na svijetu. Delegacije su ga zadivljeno razgledale. Lokalni političari bili su skloni da ga ponosno pokazuju i da naklapaju o »vodstvu u zraku« i »simbolu doba mlažnjaka«. Političari su još i sad tako naklapali, ali s manje razloga. Većina ljudi nije shvaćala da Lincolnov međunarodni aerodrom, kao i začudan broj drugih velikih aerodroma, samo što nije postao biblijski okrečeni grob.

Mel Bakersfeld razmišljao je o izričaju *okrečeni grob* vozeći se u mraku lijevom pistom 17. To je prikladan izraz, pomisli. Nedostaci aerodroma bijahu ozbiljni i osnovni, ali kako većinom nisu bili izloženi pogledu javnosti, za njih su znali samo ljudi od struke.

Putnici i posjetioci Lincolnova međunarodnog aerodroma vidjeli su obično samo glavnu pristanišnu zgradu – jarkoosvijetljeni klimatizirani Tadž-Mahal. Zdanje od blistava stakla i kroma bijaše neobično prostrano, a pored prepunih dvorana bijahu otmjene čekaonice. Prostor za putnike bijaše okružen svakojakim pogodnostima. Bilo je šest specijaliziranih restorana u rasponu od gurmanske blagovaonice, s pozlaćenim porculanom i odgovarajućim cijenama, pa sve do tezge s hrenovkama koje su se grabile i odnosile sobom. Točionica, ugodno zamračenih ili osvijetljenih neonskim svjetlima gdje se pilo s nogu, bilo je koliko i nužnika. Putnik je, čekajući avion i ne izlazeći iz pristanišne zgrade, mogao svašta nakupovati, unajmiti sobu s posteljom, okupati se u parnoj kupelji i dati se izmasirati, podšišati se, dati izglačati odijelo i olaštiti cipele, pa čak i umrijeti i biti pokopan kod »Memorijalnih vrtova svetog Duha«, koji su imali svoj ured u suterenu.

Sudeći po samoj pristanišnoj zgradi, aerodrom je još uvijek bio veličanstven. Mane su mu se skrivale u operativnim zonama, a navlastito u pistama i prilaznim stazama.

Malo je tko od osamdeset tisuća putnika koji su svaki dan prolazili aerodromom znao koliko je nesposoban – i stoga pogibeljan – postao sustav pista. Već prije godinu dana piste i prilazne staze jedva da su bile dostatne, a sad su bile opasno preopterećene. Obično su na dvije glavne piste avioni slijetali ili s njih polijetali svakih trideset sekundi. Međutim, zbog situacije u Meadowoodu i obzira koji je aerodrom pokazivao prema stanovnicima tog naselja, bilo je nužno, u razdobljima najvećeg prometa, upotrebljavati još jednu pistu koja je presijecala jednu od dvije glavne piste. Zato je bilo časova kad su kontrolori zračnog prometa suzdržavali dah i molili se bogu. Prošle je sedmice Keith

Bakersfeld, Melov brat, zlokobno predskazao: – Dobro, mi ćemo u tornju i dalje stajati na prstima i baktati se s teškim slučajevima, i zasad se još avioni nisu sudarili na onoj spojnici. Ali jednog će dana doći do trenutne nepažnje ili krive procjene i avioni će se sudariti. Nadam se da neću ja biti tome kriv, jer kad se to dogodi, bit će opet onako kao u Grand Canyonu.

Spojnica o kojoj je govorio Keith bila je ona ista preko koje je Conga Line bio netom prošao. Mel se u kabini bacača snijega osvrnu za sobom. Conga Line već je odmakao od spojnice i Mel je, kroz trenutnu pukotinu u snijegu, vidio na onoj drugoj pisti navigaciona svjetla kako se brzo kreću na avionu koji je uzlijetao. Zatim se, za divno čudo, svega nekoliko metara iza njega, pojaviše druga svjetla aviona koji je slijetao tako reći u isto vrijeme.

I vozač bacača snijega okrenuo je bio glavu i zazviždao. – Ova su dva bila prilično blizu.

Mel klimnu glavom. Zaista su bili blizu, izvanredno blizu, pa se načas naježio od strave. Očito je kontrolor zračnog prometa, dajući radio-vezom upute pilotima obaju aviona, neobično precizno upravljao operacijom. Njegova je stručna procjena, kao i obično, bila točna, ali na jedvite jade. Oba su aviona sad bila izvan opasnosti – jedan u zraku, drugi na zemlji. Međutim, upravo potreba za umnogostručavanjem takvih navlas točnih procjena izazivala je neprekidne opasnosti.

Mel je često upozoravao na te opasnosti Upravni odbor aerodroma i članove Gradskog vijeća koji su vodili brigu o financiranju aerodroma. Mel je zahtijevao da se odmah počnu graditi nove piste i prilazne staze i da se kupi još zemljišta oko aerodroma radi dugoročnog razvoja. O tome se mnogo raspravljalo i katkad žestoko prepiralo. Nekoliko se članova Upravnog odbora i Gradskog vijeća slagalo s Melom, ali su ostali zauzimali suprotno stanovište. Bilo je teško uvjeriti ljude da je moderan aerodrom za avione na mlazni pogon, sagrađen potkraj pedesetih godina, postao tako brzo nepodesan da već ugrožava opću sigurnost. Nije bilo važno što je to isto vrijedilo i za druga središta – New York, San Francisco, Chicago i tako dalje; bilo je nekih stvari koje političari naprosto nisu željeli shvatiti.

Mel pomisli da Keith možda ima pravo. Možda se mora dogoditi još jedna velika nesreća da se probudi društvena svijest, baš kao što je 1956. godine nesreća u Grand Canyonu ponukala Predsjednika Eisenhowera i Osamdeset četvrti Kongres[1] da uvedu red u zračnim linijama. Pa ipak, za divno čudo, gotovo nikad nije bilo teško dobiti novaca za unapređenje neoperativnih djelatnosti. Prijedlog da se sva parkirališta podignu za dva kata odobrilo je Gradsko vijeće bez pogovora. Ali je to bilo nešto što je javnost – pa i oni koji su glasali – mogla vidjeti i opipati. Piste i prilazne staze bile su nešto drugo. Jedna jedina nova pista stajala je po nekoliko milijuna dolara i gradila se po dvije

[1] Kongres Sjedinjenih Država bira se svake dvije godine i prema tome nosi uvijek drugi redni broj. (Prev.)

godine, a malo je tko osim pilota, kontrolora zračnog prometa i uprave aerodroma znao koliko je sustav pista dobar ili loš.

Ali na Lincolnovu međunarodnom aerodromu uskoro će istina izbiti na vidjelo. Morat će. U posljednjih nekoliko sedmica Mel je zapazio neke znakove, a kad se to zbude, izbor će biti jasan – ili napredak na zemlji koji će se moći mjeriti s novim dostignućima u zraku, ili nemoćno zaostajanje. U zrakoplovstvu nije nikad bilo *statusa quo*.

A tu je bio još jedan čimbenik.

Melova osobna budućnost bila je isto tako na kocki kao i budućnost aerodroma. Ma kuda se okrenula politika aerodroma, njegov će se ugled povećati ili smanjiti ondje gdje je to najvažnije.

Još nedavno Mel Bakersfeld bio je nacionalni zagovornik zrakoplovne logistike na zemlji, smatrao se za nadobudnog mladog genija u upravljanju zrakoplovstvom. Ali je tada, iznenada, jedan jedini katastrofalni događaj iz temelja sve promijenio. Sad, nakon četiri godine, budućnost mu više nije bila jasna i javile su se sumnje i pitanja u vezi s Melom Bakersfeldom, i u tuđim glavama i u njegovoj.

Događaj koji je prouzročio tu promjenu bilo je umorstvo Johna F. Kennedyja.

– Evo nas na kraju piste, gospodine Bakersfelde. Hoćete li natrag s nama, ili šta?

Glas vozača bacača snijega upleo se u Melove misli.

– Hm?

Čovjek ponovi svoje pitanje. Pred njima su iznova zatreptala signalna svjetla Conge Linea. Svaki put se raščišćavala samo polovica širine piste. Sad će se Conga Line okrenuti i početi čistiti drugu polovicu. Zbog zaustavljanja, trebalo je oko četrdeset pet minuta do jednog sata da se očisti i pospe pijeskom jedna jedina pista.

– Neću – reče Mel. – Ovdje ću izići.

– Dobro, gospodine. – Vozač upravi signalno svjetlo prema automobilu pomoćnog nadzornika i ovaj se odmah izdvoji iz kolone. Uskoro je Mel silazio s bacača snijega, a njegova su ga kola već čekala. Ljudi su silazili s ostalih ralica i teretnjaka i hitali do kola s kavom.

Vozeći se natrag prema pristanišnoj zgradi, Mel je uspostavio radio-vezu sa štabom za borbu protiv snijega i potvrdio Dannyju Farrowu da će se lijeva pista 17 moći uskoro opet upotrebljavati. Zatim okrenu dugme na radiju i stiša ga tako da se prigušeni, jednolični glasovi nađoše u pozadini njegovih misli.

U kabini bacača snijega prisjetio se bio događaja koji ga je pogodio više od svih kojih se sjećao.

Zbilo se to prije četiri godine.

Pomisli iznenađeno je li zaista prošlo toliko vremena – četiri godine od onog sivog popodneva u mjesecu studenom kad je, onako ošamućen, privukao mikrofon na stolu k sebi – mikrofon koji je malokad upotrebljavao, a koji je

nadglasavao sve druge u pristanišnoj zgradi – i, prekinuvši izvještaj o prispjelim avionima, objavio po dvoranama, koje su ubrzo utihnule, potresnu vijest što je prije nekoliko trenutaka bila doprla iz Dallasa.

Dok je govorio, nije odvajao očiju od fotografije na suprotnom zidu u svojoj sobi, fotografije na kojoj je pisalo: *Mom prijatelju Melu Bakersfeldu, zaokupljen brigom da se ublaže grubi zemaljski okovi – John F. Kennedy*.

Fotografija je ostala, kao i mnoge uspomene.

Melove su uspomene počinjale od govora koji je održao u Washingtonu.

U to je doba, pored toga što je bio upravitelj aerodroma, bio i predsjednik Vijeća upravljača aerodroma – do tada najmlađi rukovodilac tog malog, ali utjecajnog tijela koje povezuje sve velike aerodrome na svijetu. Sjedište je Vijeća bilo u Washingtonu i Mel je često letio u Washington.

Govor je održao na nacionalnoj konferenciji za planiranje.

Zrakoplovstvo je, istaknuo je Mel Bakersfeld, jedini uistinu uspješan međunarodni pothvat. Ono prelazi i ideološke i puke geografske granice. Budući da je ono sredstvo približavanja različnog stanovništva uz sve nižu cijenu, ono je i najpraktičnije sredstvo razumijevanja na svijetu od svih koje je dosad čovjek izmislio.

A još je značajniji zračni promet robe. Transportu tereta zrakom, koji je već gigantskih razmjera, suđeno je da se još poveća. Novi divovski avioni na mlazni pogon, koji će ući u upotrebu na početku sedamdesetih godina, bit će najbrži i najjeftiniji prijevoznici tereta u povijesti čovječanstva; za desetak godina prekooceanski brodovi možda će biti samo muzejski izlošci na suhim dokovima, izbačeni iz upotrebe isto onako kao što su putnički avioni potisnuli *Queen Mary* i *Queen Elizabeth*. Posljedak bi mogao biti nova velika trgovačka lađa koja će putovati diljem svijeta i donositi blagostanje osiromašnjelim narodima. Tehnološki, podsjetio je Mel svoje slušaoce, sve to, pa i više, može ostvariti zrakoplovstvo samo po sebi još za života danas sredovječnih ljudi.

Međutim, nastavio je, dok projektanti aviona od snova tku tkanje stvarnosti, tehničke pogonosti na zemlji ostaju, većim dijelom, tvorevine kratkovidnosti ili nesmotrene žurbe. Aerodromi, sustavi pista, pristanišne zgrade opremljene su za jučerašnjicu, s oskudnim – gotovo nikakvim – mogućnostima za sutrašnjicu; izgubila se iz vida neodoljiva brzina napretka zrakoplovstva, ili se ne mari za nju. Aerodromi se grade svaki na svoj način, kao gradske vijećnice, počesto isto tako nemaštovito. Obično se previše troši na vanjštinu pristanišnih zgrada, a premalo na uzletišta. Nema koordiniranog planiranja na višoj razini, ni u nacionalnim razmjerima.

U lokalnim okvirima, gdje su političari ravnodušni prema problemima pristupa aerodromima na zemlji, položaj je isto tako loš, pa i gori.

– Probili smo zvučnu barijeru – kazao je Mel – ali nismo zemaljsku.

Naveo je specifična područja koja treba proučavati, i zahtijevao međunarodno planiranje zrakoplovstva na zemlji – pod vodstvom Sjedinjenih Država i utjecajem Predsjednika.

Govor je bio nagrađen ovacijama i o njemu se naveliko pisalo. Odobravanju su se pridružili tako različiti izvori informacija kao što su londonski *Times*, *Pravda* i *Wall Street Journal*.

Sutradan nakon održanog govora Mel je bio pozvan u Bijelu kuću.

Sastanak s Predsjednikom dobro je prošao. Bio je to slobodan, srdačan razgovor u privatnoj radnoj sobi na prvom katu Bijele kuće. Mel je ustanovio da se Kennedy slaže s mnogim njegovim zamislima.

Poslije je bilo još nekoliko razgovora, a u nekima je od njih sudjelovao »trust mozgova« koji se sastojao od Kennedyjevih pomoćnika, obično kad je Administracija razmatrala pitanja zrakoplovstva. Nakon nekoliko takvih debata i neslužbenih ćaskanja Mel se osjećao u Bijeloj kući kao kod kuće i nije se više čudio kao prije što se uopće tu nalazi. S vremenom je stupio s Predsjednikom u onakve prijateljske odnose kakve je Kennedy nastojao uspostaviti s ljudima koji su mu mogli dati stručne savjete.

Otprilike godinu dana nakon njihova prvog sastanka Predsjednik je upitao Mela bi li htio voditi Federalnu zrakoplovnu agenciju. (Tada je još to bila agencija, a poslije je postala uprava.) Negdje za drugog Kennedyjeva mandata, za koji su svi vjerovali da će biti automatski izabran, trebalo je da tadašnji upravitelj Agencije, Halaby, preuzme neku drugu dužnost. Šta misli Mel o tome da primjeni iznutra neke od onih mjera za koje se zalaže izvana? Mel je odgovorio da bi ga to veoma zanimalo. Dao je jasno do znanja da će prihvatiti tu dužnost ako mu je ponude.

Vijest je o tome procurila, ne od Mela nego od drugih koji su to doznali odozgo. Mel je bio član uskog kruga odabranih ljudi kojima su odavali priznanje. Njegov ugled, koji je i prije bio velik, još je više porastao. Vijeće upravljača aerodroma ponovo ga je izabralo za predsjednika. Upravni odbor njegova aerodroma znatno mu je povisio plaću. Nije mu bilo još ni četrdeset godina a već su ga smatrali za Childea Rolanda[2] u upravljanju zrakoplovstvom.

Šest mjeseci kasnije John F. Kennedy pošao je na svoje kobno putovanje u Texas.

Mel je, kao i drugi, bio najprije zapanjen, a onda se rasplakao. Tek je poslije pojmio da su ubojičini meci okrznuli i živote drugih ljudi, pa i njegov. Ustanovio je da ne pripada više krugu »odabranih« u Washingtonu. Najeeb Halaby zaista je otišao iz Federalne zrakoplovne agencije na mjesto prvog potpredsjednika Pan Americana, ali ga Mel nije naslijedio. Do tada su vlast i utjecaj već bili prešli u druge ruke. Mel nije bio, kako je poslije doznao, ni na užem popisu Predsjednika Johnsona za imenovanje upravitelja Agencije.

Melov drugi mandat na položaju predsjednika Vijeća upravljača aerodroma protekao je bez značajnijih događaja i naslijedio ga je jedan drugi sposoban mlađi čovjek. Mel nije više putovao u Washington. Njegovi javni nastupi ograničili su se na lokalne skupove, i donekle je osjetio olakšanje zbog te

---

[2] Paladin Karla Velikoga, glavni junak srednjovjekovne epopeje »La Chanson de Roland«. (Prev.)

promjene. Njegova odgovornost na Lincolnovu međunarodnom aerodromu ionako se povećala jer se zračni promet razvio iznad svih očekivanja. Bio je potpuno zaokupljen planiranjem i nastojanjima da pridobije Upravni odbor aerodroma za svoja gledišta. Imao je o čemu razmišljati, uključujući tu i brige kod kuće. Dani, sedmice i mjeseci bijahu mu ispunjeni događajima.

Pa ipak, imao je osjećaj da su ga vrijeme i prilike pregazili. I drugi su to znali. Ako se ne dogodi nešto dramatično, slutio je da će nastaviti i napokon završiti karijeru upravo ondje gdje je sad.

– Vozilo jedan, zove vas Toranj, gdje se sad nalazite? – U Melove misli prodre radio-poruka i vrati ga iznenada u stvarnost.

Uključi mikrofon i javi se. Približavao se glavnoj pristanišnoj zgradi na kojoj su svjetla postajala sve jasnija, iako je snijeg još jako padao. Opazio je da su stajanke aviona isto onako pune kao kad je otišao, i da avioni koji su doletjeli još stoje u redu pred putničkim ulazima.

– Vozilo jedan, čekajte dok Nord Lake Central ne prođe ispred vas, a onda krenite za njim.

– Ovdje vozilo jedan. U redu.

Nakon nekoliko minuta Mel je ušao kolima na parkiralište u suterenu pristanišne zgrade.

Pokraj njegova mjesta na parkiralištu nalazio se zaključan ormarić s aerodromskim telefonom. On otvori ormarić jednim svojim ključem i nazva Štab za borbu protiv snijega. Javi se Danny Farrow. Mel ga upita ima li kakvih vijesti o zaglibljenom mlažnjaku Aéreo -Mexicana.

– Nema – odgovori Danny. – Samo vam je šef tornja poručio da se promet još uvijek odvija za pedeset posto sporije zato što je pista tri nula neupotrebljiva. I prima još više pritužbi telefonom kadgod neki avion preleti Meadowood.

– Meadowood će morati trpjeti – reče Mel zlovoljno. Bez obzira na sastanak u tom naselju, ne može se ništa učiniti da prestane buka u zraku. U ovom je trenutku najvažnije da se polijetanje i slijetanje ubrzaju. – A gdje je sad Joe Patroni?

– Na istom mjestu. Promet je još zakrčen.

– A hoće li sigurno doći?

– U TWA kažu da hoće. On ima telefon u svojim kolima pa su neprestano u vezi s njim.

– Molim vas da mi javite čim Joe stigne – naloži Mel. – Gdje god budem.

– Bit ćete valjda u gradu.

Mel krzmaše. Držao je da nema razloga da ostane još na aerodromu. Pa ipak, tko zna zašto, nije ga napustio onaj predosjećaj koji mu nije davao mira na uzletištu. Opet se sjetio svog ranijeg razgovora sa šefom Kontrolnog tornja, i aviona koji su čekali u redu na rampi. Spontano se odluči.

– Ne, neću biti u gradu. Ta nam je pista prijeko potrebna, i ja neću otići dok ne budem pouzdano znao da je Patroni na uzletištu i da je uzeo stvar u svoje ruke.

– Ako je tako – reče Danny – predlažem vam da odmah nazovete svoju suprugu. Evo vam njezina broja.

Mel zapisa broj, pa prekinu vezu i nazva ženu. Zatraži Cindy i, nakon kratkog čekanja, začu kako ga ona oštro pita: – Mel, zašto nisi došao?

– Oprosti, zadržao sam se ovdje. Imamo nekih poteškoća na aerodromu. Prilično je jaka oluja...

– Boga ti tvoga, *da si odmah došao ovamo*!

Po tome što mu je žena govorila tiho, Mel zaključi da oko nje ima ljudi. Pa ipak, uspjela je uliti začudnu dozu otrova u svoje riječi.

Mel je katkad pokušavao povezati Cyndin sadašnji glas sa Cindy kakva je bila prije petnaest godina kad su se vjenčali. Činilo mu se da je tada bila nježnija. Zapravo je nježnost bila jedna od onih osobina koje su mu se svidjele kad se upoznao s njom u San Franciscu, nakon povratka iz mornarice i Koreje. Cindy je tada bila glumica, mada ne osobito značajna jer nije bila ostvarila karijeru kojoj se nadala, niti je, očito, imala izgleda da je ostvari. Odigrala je niz sve manjih i manjih uloga na ljetnim pozornicama i na televiziji, i poslije je, u času iskrenosti, priznala da joj je udaja dobro došla da se oslobodi svega skupa.

Nakon više godina priča se malko promijenila i Cindy se rado služila smicalicom da je žrtvovala karijeru radi Mela i da bi vjerojatno bila postala zvijezda da nije bilo njega. Ipak, odnedavno nije više voljela da se uopće spominje njena glumačka prošlost. To je bilo zato što je pročitala u časopisu *Town and Country* da se imena glumica malokad ili gotovo nikad ne unose u *Almanah* visokog društva, a Cindy je bilo mnogo stalo do toga da joj ime uđe u *Almanah*.

– Doći ću čim budem mogao – reče Mel.

Cindy mu odbrusi: – To nije dovoljno. Već si morao doći. Dobro si znao da mi je ovo večeras i te kako važno, i prije sedmicu dana čvrsto si mi obećao da ćeš doći.

– Prije sedmicu dana nisam znao da će danas biti najgora oluja u posljednjih šest godina. Trenutno nam je jedna pista neupotrebljiva i u pitanju je sigurnost aerodroma...

– Pa imaš valjda ljude koji rade mjesto tebe, nije li tako? Ili da nisu ti ljudi koje si sam izabrao toliko nesposobni da ih ne smiješ ostaviti same?

– Oni su veoma sposobni – mrzovoljno će Mel. – Ali sam ja plaćen i za to snosim neku odgovornost.

– Šteta što se ne možeš prema meni vladati odgovorno. Koliko sam već puta prihvatila važne društvene obaveze koje si ti s uživanjem upropastio.

Slušajući je kako dalje govori, Mel je slutio da Cindy samo što nije eksplodirala. Mogao ju je bez po muke predočiti sebi, sto šezdeset pet centimetara visoku na najvišim petama, punu ohole snage, svijetloplave joj oči sijevaju, a plava nakovrčana glava zabačena joj je onako vraški primamljivo kao i uvijek kad je ljuta. Mel je držao da je to jedan od razloga zašto su ga u prvim godinama braka malokad ozlojeđivale ženine provale gnjeva. Što bi se silnije

ražestila, to je bila poželjnija, tako mu se bar činilo. U takvim je časovima neizostavno podizao pogled s njenih gležnjeva – polagano jer su Cindyni gležnjevi i noge bili izvanredno zamamni; zapravo ljepši nego u većine žena koje je Mel poznavao – do ostalih dijelova njena tijela koji su bili isto toliko skladni i privlačni.

Prije, kad bi je on tako zadivljeno odmjerio pogledom, začela bi se među njima nekakva tjelesna veza koja bi ih potakla da ispruže ruke, da dotaknu jedno drugo instinktivno, požudno. Posljedice su se mogle predvidjeti. Neizostavno bi uzrok Cindynu gnjevu bio zaboravljen u valu pohote koji bi ih progutao. U Cindy je bilo nekakvog uzbudljivog, upornog divljaštva i ona bi u njegovu zagrljaju zahtijevala: »*Neka me boli, k vragu, neka me boli*!« Na kraju bi ležali iscrpljeni i iscijeđeni tako da ni ona ni on nisu više imali volje ni snage da se nastave prepirati.

Na taj su se način, naravno, samo zataškivale a ne i rješavale nesuglasice koje su – kao što je već zarana Mel pojmio – bile duboke. Kako su godine prolazile i strast jenjavala, nagomilane nesuglasice izbijale su sve više na vidjelo.

Naposljetku su se potpuno prestali služiti seksom kao lijekom za sve, a u posljednju godinu-dvije sve su rjeđe stupali u bilo kakav fizički dodir. Zapravo Cindy, čiji su se tjelesni prohtjevi morali zadovoljiti, ma kako ona bila raspoložena, kao da je u posljednjih nekoliko mjeseci postala sasvim ravnodušna. Mel se čudio tome. Da mu nije žena našla ljubavnika? To je bilo moguće, i Mel je smatrao da bi se morao zabrinuti. Ali je bilo žalosno što mu se činilo lakše da ne mari za to.

Pa ipak, bilo je još trenutaka kad su ga pogled na Cindy, obuzetu njenim hirovitim gnjevom, ili njen glas mogli još uzbuditi, probuditi stare želje. Taj ga je osjećaj i sad obuzeo, dok ju je slušao kako ga grdi preko telefona.

U prvoj je prilici ubacio: – Nije istina da ja uživam da upropaštavam tvoje društvene obaveze. Većinom idem kamo god ti želiš, iako mislim da te stvari nisu baš toliko važne. Ja bih više uživao kad bismo navečer češće bili kod kuće s djecom.

– To je obično sranje – reče Cindy – i ti to znaš.

Osjećao je kako je napet i kako je čvršće stisnuo slušalicu. Tada prizna sam sebi da je možda njena posljednja napomena donekle točna. Večeras se već sjetio kako je više puta ostao na aerodromu kad se mogao vratiti kući – samo zato što je želio da izbjegne još jednoj svađi sa Cindy. Tada nije mislio na Robertu i Libby, kao što se nikad ne misli na djecu, pomislio je, kad brak krene nizbrdo. Nije ih smio spominjati.

Ali, bez obzira na to, večeras je zaista bilo nešto drugo posrijedi. On mora ostati na aerodromu, bar dotle dok ne bude pouzdano znao šta će biti za zakrčenom pistom.

– Slušaj – reče Mel – hajde da nešto izvedemo načistac. Još ti to nisam rekao, ali lani sam vodio nekakvu statistiku. Ti si htjela da idem s tobom na pedeset sedam tvojih dobrotvornih tuluma. Od toga sam uspio otići na njih

četrdeset i pet, što je mnogo više nego što bih otišao sam od svoje volje, ali to svejedno nije loš rezultat.

– Gade jedan! Ja nisam nikakva utakmica na kojoj se bilježi rezultat. Ja sam ti žena.

– Smiri se! – oštro će Mel. Počeo se i sam ljutiti. – Osim toga, upozoravam te, ako slučajno ne znaš, da si povisila glas. Zar želiš da svi oni dragi ljudi oko tebe saznaju kakva prostaka imaš za muža?

– Baš mi se fućka! – Ali je to ipak rekla tiho.

– Ja znam da si mi ti žena i zato i namjeravam doći čim budem mogao. – Šta bi se dogodilo, pomisli Mel, kad bi sad mogao dotaknuti Cindy? Bi li djelovale stare čari? Zaključi da ne bi. – I zato mi čuvaj mjesto i reci konobaru neka mi podgrijava juhu. I ispričaj me i objasni zašto kasnim. Valjda su neki od tih ljudi čuli da postoji nekakav aerodrom. – Pade mu na um jedna misao. – Da, zbilja, a šta je to večeras?

– Rekla sam ti prošle sedmice.

– Reci mi još jednom!

– To je zabava, kokteli i večera, koja se priređuje da se napravi reklama za krabuljni ples koji će se održati idući mjesec u korist Fonda za siromašnu djecu Archidone. Novinari su već ovdje. Fotografirat će nas.

Sad je Mel znao zašto ga Cindy požuruje. Uz njega je imala više izgleda da je fotografiraju – i da joj slika iziđe u sutrašnjim novinama.

– Većina muževa ostalih članica Odbora već |c ovdje – navaljivaše Cindy.

– Ali nisu svi?

– Rekla sam većina.

– I rekla si Fond za siromašnu djecu Archidone?

– Da.

– A koje Archidone? Ima dvije Archidone. Jedna je u Ekvadoru, a druga u Španjolskoj. – Mel je u koledžu obožavao mape i zemljopis i imao je dobro pamćenje.

Cindy je prvi put oklijevala. Tada će kiselo: – Pa zar je sad to važno? Sad nije vrijeme za takva glupa pitanja.

Mela obuze želja da se glasno nasmije. *Cindy ne zna*. Kao i obično, pristala je da radi u dobrotvorne svrhe radi *nekoga*, a ne radi nečega.

On će pakosno: – Koliko pisama očekuješ da ćeš izvući iz toga?

– Ne razumijem te.

– Ama kako me ne bi razumjela!

Da bi došao u obzir za *Almanah* visokog duištva, novi kandidat treba osam pisama s preporukama od ljudi čija su se imena već pojavila u njemu. Kad je Cindy posljednji put prebrojavala pisma, čuo je da ih je sakupila četiri.

– Bogami, Mel, ako još nešto zucneš, večeras ili bilo kad...

– Hoćeš li ta pisma dobiti besplatno, ili misliš da ćeš platiti za njih kao za ona dva? – Znao je da je sad u prednosti. To se veoma rijetko događalo.

Cindy će ogorčeno: – To je prljava podvala. Ne može se kupiti...

– Koješta! – reče Mel. – Pa ja dobivam poništene čekove s našeg zajedničkog bankovnog računa. Zar si zaboravila?

Nastade šutnja. Tada Cindy progovori potiho i bijesno: – Slušaj ti mene! Bolje će ti biti da dođeš večeras ovamo i to što prije! Ako ne dođeš, ili ako dođeš i kažeš bilo što takvo što si sad rekao i dovedeš me u neugodnost, bit će svemu kraj. Jesi li me razumio?

– Nisam siguran da sam te razumio – reče tiho Mel. Nagon ga je upozoravao da je ovo važan trenutak za oboje. – Možda bi bilo bolje da mi točno kažeš što misliš.

Cindy mu odbrusi: – Domisli se sam.

I spusti slušalicu.

DOK JE IŠAO S PARKIRALIŠTA U SVOJU SOBU, MELOV JE GNJEV VRIO I RASTAO. Srdžba ga nije nikad tako brzo spopadala kao Cindy. On je polako padao u vatru. Ali je sad bio u vatri.

Nije bio sasvim načistu gdje je žarište njegove srdžbe. Dobar je dio uperen protiv Cindy, ali je bilo i drugih čimbenika – njegov stručni neuspjeh, kako je on smatrao, da se temeljito pripremi za novu eru u zrakoplovstvu, prividna nesposobnost da uvjeri druge u ono u što je sam vjerovao, neispunjene velike nade. Nekako su između svega toga, mislio je Mel, njegov osobni i poslovni život postali dvojno svjedočanstvo o njegovoj nesposobnosti. U braku je doživio brodolom, ili samo što ga nije doživio; ako se to dogodi, i kad se dogodi, iznevjerit će i djecu. U isto vrijeme na aerodromu, gdje su mu bile povjerene tisuće ljudi koji svaki dan prolaze ovuda u dobroj vjeri, sva njegova nastojanja i uvjeravanja nisu uspjela spriječiti nazadovanje. Tu su se visoka mjerila koja je izgradio neprekidno rastakala.

Na putu do polukata nije sreo nijednog znanca. To je bilo dobro. Da mu se tko obratio, da ga je bilo šta pitao, progunđao bi nekakav plahovit odgovor. U svojoj sobi zbacio je sa sebe tešku zimsku odjeću i ostavio je da leži na podu. Pripalio je cigaretu. Imala je kiseo okus pa ju je zgnječio. Dok je prilazio pisaćem stolu, osjetio je ponovo još jaču bol u nozi.

Nekad – činilo se davno – kad bi ga ovako uvečer zaboljela ranjena noga, otišao bi kući i Cindy bi ga nagovorila da se odmori. Najprije bi se okupao u vrućoj kupelji, pa bi legao ničice na njihovu postelju, a ona bi mu trljala leđa i šiju hladnim, čvrstim prstima dok ne bi minula bol. Sad, naravno, nije mogao ni zamisliti da će to Cindy ikad više učiniti; ali baš da i učini, sumnjao je da bi mu to šta pomoglo. Veza se između dvoje ljudi može izgubiti i na drugi način, ne samo riječima.

Mel sjede za pisaći stol i zari glavu u ruke.

Uzdrhta opet onako kao maloprije na uzletištu. Tada odjednom u tišini zazvoni telefon. Neko se vrijeme ne obaziraše na nj. Tada ponovo zazvoni, a on

opazi da zvoni crveni telefon alarmnog sistema na stalku pokraj stola. Hitro prijeđe dva koraka i dignu slušalicu.

– Bakersfeld ovdje.

Čuo je kako telefoni škljocaju i kako se i drugi javljaju.

– Ovdje Kontrola zračnog prometa – objavi šef Tornja. – Opasnost u zraku, trećeg stupnja.

9.

Keith Bakersfeld

KEITH BAKERSFELD, MELOV BRAT, BIO JE ODVALIO TREĆINU SVOGA OSMOSATNOG radnog vremena u radarskoj sobi Kontrole zračnog prometa.

U radarskoj kontroli večerašnja je oluja snažno, mada neizravno, utjecala na ljude. Keith pomisli da se gledaocu sa strane, koji nije upoznat sa zamršenom pričom koju kazuje gomila radarskih uređaja, može učiniti da je oluja što vani bjesni, na tisuće kilometara daleko.

Radarska soba bijaše u kontrolnom tornju, jedan kat ispod »orlovskog gnijezda« okruženog staklom – kabine tornja – s kojeg je Kontrola zračnog prometa upravljala kretanjem aviona na zemlji i najbližim aerodromskim letovima. Radarsko područje protezalo se izvan aerodroma, a kontrolori za radarom premošćivali su razmak između lokalne kontrole i najbliže Oblasne kontrole zračnog prometa. Oblasne kontrole – obično na kilometre daleko od svakog aerodroma – kontrolirale su glavne zračne putove i promet na njima.

Za razliku od vrha tornja, radarska soba bila je bez prozora. Na Lincolnovu međunarodnom aerodromu deset radarskih kontrolora i nadzornika radilo je danonoćno u vječitom polumraku, pod mutnim svjetlima što su svijetlila kao mjesečina. Oko njih je gusto načičkana oprema – radarski uređaji, komande, ploče s radio-komunikacijama – ispunjavala sva četiri zida. Obično su kontrolori radili samo u košuljama jer je temperatura u sobi, i ljeti i zimi, bila točno trideset stupnjeva Celzijusa da bi se zaštitila osjetljiva elektronska oprema.

U radarskoj je sobi obično vladao mir. Međutim, ispod mirnoće skrivala se u svako doba neprekidna živčana napetost. Večeras je napetost bila pojačana zbog oluje, a u posljednjih nekoliko minuta još se više povećala. Posljedica je bila nalik na rastezanje već napetog pera.

Uzrok toj povećanoj napetosti bijaše signal na radaroskopu, koji je, opet, aktivirao treptavo crveno svjetlo i alarmno zvonce u radarskoj sobi. Zvonce su već bili isključili, ali je jasan radarski signal ostao. Taj je signal, zvan dvostruki cvijet, procvao na poluzamračenom ekranu poput drhtava zelena karanfila označujući da je jedan avion u opasnosti. Ovaj put je avion bio američki vojni mlažnjak KC-135 koji je letio visoko iznad aerodroma u oluji i zahtijevao da odmah prisilno sleti. Keith Bakersfeld radio je za ravnim ekranom na kojem se pojavio alarmni signal, a već mu se bio pridružio i jedan nadzornik. Obojica su sad saopćavala hitne, brze odluke, telefonom obližnjim kontrolorima i radio-vezom drugim avionima.

Smjesta su bili obavijestili šefa promatračnice na vrhu tornja o alarmnom signalu. On je pak objavio uzbunu trećeg stupnja i alarmirao aerodromske službe.

Ravni ekran koji je u tom trenutku bio u središtu pažnje, bijaše vodoravan staklen krug, veličine kotača na biciklu, usađen u stol na konzoli. Površina mu je bila tamnozelena, a na njoj su sjajne zelene točkice svjetla pokazivale sve avione u zraku u krugu promjera od šezdeset pet kilometara. Kako su se avioni kretali, tako su se kretale i te točkice svjetla. Svaka točkica svjetla bila je obilježena sitnim znakom od plastike. Te su oznake nazivali u govoru »čamčićima«, a kontrolori su ih pomicali rukom kako su se avioni kretali i njihove se pozicije na ekranu mijenjale. Kad bi se pojavio neki novi avion, javio bi se radio-vezom, pa bi ga isto tako obilježili. Najnoviji radarski sistemi bili su bez »čamčića«; mjesto njih su se na radarskom ekranu odmah pojavljivale šifre od slova i brojeva, koje su sadržavale i visinu. Ali ta novija metoda nije još bila u široj upotrebi i, kao i svi novi sistemi, imala je nedostataka koje je trebalo ukloniti.

Večeras je na ekranu bio izvanredno velik broj aviona, pa je netko već napomenuo da se zelene točkice množe kao zečevi.

Keith je sjedio tik uz ekran na sivoj čeličnoj stolici, podavijenih mršavih, vretenastih nogu. Tijelo mu je bilo napeto; noge, skvrčene ispod stolice, bijahu mu isto tako krute kao i sama stolica. Bio je usredotočen na posao, napregnuta i smrknuta lica kakvo mu je bilo već mjesece i mjesece. Zeleni odraz ekrana sablasno je isticao debele podočnjake. Tko god je dobro poznavao Keitha, a nije ga vidio oko godinu dana, zgranuo bi se nad njegovom vanjštinom i promjenom u vladanju. Nekad je iz njega izbijala srdačna, bezbrižna dobroćudnost kojoj sad nije više bilo ni traga. Keith je bio šest godina mlađi od svog brata Mela, ali se činilo da je mnogo stariji.

Njegove kolege, od kojih su neki radili večeras na drugim kontrolnim mjestima u radarskoj sobi, zapazili su bili promjenu na Keithu Bakersfeldu. Isto su tako dobro znali razlog toj promjeni, razlog koji je pobuđivao u njih iskreno suosjećanje. Međutim, oni su bili praktični ljudi koji su obavljali odgovoran posao, pa je zato u ovom trenutku radarski nadzornik Wayne Tevis krišom promatrao Keitha vrebajući na njemu znakove prevelike napetosti, kao što je i inače činio u posljednje vrijeme. Tevis, štrkljast Teksašanin koji je otezao u govoru, sjedio je usred radarske sobe na visokoj stolici bez naslona, s koje je mogao gledati preko ramena kontrolora nekoliko radarskih ekrana koji su služili u posebne svrhe. Tevis je sam bio pričvrstio na noge svoje stolice kotačiće tako da je povremeno jahao na njoj kao na konju, odgurujući se teksaškim čizmama ručne izrade kamo je god bilo potrebno.

U posljednji sat vremena Wayne Tevis nije se odmicao daleko od Keitha. To je bilo zato što je Tevis bio spreman, ako zatreba, da zamijeni Keitha nekim drugim, jer mu je nagon govorio da može svaki čas biti primoran da donese tu odluku.

Radarski nadzornik bio je prijazan čovjek, mada pomalo razmetljiv. Strahovao je od onoga što će možda morati učiniti, i znao je koliko bi to moglo

imati dalekosežnih posljedica za Keitha. Pa ipak, ako bude to morao učiniti, učinit će.

Držeći na oku Keithov ravni ekran, Tevis otegnu: – Keith, sinko moj, onaj Braniff približava se Easternu. Ako skreneš Braniff udesno, Eastern može zadržati svoj kurs. – To je Keith morao sam opaziti, ali nije.

Zadatak na kojem je većina ekipe u radarskoj sobi grozničavo radila, sastojao se u tome da se oslobodi put vojnom avionu KC-135, koji se već počeo spuštati, prema uputama, s visine od tri tisuće metara. Poteškoća je bila u tome što je ispod velikog vojnog mlažnjaka kružilo na ograničenom prostoru pet aviona odvojenih visinom od oko trista metara. Svi su oni čekali na red da slete. Nekoliko kilometara dalje od njih letjeli su u krugu drugi avioni, a ispod njih još tri aviona koji su imali uskoro sletjeti. Između svih njih opet bili su prolazi kojima su neprestano polijetali avioni s uzletišta. Vojni mlažnjak trebalo je nekako provući između civilnih aviona, što su kružili, a da ne dođe do sudara. I u normalnim prilikama taj bi zadatak stavio na kušnju i najjače živce, a sad je položaj bio još zamršeniji zato što je došlo do kvara na radiju KC-135 tako da je bila prekinuta radio-veza s pilotom vojnog aviona.

Keith Bakersfeld uključi svoj mikrofon. – Braniff osamsto dvadeset devet, skrenite odmah desno i uzmite kurs nula-devet-nula.

U ovakvim trenucima, mada je pritisak dosegao najviši stupanj, glas treba da ostane miran. Keithov je glas bio visok i odavao je uzrujanost. Vidio je kako ga je Wayne Tenis oštro pogledao. Ali točkice na radarskom ekranu koje su bile neugodno blizu jedna drugoj, počeše se razdvajati, jer je kapetan Braniffa slijedio upute. Bilo je trenutaka – ovo je bio jedan od takvih – kad su se kontrolori zračnog prometa zahvaljivali bogu, ma kojeg boga priznavali, na brzim, hitrim reakcijama pilota. Piloti su možda rogoborili, i često su zaista poslije i rogoborili, što su dobivali nenadane upute da promijene kurs, što je zahtijevalo oštre, nagle zaokrete koji su potresali putnike u avionu. Ali kadgod bi kontrolor naložio »*odmah*« smjesta bi ga poslušali, a tek bi se poslije bunili.

Za minutu-dvije avion Braniffa morat će opet skrenuti s kursa, a isto tako i Eastern koji leti na istoj visini. Još prije toga morat će promijeniti kurs dva aviona TWA – jedan leti više, a drugi niže – i Convair Lake Centrala, Vanguard Air Canade i jedan avion Swissaira koji se upravo pojavio na ekranu. Sve dok KC-135 ne prođe između njih, ovi i neki drugi avioni morat će letjeti u cik-cak liniji, mada samo na kratkim razmacima, jer nijedan od njih ne smije zaći u susjedne zračne prostore. Sve je to bilo donekle nalik na zamršenu šahovsku partiju, samo što su ovdje sve figure bile na različitim visinama i kretale se brzinom od nekoliko stotina kilometara na sat. Isto je tako, dio igre bio u tome što su se figure morale podizati ili spuštati krećući se svejednako naprijed, ali se nijedna od njih nije smjela približiti drugoj na manje od pet kilometara vodoravno i trista metara okomito, i nijedna od njih nije smjela prijeći rub ploče. A dok se sve to zbivalo, tisuće putnika koji su jedva čekali kraj putovanja morali su sjediti na svojim sjedalima u zraku i – čekati.

U povremenim časovima predaha Keith se pitao kako li se trenutno osjeća pilot vojnog aviona koji je u nevolji i spušta se kroz oluju i pretrpani zračni prostor. Vjerojatno je osamljen, baš kao što je i Keith osamljen, baš kao što je cijeli život bio osamljen, čak i kad su drugi bili fizički s njim. Pilot ima svog pomoćnika i posadu, kao što i Keith ima kolege koji su mu u ovom trenutku toliko blizu da bi ih mogao dotaknuti. Ali takva blizina nije važna. Nije važna kad je čovjek sam u onoj unutarnjoj sobi svog duha, u koju nitko drugi ne može ući i u kojoj čovjek živi – izdvojen i usamljeno – sa svijesti, sjećanjem, savjesti i strahom. Sam od rođenja pa sve do smrti. Uvijek i zauvijek sam.

Keith Bakersfeld znao je koliko čovjek može biti sam.

Keith je dao redom nove kurseve avionu Swissaira, jednom avionu TWA, Lake Centrala i Easterna. Iza sebe je čuo kako Wayne Tevis pokušava ponovo uspostaviti radio-vezu s vojnim mlažnjakom KC-135. Svejednako nema odgovora, samo što radarski alarmni signal, koji šalje pilot KC-135, još cvjeta na ekranu. Po položaju signala vidjelo se da pilot radi što treba – točno slijedi upute koje je dobio prije nego što je nastao kvar na radiju. Postupajući tako, zacijelo je znao da Kontrola zračnog prometa može predvidjeti njegovo kretanje. Isto je tako zacijelo znao da se njegov položaj vidi na radarskom uređaju na zemlji, i uzdao se da će mu se drugi avioni skloniti s puta.

Keith je znao da je vojni avion poletio s Havaja i da je neprekidno letio, pošto je uzeo gorivo u zraku iznad zapadne obale, prema vojnoj zračnoj bazi Andrews, pokraj Washingtona. Ali nad zapadnom polovicom kontinenta nastao je kvar na motoru, a poslije i na električnim instalacijama, tako da je kapetan odlučio da nepredviđeno sleti u Smoky Hillu, u Kansasu. Međutim, u Smoky Hillu nisu još piste bile očišćene od snijega, pa je KC-135 upućen na Lincolnov međunarodni aerodrom. Kontrola zračnih puteva, vodila je vojni avion na sjeveroistok preko Missourija i Illinoisa. Tada ga je, na pedeset kilometara udaljenosti, preuzela Kontrola zapadnog prilaza u liku Keitha Bakersfelda. Uskoro zatim, kvar na radiju pridružio se ostalim pilotovim nevoljama.

Kad su atmosferske prilike normalne, vojni avioni obično se ne služe civilnim aerodromima. Ali u ovakvoj oluji kakva je bila večerašnja obraćali su se za pomoć – i dobivali je bez pogovora.

U ovoj zamračenoj, krcatoj radarskoj sobi znojili su se i drugi kontrolori pored Keitha. Ali, kad su se obraćali pilotima u zraku, njihovi glasovi nisu smjeli odati ni trunka pritiska ni napetosti. Piloti su imali dosta svojih briga. Večeras, šibani olujom, leteći samo s pomoću instrumenata i ne videći ništa izvan svojih kabina, morali su upotrijebiti svu svoju vještinu i znanje. Većina ih je već letjela preko vremena zbog zakašnjenja koji je prouzročio gust promet, a sad će morati još dulje ostati u zraku.

Sa svakog kontrolnog radarskog mjesta tekla je brza, mirna rijeka radio-poruka kako bi se još drugi avioni sklonili s opasnog područja. Avioni su čekali na red da slete, a svaku minutu-dvije pridružili bi im se drugi što su pristizali s različitih linija. Jedan kontrolor dobaci preko ramena tihim, ali usrdnim glasom: – *Chuck*, *imam vatru. Možeš li preuzeti Deltu sedamdeset tri*? – Kontrolor je

htio reći da je u nevolji i da ima više posla nego što ga može obaviti. Drugi glas: – *K vragu*, *i ja sam zatrpan*... *Čekaj*!... *Mogu*, *uzeo sam ga*. – Trenutna stanka. – *Delta sedamdeset tri*, *ovdje Prilazna kontrola Lincolnova aerodroma*. *Skrenite lijevo, uzmite kurs jedan-dva-nula*. *Zadržite istu visinu*, *tisuću trista*! – Kadgod su mogli, kontrolori su pomagali jedan drugome. Možda će za nekoliko minuta onom drugom zatrebati pomoć. – *Hej, pazite onog Northwesta, dolazi s druge strane*. *Zaboga, ovo je već kao na prilaznoj cesti poslije posla*... – Pan American četrdeset četiri, zadržite isti kurs, na kojoj ste visini?... *Ona Lufthansa što je uzletjela skrenula je daleko s kursa*. *Uklonite je*, *dovraga*, *s područja slijetanja*!... – Avioni koji su polijetali obilazili su opasno područje, ali oni koji su dolijetali bili su zadržani u zraku i gubili su dragocjeno vrijeme za slijetanje. Svi su znali da će čak i poslije kad mine opasnost, trebati sat-dva vremena da se raščisti gužva u zraku.

Keith Bakersfeld svojski se trudio da ostane sabran, da zadrži u duhu sliku svog sektora i svaki avion u njemu. Trebalo je hitro pamtiti – identifikacije, položaje, tipove aviona, brzinu, visinu, redoslijed slijetanja... detaljan dubinski dijagram što se neprestano mijenjao... konfiguraciju koja ni časka nije mirovala. Čak i u mirnije doba duhovna napetost nije prestajala, a večeras je zbog oluje umni napor dosegao vrhunac. Kontrolori su najviše strahovali da »ne izgube sliku«, što je bilo stanje kad se prenapregnuti mozak pobuni pa u glavi nastane praznina. To se ponekad događalo čak i najboljima među njima.

Keith je nekad bio najbolji. Do prije godinu dana bio je onaj kome su se kolege obraćali kad bi pritisak prešao razumne granice. *Keith*, *pretrpan sam*. *Možeš li preuzeti dva od mene*? Uvijek ih je preuzimao.

Ali u posljednje vrijeme uloge su se izmijenile. Sad su kolege njemu priskakale u pomoć kako su najbolje znali i umjeli, ali je postojala granica do koje je neki čovjek mogao pomagati drugome i uz to obavljati svoj posao.

Trebalo je izdati još nekoliko uputa radio-vezom. Keith je sad bio prepušten sam sebi; nadzornik Tevis odgurao se na svojoj visokoj stolici preko sobe da nadzire rad jednog kontrolora. Keithov je um izbacivao odluke. *Skreni Braniff lijevo*, *Air Canadu desno*, a *Eastern neka se okrene za sto osamdeset stupnjeva*! To je obavio; točkice na radarskom ekranu mijenjale su smjer. *Sporiji Convair Lake Centrala može još jednu minutu zadržati isti pravac*. *Ali Swissair ne smije jer se približiva Easternu*. *Swissairu treba odmah dati novi kurs*, *ali koji*? *Treba brzo misliti*! *Četrdeset pet stupnjeva udesno*, *ali samo na jednu minutu*, *a onda opet udesno*. *Drži dobro na oku TWA i Northwest*! *Jedan novi avion dolazi sa zapada velikom brzinom – treba ga identificirati i naći još slobodnog zračnog prostora*. *Saberi se*, *saberi*!

Keith pomisli jarosno – *neće izgubiti sliku, večeras neće*, *ovaj put neće*!

Imao je za to razlog; tajnu koju nije nikome povjerio, pa čak ni svojoj ženi Nataliji. Samo je Keith Bakersfeld i nitko drugi znao da posljednji put sjedi pred radarskim ekranom i obavlja svoj posao. Danas je posljednji put u kontroli zračnog prometa. Uskoro će svemu biti kraj.

Bio je to i posljednji dan njegova života.

– Odmorite se malo, Keith! – Bijaše to glas šefa Tornja.

Keith ga nije primijetio kad je ušao. Ušao je tako nenapadno i sad je stajao uz Waynea Tevisa, radarskog nadzornika.

Tevis je čas prije rekao potiho šefu: – Čini mi se da je Keith dobro. Neko sam vrijeme bio zabrinut, ali se čini da se sabrao.

Tevisu je bilo drago što nije morao poduzeti drastični korak na koji je prije toga pomišljao, ali je šef promrmljao: – Hajde da ga ipak zamijenimo načas nekim – pa kao da se naknadno nečeg sjetio: – Sam ću to obaviti.

Bacivši pogled na njih dvojicu, Keith je odmah shvatio zašto ga zamjenjuju. On je još u krizi pa nemaju povjerenja u njega. Odmor je izgovor; njegov je red da se odmori tek za pola sata. Da se usprotivi? Ovo je za starijeg kontrolora kakav je on sramota koju će i drugi primijetiti. Tada pomisli: »Čemu da se sad prepirem?« To nije vrijedno prepirke. Osim toga, odmor od deset minuta dobro će mu doći. Poslije, kad mine najveća opasnost, moći će raditi do kraja smjene.

Wayne Tevis se sagnu. – Lee će vas zamijeniti, Keith. – On mahnu kontroloru koji se upravo vratio s redovnog odmora.

Keith klimnu glavom i ne reče ni riječi, ali ostade na svom mjestu i nastavi davati upute pilotima radio-vezom dok je onaj drugi kontrolor promatrao sliku. Obično je trebalo po nekoliko minuta da jedan kontrolor zamijeni drugoga. Novi je kontrolor morao proučiti sliku na ekranu da dobije pregled nad cijelom situacijom. Uz to je trebalo da se duhovno napregne.

Duhovno naprezanje – svjesno i namjerno –bilo je dio posla. Kontrolori su to nazivali »brušenjem«. Keith je, za petnaest godina rada li kontroli zračnog prometa, gledao kako se to redovito događa, i drugima i njemu. Čovjek je to radio jer je morao, kad je preuzimao dužnost, kao sad. U drugim je prilikama to bila refleksna radnja, kao naprimjer kad su se kontrolori vozili zajedno na posao, u zajedničkim kolima, kao što su se neki vozili. Kad bi krenuli od kuće, razgovarali bi bezbrižno i normalno. Na tom dijelu puta neko neusiljeno pitanje, kao naprimjer: »Hoćeš li u subotu na utakmicu?« izmamilo bi isto tako neusiljen odgovor: »Jasno da hoću« ili »Ne, neću moći.« Ali kako su se približavali cilju, razgovor je postajao usiljeniji tako da se na to isto pitanje – pola kilometra pred aerodromom – odgovalalo samo odsječno s: »Da« ili »Ne« i ništa više.

Uz duhovnu napregnutost i oštrinu bilo je potrebno još nešto – promišljena staloženost i mirnoća u svako doba. Ta dva zahtjeva – proturječna s obzirom na ljudsku narav – iscrpljivala su duh i, u krajnjoj lijniji, skupo stajala ljude. Kod mnogih kontrolora javljali su se čirevi na želucu koje su oni tajili iz bojazni da ne izgube posao. Tajili su i tako što su plaćali privatne liječnike, a nisu tražili liječničku pomoć na koju su imali pravo zbog svog posla. Na poslu su sakrivali bočice Maaloxa – »za smanjivanje suviška kiseline u želucu« – i od vremena do vremena krišom pijuckali bijelu, sladunjavu tekućinu.

Bilo je i drugih posljedica. Neki su kontrolori – Keith Bakersfeld poznavao ih je nekoliko – bili kod kuće opaki i razdražljivi, ili ih je spopadao bijes, kao reakcija na zatomljene osjećaje na poslu. Uz neredovito radno vrijeme i

neredovito spavanje, zbog čega je bilo teško održati red u kućanstvu, moglo se predvidjeti što će se dogoditi. Među kontrolorima zračnog prometa bila je duga lista rasturenih domova i visok postotak rastava.

– U redu – reče onaj drugi kontrolor. – Imam sliku.

Keith ustade sa stolice isključujući svoje slušalice s mikrofonom, a drugi kontrolor zauze njegovo mjesto. Još prije nego što je taj drugi sjeo, počeo je izdavati nove upute avionu TWA koji je letio niže od drugoga.

Šef tornja reče Keithu: – Vaš je brat poručio da će se možda poslije svratiti.

Keith klimnu glavom izlazeći iz radarske sobe. Nije bio kivan na šefa Tornja, koji je imao svojih briga, i Keithu je bilo drago što nije prosvjedovao zbog toga što su ga odmijenili prije vremena. U ovom je trenutku najviše žudio za cigaretom, kavom i samoćom. Isto mu je bilo drago – sad pošto su drugi tako odlučili mjesto njega – što se izvukao iz opasne situacije. Bio je već u toliko opasnih situacija prije toga da nije žalio što neće prisustvovati vrhuncu još jedne.

Svakojake opasnosti u zraku nastajale su po nekoliko puta na dan na Lincolnovom međunarodnom aerodromu, kao i na svakom drugom većem aerodromu. To se događalo pri svakom vremenu – i u najvedrije dane i u oluji kakva je bila ova večerašnja. Obično je samo po nekoliko ljudi znalo za takve nezgode, jer su gotovo sve bile sretno prebrođene, pa su i pilotima malokad objašnjavali razloge zakašnjenja ili nenadanih naloga da skrenu lijevo ili desno. Prvo, nije bilo potrebno da oni to znaju, a drugo, nikad nije bilo vremena za čavrljanje preko radija. Ekipe za spašavanje na zemlji – vatrogasci, hitna pomoć i policija – te uprava aerodroma, bili su uvijek obaviješteni, a njihovo je djelovanje ovisilo o kategoriji opasnosti. Prva kategorija bila je najozbiljnija, ali se malokad objavljivala, jer je označavala sudar ili pad aviona. Druga je kategorija upozoravala na izravnu opasnost za život, ili materijalnu štetu. Treća je kategorija, kao sad, bilo opće upozorenje aerodromskim službama za spašavanje da stoje u pripravnosti; njihova će pomoć možda biti potrebna, a možda i neće. Kontrolorima je, međutim, svaka vrsta opasnosti značila povećanje napetosti i neugodne posljedice.

Keith uđe u garderobu koja je bila do radarske sobe. Sad kad je imao na raspolaganju nekoliko minuta da na miru razmišlja, nadao se, radi svih njih, da će se pilot vojnog aviona KC-135 i svi ostali koji noćas lete sretno spustiti kroz oluju.

U garderobi, maloj prostoriji sa svega jednim prozorom, bila su tri zida obložena metalnim pretincima, a u sredini je stajala drvena klupa. Na oglasnoj ploči pored prozora nalazila se neuredna zbirka službenih biltena i oglasa aerodromskih društvenih organizacija. Gola žarulja na stropu ga je zaslijepila nakon polumraka u radarskoj sobi. U garderobi nije bilo nikoga, pa Keith pruži ruku prema prekidaču i ugasi svjetlo. Vani na tornju gorjeli su reflektori tako da je ovdje bilo dovoljno svijetlo.

Pripali cigaretu. Zatim otvori svoj pretinac i izvadi iz njega košaricu s jelom, koje mu je bila pripravila Natalie prije nego što je poslije podne otišao od

kuće. Dok je točio kavu iz termos-boce, pitao se da li mu je Natalie stavila uz jelo kakvo pisamce ili, ako ne pisamce, a ono bar nekakav beznačajni člančić koji je izrezala iz novina ili časopisa. Često mu je stavljala jedno od toga dvojega, ili oboje, u nadi, kako je on mislio, da će ga možda razveseliti. Svojski se trudila da ga razveseli, od sama početka njegove nevolje. Isprva se služila neprikrivenim sredstvima, a onda, pošto ta sredstva nisu bila ni od kakve koristi, prikrivenijim iako je Keith odavno shvatio – nekako nezainteresirano i ravnodušno – što Natalie radi, ili pokušava uraditi. U posljednje je vrijeme bilo sve manje takvih pisamaca i izrezaka.

Možda se i Natalie napokon obeshrabrila. Odnedavno nije više imala bogzna šta da kaže, a on je po njezinim upaljenim očima znao da ponekad i plače.

Kad je to opazio, Keith joj je htio pomoći. Ali kako da joj pomogne kad ne može pomoći ni sam sebi?

Natalijina slika bila je prilijepljena iznutra na vratašcima pretinca – fotografija u boji, koju je snimio Keith. Donio ju je bio ovamo prije tri godine. Sad je svjetlo izvana tek slabašno obasjavalo sliku, ali ju je on tako dobro poznavao da je vidio što je na njoj, ma koliko slabo bila osvijetljena...

Natalie je na slici bila u bikiniju. Sjedila je nasmijana na nekoj stijeni, a tankom je rukom zakrilila oči od sunca. Svijetlosmeđa kosa prosula joj se niz ramena; na njenu sitnu, žustru licu opažale su se pjege koje su se uvijek ljeti pojavljivale. U Natalije Bakersfeld bilo je nečega kočopernog, vragolastog, i imala je snažnu volju, a foto-aparat je ulovio i jedno i drugo. U pozadini je fotografije bilo modro jezero, visoke jele i izdanak kamenja. Bili su na odmoru u Kanadi, logorovali su na Haliburtonskim jezerima. Tada su jedini put bili ostavili djecu, Briana i Thea, u Illinoisu, kod Mela i Cindy. Taj je odmor bio jedno od sretnijih razdoblja u njihovom životu.

Keith pomisli da možda nije loše što se toga večeras sjetio.

Za fotografiju je bio zataknut smotan papirić. To je bilo jedno od onih pisamaca na koje je mislio i koje mu je Natalie kadikad stavljala u košaricu s jelom. Ovo je bilo od prije nekoliko mjeseci, a ni sam nije znao zašto ga je sačuvao. Iako je znao šta piše u njemu, izvukao je papirić i prišao s njim prozoru da ga pročita. Bijaše to izrezak iz neke revije, a pri dnu je njegova žena napisala nekoliko redaka.

Natalie se zanimala za kojekakve neobične, pa i veoma različite stvari, i nastojala je probuditi zanimanje za njih i kod Keitha i sinova. Ovaj je izrezak bio o posljednjim pokusima američkih genetičara. Tu je pisalo da se ljudska sperma može sad već trajno zamrznuti. Sperma se duboko zamrzne u hladioniku gdje može ostati u dobrom stanju neograničeno vrijeme. Kad se odmrzne, može se upotrijebiti za oplođavanje žena u svako doba – bilo uskoro, bilo nakon nekoliko pokoljenja.

Natalie je napisala:

Arka je mogla biti upola manja, da je Noa

Znao za mogućnost zamrzavanja spermatozoa;
Iz frižidera može sad svaka šuša
Imati djece tma i tmuša.
Ipak mi je drago što mogu kasti
Da smo svoju pravili s ljubavlju i strasti.

Tada se još trudila, još se očajnički trudila da vrati njihov život... život njih dvoje i cijele obitelji... u prijašnju kolotečinu. *S ljubavlju i strasti.*

I Mel je bio udružio snage s Natalijom ne bi li potaknuo brata da se odrva plimi tjeskobe i potištenosti, koja ga je bila potpuno zahvatila.

Već se tada nešto u njemu htjelo odazvati. Ukresavši negdje duboko u svijesti iskru duha, nastojao je da se izjednači s njima crpeći vlastitu snagu, da uzvrati njihovu ljubav ljubavlju. Ali nije uspio. Nije uspio – i znao je da neće uspjeti – jer u njemu nije više ostalo ni traga osjećajima. Ni toplini, ni ljubavi, pa čak ni srdžbi koje bi mogle planuti. Samo sjeta, kajanje i sveobuhvatni očaj.

Natalie je sad znala da nisu uspjeli; bio je uvjeren u to. Valjda je zato i plakala, negdje nasamu.

A Mel? Možda je i Mel digao ruke od njega. Ali nije potpuno – Keith se sjeti što mu je rekao šef Tornja. »Vaš je brat poručio da će se poslije možda svratiti...«

Bilo bi bolje da se ne svrati. Keith je osjećao da nije dorastao tom naporu, iako su njih dvojica oduvijek bili najprisniji što braća mogu biti. Melova bi prisutnost mogla sve još više zamrsiti.

Keith je bio isuviše iscrpljen, isuviše izmoren za bilo kakve nove komplikacije.

Upita se ponovo nije li Natalie i ovaj put stavila kakvo pisamce uz jelo. Izvadi pomno sve iz košarice nadajući se da je stavila.

U košarici su bili sendviči sa šunkom i salatom potočarkom, posuda sa svježim sirom, jedna kruška i papir u koji je sve to bilo umotano. Ništa više.

Sad kad je znao da nema nikakve poruke, strašno je žalio što je nema, bilo kakve poruke, pa i najbeznačajnije. Tada pojmi da je sam tome kriv, jer nije bilo za to vremena. Danas je, zbog priprema koje je morao izvršiti, otišao od kuće ranije nego inače. Natalie se morala žuriti jer joj on nije bio ništa unaprijed kazao. Čak je u jednom času rekao da neće ponijeti ništa za jelo; rekao je da će pojesti nešto u nekom bifeu na aerodromu. Ali Natalie je znala da će bifei biti krcati i bučni, što Keith nije trpio, pa nije pristala na to, već mu je brže-bolje pripremila jelo. Nije ga pitala zašto odlazi tako rano, mada je znao da je to zanima. Keithu je odlanulo što ga nije ništa ispitivala. Da ga je pitala, morao bi nešto izmisliti, a nije želio da posljednje riječi koje joj rekne budu laž.

Tako je imao dovoljno vremena. Odvezao se u trgovački centar aerodroma i prijavio se u svratištu »O' Hagan Inn«, gdje je već bio u toku dana telefonski rezervirao sobu. Sve je pomno izveo, prema planu koji je bio smislio još prije nekoliko sedmica, iako je čekao – dao je sam sebi vremena da razmisli o svemu

i uvjeri se – prije negoli je pristupio izvršenju plana. Pošto je razgledao sobu, otišao je iz svratišta i stigao na vrijeme na aerodrom da preuzme dužnost.

Svratište »O' Hagan Inn« bilo je svega nekoliko minuta vožnje udaljeno od Lincolnova međunarodnog aerodroma. Za nekoliko sati, nakon isteka radnog vremena, stići će začas tamo. Ključ od sobe bio mu je u džepu. Izvadi ga da se uvjeri da je tu.

10.

Sastanak u Meadowoodu

OBAVIJEST – KOJU JE ŠEF TORNJA BIO PRENIO MELU BAKERSFELDU – O SASTANKU stanovnika Meadowooda bila je posve točna.

Sastanak u učionici vjeronauka Prve baptističke crkve u Meadowoodu – petnaest sekundi leta mlažnjakom od kraja piste 25 – trajao je već pola sata. Započeo je bio nešto kasnije nego što je bilo predviđeno, jer se veći dio od šest stotina prisutnih odraslih stanovnika morao probijati, automobilima i pješice, kroz dubok snijeg. Pa ipak su došli.

Bijaše to mješovit skup ljudi kakav se može naći u svakom prosječno imućnom naselju. Neki su od tih ljudi bili niži rukovodioci u svojim poduzećima, neki obrtnici, a bila je tu i nekolicina mjesnih trgovaca. Bilo je podjednako muškaraca i žena. Budući da je bio petak uvečer, početak vikenda, većina je prisutnih bila obično odjevena, osim pet-šest gostiju iz drugih mjesta i nekoliko novinskih izvjestitelja.

Učionica je sad već bila dupkom puna pa je u njoj bilo neugodno, zagušljivo i zadimljeno. Sve su stolice bile zauzete i najmanje je sto ljudi stajalo.

Činjenica što je toliko ljudi uopće došlo po takvu vremenu i što je ostavilo svoje tople domove najrječitije je govorila o njihovu raspoloženju. Isto su tako svi u ovom času bili podjednako srditi.

Srdžba – gotovo isto toliko opipljiva koliko i duhanski dim – imala je dva uzroka. Prvi je bio davnašnje ogorčenje na nusprodukt aerodroma – gromoglasnu, zaglušnu buku aviona na mlazni pogon, koja nije davala mira meadowoodskim domovima ni danju ni noću, koja je remetila mir i tišinu ljudima i u snu i na javi. Drugi je uzrok bila nemoć, u toku većeg dijela sadašnjeg sastanka, da se prisutni čuju.

Očekivalo se da ljudi neće lako čuti jedan drugoga. Uostalom, zato je i bio sazvan sastanak, pa je od crkve posuđen i prenosni razglas. Međutim, nije se očekivalo da će večeras mlažnjaci polijetati iznad sama naselja, pa da će i uši i razglas biti beskorisni. Uzrok, za koji skup nije znao ni mario, bio je taj što je Aéreo-Mexican 707 zaglibio i zakrčio pistu 30, pa su drugi piloti dobili upute da se služe pistom 25, koja je bila uperena poput strijele pravo na Meadowood. Kad je pista 30 bila upotrebljiva, avioni su ipak polijetali malko po strani od naselja.

U trenutnoj tišini predsjednik, sav zajapuren, viknu: – Gospođe i gospodo, već se godine i godine pokušavamo nagoditi s upravom aerodroma i sa zrakoplovnim kompanijama. Upozoravali smo ih na povredu naših domova. Dokazali smo, uz pomoć nepristranih svjedoka, da se – pod baražnom vatrom

buke koju smo prisiljeni podnositi – ne može normalno živjeti. Ustvrdili smo da nam je samo zdravlje u opasnosti i da naše žene, naša djeca i mi sami živimo na rubu živčanog sloma, a neki su od nas već i doživjeli živčani slom.

Predsjednik je bio proćelav čovjek s dvostrukim podvoljkom, po imenu Floyd Zanetta, upravitelj tiskare i vlasnik kuće u Meadovoodu. Bilo mu je šezdesetak godina i isticao se u vođenju komunalnih poslova, a u zapučku svog sportskog kaputa nosio je značku zaslužnog člana Kiwanisa, organizacije za unapređenje poslovnih djelatnosti.

Predsjednik i besprijekorno odjeven mlađi čovjek nalazili su se na malom podiju blizu ulaza u dvoranu. Mlađi je čovjek sjedio, a zvao se Elliott Freemantle i bio je odvjetnik. Uz njega je stajala otvorena crna kožna torba.

Floyd Zanetta lupi šakom po stalku za čitanje. – A šta rade aerodrom i zrakoplovne kompanije? Reći ću vam šta rade. Pretvaraju se; pretvaraju se da nas slušaju. I u isto nam vrijeme neprestano obećavaju nešto što ne kane izvršiti. Uprava aerodroma, Uprava civilnog zrakoplovstva i avionske kompanije jesu varalice i lažljivci...

Riječ »lažljivci« nije se čula.

Progutao ju je strahovit, gotovo nevjerojatan krešendo, stravičan tutanj sile koja kao da je zgrabila zgradu i stresla je. Mnogi su u dvorani pokrili rukama uši, kao da se brane. Nekolicina je nervozno digla načas pogled. Drugi su, sijevajući očima, vatreno govorili nešto onima pored sebe, iako ih je mogao razumjeti samo netko tko zna čitati s usana; ni riječi se nije moglo čuti. Vrč s vodom zaigra pokraj stalka za čitanje. Da ga Zanetta nije brže-bolje dohvatio, bio bi pao na pod i razbio se.

Isto onako brzo kako je nastala i narasla, buka je jenjala i nestala. Avion Pan Americana bio je već na kilometre daleko i oko tisuću metara visoko, penjući se kroz oluju i tamu put većih visina i skrećući na putanju prema Frankfurtu, u Njemačkoj. Sad je avion Continental Airlinesa, kojem je odredište bio Denver u Coloradu, krenuo niz pistu 25, koja je bila očišćena za polijetanje, preko Meadowooda. Drugi su avioni već stajali u redu na obližnjoj prilaznoj stazi i čekali da polete.

Tako je bilo cijelu večer, još prije nego što je započeo sastanak u Meadowoodu. A kad je započeo, morao se voditi u kratkim razmacima između zaglušne tutnjave aviona koji su polijetali.

Zanetta brže proslijedi: – Rekao sam da su varalice i lažljivci. Ovo što se sad ovdje događa najbolji je dokaz tome. Mi imamo u najmanju ruku pravo na to da avioni prigušuju buku svojih motora, ali večeras čak ni to...

– Gospodine predsjedniče – upade mu u riječ nečiji ženski glas iz sredine dvorane – sve smo to već čuli. Svi to znamo i ponavljanjem svega toga nećemo ništa promijeniti. – Svi upriješe oči u tu ženu koja je ustala. Lice joj je bilo snažno i pametno, a kosa koja joj je dopirala do ramena pala joj je na lice, pa ju je nestrpljivo zabacila. – Ono što ja želim čuti, a i ostali, to je što još možemo poduzeti, i kamo ćemo poći odavde?

Razlegoše se pljesak i odbravanje.

Zanetta će razdražljivo: – Ako mi dopustite da dovršim...

Ali nije dovršio.

Ponovo ona ista gromoglasna tutnjava ispuni dvoranu.

Posljednja napomena, baš u ovom času, jedina je do tada izazvala smijeh. Čak se i predsjednik žalosno nacerio dižući uvis ruke očajničkom kretnjom.

Neki muškarac doviknu mrzovoljno: – Dajte svršite s tim!

Zanetta klimnu potvrdno glavom. Nastavio je govoriti napredujući malo-pomalo – kao planinar preko stijena – između učestalih vrhunaca buke što je dopirala odozgo. Kazao je da stanovnici Meadowooda moraju odbaciti uljudnost i obziran pristup aerodromskim vlastima i ostalima. Mjesto toga, sad treba prijeći na posve pravni napad. Stanovnici Meadowooda imaju svoja legalna prava koja se krše. U legalna prava spada i traženje zaštite od suda; stoga moraju biti spremni da se bore za svoja prava po sudovima odlučno, pa i žestoko, ako treba. Što se tiče toga kako treba voditi tu pravnu ofenzivu, glasoviti odvjetnik, gospodin Elliott Freemantle, koji ima svoju pisarnicu u centru grada, pristao je da prisustvuje ovom sastanku. Gospodin je Freemantle proučio sve zakone u vezi s pretjeranom bukom, narušavanjem mira i zračnog prostora, pa će ubrzo svi oni koji su, prkoseći nevremenu, došli na ovaj sastanak imati čast da saslušaju tog dičnog gospodina. On će zapravo iznijeti prijedlog...

Dok je predsjednik sipao te fraze, Elliott se Freemantle meškoljio. Prošao je lagano rukom po svojoj uredno počešljanoj, progrušanoj kosi, opipao glatki podbradak i obraze – obrijao se bio jedan sat prije sastanka – a oštri mu je njuh potvrdio da se još osjeća miris specijalne vodice koju je upotrebljavao nakon brijanja i kvarcanja. Ponovo je prebacio nogu preko noge i zapazio da mu se cipele od aligatorske kože vrijedne dvjesta dolara još sjaje kao zrcalo, a uz put je pripazio da ne zgužva nabor na hlačama svog plavkastozelenog, grubo tkanog odijela sašivenog po mjeri. Elliott je Freemantle poodavno bio ustanovio da klijenti vole da se njihovi pravozastupnici – nasuprot liječnicima – doimaju kao imućni ljudi. Imućnost je pridavala odvjetnicima privid uspjeha u njihovoj praksi, uspjeha što su ga priželjkivali za sebe svi oni koji su se spremali parničiti.

Elliott Freemantle nadao se da će većina prisutnih u dvorani uskoro postati parničari i da će ih on zastupati. U međuvremenu je molio boga da taj stari brbljo, predsjednik Zanetta, napokon sjedne pa da on, Freemantle, preuzme stvar u svoje ruke. Najpouzdaniji je način da izgubiš povjerenje slušateljstva, ili porote, da dopustiš da oni misle brže od tebe, tako da znadu što ćeš reći prije nego što to sam kažeš. Freemantleu je njegova izoštrena intuicija govorila da se upravo to sad zbiva. To je značilo da će se morati, kad na njega dođe red, svojski upeti da zasvjedoči svoju stručnost i izvanredan um.

Neki su njegovi kolege možda i sumnjali da je njegov um izvanredan. Možda se čak ne bi složili s predsjednikom da je Elliott Freemantle gospodin.

Poneki su ga kolege smatrali za ekshibicionista koji postiže visoke honorare ponajviše zahvaljujući svojoj komedijantskoj sposobnosti da privuče

pozornost. Ipak su mu priznavali zavidnu umješnost da zarana prigrabi slučajeve za koje se poslije pokazalo da su efektni i unosni.

Elliotu se Freemantleu činilo da mu je situacija u Meadowoodu došla kao naručena.

On je čitao o problemu tog naselja i odmah se pobrinuo da neki njegovi znanci predlože kućevlasnicima njega kao jedinog odvjetnika koji bi im zacijelo mogao pomoći. Naposljetku se odbor kućevlasnika sam obratio njemu, a ne on njima, što mu je dalo psihološku prednost na koju je ciljao od sama početka. Dotle je površno bio pregledao zakone i nedavne sudske odluke u vezi s bukom i narušavanjem mira – predmet koji uopće nije do tada poznavao – pa kad je Odbor došao k njemu, on je nastupio pred njim samopouzdano kao kakav dugogodišnji stručnjak za tu materiju.

Poslije je iznio svoj plan koji je doveo do večerašnjeg sastanka i njegova dolaska na sastanak.

Hvala bogu! Činilo se da je predsjednik Zanetta napokon pri kraju svog kićenog uvoda. Banalan do sama kraja, govorio je zapijevajući: –... I tako imam čast i zadovoljstvo da vam predstavim...

Ne dočekavši pravo ni da mu izgovori ime, Elliott Freemantle skoči na noge i progovori još prije nego što je Zanetta dotaknuo stražnjicom stolac. Kao i obično, počeo je bez okolišanja:

– Ako se nadate od mene sažaljenju, možete odmah otići jer ga neće biti. Neće ga biti na ovom sastanku ni na ostalima koje ćemo možda sazvati. Ja nisam dobavljač rubaca za brisanje suza pa, ako vam trebaju, savjetujem vam da ih sami nabavite ili da ih posudite jedan drugome. Moj je posao pravo. Pravo i ništa drugo.

Navlas je govorio prodornim glasom i znao je da ih je prodrmao, kao što je i želio.

Vidio je i novinske izvjestitelje kako su uzgledali i kako ga motre. Sve troje je sjedilo za novinarskim stolom blizu ulaza – dva mladića iz velikih gradskih dnevnika i jedna postarija žena iz lokalnog tjednika. Svi su oni bili važni za njegove poslove, pa se potrudio da dozna njihova imena i da razgovara s njima prije početka sastanka. Sad su oni naveliko nešto črčkali. To je dobro! Suradnja sa štampom uvijek je igrala važnu ulogu u poslovima Elliotta Freemantlea, koji je znao iz iskustva da se to najbolje postiže živim izlaganjem s neuobičajenog gledišta. Obično je uspijevao u tome. Novinari su to cijenili – mnogo više nego besplatno piće i jelo – i što življe i slikovitije bude izlaganje, to će njihova reportaža biti naklonjenija njemu.

Ponovo je obratio pažnju slušateljstvu. Nastavio je tek malko blaže: – Ako se dogovorimo da ću vas ja zastupati, morat ću vas ispitivati o djelovanju avionske buke na vaše domove, vaše obitelji, vaše tjelesno i duševno zdravlje. Ali nemojte misliti da ću vas ispitivati zato što mi je osobno stalo do toga, ili do vas kao pojedinaca. Da vam pravo kažem, nije mi stalo. Isto tako znajte da sam ja neobično sebičan čovjek. Ako vas budem ispitivao, to će biti zato da utvrdim u kojoj vam je mjeri, prema zakonu, nanesena šteta. Ja sam već sad uvjeren da

vam je nanesena izvjesna šteta – možda čak i znatna šteta – a u tom slučaju imate pravo na odštetu. Ali isto tako znajte da ja, ma šta saznao i ma koliko se angažirao, nisam sklon da izgubim san radi dobra svojih klijenata, kad nisam u svom uredu ili na sudu. Ali... – Freemantle zastade dramatski u govoru i upre prstom da podvuče svoje riječi. – Ali, u mom uredu i na sudu, ja ću vam, kao svojim klijentima, posvetiti svu svoju pažnju i sposobnost, *u svim pravnim pitanjima*. A u tim prigodama, ako budemo surađivali, obećavam vam da će vam biti drago što sam na vašoj strani, a ne na protivnoj.

Sad su ga već svi u dvorani pozorno slušali. Neki su se, i muškarci i žene, nagnuli naprijed na svojim stolicama da ne propuste nijednu njegovu riječ, a on je umuknuo – ali samo zakratko – dok avion nije preletio iznad njih. Na nekim se licima, dok je govorio, pojavio neprijateljski izraz, ali ne na mnogima. Ipak, bilo je vrijeme da malo smanji napetost. Brzo se, načas osmjehnu, a onda ozbiljno proslijedi:

– Sve vam ovo govorim zato da se razumijemo. Neki ljudi kažu da sam ja zao i neugodan čovjek. Možda imaju pravo, iako bih ja osobno, kad bih birao advokata za sebe, uvijek radije izabrao nekoga tko *je* zaista zao i neugodan, pa i opasan – u moju korist. – Nekoliko ljudi zaklima odobravajući glavom i osmjehnu se.

– Ali, naravno, ako želite kakvog simpatičnijeg čovjeka koji će vam pružiti više sažaljenja, a možda malo manje prava – Elliott Freemantle slegnu ramenima – molim, to je vaše pravo.

Pomno je promatrao publiku i vidio kako se neki dostojanstveni čovjek, s naočarima debela okvira, nagnuo prema nekoj ženi i nešto joj došapnuo. Po izrazima njihovih lica zaključio je da je čovjek rekao: »Ovo već da – to je ono što smo htjeli čuti«. Žena, zacijelo supruga tog čovjeka, klimnula je glavom. I druga su lica u dvorani potvrđivala taj dojam.

Kao i obično u ovakvim zgodama, Elliott Freemantle dobro je procijenio raspoloženje nazočnih i prilagodio tome svoj pristup. Zarana je naslutio da su ovim ljudima dojadile banalnosti i sažaljenje – dobronamjerno ali nedjelotvorno. Njegove riječi, otvorene i grube, bile su kao hladan tuš koji osvježava. Sad, prije nego što su se opustili i rastresli, mora udariti novim pravcem. Došlo je vrijeme da im ponudi određeni lijek – da večeras ovom skupu održi predavanje o zakonima koji se tiču buke. Vještina da zadrži pažnju slušalaca, vještina u kojoj je Elliot Freemantle bio pravi majstor, sastojala se u tome da uvijek bude pola koraka ispred slušalaca; samo toliko i ništa više, tako da ga oni mogu slijediti, ali i da ostanu dovoljno pažljivi da ga slijede.

– A sad dobro pazite – zapovijedi on – jer ću govoriti o vašem specifičnom problemu.

Sudovi u zemlji, reče, sve više proučavaju zakone koji se tiču buke. Mijenjaju se stari nazori. Nove sudske odluke priznaju da pretjerana buka može značiti ometanje privatnog života i kršenje vlasničkih prava. Štaviše, sudovi su skloni da donose zabrane i dosuđuju materijalnu odštetu kadgod se može dokazati narušavanje mira – uključivši i narušavanje mira od strane aviona.

Elliott Freemantle ušutje dok još jedan avion ne protutnja iznad njih, a onda pokaza rukom gore.

– Vjerujem da vama neće biti teško da to dokažete.

Sve troje novinara pribilježiše njegove riječi.

Vrhovni sud Sjedinjenih Država, nastavi on, već je utvrdio presedan. U slučaju tužbe *Causbyja protiv SAD* Vrhovni je sud dosudio da uzgajivač pilića iz Greensboroa, država Sjeverna Karolina, ima pravo na odštetu zbog »presezanja« vojnih aviona koji su letjeli nisko iznad njegove kuće. Donoseći osudu u vezi s tim slučajem, sudac, gospodin William O. Douglas, izjavio je: »... Ako zemljoposjednik želi da potpuno uživa zemlju, on mora imati neograničenu vlast nad neposrednim slojevima okolne atmosfere«. U jednom drugom slučaju koji je Vrhovni sud razmotrio, u slučaju tužbe *Griggsa protiv općine Alleghenyja,* bio je primijenjen taj isti princip. Državni sudovi Oregona i Washingtona dosudili su, u slučajevima tužbi *Thornburga protiv portlandske luke* i *Martina protiv seattleovske luke,* odštetu zbog pretjerane avionske buke, iako nije bio narušen zračni prostor iznad samih tužiteljevih zemljišta. I druga mjesta započela su, ili se spremaju da poduzmu, slične pravne akcije, a neka se od njih služe specijalnim vozilima za snimanje zvuka i filmskim kamerama kao sredstvima za potkrepljivanje svojih tužbi. Vozila registriraju jakost buke u decibelima, a kamere visinu na kojoj avioni lete. Višeput se pokazalo da je buka veća, a visina niža nego što su tvrdile zrakoplovne kompanije i uprave aerodroma. U Los Angelesu je jedan kućevlasnik podnio tužbu protiv tamošnjeg međunarodnog aerodroma ustvrdivši da se aerodrom, time što je dopustio da se avioni spuštaju na nedavno produženu pistu, počeo koristiti njegovom svojinom bez dužnog zakonskog postupka. Kućevlasnik je zahtijevao odštetu u visini od deset tisuća dolara, koliko je smatrao da se smanjila vrijednost njegove kuće. I drugdje se na sudovima sve češće raspravljaju slični slučajevi.

Ovo je nabrajanje bilo sažeto i dojmljivo. Spominjanje određene svote – deset tisuća dolara – probudilo je neposredno zanimanje, kao što je Elliott Freemantle i želio. Cijelo se izlaganje doimalo autoritativno i činjenično, kao plod višegodišnjeg izučavanja. Samo je Freemantle znao da njegove »činjenice« nisu plod piljenja u sudske izvještaje, nego dvosatnog pregledavanja, prethodnog poslijepodneva, izrezaka iz novina u jednoj čitaonici u središtu grada.

Osim toga, neke je činjenice prešutio. Vrhovni je sud dosudio odštetu uzgajivaču pilića prije više od dvadeset godina, a cjelokupna je odšteta iznosila svega trista sedamdeset i pet dolara – koliko su stvarno vrijedili uginuli pilići. Tužba u Los Angelesu nije još bila ni došla do suda, a možda nikad neće ni doći. Elliott Freemantle je znao za jedan značajniji slučaj, tužbu *Battena protiv SAD,* koju je Vrhovni sud riješio nedavno, 1963. godine, ali je radije nije spominjao. U tom je slučaju sud zaključio da samo pravo »fizičko presezanje« može biti kažnjivo, a da buka tu ne spada. Budući da u Meadowoodu nije bilo takva presezanja, taj je sudski presedan značio da će pravna akcija, ako se pokrene, biti po svoj prilici unaprijed osuđena na neuspjeh.

Ali odvjetnik Freemantle nije nipošto želio da se to zna, bar ne zasad, niti mu je bilo osobito stalo do toga hoće li ovaj slučaj, ako dođe pred sud, dobiti ili izgubiti. On je samo želio da mu ovi meadowoodski kućevlasnici budu klijenti – uz mastan honorar.

Što se tiče honorara, već je prebrojio prisutne i obavio u glavi neke računske operacije. Bio je oduševljen rezultatom.

Računao je da su od šest stotina ljudi u dvorani njih pet stotina, a vjerojatno i više, vlasnici nekretnina u Meadowoodu. Ako se uzme da su muževi i žene došli zajedno, znači da ovdje ima najmanje dvjesta pedeset mogućih klijenata. Ako svakog od tih dvjesta pedeset ljudi uspije nagovoriti da potpiše ugovor o predujmu od stotinu dolara – a Elliott Freementle se nadao će oni to još večeras učiniti – ukupni honorar od preko dvadeset pet tisuća dolara bio mu je svakako nadohvat ruke.

I u drugim je zgodama uspio ostvariti to isto. Bilo je za čudo koliko čovjek može postići drskošću, osobito kad su ljudi zagrijani za promicanje vlastitih probitaka. U torbi je imao obilnu zalihu tiskanih ugovora o predujmu.

Ovaj je ugovor sklopljen između.......koji je (su) u daljnjem tekstu označen(i) kao tužitelj(i), i Freemantlea i Syea, odvjetnika... koji preuzimaju pravozastupništvo tužitelja u vezi s odštetnim zahtjevom zbog štete nanesene korištenjem aviona Lincolnovim međunarodnim aerodromom... Tužitelj(i) pristaje(u) da plati(e) rečenom Freementleu i Syeu stotinu dolara, u četiri rate od po dvadeset pet dolara, od kojih se prva isplaćuje odmah, a ostale na zahtjev svaka tri mjeseca... Nadalje, ako tužba bude usvojena, Freemantleu i Syeu pripada deset posto od bruto svote koja će biti isplaćena u ime odštete...

Ovih je deset posto bilo uneseno za svaki slučaj, jer je bilo vrlo malo vjerojatno da će se izvući bilo kakva odšteta. Pa ipak, u sudstvu se katkad događaju čudne stvari, a Elliott Freementle, volio se uvijek osigurati.

– Ja sam vam sad izložio pravnu situaciju – ustvrdi on. – A sad ću vam dati jedan savjet.

– On se osmjehnu jednim od svojih rijetkih, kratkih osmijeha. – Taj će savjet biti besplatan uzorak ali, kao i kod zubnih pasti, za svaku će iduću tubu trebati platiti.

Na te se riječi razlegnu smijeh koji on naglo prekinu kretnjom ruke.

– Moj vam je savjet da imate malo vremena za bilo šta drugo osim akcije. Treba odmah prijeći na akciju.

Ova napomena izmami pljesak i odobravanje.

Zatim reče kako su ljudi skloni misliti da su pravni postupci automatski spori i dosadni. To je često istina, ali se u nekim zgodama, kad se radi odlučno i vješto, primjena zakona može pospješiti. U konkretnom slučaju treba odmah poduzeti pravnu akciju, prije nego što zrakoplovne kompanije i aerodrom budu mogli, zbog dugogodišnjeg trajanja buke, ustvrditi da su posrijedi običaj i navika. U tom času još jedan avion protutnja iznad njih, kao da potkrepljuje

izneseni argument. Još prije nego što je buka zamrla, Elliott Freemantle viknu: – I zato ponavljam – ja vam savjetujem da ne čekate više ni časka! Treba da još večeras stupite u akciju. Sad odmah!

Neki mlađi čovjek u pršnjaku od alpakine vune i u radnim hlačama, koji je sjedio u jednom od prvih redova, skoči na noge i podviknu: – Pa recite nam, zaboga, kako da počnemo!

– Počnite tako, ako želite da mene angažirate za svog pravozastupnika.

Začas odjeknu zbor od nekoliko stotina glasova: – Da, hoćemo!

Predsjednik Floyd Zanetta ponovo je ustao i čekao da se slegne klicanje. Činilo se da je zadovoljan. Dva su izvjestitelja okrenula glave i promatrala očito oduševljene ljude u dvorani. Treći izvjestitelj, postarija žena iz lokalnog tjednika, digla je pogled na podij smiješeći se prijazno.

Elliott Freemantle znao je da će ovo upaliti, i upalilo je. Bilo mu je jasno da je ostatak puka rutina. U idućih pola sata mnoge će tiskanice iz njegove torbe biti potpisane, a druge će ljudi ponijeti sa sobom kući, porazgovarat će o njima i po svoj prilici poslat će mu ih sutradan poštom. Ovi se ljudi nisu bojali potpisivati spise niti su zazirali od pravnih postupaka, jer su se i na jedno i na drugo bili navikli dok su kupovali kuće. A neće im se ni svota od sto dolara činiti pretjeranom; štaviše, neki će se od njih možda čak i iznenaditi što je tako niska. Samo će se nekolicina potruditi da obavi u glavi one iste računske operacije koje je obavio Elliott Freemantle, a ako i prigovore na veličinu ukupne svote, može im lako odgovoriti da je taj honorar opravdan zbog odgovornosti za toliko ljudi.

Osim toga, dat će im protuvrijednost za njihove pare – gala predstavu, s vatrometom, na sudu i drugdje. Pogleda na sat; najbolje će biti da nastavi. Pošto se uvjerio da će ga angažirati, htio je učvrstiti odnose s njima tako da upriliči prvi čin drame. Kao i sve drugo do tada, i to je već bio isplanirao znajući da će o tome – mnogo više nego o ovom sastanku – naveliko pisati u sutrašnjim novinama. A to će ujedno potvrditi ovim ljudima da je ozbiljno mislio kad je rekao da ne smiju gubiti vrijeme.

Glumci u toj drami bit će stanovnici Meadowooda koji su se ovdje okupili, a on se nadao da će svi biti spremni da iziđu iz ove dvorane i ostanu napolje do kasno u noć.

Pozornica će biti aerodrom.

Vrijeme – večeras.

11.

Uništen čovjek

OTPRILIKE U ISTO VRIJEME DOK SE ELLIOTT FREEMANTLE NASLAĐIVAO SVOJIM uspjehom, jedan ogorčeni, razočarani bivši građevni poduzetnik po imenu D. O. Guerrero podlijegao je neuspjehu.

Guerrero je bio oko dvadeset pet kilometara daleko od aerodroma, zaključan u sobi svog bijednog stana u kući bez lifta na južnoj strani grada. Stan se nalazio iznad bučnog, prljavog bifea u 51. ulici, nedaleko od klaoničkih obora.

D. O. Guerrero bijaše suhonjav, vretenast čovjek, malko pogrbljen, bljedolik, s isturenom uskom bradom. Imao je duboko usađene oči, blijede tanke usne i crvenkastožute brčiće. Vrat mu je bio usukan, a Adamova jabučica stršala. Kosa mu je bila rijetka, ruke nervozne, a prsti mu nisu gotovo nikad mirovali. Neprestano je pušio paleći obično novu cigaretu opuškom stare. Trenutno je bio neobrijan, u prljavoj košulji, i znojio se, iako je u sobi u kojoj se zaključao bilo hladno. Bilo mu je pedeset godina, ali se činilo da je nekoliko godina stariji.

Guerrero je bio oženjen, i to već osamnaest godina. Moglo bi se reći da je to bio dobar, mada ne sjajan brak. D. O. (u toku većeg dijela njihova života nazivali su ga tim inicijalima njegovih imena) i Inez Guerrero odnosili su se pojednako jedno prema drugome, i činilo se da ni njemu ni njoj nije nikad pala na um pomisao da požele nekog drugog partnera. Bilo kako mu drago, D. O. Guerrera nisu žene nikad osobito zanimale; kudikamo su ga više zaokupljali posao i financijske manipulacije. Ali u posljednju godinu dana nastao je između Guerrerovih duhovni jaz koji Inez, ma koliko se trudila, nije mogla premostiti. To je bila posljedica niza poslovnih neuspjeha koji su ih iz relativnog obilja doveli do granice siromaštva, i na kraju ih prisilili da se u više navrata sele – najprije iz vlastite udobne i velike, ali hipotekom teško opterećene kuće izvan grada u siromašnije gradske četvrti, i napokon u ovaj ružni dvosobni stan u kojem je vječito bilo žohara i propuha.

Mada Inez Guerrero nije uživala u njihovu položaju, možda i ne bi bila toliko nezadovoljna da joj muž nije bivao sve mrzovoljniji, sve lošije volje, tako da se na mahove uopće nije moglo razgovarati s njim. Prije nekoliko sedmica u bijesu je udario Inez, te joj je na licu ostala grdna modrica. Ona bi mu, doduše, bila to oprostila, ali se on poslije nije htio ni ispričati ni razgovarati o tome. Bojeći se njegove nasilnosti, uskoro je zatim poslala djecu koja su bila u pubertetu – dječaka i djevojčicu – k svojoj udatoj sestri u Cleveland. Ona je ostala i zaposlila se u nekoj kavani kao konobarica. Mada je posao bio težak i

slabo plaćen, imali su bar toliko novaca da se prehrane. Njezin muž jedva da je opažao da nema djece, pa i nje; odnedavno je bio potpuno zatvoren u sebe i strahovito potišten.

Sad je Inez bila na poslu. D. O. Guerrero bio je sam u stanu. Nije morao zaključavati vrata male spavaonice u kojoj je radio, ali ih je zaključao da bude još sigurniji da mu nitko neće smetati, iako se nije kanio tu dugo zadržavati.

Kao i mnogi drugi te večeri, D. O. Guerrero zaputit će se uskoro na aerodrom. Imao je potvrđenu rezervaciju i ovjerenu kartu za avion Trans Amerike, koji večeras leti u Rim. U ovom trenutku, karta mu je bila u džepu zimskog kaputa prebačenog preko klimave drvene stolice u zaključanoj sobi.

Inez Guerrero nije ni znala za tu avionsku kartu niti je imala pojma zašto ju je njen muž kupio.

Bila je to povratna karta koja je inače stajala četiri stotine sedamdeset i pet dolara, ali je D. O. Guerrero na prijevaru dobio kredit. Platio je četrdeset sedam dolara, pošto je založio posljednju ženinu stvar koja je nešto vrijedila – prsten što ga je dobila od majke (Inez još nije primijetila da ga nema) – i obvezao se da će ostatak i kamate otplaćivati u mjesečnim ratama u toku iduće dvije godine.

Bilo je vrlo malo vjerojatno da će on izvršiti tu svoju obavezu.

Nijedna financijska kompanija ni banka koja drži do sebe ne bi bila pozajmila D. O. Guerreru novaca ni za autobusnu kartu do Peorije, a kamoli za avionsku kartu do Rima. Oni bi bili temeljito ispitali njegovu prošlost i otkrili da je odavno slab platac, da ima mnogo starih osobnih dugova i da je njegovo građevno poduzeće, Guerrero Contracting Inc., palo pod stečaj prije godinu dana. Još pomnije istraživanje Guerrerova zamršenog financijskog stanja možda bi pokazalo da je on u posljednjih osam mjeseci – služeći se ženinim imenom – pokušao namaći kapital za veliku kupnju zemljišta, i da nije uspio u tome. U toku tih pokušaja još se više zadužio. A sad, zbog nekih lažnih iskaza i stečaja koji nije skinut, činilo se da će ga neminovno raskrinkati, što će povući za sobom sudsko gonjenje i gotovo pouzdano kaznu zatvora. Činjenica da već tri sedmice nije platio stanarinu za ovaj bijedni stan nije bila toliko ozbiljna, ali je bila isto toliko neposredna jer je stanodavac zaprijetio da će ih sutra izbaciti iz stana. A tada neće više imati kamo otići.

D. O. Guerrero bio je očajan. Njegova kreditna sposobnost bila je ravna nuli.

Zrakoplovne su kompanije, međutim, poznate po tome što lako daju kredit, a ako se dug ne isplati na vrijeme, obično nisu toliko stroge u utjerivanje duga koliko druge agencije. To je promišljena politika, a zasniva se na činjenici da su se avionski putnici u toku godina pokazali kao neobično pošten dio društva, pa su gubici većine avionskih kompanija na neisplaćenim dugovima upravo neznatni. Muktaši kao D. O. Guerrero malo su ih kad uznemirivali, pa kompanijama nije osobito stalo – zato što im se to ne bi isplatilo – da suzbijaju prijevare kakvim se on poslužio.

On je na dva jednostavna načina izbjegao više nego površnom istraživanju kreditne sposobnosti. Prvo je predočio »potvrdu o zaposlenju« koju je sam

otipkao na memorandumu bivšeg poduzeća koje je nekad vodio (ne onoga što je palo pod stečaj), a adresa je tog poduzeća bio njegov poštanski pretinac. Drugo, u toj je potvrdi namjerno iskrivio svoje prezime pretvorivši početno slovo »G« u »B«, tako da uobičajena provjera kreditne sposobnosti »Buerrera« ne bi otkrila nepovoljne podatke zabilježene pod njegovim pravim imenom. Za daljnju identifikaciju poslužio se knjižicom socijalnog osiguranja i vozačkom dozvolom, u kojima je također pomno promijenio početno slovo svog prezimena, a poslije ga opet ispravio. Osim toga, potrudio se da mu potpis na ugovoru o kreditu bude nečitljiv, tako da nije bilo jasno je li napisao »G« ili »B«.

Službenik koji mu je jučer izdao avionsku kartu također je krivo ispisao njegovo prezime, »D. O. Buerrero«, što je D. O. Guerrero brižljivo razmotrio s obzirom na svoje neposredne planove. Zaključio je da ne treba da se brine zbog toga. Ako se poslije povede kakva istraga, greška u jednom jedinom slovu, i u »potvrdi o zaposlenju« i na karti, činit će se kao obična zabuna. Ničim se neće moći dokazati da je to učinio namjerno. Kako bilo da bilo, večeras će na aerodromu dati da se ispravi ta greška – i na putnoj listi Trans Amerike i na njegovoj karti. Bilo je važno, kad se jednom ukrca, da ne bude nikakve zabune u pogledu njegova pravog identiteta. I to je bio dio njegova plana.

Drugi je dio plana D. O. Guerrera bio da uništi u zraku avion kojim bude letio. On će također poginuti, ali ga to nije moglo zaplašiti jer njegov život, kako je sam sudio, ionako nije ništa vrijedio ni njemu ni drugima.

Ali bi njegova smrt mogla nešto vrijediti, a on se kanio pobrinuti da zaista vrijedi.

Prije nego se ukrca u avion Trans Amerike, osigurat će se na sedamdeset pet tisuća dolara i navesti ženu i djecu kao korisnike osiguranja. Računao je da je do sada veoma malo učinio za njih, ali će njegovo posljednje djelo biti uzvišena gesta koju će učiniti samo radi njih. Vjerovao je da je to što radi, čin ljubavi i požrtvovanja.

U svom nastranom, izopačenom duševnom stanju, gonjen očajem, nije uopće pomislio na ostale putnike u avionu ni na članove posade koji će svi izginuti s njim. Kao psihopat, bez trunka savjesti, mislio je na druge samo utoliko ukoliko bi mogli osujetiti njegovu osnovu.

Vjerovao je da je predvidio sve moguće slučajnosti.

Sve ono što je učinio u vezi s kartom neće biti važno kad jednom avion bude u zraku. Nitko neće moći dokazati da on nije namjeravao plaćati ugovorene mjesečne rate; pa čak ako se i otkrije da je »potvrda o zaposlenju« lažna – kao što će se vjerojatno i otkriti – to neće dokazati ništa drugo doli da je dobio kredit s pomoću lažnog iskaza. To samo po sebi neće nimalo utjecati na kasnije polaganje prava na osigurninu.

Pored toga, navlas je uzeo povratnu kartu ne bi li stvorio dojam da je namjeravao ne samo letjeti do odredišta nego se i vratiti. A izabrao je Rim zato što je u Italiji imao bratića kojeg nije nikad vidio, ali je povremeno spominjao da

će ga posjetiti – što je i Inez znala. Stoga će se činiti da u njegovu izboru ima logike.

D. O. Guerrero nosio je taj plan u glavi već nekoliko mjeseci, otkako mu se materijalni položaj naglo pogoršao. Za to je vrijeme, pomno proučavao historijate avionskih nesreća, u kojima su avione uništili pojedinci u težnji da izvuku korist od osiguranja. Broj je takvih slučajeva bio neobično velik. U svim je tim slučajevima istraga nakon nesreća utvrdila pobude krivaca, koji su, ako su ostali u životu, bili optuženi zbog umorstva, a police su im bile obezvrijeđene.

Nikako se, naravno, nije moglo ustanoviti koliko je drugih nesreća, čiji su uzroci ostali nerazjašnjeni, bilo djelo sabotaže. Glavni su ključ bili ostaci uništenih aviona. Kad bi se god ostaci pronašli, stručni bi ih istražitelji sastavili nastojeći da proniknu njihovu tajnu. Obično bi im to pošlo za rukom. Kad bi došlo do eksplozije u zraku, po ostacima aviona moglo se ustanoviti kakva je to eksplozija bila. Stoga je D. O. Guerrero zaključio da se ne smiju pronaći ostaci aviona kojim će on letjeti.

Zato je i izabrao avion Trans Amerike koji bez slijetanja leti sve do Rima.

Avion *Zlatna galija* letio je veći dio puta iznad oceana, gdje se ostaci razorenog aviona ne bi nikako mogli naći.

Poslužіvši se brošurom koju je zrakoplovna kompanija dijelila putnicima, a u kojoj su bile naznačene zračne linije, brzina aviona i u kojoj je bila čak i skrižaljka pod naslovom *Odredite sami svoj položaj*, Guerrero je izračunao da će nakon četiri sata leta – uz prosječne vjetrove – biti negdje na sredini Atlantskog oceana. Namjeravao je još provjeriti taj proračun i ispraviti ga, ako bude potrebno, u toku putovanja. Učinit će to tako što će pribilježiti točno vrijeme polijetanja i što će pozorno pratiti informacije o kretanju aviona, koje kapetani uvijek daju preko zvučnika. Tako će lako zaključiti da li avion kasni, ili leti brže nego što je predviđeno, i koliko. Naposljetku će, otprilike na onoj točki koju je već odredio – oko tisuću trista kilometara istočno od Newfoundlanda – aktivirati pakleni stroj. Nakon toga će se avion, ili ono što ostane od njega, stropoštati u more.

Nikakvi se ostaci neće nikad pronaći.

Krhotine aviona ostat će zauvijek, skrivene i nedohvatne, na dnu Atlantskog oceana. Neće biti nikakve istrage niti će se ikad otkriti uzrok padu aviona. Ljudi će se možda čuditi, sumnjati, nagađati, možda će čak i naslutiti istinu, ali nikad ništa neće *znati*.

Osigurnine će – u nedostatku bilo kakva dokaza o sabotaži – biti u potpunosti isplaćene.

Jedini element o kojem je sve drugo ovisilo bila je eksplozija. Ona je, očito, morala biti takva da razori avion, i – što je bilo isto tako važno – do nje je moralo doći u pravi čas. Radi ovog drugog razloga D. O. Guerrero odlučio je da nosi pakleni stroj sa sobom u avion i da ga sam aktivira. Sad je u zaključanoj spavaonici sastavljao pakleni stroj i, mada se – kao građevni poduzetnik – razumio u eksplozive, jednako se znojio kao i prije četvrt sata kad je počeo raditi.

Bilo je pet glavnih dijelova – tri dinamitne patrone, sićušna kapisla s privezanim žicama i jednostanična tranzistorska baterija. Dinamitne patrone bile su »du pont red cross extra« – male ali neobično snažne, sa četrdeset posto nitroglicerina; svaka je od njih bila dvadeset centimetara dugačka i iznosila tri centimetra u promjeru. Bile su povezane crnom električarskom ljepljivom vrpcom, a da bi se prikrila njihova svrha, nalazile su se u kartonskoj kutiji koja je, na jednom kraju, bila otvorena.

Guerrero je pomno razastro još nekoliko predmeta na otrcanom jorganu postelje na kojoj je radio. To bijahu drvena štipaljka za rublje, dva čavlića, kvadratić prozirne plastike i kratak komad uzice. Ukupna vrijednost materijala koji će uništiti avion vrijedan šest i pol milijuna dolara nije iznosila ni pet dolara. Sve je to, pa i dinamit – »ostatak« iz Guerrerovih poduzetničkih dana – bilo kupljeno u trgovinama.

Na postelji je bio plosnat kožnat kovčežić u kakvom poslovni ljudi nose spise i knjige kad putuju avionom. U njemu je Guerrero sad instalirao pakleni stroj. Poslije će ponijeti kovčežić sa sobom u avion.

Sve je to bilo nevjerojatno jednostavno. Bilo je zapravo toliko jednostavno da je Guerrero mislio da većina ljudi koji se ne razumiju u eksplozive ne bi vjerovali da će to uspjeti. Pa ipak će uspjeti – i izazvati strahovite, smrtonosne posljedice.

S gornje strane jednog dinamitnog štapića olovkom je izbušio rupu duboku četiri centimetra. Izvukao je olovku i umetnuo kapislu koja je bila istog promjera. Kapisla je bila vezana za dvije izolirane žice. Da bi eksplodirala kapisla i sva tri dinamitna štapića, trebalo je samo pustiti električnu struju kroz žice.

Kartonsku kutiju s dinamitom prilijepio je vrpcom za unutrašnjost kovčežića. Blizu nje je pričvrstio drvenu štipaljku i bateriju. Baterija će aktivirati naboj. Štipaljka – s metalnim perom – bila je prekidač kojim će, u određeni trenutak, pustiti struju iz baterije. Spojio je jednu žicu od kapisle s jednim polom baterije.

Ruke su mu drhtale. Osjećao je kako mu znoj ćurkom curi ispod košulje. Pošto je namjestio kapislu, dovoljna je bila jedna greška, jedna omaška, pa da u tili čas digne u zrak sebe, ovu sobu i veći dio kuće.

Usredotočio je pažnju na štipaljku. Sa svake strane glave štipaljke – iznutra – Guerrero je zabio po jedan čavlić. Kad se uslijed pritiska pera čavlići dodirnu, doći će do električnog spoja. Da bi spriječio da se sad dodirnu, umetnuo je između njih izolator – komadić prozirne plastike.

Suspregao je dah dok je provodio drugu žicu od kapisle i dinamita do drugog čavlića u štipaljci. Sad su obje žice bile na mjestu.

Zastao je osjećajući kako mu srce lupa, i obrisao rupčićem znojne ruke. Živci su mu bili napeti kao strune. Sjedeći na postelji, osjećao je ispod sebe tanki, neravni madrac. Kad se pomaknuo, željezni je okvir postelje zacvilio.

Nastavio je raditi. Izvanredno oprezno spojio je kratku žicu najprije s drugim polom baterije, a onda s drugim čavlićem u štipaljci. Sad je samo

kvadratični komadić prozirne plastike, koji je razdvajao čavliće, sprečavao da potekne struja i da dođe do eksplozije.

U komadiću plastike, koja nije bila ni milimetar i pol debela, bila je pri vanjskom rubu probušena rupica. D. O. Guerrero uzeo je posljednji predmet koji je još ostao na postelji – uzicu – i provukao jedan njezin kraj kroz rupicu u komadiću plastike, pa je čvrsto svezao pazeći da ne pomakne plastiku. Drugi kraj uzice provukao je kroz rupicu koju je već bio izbušio u kovčežiću ispod same ručke. Ostavivši uzicu da visi prilično labavo u kovčežiću, svezao ju je vani opet u čvor, dovoljno velik da uzica ne klizne natrag. Napokon je, također izvan kovčežića, napravio omču kroz koju je mogao provući prst, nalik na minijaturnu krvničku omču, i odrezao višak uzice.

I to je bilo sve.

Turit će prst u omču i potegnut će uzicu! U kovčežiću će se komadić plastike izvući iz glave štipaljke i čavlići će se dodirnuti. Poteći će struja i nastat će u tren oka eksplozija koja će uništiti sve i svakoga u blizni.

Sad, pošto je dovršio posao, Guerrero se opustio i pripalio cigaretu. Podsmjehnuo se pri pomisli kako ljudi – pa i pisci detektivskih romana – misle da je strašno zamršeno napraviti pakleni stroj. U romanima koje je čitao bilo je uvijek složenih mehanizama, satova, fitilja koji su tiktakali, ili šištali, ili prštali, i koji su se mogli onemogućiti zaranjanjem u vodu. A u zbilji nisu bile potrebne nikakve komplikacije, nego samo jednostavni, obični dijelovi koje je on netom sastavio. I ništa nije moglo spriječiti detonaciju ovakva paklenog stroja – ni voda, ni meci, ni hrabrost – kad se jednom potegne uzica.

Držeći cigaretu u ustima i škiljeći kroz dim, D. O, Guerrero brižljivo natrpa papira u kovčežić i pokri njime dinamit, štipaljku, žice, baterije i uzicu. Pazio je da se papiri ne mogu micati i da uzica ispod njih ostane slobodna. Čak ako i otvori kovčežić zbog bilo kojeg razloga, stvari će se u njemu činiti bezazlene. Zatvori kovčeg i zaključa ga.

Pogleda na jeftinu budilcu pokraj postelje. Bilo je osam sati i nekoliko minuta, još nešto manje od dva sata do polijetanja aviona. Vrijeme je da pođe. Odvest će se podzemnom željeznicom do aerodroma gdje će se ukrcati u aerodromski autobus. Upravo mu je toliko novaca ostalo, i još toliko da kupi osiguravajuću policu. Ta ga misao podsjeti da treba predvidjeti dovoljno vremena da kupi policu. Brzo obuče zimski kaput i provjeri je li mu avionska karta u unutarnjem džepu.

Otključa vrata spavaonice i uđe u jadnu, otrcanu dnevnu sobu držeći veoma oprezno kovčežić u ruci.

Još nešto! Pisamce za Inez. Potraži komadić papira i olovku i, razmislivši malo, napisa:

Neće me biti nekoliko dana. Idem na put. Nadam se da ću te uskoro iznenaditi dobrim vijestima.

Potpisa se *D. O.*

Časak oklijevaše, raznježen. Ovo pisamce nije baš bilo prikladno da označi kraj osamnaest godina braka. Tada zaključi da mora tako ostati; pogriješio bi kad bi nešto više napisao. Istražitelji će poslije, baš ako i ne pronađu ostatke aviona, staviti pod lupu listu putnika. Potanko će proučiti i ovo pisamce i sve druge spise koje će ostaviti za sobom.

Ostavi pisamce na stolu gdje će ga Inez sigurno opaziti.

Silazeći niza stube, D. O. Guerrero čuo je glasove i glazbu s muzičkog automata, iz prljavog bifea. Jednom je rukom zavrnuo ovratnik kaputa, a u drugoj je čvrsto držao kovčežić. Ispod ručke se omča, nalik na krvničku, gotovo doticala njegovih savijenih prstiju.

Dok je izlazio iz kuće i polazio prema podzemnoj željeznici, snijeg je svejednako padao.

DRUGI DIO

20h 30’ – 23h

1.

Joe Patroni raskrčava cestu

JOE PATRONI PONOVO SE VRATI U SVOJ TOPLI AUTOMOBIL I NAZVA AERODROM. Šef Tehničke službe TWA javio je da je cesta između njega i aerodroma još zakrčena zbog prometne nesreće koja ga je zadržala, ali da će se po svoj prilici uskoro raskrčiti. Upita je li Aéreo-Mexican 707 još zaglibljen na uzletištu. Odgovoriše mu da jest; štaviše, svakih nekoliko minuta netko od zainteresiranih nazove TWA i pita gdje je on i kad će doći, jer im je njegova pomoć hitno potrebna.

Ne čekajući da se zagrije, Patroni iziđe iz automobila i požuri se natrag, kroz snijeg koji je još padao, i kroz duboku bljuzgavicu, do mjesta gdje se dogodila nesreća.

Trenutno je prizor oko prevrnutog traktora s prikolicom bio nalik na insceniranu nesreću za snimanje filma. Mamutsko je vozilo još ležalo porebarke zakrčujući sve četiri trake. Sad je već bilo potpuno pokriveno snijegom i, kako mu nijedan kotač nije dodirivao zemlju, nalikovao je na mrtvog, izvaljenog dinosaura. Zbog reflektora i svjetiljaka i bjeline snijega bilo je svijetlo kao da je dan. Policajci, kojih je došlo još nekoliko, postavili su sjajna crvena signalna svjetla. Činilo se da svaki od njih, kad nema drugog posla, pali još jedno signalno svjetlo. Stoga je ta demonstracija pirotehnike bila dostojna proslave nacionalnog praznika.

Dolazak televizijske ekipe prije nekoliko minuta još je više pojačao teatarski efekt. Razmetljiva se ekipa dovezla bankinom u kestenjastu karavan-automobilu, na kojem je pisalo krupnim slovima WSHT, trubeći glasno i služeći se nedopuštenim signalnim svjetlima. Četiri mladića koji su sačinjavali televizijsku ekipu vladali su se na tipičan način, kao da je cijeli događaj upriličen radi njih, a dalji razvoj može čekati koliko je njih volja. Policajci su se gradili da ne vide nedopuštena signalna svjetla na njihovu automobilu, a nekoliko je njih sad mahalo tegljačima da se premjeste prema uputama televizijskih snimatelja.

Prije nego je otišao da telefonira, Joe Patroni namolio je vozače tegljača da zauzmu položaje iz kojih će najlakše zajedno ukloniti s ceste onesposobljeni traktor s prikolicom. Kad je odlazio, vozači i njihovi pomoćnici vezivali su teške lance. Znao je da će im za to trebati još nekoliko minuta. Policajcima je dobro došla njegova pomoć, i kršan poručnik koji je preuzeo zapovjedništvo rekao je vozačima tegljača neka rade po Patronijevim uputama. Ali sad su opet, začudo, lanci bili odvezani, osim jednog kojim je rukovao naceren vozač na kojeg bijahu upereni reflektori i nosiva televizijska kamera.

Iza kamere i svjetala bila se okupila gomila ljudi, još veća nego prije, iz drugih vozila u koloni. Većina ih je sa zanimanjem pratila snimanje, pošto je očito smetnula načas s uma svoju raniju nestrpljivost i hladnu, sumornu i jezivu noć.

Iznenadan nalet vjetra zapljusnu Joea Patronija ledenim i vlažnim snijegom. Kasno se mašio za ovratnik bunde. Osjetio je kako mu se snijeg uvukao u bundu, prodro kroz košulju i neugodno ga smočio. Ne obazirući se na tu neugodnost, pristupi policijskom poručniku i upita ga: – Tko je, dovraga, premjestio te tegljače? Kako su sad raspoređeni, ne bi mogli pomaknuti ni hrpicu govana. Sad će samo vući jedan drugoga.

– Znam, dragi gospon. – Činilo se da se poručnik, onako visok, plećat, viši za dvije glave od niskog, zdepastog Patronija, na trenutak zbunio. – Ali ovako je bilo zgodnije momcima s televizije. To su dečki iz lokalne stanice, snimaju za večerašnje vijesti – sve o oluji. Oprostite.

Jedan snimatelj – umotan u teški zimski kaput – mahao je poručniku neka uđe u kadar. Poručnik je uzdignute glave, ne obazirući se na snijeg koji je padao, pošao žustro i zapovjednički prema tegljaču koji je bio u središtu snimanja. Za njim pođoše još dva policajca. Pazeći da bude okrenut licem kameri, poručnik je počeo izdavati kretnjama upute vozaču tegljača, upute koje su bile uglavnom besmislene, ali će se na ekranu snažno dojmiti gledalaca.

Sjetivši se kako mora brzo stići na aerodrom, šef Tehničke službe osjeti kako u njemu vri srdžba. Spremi se da potrči, da zgrabi kameru i svjetla i sve ih porazbija. Bio je kadar to učiniti, mišići su mu se instinktivno napeli, a disanje ubrzalo. Ali se tada, jedva nekako, svlada.

Joe Patroni bio je nagle, žestoke naravi; srećom, ta silovitost nije nikad lako prevladala, ali kad bi prevladala, ostavili bi ga razum i logika. U godinama sazrijevanja nastojao je naučiti da vlada sobom. Nije uvijek uspijevao, ali bi mu dandanas pomoglo samo jedno sjećanje.

U jednoj prilici nije se uspio svladati. Posljedice su ga toga neprestano odonda progonile u mislima.

Joe Patroni bio je u drugom svjetskom ratu, u zračnim snagama, jedan od najboljih boksača amatera. Borio se u srednjoj skupini i neko je vrijeme bio nadomak prvenstvu zračnih snaga u Evropi u svojoj kategoriji.

U jednom susretu u Engleskoj, neposredno prije iskrcavanja u Normandiji, dobio je za protivnika nekog Terryja O’Halea, komandira posade, grubog, žilavog Bostonca koji je bio poznat po svojoj podmuklosti u ringu i izvan njega. Joe Patroni, koji je tada bio mlad redov, aviomehaničar, poznavao je O’Halea i nije ga volio. Ali to ne bi ništa značilo da mu O’Hale nije, kao sračunat dio svoje boksačke tehnike, neprestano šaputao: *Prljavi, mali digiću... Zašto se ne boriš na drugoj strani, za svoju milu majčicu Italiju*?... *Tebi je drago kad oni potapaju naše brodove, je li, digiću mali*? i druge ugodne napomene. Patroni je prozreo koji je cilj tih riječi – da ga razdraže – i nije se obazirao na njih sve dok mu O’Hale nije zadao zaredom dva brza niska udarca blizu prepona, koje sudac, skakućući oko njih, nije primijetio.

Kombinacija uvreda, nečistih udaraca i strahovite boli izazvala je gnjev na koji je Patronijev protivnik računao. Ali nije računao da će Joe Patroni navaliti toliko brzo, divlje i bez trunke milosti da je O'Hale pao pod kišom udaraca i, pošto je sudac odbrojio do deset, bio proglašen mrtvim.

Patroni je bio oslobođen krivnje. Sudac nije primijetio one niske udarce, ali su ih oni oko ringa primijetili. Uostalom, Patroni je učinio samo ono što se od njega očekivalo – borio se do krajnjih granica svoje vještine i snage. Samo je on znao da je nekoliko sekundi bio pomahnitao, poludio. Kad je poslije ostao sam, morao je priznati sam sebi da se nije mogao obuzdati, sve da je i znao da će O'Hale umrijeti.

Na kraju ipak nije, kao mnogi drugi prije njega, ostavio boks, ili »objesio rukavice o klinčanicu«, kako se to obično kaže u literaturi. Borio se i dalje služeći se u ringu svom svojom tjelesnom snagom, nije se ustručavao, ali je iskušavao svoju sposobnost da ne prekorači onu tanku crtu što dijeli razum od mahnita divljaštva. Uspio je, i znao je da je uspio, jer je bilo kušnji u kojima se razum borio sa zvijeri u njemu – i razum je pobjeđivao. Tada, tek tada Joe Patroni okanio se zasvagda boksa.

Ali to što je umio svladati gnjev nije značilo da ga se posve odrekao. Kad se poručnik opet našao izvan dometa kamere, Patroni je plahovito stao pred njega. – Sad ste samo otegli raskrčivanje ove ceste za još dvadeset minuta. Trebalo je deset minuta da se tegljači postave tamo gdje treba, a sad će trebati još deset minuta da se vrate na svoja mjesta.

Dok je govorio, razlegnu se buka mlažnjaka iznad njihovih glava – što ponovo podsjeti Joea Patronija na razlog zbog kojeg se žurio.

– Čujte vi sad mene, gospon! – Poručnikovo lice obli još tamnije rumenilo od onoga što je potjecalo od studeni i vjetra. – Shvatite već jednom da ja ovdje zapovijedam. Svaka nam je pomoć dobrodošla, pa i vaša. Ali ja ovdje odlučujem šta će se raditi.

– Pa odlučite onda!

– Ja ću učiniti ono što ja...

– Ne, nego slušajte vi sad *mene*! – Joe Patroni sijevao je očima, nezastrašen krupnim policajcem ispred sebe. Nešto od suzdržana gnjeva šefa Tehničke službe i nekakav nagovještaj vlasti nagnaše poručnika na oklijevanje. – Na aerodromu je iskrsla nepredviđena opasnost. To sam vam već objasnio, i zašto me ondje trebaju. – Patroni upre svojom upaljenom cigarom kroz zrak ističući time svoje riječi. – Možda i drugi ljudi ovdje imaju svoje razloge da se što prije pokupe odavde, ali je moj razlog dovoljan. Ja imam u kolima telefon. Mogu nazvati svog glavnog bosa koji će nazvati vašeg bosa, i začas će vas netko preko tog vašeg radija zapitati zašto pravite sebi reklamu na televiziji, a ne obavljate posao radi kojeg ste ovdje. Odlučite, dakle, šta ćete, kako ste sami rekli. Da telefoniram, ili da se prihvatimo posla?

Sad je i poručnik sijevao očima. Načas se činilo da je spreman da iskali svoj gnjev, ali se tada predomisli. Okrenu se, onako krupan, prema televizijskoj ekipi i reče: – Maknite odavde to svoje sranje! Dali smo vam dosta vremena!

Jedan snimatelj doviknu mu preko ramena: – Samo još dvije-tri minute, šefe!

Poručnik se u dva koraka nađe pored njega. – Jeste li me čuli! Smjesta!

Policajac se sagnu, još onako namrgođen zbog razgovora s Patronijem, a snimatelj naglo ustuknu. – Pa, dobro, dobro.

Žurno mahnu ostalima i začas se ugasiše svjetla oko kamere.

– Neka se ona dva tegljača vrate gdje su bila! – Poručnik poče sipati naloge policajcima koji su ih brže-bolje izvršavali. Zatim se vrati do Joea Patronija i pokaza rukom na prevrnuto vozilo. Očito je zaključio da će mu Patroni više vrijediti kao saveznik nego kao protivnik. – Gospon, mislite li još da moramo odvući tu grdosiju? Jeste li sigurni da je ne možemo osoviti?

– Možete, ako želite da vam cesta ostane zakrčena do zore. Najprije biste morali sve istovariti iz prikolice, a ako istovarite...

– Znam, znam! Pustimo sad to! Sad ćemo je odvući i odgurati, a poslije ćemo misliti na štetu. – Poručnik mahnu rukom prema koloni vozila. – Ako želite da što prije krenete dalje, najbolje da iziđete iz kolone i da dođete ovamo naprijed. Želite li pratnju do aerodroma?

Patroni zahvalno klimnu glavom. – Hvala vam.

Nakon desetak minuta i posljednja kuka na tegljaču bila je zakvačena. Teški lanci jednog tegljača bijahu zavezani za osovine onesposobljenog traktora; debelo čelično uže spajalo je lance s vitlom na tegljaču. Drugi tegljač bio je privezan za prevrnutu prikolicu, a treći je stajao iza prikolice, spreman da je gura.

Vozač velikog transportnog vozila, koje je, mada se prevrnulo, bilo samo djelomično oštećeno, kukao je gledajući što se događa. – Mojim se šefovima neće, bome, ovo dopasti. Pa to je skoro nova mašina, a vi ćete je rastrgati.

– Ako i rastrgamo – dobaci mu neki mladi policajac – samo ćemo dokrajčiti ono što si ti počeo.

– Pa da, šta je vas briga? Vama nije ništa što ću ja izgubiti dobar poso – progunđa vozač. – Možda bi trebao naći kakvu debelu ladovinu, da budem nekakav šugavi cajkan.

Policajac se naceri. – Pa zašto ne? Ionako si već šugav vozač.

– Mislite li da je sve u redu? – priupita poručnik Patronija.

Joe Patroni klimnu glavom. Čučao je promatrajući koliko su napeti lanci i užeta. Upozori ih: – Samo polako! Neka najprije počnu vući traktor!

Prvi tegljač poče vući svojim vitlom. Kotači su mu se sklizali u snijegu pa vozač dade gas, zatežući uže. Prevrnuti je traktor škripao i klizio korak-dva cvileći kao da se buni, a onda je stao.

Patroni mahnu rukom. – Tjeraj samo dalje! I neka i drugi počnu!

Zategnuše se lanci i uže između osovina prikolice i drugog tegljača. Treći tegljač poče gurati krov prikolice. Kotači svih triju tegljača klizili su se tražeći uporište u vlažnom, gustom snijegu. Traktor i prikolica, isto onako zakvačeni kako su i bili kad su se prevrnuli, pomaknuše se još korak-dva prema rubu ceste,

uz promuklo klicanje okupljenih promatrača. Televizijska je kamera opet snimala, a televizijska su svjetla pridavala još veći sjaj cijelom prizoru.

Na cesti je za velikim vozilom ostala široka i duboka zasjekotina. Traktor i natovarena prikolica trpjeli su štetu, krov prikolice počeo se uvijati dok se jedna strana prikolice vukla po cesti. Cijena kojom će se platiti ponovno otvaranje prometa – a platit će je zacijelo osiguravajuće društvo – bit će veoma visoka.

Oko zakrčenog mjesta dvije ralice – svaka s jedne strane kao čarkaši – pokušavale su raščistiti, koliko su mogle, snijeg što se bio nagomilao otkako se dogodila nesreća. Sve i svi bijahu već pokriveni snijegom, i Patroni, i poručnik, i policajac, i svi drugi koji su tu stajali.

Motori tegljača ponovo zabrektaše. Para se dizala s guma na kotačima što su se vrtjeli u vlažnom, gustom snijegu. Polako, teško, prevrnuto se vozilo pomaknu za nekoliko pedalja, za nekoliko koraka, a onda skliznu do ruba ceste. Za nekoliko sekundi nije više zakrčivalo sve četiri trake nego još samo jednu. Sad će tri tegljača bez po muke odgurati traktor i prikolicu s ceste na bankinu.

Policajci su već prenosili signalna svjetla spremajući se da raščiste strahovitu prometnu gužvu, za što će im vjerojatno trebati nekoliko sati. Ponovna buka mlažnjaka odozgo podsjeti Joea Patronija da ga još negdje drugdje čeka glavni posao.

Policijski poručnik skinu kapu i strese s nje snijeg. Klimnu glavom Patroniju. – Mislim, gospon, da je sad na vama red.

Patrolna kola, što bijahu parkirana na bankini, izvukoše se na cestu. Poručnik upre prstom u njih. – Vozite samo za tim kolima. Ja sam im već rekao da ćete vi ići za njima, i naredio sam da vas što prije dovedu do aerodroma.

Joe Patroni klimnu glavom. Dok je ulazio u svoj Buick Wildcat, poručnik mu doviknu: – I, gospon... Hvala vam!

2.

Gwen

KAPETAN VERNON DEMEREST ODMAKNU SE OD VRATA KUHINJSKOG ORMARA koja je bio otvorio, i dugo, tiho fućnu.

Još je bio u kuhinji Gwen Meighen u »Stjuardeskom sokaku«. Gwen još nije bila izišla iz kupaonice gdje se tuširala, a on je, dok ju je čekao, skuhao čaj, kako mu je ona rekla. Tražeći šalice i tanjuriće, otvorio je bio vrata ormara.

Pred njim su bile četiri police krcate bočicama. Sve su to bile minijaturne bočice od pola decilitra žestokih pića, kakvima zrakoplovne kompanije poslužuju putnike u avionu. Na većini bočica bijahu iznad tvorničkih oznaka nalijepljene male naljepnice zrakoplovnih kompanija i sve bijahu zatvorene. Demerest na brzinu izračuna da ih ima gotovo tri stotine.

On je već i prije vidio boce pića zrakoplovnih kompanija u stanovima stjuardesa, ali ih nikad nije vidio toliko na jednom mjestu.

– Imamo ih još u spavaćoj sobi – reče vedro Gwen iza njega. – Sakupljamo ih za zabavu. Mislim da ih imamo već dovoljno, je li?

Ušla je bila tiho u kuhinju, i on se okrenu. Kao i uvijek otkako su vodili ljubav, učinila mu se na prvi pogled čarobna i svježa. Bilo je neobično što je njega, kome nije nikad nedostajalo samopouzdanje pred ženama, obuzimala u takvim trenucima nevjerica da je ikad posjedovao Gwen. Bila je u urednoj uniformi, suknji i bluzi, u kojoj se doimala još mlađe nego što je uistinu bila. Zadigla je bila glavu žustra lica s visokim jagodičnim kostima, a bujna crna kosa sjala joj je pod kuhinjskom rasvjetom. Njezine duboke, tamne oči smiješile su mu se otvoreno i zadivljeno.

– Možeš me snažno poljubiti – reče ona. – Nisam se još našminkala.

On se osmjehnu. Opet ga je ushitio njen jasni, melodiozni engleski glas. Gwen je, kao što djevojke iz najotmjenijih britanskih privatnih škola uvijek nekako uspijevaju, usvojila sve ono najbolje iz engleske intonacije, a oslobodila se svega najgoreg. Pokatkad je Vernon Demerest poticao Gwen da govori samo da uživa u njenu govoru.

Sad nisu razgovorali nego su se čvrsto držali u zagrljaju, a njene su usne žudno uzvraćale njegov cjelov.

Nakon minutu-dvije Gwen mu se ote. – Nemoj! – reče odlučno. – Nemoj, Vernone dragi! Nemoj ovdje!

– Pa zašto ne? Imamo dosta vremena. – Demerestov glas bijaše promukao i odavaše grubost i nestrpljivost.

– Pa rekla sam ti, hoću razgovarati s tobom, a nemamo vremena i za jedno i za drugo. – Gwen popravi bluzu koja joj se bila odvojila od suknje.

– K vragu! – progunđa on. – Najprije me zapališ, a onda... Ma dobro; strpjet ću se do Napulja. – Poljubi je malo nježnije. – Znaj da ću na cijelom putu do Evrope biti gore, u letalačkoj kabini, na »laganoj vatri«.

– Opet ću te zapaliti, ne boj se! – Ona se nasmija, privi se uza nj i prođe svojim drugim tankim prstima kroz njegovu kosu i niz lice.

On prostenja. – O, Bože! Opet gorim.

– Onda je sad dosta! – Gwen uhvati njegove ruke koje su joj bile obavijene oko struka i odlučno ih odgurnu od sebe. Okrenuvši se, pođe da zatvori ormar u koji se on bio zagledao.

– Hej, čekaj malo! Otkud ti toliko toga? – Demerest upre prstom u minijaturne bočice s naljepnicama zrakoplovnih kompanija.

– To? – Gwen promotri, uzvijenih obrva, četiri natrpane police, a onda poprimi izraz povrijeđene nedužnosti. – Pa to je samo par bočica koje putnici nisu htjeli popiti. Nećete me valjda, gospodine kapetane, prijaviti što sam zadržala bočice koje su ostale?

On će sumnjičavo: – Toliko?

– Pa, naravno. – Gwen uze bočicu džina »Beefeater«, pa je ponovo stavi na mjesto i razgleda bočicu viskija »Canadian club«. – Lijepo je od avionskih kompanija što uvijek kupuju najbolje vrste. Hoćeš li jednu?

On odmahnu glavom. – Nemoj biti luda!

– Dobro, znam, ali mi ne bi smio toliko zamjerati.

– Ja samo ne bih htio da te ulove.

– Nikoga još nisu ulovili, a gotovo svi to rade. Pazi, svaki putnik prvog razreda ima pravo na dvije ovakve bočice, ali neki putnici popiju samo jednu, a uvijek se nađe onih koji uopće ne piju.

– Ali u pravilima piše da treba vratiti sve bočice koje ostanu.

– Ah, za boga miloga! Pa i vraćamo ih, po dvije-tri, forme radi, ali ostale podijele djevojke među sobom. Tako je isto i s vinom koje ostane. – Gwen se zasmijulji. – Mi uvijek volimo kad neki putnik zatraži još vina pri kraju putovanja. Tada možemo službeno otvoriti još jednu bocu i natočiti jednu čašu...

– Znam! A ostatak odnijeti sa sobom kući?

– Hoćeš da vidiš?

Gwen otvori druga vrata ormara. Tu je bilo desetak punih boca vina.

Demerest se naceri. – Ti boga!

– Ali to nije sve moje. Moja sustanarka i jedna djevojka iz susjednog stana sakupljaju piće za zabavu koju ćemo prirediti. – Ona ga uhvati za mišku. – I ti ćeš doći, je li?

– Pa valjda hoću ako me pozovete.

Gwen zatvori oboja vrata ormara. – Dakako da ćemo te pozvati.

Sjedoše za stol u kuhinji i ona natoči čaj koji je on bio skuhao. Zadivljeno ju je gledao dok je to obavljala. Gwen je umjela čak i od ovakva obična sastanka napraviti svečanu zgodu.

Nasmiješio se kad je opazio da je iz drugog ormara uzela šalice koje su nosile oznake Trans Amerike. Takve su se šalice upotrebljavale u avionima. Pomislio je da nije trebalo da joj zamjera zbog bočica zrakoplovne kompanije; uostalom, nije ništa novo da stjuardese »šljakaju«. Samo ga je zapanjila veličina zbirke.

Znao je da su sve stjuardese već na početku svoje karijere otkrile da uz malo štednje u avionskom bifeu mogu smanjiti vlastite kućanske troškove. Stjuardese su se naučile da se ukrcavaju u avione s djelomice praznom osobnom ručnom prtljagom i da se koriste slobodnim prostorom za višak jela, koje je uvijek vrhunske kvalitete jer zrakoplovne kompanije kupuju samo ono što je najbolje. Prazna termos-boca može dobro poslužiti za preostale tekućine – vrhnja ili čak šampanjac. Demeresta su jednom uvjeravali da uistinu poduzetna stjuardesa može tako upola smanjiti svoje tjedne kućanske troškove. Samo su na međunarodnim linijama, gdje se, po propisu, sva hrana – pa i nedirnuta – mora neposredno nakon slijetanja spaliti, djevojke bile opreznije.

Sve to što se radilo bilo je strogo zabranjeno u svim kompanijama – ali se svejedno radilo.

Stjuardese su isto tako znale da se nakon leta nikad ne provjerava pokretni invetar u avionima. Jedan je razlog tome bio taj što naprosto nije bilo vremena za to, a drugi, što je bilo jeftinije snosti stanovite gubitke nego praviti od toga problem. Stoga su se mnoge stjuardese uspjele domoći kućanskih predmeta – pokrivača, jastuka, ručnika, ubrusa, čaša i srebrnine – u velikim količinama. Vernon Demerest bio je u stjuardeskim gnijezdima u kojima je većina stvari što su bile u dnevnoj upotrebi potjecale, čini se, od zrakoplovnih kompanija.

Gwen prekinu tok njegovih misli: – Htjela sam ti reći, Vernone, da sam trudna.

Rekla je to toliko običnim glasom da je u prvi mah nije shvatio.

– Šta si?

– Trudna, t-r-u-d...

On se ljutito obrecnu na nju: – Znam kako se piše ta riječ. – Još se nije snašao. – Jesi li sigurna?

Gwen se nasmija svojim zamamnim srebrnastim smijehom i otpi čaj. Slutio je da ga ismijava. Isto mu je tako bilo jasno da nikad nije bila ljupkija ni poželjnija nego u ovom trenutku.

– To što si sad rekao, dragi – uvjeravaše ga ona – to je stara fraza. U svim knjigama koje sam čitala i u kojima je opisana takva scena muškarac je uvijek pitao: »Jesi li sigurna?«

– Pa dobro, bogamu, Gwen! – On povisi glas. – Jesi li, ili nisi?

– Naravno da jesam. Inače ti ne bih ni rekla. – Ona mahnu rukom prema šalici što je stajala pred njim. – Hoćeš li još čaja?

– Neću!

– To što se dogodilo posve je jednostavno – reče mirno Gwen. – Kad smo ono bili u San Franciscu... sjećaš li se? Odsjeli smo u onom prekrasnom hotelu na Nob Hillu; onom s lijepim vidikom. Kako se ono zvao?

– Fairmont. Da, sjećam se. Nastavi!

– Pa, bila sam, na žalost, nesmotrena. Prestala sam bila uzimati pilule jer sam se debljala; osim toga, mislila sam da se toga dana ne moram više čuvati, ali sam se prevarila. Kako bilo da bilo, bila sam nesmotrena i sad nosim u sebi majušnog, majušnog Vernona Demeresta koji će sve više i više rasti.

Nastade šutnja, a tada će on nespretno: – Čini mi se da te ne bih smio to pitati...

Ona ga presiječe u riječi: – Smiješ, smiješ. Imaš pravo da me to pitaš. – Njezine duboke tamne oči gledale su ga otvoreno i iskreno. – Htio bi znati je li bio posrijedi još neki drugi i jesam li sigurna da je tvoje? Je li tako?

– Slušaj, Gwen...

Ona mu dodirnu ruku. – Ne moraš se stidjeti da me to pitaš. I ja bih tebe pitala da je situacija obratna.

On odmahnu nezadovoljno rukom. – Pustimo sad to! Oprosti.

– Ali ja hoću da ti kažem. – Sad je govorila brže i malko nesigurnije. – Nije bilo nikoga drugoga, a nije ni moglo biti. Eto vidiš... ja tebe slučajno volim. – Prvi put obori pogled i nastavi: – Mislim da sam te voljela... znam da sam te voljela... još prije nego što smo bili zajedno u San Franciscu. Kad sam razmišljala o tome, bilo mi je drago zbog toga, jer moraš voljeti onoga s kim ćeš imati dijete, nije li tako?

– Slušaj, Gwen! – On poklopi rukama njezine ruke. Ruke Vernona Demeresta bile su snažne i osjetljive, naviknute na odgovornost i vlast, ali i sposobne da budu precizne i nježne. Sad su bile nježne. Žene do kojih mu je bilo stalo uvijek su tako djelovale na njega, nasuprot gruboj nabusitosti koju je pokazivao prema muškarcima. – Moramo ozbiljno porazgovarati i smisliti neki plan. – Pošto se oporavio od prvotnog iznenađenja, misli su mu se počele sređivati. Bilo je potpuno jasno što treba najprije poduzeti.

– Ti ne moraš ništa poduzimati. – Gwen je digla glavu; potpuno je vladala svojim glasom. – I ne moraš se bojati da ću zanovijetati, ili da ću ti praviti neugodnosti. Ja sam znala u što se upuštam, i znala sam da se to može dogoditi. Nisam se zapravo tome nadala, ali se to dogodilo. Morala sam ti to večeras reći jer je dijete tvoje, dio tebe, i ti treba da to znaš. Sad kad znaš, kažem ti ujedno da se ne moraš brinuti. Ja namjeravam da sama to sredim.

– Ma nemoj biti smiješna! Naravno da ću ti pomoći. Ne misliš valjda da ću te ostaviti i prijeći preko svega toga? – Bilo mu je jasno da je najvažnija brzina; neželjene zametke treba rano likvidirati. Nije bio načistu ima li Gwen kakve vjerske obzire što se tiče pobačaja. Nikad nije spomenula koje je vjere, ali su ponekad pobožni i ljudi od kojih bi se to najmanje moglo očekivati. Upita je: – Jesi li ti... katolikinja?

– Nisam.

On pomisli da je to dobro. Možda bi onda bilo najbolje da ona odleti na kratko vrijeme u Švedsku; dovoljno bi bilo da ostane ondje nekoliko dana. Trans America će joj pomoći, kao što uvijek kompanije pomažu, pod uvjetom da se ne zna da je on u to umiješan – može se natuknuti da je posrijedi pobačaj, ali se ta riječ ne smije nipošto upotrijebiti. Tako će Gwen moći odletjeti besplatno avionom Trans Amerike u Pariz, a odatle Air Franceom u Stockholm, na osnovi recipročnih besplatnih putovanja za namještenike avionskih kompanija. Ali naravno, čak će i u Švedskoj bolnički troškovi biti vraški skupi. Namještenici zrakoplovnih kompanija govorili su u šali da Šveđani svoje prekomorske pacijentice u isto vrijeme i operiraju i operušaju. U Japanu je, naravno, sve to bilo jeftinije. Mnoge stjuardese letjele su u Japan gdje su plaćale za pobačaj pedeset dolara. Navodno su se pobačaji obavljali stručno, ali Demerest nije imao povjerenja u Japance. U Švedskoj – ili Švicarskoj – obavljalo se to mnogo pouzdanije. On je jednom izjavio da stjuardese koje s njim zanesu imaju prvorazrednu njegu.

Bilo je vraški nezgodno što je napumpao Gwen baš sad kad dograđuje kuću, zbog čega je, kako se neveselo sjeti, već premašio kućni budžet. Pa šta, morat će prodati nekoliko dionica – vjerojatno »General Dynamicsa«, gdje je stekao lijepu dobit, a već je vrijeme da to iskoristi. Telefonirat će svom mešetaru čim se vrati iz Rima – i Napulja.

Pripita je: – Ipak ćeš sa mnom u Napulj ?

– Pa naravno, tome se najviše veselim. Osim toga, kupila sam nov penjoar. Vidjet ćeš ga sutra navečer.

On ustade od stola i naceri se: – Ti si zbilja besramna nevaljalica.

– Besramna *trudna* nevaljalica koja te besramno voli. A voliš li ti mene?

Ona mu priđe, a on je poljubi u usta, u lice i ti uho. Turio joj je jezik u usnu školjku, osjetio kako ga je ona snažnije zagrlila, i prošapta: – Da, volim te. – Pomisli da je u ovom času to istina.

– Vernone dragi!

– Da?

Njezin je obraz bio nježno priljubljen uz njegov. Glas joj je, prigušen, dopirao do njegova ramena. – Ozbiljno sam mislila ono što sam ti rekla. Ne moraš mi pomoći. Ali ako zaista želiš, to je nešto drugo.

– Želim.

Odlučio je da na putu do aerodroma ispipa šta ona misli o pobačaju.

Gwen se izvuče iz zagrljaja i pogleda na sat; bilo je osam sati i dvadeset minuta. – Vrijeme je, gospodine kapetane. Treba da pođemo.

– VALJDA ZNAŠ DA ZAISTA NE MORAŠ BITI ZABRINUTA – REČE VERNON DEMEREST Gwen, dok su se vozili prema aerodromu. – Avionske su kompanije navikle da im neudate stjuardese zatrudne. To se neprestano događa. U posljednjem

izvještaju koji sam pročitao pisalo je da je nacionalni prosjek u avionskim kompanijama deset posto godišnje.

Zapazio je zadovoljno da njihov razgovor postaje sve praktičniji. To je dobro! Važno je da odvrati Gwen od svih emocionalnih budalaština u vezi s tim njenim djetetom. Ako se ona prepusti osjećajima, Demerest je znao da se mogu dogoditi svakojake nezgode koje će onemogućiti svako zdravo rasuđivanje.

Pažljivo je upravljao Mercedesom, nježno ali odlučno, kao i uvijek kad bi rukovao nekim strojem, pa i automobilom ili avionom. Ulice u predgrađu, koje su bile netom očišćene kad se vozio od aerodroma do Gwenina stana, bijahu opet pokrivene debelim slojem snijega. Snijeg je svejednako padao i bilo je sve većih nanosa na vjetrometinama, podalje od kuća. Kapetan Demerest oprezno je zaobilazio svaki veći nanos. Nikako nije htio da zaglibi, pa čak ni da izlazi iz kola, dok se ne dohvati ograđenog zaklona na parkiralištu Trans Amerike.

Sklupčana pored njega na kožnom sjedalu s polukružnim naslonom, Gwen reče odajući nevjericu: – Pa je li to zbilja istina, da svake godine od stotinu stjuardesa njih deset zatrudni?

On potvrdi: – Taj se broj svake godine malko mijenja, ali je obično veoma blizu tom postotku. Ah, pilule jesu donijele neku malu promjenu, ali nisu, koliko sam čuo, onoliko koliko bi čovjek očekivao. Ja kao sindikalni funkcioner imam pristup do takvih podataka.

Čekao je da Gwen nešto kaže. Kako je i dalje šutjela, on proslijedi: – Ne smiješ smetnuti s uma da su stjuardese obično mlade djevojke koje potječu iz provincije ili iz skromnih građanskih obitelji. Odrasle su u mirnim prilikama i živjele prosječnim životom. Iznenada su dobile sjajno namještenje, putuju, upoznaju se sa zanimljivim ljudima, odsjedaju u najboljim hotelima. Tada prvi put okuse *la dolce vita*[3]. – On se naceri. – Ponekad nakon tog prvog kušanja ostane u čaši talog.

– Sram te bilo! – Prvi put otkako ju je upoznao, ona je planula. Ogorčeno je nastavila: – Govoriš tako prepotentno, kao i svi muškarci. Ako ja imam taloga u *čaši*, ili u *sebi*, dopusti da te podsjetim da je to od tebe, pa baš ako i ne kanimo to ostaviti, mislim da bih ja našla za to bolje ime. Osim toga, ako me trpaš u isti koš sa svim tim djevojkama iz provincije i iz »skromnih građanskih obitelji« o kojima govoriš, moram ti reći da mi se ni to, bogami, ni najmanje ne sviđa.

Obraze joj je oblilo rumenilo, a oči su joj srdito sijevale.

– Hej! – reče on. – Sviđa mi se tvoj temperament.

– E pa, ako budeš i dalje govorio tako kao sad, još ćeš ga bolje upoznati.

– Zar sam bio toliko zločest?

– Bio si nesnosan.

– Onda oprosti! – Demerest prikoči i zaustavi automobil pred semaforom koji je sjao s bezbroj crvenih odsjaja kroz snijeg što je padao. Čekali su šutke dok se boja, kao na božićnoj čestitki, nije pretvorila u zelenu. Dok su se vozili dalje, on reče oprezno: – Nisam te htio trpati ni s kim u isti koš jer si ti iznimka.

---

[3] Slatki život. (Prev.)

Ti si intelektualka koja je bila u jednom času nesmotrena. Tako si i sama rekla. Čini mi se da smo oboje bili nesmotreni.

– Pa dobro. – Njen je gnjev jenjavao. – Ali nemoj me nikad više ni s kim sparivati. Ja sam ja i nitko drugi.

Šutjeli su nekoliko trenutaka, a onda će Gwen zamišljeno: – Mislim da bismo ga mogli tako nazvati.

– Koga i kako?

– Podsjetio si me na ono što sam prije toga rekla o malom Vernonu Demerestu u meni. Ako bude dečko, mogli bismo ga nazvati Vernon Demerest junior, kao što čine Amerikanci.

On nije nikad osobito volio svoje ime, pa poče: – Ne bih htio da moj sin... – Ali ne dovrši. Bili su na opasnom terenu.

– Htio sam reći, Gwen, da su avionske kompanije navikle na takve stvari. Ti si čula za »Program za trudnoću u tri točke« ?

Ona odgovori kratko: – Jesam.

Bilo je prirodno što je čula. Većina je stjuardesa znala što bi zrakoplovne kompanije učinile za njih kad bi zatrudnjele, ukoliko bi pristale na stanovite uvjete. U Trans Americi taj su sistem familijarno nazivali »Programom TTT«. Druge su kompanije upotrebljavale različite nazive, i njihovi su se sistemi ponešto razlikovali, ali je načelo bilo isto.

– Poznajem neke djevojke koje su se koristile »Programom TTT« – reče Gwen – ali nisam mislila da će meni to ikad biti potrebno.

– Pa bit će da i većina drugih nije mislila – reče on i nadoda: – Ali ne treba da budeš zabrinuta. Avionske kompanije to ne reklamiraju i sve se to obavlja diskretno. Kako stojimo s vremenom?

Gwen prinese sat na ruci svjetlu ploče s instrumentima. – Dobro.

On pažljivo prijeđe u srednju traku vodeći računa o vlažnoj površini pokrivenoj snijegom, i preteknu glomazan teretnjak. Nekoliko ljudi, vjerojatno ekipa za raščišćavanje snijega, držali su se unutra za stranice teretnjaka. Bili su umorni, mokri i jadni. Demerest se upita šta bi ti ljudi rekli kad bi čuli da će se on i Gwen za svega nekoliko sati grijati na toplom napuljskom suncu.

– Ne znam – reče Gwen. – Ne znam da li bih to uopće mogla učiniti.

Gwen je, kao i Demerest, znala razloge programima za trudnoću u zrakoplovnim kompanijama. Nijedna kompanija nije se lako odricala usluga svojih stjuardesa. Njihovo je školovanje bilo skupo, u svaku kvalificiranu stujardesu bilo je uloženo mnogo novaca. I još nešto – nije bilo lako naći prave djevojke, pristale, uglađene i čestite.

Ti su programi bili praktični i jednostavni. Kad bi neka stjuardesa zatrudnjela, a nije se kanila udati, ona se, očito, mogla nakon porođaja vratiti na posao. Kompanija bi je obično objeručke prihvatila. Stoga je bilo tako uređeno da je stjuardesa dobila dopust, a njeno ju je mjesto čekalo. Što se tiče njena osobnog dobra, u personalnim odjelima kompanije postojale su posebne sekcije koje su, između ostaloga, vodile brigu o medicinskoj pomoći i kućnoj njezi, bilo

u njezinu stanu ili negdje drugdje, gdje god je ona željela. Kompanija joj je i psihološki pomagala time što je djevojci dala na znanje da se o njoj netko brine i da čuva njene probitke. Ponekad bi joj pozajmila i novaca. Poslije, ako stjuardesa nije bila voljna da se vrati u svoju prijašnju bazu, nenapadno bi je premjestili u neku drugu koju bi sama izabrala.

Zauzvrat je kompanija tražila tri garancije od tih stjuardesa – odatle i naziv »Program za trudnoću u tri točke«.

Prvo, djevojka je morala obavještavati personalni odjel o svom mjestu stanovanja za sve vrijeme trudnoće.

Drugo, morala je pristati da dade posvojiti dijete neposredno nakon porođaja. Djevojka nije uopće poznavala adoptivne roditelje djeteta tako da nikad više nije vidjela svoje dijete. Međutim, kompanija je jamčila da će dati dijete u dobre ruke.

Treće, na početku postupka stjuardesa je morala saopćiti kompaniji ime i prezime djetetova oca. Nakon toga je predstavnik personalnog odjela – vičan takvim poslovima – odmah potražio oca s ciljem da osigura djevojci financijsku potporu. On je nastojao dobiti od njega pismenu obvezu da će snositi sve troškove liječničke pomoći i kućne njege i da će nadoknaditi, ako može, djelomično ili sva izgubljena primanja stjuardese. Kompanije su voljele da to obave milom i diskretno. Ali su ponekad bile prisiljene da se posluže svojim znatnim utjecajem da izvrše pritisak na tvrdokorne pojedince.

Malo je kad bilo potrebno služiti se tim sredstvima ako je otac stjuardesina djeteta bio član letačkog osoblja – kapetan, ili prvi ili drugi oficir. U takvim je slučajevima obično bilo dovoljno blago uvjeravanje i očeva želja da se ne diže suvišna prašina. Kompanija se obvezivala na šutnju. Povremena potpora mogla se isplaćivati na različite načine, a i kompanija je, prema želji, mogla ustezati u tu svrhu određeni dio svote od plaće. Da bi se izbjegla nezgodna pitanja kod kuće, kompanija je isto tako obzirno označavala te odbitke kao »osobne troškove«.

Sav novac ubran na taj način isplaćivao se u cijelosti trudnoj stjuardesi. Kompanija nije ništa zadržavala za sebe na ime svojih troškova.

– Najvažnije je u tom programu – reče Demerest – što ne ostaješ sama i što primaš svakovrsnu pomoć.

U toku razgovora neprestano se čuvao da ne spomene pobačaj. To je bila zasebna tema, jer se nijedna zrakoplovna kompanija nije, niti se mogla, izravno upustiti u takve aranžmane. Počesto su u vezi s tim davale neslužbene savjete nadzornice stjuardesa, koje su iz tuđeg iskustva znale kako se to može urediti. Njihov je cilj bio, ako je djevojka nakanila da pobaci, da joj osiguraju pouzdanu liječničku pomoć i da se pošto-poto izbjegnu opasni i ozloglašeni šarlatani kojima se ponekad utječu očajne žene.

Gwen radoznalo pogleda svog suputnika. – Reci mi, molim te, kako to da ti toliko znaš o svemu tome?

– Pa rekao sam ti da sam sindikalni funkcioner...

– Ali ti si u Društvu pilota. Nemaš nikakve veze sa stjuardesama, bar u tom pogledu.

– Možda nemam neposredno.

– Vernone, tebi se već to dogodilo... neka je stjuardesa zanijela s tobom... je li, Vernone?

On neodlučno klimnu glavom. – Jest.

– Bit će da ti to nije teško, da napraviš dijete stjuardesama, tim lakovjernim provincijalkama o kojima si govorio. Ili, da nisu većinom bile iz »skromnih građanskih obitelji«? – U njenu je glasu bilo gorčine. – Koliko ih je bilo sve skupa? Dvadeset, deset? Reci mi samo okruglu cifru.

On uzdahnu. – Jedna. Samo jedna.

Imao je, naravno, nevjerojatnu sreću. Moglo ih je biti mnogo više, ali je rekao istinu. Pa, ovaj... gotovo istinu. Bila je još jedna, ona koja je sama pobacila, ali se ta ne računa.

Promet je bivao sve gušći kako su se približavali aerodromu, do kojeg nije bilo više od pola kilometra. Sjajna svjetla velike pristanišne zgrade, mada obavijena večeras snijegom, ocrtavala su se na nebu.

Gwen reče: – A ta druga djevojka koja je zanijela... Ne zanima me kako se zove...

– Ne bih ti ni rekao.

– Je li ona tako uradila... koristila se tim programom?

– Jest.

– A jesi li joj ti pomogao?

On odgovori nestrpljivo: – Pa već sam ti rekao, šta ti misliš kakav sam ja čovjek? Naravno da sam joj pomogao. Ako baš hoćeš da znaš, kompanija mi je ustezala od plaće izvjesnu svotu. Zato i znam kako se to radi.

Gwen se nasmiješi.

– »Osobni troškovi« ?

– Tako je.

– Je li ti žena ikad za to saznala?

On krzmaše prije nego što odgovori: – Nije.

– A šta je bilo s djetetom?

– Posvojeno je.

– A šta je bilo?

– Pa, obično dijete.

– Ti znaš veoma dobro što sam mislila. Je li bio dečko ili je bila curica?

– Curica, mislim.

– *Misliš*.

– Znam. Bila je curica.

Osjećao se nekako nelagodno zbog njena ispitivanja, što je probudilo u njemu sjećanja koja bi najradije zaboravio.

Šutjeli su dok su prolazili Mercedesom kroz široki i velebni glavni ulaz aerodroma. Visoko iznad ulaza dizali su se, obasjani reflektorima, futuristički parabolični lukovi – slavljeno djelo koje je osvojilo prvo mjesto na međunarodnom natječaju – koji su, navodno, simbolizirali uzvišene snove avijacije. Iza njih je bio veličanstven, isprepleten kompleks cesta, podvožnjaka, nadvožnjaka i tunela, kojima je bila svrha da se promet vozila na aerodromu može neprestano odvijati velikom brzinom, ali su se večeras, nakon trodnevne oluje, vozila kretala sporije nego obično. Velike gomile snijega zapremale su prostor koji je inače također služio prometu. Ralice i teretnjaci koji su odvozili snijeg stvarali su još veću zbrku.

Nakon nekoliko kratkih zadržavanja Demerest je skrenuo na aerodromsku cestu koja će ih dovesti do glavnog područja hangara Trans Amerike, gdje će ostaviti automobil i ukrcati se u autobus što vozi do glavne pristanišne zgrade.

Gwen se pored njega promeškolji. – Vernone.

– Da?

– Hvala ti što si bio iskren. – Ona mu dotaknu ruku na upravljaču. – Bit će sve u redu. Samo mi je to bilo valjda malo previše, sve to odjednom. I zaista želim ići s tobom u Napulj.

On klimnu glavom i osmjehnu se, pa skinu ruku s upravljača i čvrsto je zagrli. – Bit će nam prekrasno, obećavam ti da ćemo to pamtiti.

Odluči da učini sve što bude mogao da ispuni to obećanje. Što se tiče njega, to neće biti teško. Gwen ga je neobično privlačila, osjećao je više ljubavi prema njoj i bio joj bliži u duhu nego bilo s kim drugim. Da nije oženjen... Pomislio je, i to ne prvi put, da se rastane sa Sarom i da uzme Gwen za ženu. Ali tada odbaci tu pomisao. Poznavao je isuviše kolega koji su učinili nešto slično – pilota koji su, radi mlađih žena, ostavili svoje supruge s kojima su živjeli više godina u braku. Ponajčešće su tim ljudima na kraju ostale samo propale nade i visoke alimentacije.

Ipak, negdje na putu, bilo u Rimu, bilo u Napulju, morat će još ozbiljno porazgovarati s Gwen. Njihov razgovor nije do sada tekao baš onako kako je on želio niti su još načeli pitanje pobačaja.

A dotle – na to ga je podsjetila pomisao na Rim – valja da se pozabavi neposrednim poslom oko upravljanja avionom Trans Amerike, letom broj dva.

3.

Keithova sjećanja

KLJUČ JE BIO OD SOBE BROJ 224 U »O'HAGAN INNU«.

U polumračnoj garderobi do radarske sobe Kontrole zračnog prometa, Keith Bakersfeld shvati da je nekoliko minuta zurio u ključ i privjesak od plastike. Ili samo nekoliko sekundi? Možda. Odnedavna mu se činilo da vrijeme, kao i štošta drugo, teče neredovito i zbrkano. U posljednje ga je doba Natalie kod kuće višeput zatekla kako mirno stoji i bulji u prazno. I tek kad bi ga upitala, zabrinuto: – *Šta radiš tu*?, prenuo bi se i nastavio se kretati i svjesno misliti.

Držao je da se – i tada i maloprije – njegov izmoren, iscrpljen um naprosto isključio. Negdje u mozgovnom spletu – krvnih sudova, žilica, pohranjenih misli i osjećaja – bio je sićušan prekidač, samoobrambeni mehanizam, poput termostata u elektromotoru, koji proradi kad se motor pregrije i kad treba spriječiti da ne izgori. Ipak, razlika je između motora i ljudskog mozga u tome što se rad motora može obustaviti, ako je potrebno.

Rad se mozga ne može obustaviti.

Od reflektora na kontrolnom tornju još je dopiralo toliko svjetla kroz jedini prozor garderobe da je Keith dobro vidio. Nije, doduše, trebalo ništa da vidi. Sjedeći na drvenoj klupi pored nedirnutih sendviča koje mu je napravila Natalie, nije radio ništa drugo doli držao ključ sobe u »O'Hagan Innu« i razmišljao o paradoksu ljudskog mozga.

Ljudski se mozak može dovinuti do uzvišenih slika, može stvarati poeziju i radaroskope. Sikstinsku kapelu i mlažnjak Concordé brži od zvuka. Ali mozak – koji sadrži sjećanje i svijest – može isto tako progoniti, mučiti sama sebe, nikad ne mirovati, tako da samo smrt može dokrajčiti te muke.

Smrt... posvemašnji zaborav, konačni mir.

Zbog toga je Keith Bakersfeld i odlučio da se večeras ubije.

Mora se uskoro vratiti u radarsku sobu. Još je preostalo nekoliko sati njegove smjene, a on je sklopio sporazum sa samim sobom da izvrši dokraja večeras svoju dužnost u kontroli zračnog prometa. Nije bio načistu zašto, osim što mu se činilo da tako treba da učini, a on je uvijek sve nastojao učiniti kako treba, savjesno. Možda je savjesnost bila obiteljska karakterna crta; činilo se da on i njegov brat Mel imaju bar to zajedničko. Kako bilo da bilo, kad završi posao – kad izvrši svoju posljednju obvezu – moći će otići u »O'Hagan Inn«, gdje se kasno poslije podne bio prijavio. Kad jednom dođe tamo, popit će, ne časeći ni časa, četrdeset kapsula Nembutala – šezdeset grama u svemu – koji su

mu u apotekarskoj kutijici u džepu. U posljednjih nekoliko mjeseci stavljao je te kapsule na stranu, po nekoliko njih odjednom. Liječnik mu ih je propisao radi spavanja, a on je, svaki put kad bi mu Natalijin ljekarnik izdao na recept kapsule, izvadio polovicu i sakrio. Prije nekoliko dana otišao je u jednu knjižnicu i prelistao neki priručnik toksikologije da se uvjeri da je količina Nembutala koju je sakupio više nego smrtonosna doza.

Njegova će smjena raditi do ponoći. Uskoro će zatim popiti kapsule i brzo i zauvijek zaspati.

Prinese sat svjetlu što je dopiralo izvana i pogleda na nj. Bilo je gotovo devet sati. Da se vrati u radarsku sobu? Neće, ostat će još dvije-tri minute. Želio je, kad se vrati u sobu, da bude miran, da mu živci mogu podnijeti sve što bude još doživio u ovih posljednjih nekoliko sati na poslu.

Keith Bakersfeld ponovo premetnu u ruci ključ sobe u »O’Hagan Innu«. Sobe broj 224.

Bila je čudna ta slučajna podudarnost brojaka, da večeras broj njegove sobe, koju je slučajno dobio, sadrži broj »24«. Ima ljudi koji vjeruju u takve stvari – u numerologiju, okultno značenje brojeva. Keith nije vjerovao, ali da je vjerovao, te dvije posljednje brojke, pred kojima se nalazi »2«, mogle bi značiti da se broj 24 po drugi put javlja u njegovu životu.

Prvi broj 24 bio je datum, otprije godinu i pol. Keithu se zamagliše oči, kao i toliko puta prije kad bi se toga sjetio. Taj je dan bio utisnut – kajanjem i tjeskobom – u njegovo sjećanje. To je bio izvor njegova mračnog raspoloženja, njegove čamotinje. Zbog toga će večeras dokrajčiti svoj život.

Ljetni dan, jutro. Četvrtak, dvadeset i četvrti lipnja.

BIJAŠE TO DAN KAO STVOREN ZA PJESNIKE, LJUBAVNIKE I FOTOGRAFE KOJI snimaju u boji; dan kakav ljudi pohranjuju u sjećanju da ga otvore kao album kadgod požele da se prisjete, nakon više godina, svega najljepšeg u svom životu. U Leesburgu, u Virginiji, nedaleko od historijskog mjesta Harpers Ferry, nebo je bilo vedro u zoru – »vidljivost neograničena«, kako kažu meteorolozi. Tako je i ostalo, osim što se poslije podne pojavilo nekoliko vunastih oblačića. Sunce je grijalo, ali nije žeglo. Blag povjetarac s planine Blue Ridge donosio je miris kozje krvi.

Na svom putu na posao toga jutra – vozeći se u Washingtonsku oblasnu kontrolu letenja u Leesburgu – Keith Bakesfeld vidio je rascvjetane divlje ruže. Sjetio se Keatsova stiha koji je naučio u gimnaziji: *jer, ljeto se prelilo...* Činilo mu se da taj stih odgovara ovakvu danu.

Prešao je, kao i obično, granicu Virginije vozeći se iz Adamstowna u Marylandu, gdje su on i Natalie, sa svoja dva sina, stanovali u zgodnoj iznajmljenoj kući. Otvorio je bio pomični krov svog Volkswagena; nije se žurio, uživao je u prijaznom zraku i suncu, a kad je ugledao poznate niske, moderne

zgrade Oblasne kontrole letenja, nije bio onako napet kao obično. Poslije se pitao nije li to, samo po sebi, bio uzrok događajima koji su slijedili.

Čak i u operativnom sektoru, debelih zidova i bez prozora, kamo nije nikad prodiralo danje svjetlo, Keith je imao dojam da se divota ljetnog dana nekako uvukla unutra. Među sedamdesetak kontrolora u košuljama, koji su bili na dužnosti, kao da je vladao nekakav osjećaj lakoće, nasuprot napregnutoj ozbiljnosti koja je prevladavala na radu u toku većine dana u godini. Jedan je razlog tome možda bilo to što su imali manje posla nego obično, zahvaljujući izvanredno lijepom vremenu. Mnogi avioni – privatni, vojni, pa čak i nekoliko putničkih – letjeli su po »pravilima leta pri normalnoj vidljivosti«, to jest tako da su piloti sami vodili računa o pravcu kretanja, pa se nisu ni javljali radio-vezom kontrolorima zračnog prometa.

Washingtonska oblasna kontrola letenja u Leesburgu bijaše ključna kontrolna točka. Iz glavne operativne dvorane pratio se i kontrolirao sav zračni promet na svim linijama iznad šest država uz more. To je područje zauzimalo više od tri tisuće kvadratnih kilometara. Kadgod bi neki avion, čiji je pilot dostavio plan leta po instrumentima, poletio bilo s kojeg aerodroma na tom području, u Leesburgu su pratili njegovo kretanje i upravljali njime. On je bio pod njihovim nadzorom sve do kraja putovanja ili dok ne bi napustio to područje. One avione koji su pristizali u to područje predavali su Kontroli, drugi kontrolni centri kojih je bilo dvadeset u kontinentalnom dijelu Sjedinjenih Država. Centar u Leesburgu bio je jedan od najprometnijih u zemlji. On je obuhvaćao južni dio »sjeveroistočnog koridora« gdje je svaki dan najgušći zračni promet na svijetu.

Leesburg je, začudo, bio daleko od svih aerodroma, a oko sedamdeset kilometara od grada Washingtona po kojem je Oblasna kontrola letenja dobila ime. Sama je Oblasna kontrola bila na pustom mjestu u Virginiji – gomila niskih, modernih zgrada s parkiralištem – okružena s tri strane valovitim obrađenim zemljištem. U blizini je tekla rječica Bull Run koju su proslavile dvije bitke u građanskom ratu. Keith Bakersfeld otišao je bio jednom nakon rada na Bull Run i razmišljao tu o čudnom i oprečnom kontrastu između prošlosti i sadašnjosti Leesburga.

Toga jutra, usprkos lijepom ljetnom danu, sve je u prostranoj glavnoj dvorani nalik na katedralu funkcioniralo kao i obično. Cijela prostorija – veća od nogometnog igrališta – bila je, kao i uvijek, slabo osvijetljena da bi se moglo dobro vidjeti pedesetak radarskih zaslona poredanih u nizovima ispod zaklona. Svaki bi došljak najprije uočio ravnomjernu buku u toj dvorani. Iz sektora podataka o letovima, gdje su bili poslagani kompjuteri, raznovrsna elektronska oprema i automatski teleprinteri, neprekidno se širilo zujanje i škljocanje strojeva. Izbliza, od pedesetak kontrolorskih mjesta gdje su sjedili kontrolori i nadzirali zračni promet, neprestano je dopirao žamor glasova koji su izmjenjivali radio-poruke na brojnim frekvencijama. Šum strojeva i glasovi ljudi stapali su se stvarajući neprekidnu ravnomjernu buku koja je sve prožimala, ali

je bila nekako čudnovato prigušena zidovima i stropovima koji su upijali zvukove.

Iznad radnih mjesta protezao se svom širinom dvorane promatrački most na koji su povremeno dovodili posjetioce da promatraju rad. S tog visokog mjesta činila se djelatnost u dvorani pomalo nalik na djelatnost burze. Kontrolori bi malokad bacili pogled gore na most, jer su bili izvježbani da se ne obaziru ni na šta što bi im moglo smanjiti usredotočenost na posao, a kako su samo po neke posebno povlaštene posjetioce puštali u dvoranu, kontrolori su se rijetko susretali s ljudima izvana. Stoga ne samo što su radili pod velikim pritiskom nego su tu živjeli kao u samostanu, čemu je još više pridonosila činjenica što tu uopće nije bilo žena.

Keith je u susjednoj prostoriji svukao kaput i ušao u šuštavoj bijeloj košulji koja je bila nešto kao uniforma kontrolora zračnog prometa. Nitko nije znao zašto kontrolori nose na poslu bijele košulje. Nije bilo nikakva propisa u tom pogledu, ali ih je većina nosila bijele košulje. Dok je prolazio pored drugih kontrolora na putu do svog mjesta, nekoliko mu je kolega srdačno poželjelo »dobro jutro«, što je također bilo neuobičajeno. Obično bi se zbog neposrednog osjećaja napetosti na ulasku u kontrolni odjel samo žurno klimnulo glavom ili dobacilo kratko: »Zdravo!« – a ponekad čak ni to.

Sektor na kojem je Keith redovito radio, obuhvaćao je dio područja između Pittsburgha i Baltimorea. Taj je sektor nadzirala ekipa od tri člana. Keit je rukovao radarskim uređajem, održavao radio-vezu s avionima i izdavao pilotima upute. Dva pomoćna kontrolora bila su zadužena za podatke o letovima i za vezu s aerodromima. Toga je dana u ekipi bio još i kontrolor vježbenik koga je Keith poučavao, na prekide, u posljednjih nekoliko sedmica.

Ostali članovi ekipe pristizali su u isto vrijeme kad i Keith Bakersfeld, zaustavljali se iza ljudi koje je trebalo da odmijene i po nekoliko minuta »upijali« sliku na zaslonu. To se događalo na svim kontrolorskim mjestima u cijeloj dvorani.

Stojeći iza svog kolege koji se spremao da napusti posao, Keith je već osjećao kako mu se duh oštri, kako mu se brzina mišljenja povećava. U idućih osam sati, osim dva kratka odmora, mozak će mu morati neprestano tako funkcionirati.

Zapazio je da je za ovo doba dana promet prosječan, s obzirom na lijepo vrijeme koje je posvuda vladalo. Na tamnoj površini radaroskopa ocrtavalo se petnaestak točkica jarkozelenog svijetla – ili »signala«, kao što ih nazivaju kontrolori – koji su obilježavali avione u zraku. Convair 440 kompanije Allegheny letio je na visini od dvije tisuće petsto metara prema Pittsburghu. Iza njega su, na različitim visinama, letjeli DC-8 National Airlinesa, 727 American Airlinesa, dva privatna aviona – mlažnjak Lear i Fairchild F-27 – i još jedan zrakoplov National Airlinesa, ovaj put turbomlažnjak Electra. Keith primijeti da još nekoliko aviona treba da se svaki čas pojavi na ekranu, iz drugih sektora i s aerodroma Friendship u Baltimoreu. U obratnom smjeru, prema Baltimoreu, letio je Deltin DC-9, koji je uskoro trebalo da preuzme prilazna kontrola na

aerodromu Friendship; iza tog aviona letjeli su jedan avion TWA, Martin Piedmont Airlinesa, još jedan privatni zrakoplov, dva mlažnjaka United Airlinesa i jedan Mohawkov. Keith zaključi da su visina i razmak između svih aviona zadovoljavajući, samo da su ona dva mlažnjaka Uniteda što lete u Baltimore ponešto preblizu jedan drugome. Kao da čita Keithove misli, kontrolor što je još sjedio za ekranom dade drugom avionu novi kurs ne bi li ga malo zadržao.

– Imam sliku – tiho će Keith. – Njegov kolega klimnu glavom i ustade.

Keithov nadzornik, Perry Yount, uključi svoje slušalice s mikrofonom iznad Keithove glave i sagnu se procjenjujući trenutnu situaciju. Perry je bio visok, suhonjav Crnac, nekoliko godina mlađi od Keitha. Imao je brzo i dobro pamćenje koje je moglo upiti svu silu podataka o letovima, pa ih onda ponoviti, sve ili djelomično, točno kao kompjuter. Kad je god bila gužva, bilo je utješno što je Perry u blizini.

Keith je već bio prihvatio nekoliko aviona, a neke druge predao dalje kad ga nadzornik potapša po ramenu. – Keith, ja u ovoj smjeni nadzirem dva sektora, naš i susjedni. Nedostaje nam jedan čovjek. Možeš li bez mene neko vrijeme?

Keith klimnu glavom. – Mogu. – On dade ispravak kursa jednom Boeingu 727 Eastern Airlinesa, pa mahnu rukom prema vježbeniku, Georgeu Wallaceu, koji je sjeo pored njega. – George će me nadgledati.

– Dobro onda.

Perry Yount isključi slušalice i ode do susjednog ekrana. To se isto i prije događalo i rješavalo bez poteškoća. Perry Yount i Keith radili su bili zajedno već nekoliko godina i obojica su znali da se mogu pouzdati jedan u drugoga.

Keith reče vježbeniku pored sebe: – George, pratite sliku!

George Wallace klimnu glavom i primaknu se bliže radaroskopu. Bilo mu je oko dvadeset pet godina i bio je vježbenik već gotovo dvije godine. Prije toga je bio odslužio vojni rok u avijaciji. Već se pokazao da ima budan, hitar um i sposobnost da se ne zbuni u napetim situacijama. Za sedmicu dana bit će kvalificiran kontrolor, iako je već sad bio potpuno izvježban za taj posao.

Keith je namjerno pustio da se BAC-400 American Airlinesa i Douglas 727 National Airlinesa približe više nego što je trebalo. Bio je spreman da brzo izda upute ako razmak među njima postane kritičan. George Wallace odmah to primijeti i upozori Keitha, koji ispravi razmak.

Takvo vježbanje iz prve ruke jedini je pouzdan način da se procijeni sposobnost novog kontrolora. Isto tako, kad sam vježbenik sjedi za radarskopom i zapadne u teškoće, treba mu dati priliku da pokaže snalažljivost i da se izvuče iz neprilike bez tuđe pomoći. U takvim trenucima instruktor mora mirno sjediti, stisnutih šaka, i preznojavati se. Netko je rekao da je to isto kao »držati se noktima za vrh zida od opeke«. Bilo je teško odlučiti je li prerano ili prekasno da se instruktor uplete ili preuzme stvar u svoje ruke. Ako instruktor zaista preuzme stvar u svoje ruke, može se dogoditi da zauvijek potkopa vježbenikovo samopouzdanje i da propadne potencijalno dobar kontrolor. S druge strane, ako

instruktor ne preuzme na vrijeme stvar u svoje ruke, može doći do jezivog sudara aviona u zraku.

Rizik i povećana duševna napetost bili su takvi da ih mnogi kontrolori nisu htjeli preuzeti. Isticali su da zadatak poučavanja drugih ne donosi ni službeno priznanje ni poseban honorar. Štaviše, ako se dogodi kakvo zlo, instruktor je jedini odgovoran. Pa zašto da se onda izvrgavaju takvoj napetosti i odgovornosti?

Keith je, međutim, kao instruktor zasvjedočio nadarenost i strpljivost u poučavanju vježbenika. I, mada se i on na mahove mučio i znojio, obavljao je taj posao jer je smatrao da mu je to dužnost. U ovom se trenutku ponosio napretkom Georgea Wallacea.

Wallace će opet potiho: – Ja bih skrenuo Unitedov 284 nadesno dok se ne poveća razmak u visini s Mohawkom.

Keith klimnu glavom u znak odobravanja i pritisnu palcem dugme svog mikrofona. – United 284, zove vas Washingtonska kontrola. Skrenite desno, u kurs nula-šest-nula.

Začas stiže odgovor: – Kontrola u Washingtonu, zove vas United 284. U redu, nula-šest- nula.

Na kilometre daleko, visoko na vedrom sjajnom nebu, dok putnici drijemaju ili čitaju, snažni blistavi mlažnjak skrenut će lagano nadesno. Na ekranu se jarkozelena pjega, centimetar široka, koja je bila United 284, počela kretati u drugom smjeru.

Ispod kontrolnog odjela, u prostoriji u kojoj bijahu na policama naslagani magnetofoni čiji su se kolutovi polagano vrtjeli, bio je snimljen razgovor koji se vodio između zemlje i aviona u zraku – da bi se poslije, ako zatreba, mogao preslušati. Svaki je takav razgovor sa svakog radarskog mjesta u dvorani bio snimljen i sačuvan. Povremeno su nadzornici pažljivo preslušavali te vrpce. Ako nešto nije bilo u redu, saopćavali su to kontroloru, ali nijedan kontrolor nije nikad znao kad će neki njegov razgovor izabrati radi analize. Na vratima je prostorije s magnetofonima stajao sumoran humoristički natpis: *Sluša vas stariji brat.*

Prijepodne je odmicalo.

Kadikad je dolazio Perry Yount. Još je nadzirao dva radarska uređaja i ostajao dovoljno dugo da procijeni trenutni položaj. Činilo se da je zadovoljan onim što je vidio, i provodio je manje vremena iza Keitha nego iza drugog kontrolora, gdje je bilo iskrslo, čini se, više problema. Oko sredine prijepodneva malko se smanjio zračni promet, ali će se ponovo povećati pred podne. Nešto iza deset i pol Keith Bakersfeld i George Wallace izmijenili su mjesta. Sad je vježbenik sjedio pred ekranom, a Keith ga je sa strane nadgledao. Keith je uvidio da nije potrebno da se upleće. Mladi Wallace bio je sposoban i brz. Keith se opustio koliko je mogao u takvim prilikama.

U deset do jedanaest Keith je osjetio da mora u nužnik. U posljednjih ga je nekoliko mjeseci višeput uhvatila crijevna gripa. Pomislio je da je ovo opet početak gripe. Dao je znak Perryju Yountu i rekao mu da ide u nužnik.

Nadzornik klimnu glavom. – Radi li George dobro?

– Kao veteran – reče Keith tako glasno da ga je George mogao čuti.

– Ja ću ostati ovdje – reče Perry. – Možeš ići, Keith.

– Hvala.

Keith se potpisa u dnevnik sektora i zapisa vrijeme svog odlaska. Perry načrčka paraf ispod toga preuzimajući odgovornost da nadgleda Wallacea. Za nekoliko minuta, kad se Keith vrati, učinit će njih dvojica opet isto.

Kad je Keith Bakersfeld odlazio iz dvorane, nadzornik je promatrao ekran oslanjajući se ovlaš na rame Georgea Wallacea.

Nužnik je bio na prvom katu; kroz prozor od mutnog stakla dopiralo je ponešto vedrine izvana. Pošto je obavio nuždu i osvježio se vodom, Keith je prišao prozoru i otvorio ga. Htio je vidjeti je li vrijeme isto onako divno kakvo je bilo kad je došao. Bilo je.

Iz stražnjeg dijela zgrade gdje se nalazio nužnik vidio je – iza dvorišta Oblasne kontrole – zelene livade, drveće i poljsko cvijeće. Sunce je pripeklo. Svuda naokolo pospano su zujali kukci.

Keith je gledao van osjećajući da mu se ne da otići s ugodnog sunca i vratiti se u mračnu dvoranu. Sjeti se da ga je u posljednje vrijeme višeput obuzeo sličan osjećaj – možda isuviše često. I pomisli, ako metne ruku na srce, da ga nije toliko smetao mrak koliko duševna napetost. Nekoć ga napetost i pritisak koje je izazivao posao, ma koliko bili neumoljivi, nisu uopće smetali. Ali sad ga jesu, pa se na mahove morao prisiljavati da ih podnosi.

Dok je Keith Bakersfeld stajao pred otvorenim, prozorom razmišljajući, mlažnjak 727 Northwest Orienta koji je letio iz Minneapolisa-St.Paula približavao se Washingtonu. U njemu se jedna stjuardesa upravo sagnula nad postarijeg putnika. Putnikovo je lice bilo pepeljaste boje. Činilo se da ne može govoriti. Stjuardesa je pomislila da je imao, ili da ima, srčani napad. Pohitala je u letačku kabinu da obavijesti o tome kapetana. Nakon nekoliko časaka, na kapetanov nalog, prvi je časnik aviona zatražio od Washingtonske oblasne kotrole letenja da im dade prednost prilikom slijetanja na Nacionalni aerodrom u Washingtonu.

KEITH SE PONEKAD PITAO – UPRAVO KAO I SAD – KOLIKO ĆE JOŠ GODINA MOĆI prisiljavati svoj umorni um da toliko radi. Bilo mu je trideset osam godina, a bio je kontrolor već petnaest godina.

Najgore je bilo što je u tom poslu čovjek mogao biti duševno iznuren, starac, već u svojoj četrdeset petoj ili pedesetoj godini, a na časno je umirovljenje morao čekati još deset-petnaest godina. Za mnoge su kontrolore zračnog prometa te posljednje godine, bile suviše mučan teret koji nisu mogli do kraja nositi na svojim plećima.

Keith je znao – kao i većina kontrolora – da je odavno uočeno kakvu su pritisku izloženi organizmi onih koji rade u kontroli zračnog prometa. Službene

kartoteke zrakoplovnih liječnika, bile su pune medinskih dokaza koji su to potkrepljivali. Historijati bolesti koje su se mogle izravno pripisati radu kontrolora, obuhvaćali su povišeni krvni tlak, srčane napadaje, čireve na želucu, lupanje srca, živčane slomove i mnoštvo drugih bezopasnijih boljki. Ugledni, nezavisni liječnici potvrdili su takve nalaze u naučnim studijama. Po riječima jednoga od njih: »Poneki kontrolor provodi svake noći sate i sate u nervozi i bez sna pitajući se kako je uopće mogao spriječiti sve one avione da se ne sudare. Danas je uspio osujetiti katastrofu, ali hoće li i sutra biti te sreće? Nakon nekog vremena nešto se u njemu – u tijelu ili psihi, a često i u jednom i u drugom – neminovno slomi.«

Znajući to, a i koješta više, Federalna uprava zrakoplovstva zahtijevala je od Kongresa odobrenje da se kontrolori zračnog prometa umirovijuju pošto navrše pedeset godina ili provedu dvadeset godina u službi. Liječnici su izjavili da je dvadeset godina takva posla ravno četrdeset godina većine drugih poslova. Uprava je zrakoplovstva upozorila zakonodavce da je u pitanju javna sigurnost, da su kontrolori nakon više od dvadeset godina službovanja potencijalno nepouzdani. Keith se sjećao da se Kongres oglušio na to upozorenje i odbio zakonski prijedlog.

Poslije je jedna Predsjednikova komisija također odbacila prijedlog da se kontrolori ranije penzioniraju, a Upravi je zrakoplovstva – koja je tada bila Predsjednikova agencija – savjetovala neka odustane od tog zahtjeva. Uprava je službeno i odustala. Ali privatno – kao što su Keith i drugi znali – službenici Uprave u Washingtonu bili su i dalje uvjereni da imaju pravo, i predviđali su da će se to pitanje ponovo pokrenuti, ali tek nakon neke velike avionske nesreće, ili niza nesreća, u koje će biti umiješani izmoreni kontrolori i koje će izazvati reagiranje štampe i ogorčenje javnosti.

Keith se u mislima vrati krajini koju je posmatrao. *Zaista* je bio divan dan; polja su bila primamljiva, čak i kad ih je čovjek gledao kroz prozor nužnika. Poželje da iziđe i spava na suncu. E, to ne može, i gotovo! Pomisli da će biti bolje da se vrati na posao. Vratit će se, ali još samo malo!

NORTHWEST ORIENT 727 POČEO SE VEĆ SPUŠTATI POŠTO JE DOBIO ODOBRENJE OD Washingtonske kontrole. Druge su avione, na nižim visinama, brže-bolje skretali s njihova pravca ili su im nalagali da kruže na pouzdanoj udaljenosti. Obavijestili su bili prilaznu kontrolu Nacionalnog aerodroma u Washingtonu, koja će uskoro preuzeti avion od Washingtonske oblasne kontrole. U ovom trenutku odgovornost za mlažnjak Northwesta i drugih aviona ležala je na ekipi koja je bila do Keithove i koju je iznimno nadzirao mladi Crnac, Perry Yount.

Petnaest aviona sa zajedničkom brzinom od deset tisuća dvjesta kilometara na sat, mućkalo se na prostoru širokom svega nekoliko kilometara. Nijedan avion nije se smio približiti nijednom drugom. Mlažnjak Northwesta morao se spustiti između svih njih na zemlju.

Sličnih je situacija bivalo po nekoliko svaki dan, a kad je vrijeme bilo loše, i po nekoliko svaki sat. Katkad su opasnosti nicale u isti čas tako da su ih kontrolori nazivali »opasnost broj jedan«, »opasnost broj dva«, »opasnost broj tri« i tako dalje.

U sadašnjem je položaju, kao i uvijek, Perry Yount, koji je govorio tiho i bio hladnokrvan i sposoban, reagirao izvanredno vješto. Radeći s ostalima u ekipi, usklađivao je njihove poteze – mirno, jednoličnim glasom, tako da po njegovu tonu nitko ne bi znao da je posrijedi velika opasnost. Ostali avioni nisu mogli čuti poruke koje bijahu upućene mlažnjaku Northwesta, koji je dobio nalog da se prebaci na posebnu radio-frekvenciju.

Sve je dobro teklo. Mlažnjak Northwesta slijetao je pravo na aerodrom. Za nekoliko minuta neće više situacija biti opasna.

Usred te napetosti, Perry Yount našao je čak vremena da skokne do susjednog radarskog uređaja – koji bi on inače neprekidno nadzirao – da vidi šta radi George Wallace. Činilo se da je sve u redu, iako je Perry znao da bi mu bilo lakše pri duši kad bi se Keith Bakersfeld vratio. Pogledao je na vrata. Još nije bilo ni traga Keithu.

KEITH JE JOŠ STAJAO PRED OTVORENIM PROZOROM, JOŠ JE PROMATRAO virginijski krajolik i mislio na Nataliju. Uzdahnuo je. U posljednje je vrijeme dolazilo među njima do nesuglasica koje je izazivao njegov posao. Njegova žena nije mogla, ili nije htjela, štošta shvatiti. Bila je zabrinuta za Keithovo zdravlje. Htjela je da se on okani kontrole zračnog prometa, da dade otkaz i da odabere neko drugo namještenje dok je još donekle mlad i zdrav. Sad mu je bilo jasno da je pogriješio što joj je povjerio svoje sumnje, što joj je opisao ono što je vidio da je snašlo druge kontrolore, koji su zbog svog posla prerano ostarjeli ili se razboljeli. Natalie se uplašila, možda i s pravom. Ali je bilo razloga koji su govorili protiv otkaza, protiv toga da se odrekne godina i godina vježbanja i iskustva, razloga koje je Natalie – ili bilo koja druga žena, kako je on mislio – teško mogla pojmiti.

IZNAD MARTINSBURGA U ZAPADNOJ VIRGINIJI, OKO PEDESET KILOMETARA sjeverozapadno od Washingtonske oblasne kontrole letenja, privatni četverosjed Beech Bonanza napuštao je, na visini od dvije tisuće dvjesta metara, zračni put V166 i skretao na zračni put V44. Mala Beech Bonanza, koja se mogla poznati po svom repu nalik na leptira, letjela je brzinom od trista kilometara na sat put Baltimorea. U njoj je bila obitelj Redfern: Irving Redfern, inženjer ekonomije i stručni savjetnik, njegova supruga Merry i njihovo dvoje djece – desetogodišnji Jeremy i devetogodišnja Valerie.

Irving Redfern bio je oprezan i savjestan čovjek. On se toga dana, s obzirom na povoljne vremenske prilike, mogao osloniti na savršenu vidljivost. Ipak, držao je da je pouzdanije da se prepusti planu leta po instrumentima i,

otkako je poletio s aerodroma u Charlestonu u Zapadnoj Virginiji, držao se određenih zračnih puteva i bio neprestano u vezi s kontrolom zračnog prometa. Prije nekoliko trenutaka Washingtonska kontrola dala mu je novi kurs, zračni put V44. On je već skrenuo na nj i sad se njegov kompas, koji je do tada lagano titrao, lijepo smirio.

Redfernovi su putovali u Baltimore dijelom radi posla Irvinga Redferna, a dijelom radi zabave koja je trebalo da uključi i posjet kazalištu te večeri. Dok je njihov otac bio zaokupljen upravljanjem aviona, djeca su čavrljala s majkom, o tome što će ručati na aerodromu Friendship.

Kontrolor u Washingtonskoj oblasnoj kontroli koji je izdao Irvingu Redfernu posljednje upute bio je George Wallace, gotovo kvalificirani vježbenik koji je još sjedio na mjestu Keitha Bakersfelda. George je ispravno identificirao Redfernov avion na radarskom ekranu, gdje se Beech Bonanza pojavila kao jarkozelena točkica koja je bila manja i sporije se kretala od ostalih aviona – uglavnom mlažnjaka zrakoplovnih kompanija. Međutim, ništa se nije približavalo Beech Bonanzi i činilo se da svuda oko nje ima dosta slobodnog prostora. Perry Yount, nadzornik tog sektora, vratio se opet do susjednog ekrana. Pomagao je da se sredi zbrka u zraku pošto su kritični 727 Northwest Orienta bili predali na brigu prilaznoj kontroli Nacionalnog aerodroma u Washingtonu. Perry bi od vremena do vremena zirnuo na Georgea, a jednom mu je doviknuo: »Je li sve u redu?« George Wallace klimnuo je glavom, iako se već počeo znojiti. Činilo se da je danas gušći podnevni promet počeo nešto ranije nego obično.

Ni George Wallace, ni Perry Yount, ni Irving Redfern nisu znali da pet-šest kilometara sjeverno od zračnog puta V44 leti – trenutno polako i u krugovima – školski mlažnjak T-33 Zračne nacionalne garde. Taj je avion bio poletio s aerodroma u Martinu, blizu Baltimorea, a njime je upravljao trgovac automobilima po imenu Hank Neel.

Poručnik Neel, koji je bio na vojnoj vježbi, dobio je bio nalog da leti samo radi vježbanja letenja pri normalnoj vidljivosti. Budući da su ga nadležni upozorili neka leti samo na ovlaštenom području sjeverozapadno od Baltimorea, on nije bio predao nikakav plan leta i zato Washingtonska oblasna kontrola nije ni znala da je T-33 u zraku. To, međutim, ne bi ništa smetalo da Neelu nije bio dosadio njegov zadatak i da on nije bio nemaran pilot. Gledajući nehajno oko sebe i kružeći polagano školskim mlažnjakom, opazio je da je, vršeći manevre, dospio malo previše na jug, a zapravo mnogo dalje nego što je mislio. Bio je toliko daleko na jugu da je prije nekoliko minuta mlažnjak Nacionalne garde zadro u područje radarske kontrole Georgea Wallacea i pojavio se na Wallaceovu ekranu u Leesburgu kao zelena točkica, jedva nešto veća od Beech Bonanze obitelji Redfern. Iskusniji kontrolor odmah bi uočio tu točkicu i shvatio što je posrijedi. Međutim, George je bio toliko zaokupljen ostalim prometom da još nije primijetio taj zasebni, neidentificirani signal.

Poručnik Neel odlučio je, na visini od četiri tisuće i petsto metara, da završi svoju letačku vježbu akrobacijama – sa dva lupinga uz lagano prevrtanje

– pa da se onda vrati u bazu. Naglo je skrenuo T-33 i ponovo počeo kružiti gledajući oko sebe ima li drugih aviona iznad ili ispod njega. Sad se bio još više približio zračnom putu V44.

NATALIE NIKAKO DA SHVATI, POMISLI KEITH BAKERSFELD, DA ČOVJEK NE MOŽE samo tako, neodgovorno, iz pukog hira, ostaviti posao, sve kad bi i htio. Pogotovo kad ga taj posao, vještine koje je stekao, nije osposobio ni za što drugo. U nekim državnim službama namještenici mogu otići i drugdje iskoristiti svoju umješnost. Kontrolori zračnog prometa ne mogu. Njihov posao ne odgovara ničemu u privatnoj industriji. Nitko ih drugi neće.

Uhvativši se na taj ljepak – kao što je Keith shvatio da se uhvatio – bijaše razočaranje koje je nastupilo s drugim razočaranjima. Plaća je bila također razočaranje. Dok je bio mlad, oduševljen, dok je želio pripadati zrakoplovstvu, činilo mu se da je platna skala kontrolora zračnog prometa primjerena, ili još više nego primjerena. Tek mu je poslije postalo jasno koliko je neprimjerena ta platna skala, s obzirom na užasnu odgovornost u tom poslu. Najizvježbaniji su specijalisti u zračnom prometu dandanas piloti i kontrolori. Međutim, piloti zarađuju po trideset tisuća dolara na godinu, a stariji kontrolor najviše deset tisuća. Nitko ne misli da piloti treba da manje zarađuju. Ali čak i piloti, koji su poznati po svojoj sebičnosti i po tome što vode brigu samo o sebi, misle da bi kontrolori morali biti bolje plaćeni.

Kontrolor zračnog prometa ne može se mnogo nadati ni unapređenju, kao što se može nadati većina ostalih službenika. Veoma je malo mjesta viših nadzornika i samo se sretna šačica dovinula do tog položaja.

Pa ipak... nema nikakva drugog izlaza, osim ako čovjek nije lakouman ili nemaran, što kontrolori nisu po samoj prirodi svog posla. I tako je Keith odlučio da ne dade otkaz. Morat će jednom porazgovarati s Natalijom; vrijeme je da se ona pomiri s tim, bilo to dobro ili loše, jer je kasno da on mijenja zanimanje. On ne kani, u ovim godinama, tražiti naokolo nekakav drugačiji posao.

Zaista se mora vratiti. Pogledavši na sat, osjeti se kriv što je već gotovo petnaest minuta odsutan iz dvorane. Jer, jedan je dio tog vremena, proveo u snatrenju, što je malokad činio i što je, očito, posljedica ovog opojnog ljetnog dana. Keith zatvori prozor. Vrati se u hodnik i pohita niza stepenice u glavnu dvoranu.

VISOKO IZNAD OPĆINE FREDERICK U MARYLANDU PORUČNIK NEEL ISPRAVIO JE T-33 Nacionalne garde i nastavio polagano letjeti. Pošto je prilično površno pogledao oko sebe i nije opazio nijedan drugi avion, on strmoglavce poletje i započe svoj prvi luping prevrćući se polagano.

VRATIVŠI SE U DVORANU, KEITH BAKERSFELD ODMAH ZAPAZI DA SE RADNI TEMPO pojačao. Žamor je bio glasniji nego kad je otišao. Ostali su kontrolori bili suviše zaposleni da bi digli glave – kao što su učinili jutros – dok je prolazio pored njih na putu do svog mjesta. Keith se na brzinu potpisa i pribilježi vrijeme svog povratka u dnevnik, a onda stade iza Georgea Wallacea i poče promatrati sliku na ekranu privikavajući se pomalo na polutamu u dvorani, koja je bila u oštroj suprotnosti s jarkim sunčanim svjetlom vani. Kad se Keith vratio, George je promrmljao: – Zdravo! – i nastavio izdavati pilotima upute radio-vezom. Keith će za trenutak-dva, kad sagleda cijelu sliku, zamijeniti Georgea i sjesti na njegovo mjesto. Keith pomisli da je možda dobro za Georgea što je neko vrijeme radio sam, jer će mu porasti samopouzdanje. Perry Yount je za susjednim radarskim uređajem opazio da se Keith vratio.

Keith je promatrao sliku na ekranu i točkice svjetla što su se pomicale – »signale« koje je George bio identificirao, a zatim označio malim pomičnim znakovima na ekranu. Keithu zape oko za jarkozelenu pjegu bez oznake. Oštro upita Georgea: – Koji je ono avion blizu Beech Bonanze 403?

PORUČNIK NEEL ZAVRŠIO JE SVOJ PRVI LUPING ZA KOJEG SE POLAGANO PREVRTAO. Ponovo se popeo na visinu od četiri tisuće petsto metara i letio još iznad općine Frederick, ali nešto južnije nego prije. Ispravio je mlažnjak T-33, a onda se opet srmoglavio i započeo drugi luping.

– KOJI AVION?... – GEORGE WALLACE SLIJEDIO JE OČIMA KEITHOV POGLED KA ekranu. On zinu, a zatim reče kao da se guši: – Zaboga!

Jednim jedinim hitrim pokretom Keith strgnu slušalicu Georgeu s glave i odgurnu ga ramenom. Zatim naglo okrenu prekidač frekvencije i pritisnu dugme mikrofona. – Beech Bonanza NC-403, zove vas Washingtonska oblasna kontrola. S vaše lijeve strane približava vam se nepoznati avion. Skrenite odmah desno!

MLAŽNJAK T-33 NACIONALNE GARDE BIO JE NA DNU KRUŽNICE KOJU JE OPISIVAO. Poručnik Neel povuče komandnu palicu i poče se, punom snagom motora, naglo i brzo uspinjati. Neposredno iznad njega letjela je pravo značnim putem V44 mala Beech Bonanza u kojoj su bili Irving Redfern i njegova obitelj.

U DVORANI SU... BEZ DAHA... NIJEMO... MOLEĆI USRDNO BOGA.. GLEDALI KAKO SE jarkozelene točkice primiču jedna drugoj...

Radio zakrklja. – Washingtonska oblasna kontrola, zove vas Beech... – Iznenada radio umuknu.

IRVING REDFERN BIJAŠE INŽENJER EKONOMIJE I STRUČNI SAVJETNIK. ON JE BIO dobar pilot-amater, ali nije bio profesionalac.

DA JE NEKI PROFESIONALNI PILOT PRIMIO TU PORUKU OD WASHINGTONSKE OBLASNE kontrole, on bi bio istog trenutka naglo skrenuo udesno. Osjetio bi prizvuk usrdnosti u Keithovu glasu i poslušao bi nalog ne čekajući da podesi ravnotežu, ili potvrdi prijem poruke, ili ispituje što se dogodilo – bar ne zasad. Profesionalni se pilot ne bi obazirao na bilo kakve beznačajne posljedice, već bi se pokorio prijekoj potrebi da izbjegne neposrednoj pogibli, koju je svakako nagovijestila poruka Kontrole. Možda bi se iza njega, u putničkoj kabini, bila prolila vrela kava, prosulo jelo, pa možda bi se i putnici bili lakše ozlijedili. Poslije bi uslijedile pritužbe, isprike, prijave, pa možda i istraga Upravnog odbora civilnog zrakoplovstva. Ali – uz malo sreće – možda bi se bili spasili svi odgovorni ljudi. To bi bila zajamčila hitna akcija. A spasila bi se bila i Redfernova obitelj.

Profesionalni piloti naviknuti su, zahvaljujući vježbanju, da reagiraju brzo i pouzdano. Irving Redfern nije bio naviknut na to. On je bio točan, školovan čovjek koji je bio sklon da razmisli prije nego što nešto učini, i da se pridržava određene procedure. Njegova je prva pomisao bila da potvrdi prijem poruke iz Washingtonske oblasne kontrole. Tako je izgubio one dvije-tri sekunde koje su mu još bile preostale. Penjući se naglo sa dna luka, mlažnjak T-33 Nacionalne garde udario je u lijevu stranu Redfernove Beech Bonanze i odsjekao joj lijevo krilo tako da je metal samo načas zacvilio parajući se. Mlažnjak je također bio teško oštećen, ali se nastavio zakratko uspinjati dok mu se prednji dio raspadao. Poručnik Neel jedva da je znao što se dogodilo – samo je na tren opazio drugi avion – ali je automatski bio izbačen iz sjedala te je čekao da mu se otvori padobran. Daleko dolje, onesposobljena i vrteći se ludo, strovaljivala se prema zemlji Beech Bonanza u kojoj je još bila obitelj Redfern.

KEITHU SU DRHTALE RUKE DOK JE PONOVO POKUŠAVAO USPOSTAVITI VEZU. – Beech Bonanza NC-403, zove vas Washingtonska oblasna kontrola. Da li me čujete?

Pored Keitha, George Wallace nijemo je micao usnama. Lice mu je bilo izgubilo svaku boju.

Dok su oni prestravljeno gledali, točkice su se na ekranu dodirnule, iznenada procvjetale i ugasile se.

Perry Yount opazio je da nešto nije u redu, pa im je prišao. – Šta je?

Keithu su se osušila usta. – Mislim da je došlo do sudara u zraku.

Tada se dogodilo ono – prolomio se stravičan zvuk, a svi oni koji su ga čuli žalili su što su ga čuli, ali ga poslije nisu više mogli izbrisati iz sjećanja.

IRVING REDFERN, U PILOTSKOM SJEDALU BEECH BONANZE ŠTO SE VRTJELA U ZRAKU, osuđena na propast, pritisnuo je – možda nehotice, a možda je to bio njegov posljednji očajnički pokušaj – dugme svog mikrofona i ostavio ga uključenog. Radio je još funkcionirao.

U WASHINGTONSKOJ SE OBLASNOJ KONTROLI SVE ČULO IZ ZVUČNIKA KOJI JE Keith bio uključio kad je uspostavio radio-vezu. Najprije je radio zakrkljao, a onda je odmah uslijedilo niz prodornih, mahnitih, jezovitih vriskova. Sve se glave u dvorani okrenuše. Ljudi u blizini problijediše. George Wallace jecao je histerično. Viši su nadzornici dotrčali s drugih mjesta.

Iznenada, usred dreke, jasno se razabrao jedan glas – prestravljen, zdvojan, molećiv. Isprva se nije razumjela svaka riječ. Tek poslije, pošto su više puta preslušali magnetofonsku vrpcu, sastavili su sve riječi i ustanovili da je to bio glas devetogodišnje Valerije Redfern.

»*... Mamice*! *Tatice*!*... Učinite nešto*! *Ja neću da umrem... O, Isuse dragi, ja sam bila dobra... Molim vas, ja neću...*«

Tu je emitiranje, hvala bogu, prestalo.

Beech Bonanza srušila se i izgorjela nedaleko od sela Lisbon u Marylandu. Ono što je ostalo od četiri tijela nije se moglo raspoznati pa je bilo pokopano u zajedničkoj grobnici.

Poručnik Neel spustio se živ i zdrav sedam-osam kilometara dalje.

SVA TRI KONTROLORA UMIJEŠANA U TU TRAGEDIJU – GEORGE WALLACE, KEITH Bakersfeld i Perry Yount – bila su odmah suspendirana i pokrenuta je istraga.

Poslije je vježbenik George Wallace proglašen formalno nedužnim, jer nije bio kvalificiran kontrolor kad se nesreća dogodila. Bio je, međutim, otpušten iz državne službe i nije se više nikad mogao zaposliti u kontroli zračnog prometa.

Mladi nadzornik Crnac Perry Yount bio je proglašen potpuno krivim. Istražna komisija, koja je dane i dane, sedmice i sedmice preslušavala magnetofonske vrpce, proučavala materijal i razmatrala odluke koje je sam Yount morao donositi u roku od nekoliko sekundi u teškoj situaciji, zaključila je da je trebalo da on posveti manje vremena opasnosti koju je izazvao 727 Northwest Orienta, a više nadziranju Georgea Wallaeea za izbivanja Keitha Bakersfelda. Činjenica da je Perry Yount obavljao dvostruku dužnost – što je on mogao odbiti da nije bio toliko susretljiv – ocijenjena je kao nevažna. Yount je bio službeno ukoren i degradiran u službi.

Keith Bakersfeld bio je oslobođen svake krivnje. Istražna se komisija trudila svim silama da istakne kako je Keith zatražio privremenu zamjenu, kako je njegovo traženje bilo opravdano i kako se držao propisa time što se potpisao pri odlasku i povratku. Nadalje, čim se vratio, opazio je da bi moglo doći do

sudara u zraku i pokušao je to spriječiti. Komisija ga je pohvalila što je brzo mislio i prešao na djelo, iako njegov pokušaj nije uspio.

U početku se uopće nije pokrenulo pitanje zašto je Keith onoliko dugo izbivao sa svog radnog mjesta. Potkraj istrage, kad je vidio šta se sprema Perryju Yountu, Keith je pokušao sam pokrenuti to pitanje i preuzeti na sebe veći dio krivnje. Komisija je dobrohotno razmotrila taj njegov pokušaj, ali je bilo jasno da to smatra samo kao vitešku gestu i – ništa više. Čim je postalo jasno kuda smjera Keithovo svjedočenje, komisija ga je prekinula. Njegov ponovni pokušaj nije bio ni spomenut u konačnom izvještaju komisije.

Posebna istraga koju je povela Zračna nacionalna garda, ustanovila je da je poručnik Henry Neel kriv zbog nemara što nije ostao u blizini zrakoplovne baze u Middletownu i što se približio svojim T-33 zračnom putu V44. Međutim, kako se nije mogao pouzdano utvrditi njegov položaj u zraku, nije podignuta optužba protiv njega. Poručnik je i dalje prodavao automobile i letio za vrijeme vikenda.

Kad je doznao za odluku komisije, nadzornik Perry Yount pretrpio je živčani slom. Smjestili su ga u bolnicu i podvrgli psihijatrijskom nadzoru. Već se činilo da će se oporaviti kad je poštom dobio, iz nepoznatog izvora, brošuru neke desničarske organizacije iz Kalifornije, koja se, između ostaloga, borila protiv crnačkih građanskih prava. U toj je brošuri bio nekakav grdno iskrivljen izvještaj o tragediji Redfernovih. U njemu je Perry Yount bio ocrtan kao nesposoban, nedostupan i neodgovoran tip koji ne mari za smrt obitelji Redfern. U izvještaju se isticalo da bi cijeli taj događaj morao biti opomena »plačljivim liberalima«, koji pomažu Crncima da se dočepaju odgovornih položaja kojima Crnci nisu duhovno dorasli. Isto tako, zahtijevala se »čistka« ostalih Crnaca zaposlenih u kontroli zračnog prometa, »prije nego što se opet ne dogodi nešto slično«.

U svako drugo doba čovjek Yountove inteligencije prešao bi preko te brošure kao preko luđačkog paskvila, što je ona i bila. Ali, zbog stanja u kojem se nalazio, on je nakon toga ponovo pretrpio živčani slom, i bogzna koliko bi još dugo ostao na liječenju da državna reviziona komisija nije odbila da plaća njegove bolničke troškove, uz obrazloženje da njegova bolest nije prouzrokovana radom u državnoj službi. Yount je bio otpušten iz bolnice, ali se više nije vratio u kontrolu zračnog prometa. Posljednje što je Keith Bakersfeld čuo o njemu bilo je da radi u nekoj lučkoj krčmi u Baltimoreu i da mnogo pije.

Georgeu Wallaceu zameo se trag. Govorkalo se da je bivši vježbenik ponovo stupio u vojsku – u pješadiju a ne više u avijaciju – i da ima ozbiljnih neprilika s vojnom policijom. Prema onome što se pričalo, Wallace je u više navrata zametnuo kavgu i tučnjavu, u kojima kao da se svim silama trudio da sam sebe fizički kazni. Ti glasovi nisu bili potvrđeni.

Neko se vrijeme činilo da će život Keitha Bakersfelda teći dalje kao i obično. Kad je istraga završena, njegova je privremena suspenzija bila skinuta, a kvalifikacije i položaj u službi ostali su mu isti. Vratio se na posao u Leesburg. Kolege su znali da bi i oni mogli doživjeti njegovu sudbinu, pa su bili prijazni i suosjećajni. Iz početka je radio prilično dobro.

Nakon neuspjelog pokušaja da pokrene ono pitanje pred istražnom komisijom, Keith nije nikom povjerio – pa ni Nataliji – da je onog kobnog dana dangubio u nužniku. Ali ga ta tajna pomisao nije gotovo nikad napuštala.

Kod kuće, Natalie je bilo uviđavna i, kao i uvijek, nježna. Slutila je da je Keith doživio traumatski šok i da će mu trebati vremena da se oporavi, te mu je nastojala ugađati – razgovarati ili živahnuti, kad je on bio raspoložen, a šutjeti kad je bio neraspoložen. Dok je bila nasamu sa sinovima, Natalie im je pokušavala objasniti zašto moraju i oni biti obzirni prema ocu.

Keith je nekako apstraktno shvaćao i cijenio Natalijina nastojanja. Možda bi njena metoda i bila na kraju uspjela da nije bilo jedne činjenice – kontroloru zračnog prometa potreban je san. Keith je slabo spavao, a ponekad uopće nije mogao zaspati.

Kadgod bi uspio zaspati, progonio ga je san u kojem je ponovo proživljavao onu scenu u dvorani Oblasne kontrole, nekoliko trenutaka prije sudara aviona... kako se dodiruju pjege svjetla na ekranu... kako upućuje posljednju očajničku poruku... kako čuje vriskove i glas male Valerije Redfern.

Kadikad bi se san donekle izmijenio. Kad bi se Keith pokušao približiti radarskom uređaju da strgne slušalice s glave Georgea Wallacea i uputi upozorenje, udovi bi ga izdali i on bi se užasno sporo pomicao, kao da je zrak oko njega gust mulj. Um ga je bjesomučno opominjao – kad bi se samo mogao slobodno kretati, spriječio bi tragediju... Ma koliko se upinjao i naprezao, uvijek je kasno stizao na cilj. Drugi put bi se dočepao slušalica, ali bi ga izdao glas. Znao je, kad bi mogao izgovoriti nekoliko riječi, da bi jedno jedino upozorenje dostajalo da spasi situaciju. Grozničavo je mislio, naprezao pluća i grlo, ali nikakav glas nije mu izlazio iz usta.

Ali, unatoč svim tim razlikama, san je uvijek jednako završavao – posljednjom porukom Beech Bonanze, onako kako ju je čuo više puta u toku istrage, s magnetofonske vrpce. I, dok bi Natalie spavala pored njega, on bi nakon toga ležao budan razmišljajući, prisjećajući se, žudeći za nemogućim – da izmijeni događaje koji su prošli. Poslije bi se još odupirao snu, nastojao ostati budan, da ne bi opet proživljavao iste muke.

Tada bi ga, usred puste noći, savjest ponovo podsjetila na one ukradene, izgubljene minute u nužniku, sudbonosne minute kad se još mogao vratiti na dužnost, kad je trebalo da se vrati na dužnost, ali je propustio da to učini iz puke lijenosti i brige za sama sebe. Keith je znao – kao i drugi – da on zapravo snosi odgovornost za tragediju Redfernovih, a ne Perry Yount. Perry je bio žrtva okolnosti, tehnička žrtva. On je bio Keithov prijatelj i uzdao se da će Keith biti toga dana savjestan, da će se vratiti na posao što prije bude mogao. Ali se Keith, premda je znao da njegov prijatelj obavlja dvostruki posao i da je izložen dvostrukom pritisku, zadržao dvaput dulje nego što je trebalo, te ga je tako ostavio na cjedilu. Zato je na kraju Perry Yount bio okrivljen i osuđen umjesto njega.

Perry za Keitha – žrtveni jarac.

Ali je Perry, mada mu je nanesena teška nepravda, bio još živ, a obitelj je Redfern bila mrtva. Mrtva samo zato što se Keith zabavljao, dangubio na suncu i ostavio neiskusnog vježbenika suviše dugo da se bakće s poslom koji je zapravo bio Keithov i za koji je Keith bio kvalificiraniji od njega. Da se ranije vratio, nema dvojbe da bi bio opazio nezvani T-33 prije nego što se približio Redfernovu avionu. Dokaz je tome bilo to što ga je *zaista* opazio kad se vratio – ali prekasno da bi to bilo od ikakve koristi.

Okolo-naokolo... neprestano iznova svake noći... kao privezan za dolap... Keithov se um naprezao, mučio sama sebe, bolestan od jada i samooptuživanja. Napokon bi zaspao od iscrpljenosti, pa bi obično opet usnio onaj san i probudio se.

Ni obdan, kao ni obnoć, nije ga napuštalo sjećanje na Redfernove. Progonili su ga Irving Redfern, njegova žena i dvoje djece, iako ih Keith nije nikad vidio. Prisutnost rođene djece, Briana i Thea – živih i zdravih – činila mu se kao nekakav osobni prijekor. Keithov vlastiti život, svaki dah kao da su ga optuživali.

Posljedice probdjevenih noći i duševnih muka odrazile se ubrzo i na njegovu radu. Reagirao je polako i sporo je donosio odluke. Dva puta je, usred velike napetosti, »izgubio sliku« pa su mu drugi morali pomagati. Poslije je shvatio da ga brižljivo nadziru. Njegovi su pretpostavljeni znali iz iskustva što bi se moglo dogoditi, pa su takoreći očekivali takve neke znakove umora.

Slijedili su neslužbeni, ljubazni razgovori s nadležnima u njihovim sobama na prvom katu, razgovori koji nisu ništa postigli. Poslije je, na preporuku iz Washingtona i uz Keithov pristanak, bio premješten s Istočne obale na Srednji Zapad – na Lincolnov međunarodni aerodrom, na službu u kontrolnom tornju. Smatralo se da će promjena okoline dobro djelovati na njega. Viši su službenici, obuzeti stanovitom čovječnošću, isto tako znali da je Keithov stariji brat upravitelj Lincolnova aerodroma. Možda će mu i utjecaj Mela Bakersfelda pomoći da prebrodi krizu. Iako je Natalie voljela Maryland, preselila se s mužem bez pogovora.

Ta zamisao nije upalila.

Keitha je i dalje progonio osjećaj krivnje, a isto tako i noćne more koje su se razvijale i poprimale nove oblike, mada je ono osnovno ostalo isto. Spavao je samo s pomoću barbiturata koje mu je propisao neki Melov prijatelj liječnik.

Mel je shvaćao djelomice bratov problem, ali ne čitav. Keith je još čuvao za sebe tajnu spoznaju da je dangubio u nužniku u Leesburgu. Poslije je Mel, opažajući kako Keith propada, nagovarao brata da potraži pomoć od psihijatra, ali je Keith to odbio. On je sasvim jednostavno rasuđivao. Zašto da traži nekakav lijek, nekakav obredni hokus-pokus da zaštiti svoju krivnju, kad je ta krivnja stvarna, kad je ne može ništa ni na nebu ni na zemlji, pa ni klinička psihijatrija, nimalo izmijeniti?

Keithova je potištenost toliko narasla da se čak i Natalijina elastična narav pobunila protiv njegova neraspoloženja. Natalie je znala da on slabo spava, ali nije imala pojma o snovima koji ga muče. Jednog ga je dana upitala ljutito i

nestrpljivo: – Pa zar ćemo do kraja života živjeti kao isposnici? Zar se nećemo nikad više zabavljati, smijati se onako kako smo se nekad smijali? Ako ti kaniš i dalje tako živjeti, znaj samo jedno, da ja ne kanim i da neću dopustiti ni da Brian i Theo odrastu u ovakvim žalosnim prilikama.

Pošto Keith nije ništa odgovorio, Natalie produži: – Ja sam ti već rekla da su naš život, naš brak i naša djeca važniji od tvog posla. Ako ti više ne možeš podnositi takav posao – a i zašto bi ako te toliko stoji? – onda ga ostavi i nađi nešto drugo! Znam što mi uvijek odgovaraš na to, da nećeš toliko zarađivati, da ćeš izgubiti penziju. Ali to nije najvažnije, nekako ćemo se već snaći. Ja ću, Keithe Bakersfelde, preuzeti na sebe sve poteškoće koje mogu nastati, i možda ću malo kukati, ali neću mnogo, jer će ipak biti bolje nego što je sada. – Suze samo što joj nisu navrle na oči, ali je nekako uspjela dovršiti: – Upozoravam te da ja neću moći dugo ovako. Ako tako nastaviš, možda ćeš ostati sam.

Tada je jedini put Natalie nagovijestila mogućnost da se njihov brak raspadne. I tada je Keith prvi put pomislio na samoubojstvo.

Poslije se ta pomisao pretvorila u odluku.

OTVORIŠE SE VRATA ZAMRAČENE GARDEROBE. ŠKLJOCNU PREKIDAČ, KEITH SE opet obrete u kontrolnom tornju Lincolnova međunarodnog aerodroma žmirkajući zbog svjetla žarulje na stropu.

Ušao je jedan drugi kontrolor koji je bio na redu da predahne. Keith odloži netaknute sendviče, zatvori svoj pretinac i pođe u radarsku sobu. Njegov ga kolega radoznalo pogleda. Ni jedan ni drugi ne prozboriše ni riječi.

Keith se upita je li prošla kriza u vezi s mlažnjakom zračnih snaga KC-135 kojemu se pokvario radio. Po svoj je prilici prošla. Bit će da su se avion i njegova posada sretno spustili. Nadao se da je tako. Nadao se da će večeras ostati, nekome, nešto dobro.

Ulazeći u radarsku sobu, opipa ključ sobe u »O’ Hagan Innu« da se još jednom uvjeri da je tu. Uskoro će mu zatrebati.

4.

Slijepi putnik

PROŠLO JE BILO GOTOVO SAT VREMENA OTKAKO SE TANYA LIVINGSTON RASTALA S Melom Bakersfeldom u središnjem predvorju glavne pristanišne zgrade. Iako se dotle koješta dogodilo, još se i sad sjećala kako su im se ruke dotakle pred liftom i kako je on rekao: »Imat ću bar razlog da vas večeras još jednom vidim«.

Tanya se svesrdno nadala da se i Mel sjeća i, mada je znala da on mora u grad, nadala se da će naći vremena da prije toga svrati do nje.

»Razlog« na koji je Mel ciljao – kao da je uopće trebao neki razlog – bila je njegova radoznalost zbog poruke koju je Tanya primila u kavani. »Ima jedan slijepi putnik na letu 80,« rekao joj je službenik Trans Amerike. »Zovu vas,« i »Kako čujem, ovo je malo teži slučaj.«

Pokazalo se već da je službenik imao pravo.

Tanya je opet bila u malom, privatnom salonu iza šaltera Trans Amerike, gdje je već ranije tješila mladu izbezumljenu blagajnicu Patsy Smith. Ali je sad, mjesto Patsy Smith, sjedila pred njom sitna starica iz San Diega.

– Vi ste to već i prije radili, je l’te? – priupita je Tanya.

– Pa jesam, draga moja. Koliko puta!

Sitna starica sjedila je udobno opuštena, sklopivši otmjeno ruke u krilu, a u rukama je držala čipkast rupčić. Bila je uredno odjevena, u staromodnoj bluzi s visokim ovratnikom, i kao da je bila nečija prabaka koja je pošla u crkvu. Ali je mjesto toga bila uhvaćena kako bespravno, bez karte, leti iz Los Angelesa u New York.

Tanya se sjećala da je negdje pročitala kako je već 700 godina prije naše ere bilo slijepih putnika, na brodovima Feničana koji su plovili Levantom. U ono je doba kazna za one koje su uhvatili bila smrt u groznim mukama – odraslim bi slijepim putnicima rasporili trbuh, a djecu su živu spaljivali na žrtvenicima.

Odonda su se kazne smanjivale, ali se nije smanjio broj slijepih putnika.

Tanya se pitala zna li itko, izvan ograničenog kruga zrakoplovnih službenika, koliko se raširila epidemija slijepih putnika otkako su avioni na mlazni pogon ubrzali tempo putničkog zrakoplovstva i postavili na nj veće zahtjeve. Vjerojatno ne zna. Zrakoplovne kompanije trude se svim silama da se o tome što manje govori, jer se boje da bi se, kad bi se te činjenice saznale, još više povećao broj putnika koji ne plaćaju kartu. Ali ima ljudi koji znaju kako je sve to jednostavno, a među njima je bila i sitna starica iz San Diega.

Zvala se Ada Quonsett. Tanya je provjerila tu činjenicu u njezinoj knjižici socijalnog osiguranja. Gospođa Quonsett zacijelo bi bila stigla u New York neotkrivena da nije u nečemu pogriješila. Povjerila se bila jednom svom suputniku koji je to saopćio stjuardesi. Stjuardesa je javila kapetanu koji je obavijestio o tome radio-vezom aerodrom, gdje su staricu dočekali jedan blagajnik i čuvar. Oni su je doveli Tanyi, čiji je posao, između ostaloga, bio i da se bakće sa slijepim putnicima koje zrakoplovna kompanija uspije uhvatiti.

Tanya poravna svoju tijesnu, urednu uniformu kretnjom koja joj je bila prešla u naviku.

– Dobro – reče – mislim da će biti najbolje da mi sve ispričate.

Starica raširi ruke i pomaknu malko čipkasti rupčić.

– Pa eto vidite, ja sam udovica, a imam kćerku koja je udata u New Yorku. Ponekad se osjećam osamljena i zaželim da je posjetim. I onda odem u Los Angeles i ukrcam se u neki avion koji leti u New York.

– Samo tako? Bez karte.

Gospođa se Quonsett zgranu.

– Ah, draga moja, pa ja ne mogu priuštiti sebi da kupim kartu. Ja sam samo socijalno osigurana i imam malu penziju po svom pokojnom mužu. Jedino mogu nekako platiti autobusnu kartu od San Diega do Los Angelesa.

– Autobus ipak plaćate?

– Ah, pa da. Autobusni su šoferi veoma strogi. Jednom sam kupila kartu samo do prve stanice i mislila sam ostati u autobusu do kraja. Ali oni provjeravaju karte u svakom gradu i šofer je otkrio da mi karta ne vrijedi. Bili su veoma neugodni. To vam nisu kao ljudi u avionskim kompanijama.

– Zanima me zašto se ne ukrcavate na aerodromu u San Diegu – reče Tanya.

– Pa, na žalost, draga moja, ondje me već poznaju.

– Hoćete da kažete da su vas u San Diegu već uhvatili?

Sitna starica klimnu glavom.

– Da.

– A jeste li putovali kao slijepi putnik i avionima drugih kompanija? Osim naših?

– Ah, pa da. Ali najviše volim Trans Ameriku.

Tanya je nastojala ostati ozbiljna, iako to nije bilo lako s obzirom na to što je razgovor tekao kao da je riječ o šetnji do trgovine na prvom uglu. Ali se držala ravnodušno kad ju je upitala: – A zašto, gospođo Quonsett, najviše volite Trans Ameriku?

– Pa, u New Yorku su vaši ljudi uvijek tako razumni. Pošto proboravim kod kćerke sedmicu-dvije i zaželim se vratiti kući, odem lijepo u vaš ured i kažem im.

– Kažete im istinu? Da ste doputovali u New York kao slijepi putnik?

– Tako je, draga moja. Oni me onda pitaju kojeg sam datuma doputovala i koji je bio broj leta, što ja uvijek pribilježim da ne bih zaboravila. Onda oni pogledaju u neke papire.

– U putnu listu – reče Tanya. Pitala se da li je ovaj razgovor stvaran ili tek plod njene mašte.

– Da, draga moja, mislim da to tako zovu.

– Nastavite, molim vas!

Sitna starica kao da se iznenadi. – Pa nema tu više šta da se priča. Nakon toga me jednostavno pošalju kući. Obično još istog dana jednim od vaših aviona.

– I to je sve? Ništa vam drugo ne kažu?

Gospođa Quonsett blago se osmjehnu, kao da je na popodnevnom čaju na župnom dvoru. – Pa ponekad me malo izgrde. Kažu mi da nisam dobra i da ne smijem to više činiti. Ali to zbilja nije bogzna šta, nije li tako?

– Pa nije – reče Tanya. – Dakako da nije.

Tanya shvati da je najjednostavnije od svega da je sve to zacijelo istina. U zrakoplovnim kompanijama znaju da se to često događa. Slijepi se putnik naprosto ukrca u avion – a ukrcati se može na mnogo načina – i mirno sjedi čekajući da avion poleti. Ako se slijepi putnik kloni prvog razreda gdje se putnici mogu lako identificirati, i ako avion nije pun, po svoj ga prilici neće uopće otkriti. Istina je da stjuardese prebrojavaju glave i da se broj glava možda neće poklapati s putnom listom. U tom se času obično posumnja da se u avionu nalazi slijepi putnik, ali tada odgovornom službeniku preostaju samo dvije mogućnosti. Ili da pusti da avion odleti i da u putnu litsu zabilježi da se broj putnika ne slaže s brojem karata, ili da pregleda karte svim putnicima u avionu.

Ako se odluči za ovo drugo, izgubit će najmanje pola sata, a dotle će se cijena zadržavanja mlažnjaka vrijednog šest milijuna dolara vrtoglavo popeti. Poremetit će se red letenja na polasku i usputnim stanicama. Putnici koji moraju prijeći u drugi avion, ili imaju ugovorene sastanke, postat će nervozni i nestrpljivi, a kapetan koji je poznat po svojoj točnosti razbjesnit će se na službenika. Službenik će pak pomisliti da se možda ionako zabunio. Štaviše, ako ne bude našao dovoljno razloga za zadržavanje, poslije će dići na njega vatru upravitelj transporta. A na kraju, ako i pronađe slijepog putnika, gubitak u dolarima i ugledu znatno će premašiti cijenu jedne jedine karte.

I tako bi službenik učinio jedino što je pametno – zatvorio bi vrata i pustio avion da odleti.

I to je obično bio kraj. Kad bi avion jednom poletio, stjuardese bi imale suviše posla da bi još pregledavale karte, a putnici jamačno ne bi trpjeli da ih zadržavaju i gnjave radi toga na kraju puta. I tako bi slijepi putnik nesmetano otišao a da ga nitko ništa nije ni pitao.

Ono što je sitna starica ispričala Tanyi o povratku bila je isto tako istina. Zrakoplovne kompanije zastupaju stanovište da ne smije biti slijepih putnika, a ako ih već ima, da su sami tome krivi. Iz tih istih razloga kompanije preuzimaju odgovornost da vrate slijepe putnike do njihova mjesta ukrcavanja, a kako

nemaju drugog načina da to učine, prekršitelji se vraćaju kući kao i ostali putnici, koristeći se normalnim uslugama, pa i jelom zrakoplovne kompanije.

– I vi ste veoma simpatični – reče gospođa Quonsett. – Ja odmah vidim kad imam posla sa simpatičnim ljudima. Ali vi ste mnogo mlađi od ostalih u vašoj kompaniji, mislim od onih koje sam upoznala.

– Mislite onih koji imaju posla s varalicama i slijepim putnicima?

– Tako je. – Činilo se da se starica nije nimalo postidjela. Ona odmjeri Tanyu pogledom. – Rekla bih da vam je dvadeset osam godina.

Tanya će kratko: – Trideset sedam.

– A kao da ste tek sazreli. Možda je to zato što ste udati.

– Prestanite s tim – reče Tanya. – To vam neće pomoći.

– Ali jeste udati.

– Bila sam. Sad više nisam.

– Kakva šteta! Mogli biste imati lijepu djecu. Riđokosu kao i vi.

Riđokosu, možda, ali ne i prosijedu, pomisli Tanya, koja je tog jutra ponovo opazila sjedine u svojoj kosi. Što se tiče djece, mogla joj je objasniti da ima dijete koje je sad kod nje u stanu i valjda spava. Ali se mjesto toga strogo obrati gospođi Adi Quonsett:

– To što ste učinili nije pošteno. Prevarili ste nas, prekršili ste zakon. Valjda vam je jasno da vas možemo sudski goniti.

Prvi put staričinim licem proletje slavodobitan izraz. – Ali me nećete goniti, je li? Nikad nikoga ne tužite sudu.

Tanya pomisli da zaista nema smisla nastavljati ovaj razgovor. Veoma je dobro znala, isto kao i gospođa Quonsett, da zrakoplovne kompanije nikad sudski ne gone slijepe putnike, jer smatraju da bi im takva reklama više štetila nego koristila.

Ipak, možda bi još mogla s pomoću nekoliko pitanja izvući neke informacije koje će joj ubuduće dobro doći.

– Gospođo Quonsett – reče Tanya – budući da ste besplatno mnogo putovali avionima Trans Amerike, najmanje što možete učiniti za nas jest da nam malo pomognete.

– Vrlo ću vam rado pomoći ako mogu.

– Htjela bih znati kako se ukrcavate u naše avione.

Starica se nasmiješi.

– Pa, draga moja, ima više načina. Ja se nastojim poslužiti uvijek drugim načinom.

– Molim vas, pričajte mi o njima!

– Pa, obično nastojim doći na aerodrom dovoljno rano da nabavim propusnicu za ukrcavanje.

– A nije li to teško nabaviti?

– Propusnicu za ukrcavanje? Ma kakvi, to je veoma lako. Danas avionske kompanije upotrebljavaju za propusnice korice karata. Lijepo odem do jednog

šaltera i kažem da sam izgubila korice, i zamolim da mi dadu druge. Obično izaberem šalter gdje službenici imaju pune ruke posla i gdje čeka mnogo ljudi u redu. I oni mi uvijek dadu korice.

Dakako da dadu, pomisli Tanya. To je normalno i putnici to često traže. Samo što većina ljudi, za razliku od gospođe Quonsett, traže nove korice za kartu iz opravdanih razloga.

– Ali to su korice na kojima ništa ne piše – istaknu Tanya. – One ne vrijede same po sebi kao propusnica.

– Pa sama ispunim što treba – u klozetu. Uvijek nosim sa sobom stare propusnice, pa znam što treba napisati. I uvijek imam u torbici veliku crnu olovku. – Odloživši čipkasti rupčić u krilo, gospođa Quonsett otvori svoju crnu torbicu ukrašenu perlama. – Vidite?

– Vidim – reče Tanya, pruži ruku i izvadi olovku iz torbice. – Mogu li je zadržati?

Gospođi Quonsett kao da baš nije bilo pravo. – To je zaista moja olovka. Ali ako je želite, valjda ću već nekako nabaviti drugu.

– Nastavite – reče Tanya. – I tako ste se domogli propusnice za ukrcavanje. I šta onda?

– Pa odem tamo gdje stoji avion.

– Do putničkog ulaza?

– Tako je. Tu čekam dok ne vidim da mladić koji pregledava karte ima pune ruke posla, kao što uvijek ima kad naiđe mnogo ljudi zajedno. Onda prođem pored njega i ukrcam se u avion.

– A ako vas tko pokuša zaustaviti?

– Pa nitko me ne zaustavlja ako imam propusnicu.

– Ni stjuardese?

– Pa to su vam, draga moja, mlade djevojke. Obično razgovaraju među sobom ili gledaju muškarce. Samo pogledaju broj leta, a to uvijek točno napišem.

– Ali rekli ste da nemate uvijek propusnicu.

Gospođa Quonsett pocrvenje.

– Onda, na žalost, moram izmisliti neku malu nedužnu laž. Ponekad kažem da idem u avion da se oprostim sa kćerkom, a znate, većina kompanija to dopušta. Ili, ako je avion odnekud doletio, onda kažem da se vraćam na svoje mjesto, ali da sam ostavila kartu u avionu. Ili im kažem da mi se sin upravo ukrcao, a da je zaboravio lisnicu, pa mu je želim predati. U ruci držim lisnicu i to najbolje pali.

– Da – reče Tanya – vjerujem da pali. Čini se da ste vi sve dobro promislili. – Ona pomisli da ima dovoljno građe da sastavi okružnicu za sve stjuardese i službenike koji pregledavaju karte. Ipak je sumnjala da će to mnogo vrijediti.

– Moj pokojni muž naučio me da budem u svemu temeljita. On je bio nastavnik – geometrije. Uvijek je govorio da treba misliti na svaki kut.

Tanya oštro pogleda gospođu Quonsett. Da je ona ne vuče pomalo za nos?

Lice sitne starice iz San Diega ostalo je mirno. – Ima još nešto vrlo važno što vam nisam spomenula.

U drugom kutu salona zazvoni telefon. Tanya pođe da se javi.

– Je li ona stara rospija još kod vas? – Bijaše to područni upravitelj transporta, koji je bio odgovoran za sve operacije Trans Amerike na Lincolnovu međunarodnom aerodromu. Taj inače miran, dobroćudan šef bio je večeras nekako razdražljiv. Očito su na njemu ostavila trag tri dana i tri noći kašnjenja letova, upućivanja nezadovoljnih putnika na druge rute i vječito bockanje glavnog sjedišta kompanije na Istočnoj obali.

– Jest – odgovori Tanya.

– Jeste li izvukli iz nje kakvu korist?

– Veoma mnogo. Poslat ću vam izvještaj.

– Onda upotrijebite bar ovaj put i koje veliko slovo da ga mogu pročitati!

– Razumijem, gospodine.

Izgovorila je »gospodine« prilično jetko tako da je nastala kratka šutnja. Tada upravitelj progunđa: – Oprostite, Tanya! Čini mi se da prenosim na vas ono što dobivam iz New Yorka. Kao brodski mali kad udari nogom brodsku mačku, samo što vi niste mačka. Mogu li što učiniti za vas?

– Trebam jednu običnu kartu do Los Angelesa za gospođu Adu Quonsett.

– Je li to ta stara kvočka?

– Jest.

Upravitelj će kiselo: – Vjerojatno na trošak kompanije.

– Jest, na žalost.

– Najmrže mi je od svega što ćemo joj dati prednost pred čestitim putnicima koji plaćaju karte i koji već sate i sate čekaju. Ali valjda imate pravo. Glavno da je se nekako otarasimo.

– I ja mislim.

– Odobrit ću vam taj zahtjev. Možete podići kartu na blagajni. Ali nemojte zaboraviti izvijestiti o tome one u Los Angelesu da aerodromska policija isprati staru vješticu s aerodroma.

Tanya će potiho:

– Reklo bi se da je Whistlerova Majka[4].

Upravitelj promrsi: – Neka joj onda Whistler plati kartu.

Tanya se nasmiješi i vrati se do gospođe Quonsett.

– Rekli ste da ima još nešto važno u vezi s ukrcavanjem u avione što mi još niste rekli.

Sitna starica oklijevaše. Usta su joj se bila očito stisnula kad je Tanya u toku telefonskog razgovora spomenula povratak u Los Angeles.

---

[4] James Whistler (1834-1903), američki slikar čije je najpoznatije djelo portret vlastite majke. (Prev.)

– Pa ispričali ste mi gotovo sve – nagovaraše je Tanya. – Možete mi onda sve reći. *Ako* uopće ima još šta.

– Svakako da ima. – Gospođa Quonsett klimnu kruto i izvještačeno glavom. – Htjela sam reći da ne valja putovati velikim avionima, mislim, onim glavnim koji lete bez slijetanja preko cijele zemlje. Oni su često puni, pa su sjedala numerirana, čak i u turističkom razredu. Zbog toga je teže ukrcati se, ali sam se jedanput ipak ukrcala kad sam vidjela da nema mnogo putnika.

– Vi, dakle, ne putujete direktnim linijama. A zar vas ne otkriju na usputnim stanicama?

– Pa, pravim se da spavam. Obično me ne diraju.

– Ali su vas ovaj put dirali.

Gospođa Quonsett stisnu usne u tanku, prijekornu crtu. – To je sve maslo onoga čovjeka što je sjedio pored mene. Bio je vrlo nepošten. Ja sam mu se povjerila, a on me odao stjuardesi. Eto što se događa kad vjerujete ljudima.

– Gospođo Quonsett – reče Tanya – vjerujem da ste čuli da ćemo vas poslati natrag u Los Angeles.

Staračke, sive oči malko se zakrijesiše. – Jesam, draga moja. Bojala sam se da će tako ispasti. Ali bih htjela još popiti šalicu čaja. Pa, ako sad mogu otići, recite mi kad da se vratim...

– A, nećemo tako! – Tanya odlučno zavrtje glavom. – Nećete više nikamo sami. Možete popiti šalicu čaja, ali će vas pratiti jedan naš službenik. Ja ću ga sad pozvati i on će ostati s vama sve dok se ne ukrcate u avion koji leti u Los Angeles. Kad bih vas pustila da idete kud hoćete po ovoj pristanišnoj zgradi, točno znam što bi se dogodilo. Začas biste se našli u nekom avionu koji leti u New York.

Tanya je vidjela po krotkom neprijateljskom pogledu gospođe Quonsett da je dobro pogodila.

Nakon deset minuta bile su sređene sve formalnosti. Izdana je rezervacija za jedno mjesto u avionu koji je trebalo da poleti u Los Angeles za sat i pol. Taj je avion letio bez slijetanja do odredišta, pa gospođa Quonsett nije nikako mogla uz put izići iz aviona i krenuti natrag. Upravitelj transporta u Los Angelesu obaviješten je o tome teleprinterom, a posada aviona kratkim pisamcetom.

Sitnu staricu iz San Diega predali su u ruke jednom službeniku Trans Amerike – mladom početniku koji joj je mogao biti unuk.

Tanya je dala točne upute tom službeniku, Peteru Coakleyju. – Vi ćete ostati s gospođom Quonsett do polijetanja aviona. Ona kaže da želi popiti šalicu čaja, pa je odvedite u kavanu neka popije čaj. I neka pojede nešto ako želi, iako će u avionu večerati. Ali, štogod bude radila, ostanite uz nju! Ako treba da ide u klozet, čekajte je pred vratima! Inače je nemojte puštati s oka. Kad bude vrijeme da se ukrca u avion, odvedite je do putničkog ulaza, otpratite je do aviona i predajte na brigu glavnoj stjuardesi. Upozorite stjuardesu da je nipošto ne pušta više iz aviona. Ona ima pun koš trikova i uvjerljivih izgovora, pa zato dobro pripazite na nju!

Prije nego što pođoše, sitna starica uhvati mladog službenika ispod ruke. – Nadam se, mladiću, da mi nećete zamjeriti. Dandanas je staricama potrebna podrška, a vi me veoma podsjećate na mog dragog zeta. I on je veoma zgodan, ali je, naravno, mnogo stariji od vas. Čini se da vaša kompanija zaista zapošljava simpatične ljude. – Gospođa Quonsett pogleda prijekorno Tanyu. – Bar su u većini simpatični.

– Upamtite što sam vam rekla – opomenu Tanya Petera Coakleyja. – Ona vam je puna trikova.

Gospođa Quonsett reče strogo: – To nije baš lijepo od vas. Uvjerena sam da će ovaj mladić sam stvoriti svoje mišljenje.

Službenik se snebivljivo smješkao.

Gospođa se Quonsett na vratima okrenu i reče Tanyi: – Bez obzira na vaše ponašanje, draga moja, vjerujte mi da vam nisam ništa zamjerila.

Nakon dvije-tri minute Tanya ode iz malog salona, u kojem je večeras vodila dva razgovora, i vrati se u glavni ured Trans Amerike na polukatu. Opazila je da je četvrt do devet. Za svojim stolom u velikom ograđenom prostoru razmišljala je o tome ima li njena kompanija posljednji put posla s gospođom Adom Quonsett. Sumnjala je u to. Na svom pisaćem stroju bez velikih slova poče pisati izvještaj upravitelju transporta.

za: ut
od: tanye liv’stn
prdmt: whistlerova mama

Zastade pitajući se gdje li je sad Mel Bakersfeld i hoće li doći.

5.

Melova rasprava s Vernonom

MEL BAKERSFELD ZAKLJUČI DA NE MOŽE VEČERAS OTIĆI U GRAD.

Bio je u svom uredu, na polukatu. Zamišljeno je bubnjao prstima po svom pisaćem stolu gdje je telefonski dobivao najnovije izvještaje o operativnom stanju aerodroma.

Pista 30 bila je još neupotrebljiva, zakrčena zaglibljenim mlažnjakom Aéreo Mexicana. Zato je opće stanje na pistama bilo kritično i sve je više aviona kasnilo – i u zraku i na zemlji. Bilo je posve moguće da će morati zatvoriti aerodrom u roku od nekoliko sati.

Dotle su avioni i dalje polijetali preko Meadowooda koji je bio pravi osinjak. Telefonske centrale na aerodromu i u kontrolnom tornju bile su neprestano zauzete zbog poziva stanovnika Meadowooda, koji su ostali kod kuće i ogorčeno se žalili. Mel je doznao da su mnogi drugi na protestnom sastanku, a sad se proširio glas – koji mu je prije nekoliko minuta prenio šef kontrolnog tornja – da se sprema nekakva javna demonstracija večeras na aerodromu.

Mel pomisli mračno da bi mu sad još samo trebala gomila demonstranata na uzletištu.

Jedino je bilo dobro što je opasnost trećeg stupnja prošla, pošto se mlažnjak zračnih snaga KC-135 bio sretno spustio. Ali to što je prošla jedna opasnost nije bilo nikakvo jamstvo da neće iskrsnuti neka druga. Mel nije zaboravio na onu neodređenu nelagodu, slutnju opasnosti, koja ga je bila obuzela prije jedan sat na uzletištu. Još mu nije davao mira taj osjećaj koji nikako nije mogao odrediti ni opravdati. Ali i bez tog osjećaja druge su okolnosti bile dovoljne da ga zadrže na aerodromu.

Cindy koja ga još čeka u onom svom dobrotvornom cirkusu dići će, naravno, strašnu vatru. Ali je ona ionako ljuta što on kasni. Morat će se pripremiti da podnese još više njene srdžbe zato što uopće neće doći. Pomisli da neće biti zgorega da se odmah izloži prvom plotunu. U džepu mu je bio komadić papira na kojem je bio zapisao broj telefona u gradu, gdje se nalazila Cindy. Izvadi papirić i nazva taj broj.

Kao i prvi put, trebalo je nekoliko minuta da Cindy dođe do telefona, a kad je došla, nije uopće u njenu glasu bilo one žestine koje je bilo u toku njihova prvog razgovora, nego samo ledena hladnoća. Šutke je slušala dok joj je Mel tumačio zašto je prijeko potrebno da ostane na aerodromu. Budući da nije bilo prepirke koju je očekivao, opazio je da se zapliće u govoru, da navodi zakučaste izgovore koji ni njemu samom nisu bili potpuno uvjerljivi. Iznenada ušutje.

Nastade stanka, a tada ga Cindy hladno upita: – Jesi li završio?

– Jesam.

Njen je glas takav kao da razgovara s nekim mrskim i tuđim čovjekom.

– Nimalo se ne čudim jer se nisam ni nadala da ćeš doći. Kad si rekao da ćeš doći, pomislila sam da, po običaju, lažeš.

On će plahovito: – Nisam lagao i to nije moj običaj. Već sam ti rekao večeras, koliko sam ti puta...

– Ja sam mislila da si završio.

Mel umuknu. Kakva korist od svega toga? Umorno joj prepusti riječ: – Nastavi!

– Kao što sam ti htjela reći kad si me prekinuo, opet po običaju...

– Cindy, za ime božje!

–... znala sam da lažeš, pa sam imala vremena da malo razmišljam. – Ona zastade u govoru. – Kažeš da ostaješ na aerodromu.

– Čini mi se da je o tome bila riječ...

– Do kada?

– Do ponoći, a možda i cijelu noć.

– Onda ću ja doći tamo. Možeš me očekivati.

– Slušaj, Cindy, to nema smisla. Nije vrijeme ni mjesto za to.

– Onda ćemo učiniti da bude vrijeme, a za ono što ti imam reći svako je mjesto dobro.

– Cindy, molim te, urazumi se! Ja se slažem da ima stvari o kojima treba da porazgovaramo, ali...

Mel ušutje jer shvati da razgovara sa samim sobom. Cindy je spustila slušalicu.

On odgurnu telefon i ostade sjediti u pustoj sobi razmišljajući. Tada, ne znajući pravo zašto, dignu opet slušalicu i po drugi put te večeri nazva svoju kuću. Prvi put se bila javila Roberta, a ovaj put gospođa Sebastiani koja im je obično čuvala djecu.

– Nazvao sam vas samo da čujem je li sve u redu – reče Mel. – Jesu li curice u krevetu?

– Roberta jest, gospodine Bakersfelde, a Libby se upravo sprema da legne.

– Mogu li razgovarati s Libby?

– Pa ovaj... samo nakratko, ako obećate da nećete dugo razgovarati.

– Obećavam.

Mel pomisli da je gospođa Sebastiani, kao i obično, pedagoški raspoložena. Kadgod je bila na dužnosti, zahtijevala je poslušnost, ne samo od djece nego i od cijele obitelji. Ponekad se pitao imaju li Sebastianijevi – ona je imala nekakvog plašljivog muža koji se kadikad pojavljivao – ikakvih emocionalnih bračnih problema. Sve je mislio da nemaju. Gospođa Sebastiani ne bi nikad to dopustila.

Čuo je kako se tapkanje Libbynih nožica približava telefonu.

– Tata – reče Libby – hoće li naša krv uvijek teći u nama?

Libbyna su pitanja bila uvijek različita i zanimljiva. Načinjala je nove teme kao da otvara darove ispod božičnog drvceta.

– Neće uvijek, draga moja; ništa nije vječno. Samo dok živiš. Tvoja krv teče u tebi sedam godina, otkako ti je srce počelo kucati.

– Ja osjećam svoje srce – reče Libby. – U koljenu.

Htjede joj objasniti kako srce nije u koljenu, kako krv kola po arterijama i venama, ali se predomisli. Za sve to bit će dovoljno vremena. Najvažnije je da čovjek osjeća da ima srce, ma gdje ono bilo. Libby je imala instinkt za sve što je bitno. On je na mahove imao dojam da je ona svojim sitnim ručicama ubrala zvijezde istine.

– Laku noć, tata!

– Laku noć, srce!

Mel još nije bio načistu zašto je telefonirao, ali mu je bilo drago što je to učinio.

Što se tiče Cindy, ona obično učini sve što naumi, pa je posve vjerojatno da će zaista doći poslije na aerodrom. A možda ima i pravo. Oni treba da riješe neka osnovna pitanja, prvenstveno treba li da se radi djece sačuva prazna ljuska njihova braka. Ovdje će bar biti nasamu, neće ih čuti Roberta i Libby koje su se već naslušale njihovih svađa.

Trenutno Mel nije imao nikakva posebna posla osim da bude spreman. Izišao je iz svoje sobe na ograđeni hodnik na polukatu i zagledao se u vrevu koja je neprekidno vladala u glavnoj dvorani.

Mel pomisli kako nije daleko doba kad će se glavne dvorane na aerodromima iz temelja promijeniti. Uskoro će se morati nešto poduzeti da se preinači sadašnji nedjelotvorni način na koji se ljudi ukrcavaju u avione i iskrcavaju iz njih. Odviše je nespretno i sporo ovo kako ljudi, pojedinačno, hodaju amo-tamo. Svake godine novi avioni stoje sve više i više milijuna dolara, a u isto se vrijeme sve više povećava cijena njihova beskorisnog zadržavanja na zemlji. Projektanti aviona i planeri zrakoplovnih kompanija trude se da avioni što više lete, jer time donose dobit, i da se što manje zadržavaju na zemlji, jer se time ništa ne dobiva.

Već se spremaju planovi za »ljudske mahune« – zasnovane na principu »iglua« American Airlinesa, koji se danas upotrebljavaju za utovar robe u teretne avione. Većina drugih kompanija ima svoje varijante sistema »iglua«. Teretni su iglui samostalni odjeljci oblikovani tako da točno pristaju u trup mlažnjaka. Svaki se iglu prethodno natovari robom određenog oblika i veličine, podigne se na razinu trupa aviona i u roku od nekoliko minuta smjesti u mlažnjak. Za razliku od običnih putničkih aviona, unutrašnjost je teretnog mlažnjaka obično nalik na praznu školjku. Kad teretni avion stigne do skladišta aerodroma, iglui se iz aviona istovare, a novi se utovare. Cijeli se avion može brzo i lako isprazniti i napuniti i biti spreman da ponovo poleti.

»Ljudske mahune« bit će adaptacija te iste zamisli. Mel je već vidio nacrte tipa koji se upravo razmatra. To će biti male, udobne kabine sa sjedalima, u koje

će putnici ulaziti na određenom kontrolnom mjestu na aerodromu. Zatim će se »mahune« prebaciti pomičnim trakama – sličnim onima na kojima se danas prebacuje prtljaga – na rampu. Putnici će sjediti dok se »mahune« budu ulagale u avion koji je možda doletio prije svega nekoliko minuta, ali je već istovario druge »mahune« u kojima su doputovali drugi putnici.

Kad se »mahune« utovare i namjeste, prozori će se na njima poklopiti s prozorima u trupu aviona. Vrata će se na kraju svake »mahune« moći složiti tako da će stjuardese i putnici moći prolaziti kroz druge odjeljke. Bifei sa svježom hranom i novim stjuardesama ulagat će se u avione kao zasebne »mahune«.

Taj će se sistem moći poslije i usavršiti tako da će se putnici ukrcavati u »ljudske mahune« u gradu, ili tako da putnici prelaze iz jednog aviona u drugi a da uopće ne ustaju sa svojih sjedala.

Slična je zamisao i »letećeg salona« koja se već razrađuje u Los Angelesu. Svaki salon, sa četrdeset sjedala, bit će napola autobus, a napola helikopter. Sam će se kretati ulicama kroz grad i predgrađa, a onda će se, na mjesnom uzletištu helikoptera, pretvoriti u »mahunu« ispod golema helikoptera koji će ga odnijeti na aerodrom.

I sve će to tako biti, razmišljaše Mel Bakersfeld. Ili, ako baš ne tako, onda nekako slično, i to uskoro. Ljude koji rade u zrakoplovstvu očarava brzina kojom se fantastični snovi pretvaraju u zbilju.

Tok njegovih misli iznenada prekinu nečiji uzvik odozdo, iz glavne dvorane.

– Hej, Bakersfelde! Hej, ti, tamo gore!

Mel pogleda tko to viče. Nije bilo lako pronaći tog čovjeka jer se u isti čas pedesetak glava okrenulo gore da vide koga to zovu. Ipak, ubrzo opazi tko ga zove. Bio je to Egan Jeffers, visok, suhonjav Crnac u svijetlomrkim radnim hlačama i košulji kratkih rukava. Mahao mu je žustro svojom žilavom smeđom rukom.

– Dođi odmah dole, Bakersfelde! Čuješ li me! Imaš ovde problema.

Mel se osmjehnu. Jeffers, koji je imao koncesiju za čišćenje cipela u pristanišnoj zgradi, bio je čovjek na svoju ruku. Cerekajući se izazovno i široko svojim ružnim crtama lica, mogao je svašta izgovoriti a da mu ne padne vlas s glave.

– Čujem te, Egane Jeffersu. A kako bi bilo da ti dođeš gore?

Jeffersove se crte lica još više razvukoše.

– Šipak, Bakersfelde! Nemoj zaboravit da sam ja ovđe zakupnik.

– A ako zaboravim, vjerojatno ćeš mi pročitati zakon o građanskim pravima.

– Tako je, Bakersfelde! A sad mrdni dupetom i siđi dole!

– A ti pazi kako se izražavaš na mom aerodromu! – Smješkajući se svejednako, Mel se okrenu od ograde na polukatu i zaputi se prema službenom dizalu. Egan Jeffers čekao ga je dolje u dvorani.

Jeffers je vodio četiri čistionice cipela u pristanišnoj zgradi. Njegova koncesija nije bila jedna od glavnih, a parkiralište, restoran i novinski kiosci donosili su kudikamo veću dobit. Ali Egan Jeffers, bivši ulični čistač cipela, držao se važno kao da on sam uzdržava cijeli aerodrom.

– Mi imamo ugovor, ja i ovaj aerodrom. Točno?

– Točno.

– Negdje u toj nakićenoj bljezgariji piše da ja imadem is-klju-čiva prava na čišćenje cipela u ovim ovđe prostorijama. *Is-klju-čiva*. Točno?

– Točno.

– Kako rekoh, čovječe, ima ovđe njekih problema. Ajde za mnom Bakersfelde!

Prođoše kroz dvoranu i spustiše se u suteren pomičnim stepenicama niz koje je Jeffers grabio po dvije stepenice odjednom. U prolazu je srdačno mahnuo rukom nekolicini ljudi. Mel nije išao za njim baš kao sportaš jer je pazio na svoju povrijeđenu nogu.

Na kraju stepenica, pored nekoliko šaltera iznajmljivača automobila Hertza, Avisa i Nationala, Egan Jeffers mahnu rukom.

– Evo ga, Bakersfelde! Pogledaj! Oduzimlju čišćenje cipela iz ruku meni i momcima koji rade za mene.

Mel razgleda uzrok pritužbi. Na Avisovu šalteru pisalo je krupnim slovima na komadu kartona:

UZ POTPIS TAJ
UDARITE SJAJ
Uz najbolje želje
* * *
Trudimo se da vas zadovoljimo!

Dolje, na podu, stajao je rotacioni električni čistač cipela tako da je svatko tko je stajao pred šalterom mogao zaista učiniti ono što je pisalo.

Mela je to donekle zabavljalo, ali je u sebi uvažio prigovor Egana Jeffersa. Šalio se Jeffers ili ne šalio, bio je potpuno u pravu. U njegovu je ugovoru izričito stajalo da nitko drugi na aerodromu nema prava da čisti mušterijama cipele, baš isto tako kao što Jeffers nije imao prava da iznajmljuje automobile ili prodaje novine. Svaki je koncesionar bio jednako zaštićen zato što je dobar dio svojih prihoda odstupao aerodromu.

Egan Jeffers gledao je Mela kako prilazi šalteru iznajmljivača automobila. Mel je otvorio tanku knjižicu u kojoj su bili zapisani brojevi privatnih telefona viših aerodromskih službenika. Tu je bio i telefonski broj Avisova poslovođe. Kad se približio šalteru, službenica se automatski nasmiješila. Mel joj reče: – Dajte mi, molim vas, vaš telefon!

Ona se usprotivi: – Gospodine, ovo nije javna...

– Ja sam upravitelj aerodroma.

Mel posegnu za telefonom i okrenu broj. Često se događalo da ga nisu poznavali ljudi na njegovu aerodromu. Mel je uglavnom radio iza kulisa, daleko od očiju javnosti, tako da su ga namještenici malokad vidjeli.

Osluškujući telefonske signale, pomislio je da je šteta što ne može i druge probleme riješiti tako brzo i jednostavno kao što će riješiti ovaj.

Telefon je zvonio desetak puta, a onda je prošlo još nekoliko minuta dok se nije javio poslovođa Avisa: – Ovdje Ken Kingsley.

– Moglo se dogoditi da mi trebaju kola – reče Mel. – Gdje si bio?

– Igrao sam se s vlakovima mog klinca. Tako se najbolje rastresem od automobila, i ljudi koji mi zbog toga telefoniraju.

– Mora da je sjajno imati sina – reče Mel. – Ja imam samo kćeri. Ima li tvoj dečko smisla za tehniku?

– Pa to ti je osmogodišnji genijalac. Javi mi kadgod zaželiš da preuzme od tebe tu tvoju igračku od aerodroma.

– Svakako, Ken. – Mel namignu Eganu Jeffersu. – Ali sad bi tvoj mali mogao odmah nešto učiniti. Mogao bi ti instalirati kod kuće aparat za čišćenje cipela. Ja slučajno znam gdje je jedan takav aparat suvišan. A znaš i ti.

Nastade šutnja, a tada poslovođa Avisa uzdahnu.

– Pa zašto vi, ljudi, uvijek nastojite ugušiti svaki, pa i najmanji pokušaj da se pošteno unaprijedi trgovina?

– Pa uglavnom zato što smo hulje i gadovi. Ali znamo šta je red. Sjećaš li se one klauzule u ugovoru? – Svaku promjenu u radnim prostorijama mora prethodno odobriti uprava aerodroma. Zatim je tu još ona druga klauzula o miješanju u djelatnost drugih zakupnika.

– Sad mi je jasno – reče Kingsley. – Egan Jeffers objesio je nos.

– Pa recimo da nije baš oduševljen.

– Dobro, predajem se. Reći ću mojim ljudima neka maknu tu prokletu stvar. Je li strašno hitno?

– Pa nije zapravo – reče Mel. – Možeš to učiniti bilo kad u idućih pola sata.

– Gade jedan!

Ali je čuo kako se poslovođa Avisa smije spuštajući slušalicu.

Egan Jeffers klimnu glavom u znak odobravanja. Široki osmijeh bijaše mu još na mjestu. Mel tužno pomisli: »Ja sam veseli aerodromski cirkusant. Svakoga znam udobrovoljiti.« Šteta samo što ne može i sebe.

– To si obavio a-ma-ha, Bakersfelde! – reče Jeffers. – Samo pazi da se to opet ne desi! – On ode poslovnim korakom, svejednako blažen, prema pomičnim stepenicama koje su vozile gore.

Mel je polakše pošao za njim. U glavnoj dvorani gurala se svjetina ispred dva šaltera Trans Amerike, iznad kojih je pisalo:

Posebne prijave

Let broj 2 – *Zlatna galija*
Do Rima bez slijetanja

U blizini je Tanya Livingston živo razgovarala sa skupinom putnika. Dala je znak Melu i ubrzo mu pristupila.

– Ne smijem prekidati posao. Ovo je prava ludnica. Mislila sam da ćete u grad.

– Promijenio sam plan – reče Mel. – A ja sam opet mislio da ste vi gotovi s poslom.

– Upravitelj me transporta zamolio da još ostanem. Nastojimo otpremiti *Zlatnu galiju* na vrijeme. To je navodno radi prestiža, ali ja sve mislim da je pravi razlog to što kapetan Demerest ne voli čekati.

– Suviše ste neobjektivni – osmjehnu se Mel. – I ja sam, doduše, ponekad.

Tanya mahnu rukom prema podiju na kojem bijaše okrugla tezga, nekoliko koraka od njih. – Oko toga ste se vi onako grdno zakvačili s vašim zetom, zato je on tako bijesan na vas, je li?

Tanya je pokazala na šaltere gdje su se prodavale osiguravajuće police. Desetak je ljudi bilo poredano oko okrugle tezge, a većina je ispunjavala formulare za osiguranje. Iza tezge su dvije privlačne djevojke, od kojih je jedna bila naočita plavuša s krupnim dojkama, ispunjavale police.

– Da – prizna Mel – tu je uglavnom izvor našeg neslaganja – bar u posljednje vrijeme. Vernon i Društvo pilota misle da bi trebalo zabraniti na aerodromima štandove osiguravajućih zavoda i aparate za prodavanje polica. Ja ne mislim tako. Pograbili smo se oko toga pred Upravnim odborom aerodroma. Vernonu nije bilo drago, a ni sad mu nije drago što sam ja pobijedio.

– Znam. – Tanya ispitljivo pogleda Mela. – Neki se od nas ne slažu s vama. Mi mislimo da je kapetan Demerest taj put imao pravo.

Mel zavrtje glavom. – Onda se ne možemo složiti. Ja sam sve to više puta razmotrio, ali Vernonovi argumenti naprosto nemaju smisla.

Isto tako nisu imali smisla, po Melovu mišljenju, prije mjesec dana, kad je Vernon Demerest prisustvovao sjednici Upravnog odbora Lincolnova međunarodnog aerodroma. Vernon je zatražio da ga saslušaju u ime Društva pilota zrakoplovnih kompanija, koje je vodilo kampanju da se na svim aerodromima zabrani prodaja osiguravajućih polica.

MEL SE DOBRO SJEĆAO SVIH POJEDINOSTI S TE SJEDNICE.

Bila je to redovita sjednica Upravnog odbora koja se održavala u srijedu prije podne u sobi Upravnog odbora. Bilo je prisutno svih pet članova – gospođa Mildred Ackerman, privlačna crnokosa kućanica o kojoj se govorkalo da je gradonačelnikova ljubavnica i da je zato i imenovana za člana Upravnog odbora, te njena četiri kolege – jedan sveučilišni profesor koji je bio predsjednik, dva poslovna čovjeka iz grada i jedan umirovljeni sindikalni funkcioner.

Soba Upravnog odbora, obložena mahagonijem, nalazila se na polukatu glavne pristanišne zgrade. Na jednom kraju, na podiju, sjedili su u kožnim naslonjačima s pomičnim naslonima za lijepim ovalnim stolom članovi Odbora. Ispod njih je bio drugi, jednostavniji stol. Tu je predsjedao Mel Bakersfeld, a pored njega su sjedili njegovi šefovi odjela. Uz njih se nalazio stol za novinare, a u dnu je bio odjeljak predviđen za publiku, jer su sjednice Upravnog odbora bile nominalno javne. Ta su mjesta bila obično prazna.

Toga je dana jedini čovjek izvana bio kapetan Vernon Demerest, lijepo obučen u uniformu Trans Amerike. Četiri zlatne pruge blistale su mu na svjetlu koje je padalo sa stropa. Sjedio je i čekao u odjeljku za publiku, a po stolicama pored sebe bio je razastro knjige i spise. Upravni je odbor odlučio da iz usluge prvo sasluša kapetana Demeresta, prije svojih redovitih poslova.

Demerest ustade i obrati se Odboru samopouzdano kao i obično. Samo je povremeno zavirivao u svoje bilješke. Objasnio je da zastupa Društvo pilota zrakoplovnih kompanija i da je sam predsjednik mjesnog vijeća. Međutim, mišljenje koje će iznijeti, isto je tako i njegovo i većine pilota svih zrakoplovnih kompanija.

Članovi Odbora zavalili su se bili u naslonjače i slušali ga.

Demerest reče da je prodaja osiguravajućih polica preživjeli ostatak prvih dana zrakoplovstva. Samo postojanje šaltera i aparata osiguravajućih društava i njihovo istaknuto mjesto u glavnim dvoranama aerodroma predstavlja uvredu civilnom zrakoplovstvu, koje ima bolje rezultate što se tiče sigurnosti, s obzirom na prevaljenu kilometražu, nego bilo koja druga transportna grana.

Turaju li putniku na željezničkoj stanici, ili autobusnom kolodvoru, ili na prekooceanskom brodu, ili u javnoj garaži osobnih automobila, pod nos posebne police za osiguranje protiv smrti i osakaćenja s pomoću rafiniranih trgovačkih metoda? Dakako da ne turaju!

Pa zašto onda u zrakoplovstvu?

Demerest odgovori sam na svoje pitanje. Reče da je razlog tome taj što osiguravajuća društva znaju pronaći zlatni rudnik, a »k vragu i posljedice«.

Civilno je zrakoplovstvo relativno nešto novo tako da mnogi ljudi misle da je opasno putovati avionom, unatoč dokazanoj činjenici da je čovjek mnogo sigurniji u putničkom avionu nego u vlastitoj kući. To se urođeno nepovjerenje u letenje još više povećava u onim izvanredno rijetkim prilikama kad se dogodi kakva avionska nesreća. Utjecaj je tih nesreća dramatičan i zamagljuje činjenicu da ljudi kudikamo više pogibaju i ranjavaju se na druge, običnije načine.

Demerest istaknu da sama osiguravajuća društva najbolje potvrđuju činjenicu da je putovanje avionom najpouzdanije. Piloti zrakoplovnih kompanija, koji kudikamo češće lete nego putnici, mogu osigurati svoje živote uz iste cijene kao i putnici, a ako se osiguravaju skupno, onda još jeftinije nego ostali građani.

Pa ipak, neka osiguravajuća društva, poticana pohlepnim upravama aerodroma i uz prešutni pristanak zrakoplovnih kompanija, i dalje se goje na strahu i lakovjernosti avionskih putnika.

Slušajući ga za svojim stolom, Mel prizna u sebi da njegov zet vješto izlaže svoje mišljenje, iako nije pametno učinio što je spomenuo »pohlepne uprave aerodroma«. Zbog te su se napomene namrštili neki članovi Odbora, a među njima i gospođa Ackerman.

Činilo se da Vernon Demerest to nije primijetio. – A sad, gospođo i gospodo, dolazimo do najvažnije, bitne točke.

On reče da je riječ o veoma ozbiljnoj opasnosti za svakog avionskog putnika i za sve posade, opasnosti koju izaziva neodgovorna, neozbiljna prodaja polica za osiguranje na aerodromskim šalterima i aparatima... »polica koje obećavaju silne svote novaca, cijela bogatstva, za ulog od svega nekoliko dolara«.

Demerest nastavi plahovito: – Taj je sistem – ako baš hoćete počastiti lošu uslugu nazivom sistem... – a većina se pilota s tim ne slaže, otvorena, zlatom obrubljena pozivnica manijacima i zločincima da se bave sabotažom i masovnim ubojstvima. Njihov cilj može biti sasvim običan, osobna nagrada za sebe ili za njihove nasljednike.

– Gospodine kapetane! – Članica Odbora, gospođa Ackerman, nagnula se naprijed u svom naslonjaču. Mel je po njenu glasu i izrazu lica zaključio da se još jedi zbog one napomene o »pohlepnim upravama aerodroma«. – Gospodine kapetane, čuli smo veoma mnogo vaših mišljenja. Ali imate li kakvih činjenica kojima možete sve to potkrijepiti?

– Svakako da imam, gospođo. Imam mnogo činjenica.

Vernon Demerest bio se temeljito pripremio. Služeći se tablicama i grafikonima, pokazao je da prosječno na svaku godinu otpada po jedna do jedna i pol avionska nesreća prouzrokovana eksplozijama i drugim nasilnim činima. Pobude su bile različite, ali je uvijek prevladavala materijalna dobit od osiguranja. Pored toga je bilo još drugih pokušaja podmetanja eksploziva, koji nisu uspjeli ili su bili osujećeni, i drugih nesreća gdje se sumnjalo na sabotažu, ali se ništa nije moglo dokazati.

On nabroji klasične katastrofe: Canadian Pacific Airlines, 1949. I 1965. godine, Western Airlines 1957. godine, National Airlines 1960. i vjerojatna sabotaža 1959. godine, dvije meksičke zrakoplovne kompanije 1952. i 1953. godine, venecuelska kompanija 1960. godine, Continental Airlines 1962. godine, Pacific Air Lines 1964. godine, United Air Lines 1950, 1955. I vjerojatna sabotaža 1965. godine. U devet od tih trinaest katastrofa izginuli su svi putnici i članovi posada.

Istina je, dabome, da su police krivaca bile automatski poništene kadgod bi se otkrila sabotaža. Ukratko, sabotaže se ne isplate i to znaju normalni, obaviješteni ljudi. Oni isto tako znaju da se čak i nakon avionskih nesreća koje nitko nije preživio moglo ustanoviti, pod uvjetom da su pronađeni ostaci aviona, je li bilo došlo do eksplozije i, obično, na koji način.

Demerest podsjeti članove Odbora da normalni ljudi ne podmeću paklene strojeve niti čine divljačke nasilne akte. To čine abnormalni ljudi, psihopati, ludi zločinci, nesavjesni masovni ubojice. Ti su ljudi malokad dobro obaviješteni, a

baš ako i jesu, psihopatski um obično opaža samo ono što želi, i iskrivljava činjenice tako da odgovaraju onome u što sam rado vjeruje.

Gospođa Ackerman se ponovo uplete. Ovaj put nije bilo sumnje da nije naklonjena Demerestu. – Ja sumnjam da je bilo tko od nas, pa i vi, gospodine kapetane, kvalificiran da govori o onome što se zbiva u glavama psihopata.

– Pa ja nisam ni govorio o tome – nestrpljivo će Demerest. – Kako bilo da bilo, to nije ni važno.

– Oprostite, ali govorili ste o tome. I ja slučajno mislim da je to važno.

Vernon se Demerest zajapuri. On je bio naviknut da zapovijeda a ne da ga ispituju, pa planu ispoljavajući svoju pravu ćud.

– Gospođo, jeste li vi naprosto glupi ili se samo pravite blesavi?

Predsjednik Odbora lupi oštro svojim batićem, a Mel se Bakersfeld suzdrža da se ne nasmije.

E pa, pomisli Mel, mogli bismo već sad završiti raspravu. Vernon treba da se drži pilotiranja, u čemu je dobar, i da se kloni diplomacije u kojoj je upravo propao. Izgledi da Upravni odbor učini bilo šta po želji kapetana Demeresta bili su u ovom trenutku jednaki nuli – osim ako Mel ne pomogne Demerestu da se izvuče. Časak se pitao da li da mu pomogne. Držao je da je Demerest načistu da je prekardašio. Međutim, još je bilo vremena da se okrene sve na šalu kojoj bi se svi nasmijali, pa i Mildred Ackerman. Mel je bio vješt u tome da izgladi nesuglasice a da u isti mah spasi čast i jedne i druge strane. Osim toga, znao je da je ljubimac Millie Ackerman. Njih su se dvoje dobro slagali i ona ga je uvijek pažljivo slušala.

Tada zaključi – neka ide k vragu! Sumnjao je da bi njegov zet učinio to isto za njega kad bi bili u obratnim ulogama. Neka se Vernon sam izvuče iz škripca! Bilo kako mu drago, Mel će dobiti riječ za nekoliko minuta.

– Kapetane Demereste – hladno će predsjednik – vaše su posljednje riječi bile nepoželjne, neumjesne, i molim vas da ih povučete.

Demerest je još bio zajapuren. Časak je krzmao, a onda je klimnuo glavom.

– U redu, povlačim ih. – On zirnu na gospođu Ackerman. – Molim gospođu da mi oprosti. Možda će shvatiti da je meni, kao i većini letačkih posada, mnogo stalo do ovoga za što se ovdje zalažem. Kad mi se nešto čini bjelodano jasno... – On ne dovrši rečenicu.

Gospođa Ackerman strijeljala ga je očima. Mel pomisli da je isprika bila slaba. Sad je već bilo kasno da izgladi nesuglasicu, sve kad bi i htio.

Jedan član Odbora zapita Demeresta: – Gospodine kapetane, šta vi zapravo želite od nas?

Demerest zakorači prema njima. Glas mu postade uvjerljiv. – Apeliram na vas da zabranite aparate osiguravajućih društava i prodaju polica na šalterima ovog aerodroma, i da obećate da nećete više nikad nikome ustupati prostor u tu svrhu.

– Vi biste htjeli da se posve zabrani prodaja polica za osiguranje?

– Jest, na aerodromima. Mogu vas izvijestiti, gospođo i gospodo, da Društvo pilota zrakoplovnih kompanija zahtijeva i od drugih aerodroma da učine to isto. Isto tako tražimo od Kongresa da povede akciju da se prodaja polica za osiguranje na aerodromima proglasi protuzakonitom.

– Ali kakvog bi bilo smisla učiniti to u Sjedinjenim Državama kad je zračni promet internacionalan?

Demerest se ovlaš osmjehnu.

– Ova je kampanja internacionalnih razmjera.

– Koliko internacionalnih razmjera?

– Imamo aktivnu podršku pilotskih udruženja u četrdeset osam drugih zemalja. Većina njih vjeruje, kad bi Sjeverna Amerika, bilo Sjedinjene Države, bilo Kanada, dale primjer, da bi ga druge zemlje slijedile.

Isti član Odbora reče sumnjičavo: – Čini mi se da svi vi previše očekujete.

– Naravno – ubaci predsjednik – ljudi imaju pravo da kupuju, ako žele, police za osiguranje od avionskih nesreća.

Demerest klimnu glavom u znak odobravanja. – Naravno. Pa nitko i ne tvrdi da nemaju pravo.

– Ali vi to tvrdite – opet će gospođa Ackerman.

Demerestu se stegnuše mišići oko usta. – Gospođo, svatko se može osigurati koliko god hoće. Samo treba da se unaprijed pobrine za to, posredovanjem zastupnika osiguravajućih društava ili, štaviše, turističkih agencija. – On obuhvati pogledom ostale članove Odbora. – Danas mnogi ljudi imaju opću policu za osiguranje od nesreća na putovanju, pa mogu putovati kako god hoće i stalno su osigurani. To se može urediti na stotinu načina. Naprimjer, sve glavne kompanije koje izdaju kreditne karte – *Diners' Club, American Express*, *Carte Blanche* – nude svojim članovima stalno osiguranje na putovanjima. To se osiguranje svake godine automatski produžuje i plaća.

Demerest istaknu da većina poslovnih ljudi koji mnogo putuju, ima bar jednu od tih kreditnih karata koje je naveo, tako da zabrana osiguravanja na aerodromima ne bi zadala nikakvih teškoća ni nezgoda poslovnim ljudima.

– A cijene su svih tih stalnih polica niske. Ja to znam jer i sam imam takvu policu.

Vernon zastade pa nastavi: – Isto je tako važno kod takvog osiguranja što se tu vodi izvjestan postupak. Molbe rješavaju iskusni ljudi i treba da prođe dan-dva od podnošenja molbe do izdavanja police. Zbog toga ima mnogo više izgleda da se otkrije psihopat, manijak, neuravnotežen pojedinac, i da se ispitaju njegove namjere. I još nešto valja držati na umu – lud ili neuravnotežen čovjek pokorava se iznenadnim porivima. A u osiguravanju od avionskih nesreća ti se porivi pothranjuju time što se police mogu dobiti u tren oka i bez ispitivanja, od aparata ili na šalterima osiguravajućih društava.

– Ja mislim da je nama svima jasno što želite reći – oštro će predsjednik. – Vi, gospodine kapetane, ponavljate ono što ste već rekli.

Gospođa Ackerman klimnu glavom. – I ja se s tim slažem. Ja bih osobno rado čula što ima da kaže o tome gospodin Bakersfeld.

Članovi Upravnog odbora svrnuše poglede na Mela. On potvrdi:

– Da, ja imam nekih svojih zapažanja, ali bih radije pričekao dok kapetan Demerest ne završi.

– Pa on je završio – reče Mildred Ackerman. – Upravo smo tako zaključili.

Jedan se član Odbora nasmija, a predsjednik lupi svojim batićem po stolu.

– Da, ja isto tako mislim... Izvolite, gospodine Bakersfelde!

Dok je Mel ustajao, Vernon Demerest vraćao se, smrknut, na svoje mjesto.

– Najbolje će biti da odmah kažem – poče Mel – da ja zastupam gotovo u svemu suprotno mišljenje od onoga koje je izložio Vernon. Čini mi se da bi se to moglo nazvati obiteljskim nesuglasicama.

Članovi Odbora znali su da su Mel i Vernon svojta, pa su se osmjehnuli, i Mel je osjetio kako popušta napetost otprije nekoliko minuta. On je bio navikao na ove sjednice i znao je da je tu najbolje vladati se neslužbeno. I Vernon je mogao to doznati, da se potrudio da pita.

– Ima tu nekoliko stvari o kojima treba porazmisliti – proslijedi Mel. – Prvo, treba pogledati u oči činjenici da većina ljudi ima oduvijek urođen strah od letenja, a ja sam uvjeren da će taj osjećaj uvijek postojati, ma koliko mi napredovali i ma koliko još poboljšali rezultate u sigurnosti putovanja. Uzgred budi rečeno, slažem se s Vernonom jedino u tome da su naši dosadašnji rezultati u tom pogledu zaista izvanredni.

On nastavi kako se zbog tog urođenog straha mnogi putnici osjećaju lagodnije i bezbrižnije kad se osiguraju. Oni to žele. Isto tako žele da se mogu osigurati na aerodromu, što potvrđuje velik broj polica koje prodaju aparati i službenici na šalterima. Pitanje je slobode da putnici imaju pravo i mogućnost da kupe osiguravajuću policu. Što se tiče osiguravanja unaprijed, činjenica je da se ljudi naprosto ne sjete toga. Osim toga, doda Mel, kad bi se putnici samo tako osiguravali, aerodromi bi – pa i Lincolnov međunarodni – izgubili dobar dio svojih prihoda. Spominjući prihode aerodroma, Mel se osmjehnu. Za njim se osmjehnuše i članovi Odbora.

Mel je znao da u tom grmu, naravno, leži zec. Prihod od koncesija osiguravajućih društava suviše je velik da bi se mogao zanemariti. Lincolnov međunarodni aerodrom dobivao je pola milijuna dolara godišnje od provizije na prodane police, ali je malo koji kupac znao da aerodrom prisvaja dvadeset pet centi od svakog dolara. Osiguranja su bila četvrta koncesija po važnosti, samo su parkirališta, restorani i iznajmljivanje automobila donosili više novaca aerodromskoj blagajni. Na drugim je velikim aerodromima prihod od osiguranja bio isto tako velik, ili još veći. Mel pomisli da Vernon Demerest može govoriti o »pohlepnim upravama aerodroma« koliko god hoće, ali da i taj novac nešto znači.

Odluči da ne iskaže svoje misli riječima. Bilo je dovoljno što je samo spomenuo prihode. Članovi Odbora dobro su poznavali financijsko stanje aerodroma, pa su shvatili na što on cilja.

On pogleda u svoje bilješke. Te mu je bilješke dalo jučer jedno osiguravajuće društvo na Lincolnovu međunarodnom aerodromu. Mel nije tražio te bilješke niti je ikome izvan svog ureda rekao da će se danas raspravljati o osiguranju. Ali su službenici osiguravajućih društava to nekako nanjušili – bilo je neobično kako su uvijek sve doznavali – i odmah stupili u akciju da zaštite svoje probitke.

Mel se ne bi bio poslužio tim bilješkama da su se one protivile mišljenjima koja je sam iskreno zastupao. Srećom, nisu se protivile.

– A sad – reče Mel – o sabotažama, potencijalnim i ostalim. – Opazio je da ga članovi Odbora pozorno slušaju.

– Vernon je veoma mnogo govorio o tome, ali ja moram reći, pošto sam ga pažljivo saslušao, da mi se čini da je većina njegovih tvrdnji pretjerana. Zapravo je veoma malo avionskih nesreća za koje je dokazano da su prouzrokovane paklenim strojevima radi osigurnine.

Kapetan Demerest skoči na noge. – Pa, za boga miloga, koliko nam je nesreća potrebno?

Predsjednik oštro lupi svojim batićem. – Gospodine kapetane... molim vas lijepo!

Mel pričeka dok Demerest ne sjede, a onda mirno produži:

– Kad je već postavljeno to pitanje, odgovor glasi: »Nijedna«. Umjesnije bi bilo pitati ne bi li bilo do tih nesreća došlo i da se osiguravajuće police nisu mogle kupiti na aerodromima?

Mel zastade da slušaoci potpuno shvate njegove riječi, pa nastavi:

– Može se, naravno, isto tako reći da se nesreće o kojima je riječ ne bi možda bile uopće dogodile, da se osiguravajuće police nisu mogle kupiti na aerodromima. Drugim riječima, da su ti zločini posljedica iznenadnih poriva, potaknuti time što se police mogu lako kupiti na aerodromima. Slično tome, može se tvrditi da ti zločini, ako su i bili planirani unaprijed, ne bi možda bili počinjeni da se osiguravajuće police nisu mogle lako nabaviti. To su, čini mi se, Vernonovi argumenti i – argumenti Društva pilota.

Mel zirnu na svog zeta koji ne dade nikakva znaka od sebe, samo je i dalje bio smrknut.

– Očita slabost tih argumenata – ustvrdi Mel – leži u tome što su sve to puke pretpostavke. Meni se čini isto tako vjerojatnim da nekoga tko snuje takav zločin ne bi odvratila od njegova nauma nemogućnost da se osigura na aerodromu, nego da bi se naprosto osigurao negdje drugdje, što je, kako je istaknuo i sam Vernon, veoma lako i jednostavno.

Drugim riječima, istaknu Mel, čini se da je osigurnina tek sekundarni motiv mogućih sabotera a ne glavni razlog zločinima. Prve pobude avionskih sabotaža

kriju se u vjekovnim ljudskim slabostima – ljubavnim trokutima, gramzljivosti, poslovnim nedaćama i samoubojstvu.

Mel ustvrdi da je od pamtivijeka bilo nemoguće ukloniti te pobude. Zato oni kojima je stalo do sigurnosti zrakoplovstva i osujećivanja sabotaža ne treba da teže zabrani osiguravanja na aerodromima, nego pooštravanju drugih preventivnih mjera u zraku i na zemlji. Jedna je od takvih mjera stroža kontrola nad prodajom dinamita – glavnog sredstva kojim se saboteri služe. Postoji i prijedlog da se usavrše aparati, takozvana »njuškala«, kojima će se moći otkriti eksploziv u prtljazi. Mel obavijesti pažljive članove Odbora da je takav jedan aparat već u eksperimentalnoj upotrebi.

Treća se zamisao, koju propagiraju osiguravajuća društva, sastoji u tome da se putnička prtljaga otvara i pretražuje *prije* leta, isto onako kako to čini carina. Međutim, reče Mel, ostvarivanje te zamisli stvaralo bi očite poteškoće.

Doda da bi se morali strože provoditi postojeći zakoni o zabrani nošenja oružja u putničkim avionima. Isto bi tako trebalo pri projektiranju zrakoplova voditi računa o mogućoj sabotaži, s ciljem da avioni lakše podnesu unutarnju eksploziju. S tim je u vezi i zamisao, za koju se također zalažu osiguravajuća društva, da se avionski prtljažnici oblažu jačim i težim materijalom, pa ma i uz cijenu povećane težine i smanjenih prihoda zrakoplovnih kompanija.

Mel istaknu da je Federalna uprava zrakoplovstva proučila osiguravanje na aerodromima i da se ipak usprotivila svakoj zabrani prodaje osiguravajućih polica na aerodromima. Mel zirnu na Vernona Demeresta koji ga je poprijeko gledao. Obojica su znala da je »proučavanje« Federalne uprave zrakoplovstva, bolna rana pilota zrakoplovnih kompanija, jer je to proučavanje vodio službenik jednog osiguravajućeg društva – koje se također bavi osiguravanjem od avionskih nesreća – čija je nepristranost bila veoma sumnjiva.

U bilješakama osiguravajućeg društva bilo je još nekoliko točaka koje Mel nije spomenuo, jer je zaključio da je dovoljno rekao. Osim toga, neki od preostalih argumenata nisu bili toliko uvjerljivi. Čak je ozbiljno sumnjao i u prijedlog da se pojačaju avionski prtljažnici, prijedlog koji je maloprije iznio. Kome bi služilo to povećanje težine – putnicima, zrakoplovnim kompanijama ili pak najviše samim osiguravajućim društvima? Ali je smatrao da su ostali argumenti dovoljno jaki.

– *Prema tome* – zaključi on – mi treba ovdje da odlučimo da li da, zbog nekih pretpostavaka i gotovo ničega drugog, lišimo putnika usluga koje oni očito žele.

Još dok je Mel sjedao, Mildred Ackerman reče odlučno: – Ja misli da ne smijemo to učiniti. – Ona prostrijelja Vernona Demeresta slavodobitnim pogledom.

Ostali se članovi Odbora, uz minimum formalnosti, složiše s njom, prekinuše sjednicu i odgodiše ostale poslove za poslije podne.

Vernon Demerest sačekao je Mela u hodniku.

– Zdravo, Vernone! – zabrza Mel nastojeći da se pomiri s njim još prije nego što mu je zet progovorio. – Nadam se da mi nisi ništa zamjerio. Čak ni prijatelji i rođaci ne mogu se uvijek i u svemu slagati.

Ono »prijatelji« bilo je, naravno, malo pretjerano. Mel Bakersfeld i Vernon Demerest nisu se nikad voljeli i obojica su to znali, iako je Demerest bio oženjen Melovom sestrom Sarom. Pored toga, odnedavno je ta antipatija prerasla u otvoreno neprijateljstvo.

– Bogami sam ti zamjerio – reče Demerest. Nije više bio onako ljut, ali mu je pogled bio oštar.

Članovi Odbora koji su upravo izlazili iz svoje sobe pogledali su radoznalo obojicu. Odlazili su na ručak, a uskoro će za njima i Mel.

Demerest će prijezirno: – Lako je takvima kao što si ti koji su vezani za zemlju i za svoje pisaće stolove i koji imaju pingvinske mozgove. Da si tako često u zraku kao ja, drugačije bi govorio.

Mel će oštro: – Ja nisam uvijek letio na pisaćem stolu.

– Ah, za boga miloga! Nemoj me sad tupiti tim svojim sranjem o ratnim herojima! Sad si na razini zemlje, to najbolje pokazuje način na koji misliš. Inače bi gledao na to osiguranje isto onako kako gledaju svi piloti koji poštuju sami sebe.

– Jesi li siguran da misliš na pilote koji poštuju sami sebe a ne na one koji obožavaju sami sebe? – Ako baš Vernon želi da odmjere snage na jeziku, pomisli Mel, neka mu bude! Sad ih više nitko ne može čuti. – Najgore je kod vas, pilota, što ste se toliko navikli da se smatrate za polubogove i gospodare oblaka da ste uvjerili same sebe i da ste strašno pametni. A zapravo niste, samo što ste se specijalizirali za neke stvari. Ponekad mi se čini da vam je ono malo pameti što je imate ishlapjelo ondje gore u razrijeđenom zraku dok automatski piloti obavljaju vaš posao. Pa, kad netko pošteno iznese svoje mišljenje koje se slučajno ne slaže s vašim, ponašate se kao razmažena djeca.

– Prijeći ću preko svega toga – reče Demerest – premda, ako je netko djetinjast, onda si to ti u ovom trenutku. Važnije je od toga što si ti nepošten.

– E, pazi malo, Vernone...

– Rekao si da si pošteno iznio svoje mišljenje. – Demerest gadljivo puhnu na nos. – Vraga si pošteno iznio svoje mišljenje! Tu si se služio podacima koje ti je dalo jedno osiguravajuće društvo. Čitao si te podatke! Vidio sam lijepo sa svog mjesta, a znam to zato što i ja imam jedan primjerak toga. – On dodirnu svežanj knjiga i spisa koje je nosio. – Nisi bio ni toliko pošten da se sam pripremiš.

Mel pocrvenje. Zet ga je ulovio na spavanju. *Trebalo* je da se sam pripremi, ili da bar malo preinači bilješke osiguravajućeg društva i da ih dade pretipkati. Imao je, doduše, više posla u posljednjih nekoliko dana nego obično, ali to nije bilo nikakvo opravdanje.

– Možda ćeš jednog dana zažaliti zbog ovoga – reče Vernon Demerest. – Ako zažališ, i ako ja budem tada u tvojoj blizni, sam ću te podsjetiti na ovo danas. A dotle će biti dovoljno da te viđam samo onoliko koliko moram.

Prije nego mu je Mel mogao odgovoriti, njegov zet se okrenuo i otišao.

PRISJEĆAJUĆI SE SAD TOGA I STOJEĆI PRED TANYOM, MEL SE PITAO – KAO ŠTO SE već nekoliko puta odonda upitao – nije li mogao nekako lakše izići na kraj s Vernonom. Obuzimao ga je nelagodan osjećaj da se ružno ponio. Nije se morao složiti sa svojim zetom. Ni sad Mel nije vidio razloga da izmijeni svoje mišljenje. Ali je mogao postupiti dobroćudnije, izbjeći netaktičnosti koja je bila svojstvena Vernonu Demerestu, ali ne i Melu.

Od toga dana nisu više imali prilike da razgovaraju. Prvi put je otada vidio Demeresta večeras u aerodromskoj kavani. Mel nije nikad bio prisan sa svojom starijom sestrom Sarom i malo su se kad posjećivali. Pa ipak, Mel i Vernon Demerest morat će se kad-tad sastati, ako ne zato da izglade svoje nesuglasice a ono bar zato da prijeđu preko njih. A, sudeći po oštrom izvještaju Komisije za nadzor pista, koji su nesumnjivo nadahnuli Vernonovi neprijateljski osjećaji, što se prije to zbude, to će biti bolje.

– Ne bih bila spomenula osiguranje da sam znala da će vas to toliko udaljiti od mene – reče Tanya.

Mada su mu ta sjećanja prominula glavom za svega nekoliko sekundi, Mel je ponovo uvidio kako Tanya dobro zapaža sve na njemu. Nitko, koliko je on znao, nije nikad tako lako čitao njegove misli. To je bila potvrda da su bliski jedno drugome.

Opazio je da ga Tanya promatra svojim nježnim uviđavnim pogledom. Ali se iza te nježnosti krila ženska snaga i osjetilnost, o kojoj mu je nagon govorio da može planuti. Iznenada poželje da budu još bliži jedno drugome.

– Nisam se udaljio od vas – odgovori Mel. – Sad sam vam još bliži. U ovom vas trenutku strašno želim. – Kad im se pogledi ukrstiše, on dometnu: – U svakom pogledu.

Tanya je bila, kao i obično, otvorena.

– I ja vas želim. – Ovlaš se nasmiješi. – Već vas dugo želim.

On joj u prvi mah htjede predložiti da odmah odu nekamo zajedno, da potraže neki mirni kutak... da možda odu u Tanyin stan... a posljedice neka idu k vragu! Ali tada se pomiri s onim što je već znao, da ne može nikamo otići. Još ne.

– Poslije ćemo se vidjeti – reče joj. – Noćas. Ne znam točno kada, ali ćemo se vidjeti. Nemojte otići kući bez mene. – Htjede je dohvatiti i zadržati, priviti je uza se, ali je oko njih vrelo kao u košnici.

Ona ispruži ruku i dotaknu ovlaš vršcima prstiju njegovu ruku. On osjeti kako mu struja prođe tijelom. – Čekat ću vas – reče Tanya. – Čekat ću vas dok god želite.

Časak kasnije ona pođe i začas je proguta stiska putnika oko šaltera Trans Amerike.

6.

Cindy

USPRKOS ODRJEŠITOSTI KOJU JE POKAZALA U TELEFONSKOM RAZGOVORU S Melom prije pola sata, Cindy Bakersfeld nije bila načistu šta da radi. Da je bar imala tu nekoga da je savjetuje! Da ode noćas na aerodrom ili da ne ode?

Sama i osamljena, usred vreve na koktel-partiji »Prijatelja fonda za pomoć djeci Archidone«, Cindy je mozgala o dvije mogućnosti koje su joj preostale. U toku većeg dijela večeri, do sada, išla je od skupine do skupine i živo ćaskala, pozdravljala se s ljudima koje je poznavala ili željela upoznati. Ali, tko zna zašto, večeras je – više nego obično – osjećala da nema pratioca. U posljednjih nekoliko minuta stajala je zamišljena i sama po strani.

Ponovo je pomislila da joj se ne ide bez pratnje na večeru koja će uskoro početi. Mogla je, dakle, ili otići kući, ili potražiti Mela i posvađati se s njim.

Rekla je bila Melu da će doći na aerodrom da porazgovara s njim. Ali je znala, ako ode tamo, da će morati pročistiti račune s njim, neopozivo i konačno. Zdrav joj je razum govorio da će to kad-tad morati učiniti, pa da je bolje da to bude sad i da svrše jednom s tim. A bilo je i drugih problema u vezi s tim koje je trebalo riješiti. Pa ipak, petnaest godina braka nije se moglo samo tako otpisati, kao kakva stara kišna kabanica. Ma koliko bilo nedostataka i nesuglasica među njima – a Cindy je znala da ih ima sva sila – kad dvoje ljudi živi toliko dugo zajedno, vežu ih spone koje je mučno presjeći.

Cindy je vjerovala da se još i sad njihov brak može spasiti ako se oboje svojski potrude. Pitanje je samo žele li se potruditi. Cindy je bila uvjerena da ona želi – ako Mel prihvati neke njezine uvjete koje je do sada odbijao. Duboko je sumnjala da će se on ikad promijeniti onoliko koliko ona želi. Ali, ako se bar malo ne promijeni, neće više moći živjeti zajedno kako su do sada živjeli. U posljednje vrijeme nije više bilo ni utjehe koju su nalazili u seksu i koja je nekoć nadoknađivala druge nedostatke. I tu se nešto poremetilo, iako Cindy nije bila načisto što. Mel ju je još seksualno uzbuđivao. Čak i sad je bilo dovoljno da samo pomisli na njega na taj način pa da se nadraži, a u ovom je trenutku osjećala nemir u tijelu. Ali, kad su i imali priliku, nekako im je obojema smetala duševna razdvojenost. Posljedice su toga – bar kod Cindy – bile razočaranje, gnjev, a poslije i toliko snažna spolna žudnja da ju je morala zadovoljiti s nekim drugim muškarcem. Bilo s kojim muškarcem.

Još je stajala sama u pliširanom »La Salle Salonu« Lake Michigan Inna gdje se večeras održavala konferencija za štampu. Ljudi su oko nje ponajviše razgovarali o oluji i poteškoćama koje je svak od njih morao svladati da dođe ovamo. Ali su oni – nasuprot Melu, pomisli Cindy – ipak uspjeli doći. Povremeno su spominjali Archidonu, što je podsjećalo Cindy da još nije otkrila

o kojoj je Archidoni riječ o onoj u Ekvadoru ili u Španjolskoj... *idi dovraga, Mele Bakersfelde*! *U redu, pa neka nisam tako pametna kao ti*!

Netko se očeša rukom o njezinu ruku i nečiji glas reče joj prijazno: – Ne pijete ništa, gospođo Bakersfeld? Da vam ja donesem nešto?

Cindy se okrenu. Pred njom je stajao novinar po imenu Derek Eden kojeg je površno poznavala. Njegovo se ime često pojavljivalo u *Sun-Timesu*. Kao i mnogi novinari, on se vladao neusiljeno i samopouzdano, a na licu su mu se opažali stanoviti znaci raskalašenosti. Znala je da su u prijašnjim zgodama svaki put zapeli jedno drugome za oko.

– Pa dobro – reče Cindy. – Viski s vodom, samo ne previše voden! I, molim vas, zovite me krsnim imenom! Valjda ga zate.

– Jasna stvar, Cindy. – Novinar ju je zadivljeno mjerio pogledom. Cindy pomisli: »Pa zašto ne?« Znala je da je večeras zgodna – dobro se obukla i pomno našminkala.

– Svakako ću se vratiti – uvjeravaše je Derek Eden – pa se nemojte izgubiti sad kad sam vas pronašao. – On se odlučno zaputi prema točionici.

Čekajući i promatrajući krcati »La Salle Salon«, Cindy spazi neku postariju ženu sa šeširom ukrašenim cvijećem. Cindy se odmah srdačno nasmiješi, a žena klimnu glavom, ali nastavi kružiti pogledom. Ona je ispunjavala stupac u društvenoj kronici nekih novina. Pored nje je stajao fotograf, i oni su zajedno pripremali fotografije vjerojatno za cijelu stranicu sutrašnjih novina. Žena sa šeširom ukrašenim cvijećem mahnu nekolicini dobrotvornih radnica i njihovim gostima, pa se oni okupiše oko nje smješkajući se prijazno i nastojeći se držati ravnodušno, ali zadovoljni što su baš oni odabrani. Cindy je znala zašto je izostavljena. Sama nije bila dovoljno važna, ali bi bila da je Mel s njom. Mel je zauzimao važno mjesto u gradskom životu. Cindy je bila ogorčena što njemu nije stalo do društvenog života.

Na drugoj strani dvorane bijesnu blic. Žena sa šeširom zapisivala je imena. Cindy samo što nije proplakala. Ona se gotovo za svaku dobrotvornu priredbu dobrovoljno javljala, mnogo radila, bila član najbjednijih odbora, obavljala proste poslove kojih se društveno istaknutije žene nisu htjele prihvatiti, a sad su je ovako izostavili...

Proklet bio dabogda, Mele Bakersfelde! *Proklet bio taj snijeg*! *I jebeš taj smrdljivi aerodrom oko kojeg ima toliko posla i koji razara brakove*!

Novinar Derek Eden vraćao se sa dvije čaše. Probijajući se kroz dvoranu, opazio ju je kako ga gleda, pa se osmjehnuo. Doimao se samopouzdano. Ako Cindy poznaje muškarce, on vjerojatno sad računa koliko ima izgleda da je noćas okrene. Držala je da novinski izvjestitelji znaju sve što je potrebno znati o zanemarenim i osamljenim ženama.

I Cindy je računala nešto u vezi s Derekom Edenom. Tridesetak mu je godina, pomisli. Dovoljno je star da bude iskusan, a dovoljno mlad da ponešto nauči i da se uzbudi, što ona voli. Reklo bi se da je dobro građen. Bit će obziran, vjerojatno i nježan, dat će koliko će i dobiti. I slobodan je, što joj je dao na

znanje još prije nego što je otišao po piće. Ne treba mnogo vremena da se sporazumiju dvoje prilično tankoćutnih ljudi koji su obuzeti istom mišlju.

Prije nekoliko minuta premišljala je da li da ode kući ili na aerodrom. Čini se da sad postoji i treća mogućnost.

– Izvolite. – Derek Eden pruži joj čašu. Ona pogleda u nju. Bilo je mnogo viskija, vjerojatno je rekao točiocu neka ne štedi. Namjere su muškaraca zaista prozirne.

– Hvala. – Ona malo otpi i pogleda ga preko čaše.

Derek Eden dignu svoju čašu uvis i osmjehnu se. – Bučno je ovdje, je li?

Cindy pomisli da su za jednog čovjeka od pera njegove riječi dozlaboga neoriginalne. Ona je valjda trebalo da odgovori: *Jest*, a onda bi on rekao: *Kako bi bilo da odemo nekamo gdje je mirnije*? Isto su se tako mogle predvidjeti i iduće replike.

Odgovorivši svoj odgovor, Cindy ponovo gucnu viski.

Naravno, da je Lionel u gradu, sad se ne bi gnjavila s ovim čovjekom. Ali je Lionel, koji je inače bio njen oslonac i koji je htio da se ona rastavi s Melom, pa da se on, Lionel, oženi njome, Cindy... Lionel je u Cincinnatiju (ili u Columbusu?) radeći ono što arhitekti već rade na poslovnim putovanjima, i neće ga biti još deset dana, a možda i dulje.

Mel nije znao za Cindynu vezu s Lionelom, bar nije znao ništa određeno, iako je Cindy vjerovala da Mel sluti da ona ima negdje nekog ljubavnika. Isto je tako vjerovala da Mel ne mari baš za to. To mu je bila samo izlika da usredotoči svu pažnju na aerodrom a da nju sasvim zapusti, onaj prokleti aerodrom koji je sto puta gori nego neka ljubavnica!

Ali nije uvijek blio tako.

Na početku njihova braka, uskoro pošto se Mel bio demobilizirao, Cindy se ponosila njegovim ambicijama. Poslije, dok se Mel brzo uspinjao ljestvicom upravljanja zrakoplovstvom, bila je sretna zbog njegova napredovanja i novih imenovanja. Kako je rastao njegov položaj, tako je rastao i njezin, osobito društveni položaj, i u to su vrijeme bili gotovo svaku večer zauzeti društvenim obvezama. Cindy je u njihovo ime prihvaćala pozive na koktel-partije, privatne večere, praizvedbe, dobrotvorne priredbe... a ako su za istu večer dobili po dva poziva, umjela je ocijeniti koji je važniji, i odbiti onaj drugi. Takav društveni život i upoznavanje s istaknutim ljudima bili su važni za mlada čovjeka na početku karijere. Čak je i Melu to bilo jasno. On se slagao bez pogovora sa svime što je ona odučila.

Cindy je sad shvaćala da je nevolja u tome što su ona i Mel imali različite konačne ciljeve. Mel je smatrao društveni život kao sredstvo za ostvarivanje svojih profesionalnih ambicija. Njemu je karijera bila najvažnija, a društveni mu je život bio samo oruđe koje će na kraju odbaciti. Cindy je pak gledala na Melovu karijeru kao na mogućnost za još bogatiji – i viši – društveni život. Osvrćući se unatrag, višeput joj je palo na pamet da su se mogli nekako nagoditi

da je odmah na početku svatko od njih malo bolje shvatio gledište onoga drugoga. Na žalost, to se nije dogodilo.

Nesuglasice su se među njima javile otprilike u ono doba kad je Mel – pored toga što je bio upravitelj Lincolnova međunarodnog aerodroma – bio izabran za predsjednika Vijeća upravljača aerodroma.

Kad je Cindy čula da su se djelatnost i utjecaj njena muža proširili i na Washington, bila je presretna. Poziv koji je poslije dobio da dođe u Bijelu kuću i njegovo upoznavanje s Predsjednikom Kennedyjem naveli su je bili na pomisao da će začas upasti i u washingtonsko društvo. U svojim ružičastim snovima vidjela je već sebe kako šeta – ili se fotografira – sa Jackie, ili Ethel, ili Joan, u Hyannis Portu ili na travnjaku pokraj Bijele kuće.

To se nije dogodilo, ništa od svega toga. Mel i Cindy nisu uopće ušli u washingtonski društveni život, iako su mogli veoma lako. Mjesto toga su počeli, na Melov zahtjev, odbijati neke pozive. Mel je držao da sad već uživa takav profesionalni ugled da se ne treba više brinuti za svoj društveni položaj, do kojeg mu ionako nije nikad bilo stalo.

Kad je uvidjela što se događa, Cindy je planula i tada su se grdno pograbili. I tu je pogriješila. Mel je katkad uvažavao razborite razloge, ali bi na Cindynu srdžbu uzvraćao nepokolebljivom odlučnošću koja je graničila s tvrdoglavosti. Njihova se svađa otegnula cijelu sedmicu dana, a Cindy je bivala sve pakosnija, što je još više pogoršavalo položaj. Pakost je bila Cindyna mana i ona je to znala. Obično nije htjela biti takva, ali gdjekad, nemoćna pred Melovom ravnodušnošću, nadvladala bi u njoj njena plahovita ćud, kao što se dogodilo i večeras u toku telefonskog razgovora.

Nakon zavade, koja je potrajala sedmicu dana i koja se zapravo nije nikad završila, sve su se češće svađali. Nisu više ni krili pred djecom svoje svađe koje ionako nisu mogli prikriti. Jednom su se oboje posramili kad im je Roberta kazala da će ubuduće odlaziti poslije škole nekoj svojoj prijateljici, »jer kod kuće ne mogu pisati zadaću dok se vi svađate«.

Naposljetku su pronašli kakvu-takvu formu. Mel je poneke večeri pratio Cindy na stanovite društvene priredbe na koje je unaprijed pristao da ide. Inače je sve dulje ostajao na aerodromu i sve više izbivao od kuće. Pošto je bila mnogo češće sama nego prije, Cindy se najviše bavila onim čemu se Mel podsmjehivao kao »omladinskom dobrotvornom radu« i »blesavoj društvenoj karijeri«.

Pa, možda se to na mahove, pomisli Cindy, zaista činilo Melu blesavim. Ali ona nema bogzna šta drugo, a slučajno uživa u natjecanju za društveni status, što je uistinu i bilo posrijedi. Lako je muškarcu kritizirati ženu. Muškarci imaju mnoštvo djelatnosti kojima se mogu baviti. U Melovu su slučaju to bili njegova karijera, njegov aerodrom, njegove dužnosti. A šta da ona radi? Da čami povazdan kod kuće i posprema sobe?

Cindy nije imala nikakvih iluzija o svojoj oštroumnosti. Ona nije bila nikakav veliki um i znala je, da se u mnogo čemu što se tiče pameti neće nikad moći mjeriti s Melom. Ali to nije bilo ništa novo. U prvim godinama njihova

braka Mela su zabavljale njene povremene sitne gluposti, iako dandanas, kad je ismijava – što u posljednje vrijeme sve češće čini – kao da je to zaboravio. Cindy je isto tako bila realna što se tiče njene bivše glumačke karijere, znala je da ne bi bila nikad postala zvijezda, pa ni bilo šta slično. Istina je da je prije ponekad ciljala na to da bi bila uspjela da nije zbog braka napustila glumačku djelatnost. Ali je to bila jednostavno neka vrsta samoobrane, potreba da podsjeti druge, pa i Mela, da ona nije samo žena upravitelja aerodroma nego i ljudsko biće. U sebi je Cindy znala istinu – da je postala profesionalna glumica, gotovo se sigurno ne bi nikad izdigla iznad epizodnih uloga.

Međutim, sudjelovanje u društvenom životu – u *mizansceni* mjesnog društva – bijaše nešto u što se Cindy razumjela. To joj je pridavalo osjećaj uglednosti i važnosti. I, mada joj se Mel izrugivao i nijekao da je ono što je postigla nekakav uspjeh, *ipak* je uspjela da napravi društvenu karijeru, da je primaju ugledni ljudi koje inače ne bi ni poznavala, i da sudjeluje u ovakvim događajima kakav je ovaj večerašnji... samo što joj je u ovoj prilici Mel bio potreban kao pratilac, a Mel ju je, misleći, kao i uvijek, najviše na onaj svoj prokleti aerodrom, ostavio na cjedilu.

Mel, koji je bio ugledna ličnost, nije nikad shvatio Cindynu potrebu da stvori nekakvu ličnost od sebe. Sumnjala je da će on to ikad shvatiti.

Pa ipak, Cindy je uznapredovala. Imala je neke planove za budućnost, za koje je znala da će izazvati strašnu obiteljsku svađu ako ostane u braku s Melom. Njezina je ambicija bila da joj kćerka Roberta, a poslije i Libby, debitiraju na kotiljonu Passavant, blistavom vrhuncu plesne sezone u Illinoisu. Cindy će, kao majka, učvrstiti tako svoj društveni položaj.

Jednom je uzgred spomenula tu svoju zamisao pred Melom, koji se odmah razljutio i rekao: »Samo preko mene mrtvog!« Kazao je Cindy da debitantice i njihove šašave majke koje se glupo cere, pripadaju prošlosti. Dodao je da su takvi balovi – a hvala bogu da ih se još malo sačuvalo – anakronističan ostatak snobizma i klasne strukture, kojeg se nacija, srećom, pomalo oslobađa, mada – sudeći po ljudima koji još misle tako kao Cindy – nedovoljno brzo. Mel je htio da njegova djeca odrastu (rekao je Cindy) u spoznaji da su ravnopravni sa svima, a ne da umišljaju sebi da su nešto više od ostalih. I tako dalje.

Bilo je neobično što je Mel, koji je inače iznosio svoja politička uvjerenja kratko i sažeto, još dugo raspredao o tome.

Lionel je pak držao da je to sve dobra ideja.

Lionel je bio Lionel Urquhart. On je u posljednje vrijeme lebdio nad Cindynim životom u obliku upitnika.

Začudo, Mel je upoznao Cindy s Lionelom na nekakvom službenom ručku, kojem je Lionel prisustvovao zato što je bio projektirao nešto za grad, a Mel u ime aerodroma. Njih su se dvojica površno poznavala već nekoliko godina.

Poslije je Lionel telefonirao Cindy, pa su nekoliko puta zajedno ručali i večerali i naposljetku stupili u intimne odnose.

Nasuprot mnogima koji vode ljubav izvan braka, Lionel je neobično ozbiljno shvatio njihov odnos. On je živio sam pošto je bio raskrstio sa ženom

prije nekoliko godina, ali se još nije bio službeno rastao. Sad je želio da traži rastavu i da se Cindy također rastavi kako bi se vjenčali. Dotle je već bio doznao da je i Cindyn brak klimav.

Lionel i njegova žena s kojom više nije živio nisu imali djece, zbog čega je, kako je on povjerio Cindy, silno žalio. Kazao je da nije još kasno da Cindy rodi dijete s njim, ako se uskoro uzmu. Isto tako, bio bi više nego sretan da primi Robertu i Libby pod svoj krov, i trudio bi se svim silama da im nadomjesti oca.

Cindy je odgodila odluku iz više razloga. U načelu, nadala se da će se još popraviti njeni odnosi s Melom i da će njihov brak biti opet otprilike onakav kakav je bio nekad. Nije mogla pouzdano reći da još voli Mela, jer je uvidjela da je ljubav nešto u što čovjek sve više sumnja što više stari. Ali se bila navikla na Mela. On je bio tu, kao i Roberta i Libby. Cindy se, poput mnogih drugih žena, pribojavala velikog poremećaja u svom životu.

Osim toga, iz početka je mislila da bi rastava i preudaja naškodile njenu društvenom ugledu. Međutim, sad više nije mislila tako. Mnogi su se ljudi rastali a da ih društvo nije odbacilo, čak ni privremeno, i ona je viđala jednu sedmicu žene s prijašnjim muževima, a drugu sedmicu s drugima. Čak joj se ponekad činilo da je nekako suviše konzervativno ako se čovjek bar jednom ne rastavi.

Bilo je moguće da bi udajom za Lionela čak i popravila svoj društveni položaj. Lionel je bio mnogo skloniji od Mela da ide na primanja i zabave. Pored toga, Urquhartovi su bili stara i ugledna gradska obitelj. Lionelova je majka, udova, još upravljala trošnom palačom nedaleko od Drakeova hotela, i tu je još staromodni sluga uvodio goste, a kostobolna služavka donosila poslije podne čaj na srebrnu pladnju. Lionel je jednom odveo Cindy tamo na čaj. Poslije ju je izvijestio da je ostavila dobar dojam, i bio je uvjeren da bi mogao nagovoriti majku da kumuje Roberti i Libby na njihovu prvom nastupu u društvu.

Budući da su se njene nesuglasice s Melom bile još više zaoštrile, Cindy bi možda još istog časa bila zažmurila i vezala se za Lionela da nije bilo još nešto drugo posrijedi. Što se tiče seksa, Lionel je bio prava šeprtlja.

On se svojski trudio i kadikad bi je uspio ugodno iznenaditi, ali je većinom u postelji bio kao sat kojem je oslabilo pero. Jedne večeri, nakon jalova pokušaja u njegovoj spavaonici, koji je razočarao i nju i njega, rekao je sumorno: »Da si me bar poznavala kad mi je bilo osamnaest godina! Bio sam kao mlad jarac.« Na žalost, Lionel je bio odavno prevalio osamnaestu godinu. Sad mu je bilo četrdeset i osam.

Kad bi se udala za Lionela, Cindy se bojala da bi i taj mršavi spolni život koji su uživali kao ljubavnici ubrzo ishlapio. Lionel bi, naravno, nastojao to nadoknaditi koječim drugim, bio bi ljubazan, plemenit i obziran, ali bi li to bilo dovoljno? Cindy nije nipošto bila na izmaku spolne moći, štoviše, činilo joj se da su joj odnedavno požuda i seksualni apetit još više porasli. Ali, čak ako Lionel i potpuno zataji na tom polju, ništa joj bolje nije bilo trenutno ni s Melom, pa zar nije onda svejedno? Sve u svemu, Lionel bi joj više toga pružio.

Možda bi najbolje rješenje bilo da se uda za Lionela Urquharta a da uz put spava i s drugima. Možda bi ovo posljednje bilo malo teško ostvariti, pogotovo odmah nakon udaje, ali bi se uz malo opreza i to dalo urediti. I drugi ljudi koje je poznavala – i muškarci i žene od kojih su neki bili na visokim položajima – činili su isto tako da se tjelesno izdovolje a da sačuvaju brak. Uostalom, i Mela je varala. Možda on nešto i sumnja, ali je bila uvjerena da ne zna ništa određeno ni o Lionelu ni o bilo kome drugome.

A šta da radi večeras? Da ode na aerodrom pa da prečisti račune s Melom, kao što je namjeravala? Ili da se spetlja s ovim novinarom, Derekom Edenom, koji stoji pokraj nje i čeka odgovor na svoje pitanje.

Pade joj na pamet da bi možda mogla učiniti i jedno i drugo.

Osmjehnu se Dereku Edenu. – Šta ste ono rekli?

– Rekao sam da je bučno ovdje.

– Jest, bučno je.

– Upravo sam pomislio da možda ne bismo morali ići na večeru, nego da bismo mogli otići nekamo gdje je mirnije.

Cindy umalo što ne prasnu u smijeh. Ali mjesto toga klimnu glavom: – Možemo.

Obazre se na ostale domaćine i goste na konferenciji za štampu Fonda za pomoć djeci Archidone. Fotografi su prestali fotografirati, pa nije više zaista bilo smisla da još ostane ovdje. Mogla bi šmugnuti van a da to nitko i ne primijeti.

Derek Eden priupita: – Imate li ovdje kola, Cindy?

– Nemam, a vi? – Cindy se zbog nevremena bila dovezla taksijem.

– Imam.

– Pa dobro – reče ona – ali nećemo zajedno izići. Ako me vani pričekate u kolima, ja ću izići na glavni izlaz za petnaest minuta.

– Radije za dvadeset minuta. Moram još obaviti dva telefonska razgovora.

– U redu.

– Imate li kakvih želja? Mislim, kamo da odemo?

– To prepuštam vama.

On krzmaše, a zatim je upita: – Hoćete li da prije večeramo?

Ona pomisli uveseljeno da je ono »prije« umetnuo da se uvjeri da je njoj jasno u što se upušta.

– Neću – reče Cindy. – Nemam vremena. Moram još poslije nekamo otići.

Ona opazi kako Derek Eden obori oči, pa joj opet pogleda u lice. Osjeti kako on uvlači zrak, i učini joj se da se on sam čudi svojoj sreći. – Vi ste divni – reče on. – Povjerovat ću u svoju sreću tek kad iziđete na ona vrata.

Tada se okrenu i iziđe nenapadno iz »La Salle Salona«. Nakon četvrt sata Cindy pođe neprimjetno za njim.

Podigla je svoj kaput i zaogrnula se čvršće njime izlazeći iz Lake Michigan Inna. Još je padao snijeg, a leden, prodoran vjetar šibao je otvorenim prostorom

Lakeshorea i Outer Drivea. Nevrijeme podsjeti Cindy na aerodrom. Prije nekoliko minuta tvrdo je odlučila da će ipak još noćas otići tamo. Ali još je rano – nema ni osam i pol – ima dovoljno vremena za sve.

Vratar iziđe iz zaklona i dotaknu kapu. – Želite li taksi, milostiva?

– Neće mi trebati.

U tom času upališe se farovi jednog automobila na parkiralištu. Automobil krenu, zanese se jednom na rastresitu snijegu i približi se vratima na kojima je stajala Cindy. Bio je to Chevrolet star već nekoliko godina. Opazila je za upravljačem Dereka Edena.

Vratar otvori vrata automobila i Cindy uđe. Dok je vratar zatvarao vrata, Derek Eden reče: – Oprostite što kola nisu zagrijana. Morao sam nazvati redakciju i rezervirati nešto za nas. Izišao sam tek malo prije vas.

Cindy se strese i zaogrne još čvršće kaputom. – Svejedno kamo idemo, samo da bude toplo!

Derek Eden uhvati je za ruku. Kako je držala ruku na koljenu, uhvati je i za koljeno. Ona osjeti načas kako je pipa, a onda on povuče ruku na upravljač i tiho joj reče: – Bit će vam toplo, ne bojte se!

7.

Zlatna galija

ČETRDESET PET MINUTA PRIJE PREDVIĐENOG VREMENA POLIJETANJA U 22 SATA obavljale su se posljednje pripreme za neprekidni let od osam tisuća kilometara do Rima, let broj dva Trans Amerike, *Zlatnom galijom*, kojom je zapovijedao kapetan Vernon Demerest.

Opće pripreme za taj let trajale su mjesece i mjesece, sedmice i sedmice, dane i dane. Druge, neposrednije pripreme vršile su se u posljednja dvadeset četiri sata.

Polijetanje je svakog putničkog aviona s nekog velikog aerodroma zapravo nalik na rijeku koja utječe u more. Prije nego što se ulije u more, rijeku hrane pritoke koje dolaze iz velike vremenske i prostorne udaljenosti, a u svaku pritoku utječu druge pritoke, manje ili veće. Napokon, na ušću, rijeka je zbroj svega što se u nju ulilo. U zrakoplovstvu je rijeka na ušću putnički avion u trenutku polijetanja.

Zlatna galija bijaše interkontinentalni mlažnjak Boeing 707-320B registriran pod brojem N-731-TA. Pokretala su ga četiri turbofana motora »Pratta & Whitneyja« koja su mogla razviti brzinu od devetsto osamdeset kilometara na sat. Radijus mu je kretanja, pri najvećem opterećenju, iznosio oko deset tisuća kilometara ili udaljenost u pravoj crti od Islanda do Hong Konga. Mogao je primiti stotinu devedeset i devet putnika i devedeset pet tisuća litara goriva – dovoljno da se napuni poveći bazen za kupanje. Avion je stajao Trans Ameriku šest i pol milijuna dolara.

Prije dva dana N-731-TA letio je iz Düsseldorfa u Njemačkoj i, dva sata prije slijetanja na Lincolnov međunarodni aerodrom, jedan se motor bio pregrijao. Kapetan je, iz opreza, zapovjedio da se taj motor isključi. Nitko od putnika u avionu nije ni znao da rade samo tri motora, a ne četiri. Avion je mogao, ako treba, letjeti i samo s pomoću jednog motora. Štaviše, nisu ni zakasnili na odredište.

Međutim, Tehnička služba Trans Amerike bila je radio-vezom obaviještena o kvaru. Zato je mehaničarska ekipa već čekala i otpremila avion u hangar čim su bili iskrcani putnici i tovar. Dok su ga vozili u hangar, dijagnostičari su već bili na poslu tražeći uzrok kvaru, koji su ubrzo pronašli.

Jedan pneumatski vod – cijev od nerđajućeg čelika koja je obavijala oštećeni motor – bio je pukao u letu. Bilo je potrebno odmah demontirati motor i montirati novi. To je bilo razmjerno lako. Nezgodnije je bilo to što je nekoliko minuta prije nego što je motor bio isključen neobično vrući zrak zacijelo prodro

u motorsku gondolu. Od te je vrućine moglo lako stradati stotinu i osam pari žica električnog sistema aviona.

Pomno ispitivanje žica pokazalo je da su se neke žice bile zagrijale, ali da, očito, nijedna nije oštećena. Da se tako nešto dogodilo u automobilu, autobusu ili teretnjaku, vozilo bi se bez daljnjega vratilo u promet. Ali, zrakoplovne kompanije nisu se htjele izvrgavati takvu riziku. Odlučeno je da se izmijeni svih stotinu osam pari žica.

Žice su veoma vješto zamjenjivali, ali je to bio mukotrpan i dosadan posao jer je samo dva čovjeka moglo raditi u isti mah u skučenom prostoru motorske gondole. Štaviše, svaki par žice trebalo je identificirati i onda s mukom spojiti sa svijećicama. Predviđao se neprekidni, danonoćni rad ekipa elektrotehničara, koje će se smjenjivati.

Cijeli taj posao stajat će Trans Ameriku na tisuće dolara u obliku radnih sati kvalificiranih stručnjaka i izgubljenog prihoda dok veliki mlažnjak bude stajao neiskorišten na zemlji. Ali se taj gubitak podnosio bez pogovora, kao što i sve druge zrakoplovne kompanije podnose takve gubitke u težnji za što većom sigurnošću.

Boeing 707-N-731-TA, koji je prije svog leta u Rim trebalo da odleti na Zapadnu obalu i vrati se, bio je povučen iz prometa. O tome su obavijestili Operativu koja je brže-bolje preinačila red letenja kako bi ispunili prazninu, koja je nastala. Bio je otkazan let koji se nadovezivao na onaj ukinuti, a pedesetak je putnika prepušteno konkurentskim kompanijama. Nije bilo rezervnog aviona. Kad su bili posrijedi mlažnjaci vrijedni više milijuna dolara, zrakoplovne kompanije nisu imale drugih u pričuvi.

Operativa je, međutim, zahtijevala od Tehničke službe da Boeing 707 bude spreman za let u Rim, do kojeg je još ostalo trideset šest sati. Operativni potpredsjednik kompanije u New Yorku osobno je telefonirao šefu Tehničke službe Trans Amerika na Lincolnovu međunarodnom aerodromu, koji mu je rekao: »Ako ga budemo mogli osposobiti za let, osposobit ćemo ga.« Najbolji predradnik i vrsna ekipa mehaničara i električara bila je već na poslu, a svi su znali koliko je važno da što prije obave svoj posao. Formirala se već i druga ekipa koja će zamijeniti prvu u toku noći. Obje će ekipe raditi prekovremeno dok ne završe posao.

Suprotno općem mišljenju, aviomehaničari se veoma zanimaju za letove aviona koje su popravili. Nakon nekog zamršenog ili hitnog posla kakav je bio ovaj, oni prate taj avion da doznaju kako je njihov rad podnio kušnju. Bili su i te kako zadovoljni kad bi avion, kao što se obično i događalo, normalno dalje funkcionirao. Kad bi nakon više mjeseci ugledali neki avion kako dolazi u hangar, dobacili bi jedan drugome: »Eno onog starog 842. Sjećaš li se... kako smo se onaj put namučili s njim. Čini mi se da smo ga ipak dobro popravili.«

U onih kritičnih dan i pol nakon kvara N-731-TA rad oko aviona, mada spor sam po sebi, tekao je najbrže što je bilo moguće.

Napokon, tri sata prije vremena polijetanja, i posljednji je od stotinjak pari žica bio ponovo spojen. Još je sat vremena bilo potrebno da se montira kućište

motora i da se ispita rad motora na zemlji. Zatim, prije nego što se avion pusti ponovo u promet, trebalo ga je ispitati u letu. Dotle su iz Operative neprestano telefonski zapitkivali – hoće li N-731-TA biti spreman da leti u Rim ili neće? Ako neće, neka onda Tehnička služba, zaboga, kaže da neće da bi se Prodaja mogla obavijestiti o mogućem duljem zakašnjenju i da bi se moglo putnicima javiti prije nego što odu od kuće.

Držeći palce i kuckajući o drvo, šef Tehničke službe odgovarao je da će avion biti spreman na vrijeme, ako ne bude nikakvih komplikacija na probnom letu.

I bio je spreman, ali u posljednji trenutak. Glavni pilot Trans Amerike na Lincolnovu aerodromu, koji je stajao u pripravnosti, ispitao je avion u zraku probivši se kroz oluju do mirnijih visina. Kad se vratio, kazao je: »Vi, momci ovdje dolje, ne biste vjerovali, ali mjesec je još na svom mjestu«, i potvrdio da je N-731-TA potpuno sposoban za let. Piloti-činovnici voljeli su takve zadatke, jer su tako ispunjavali određenu normu sati letenja a da se nisu micali daleko od svojih pisaćih stolova.

Kad je glavni pilot sletio avionom, ostalo je još toliko malo vremena da ga je on odmah odvezao do putničkog ulaza broj četrdeset sedam, gdje je trebalo da se u njega – u *Zlatnu galiju* – ukrcaju teret i putnici.

I tako je Tehnička služba izvršila svoj zadatak – kao i obično – bez ikakvih ustupaka.

Kad je avion postavljen na putnički ulaz, mnoštvo se radnika užurbalo u njemu i oko njega poput okretnih vilenjaka.

Hrana je bila najvažniji teret. Sedamdeset pet minuta prije vremena polijetanja, Kontrola polijetanja naručila je telefonski od kuhinje hranu za let, prema predviđenom broju putnika. Noćas će u prvom razredu biti svega dva slobodna mjesta, a u turističkom će četvrtina sjedala biti prazna. Prvom je razredu, kao i obično, dodijeljeno šest rezervnih obroka, a za turistički je predviđeno onoliko obroka koliko će biti putnika. Tako su putnici prvog razreda mogli dobiti još jednu večeru ako budu htjeli, a putnici turističkog razreda nisu mogli.

Usprkos točnom broju, putnik koji izvadi kartu u posljednji čas dobit će također jelo. Rezervni obroci, pa i košer, mogli su se nabaviti iz spremišta nedaleko od putničkog ulaza. Ako se nenadani putnik ukrca u avion u trenutku kad se zatvaraju vrata, njegov se pladanj s jelom dodaje za njim.

Isto se tako ukrcavalo i piće kojeg je primitak potvrđivala stjuardesa svojim potpisom. Piće je za putnika prvog razreda bilo besplatno, a putnici su turističkog razreda plaćali za svaku čašu po dolar (ili odgovarajući iznos u stranoj valuti), osim ako se nisu koristili jednom poslovnom tajnom. Ta je tajna bila u tome što stjuardese nisu dobivale gotovo nikakav sitniš, a kad nisu mogle promijeniti veću novčanicu, morale su putniku dati piće besplatno. Neki su redoviti putnici godine i godine pili besplatno u turističkom razredu zahvaljujući samo tome što su nudili novčanicu od pedeset ili dvadeset dolara i tvrdili da nemaju sitniša.

U isto vrijeme kad su se utovarivali hrana i piće, provjeravale su se i popunjavale i druge zalihe. Tu je bilo po nekoliko stotina artikala, od pelena, pokrivača, jastuka, vrećica za povraćanje i biblija pa sve do takvih potrepština kao što su »Poslužavnik, čajni servis, 8 rupa, kom. 5«. Sve je to bio potrošni materijal. Na kraju leta nitko nije provjeravao inventar. Sve što bi nedostajalo bilo bi nadomješteno bez ikakva pitanja, pa su zato malokad zaustavljali putnike koji bi odnosili sa sobom nešto iz aviona.

Potrošni su materijal bile i novine i časopisi. Obično su se u avionu mogle dobiti novine, uz jedan izuzetak. Nabavljač Trans Amerike imao je stalni nalog – ako na naslovnoj strani novina piše nešto o nekoj avionskoj nesreći, te se novine nisu smjele ukrcati u avion nego su se morale baciti. U većini drugih kompanija vrijedio je taj isti propis.

Večeras je u *Zlatnoj galiji* bilo mnogo novina. Najvažnije su vijesti bile o nevremenu – o posljedicama trodnevne oluje na cijelom Srednjem zapadu.

Putnici su već pristizali i prtljaga se ukrcavala u avion. Svaki je putnik vidio kako njegova torba nestaje iza tezge, a zatim je odlazila nizom pomičnih traka u prostoriju, koja se nalazila duboko ispod putničkih ulaza i koju su prtljažari među sobom nazivali »lavljim brlogom«. Ona je dobila to ime po tome (kako su sami prtljažari priznavali nakon nekoliko čaša) što bi samo hrabri ili naivni ljudi ikad dopustili da im tamo dospije torba do koje im je stalo. Neke torbe koje su dospjele u »lavlji brlog« nisu se više nikad pronašle, kao što su mogli posvjedočiti njihovi ojađeni vlasnici.

U brlogu je jedan službenik gledao kako pristižu komadi prtljage i, prema naljepnicama na kojima je pisalo njihovo odredište, potezao ručicu na komandnoj ploči. Čas kasnije jedna bi automatska ruka dohvatila prtljagu i stavila je pored ostale koja je putovala istim avionom. Odatle bi ekipa od nekoliko ljudi prenosila svu prtljagu do određenih aviona.

To je bio izvrstan sistem – kad je funkcionirao. Na žalost, često nije funkcionirao.

Zrakoplovne su kompanije priznavale – doduše ne javno – da je transport prtljage najnedjelotvorniji dio avionskog prometa. U doba kad ljudska dosjetljivost lansira kapsulu veliku kao brodić u svemir, činjenica je da se ne može pouzdano računati da će putnikova torba stići u Pine Bluff u Arkansasu, ili u Minneapolis-St. Paul, niti u isto vrijeme kad i putnik. Začudna količina prtljage avionskih putnika – bar jedan komad od svake stotine – ode na krivo odredište, ili zakasni, ili se potpuno izgubi. Službenici tužno upozoravaju na mnoge prilike da ljudi pogriješe u transportu prtljage. Stručnjaci za unapređenje djelotvornosti povremeno ispituju sisteme transporta prtljage avionskih putnika i od vremena do vremena nešto poboljšaju. Ali još nitko nije izmislio sistem koji bi bio nepogrešiv, pa čak ni približno nepogrešiv. Posljedica je toga da sve zrakoplovne kompanije na svim važnijim aerodromima zapošljavaju ljude čija je jedina briga da traže zagubljenu prtljagu. Ti ljudi malokad sjede skrštenih ruku.

Najviše što može učiniti iskusan, promoćuran putnik jest da provjeri piše li na naljepnicama na njegovoj prtljazi ispravno odredište. Često ne piše. Često,

začudo, prilijepe službenici, onako u brzini, krive naljepnice koje valja ispraviti kad se uoči pogreška. Ali čak i onda kad prtljaga nestane s očiju, čovjek ima osjećaj da igra lutriju, i tada putnik može samo moliti boga da se jednog dana negdje opet sastane sa svojim stvarima.

Te večeri na Lincolnovu međunarodnom aerodromu nitko još nije znao da prtljaga u *Zlatnoj galiji* nije kompletna. Dvije torbe, koje je trebalo da otputuju u Rim, ukrcavale su se u tom trenutku u avion koji je letio u Milwaukee.

Teret se neprestano utovarivao u *Zlatnu galiju*, a isto tako i pošta. Te je večeri bilo četiri i pol tisuće kilograma pošte u obojenim najlonskim vrećama za talijanske gradove – Milano, Palermo, Vatikan, Pisu, Napulj, Rim, i za dalji prijevoz u daleka mjesta čija imena glase kao da su iz knjige Marka Pola – Zanzibar, Kartum, Mombasa, Jeruzalem, Atena, Rod, Kalkuta...

Poštanski teret, teži nego obično, bio je prava sreća za Trans Ameriku. Upravo je bilo javljeno da će avion BOAC, koji je trebalo da poleti nešto prije *Zlatne galije*, poletjeti tri sata kasnije. Poštanski nadzornik na rampi, koji je neprekidno pratio zakašnjenja i red letenja, odmah je naložio da se pošta iz aviona BOAC prebaci u mlažnjak Trans Amerike. Britanskoj kompaniji to neće biti drago jer se transport pošte dobro plaća, pa se kompanije otimaju o poštu. Sve zrakoplovne kompanije imaju u poštanskim uredima na aerodromima svoje uniformirane predstavnike, koji paze na priliv pošte i brinu se da njihova kompanija dobije »pošten dio« pošte ili još nešto više od toga. Poštanski nadzornici imaju ponekad svoje miljenike među predstavnicima kompanija, pa nastoje da im dadu što više robe. Ali kad avioni kasne, prijateljstvo ništa ne vrijedi. U takvim trenucima vrijedi čvrsto pravilo – pošta se mora dostaviti što prije.

U glavnoj pristanišnoj zgradi, u suterenu, stotinjak metara od Boeinga 707, koji je sad bio *Zlatna galija*, nalazio se Kontrolni centar Trans Amerike. Tu je bila užurbana, krcata, bučna smjesa ljudi, pisaćih stolova, telefona, teleprintera, belinografa, interne televizije i oglasnih ploča. Tamošnje je osoblje bilo odgovorno za pripremu leta *Zlatne galije* i ostalih letova Trans Amerike. U prilikama kakve su vladale te večeri, s obzirom na poremećeni red letenja zbog oluje, atmosfera je u toj prostoriji bila paklenska a prizor je bio nalik na negdašnja glavna uredništva velikih novina, kako ih prikazuje Hollywood.

U jednom kutu Kontrolnog centra nalazio se stol Teretne kontrole, pretrpan gomilom papira, za kojim je sjedio bradat mladić koji je nosio nevjerojatno prezime – Fred Phirmphoot. On se u dokolici bavio apstraktnim slikarstvom, a odnedavno je prosipao boje po platnu i onda se vozio po njemu na dječjem triciklu. O njemu se govorilo da za vrijeme vikenda uživa drogu LSD, a oko sebe je širio neugodan miris. Ovo je posljednje neprestano smetalo njegovim kolegama u Kontrolnom centru, u kojem je te večeri bilo vruće i zagušljivo, iako je vani bilo hladno i ružno. Oni su bili više puta rekli Fredu Phirmphootu da bi se morao češće kupati.

Pa ipak, koliko god to bilo paradoksalno, Phirmphoot je imao oštar matematičarski um, a njegovi su se pretpostavljeni kleli da je on jedan od

najboljih stručnjaka u svom poslu. Trenutno je vodio operaciju utovarivanja *Zlatne galije*.

»Avion (tumačio je kadikad Fred Phirmphoot svojim prijateljima bitnicima koji su se dosađivali), avion je kao ptica, koja ti je kao njihaljka. Ako ne kužiš stvar, ta će ti se ptičurina nagnuti na jednu ili na drugu stranu, a možda i na obadvije. Ali kod mene, dušo, nema toga!«

Tajna je u tome da se teret u avionu pravilno raspodijeli tako da uporište i težište budu na unaprijed određenim mjestima, i avion će tada biti uravnotežen i stabilan u zraku. Posao Freda Phirmphoota sastojao se u tome da izračuna koliko se tereta može smjestiti u *Zlatnu galiju* (i u druge avione), i gdje. U isto je vrijeme nastojao utrpati što više stvari. »Od Illinoisa do Rima, dragi moj«, govorio je Fred, »to ti je lijep komadić puta. I to se ne plaća marmeladom.«

On je radio s pomoću grafikona, putnih lista, tablica, računskog stroja, poruka u posljednji čas, voki-tokija, tri telefona i – nadnaravnog instinkta.

Nadzornik rampe upravo je zatražio od njega voki-tokijem odobrenje da utovari još sto pedeset kilograma pošte u prednje spremište.

– Ide u redu – odobri Fred Phirmphoot.

On promiješa papire i provjeri putnu listu koja se u posljednja dva sata bila proširila. Zrakoplovne kompanije računaju s prosječnom težinom putnika – osamdeset pet kilograma zimi, a osamdeset ljeti. Taj prosjek uvijek odgovara, uz jedan izuzetak – kad avionom putuje neka ragbijaška momčad. Krupni ragbijaši obično poremete sve proračune, i tada dispečeri sami dodaju određenu težinu, prema tome koliko dobro poznaju momčad. Igrači bejzbola i hokejaši ne zadaju im posebnih poteškoća jer su manji i odgovaraju prosjeku. Te su večeri na putnoj listi bili samo normalni putnici.

– U redu je što se tiče pošte, srce – reče Fred Phirmphoot u voki-toki – ali daj premjesti onaj lijes u stražnje spremište! Koliko vidim po težini, taj je mrtvac bio nekakav debeljko. A tu je i spakirani generator iz Westinghousea. Stavi ga na sredinu, pa ostali teret možeš složiti oko njega.

Phirmphootovi su se problemi povećali zahtjevom posade da se natoči još tisuću kilograma goriva radi vožnje po zemlji i čekanja, pored normalne rezerve koja je za to predviđena. Te su se večeri svi avioni na uzletištu dugo zadržavali s upaljenim motorima prije polijetanja. Motor mlažnjaka guta na zemlji gorivo kao žedan slon, a kapetani Demerest i Harris nisu htjeli trošiti dragocjenu količinu koja će im možda trebati na putu do Rima. Istodobno je Fred Phirmphoot morao voditi računa o tome da se možda neće potrošiti prije polijetanja sve to rezervno gorivo koje se toči u krilne rezervoare N-731-TA. Stoga nešto od tog goriva treba pridodati ukupnoj težini prilikom polijetanja. Samo je pitanje – koliko?

Postoje utvrđene sigurnosne granice ukupne težine aviona prilikom polijetanja, ali je u interesu svake kompanije da joj avioni nose što više tereta da bi ostvarili što veće prihode. Prljavi nokti Freda Phirmphoota skakali su po računskom stroju izračunavajući nešto na brzinu. Zamislio se nad rezultatom čeprkajući po bradi, a tijelo mu je vonjalo jače nego obično.

Odluka da se uzme još rezervnog goriva bila je jedna od mnogih odluka koje je kapetan Vernon Demerest donio u posljednjih pola sata. Ili, bolje reći, on je prepuštao kapetanu Ansonu Harrisu da donosi odluke, a onda ih je Demerest, kao nadzorni kapetan koji snosi najveću odgovornost, odobravao. Vernon Demerest uživao je u svojoj pasivnoj ulozi te večeri – što netko drugi obavlja glavni dio posla a da on ipak nije ništa izgubio od svog autoriteta. Do sada Demerest nije još pokudio nijednu odluku Ansona Harrisa, što nije bilo nikakvo čudo s obzirom na to da je Harris bio gotovo isto toliko iskusan i vičan poslu kao i Demerest.

Harris je bio kiseo i mrzovoljan kad su se po drugi put te večeri sreli u sobi avionske posade u hangaru Trans Amerike. Demerest se osmjehnuo kad je opazio da Anson Harris nosi propisnu košulju, koja mu je, doduše, bila tijesna pa joj je svaki čas rastezao rukom ovratnik. Kapetan Harris uspio je zamijeniti košulju s nekim uslužnim prvim časnikom, koji je poslije oduševljeno ispričao tu zgodu svom kapetanu.

Ali Haris se već nakon nekoliko minuta smirio. Profesionalan sve do svojih bujnih, prosijedih obrva, on je znao da nijedna avionska posada ne može dobro raditi ako u pilotskoj kabini vlada neprijateljstvo.

U sobi posade, oba su kapetana pregledala svoje poštanske pretince gdje su, kaoi obično, našli hrpu pošte, među kojom je bilo biltena zrakoplovne kompanije,koje je valjalo pročitati prije večerašnjeg leta. Ostatak pošte – okružnice glavnog pilota, medicinske službe, Istraživačkog odjela, Kartografskog ureda i drugo, odnijet će kući da poslije pročitaju.

Dok je Anson Harris unosio dvije nove nadopune u svoje letačke priručnike – koje je Demerest namjeravao provjeriti – Vernon Demerest proučavao je plan letenja pojedinih posada.

Plan letenja sastavljao se svaki mjesec. U njemu su bili naznačeni datumi na koje će pojedini kapetani, prvi i drugi časnici letjeti, i na kojima linijama. Sličan je plan postojao i za stujardese u njihovoj sobi.

Svaki se pilot natjecao svaki mjesec za liniju na kojoj je želio letjeti, a prednost se davala onima koji su bili stariji po činu. Demerest je neizostavno dobivao linije za koje se natjecao, isto kao i Gwen Meighen koja je među stjuardesama zauzimala podjednako visok položaj. Zahvaljujući tom sistemu natječaja, piloti i stjuardese mogli su planirati zajedničke dane odmora, kao što su Demerest i Gwen bili učinili za večeras.

Anson Harris unio je bio na brzinu dopune u svoje letačke priručnike.

Vernon se Demerest osmjehnu: – Bit će da su ti priručnici u redu, Ansone. Predomislio sam se, neću ih sad pregledavati.

Kapetan Harris nije dao nikakva znaka od sebe, samo je stisnuo usne.

Pristupi im drugi mladi časnik sa dvije pruge, Cy Jordan. Jordan je bio aviomehaničar, ali i kvalificirani pilot. Bio je mršav i uglast, upalih obraza, tužna lica, i uvijek se činilo kao da je izgladnio. Stjuardese su mu ostavljale hrpe hrane, ali kao da je sve to bilo uzalud.

Prvi časnik, koji je inače bio najstariji po činu iza Demeresta, ostao je te večeri kod kuće, ali će, po ugovoru, dobiti punu plaću za let tamo i natrag. U odsutnosti prvog časnika, neke će njegove poslove obavljati Demerest, a ostale Jordan. Najviše će upravljati avionom Anson Harris.

– Dobro – reče Demerest ostaloj dvojici – hajde da krenemo.

Ispred vrata hangara čekao ih je autobus, pokriven snijegom i zamagljenih prozora. Svih je pet stjuardesa već sjedilo u autobusu i, dok su se Demerest, Anson Harris i Jordan penjali, odjeknuše glasovi u zboru: »Dobar večer, kapetane... Dobar večere, kapetane!« Pilote je dopratio nalet vjetra i snijega. Vozač brže zatvori vrata.

– Zdravo, djevojke! – Vernon Demerest mahnuo je veselo rukom i namignuo Gwen.

Anson Harris nadoda konvencionalnije: – Dobar večer.

Vjetar zanese autobus dok ga je vozač oprezno okretao po raščišćenoj cesti, pored koje je s obje strane bilo nagomilana snijega. Aerodromom se bilo pročulo kako je ranije te večeri prošao teretnjak za hranu United Air Linesa, pa su svi vozači veoma oprezno vozili. Dok se autobus primicao svom odredištu, sjajna svjetla glavne pristanišne zgrade bila su kao svjetionik u mraku. Nešto dalje na uzletištu neprestano su polijetali i slijetali avioni.

Autobus se zaustavi i članovi se posade iskobeljaše iz njega i pojuriše do najbližih vrata. Sad su bili u dijelu zgrade koji je pripadao Trans Americi, u suterenu. Iznad njih su bili putnički ulazi, pa i ulaz četrdeset sedam gdje se *Zlatna galija* pripremala za let.

Stjuardese su otišle da se prije leta dogovore o svojim poslovima, a tri su se pilota zaputila u ured međunarodne otpreme Trans Amerike.

Dispečer je, kao i uvijek, pripremio fascikl sa svakojakim podacima koji će biti potrebni posadi za vrijeme leta. Razastro je papire po tezgi i piloti su se zagledali u njih. Iza tezge je pet-šest službenika prikupljalo iz cijelog svijeta podatke o zračnim putevima, prilikama na aerodromima i o vremenu, koji će biti potrebni ostalim avionima na međunarodnim linijama Trans Amerike. Slična je otprema tuzemnih letova bila malo dalje niz hodnik u jednoj sobi.

Tada je Anson Harris lupnuo kamišom svoje lule po privremenom izvještaju o tovaru i zatražio još tisuću kilograma goriva za vožnju po aerodromu. Bacio je pogled na drugog časnika, Jordana, koji je pregledavao dijagrame potrošnje goriva, i na Demeresta. Obojica su klimnula glavom i dispečer je načrčkao nalog koji će dostaviti Službi za opskrbu gorivom na rampi.

Pristupi im meteorolog kompanije. Bijaše to blijed mladić koji se doimao učeno, s naočarima bez okvira, i koji kao da se osobno malokad usudio izići napolje.

Demerest ga upita: – Što su nam večeras prorekli kompjuteri, John? Valjda nešto bolje nego što je ovdje?

Kompjuteri sve više i više daju vremenske prognoze i planove leta. Trans America i ostale zrakoplovne kompanije još su zadržale ljudski element,

pojedince koji služe za vezu između kompjutera i avionskih posada, ali se predviđa da će meteorologa uskoro posve nestati.

Prognozer zavrtje glavom razastirući nekoliko kopija meteoroloških karata. – Ništa bolje, na žalost, sve dok ne preletite pola Atlantika. Uskoro će se vrijeme i ovdje poboljšati, ali kako vi letite na istok, dostići ćete još ono što je prešlo preko nas. Ova oluja ovdje, vlada sve do Newfoundlanda i iza njega. – On obilježi olovkom daleki domet oluje. – Uzgred budi rečeno, aerodromi u Detroitu i Torontu koji su na vašem putu našli su se ispod kritične točke i zatvoreni su.

Dispečer preletje pogledom teleprintersku poruku koju mu je dodao jedan službenik, te ubaci: – Dodajte i Ottawu. I ondje su upravo zatvorili aerodrom.

– S onu stranu Atlantika – nastavi meteorolog – čini se da je sve u redu. Ima izvjesnih poremećaja iznad južne Evrope, ali vas to, kao što vidite, ne bi smjelo smetati na vašim visinama. U Rimu je vedro i sunčano, i trebalo bi da tako ostane još nekoliko dana.

Kapetan Demerest sagnu se nad kartu južne Evrope. – A kako je u Napulju?

Meteorolog se zbuni. – Pa ne letite tamo.

– Ne letimo, ali me zanima.

– Napulj je u istom sistemu visokog pritiska kao i Rim. Vrijeme će i ondje biti lijepo.

Demerest se osmijehnu.

Mladi se meteorolog upusti u razmatranja o temperaturama, područjima visokog i niskog pritiska i vjetrovima na velikim visinama. Preporučio im je da iznad Kanade lete nešto sjevernijim kursom nego obično, da bi izbjegli snažnim suprotnim vjetrovima koji pušu u južnijim predjelima. Piloti su ga pozorno slušali. Bilo kompjuterom ili računanjem, biranje najpogodnije visine i puta nalik je na šahovsku partiju u kojoj razum može nadmudriti prirodu. Svi su piloti vični tom poslu, kao i meteorolozi zrakoplovnih kompanija, koji bolje odgovaraju potrebama pojedinih kompanija nego njihovi kolege u Meteorološkoj službi Sjedinjenih Država.

Prognozer Trans Amerike reče: – Preporučio bih vam da letite na visini od deset tisuća metara čim vam to dopusti težina goriva.

Drugi časnik pogleda u svoje dijagrame. Prije nego što se N-731-TA vine toliko visoko, morat će potrošiti nešto od velike količine goriva koju nosi.

Nakon nekoliko trenutaka drugi časnik reče: – Visinu od deset tisuća kilometara dosegnut ćemo negdje oko Detroita.

Anson Harris klimnu glavom. On je svojim kugličnim nalivperom hitro ispunjavao plan leta, koji će za nekoliko minuta predati Kontroli zračnog prometa, gdje će doznati jesu li slobodne ili nisu visine na kojima će letjeti, a ako nisu, na kojim će visinama moći letjeti. Vernon Demerest, koji bi inače bio sam ispunio plan leta, pregledao je samo formular koji je ispunio kapetan Harris, i zatim ga potpisao.

Činilo se da sve pripreme za let *Zlatne galije* dobro teku. Po svemu sudeći, usprkos oluji, dika Trans Amerike poletjet će na vrijeme.

Kad su tri pilota ušla u avion, dočekala ih je Gwen Meighen i upitala: – Jeste li čuli?

– Šta? – pripita Anson Harris.

– Odgođeno je polijetanje za jedan sat. Upravo nam je javio službenik s ulaza.

– K vragu! – reče Vernon Demerest. – Neka idu k vragu!

– Čini se da se mnogo putnika nalazi na putu prema aerodromu, ali su se zadržali, valjda zbog snijega – reče Gwen. – Neki su se javili telefonski pa im je Kontrola polijetanja odobrila još sat vremena.

Ansos Harris priupita: – Je li odgođeno i ukrcavanje putnika?

– Jest, gospodine kapetane. Let još nije najavljen. Najavit će ga tek za pola sata.

Harris slegnu ramenima. – Pa dobro, onda se možemo još malo odmoriti. – On pođe u letačku kabinu.

Gwen reče: – Mogu vam donijeti kave ako želite.

– Ja ću popiti kavu u zgradi – reče Vernon Demerest i klimnu glavom Gwen: – Hoćete li i vi sa mnom?

Ona krzmaše. – Pa, mogu.

– Idite samo – reče Harris. – Meni može kavu donijeti i neka druga djevojka, imamo još dosta vremena.

Nakon minutu-dvije Gwen je hodala pored Vernona Demeresta lupkajući potpeticama i držeći s njim korak u dijelu zgrade koji je pripadao Trans Americi. Zaputili su se bili u glavnu dvoranu.

Demerest je pomislio da možda i nije loše što je let odgođen za jedan sat. Do tog je trenutka bio zaokupljen poslovima oko pripreme leta, te je odagnao od sebe svaku pomisao na Gweninu trudnoću. Ali, dok budu pili kavu i pušili, imat će priliku da nastave razgovor koji su bili započeli. Možda će sad moći načeti temu koje se još nisu dotakli – pobačaja.

8.

Guerrero napušta dom

D. O. GUERRERO NERVOZNO PRIPALI CIGARETU OPUŠKOM CIGARETE KOJU JE BIO netom popušio. Iako se trudio da smiri ruke, one su mu vidljivo podrhtavale. Bio je uznemiren, napet, obuzet tjeskobom. Kao i onda kad je sastavljao pakleni stroj, osjećao je kako mu znoj curkom curi niz lice i ispod košulje.

Uzrok je njegovu jadu bilo vrijeme – vrijeme koje je još preostalo do polijetanja aviona. Istjecalo je neumoljivo, poput pijeska iz pješčanog sata. Mnogo je, suviše pijeska već isteklo.

Guerrero je bio u autobusu koji je vozio putnike na aerodrom. Autobus je prije pola sata skrenuo na Kennedyjev ekspres-put odakle mu je obično trebalo petnaestak minuta brze vožnje do Lincolnova međunarodnog aerodroma. Ali je ekspres-put, kao i ostali auto-putevi u državi Illinois, bio ometan vijavicom i zakrčen prometom. Promet je na mahove stajao, a na mahove milio.

Prije negoli se ukrcalo u autobus, desetak je putnika koji su svi imali letjeti *Zlatnom galijom*, doznalo da je polijetanje odgođeno za jedan sat. Ali kako su sad napredovali, činilo se da će im trebati još dva sata, pa možda i tri, da stignu na aerodrom.

I ostali su putnici bili zabrinuti.

Oni su se također bili prijavili za let u uredu Trans Amerike u središtu grada. Tada su još imali vremena napretek, ali su se sad, s obzirom na sve veće zakašnjenje, naglas pitali hoće li avion čekati na njih neograničeno dugo ili neće.

Vozač autobusa nije ih baš hrabrio. Na njihova je zapitkivanja odgovarao da obično, kad zakasni autobus iz grada, avion čeka putnike, ali kad su vremenske prilike veoma loše – kao večeras – svašta se može dogoditi. Na aerodromu možda računaju da će autobus kasniti još nekoliko sati, kao što i može biti, pa će odlučiti da avion poleti. Vozač još nadoda da je, sudeći po malom broju ljudi u autobusu, većina putnika već na aerodromu. Objasni da se to često događa s međunarodnim linijama – rođaci dovezu putnike automobilima na aerodrom.

D. O. Guerrero bio se, onako vretenast, skurtrio na svom sjedalu i nije sudjelovao u razgovoru. Činilo se da su većina drugih putnika turisti, osim jedne govorljive talijanske obitelji, muža i žene s nekoliko djece, koji su živo razgovarali na svom jeziku.

– Ja se, ljudi, da sam na vašem mjestu, ne bih uzrujavao – rekao je vozač prije nekoliko minuta. – Rek'o bih da se promet malko razrjeđuje. Mogli bismo stići taman na vrijeme.

Međutim, brzina se autobusa nije još povećala.

D. O. Guerrero sjedio je sam na dvostrukom sjedalu, tri reda iza vozača. Prevažni kovčežić držao je čvrsto na krilu. Nagnuo se naprijed, kao što je već bio učinio nekoliko puta, nastojeći proniknuti pogledom mrak ispred autobusa, ali je kroz ona dva polukruga, koje su čistili veliki, bučni brisači, vidio samo beskrajan niz pozicionih svjetala što su se gubila u snježnim pahuljicama. Iako se znojio, blijede, tanke usne bijahu mu suhe, pa ih je ovlažio jezikom.

Guerreru nije bilo dovoljno da stigne na aerodrom »taman na vrijeme«. Njemu će trebati još najmanje deset-petnaest minuta da kupi osiguravajuću policu. Proklinjao je sama sebe što nije ranije otišao na aerodrom i kupio lijepo na vrijeme policu. Dok je kovao svoj plan, činilo mu se da će biti dobro da se osigura u posljednji čas i da tako smanji svaku mogućnost naknadne istrage. Nije, međutim, predvidio da će večeras biti ovakvo vrijeme, iako je trebalo da predvidi, s obzirom na godišnje doba. A baš su takve nesretne okolnosti, previdi nekog važnog, promjenljivog čimbenika, neprestano pratili D. O. Guerrera u njegovim poslovnim pothvatima i nebrojeno puta upropastili njegove grandiozne planove. Shvatio je da je nevolja u tome što je, svaki put kad bi kovao planove, uvjerio sama sebe da će sve teći upravo onako kako se nadao – nikad nije uzimao u obzir nepredviđene okolnosti. Bolje reći, pomisli ogorčeno, nikad nije izvukao nikakvu pouku iz svojih iskustava.

Kad stigne na aerodrom, moći će valjda – ako avion još nije odletio – otići na šalter Trans Amerike, prijaviti se i zatražiti da mu dadu vremena da se osigura prije polijetanja. Ali će na taj način učiniti nešto od čega je silno zazirao – svratit će pozornost na sebe, isto onako kako je već učinio, i to zbog najglupljeg propusta koji mu se mogao potkrasti.

Nije bio ponio sa sobom nikakve prtljage osim onog tankog kovčežića u kojem je nosio pakleni stroj.

Na šalteru kompanije u središtu grada upitao ga je službenik koji mu je izdavao kartu: – Je li ono vaša prtljaga, gospodine? – Službenik je upro prstom u veliku gomilu kovčega koji su pripadali nekom čovjeku što je stajao u redu iza D. O. Guerrera.

– Nije. – D. O. Guerrero je oklijevao, a zatim je podigao svoj kovčežić. – Ja... ovaj... nemam ništa drugo osim ovoga.

Službenik uzvi obrvama. – Nemate druge prtljage, a putujete u Rim, gospodine? Vi se zaista niste suviše opteretili. – On mahnu rukom prema kovčežiću. – Hoćete li to prijaviti?

– Neću, hvala.

D. O. Guerrero nije ništa drugo u tom trenutku želio nego da dobije svoju kartu, ode od šaltera i pronađe nekakvo nenapadno mjesto u autobusu. Ali ga je službenik po drugi put radoznalo pogledao, i Guerrero je znao da ga je ovaj put dobro upamtio. Urezao se neizbrisivo u službenikovo sjećanje – samo zato što je zaboravio ponijeti jedan kovčeg, što je mogao lako učiniti. A nije to, naravno, instinktivno učinio. D. O. Guerrero znao je ono što drugi nisu znali, da *Zlatna galija* neće uopće stići na odredište, pa da mu prtljaga nije ni potrebna. Ali je

trebalo da ponese prtljagu, radi kamuflaže. Ovako će se u istrazi, koja će neminovno uslijediti nakon pada aviona, ljudi prisjetiti toga i komentirati činjenicu da se jedan putnik – baš on – bio ukrcao bez prtljage. To će potkrijepiti sumnje koje će istražitelji već možda imati o D. O. Guerreru.

Ali ako ne bude nikakvih ostataka od aviona, *podsjeti se*, *šta će istražitelji moći dokazati*?

Ništa! Osiguravajuće društvo morat će isplatiti osigurninu.

Ama hoće li ovaj autobus *ikad* stići na aerodrom?

Djeca one talijanske obitelji trčkarala su amo-tamo po autobusu. Nekoliko sjedala iza D. O. Guerrera njihova je majka još nešto naklapala na talijanskom svom mužu. U naručju je držala dijete koje se deralo iz sveg glasa. Ni muž ni žena kao da nisu čuli dijete.

Guerreru su živci bili napeti i osjetljivi. Najradije bi bio zgrabio dijete i ugušio ga, a na ostalu se djecu izderao: *Zavežite*! *Zavežite*!

Pa zar ništa ne slute?... Zar ove budale ne znaju da nije vrijeme za glupo brbljanje?... Da nije vrijeme, kad Guerrerova sva budućnost, ili bar budućnost njegove obitelji... uspjeh njegova plana koji je tako brižljivo skovao... sve, *sve* ovisi o tome hoće li imati dovoljno vremena na aerodromu.

Jedno se dijete – dječak od pet-šest godina, privlačna, pametna lica – spotaklo između redova sjedala i palo porebarke na prazno sjedalo do D. O. Guerrera. Osovljavajući se na noge, dječak je ispružio ruku i udario njome po kovčežiću koji je Guerrero još držao u krilu. Kovčežić mu je skliznuo na stranu i Guerrero ga je ščepao. Zadržao ga je prije nego što je pao na pod, a onda se okrenuo, iskrivljena lica od bijesa, i zamahnuo rukom da udari dijete.

Dječak ga je gledao razrogačenim očima i tiho rekao: – *Scusi*.[5]

Guerrero se jedva nekako svlada. Možda ga gledaju drugi putnici. Ako ne bude na oprezu, ponovo će svratiti pažnju na sebe. Prisjećajući se nekih riječi koje je pokupio od Talijana što su radili kod njega na gradnjama, reče nespretno:

– *E troppo rumorosa*.[6]

– Dječak ozbiljno klimnu glavom. – *Si*.

Još je stajao na istom mjestu.

– Dobro – reče Guerrero. – To je sve. Gubi se! *Se ne vada*![7]

– *Si* – ponovo će dječak.

Gledao je pravo u oči Guerreru koji se načas sjeti da će se ovo dijete i svi ostali ukrcati u isti avion. Ali to je svejedno. Nema smisla biti sentimentalan. Sad ga više ništa ne može odvratiti od njegove namjere. Osim toga, kad se to dogodi, kad povuče uzicu na svom kovčežiću pa se avion raspadne, sve će biti začas gotovo, prije nego što se itko, a pogotovo djeca, bude mogao snaći.

Dječak se okrenu od njega i vrati se majci.

---

[5] Oprostite.
[6] Previše si glasan.
[7] Nestani!

Napokon! Autobus se brže kretao... Sad je povećavao brzinu! D. O. Guerrero vidio je kroz vjetroban kako se promet razrijedio, kako se druga svjetla pred njima brže kreću. Možda će... možda će ipak... stići na vrijeme da kupi osiguravajuću policu a da ne pobudi ničiju pažnju. Ali imat će veoma malo vremena. Nadao se da oko šaltera osiguravajućih društava neće biti gužve.

Opazio je da su se djeca one talijanske obitelji vratila na svoja mjesta, i čestitao je sam sebi što nije maloprije svratio pozornost na sebe. Da je udario onog malog – kao što ga zamalo nije – ljudi bi bili napravili gužvu. Bar je to izbjegao. Svejedno je šteta što je privukao pozornost kad se prijavio u uredu avionske kompanije, ali kad dobro promisli, nije to nikakvo nepopravljivo zlo.

A možda i jest?

Počela ga je mučiti nova briga.

A što ako se onaj službenik koji se čudio što ne nosi nikakvu prtljagu sa sobom, sjetio te pojedinosti pošto je autobus otišao? Guerrero je znao da je tada bio nervozan. A što ako je službenik to primijetio i poslije se u njemu probudila sumnja? Tada je zacijelo porazgovarao s nekim, možda s nadzornikom, koji je možda već telefonirao na aerodrom. Možda već u ovom času netko – policija? – čeka ovaj autobus da sasluša D. O. Guerrera, da otvori i pregleda njegov kovčežić u kojem se krije dokaz koji bi ga mogao pokopati. Guerrero prvi put pomisli što će se dogoditi ako ga ulove. Uhapsit će ga, zatvoriti. Tada pomisli – prije nego što se to bude moglo dogoditi... ako mu se obrate, ako se ne bude mogao izvući, potegnut će petlju na kovčežiću i dići u zrak sebe i sve ljude oko sebe. Ispruži ruku. Ispod ručke kovčežića napipao je petlju i uhvatio je. To ga je umirilo... Sad će pokušati misliti na nešto drugo.

Upitao se da li je Inez našla njegovu poruku.

Našla ju je.

INEZ GUERRERO VRATILA SE UMORNA U NJIHOV BIJEDNI STAN U PEDESET PRVOJ ulici, izula cipele koje su je tištale, i svukla kaput i rubac koje joj je bio promočio rastopljeni snijeg. Osjećala je da se prehladila i da je sva srvana umorom. Danas je u kavani imala više posla nego obično, gosti su bili škrtiji, napojnice mršavije. Osim toga, nije još bila vična tom poslu, pa se namučila i više nego što je trebalo.

Prije dvije godine, kad su Guerrerovi udobno stanovali u lijepoj kući izvan grada, Inez, mada nije nikad bila lijepa, bijaše još pristala i dobro uščuvana žena. Odonda su vrijeme i prilike ostavile trag na njenu licu i, dok se nekad doimala mlađa nego što je bila, sad se doimala znatno starija. Da je večeras bila u vlastitoj kući, Inez bi potražila utjehu u toploj kupelji, što joj je uvijek nekako pomagalo u teškim časovima – kojih je bilo napretek u njihovu bračnom životu. Malo dalje niz hodnik postojala je nekakva kupaonica kojom su se služila tri stana, ali je bila nezagrijana i na propuhu, boja se ljuštila sa zidova, a plinski je bojler trebalo hraniti novčićima. Skršila ju je pomisao na nju. Odluči da će neko

vrijeme mirno sjediti u kukavnoj dnevnoj sobi, a onda leći u postelju. Nije imala pojma gdje joj je muž.

Tek je nakon nekog vremena primijetila cedulju na stolu u dnevnoj sobi.

Neće me biti nekoliko dana. Idem na put. Nadam se da ću te uskoro iznenaditi dobrim vijestima.

Malo je šta moglo iznenaditi Inez kad je bio u pitanju njen muž. Njegovi su postupci uvijek bili nepredvidljivi, a odnedavno i nerazumni. Dobre bi vijesti bile svakako iznenađenje, ali nikako nije mogla povjerovati u njih. Inez je vidjela suviše muževih ambicioznih zamisli kako su se klimale i propale da bi mogla vjerovati da bi jedna od njih mogla uspjeti.

Ali ju je zbunila prva rečenica. Kamo to D. O. ide na »nekoliko dana«? Isto joj je tako bilo nejasno otkud mu novci? Prije dvije večeri Guerrerovi su sakupili posljednje pare koje su im još ostale. Ukupno je bilo dvadeset dva dolara i nekoliko centi. Pored toga novca, imali su još samo jednu stvar koju su mogli založiti a koja je pripadala Inez – prsten njezine majke od kojeg se ona do tada nikako nije htjela rastati. Ali možda će se uskoro morati.

Od tih dvadeset dva dolara i nešto centi Inez je uzela četrnaest za hranu i za dio stanarine koju su dugovali. Vidjela je očaj na licu D. O-a, dok je trpao u džep ostatak od osam dolara i preostali sitniš.

Inez odluči da ne razbija više sebi glavu nego da legne, kako je i namjeravala. Bila je odviše umorna čak i da misli kako je njenoj djeci, iako joj se već više od sedmice dana nije javljala sestra iz Clevelanda kod koje su joj djeca. Ugasila je onu jedinu svjetiljku u dnevnoj sobi i otišla u tijesnu, otrcanu spavaonicu.

Jedva je našla spavaćicu. Činilo se da nisu sve stvari u komodi na svom mjestu. Napokon je našla spavaćicu u ladici sa tri košulje, D. O-a. To su mu bile posljednje košulje i, ma kuda otišao, nije ponio sa sobom rezervno rublje. Zape joj za oko presavijen žut papir ispod jedne košulje. Izvadi ga i razmota.

Žuti papir bijaše tiskanica ispunjena pisaćim strojem. Bila je to kopija. Kad je vidjela šta je to, sjela je na postelju ne vjerujući svojim očima. Da bi se uvjerila da nije krivo shvatila, pročita ponovo šta piše.

Bijaše to ugovor o plaćanju u ratama sklopljen između Trans America Airlines i D. O. »Buerrera« – primijetila je da je prezime krivo napisano. U ugovoru je stajalo da je »Buerrero« primio avionsku kartu do Rima i natrag, turistički razred, da je platio četrdeset sedam dolara u gotovu, i da se ovime obvezuje da će razliku od četiri stotine dvadeset i sedam dolara, plus kamate, isplatiti u mjesečnim ratama u roku od dvadeset četiri mjeseca.

To nije imalo nikakva smisla.

Inez je zaprepašteno buljila u žutu tiskanicu. U glavi su joj se rojila pitanja.

Zašto je uopće trebala D. O-u. avionska karta? I, ako mu je već trebala, zašto do Rima? On ne može nikako otplaćivati te mjesečne rate, iako je bar taj

dio razumljiv. D. O. Guerrero ima svu silu drugih obaveza kojima ne može udovoljiti. Dugovi ga nisu nikad zabrinjavali, kao što su zabrinjavali Inez. Ali, bez obzira na zajam, otkud mu četrdeset sedam dolara gotovine? U tiskanici je bio potvrđen primitak, taj je novac uplaćen. Prije dvije večeri D. O. Guerrero kazao je da nema ništa više novaca od onoga što su nekako skucali, a Inez je znala da joj on, ma šta drugo radio, nikad nije lagao.

Pa ipak, tih se četrdeset sedam dolara stvorilo odnekud. Ali otkud?

Iznenada se sjeti prstena. Bio je to zlatan prsten s dijamantnim okom optočenim platinom. Inez ga je bila redovito nosila do prije sedmicu-dvije, ali su joj u posljednje vrijeme ruke otekle, pa je skinula prsten i spremila ga u kutiju koja je stajala u ladici komode. Po drugi put te večeri pretraži ladice. Kutija je bila tu, ali – prazna. Da bi namaknuo nekako četrdeset sedam dolara, D. O. je, očito, založio prsten.

Najprije je obuze žaljenje. Za Inez je taj prsten nešto značio. On je bio posljednja slabašna veza između nje i njezine prošlosti, njene rasturene obitelji, njene pokojne majke čiju je uspomenu poštivala. A, gledano posve praktički, taj je prsten, mada ne osobito vrijedan, bio posljednja vrijednost koja im je još ostala. Dok je god bio tu, znali su da će im on, ma koliko im bilo teško, produžiti život za još nekoliko dana. A sad njega više nije bilo, pa ni te sitne utjehe.

Ali, mada je znala otkud mu gotovina za avionsku kartu, još nije našla odgovora na pitanje – zašto? Zašto putovanje avionom? Zašto do Rima?

Sjedeći svejednako na postelji, Inez se duboko zamisli. Trenutno je zaboravila na umor.

Inez nije bila osobito inteligentna žena. Da je bila, po svoj prilici ne bi bila mogla živjeti gotovo dvadeset godina u braku s D. O. Guerrerom. Pa i sad, da je bila pametnija, bila bi nešto više nego kavanska konobarica s bijednom plaćicom. Ali povremeno, sporim, pomnim rasuđivanjem potpomognutim nagonom, Inez je umjela doći do ispravnih zaključaka. Pogotovo kad joj je muž bio u pitanju.

Sad ju je nagon više nego razum upozoravao da je D. O. Guerrero u nevolji – ozbiljnijoj nevolji od svih koje su ih do tada bile snašle. U to su je uvjeravale njegova nerazumnost u posljednje vrijeme i daljina namjeravanog putovanja. Guerrera je u sadašnjim prilikama mogao nagnati da putuje u Rim samo nekakav silan, očajnički pothvat. Ona ode u dnevnu sobu i vrati se s pisamcetom i ponovo ga pročita. U toku godina Inez je primila mnogo pisamaca od muža, ali je slutila da ovo pisamce znači nešto drugo od onog što piše u njemu.

Tu je njeno prosuđivanje stalo. Ali ju je obuzimao osjećaj, stvaralo se uvjerenje koje je svake minute sve više raslo, da *treba*, da mora nešto poduzeti.

Nije joj bilo ni na kraj pameti da digne ruke od svega, da ostavi D. O-a, da se sam iskoprca iz nevolje u koju ga je bila uvalila njegova ludost. Prije osamnaest godina stupila je bila u brak s D. O. Guerrerom da »dijeli s njim dobro i zlo.«

Nastavila je oprezno i polako prosuđivati. Pomislila je da najprije treba izvidjeti je li D. O. već otputovao avionom. Ako nije, možda bi ga još mogla zadržati. Inez nije imala pojma koliko D. O. ima vremenske prednosti pred njom ni kad je napisao ovo pisamce. Ponovo pogleda u žutu tiskanicu. Tu nije bio naznačen ni dan leta ni vrijeme polijetanja, ali bi mogla telefonirati zrakoplovnoj kompaniji – Trans Americi. Inez uze brže-bolje oblačiti onu istu odjeću koju je prije nekoliko minuta bila svukla.

Opet su je tištale cipele, a kaput joj je još bio mokar i hladan dok je silazila niz uske stepenice. U bijednom hodniku u prizemlju, snijeg je bio prodro ispod ulaznih vrata i pokrio gole podnice. Vani je snijeg bio još dublji nego kad je bila došla. Kad je izlazila iz kuće, napao ju je hladan, oštar vjetar zasipajući joj lice snijegom.

U njihovu stanu nije bilo telefona. Mogla se poslužiti javnim telefonom u bifeu u prizemlju, ali se bojala da ne sretne vlasnika bifea, koji je bio i vlasnik kuće. On im je bio zaprijetio da će ih sutradan izbaciti iz stana ako ne podmire svu zaostalu stanarinu. To je bila također činjenica koju je Inez bila odagnala večeras od sebe, ali kojoj će – ako se D. O. ne vrati do jutra – morati sama pogledati u oči.

Drogerija s javnom govornicom bila je u drugoj ulici. Probijajući se kroz dubok snijeg po neočišćenom pločniku, Inez se zaputila u drogeriju.

Bilo je četvrt do deset.

U govornici su bile dvije mlade djevojke pa je Inez morala čekati gotovo deset minuta. Zatim, kad je nazvala Trans Ameriku, glas snimljen na magnetofonu saopćio joj je da su sve linije Rezervacija zauzete, i zamolio je neka malo pričeka. Čekala je dok glas nije nekoliko puta ponovio iste riječi, a onda je živahan ženski glas rekao da je na telefonu gospođica Young, i upitao je što želi.

– Molim vas – reče Inez – htjela bih vas nešto pitati o letovima u Rim.

Kao da je tko pritisnuo neko dugme, gospođica Young odgovori da avioni Trans Amerike lete s Lincolnova međunarodnog aerodroma bez slijetanja direktno do Rima u utorak i petak, a preko New Yorka svaki dan. Želi li gospođa odmah rezervirati kartu?

– Ne – reče Inez. – Ne, ne putujem ja nego moj muž. Rekli ste da jedan avion leti... u petak... večeras?

– Jest, gospođo, let broj dva, *Zlatna galija*. Polijeće u dvadeset dva sata po lokalnom vremenu, samo što je večeras polijetanje odgođeno za jedan sat, zbog vremenskih prilika.

Inez pogleda na sat u drogeriji. Bilo je već gotovo deset sati i pet minuta. Ona zabrza:

– Dakle, avion još nije poletio?

– Ne, gospođo, još nije.

– Molim vas... – Inez je, kao što joj se često događalo, teško pronalazila riječi. – Molim vas, važno mi je da saznam je li moj muž u tom avionu. Zove se D. O. Guerrero i...

– Žao mi je, ali ne smijemo davati takve informacije. – Gospođica Young bila je uljudna ali neumoljiva.

– Mislim da me ne razumijete, gospodična. Ja se interesiram za svog muža. Ja sam mu žena.

– Razumijem vas, gospođo Guerrero, i žao mi je, ali su takvi propisi.

Gospođica Young i druge službenice na tom poslu dobro su poznavale te propise i shvaćale koji je razlog tome. Mnogi poslovni ljudi vodili su sa sobom svoje tajnice ili ljubavnice i prijavljivali ih kao supruge da bi dobili popust kao bračni par. U prošlosti je nekoliko sumnjičavih pravih supruga provjerilo s kim im putuju muževi, pa su pričinile neugodnosti putnicima zrakoplovnih kompanija, muškarcima. Poslije su se ti muževi ogorčeno žalili na zloupotrebu povjerenja tako da sad zrakoplovne kompanije nisu nikom više otkrivale imena svojih putnika.

Inez poče: – Pa zar se nikako ne može...

– Zaista ne može.

– O, Bože!

– Hoćete li da kažete da mislite da vam muž večeras leti u Rim, ali da niste sigurni?

– Jest, tako je.

– Onda vam jedino preostaje, gospođo Guerrero, da sami odete na aerodrom. Vjerojatno se putnici još nisu ukrcali, pa ako vam je muž ondje, još ćete ga moći vidjeti.

– Pa dobro – reče Inez. – Ako je to jedino što mi preostaje, onda će biti najbolje da i to pokušam. – Nije imala pojma kako će stići po ovoj vijavici na aerodrom, do kojeg je bilo više od trideset kilometara, za manje od jedan sat.

– Čekajte malo. – Gospođica Young kao da je oklijevala, glas joj je postao nekako ljudskiji, baš kao da je nešto od Inezina jada prodrlo do nje telefonskim žicama. – Ja zbilja ne bih to smjela, gospođo Guerrero, ali ću vam ipak dati jedan mali savjet.

– Molim vas.

– Kad dođete na aerodrom do putničkog ulaza, nemojte reći da *mislite* da vam je muž u avionu. Recite da znate da je u avionu i da želite porazgovarati s njim. Tako ćete doznati je li u avionu. Ako jest, službenik će vam na ulazu lakše moći reći ono što vas zanima.

– Hvala vam – reče Inez. – Najljepša vam hvala.

– Nema na čemu, gospođo. – Gospođica Young opet je govorila kao stroj. – Laku noć i hvala vam što ste nazvali Trans Ameriku.

Spuštajući slušalicu, Inez se sjetila nečega što je opazila kad je ulazila u drogeriju. Vani je bio parkiran jedan taksi, a sad je vidjela i vozača. Stajao je, sa

žutom šiljastom kapom na glavi, pokraj točionice bezalkoholnih napitaka i razgovarao s nekim čovjekom.

Taksi će je skupo stajati, ali ako želi stići na aerodrom do 11 sati, to je vjerojatno jedini način.

Inez priđe vozaču i dodirne mu ruku. – Oprostite.

Taksi-šofer se okrenu. – Aha, šta' oćete? – Lice mu je bilo ružno, mlohavo i neobrijano.

– Htjela sam vas pitati koliko bi stajala vožnja taksijem do aerodroma.

Vozač je promotri škiljeći i računajući nešto u sebi. – Pa odavde možda devet-deset dolara po taksometru.

Inez se okrenu. To je bilo previše – više od polovice one male svote koja je još ostala. A nije čak ni bila sigurna hoće li D. O. letjeti tim avionom.

– Hej, vi! Stan'te! – Šofer iskapi koka-kolu, požuri za Inez i sustiže je na vratima. – A kol' ko imate para?

– Ma ne radi se o tome. – Inez zavrtje glavom. – To je samo... više nego što mogu dopustiti sebi.

Šofer otpuhnu na nos. – Njeki od vas misle da se možete voziti džabe. To vam je dobar komad puta.

– Da, znam.

– A zašto idete tamo? Zašto niste otišli autobusom?

– Pa, imam važan razlog. Treba da budem ondje... moram biti ondje... do jedanaest sati.

– Čujte – reče taksi-šofer – večeras dajem popust. Odvešću vas za svega sedam dolara.

– Pa...

Inez je još oklijavala. Nakanila je bila dati sutradan najviše sedam dolara stanodavcu da ga nekako smiri zbog zaostale stanarine. A do kraja iduće sedmice neće dobiti plaću u kavani.

Taksi-šofer reče nestrpljivo: – To vam je najniža cijena koju će vam iko ponudit. 'Oćete li il' nećete?

– Hoću – reče Inez. – Hoću, pristajem.

– Pa dobro, ajdemo!

Dok je Inez sama ulazila u taksi, vozač se smijuljio čisteći metlicom snijeg s vjetrobrana i prozora. Kad mu je Inez bila pristupila u drogeriji, više nije bio na dužnosti, a kako je stanovao blizu aerodroma, spremao se da se odveze bez mušterije kući. Sad će mu biti plaćen put. Osim toga, slagao je kad je rekao da bi vožnja do aerodroma stajala devet do deset dolara. Ali mu je ta laž omogućila da tobože dade mušteriji popust, pa će sad moći istaknuti zastavicu i spremiti sedam dolara u džep. Bilo je zabranjeno voziti mušterije s istaknutom zastavicom, ali je vozač smatrao da ga u ovakvoj gadnoj noći vjerojatno neće opaziti nijedan policajac.

Taksi-šofer je zadovoljno mislio kako je jednim potezom uspio nadmudriti i ovu staru glupaču i onog svog kučkinog sina poslodavca.

Kad su krenuli, Inez ga je tjeskobno pripitala: – Jesti li sigurni da ćemo stići tamo do jedanaest sati?

Vozač joj dobaci preko ramena: – Pa reko sam da ćemo stić, ostav'te me na miru da vozim!

Ipak, pomislio je u sebi, nije sigurno da će stići na vrijeme. Ceste su u lošem stanju, a promet mili. Možda će nekako i stići, ali u posljednji čas.

NAKON TRIDESET PET MINUTA TAKSI U KOJEM SE VOZILA INEZ VUKAO SE POLAKO Kennedyjevim ekspresnim putem pokrivenim snijegom i svejednako zakrčenim. Inez je sjedila kao na iglama na stražnjem sjedalu i lomila nervozno prste pitajući se koliko će se još voziti.

U tom istom trenutku autobus u kojem su sjedili putnici za *Zlatnu galiju* skretao je na cestu što je vodila do rampe na Lincolnovu međunarodnom aerodromu. Pošto se izvukao iz sporog prometa bliže gradu, autobus se sad prilično brzo kretao. Sat na glavnoj pristanišnoj zgradi pokazivao je četvrt do jedanaest.

Kad se autobus zaustavio, D. O. Guerrero je prvi izišao iz njega.

9.

Akcija u Meadowoodu

– PONESITE I TAJ RAZGLAS – ZAPOVIJEDI ELLIOTT FREEMANTLE. – MOŽDA ĆE NAM dobro doći.

Na sastanku stanovnika Meadowooda u dvorani za vjeronauk Prve baptističke crkve u Meadowoodu sve je vrelo od uzbuđenja koje je vješto izazvao odvjetnik Freemantle. Ljudi su se spremali da krenu na Lincolnov međunarodni aerodrom.

– Nemojte mi sad tu sliniti da je kasno ili da nećete da idete – opomenuo je Elliott Freemantle svojih šest stotina slušalaca prije nekoliko minuta. Stajao je pred njima samopouzdano, besprijekorno dotjeran kao i uvijek, u svom plavičastozelenom odijelu i sjajno ulaštenim cipelama od aligatorske kože. Svaka mu je vlas bila na svom mjestu i zračio je samopouzdanjem. Prisutni su bili oduševljeni njime i, činilo se, što je slobodnije govorio, to im se više sviđao.

On nastavi: – I nemojte mi navoditi nekakve blesave izgovore zašto nećete ići. Neću ništa da čujem o tome kako vam netko čuva djecu, kako vam je punica ostala sama kod kuće ili kako ste ostavili paprikaš da se kuha na peći, jer me nije ni najmanje briga za to, a ne bi trebalo ni da je vas, u ovom času. Ako su vam kola zapala u snijegu, ostavite ih i povežite se s nekim drugim. Radi se o tome da ja idem večeras na aerodrom, u vaše ime, da se onima ondje popnem na glavu. – On ušutje dok još jedan avion ne protutnja iznad njih. – Bogami je i vrijeme da to netko učini. – Posljednje riječi izmamiše pljesak i smijeh.

– Potrebna mi je vaša podrška i želim da svi pođete sa mnom. A sad ću vam postaviti jedno obično, otvoreno pitanje: idete li sa mnom?

Dvoranom se razlegnu gromoglasno: – Idemo!

Ljudi su ustali kličući.

– Dobro – reče Freemantle a svi u dvorani umuknuše. – Ali hajde da raščistimo neke stvari prije nego što krenemo.

On istaknu da im je već rekao kako pravni postupak mora biti baza svake njihove akcije da se ublaži zaglušna buka avionskih motora u naselju Meadowood. Međutim, takav pravni postupak ne smije proći nezapažen niti se smije voditi u nekakvoj zabačenoj sudnici bez publike. Naprotiv, mora se naći u središtu pažnje i suosjećanja javnosti.

– A kako ćemo izazvati tu pažnju i suosjećanje? – Odvjetnik Freemantle zastade, pa odgovori sam na svoje pitanje.

– Izazvat ćemo ih tako što ćemo svoje mišljenje iznositi na taj način da će o tome biti vrjedno pisati. Tada, i samo tada, moći će sredstva masovne

komunikacije, štampa, radio i televezija, objavljivati naša mišljenja na istaknutom mjestu, onako kako želimo.

On reče da u štampi imaju dobrog saveznika. – Mi ne tražimo od novinara da zastupaju naše gledište nego samo da ga pošteno iznose, što oni, koliko ja znam, uvijek čine. Ali ćemo pomoći našim prijateljima izvjestiteljima ako iz naše akcije izraste neka vrsta drame. Onda će oni imati o čemu pisati.

Troje se izvjestitelja osmjehnuše kad Freemantle nadoda: – Vidjet ćemo hoćemo li im moći večeras prirediti dramu.

Dok je govorio, Elliott Freemantle pratio je ispod oka kako napreduje potpisivanje ugovora, kojima su ga pojedini kućevlasnici uzimali za svog pravozastupnika i koji su sad kružili dvoranom. Mnogi su ljudi – najmanje stotina njih – po njegovoj procjeni, potpisali već ugovore i predali mu ih. Gledao je kako ljudi vade kuglična nalivpera, kako se muževi i žene saginju nad formulare da ih oboje potpišu obvezujući se da će mu platiti sto dolara. Odvjetnik Freemantle zadovoljno je izračunao da mu sto ispunjenih formulara donosi deset tisuća dolara. To nije – zasad – loš honorar za jednu večer, a na kraju će ukupni honorar biti još kudikamo veći.

Odluči da govori još nekoliko minuta, dok formulari kruže dvoranom.

Što će se večeras dogoditi na aerodromu, pouči on svoje slušaoce, to neka prepuste njemu. Nada se da će se sastati s predstavnicima uprave aerodroma. Bilo kako mu drago, on namjerava prirediti u glavnoj pristanišnoj zgradi demonstraciju koja će se pamtiti.

Značajno ih upozori da ne smije biti nikakvih nereda. Ne smije se dopustiti da bilo tko može sutra reći da je delegacija iz Meadowooda koja se bori protiv buke prekršila zakon.

– Naravno – Freemantle se osmjehnu namigujući – možda ćemo nekome zasmetati i pričiniti neke neugodnosti. Čuo sam da je na aerodromu večeras velika gužva. Ali šta možemo!

Ponovo se razlegnu smijeh. On osjeti da su ljudi spremni da krenu.

Opet jedan avion zatutnja iznad njihovih glava, pa on pričeka dok ne zamre buka.

– E pa, dobro! Možemo krenuti! – Ovdjetnik Freemantle dignu ruke uvis kao kakav Mojsije iz doba mlažnjaka i krivo navede riječi iz biblije: – »Jer moram obećanja održati prije no što pođem spavati.«

Smijeh se pretvori u ponovno klicanje i ljudi pođoše prema vratima.

Tada je on primijetio nosivi razglas posuđen od Prve baptističke crkve u Meadowoodu i naložio da ga ponesu. Predsjednik Floyd Zanetta, na koga se više nitko nije obazirao otkako ga je Elliott Freemantle bacio u zasjenak, požuri se da izvrši taj nalog.

Sam je Freemantle trpao potpisane ugovore u svoju torbu. Na brzinu je izračunao da ih ima više nego što se nadao – preko sto šezdeset, što će reći preko šesnaest tisuća dolara honorara koje će moći ubrati. Povrh toga, mnogi koji su u proteklih nekoliko minuta došli da se rukuju s njim uvjeravali su ga da

će sutradan poslati poštom potpisane ugovore s čekovima. Odvjetnik Freemantle je likovao.

Nije imao pravog plana što će poduzeti na aerodromu, baš kao što nije ni ovamo došao s nekom određenom zamisli kako da vodi ovaj sastanak. Elliot Freemantle nije volio određene zamisli. Radije je improvizirao, stvarao situacije, a onda ih okretao na ovu ili onu stranu, u svoju korist. Njegove su slobodne metode imale već večeras uspjeha, a on nije vidio razloga zašto ne bi opet uspjele.

Najvažnije je da ovi meadowoodski kućevlasnici ostanu u uvjerenju da su dobili dinamičnog vođu koji će na kraju postići nekakav uspjeh. Nadalje, moraju ostati u tom uvjerenju sve dok mu ne isplate sve četiri rate na koje su se obvezali ugovorom. Nakon toga, kad Elliott Freemantle spremi svoje pare u banku, njihovo mišljenje neće više biti toliko važno.

Zbog toga je držao da će morati biti aktivan deset-jedanaest mjeseci – i bit će. Bit će dinamičan koliko god ovi ljudi budu željeli. Treba organizirati još nekoliko ovakavih sastanaka i demonstracija jer će se o njima pisati po novinama. A o sudskim se raspravama često uopće ne piše. Usprkos onome što je maloprije rekao, da pravni postupak treba da bude baza svake akcije, sudske rasprave vjerojatno neće biti osobito spektakularne ni korisne. On će, naravno, učiniti sve što bude mogao da priredi na sudu nekakvu predstavu, ali je već mnogo sudaca prozrelo taktiku odvjetnika Freemantlea da izazove pažnju, pa su ga obuzdavali u tome.

Ali neće biti oko toga pravih problema – pod uvjetom da drži na umu – kao što uvijek čini u ovakvim poslovima, da je najpreče da pazi i hrani Elliota Freemantlea.

Vidio je jednog izvjestitelja, Tomlinsona iz *Tribunea*, kako telefonira u javnoj govornici pred samom dvoranom. Drugi je izvjestitelj stajao pokraj govornice. To je dobro! To znači da novinari izvještavaju o toku sastanka svoja uredništva u gradu, koja će ustupiti prostor svemu što se dogodi na aerodromu. Pored toga, ako uspije ono što je Freemantle već prije ugovorio, na aerodromu će sve snimati i televizija.

Publika je izlazila iz dvorane. Vrijeme je da krene!

10.

Joe Patroni stiže

PRED GLAVNIM ULAZOM U AERODROM OBASJANOM REFLEKTORIMA UGASILO SE treptavo crveno svjetlo na policijskom automobilu. Automobil koji je vozio pred Joeom Patronijem od mjesta nesreće traktora s prikolicom, smanjio je brzinu i zaustavio se uz rubnjak, a policajac za upravljačem mahnuo je rukom šefu Tehničke službe TWA neka prođe. Patroni potjera brže svoj auto. Dok je Buick Wildcat prolazio pored patrolnih kola, Patroni mahnu cigarom i dvaput zatrubi u znak pozdrava.

Iako je posljednji dio puta prešao vrlo brzo, sve u svemu je Joeu Patroniju trebalo više od tri sata da prevali udaljenost od kuće do aerodroma, za što mu je inače trebalo četrdeset minuta. Nadao se da će sad nadoknaditi nešto od izgubljenog vremena.

Boreći se sa snijegom i skliskom površinom ceste, brzo je presjekao bujicu prometa koja je tekla prema glavnoj pristanišnoj zgradi i skrenuo na pokrajnju cestu što je vodila do hangara. Kod oznake »Tehnička služba TWA« naglo je skrenuo svoj Buick. Oko dvije-tri stotine koraka dalje dizao se visok i masivan hangar Tehničke službe TWA. Glavni je ulaz bio otvoren i on je ušao pravo kroz njega.

U hangaru ga je čekao vozač s kampanjolom opremljenom radio-vezom. On će ga odvesti na uzletište, do zaglibljenog mlažnjaka Aéreo-Mexicana koji još zakrčuje pistu 30. Izišavši iz kola, šef Tehničke službe zastao je samo toliko da ponovo pripali svoju cigaru ne obazirući se na natpis »Zabranjeno pušenje«, a onda uzvuče svoje zdepasto tijelo u kabinu kampanjole i reče vozaču: – Hajde, sinko, natjeraj tu kazaljku do kraja!

Kampanjola pojuri, a Patroni uspostavi radio-vezu s kontrolnim tornjem. Pošto je napustio osvijetljeno područje oko hangara, vozač se držao tik uz svjetla na prilaznim stazama, po kojima se jedino moglo vidjeti, u bjeličastom mraku, gdje prestaje betonska površina. Po uputi iz kontrolnog tornja, zaustavili su se načas pred jednom pistom dok nije sletio DC-9 Delta Air Linesa, u oblaku snijega, i protutnjao pored njih. Zemaljski kontrolor propusti ih preko piste, a onda doda: – Je li to Joe Patroni?

– Jest.

Nastade prekid dok kontrolor izdavaše upute drugim vozilima, a onda opet: – Patroni, zove vas Zemaljska kontrola. Imamo poruku za vas iz ureda upravitelja aerodroma. Čujete li me?

– Ovdje Patroni. Slušam vas.

– Poruka glasi ovako: »Joe, kladim se s tobom za kutiju cigara, odnosno za dvije karte za nogometnu utakmicu, da nećeš noćas izvući avion koji je zaglibio pored piste tri nula, i želim ti da dobiješ okladu. Potpis Mel Bakersfeld.« Kraj poruke.

Joe se smijuckao pritiskujući dugme svog mikrofona. – Zemaljska kontrola, zove vas Patroni. Poručite mu da će izgubiti okladu.

Odloživši mikrofon, reče vozaču: – Samo brže, sinko! Sad sam stimuliran.

Pokraj zakrčenog mjesta na pisti 30 gdje se zaustavila kampanjola približi im se predradnik Tehničke službe Aéreo-Mexicana, Ingram, s kojim je bio razgovarao Mel Bakersfeld. Predradnik je još bio zaogrnut bundom štiteći lice kako je najbolje znao i umio od oštrog vjetra i snijega.

Joe Patroni odgrize vršak nove cigare, ali je ovaj put ne pripali nego samo iziđe iz kabine kampanjole. Na putu od hangara bio je izuo kaljače i obuo teške čizme podstavljene runom. Iako su čizme bile visoke, snijeg mu je dopirao do iznad njih.

I Patroni se zaogrnu svojom bundom i klimnu glavom Ingramu. Njih su se dvojica površno poznavala.

– Dobro – reče Patroni. Morao je vikati da bi ga sugovornik čuo usred fijuka vjetra. – Ispričajte mi sve!

Dok je Ingram podnosio izvještaj, krila i trup nemoćnog Boeinga 707 uzdizali su se iznad njih kao kakav golemi sablasni albatros. Ispod trbuha velikog mlažnjaka još je ravnomjerno treptalo crveno svjetlo, a teretnjaci i ostala vozila, među kojima su bili i autobus s ekipom za raščišćavanje snijega i brektavi pokretni generator, stajali su i dalje na okupu na prilaznoj stazi.

Predradnik Tehničke službe Aéreo-Mexicana ukratko je izložio što su do tada bili poduzeli – iskrcali putnike i uzalud prvi put pokušali pokrenuti avion snagom njegovih motora. Zatim je izvjestio Joea Patronija da su iskrcali najviše tereta što su mogli – tovar, poštu, prtljagu, a cisterne upravo crpu iz rezervoara veći dio goriva. Potom su po drugi put pokušali pokrenuti mlažnjak, i opet njegovim motorima, ali su ponovno doživjeli neuspjeh.

Ne pušeći više cigaru nego je žvačući, što je bio jedan od rijetkih Patronijevih ustupaka mjerama opreza protiv požara, jer se osjećao jak miris avionskog benzina, šef Tehničke službe TWA primaknuo se avionu. Za njim pođoše Ingram i nekoliko članova ekipe za raščišćavanje snijega, koji su izišli iz zaklona svog autobusa. Dok je Patroni promatrao avion, jedan član ekipe upali nosive reflektore koji bijahu poredani u polukrugu ispred nosa aviona. Pri njihovoj svjetlosti vidjelo se da je veći dio stajnog trapa utonuo u crno blato ispod snijega. Avion je bio zaglibio na području koje je inače bilo obraslo travom, nekoliko koraka od piste 30, blizu prilazne staze koja ju je presijecala i koju pilot Aéreo-Mexicana nije dobro vidio u mraku i uskovitlanom snijegu. Patroni pomisli da je puka nesreća što je teren na tom mjestu toliko podvodan da se nije stvrdnuo čak ni nakon tri dana snijega i niske temperature. Zbog toga je avion nakon dva pokušaja da se izvuče vlastitom snagom samo još dublje propao. Sad su gondole četiriju motora na mlazni pogon bile veoma blizu zemlji.

Ne obazirući se na snijeg koji se kovitlao oko njega kao u kakvoj sceni iz filma o osvajanju Antarktika, Patroni je razmatrao mogućnosti uspjeha.

Zaključi da bi još vrijedilo pokušati izvući avion snagom vlastitih motora. To bi bio najbrži način, kad bi uspio. Ako ne uspije, morat će upotrijebiti divovske zračne jastuke od najlona, njih jedanaest, koje će namjestiti ispod krila i trupa i napuhati pumpama. Kad ih napušu, podići će teškim dizalicama avionske kotače i učvrstiti tlo ispod njih. Ali bi to bio dug, mukotrpan i zamoran posao. Patroni se nadao da to neće biti potrebno.

Reče: – Moramo iskopati duboke i široke jarke ispred trapa. Hoću dva jarka široka po dva metra do mjesta gdje stoje kotači. Od kotača će se jarci postepeno uspinjati. – On se okrenu Ingramu. – Treba puno kopati.

Predradnik klimnu glavom. – Jasno.

– Kad to dovršimo, uključit ćemo sva četiri motora da vuku punom snagom. – Patroni mahnu rukom prema zaglibljenom, nijemom avionu. – Tada bi se morao pomaknuti. Kad krene i uspne se uz jarak, skrenut će ovamo. – Tabajući teškim čizmama koje je bio obuo u kampanjoli, on opisa eliptičnu krivulju po snijegu između mekanog terena i betonirane prilazne staze. – I još nešto, postavite velike trupce, koliko ih god imate, ispred kotača. Imate li ih uopće?

– Imamo ih nekoliko – reče Ingram. – U kamionu.

– Istovarite ih i pošaljite šofera da obiđe aerodrom i sakupi ih što više. Neka ih traži po svim kompanijama i u Službi za održavanje aerodroma.

Članovi ekipe koji su stajali uz Patronija i Ingrama pozvaše druge koji počeše izlaziti iz autobusa. Dva su čovjeka odgrnula ceradu pokrivenu snijegom na teretnjaku u kojem su bili alat i lopate. Ljudske prilike koje su se kretale kao sjene izvan jarkoobasjanog polukruga dodavale su jedna drugoj lopate. Vjetar je na mahove tako šibao snijegom da su ljudi jedva vidjeli jedan drugoga. Čekali su nalog da se prihvate posla.

Uz avion su još bile prislonjene stepenice koje su vodile do ulaza u prednju kabinu. Patroni upre prstom u njih: – Jesu li piloti još unutra?

Ingram progunđa: – Jesu. Onaj prokleti kapetan i prvi oficir!

Patroni ga oštro pogleda. – Jeste li imali okapanja s njima?

– Ma nisam imao okapanja – kiselo će Ingram – nego me nisu htjeli poslušati. Čim sam došao ovamo, rekao sam im da dadu gas do daske, kao što ste vi maloprije rekli. Da su tako prvi put učinili, vjerujem da bi se bili izvukli, ali nisu imali petlje pa su još dublje propali. Kapetan je večeras napravio veliku pizdariju i zna to. Sad sere od straha da se avion ne zabije nosom u zemlju.

Patroni se osmjehnu. – Možda bih se i ja tako osjećao da sam na njegovu mjestu. – Ižvakao je cigaru na komadiće pa ju je bacio u snijeg i izvadio drugu iz bunde. – Ja ću poslije porazgovarati s kapetanom. Radi li telefon?

– Aha.

– Onda nazovite letačku kabinu. Recite im da radimo i da ću ja uskoro doći gore.

– Dobro. – Primaknuvši se bliže avionu, Ingram doviknu dvadesetorici okupljenih članova ekipe za raščišćavanje snijega. – Hajde, momci, počnite kopati!

Joe Patroni dohvati i sam jednu lopatu i ljudi uzeše bacati blato, zemlju i snijeg.

Pošto je porazgovarao telefonski s pilotima u njihovoj kabini visoko gore, Ingram poče hladnim, promrzlim rukama, s jednim mehaničarem, premetati po ledenom blatu prvi trupac da ga postave pred avionske kotače.

Na uzletištu su se, kroz snijeg i uz promjenljivu vidljivost, na mahove vidjela svjetla aviona što su polijetali i slijetali, a vjetar je donosio prodornu tutnjavu motra na mlazni pogon. Ali tik do njih, na pisti 30, bilo je sve pusto i tiho.

Joe Patroni je računao da će trebati vjerojatno sat vremena da se iskopaju rovovi, pa da se upale motori Boeinga 707 ne bi li se veliki mlažnjak izvukao iz gliba. Dotle će trebati ljude koji kopaju dva jarka što se već uobličuju, zamijeniti drugima, kako bi se ovi zagrijali u autobusu što još stoji na prilaznoj stazi.

Bilo je deset sati i trideset minuta. On pomisli da bi, uz malo sreće, mogao biti kod kuće u postelji, s Marijom, uskoro nakon ponoći.

Da bi se to što prije ostvarilo, a i da bi se zagrijao, Patroni još žustrije prionu na posao.

11.

U kavani kapetana Clouda

U KAVANI KAPETANA CLOUDA, KAPETAN VERNON DEMEREST NARUČI ZA GWEN čaj, a za sebe crnu kavu. Kava mu je pomagala da ostane budan, i po svoj će prilici do Rima popiti još desetak šalica. Iako će kapetan Harris uglavnom upravljati večeras avionom, Demerest se nije kanio duševno opustiti. Malokad se opuštao u zraku. Znao je, kao i većina starih pilota, da su samo oni avijatičari umrli kod kuće u postelji od starosti koji su u toku cijele svoje karijere bili uvijek spremni da se uhvate ukoštac s neočekivani događajima.

– Oboje smo nekako šutljivi – reče Gwen svojim nježnim engleskim glasom. – Jedva da smo progovorili koju riječ dok smo išli ovamo.

Prije svega nekoliko minuta, nakon najave da se polijetanje odgađa za jedan sat, bili su pošli s putničkih ulaza ovamo. Uspjeli su uloviti separe u dnu kavane, i sad se Gwen gledala u zrcalu svoje doze za puder poravnavajući kosu što joj je divno padala ispod gizdave stjuardeske kapice Trans Amerike. Načas je digla svoje tamne izražajne oči sa zrcala na lice Vernona Demeresta.

– Ja sam šutio zato što sam razmišljao, i ništa više – reče Demerest.

Gwen ovlaži jezikom usne, ali ih ne namaza crvenilom jer su zrakoplovne kompanije strogo zabranjivale stjuardesama da se šminkaju na javnim mjestima. Ali Gwen se ionako malo šminkala jer joj je put bila mlječnoružičasta, kakva je u engleskih djevojaka, čini se, od rođenja.

– A o čemu si razmišljao? O svom traumatskom doživljaju, vijesti da ćemo postati roditelji? – Gwen se nestašno osmjehnu, a onda izdeklamira: – Kapetan Vernon Waldo Demerest i gospođica Gwendolyn Aline Meighen, objavljuju da očekuju prvorođenče... Kakvo?... Još ne znamo, je li? Nećemo znati još sedam mjeseci. Pa sad, nije to tako dugo.

On je šutio dok je konobarica stavljala pred njih čaj i kavu, a onda je ukori: – Za boga miloga, Gwen, daj da ozbiljno razgovaramo!

– A zašto? Pogotovo kad ja to ne želim? Uostalom, ako tko treba da bude zabrinut, onda sam to ja.

On joj htjede ponovo prigovoriti, ali ga Gwen uhvati za ruku ispod stola. Lice joj postade sažaljivo. – Oprosti. Čini mi se da nas je ovo zaista malo potreslo, oboje.

Demerest je jedva čekao da ona to kaže, pa poče oprezno: – Nije potrebno da budemo potreseni. Štoviše, i ne moramo postati roditelji ako ne želimo.

– E pa – reče Gwen trijeznim glasom – već sam se pitala kad ćeš to načeti. – Zatvori dozu za puder i spremi je. – Umalo što nisi u kolima, je li? Ali si se predomislio.

– Kako predomislio?

– Ama nemoj, Vernone! Zašto da se pretvaramo? Oboje veoma dobro znamo o čemu ti govoriš. Ti želiš da ja pobacim. O tome neprestano razmišljaš otkako sam ti rekla da sam u drugom stanju. Je li da je tako?

On klimnu neodlučno glavom. – Jest. – Još ga je zbunjivala njezina neposrednost.

– Pa šta onda? Zar misliš da nisam nikad prije čula za pobačaje?

Demerest zirnu preko svog ramena da vidi može li ih tko čuti, ali su posvuda oko njih ljudi zveckali posuđem i žagorili. – Nisam bio siguran šta ćeš ti misliti o tome.

– Nisam ni ja sigurna. – Sad je na njoj bio red da se uozbilji. Gledala je svoje ruke, duge tanke prste kojima se on toliko divio i koje je sad držala isprepletene pred sobom. – Razmišljala sam o tome, ali svejedno nisam načistu.

On se ohrabri. Bar nije prekinula razgovor, nije naprečac odbila da govori o tome.

On se pokuša pretvoriti u glas razuma. – To je zaista jedino pametno rješenje. Možda je u neku ruku neugodno misliti na to, ali je to začas gotovo, a ako se obavi dobro, stručno, nije nimalo opasno, ne treba se bojati komplikacija.

– Znam – reče Gwen. – Sve je to strašno jednostavno. Sad ga imaš, sad ga nemaš! – Ona mu pogleda pravo u oči. – Je li tako?

– Tako je.

On otpi kavu. Možda će biti lakše nego što se nadao.

– Vernone – polako će Gwen – a jesi li razmišljao o tome da je ovo što ja nosim u sebi ljudski stvor, da je živo, čovjek, već sad? Mi smo se ljubili. Ono je mi, ti i ja, dio nas. – Njezine oči, zabrinutije nego što ih je ikad vidio, tražile su odgovor na njegovu licu.

On reče odlučno, navlas oštrim glasom: – To nije istina. Zametak u ovoj fazi nije ljudski stvor niti je čovjek, još nije. Može postati poslije, ali sad nije. On ne živi niti diše niti osjeća. Pobačaj – osobito ovako rano – nije isto što i oduzimanje ljudskog života.

Gwen uzvrati na to isto onako naglo i plahovito kao onda dok su se vozili na aerodrom: – Misliš da poslije to ne bi možda bilo tako dobro? Ako pričekam, pa onda pobacim, to možda ne bi bilo toliko etički ispravno, tada kad dijete bude već posve formirano, s prstima na ručicama i nožicama? Ubiti ga tada možda bi bilo malo gore nego sada. Jesi li to mislio, Vernone?

Demerest odmahnu glavom. – Ma nisam to rekao.

– Ali to je smisao tvojih riječi.

– Ako i jest, nisam tako mislio. U svakom slučaju, iskrivila si moje riječi.

Gwen uzdahnu. – Vladam se kao pravo žensko.

– Nitko nema više prava od tebe da se tako vlada. – On se osmjehnu i dignu pogled iznad nje. Još ga je uzbuđivala pomisao na Napulj, s Gwen... za nekoliko sati...

– Ja te volim, Vernone. Zbilja te volim.

On potraži njenu ruku ispod stola. – Znam. Zato nam i jest obojema teško.

– Radi se o tome – tiho će Gwen, kao da naglas razmišlja – što nisam nikad dosad zanijela, a svaka žena, dok se god to ne dogodi, pita može li uopće zanijeti. A kad otkrije da može, kao što sam ja otkrila, to je kao nekakav dar, nekakav osjećaj... koji samo žene poznaju... veličanstven i divan. A onda iznenada, kao što je u našem slučaju, vidiš da moraš sve to dokrajčiti, baciti ono što si dobila. – Oči joj bijahu zamagljene. – Razumiješ li me, Vernone? Zbilja me razumiješ?

On odgovori blago: – Da, mislim da te razumijem.

– Razlika je između tebe i mene što ti već imaš dijete.

On odmahnu glavom. – Nemam ja djece. Sarah i ja...

– Nemaš u braku. Ali si *imao* dijete, sam si mi rekao. Curicu, onu iz Programa TTT – Gwen se jedva primjetno nasmiješi – koju su drugi posvojili. I sad, ma šta se dogodilo, uvijek ima netko, negdje, tko je opet ti.

On je šutio.

Ona ga priupita: – Zar nikad ne misliš na nju? Zar se nikad ne pitaš gdje je, kakva je?

Nije bilo razloga da joj laže. – Da – potvrdi on. – Ponekad se pitam.

– I nisi mogao to nikako otkriti?

On zavrtje glavom. Jednom se bio raspitivao, ali su mu rekli da se svi podaci unište kad se neko dijete usvoji. Nikako više nije mogao ništa saznati.

Gwen je pila čaj i promatrala iznad ruba šalice krcatu kavanu. Slutio je da se opet pribrala, nije više bilo ni traga suzama.

Ona se nasmiješi i reče: – O, Bože, koliko ti zadajem briga!

On joj iskreno odgovori: – Nisu važne moje brige. Važno je što je za tebe najbolje.

– Pa, ja mislim da ću najposlije učiniti ono što je najpametnije. Pobacit ću. Ali najprije moram sve dobro promisliti, raspraviti s tobom.

– Kad budeš spremna, ja ću ti pomoći. Ali ne smijemo gubiti previše vremena.

– I ja mislim.

– Slušaj, Gwen – uvjeravaše je on – to je čas posla, a ja ti obećavam da će biti potpuno bezopasno. – Rekao joj je da se to najbolje obavlja u Švedskoj, da će on podmiriti sve bolničke troškove i da će joj kompanija platiti put.

Ona mu reče: – Svakako ću se odlučiti još prije nego što se vratimo s ovog putovanja.

On uze račun sa stola i oni ustadoše da pođu.. Bližio se čas kad će Gwen morati dočekivati putnike u avionu.

Dok su izlazili iz kavane, ona reče: – Mislim da imam sreću što si takav kakav jesi. Neki bi me drugi muškarac na tvom mjestu jednostavno ostavio.

– Ja te neću ostaviti.

Ali je sad već znao da će je *ipak* ostaviti. Pošto se vrate iz Napulja i ona pobaci, on će raskrstiti s Gwen, razvrgnut će njihovu vezu najobzirnije što bude mogao, ali svejedno konačno i zauvijek. Bit će možda neugodnih časova kad ona sazna za njegovu namjeru, ali ona nije od onih koje pričinjaju neugodnosti. To je već i pokazala. Kako bilo da bilo, on će već znati riješiti tu situaciju koja neće biti nova za nj. Već se i prije Vernon Demerest uspješno izvukao iz nekih ljubavnih afera.

Istina je da je ovo ipak nešto drukčije. Nijedna druga žena nije na njega tako djelovala kao Gwen. Nijedna druga nije ga toliko uzbuđivala. Ni s jednom drugom – bar od onih kojih se sjećao – nije toliko uživao biti u društvu, biti naprosto zajedno, kao s njom. Neće mu biti lako rastati se od nje, i znao je da će poslije biti u napasti da se predomisli.

Ali se neće predomisliti. Otkako je znao za sebe, kadgod bi nešto naumio, Vernon Demerest proveo bi to u djelo. Samodisciplina je u njega bila navika koju je nametnuo sam sebi.

Osim toga, zdrav mu je razum govorio da bi moglo doći vrijeme, ako uskoro ne raskine s Gwen, kad više neće moći prisiliti sama sebe da je ostavi, bez obzira na samodisciplinu. Kad bi do toga došlo, trebalo bi ustaliti njihov odnos, a to bi izazvalo katastrofalan poremećaj, bračni, financijski i emocionalni, kojeg se čuvao kao žive vatre. Možda bi se još prije deset-petnaest godina upustio u to, ali sad više ne.

On dotaknu ruku Gwen. – Idi ti naprijed! Ja ću doći za tobom.

Kako se svjetina u glavnoj dvorani načas bila razmaknula, opazio je ispred njih Mela Bakersfelda. Vernon Demerest nije imao ništa osobito protiv toga da ga ljudi vide s Gwen, ali svejedno nije bilo smisla da se njegova veza rastrubi po obitelji.

Primijetio je da njegov šurjak ozbiljno o nečemu razgovara s poručnikom Nedom Ordwayom, sposobnim, prijaznim Crncem, zapovjednikom policijskog odreda na aerodromu. Možda je Mel bio suviše zaokupljen razgovorom da bi primijetio svog zeta, što je potpuno odgovaralo Demerestu koji nije imao nikakve posebne želje da se s njim sretne, ali u isto vrijeme nije htio ni izbjeći tom susretu.

Gwen se izgubila u svjetini. Posljednje što je još vidio od nje bile su njene lijepe noge u najlonskim čarapama i isto tako privlačni i skladno građeni gležnjevi. *O sole mio...* valja požuriti!

K vragu! Opazio ga je Mel Bakersfeld.

– TRAŽIO SAM VAS – REKAO JE PRIJE NEKOLIKO MINUTA PORUČNIK ORDWAY Melu. – Upravo sam doznao da nam dolaze gosti – nekoliko stotina gostiju.

Večeras je zapovjednik aerodromske policije bio u uniformi visoka, naočita prilika nalik na kakva afričkog cara, ali je govorio neobično nježno, s obzirom na svoj stas.

– Pa već imamo goste. – Mel pogleda po krcatoj dvorani u kojoj je vrelo kao u košnici. On je bio pošao u svoj ured na polukatu. – Ne na stotine nego na tisuće.

– Nisam mislio na putnike – reče Ordway. – Oni o kojima ja govorim mogli bi nam zadati više briga.

Ispričao je Melu o masovnom sastanku u Meadowoodu uperenom protiv avionske buke. Sastanak je završen i većina se sudionika uputila na aerodrom. Poručnik Ordway doznao je o tom sastanku i o daljim namjerama sudionika od ekipe televizijskih snimatelja, koji su zatražili od njega odobrenje da postave kamere u glavnoj pristanišnoj zgradi. Pošto je porazgovarao sa snimateljima, Ordway je telefonirao nekom svom prijatelju u uredništvo *Tribunea* u gradu, i ovaj mu je pročitao glavne izvatke iz izvještaja koji je nedavno poslao njihov izvjestitelj s tog sastanka.

– Dovraga! – progunđa Mel. – Baš su izabrali pravi čas! Kao da već nemamo dovoljno briga.

– Pa u tome valjda i jest vic. Ovako će privući više pažnje. Ali ja sam mislio da će biti bolje da vas obavijestim o tome, jer će oni vjerojatno htjeti razgovarati s vama i možda s nekim iz Federalne uprave.

Mel će kiselo: – Uprava se povuče u ilegalnost čim sazna za tako nešto, i ne pojavljuje se sve dok zrak ne bude čist.

– A vi? – Policajac se osmjehnu. – Namjeravate li se i vi sakriti?

– Ne namjeravam. Možete im reći da ću primiti delegaciju od pet-šest ljudi, iako će i to večeras biti samo traćenje vremena. Ja tu ne mogu ništa učiniti.

– Valjda vam je jasno – reče Ordway – da ja ne mogu ništa zakonski poduzeti da ostale zadržim, ako ne budu pravili nered ili oštećivali imovinu.

– Da, to mi je jasno, ali ja neću razgovarati s ruljom, iako će biti bolje da ih ne izazivamo. Čak ako nas i budu malo gurali, pripazite da mi njih ne guramo, osim ako ne moramo. Upamtite da će tu biti i novinara, a ja ne želim ovdje nikakvih mučenika.

– Već sam upozorio svoje ljude. Oni će se zadovoljiti šalama i neće se poslužiti džudom.

– E, onda dobro!

Mel je imao povjerenja u Neda Ordwaya. Red na aerodromu održavao je samostalan odred gradske policije, a poručnik Ordway bio je uzoran tip policajca pred kojim je stajala lijepa karijera. On je bio već godinu dana na čelu policijskog odreda na aerodromu i vjerojatno će uskoro biti promaknut na neko važnije mjesto u gradu. Melu će biti žao kad on ode.

– A kakva je inače situacija, osim te gužve oko Meadowooda? – pripita ga Mel.

Znao je da je Ordwayev odred od stotinu policajaca, kao i većina ostalog aerodromskog osoblja, radio prekovremeno otkako je počela oluja.

– Ništa osobito. Ima nešto više pijanca nego obično i bile su dvije tučnjave. Ali to nije ništa neobično kad avioni kasne i kad su bifei puni.

Mel se osmjehnu. – Nemojte mi kuditi bifee. Aerodrom dobiva postotak od svake popijene čaše, a prihodi su nam i te kako potrebni.

– Valjda kao i zrakoplovnim kompanijama. Bar sudeći po broju putnika koje nastoje otrijezniti da ih mogu ukrcati. Moram vam se požaliti, kao i obično.

– Zbog kave?

– Tako je. Čim se na šalteru neke kompanije pojavi neki putnik koji je dobre volje, jedan njihov službenik dobije zadatak da ga napoji kavom. Čini se da oni u kompanijama neće nikad naučiti da je pijanac koji se napije kave samo budan i ništa više. Tada obično pozovu nas.

– Ali vi znate izići s njima na kraj.

Mel je znao da Ordwayevi ljudi umiju postupati s pijancima na aerodromu, koje službenici kompanija malokad prijavljuju ako ne galame. Većinom su to bili trgovački putnici i poslovni ljudi izvan grada, koji su pokatkad bili izmoreni nakon sedmice dana mučnog nadmetanja s konkurencijom, pa ih je na povratku kući piće brzo hvatalo. Kad ih letačko osoblje ne bi pustilo u avion, a kapetani čija je riječ u takvim zgodama bila posljednja bili su obično neumoljivi, pijance bi odveli u aerodromski zatvor i ostavili ih tu da se istrijezne. Poslije bi ih pustili i oni bi se ukrcali u avion, obično stidljivo.

– E da, ima još nešto – reče šef policije. – Ljudi na parkiralištu kažu da ima još nekoliko napuštenih kola. Po ovom je vremenu to teško ustanoviti, ali ćemo provjeriti čim budemo mogli.

Mel se nakrevelji. Bezvrijedna kola ostavljena na parkiralištu prava su napast za svaki veliki aerodrom. Dandanas je neobično teško otarasiti se neke stare krntije koja više ništa ne vrijedi. Trgovci rabljenom robom imaju puna skladišta i neće da prime stare automobile, ako im ne platite. I tako vlasnik kola mora, ili platiti za njihov smještaj, ili naći neko mjesto gdje će ostaviti vozilo a da ga ne otkriju. Aerodromi su postali prava smetlišta.

Ljudi bi odvezli stara kola na aerodromsko parkiralište i onda potajno skinuli registarske tablice i ostale očite znakove raspoznavanja. Nisu, naravno, mogli ukloniti serijske brojeve motora, ali se ne bi isplatilo istraživati tko je vlasnik. Aerodromu je bilo jednostavnije učiniti ono što bivši vlasnik nije htio učiniti – platiti da odvezu i škartiraju kola što prije, jer su zauzimala mjesto na parkiralištu. U posljednje je vrijeme na Lincolnovu međunarodnom aerodromu strahovito porastao mjesečni račun za odvoz starih automobila.

Mel opazi u uskomešanoj svjetini kapetana Vernona Demeresta.

– Inače smo u izvrsnoj formi da dočekamo goste iz Meadwooda – reče Ordway veselo. – Javit ću vam kad dođu. – Policajac srdačno klimnu glavom i ode.

Vernon Demerest – u uniformi Trans Amerike – držeći se samopouzdano kao i obično, približavao se Melu. Mela spopade zlovolja kad se sjeti nepovoljnog izvještaja Komisije za nadzor pista, o kojem je čuo, ali ga još nije vidio.

Činilo se da Demerest nije bio sklon da se zaustavi dok mu Mel ne dobaci: – Dobar večer, Vernone!

– Zdravo – otpozdravi Demerest ravnodušnim glasom.

– Čuo sam da si postao stručnjak za raščišćavanje snijega.

– Ne treba čovjek biti stručnjak – nabusito će Vernon Demerest – da zna je li neki posao traljavo obavljen.

Mel se potrudi da ostane pristojan. – A znaš li ti uopće koliko je snijega napadalo?

– Vjerojatno bolje od tebe. U moj posao spada i izučavanje meteoroloških izvještaja.

– Onda znaš da je u posljednja dvadeset i četiri sata napadalo na aerodromu dvadeset pet centimetara snijega, a da i ne govorimo o onome što je već ležao na njemu.

Demerest slegnu ramenima. – Pa onda ga očistite!

– To upravo i radimo.

– Vraški slabo.

– Najveća količina snijega koja je ikad zabilježena u istom razdoblju iznosila je trideset centimetara – nastavi Mel. – Tada je svaki promet bio obustavljen. Ovaj put smo bili blizu toga, ali svejedno nismo zatvorili aerodrom. Borili smo se da aerodrom ostane otvoren i uspjeli smo. Nijedan aerodrom na svijetu ne bi se mogao bolje odrvati ovoj oluji nego što smo joj se mi odrvali. Svi strojevi do jednoga za uklanjanje snijega cijelo su vrijeme u pogonu.

– Možda nemate dovoljno strojeva.

– Za ime božje, Vernone! Pa nitko nema dovoljno opreme za ovakvu oluju koja traje već tri dana. Svakome bi dobro došlo još više strojeva, ali nitko ne kupuje strojeve za raščišćavanje snijega radi povremenih kritičnih situacija, ako ima bar malo gospodarskog smisla. Strojevi se kupuju radi optimalne upotrebe, pa kad nastane izuzetno teška situacija, upotrebljava se sve što stoji na raspolaganju najbolje kako se zna i umije. To moji ljudi rade i dosad su radili vraški dobro!

– U redu – reče Demerest – ti imaš svoje mišljenje, a ja imam svoje. Ja slučajno mislim da si loše obavio svoj zadatak. Tako sam i naveo u svom izvještaju.

– Pa ja sam mislio da je to izvještaj Komisije. Ili da nisi izgurao druge kako bi mogao meni napakostiti?

– Naša je briga kako Komisija radi. Važan je samo izvještaj. Sutra ćeš dobiti svoj primjerak.

– Hvala ti lijepa. – Mel je zapazio da mu zet nije zanijekao da je izvještaj uperen baš protiv njega. On nastavi: – Ma šta ti napisao, ništa se neće

promijeniti, ali ako ti to čini veselje, ja ću svakako imati neprilika. Sutra ću morati tratiti vrijeme tumačeći ljudima kakav si ti zapravo neznalica u nekim stvarima.

Mel je govorio plahovito ne prikrivajući svoju ljutnju, a Demerest se prvi put osmjehnuo. – Jesam li te malo bocnuo, a? E pa, šteta što ćeš imati neprilika i što ćeš izgubiti nešto od svog dragocijenog vremena. Sjetit ću se toga sutra dok se budem sunčao u Italiji.

On ode svejednako se smješkajući.

Nije prošao ni nekoliko koraka a osmijeh mu se pretvorio u namrgođen izraz.

Uzrok nezadovoljstvu kapetana Demeresta bili su šalteri osiguravajućeg društva u glavnoj dvorani, gdje se večeras očito radilo punom parom. To ga je podsjetilo da je njegova pobjeda nad Melom Bakersfeldom puka tričarija, sitnica. Za sedmicu dana past će u zaborav nepovoljan izvještaj Komisije za nadzor pista, a šalteri osiguravajućih društava stajat će svejednako ovdje. I tako je pravu pobjedu i dalje slavio njegov umiljati, uštogoljeni šurjak koji je pobio njegove argumente pred Upravnim odborom aerodroma i napravio od njega budalu.

Iza tezge osiguravajućeg društva brzo su ispisivale police dvije mlade djevojke, od kojih je jedna bila plavojka krupnih dojki, a pred tezgom je stajalo desetak ljudi u redu. Većina ih je držala novce u rukama, što će donijeti još bržu dobit osiguravajućem društvu, pomisli mrzovoljno Demerest, koji nije sumnjao da su automati osiguravajućih društava na drugim mjestima isto tako zauzeti.

Pitao se stoji li koji od njegovih večerašnjih putnika u tom redu. Bio je u napasti da se raspita, pa ako se javi koji, da ga pokuša obratiti. Ali se predomisli. Vernon Demerest pokušao je to već jednom prije – odvratiti ljude pred tezgom osiguravajućih društava od kupnje polica, i protumačiti im zašto to nema smisla, ali su poslije uslijedile pritužbe i oštar ukor uprave Trans Amerike. Iako zrakoplovne kompanije nisu ništa više voljele prodaju osiguravajućih polica nego i letačko osoblje, one su bile izložene različnim pritiscima zbog kojih su morale ostati neutralne. Prvo, uprave aerodroma tvrdile su da im je potreban prihod od osiguravajućih društava. Isticale su, ako ga ne budu dobivale iz tog izvora, da će možda kompanije morati nadoknaditi razliku u prihodima time što će plaćati veće pristojbe za upotrebu aerodroma. Drugo, zrakoplovne kompanije nisu se htjele zamjeriti putnicima kojima bi možda bilo krivo kad se ne bi mogli osigurati onako kako su se već bili navikli. Zato su piloti sami poveli akciju i – izložili se napadima.

Zadubljen u svoje misli, kapetan Demerest zastao je načas promatrajući užurbanost oko tezge osiguravajućeg društva. Opazio je kako je jedan došljak stao u red – nekakav nervozan čovjek – vretenast i pogrbljen, s crvenkastožutim brčićima. Čovjek je nosio nekakav kovčezić i kao da je bio u vremenskoj stisci. Bacao je često pogled na sat u predvorju i uspoređivao vrijeme na njemu s vremenom na svom ručnom satu. Bio je, očito, nezadovoljan što je rep pred njim toliko dugačak.

Demerest pomisli gadljivo da je ovom čovjeku ostalo premalo vremena, te da bi se morao okaniti osiguravanja i ukrcati se u avion.

Tada se sjeti da treba da se vrati u letačku kabinu *Zlatne galije*. Zaputi se brzim koracima prema putničkim ulazima Trans Amerike. Za koji čas uslijedit će prva najava ukrcavanja u avion. Ah, evo je!

– *Trans American Airlines najavljuje ukrcavanje u avion, let broj dva,* Zlatnu galiju, *koja leti u Rim*...

Kapetan Demerest zadržao se bio u pristanišnoj zgradi dulje nego što je kanio. Dok je hitao prema avionu, jasan i razgovjetan glas i dalje je usred vreve u dvoranama najavljivao polijetanje.

12.

Najava leta broj dva

–... *Broj dva*, Zlatnu galiju, *koja leti u Rim. Avion je spreman da primi putnike. Molimo sve putnike koji imaju potvrđene rezervacije*...

Najava polijetanja značila je svakome tko ju je čuo nešto drugo. Nekima je to bio uobičajeni poziv, početak još jednog dosadnog, poslovnog putovanja, na koji ne bi bili ni pošli da ne moraju. Drugima je najava polijetanja nosila u sebi dah pustolovine, za treće je pak to bilo primicanje kraju – povratku kući. Nekima je donosila tugu i rastanak, a drugima, nasuprot tome, perspektivu ponovnog sastanka i radosti. Neki koji su slušali najave leta slušali su ih uvijek za druge, jer su njihovi prijatelji ili rođaci putovali, a njima su samima imena odredišta bila tek čeznutljivi pogledi na daleka mjesta koja neće nikad vidjeti. Poneki su slušali najave leta u strahu, malo ih je bilo koji su ostajali ravnodušni. Najave su bile znak da počinje proces odlaska. Jedan je avion spreman, putnik ima vremena da se ukrca, ali nema vremena za dangubu. Avioni malokad čekaju pojedince koji kasne. Uskoro će zrakoplov stupiti u element stran čovjeku, nebo, i zato je oduvijek bilo i uvijek će biti u zračnom putovanju nečega pustolovnog i romatičnog.

Ali u samoj mehanici najave leta nije bilo ni traga romantici. Najava je dopirala iz aparata koji po mnogo čemu nalikuje na muzički automat, samo što se ovaj aparat ne stavlja u pogon ubacivanjem novčića nego pritiskanjem dugmeta. Dugmeta su se nalazila na konzoli u Informacijama o letovima – minijaturnom kontrolnom tornju (svaka je zrakoplovna kompanija imala takav svoj tornjić ili nešto slično) – iznad putničke čekaonice. Jedna je službenica pritiskala dugmeta u određenim vremenskim razmacima, a onda je aparat sam obavljao svoj posao.

Najave gotovo svih letova – osim u nekim izvanrednim slučajevima – bijahu prethodno snimljene na magnetofonskoj vrpci. Svaka je najava zvučala kao jedna cjelina, iako se zapravo sastojala od tri odvojena dijela. Prvi je dio sadržavao naziv kompanije i leta, drugi je saopćavao u kojoj je fazi ukrcavanje putnika, a treći je davao broj putničkog ulaza. Budući da su ta tri dijela slijedila jedan za drugim bez stanke, djelovala su – što je i bio cilj – kao jedna cjelina.

Ljudi koji ne vole kvaziljudski automatizam ponekad se razgale kad se pokvare aparati za najave letova. Povremeno nešto zapne u mašineriji, pa se putnici za pet-šest aviona pogrešno upute na isti ulaz. Rusvaj koji tada nastane i u koji su upetljani tisuću i više zbunjenih i nestrpljivih putnika prava su mora za službenike zrakoplovnih kompanija.

Večeras je aparat ispravno funkcionirao.

–... Molimo sve putnike koji imaju potvrđene rezervacije da se upute kroz Plavu čekaonicu »D« na ulaz broj četrdeset sedam.

SAD SU VEĆ TISUĆE PUTNIKA U GLAVNOJ PRISTANIŠNOJ ZGRADI ČULE NAJAVU leta *Zlatne galije*. Neki koji su je čuli bili su se užurbali. Oni koji se još nisu bili užurbali, užurbat će se u toku noći.

Više od sto pedeset putnika *Zlatne galije* čulo je najavu. Oni koji su se bili prijavili, ali nisu još stigli do ulaza broj četrdeset sedam, pohitali su prema njemu, a nekolicina je pridošlica još stresala u hodu snijeg s odjeće.

KAD JE NAJAVA ODJEKNULA PROLAZOM KOJI JE POVEZIVAO PUTNIČKI ULAZ SA zrakoplovom, starija stjuardesa Gwen Meighen smještala je već u avion nekoliko obitelji s djecom. Izvijestila je o najavi kapetana Ansona Harrisa i spremila se da dočeka velik broj putnika u idućih nekoliko minuta. Ispred putnika dojurio je kapetan Vernon Demerest, ušao u letačku kabinu i zatvorio vrata za sobom.

Anson Harris bio je već s drugim časnikom Cyom Jordanom počeo obavljati posljednje pripreme za let.

– Dobro – reče Demerest, sjede na sjedalo prvog časnika s desne strane i uze u ruke popis radnji koje je trebalo obaviti. Jordan se vrati na svoje mjesto što se nalazilo iza njih dvojice.

MEL BAKERSFELD BIO JE JOŠ U GLAVNOJ DVORANI KAD JE ČUO NAJAVU I SJETIO SE da Vernon Demerest upravlja večeras *Zlatnom galijom*. Bilo mu je iskreno žao što je propala još jedna prilika da dokrajči, ili bar ublaži, neprijateljstvo između sebe i svog zeta. Sad su njihovi odnosi bili – ako je to uopće bilo moguće – još gori nego prije. Mel se pitao koliko je tome on sam kriv jer se činilo da Vernon ima nekakav poseban talent da probudi u njemu ono najgore, ali je Mel bio iskreno uvjeren da najveći dio krivice leži na Vernonu. Djelomično je to potjecalo odatle što je Vernon smatrao sebe za nekakvo vrhunaravno biće, i što mu je bilo krivo kad i drugi nisu imali takvo mišljenje o njemu. Mnogi su piloti koje je Mel poznavao – poglavito kapetani – isto toliko držali do sebe.

Mel je ponovo uskipio od bijesa kad se sjetio kako mu je Vernon, nakon sastanka Upravnog odbora aerodroma, rekao da su ljudi kao Mel »vezani za zemlju i za svoje pisaće stolove i da imaju pingvinske mozgove«. Kao da je pilotiranje, pomisli Mel, baš nešto tako vraški posebno prema drugim zanimanjima!

Mel svejedno požali što večeras nije bar nekoliko sati opet pilot i što ne leti, kao Vernon, u Rim. Sjeti se što mu je Vernon rekao kako će se sutra sunčati u Italiji. Melu bi to prilično dobro došlo, jer mu je u ovom času bilo dosta

upravljanja zrakoplovstvom na zemlji. Večeras su mu se grubi zemaljski okovi činili još grubljim nego obično.

POLICIJSKI PORUČNIK NED ORDWAY KOJI SE PRIJE NEKOLIKO MINUTA BIO RASTAO s Melom Bakersfeldom čuo je najavu leta *Zlatne galije* kroz otvorena vrata svoje sobice uza samu glavnu dvoranu. Ordway je upravo primio telefonski izvještaj od svog narednika u sjedištu aerodromske policije. Jedna su patrolna kola bila javila da je mnoštvo privatnih automobila krcatih ljudima stiglo na parkiralište, gdje službenici imaju muke da ih smjeste. Raspitivanjem su doznali da je većina pridošlica iz naselja Meadowood i da su to sudionice demonstracije uperene protiv avionske buke, o kojoj je poručnik Ordway bio već čuo. Narednik je još javio da se, u skladu s poručnikovim nalozima, policijska pojačanja nalaze na putu prema glavnoj pristanišnoj zgradi.

STOTINJAK METARA OD PORUČNIKA ORDWAYA, U PUTNIČKOJ ČEKAONICI, SITNA starica iz San Diega, gospođa Ada Quonsett, prekinula je bila načas razgovor s mladim Peterom Coakleyjem iz Trans Amerike, te su oboje slušali najavu leta *Zlatne galije*.

Sjedili su jedno pored drugoga na jednoj od niza klupa presvučenih crnom kožom. Gospođa Quonsett opisivala je bila vrline svoga pokojnog supruga otprilike isto onakvim riječima kakvima se zacijelo služila kraljica Viktorija kad je govorila o princu Albertu. – To je bio veoma drag čovjek, neobično pametan i zgodan! Pojavio se prilično kasno u mom životu, ali bit će da je bio veoma nalik na vas dok je bio mlađi.

Peter Coakley osmjehnu se snebivljivo, kao što se bio mnogo puta osmjehnuo u toku proteklih sat i pol. Otkako su otišli od Tanye Livingston, koja mu je bila naložila da ostane uz staru slijepu putnicu sve dok se ne ukrca u avion koji će poletjeti u Los Angeles, njihov se razgovor uglavnom sastojao od monologa gospođe Quonsett, u kojem se Peter Coakley često i povoljno uspoređivao s pokojnim Herbertom Quonsettom. Peteru je taj predmet bio već poprilično dodijao, ali nije znao da baš to i jest cilj prepredene Ade Quonsett.

Peter Coakley krišom zijevnu. Kad se bio zaposlio u Trans Americi, nije očekivao da će se baviti ovakvim poslom. Osjećao se kao prava budala sjedeći tu u uniformi i izigravajući dadilju jedne bezazlene, brbljave stare dame koja mu je mogla biti prabaka. Nadao se da će se uskoro osloboditi ove dužnosti. Imao je zlu sreću što je polijetanje aviona gospođe Quonsett put Los Angelesa, kao i polijetanje većine drugih aviona, bilo ponovo odgođeno zbog oluje. Inače bi ova stara bila već prije sat vremena na putu kući. Molio je boga da uskoro najave polijetanje aviona put Los Angelesa. Dotle je najava leta *Zlatne galije* bila dobrodošao, mada kratkotrajan predah.

Mladi Peter Coakley bio je već smetnuo s uma Tanyino upozorenje: »Upamtite... ona vam ima pun koš trikova.«

– Pomislite! – reče gospođa Quonsett kad se završi najava. – Jedan avion polijeće u Rim! Kako je na aerodromu zanimljivo, je l' te, osobito za takva mlada i pametna čovjeka kao što ste vi! Eto vidite, Rim je mjesto koje je moj dragi pokojni muž želio da zajedno posjetimo. – Ona sklopi ruke držeći u njima tanak čipkast rupčić i uzdahnu. – Ali ga nikad nismo posjetili.

Dok je Ada Quonsett govorila, njezin je um radio kao precizan švicarski sat. Neprestano je snovala kako da se otarasi ovog djeteta u uniformi za odrasle. Iako mu je, očito, bilo dosadno, sama dosada nije bila dovoljna. On je još bio tu. Morala je stvoriti takvu situaciju u kojoj će se njegova dosada pretvoriti u nepažljivost, i to što prije.

Gospođa Quonsett nije bila smetnula s uma svoj osnovni cilj – da se nekako ukrca u avion koji leti u New York. Pozorno je bila slušala najave letova put New Yorka, i čula je pet najava različitih zrakoplovnih kompanija, ali nijedna nije došla u pravi čas, kad bi imala kakvu-takvu priliku da umakne svom mladom čuvaru. Sad nije više znala hoće li još koji avion poletjeti u New York prije aviona Trans Amerike, kojim bi trebalo da se vrati u Los Angeles, što nipošto nije željela.

Gospođa je Quonsett mislila da bi sve bilo bolje nego da se noćas vrati u Los Angeles. Sve! Čak i... Iznenada joj nešto pade na pamet... Čak i da se ukrca u taj avion što leti u Rim!

Ona krzmaše. A zašto ne? Koješta od onoga što je večeras rekla o Herbertu nije bila istina, ali je zaista istina da su jednom zajedno gledali nekakve razglednice Rima... Pa sve da i ne dospije dalje od rimskog aerodroma, ipak bi mogla reći Blanche, kad napokon stigne u New York, da je bila u Rimu. Isto bi joj takvo zadovoljstvo bilo da povuče za nos onu riđokosu kučku... Ali, bi li mogla uspjeti? I koji je ono bio broj ulaza? Nije li bio... četrdeset sedam, do kojeg se ide kroz Plavu čekaonicu »D« ? Jest, sigurna je da jest.

Avion bi, naravno, mogao biti pun, pa neće možda biti mjesta ni za jednog slijepog putnika, ali čovjek uvijek mora računati na to. Osim toga, za put u Italiju zacijelo je potreban pasoš. Morat će vidjeti kako to ide. Pa još i sad, ako najave da neki avion polijeće u New York...

Najvažnije je da ne sjedi ovdje skrštenih ruku nego da učini *nešto*.

Gospođa Quonsett zalamata svojim krhkim, izbrazdanim rukama. – O, Bože! – zavapi. – O, Bože! – Prstima desne ruke zatitra više svoje staromodne bluze s visokim ovratnikom, a čipkastim rupčićem obriše usta.

Na licu mladog službenika pojavi se preplašen izraz. – Šta je, gospođo Quonsett? Šta vam je?

Ona sklopi oči pa ih opet ovori. Zatim dva-tri puta kratko uzdahnu. – Oprostite. Ne osjećam se, na žalost, sasvim dobro.

Peter Coakley pripita je zabrinuto: – Hoćete li da pozovem pomoć? Liječnika?

– Ne bih vam htjela dodijavati.

– Ma ni govora...

– Ne, nemojte! – Gospođa Quonsett slabašno zavrtje glavom. – Otišla bih samo u klozet. Mislim da će sve biti u redu.

Mladi službenik kao da joj nije vjerovao. Nije baš želio da mu ova stara umre na rukama, a činilo se da bi se to moglo dogoditi. Pripita je u neprilici: – Jeste li sigurni?

– Jesam, potpuno sam sigurna. – Gospođa Quonsett odluči da ne svraća pozrnost na sebe ovdje, usred pristanišne zgrade. U blizini ima previše ljudi koji ih promatraju. – Pomozite mi, molim vas, da ustanem... hvala... a sad, samo da vas uhvatim ispod ruke... Mislim da je ženski klozet tu prijeko. – Uz put je ubacila dva tiha jauka koji su izazvali zabrinute poglede Petera Coakleyja. Ona ga nastojaše umiriti: – Imala sam već ovakav jedan napadaj. Sigurna sam da će mi uskoro biti bolje.

Ispred vrata ženskog nužnika ispusti ruku mladog Coakleyja. – Veoma ste ljubazni prema jednoj starici. Dandanas toliki mladi ljudi... O, Bože!... – Ona opomenu samu sebe da je sad dosta, da ne smije pretjerivati. – Hoćete li me ovdje pričekati? Nećete nikamo odavde?

– Ma ni govora, neću se maknuti odavde.

– Hvala vam. – Ona otvori vrata i uđe u nužnik.

U nužniku je bilo dvadeset-trideset žena. Večeras je sve na aerodromu puno, pa i nužnici, pomisli gospođa Quonsett. Sad joj je bila potrebna jedna saveznica. Pozorno je razgledala sve oko sebe dok nije izabrala jednu mlađahnu ženu u sivo-žutom kostimu, koja se doimala kao kakva tajnica i koja kao da se nekamo žurila. Gospođa Quonsett joj priđe.

– Oprostite, ne osjećam se sasvim dobro, pa bih vas htjela zamoliti da mi pomognete. – Sitna starica iz San Diega zalamata rukama, sklopi i otvori oči isto onako kako je bila učinila pred Peterom Coakleyjem.

Žena se odmah zabrinu. – Naravno da ću vam pomoći. Hoćete li da vas odvedem...

– Nemojte... molim vas! – Gospođa se Quonsett nasloni na umivaonik da se, očito, pridrži. – Htjela bih samo poručiti nešto jednom mladiću koji stoji tu pred vratima, u uniformi Trans Amerike. Zove se Coakley. Recite mu, molim vas... jest, neka ipak pozove liječnika.

– Reći ću mu. Ali, da vam se što ne dogodi dok se ja ne vratim?

Gospođa Quonsett odmahnu glavom. – Neće, ne bojte se! Ali se svakako vratite... da mi javite...

– Naravno.

Žena se vrati za nepunu minutu. – Odmah je pozvao liječnika. A vi biste se sad morali malo odmoriti. Kako bi bilo da...

Gospođa Quonsett nije se više naslanjala na umivaonik. – Je li već otišao?

– Odmah je otišao.

Gospođa Quonsett pomisli da sad treba samo da se oslobodi ove žene. Ponovo sklopi i otvori oči. – Znam da tražim od vas veliku uslugu... tako ste

dobri prema meni... ali me kćerka čeka kod glavnog ulaza, blizu United Air Linesa.

– Hoćete li da je pozovem ovamo? Da je dovedem?

Gospođa Quonsett prinese ustima svoj čipkasti rupčić. – Bila bih vam veoma zahvalna, ali vas zaista suviše gnjavim.

– Sigurno biste i vi toliko učinili za mene. A kako ću prepoznati vašu kćerku?

– Ima na sebi kaput sljezove boje i bijeli šeširić za žutim cvijećem. Ima i jednog psića, francuskog pudla.

Žena koja se doimala kao tajnica nasmiješi se. – To će biti lako. Brzo ću se vratiti.

– Zaista ste veoma ljubazni.

Pošto je žena otišla, Ada Quonsett pričekala je svega časak-dva. Nadala se, svoje privremene pomagačice radi, da ova neće izgubiti suviše vremena tražeći izmišljenu ličnost u kaputu sljezove boje s nepostojećim francuskim pudlom.

Smješkajući se sama za se, sitna starica iz San Diega iziđe hitrim korakom iz nužnika. Nitko joj nije pristupio dok je odlazila i nestajala u svijetini.

A sad, pomisli ona, kud li se ide do Plave dvorane »D« i putničkog ulaza broj četrdeset sedam?

TANYI JE LIVINGSTON NAJAVA LETA BROJ DVA BILA NEŠTO KAO PROMJENA STANJA na ploči gdje se bilježe četiri različita rezultata stanovite igre loptom. U tom su trenutku četiri aviona Trans Amerike bila u različitim fazama priprema za polijetanje, a Tanya je vodila nadzor nad svima njima. Pored toga je upravo završila neugodan razgovor s jednim putnikom koji je bio doletio iz Kansas Cityja.

Nasrtljivi, brzoreki putnik došao se bio pritužiti da je kožni kovčeg njegove supruge, koji se pojavio na vrtuljku za prtljagu rasparan na jedoj strani, oštećen zbog nepažljivog rukovanja u toku prijevoza. Tanya mu nije vjerovala jer se činilo da je poderotina stara, ali je ponudila putniku, kao što su Trans America i ostale kompanije redovito činile, da mu podmiri štetu na licu mjesta, gotovinom. Nevolja je bila u tome što se dugo nisu mogli nagoditi oko veličine svote. Tanya je nudila trideset pet dolara jer je držala da kovčeg ni toliko ne vrijedi, a putnik je tražio četrdeset pet. Naposljetku su se pogodili za četrdeset dolara. Žalitelj, međutim, nije znao da agent zrakoplovne kompanije ima pravo da isplati odštetu u visini do šezdeset dolara da bi se otarasio nekog neugodnog potražitelja. Čak i kad su sumnjale da je posrijedi prijevara, zrakoplovne su kompanije smatrale da se više isplati nadoknaditi štetu odmah nego se upuštati u dugotrajan spor. Teoretski, blagajnici su morali pri preuzimanju ptrljage označiti da je neki komad oštećen, ali su malokad to činili, te su stoga promoćurni putnici katkad na taj način zamjenjivali otrcane kovčege i torbe.

Iako nije plaćala iz svog džepa, Tanyi je uvijek bilo teško rastati se s parama kad je mislila da netko vara njenu kompaniju.

Sad je usredotočila pažnju na to da sakupi zaostale putnike za *Zlatnu galiju* koji su još pristizali. Srećom, prije nekoliko je minuta bio stigao iz grada autobus s prijavljenim putnicima, pa je većina njih već bila na putu do putničkog ulaza broj četrdeset sedam u čekaonici »D«. Tanya odluči da će za minutu-dvije, ako bude ikakvih poteškoća s putnicima koji će stići u posljednji čas, otići sama do ulaza broj četrdeset sedam.

D. O. GUERRERO ČUO JE NAJAVU LETA *ZLATNE GALIJE* DOK JE STAJAO U REDU PRED tezgom osiguravajućeg društva u glavnoj dvorani pristanišne zgrade.

Guerrera je, onako nervozna i užurbana, vidio kapetan Vernon Demerest kako je stigao noseći kovčežić u kojem je bio pakleni stroj.

Guerrero je bio došao pravo iz autobusa do te tezge gdje je sad bio peti u redu. Dvoje su prvih mušterija usluživale dvije djevojke koje su radile dozlaboga sporo. Jedna je od njih, prsata plavuša s duboko izrezanom bluzom, vodila dugotrajan razgovor sa strankom, nekom sredovječnom ženom. Djevojka je, očito, nudila ženi veću policu, a žena se dvoumila. Bilo je očito da će trebati najmanje dvadeset minuta da Guerrero dođe na red, a do tada će *Zlatna galija* zacijelo već odletjeti. A on se *morao* osigurati, *morao* se ukrcati.

U najavi je bilo rečeno da se putnici ukrcavaju u avion na ulazu broj četrdeset sedam. Guerrero bi već *sad* morao biti na ulazu. Osjećao je kako dršće. Ruke su mu se lijepile za ručku kovčežića. Opet je, po dvadeseti put, pogledao na svoj ručni sat i na uru u dvorani. Prošlo je već šest minuta od najave. Posljednji poziv... zatvaranje vrata na avionu... mogu uslijediti svaki čas. Mora *nešto* učiniti.

D. O. Guerrero grubo se progura na čelo reda. Nije ga više bilo briga hoće li upasti u oči ni hoće li koga povrijediti. Jedan mu čovjek prigovori. – Hej, dobro, i mi čekamo.

Guerrero se ne obazre na nj nego se obrati prsatoj plavojki. – Molim vas... već je najavljeno polijetanje mog aviona, onog koji leti u Rim, a ja se moram osigurati. Ne mogu čekati.

Onaj čovjek koji se maloprije javio ubaci: – Onda idite na put bez osiguranja! A drugi put dođite malo ranije.

Guerrero je bio u napasti da mu odbrusi: »Neće više biti drugog puta.« Ali se mjesto toga ponovo obrati plavojki: – Molim vas!

Ona se, na njegovo čudo, srdačno osmjehnu. Očekivao je da će ga odbiti. – Rekli ste da letite u Rim?

– Da, da. Let je već najavljen.

– Znam. – Ona se ponovo osmjehnu. – Let broj dva Trans Amerike. *Zlatna galija*.

Ma koliko ga obuzimala tjeskoba, primijetio je da djevojka govori sa zamamnim evropskim naglaskom, vjerojatno mađarskim.

D. O. Guerrero trudio se da govori normalno. – Tako je.

Djevojka se osmjehnu ostalim putnicima koji su čekali u redu. – Ovaj gospodin zaista nema mnogo vremena. Vjerujem da mi nećete zamjeriti ako prvo njega uslužim.

Večeras se toliko toga bilo okrenulo na zlo da je jedva mogao povjerovati u svoju sreću. Iz reda ljudi iza njega dopre nekakvo gunđanje, ali je onaj čovjek koji je do tada govorio sad šutio.

Djevojka izvadi formular za osiguranje i nasmiješi se ženi koju je do tada usluživala. – Ovo će biti začas gotovo. – Zatim se ponovo osmjehnu D. O. Guerreru.

On prvi put pojmi koliko je njen osmijeh djelotvoran i zašto ostali nisu pravo ni prosvjedovali. Kad mu je djevojka pogledala pravo u oči, Guerrero je – na kojeg su žene malokad mogle utjecati – imao osjećaj da će se rastopiti. Ona je, povrh toga, imala najveće dojke koje je ikad vidio.

– Ja se zovem Bunnie – reče djevojka s evropskim naglaskom. – A kako se vi zovete? – Držala je u ruci spremno nalivpero da piše.

BUNNIE VOROBIOFF IZVANREDNO JE USPJEŠNO PRODAVALA OSIGURAVAJUĆE police na aerodromu.

Ona nije bila došla u Sjedinjene Države iz Mađarske, kako je D. O. Guerrero mislio, nego iz Glauchaua u južnom dijelu Istočne Njemačke, preko Zida u Berlinu. Bunnie je (koja je tada bila Gretchen Vorobioff, neugledna kćerka ravnih prsa nekog nižeg komunističkog funkcionera i sama mlada komunistkinja) prelazila Zid noću sa dva svoja druga. Mladiće su obasjali reflektori, na njih su otvorili vatru i ubili ih. Tijela su im visila dvadeset četiri sata na bodljikavoj žici tako da su ih svi mogli vidjeti. Bunnie je izbjegla reflektorima i vatri iz lakog oružja i ostala živa. Činilo se da je njena prirodna osobina bila da sve preživi.

Poslije, kad je stigla u Sjedinjene Države kao doseljenica u dobi od dvadeset jedne godine, prigrlila je američku privatnu inicijativu i američke dobrijane oduševljeno kao kakva vjerska obraćenica. Marljivo je radila u nekoj bolnici kao pomoćna bolničarka, za što je imala nekakve kvalifikacije, i uz to je honorarno radila kao konobarica. U slobodno je vrijeme na brzinu svladala tečaj engleskog jezika u Berlitzovoj školi i još je nekako uspijevala i leći u postelju – pokatkad da spava sama, ali češće s mladim stažistima u bolnici. Stažisti su joj plaćali seksualne usluge injekcijama silicija za rast grudiju, što je počelo slučajno, a završilo se veselim skupnim eksperimentom da vide koliko će joj porasti dojke. Srećom, prije nego što su joj mogle narasti do gargantuantskih razmjera, ponovo je stekla slobodu promijenivši posao u bolnici za unosnije namještenje. Uz put je razgledala Washington i obišla Bijelu kuću, Kapitol i

Playboy Club. Nakon ovog posljednjeg Gretchen se još više amerikanizirala i uzela ime Bunnie.

Sad, godinu i pol kasnije, Bunnie Vorobioff bila se već potpuno asimilirala. Bila je član plesne škole Arthura Murraya, Plavog križa i gramofonskoga kluba Columbije, imala otvoren račun kod firme »Carson, Pirie, Scott«, bila pretplaćena na *Reader's Digest* i *TV Guide*, kupovala redovito *World Book Encyclopediju*, posjedovala vlasulju i Volkswagen, sakupljala trgovačke markice i uzimala kontracepcijske pilule.

Bunnie je isto tako voljela svakojaka natjecanja, osobito ona koja su obećavala opipljive nagrade. Stoga je jedan razlog zbog kojeg je sadašnji svoj posao voljela više od bilo kojeg drugog, bio taj što je njeno osiguravajuće društvo povremeno priređivalo za svoje namještenike u prodaji polica, takmičenje s vrijednim nagradama. Jedno je takvo takmičenje bilo i sad u toku, a završavalo se večeras.

To je takmičenje i bilo razlog što je Bunnie tako srdačno dočekala D. O. Guerrera kad je ovaj rekao da putuje u Rim. U tom je trenutku Bunnie bilo potrebno još četrdeset bodova da osvoji nagradu na koju je pucala u sadašnjem takmičenju – električnu četkicu za zube. Neko je vrijeme večeras već sumnjala da će sakupiti dovoljan broj bodova, jer je do tada bila prodala najviše polica za tuzemne letove, koje su iziskivale manje uloge i donosile manji broj bodova. Međutim, kad bi uspjela prodati najvredniju policu za prekomorski let, osvojila bi u jedan mah dvadeset pet bodova i tako se sasvim primakla željenoj nagradi. Sad je samo bilo pitanje kakvu policu želi ovaj putnik koji leti u Rim, a ako ne želi onu najvredniju, hoće li mu je Bunnie Vorobioff uspjeti utrapiti?

Obično je uspijevala. Trebalo je samo da uključi svoj najzamamniji smiješak, kojim se naučila služiti kao ekspresnom električnom grijalicom, da se nasloni tik do kupca tako da ga omame njezine dojke, pa da mu kaže koliko može izvući više koristi za nešto više novaca. Većinom je mamac palio i bio razlog njezinu uspjehu kao prodavačici osiguravajućih polica.

Pošto je D. O. Guerrero rekao kako se zove, ona ga priupita: – Kakvu policu želite, gospodine?

Guerrero proguta pljuvačku. – Za osiguranje života, na sedamdeset i pet tisuća dolara.

Sad kad je to rekao, usta su mu se osušila. Iznenada ga obuze strah da su njegove riječi probudile sumnju u svih koji stoje u redu; osjećao je kako mu njihovi pogledi prodiru kroz leđa. Sav je drhtao. Bio je uvjeren da to neće izmaći njihovoj pažnji. Da bi prikrio drhtanje, pripalio je cigaretu, ali mu se ruka toliko tresla da je jedva nekako sastavio cigaretu sa šibicom. Srećom, činilo se da djevojka koja je držala nalivpero iznad rubrike »ukupna svota« nije ništa zapazila.

Bunnie reče: – To stoji dva i pol dolara.

– Šta?... Ah, da. – Guerreru pođe nekako za rukom da pripali cigaretu, te baci šibicu. Maši se u džep da izvadi ono malo novaca što mu je još ostalo.

– Ali to je sasvim mala polica. – Bunnie Vorobioff nije još bila ubilježila ukupni iznos. Sad se naslonila na tezgu i prikučila dojke još bliže stranci. Vidjela je kako ih on zaneseno gleda, kao što su ih muškarci uvijek gledali. Ponekad je osjećala da bi ih neki od njih najradije opipali, ali ovaj nije bio od tih.

– Mala? – Guerrero je brgljao, zamuckivao. – A ja sam mislio... da je najveća.

Sad je čak i Bunnie zapazila da je taj čovjek nervozan. Mislila je da je to zato što će se uskoro ukrcati u avion. Ponovo mu se čarobno nasmiješila.

– Ama ni govora, gospodine! Možete kupiti i policu vrijednu tri stotine tisuća dolara. Većina ljudi i kupuju takve police za premiju od svega deset dolara. To zaista nije puno za takvo osiguranje, nije li tako? – I dalje se smiješila. O njegovu je odgovoru ovisila za nju razlika od gotovo dvadeset bodova, hoće li dobiti ili neće električnu četkicu za zube.

– Rekli ste... deset dolara?

– Tako je – za tri stotine tisuća dolara.

D. O. Guerrero pomisli: *On to nije znao*. Neprestano je vjerovao da je sedamdeset pet tisuća dolara najviša svota osigurnine za osiguranje života od avionske nesreće. To je pročitao u formularu za osiguranje, koji je prije mjesec-dva bio pokupio na jednom drugom aerodromu. Sad se sjetio da se taj formular odnosio na osiguranje s pomoću aparata koji prodaje police. Nije mu uopće palo na pamet da bi police koje se prodaju na šalteru mogle biti toliko vrednije.

Tri stotine tisuća dolara!

– Dobro – živo će on. – Molim vas...

Bunnie se sva ozari. – Na puni iznos, gospodine Guerrero?

Samo što nije klimnuo glavom kad pojmi ironiju sudbine. Vjerojatno nema deset dolara. On reče Bunnie: – Gospodična... čekajte! – I uze prekopavati po džepovima i vaditi sav novac koji mu je ostao.

Ljudi se u repu uskomešaše. Onaj čovjek koji je odmah na početku prigovorio Guerreru reče Bunnie: – A vi ste rekli da će to začas biti gotovo!

Guerrero je sakupio četiri dolara i sedamdeset centi.

Prije dva dana, kad su D. O. Guerrero i Inez bili sabrali sav novac koji im je još ostao, D. O. je uzeo sebi osam dolara i preostali sitniš. Pošto je založio ženin prsten i uplatio ulog za avionsku kartu, ostalo mu je još nekoliko dolara. Nije bio siguran koliko, ali je otada plaćao hranu, podzemnu željeznicu i autobus kojim se dovezao na aerodrom... Računao je da će mu za osiguranje trebati dva i pol dolara, pa je pomno čuvao tu svotu u posebnu džepu. A nije mu ni trebalo više novaca kad je znao da mu u avionu novci neće više biti ni od kakve koristi.

– Ako nemate gotovine – reče Bunnie Vorobioff – možete mi dati i ček.

– Ma ostavio sam čekovnu knjižicu kod kuće.

To je bila laž. Imao je u džepu čekove, ali kad bi ispunio ček, banka bi odbila da ga isplati, pa bi osigurnina propala.

Bunnie navaljivaše dalje: – A kako bi bilo da platite talijanskim novcem, gospodine Guerrero? Ja mogu primiti od vas lire i promijeniti vam ih po službenom kursu.

On promrmlja: – Ali ja nemam lira. – Odmah se ugrize za jezik što je to rekao. *U gradu se bio prijavio bez prtljage za let u Rim. A sad je, luđak, priznao pred svima ovdje da nema novaca, ni dolara ni lira.* Tko bi se ikad ukrcao u avion, koji leti preko mora, bez prtljage i bez prebijene pare u džepu, osim ako ne zna da avion neće nikad stići na odredište?

Tada se D. O. Guerrero prisjeti da su ta dva događaja – onaj u gradu i ovaj ovdje – nepovezani... osim u njegovoj glavi. Drugi će ih ljudi pvezati tek poslije, ali tada to više neće biti važno.

Zaključi, isto onako kako je zaključio kad se vozio ovamo, da nije važno koliko će sumnja biti jaka. Presudni će čimbenik biti što neće biti nikakvih ostataka, što neće biti nikakvih dokaza.

Usprkos svojoj najnovijoj pogrešci, osjetio je, začudo, da mu se vraća samopouzdanje.

Dodao je još nekoliko novčića hrpi sitniša na tezgi. Tada, za divno čudo, pronađe u jednom unutarnjem džepu novčanicu od pet dolara.

Ne prikrivajući uzbuđenje, Guerrero uzviknu: – Evo ga! Sad imam dosta! – Štaviše, ostalo mu je još oko dolar sitniša.

Ali je sad čak i Bunnie Vorobioff nešto posumnjala. Oklijevala je da ispuni osiguravajuću policu na tri stotine tisuća dolara koju je putnik čekao.

Dok je on prekopavao po svojim džepovima, ona ga je promatrala.

Bilo je, naravno, čudno što ovaj čovjek putuje preko mora bez novaca, ali je to, na kraju krajeva, bila njegova briga. Mogao je za to imati mnogo razloga. Najviše su je uznemirile njegove oči. U njima je bilo nečeg mahnitog i očajnog, a to su bile osobine koje je ona bila dobro upoznala. Vidjela ih je kod drugih, a na mahove su je – mada joj se činilo da je to bilo davno – i samu bile gotovo obuzele.

Za sve je namještenike osiguravajućeg društva vrijedio stalni nalog – ako se kupac osiguravajuće police vlada nerazumno, ako je neobično uzbuđen ili pijan, ta se činjenica mora odmah prijaviti zrakoplovnoj kompaniji kojom putnik putuje. Bunnie se našla pred pitanjem – je li ovo prilika da se drži tog propisa?

Nije bila načistu.

Prodavačice osiguravajućih polica ponekad su među sobom raspravljale o tom stalnom nalogu svojih poslodavaca. Neke su djevojke prigovarale tom nalogu ili se nisu obazirale na nj, govoreći da su one tu da prodaju osiguravajuće police a ne da rade kao neplaćeni i nekvalificirani psiholozi. Druge su isticale da su mnogi ljudi koji se osiguravaju na aerodromu nervozni, a kako može itko tko nije posebno školovan za to pogoditi gdje prestaje nervoza a počinje nerazumnost? Bunnie nije nikad prijavila nijednog uzrujanog putnika, ali je poznavala jednu djevojku koja je prijavila, pa se pokazalo da je taj putnik

potpredsjednik jedne zrakoplovne kompanije i da je bio uzbuđen zato što mu je žena bila pred porodom. Zbog *toga* je imala grdnog okapanja.

Bunnie se još dvoumila. Prikrila je svoje dvoumljenje prebrojavajući novce na tezgi. Zanimalo ju je da li je Marj, koja je radila pored nje primijetila štogod neobično. Očito da nije. Marj je ispunjavala nečiju policu i osvajala bodove za sebe.

Napokon je u donošenju odluke prevagnula prošlost Bunnie Vorobioff. Prijelomne godine... okupirana Evropa, bijeg na Zapad, Zid u Berlinu... sve ju je to naučilo kako da preživi, i još ju je nešto naučilo – da zatomi radoznalost i da ne zadaje suvišna pitanja. Pitanja dovode čovjeka da se veže za nešto, a vezanje za tuđe probleme treba se kloniti kad čovjek ima sam svojih problema.

Ne zapitkujući više ništa a u isti mah rješavajući problem kako da se domogne električne četkice za zube, Bunnie Vorobioff ispuni osiguravajuću policu na ime D. O. Guerrera u vrijednosti od tri stotine tisuća dolara.

Guerrero je na putu do ulaza broj četrdeset sedam poslao policu poštom na adresu svoje žene Inez.

13.

Gospođa Quonsett bježi

CARINSKI NADZORNIK HARRY STANDISH NIJE ČUO NAJAVU LETA *ZLATNE GALIJE*, ali je znao da je već oglašena. Najave letova nisu se prenosile u carinarnici, jer su ovamo stizali samo putnici iz inozemstva, pa je Standish doznao za najavu telefonski od Trans Amerike. Rečeno mu je da je počelo ukrcavanje putnika na ulazu broj četrdeset sedam i da će avion poletjeti sat kasnije nego što je bilo predviđeno, u 23 sata.

Standish je pogledao na zidni sat i odlučio da će za koju minutu krenuti na ulaz broj četrdeset sedam, ne po službenom poslu, nego da se oprosti sa svojom nećakinjom Judy koja odlazi na jednogodišnje školovanje u Evropu. Prije toga je već bio neko vrijeme u glavnoj pristanišnoj zgradi s nećakinjom, milom, samopouzdanom devetnaestogodišnjakinjom, i obećao joj da će se još navratiti da se oprosti s njom prije nego što otputuje.

Dotle je nadzornik Standish nastojao razmrsiti mučan problem koji se bio pojavio potkraj izuzetno napornog dana.

– Gospođo – reče on potiho nadmenoj, uglastoj ženi čijih je nekoliko kovčega ležalo na stolu između njih radi carinskog pregleda – jeste li sasvim sigurni da ne želite promijeniti svoj iskaz?

Ona se obrecnu na nj:

– Čini mi se da biste vi htjeli da ja lažem, a već sam vam rekla svu istinu. Vi ste svi zbilja toliko nametljivi i toliko sumnjičavi da se ponekad pitam ne živimo li mi u policijskoj državi.

Hary Standish prijeđe preko njenih posljednjih riječi, kao što su carinici izvježbani da prelaze preko mnogih uvreda kojima ih obasiplju, te uljudno odvrati: – Ja ništa ne želim od vas, gospođo. Samo sam vas pitao želite li nadopuniti svoj iskaz o ovim predmetima – haljinama, sveterima i krznenom kaputu.

Žena, iz čije se putovnice vidjelo da se zove Harriet du Barry Mossman, da stanuje u Evanstonu i da se vraća s jednomjesečnog boravka u Engleskoj, Francuskoj i Danskoj, odgovori zajedljivo: – Ne, ne želim. Osim toga, kad moj muž advokat čuje za ovo saslušanje...

– Dobro, gospođo – reče Harry Standish. – Ako je tako, hoćete li biti tako ljubazni da potpišete ovaj formular. Ja ću vam, ako želite, objasniti o čemu se radi.

Haljine, sveteri i krzneni kaput bijahu rasprostrti po kovčezima. Gospođa Mossman nosila je bila kaput – od samurovine – do prije nekoliko minuta na

sebi, kad je inspektor Standish stigao u carinski punkt broj jedanaest. On ju je bio zamolio da svuče kaput kako bi ga mogao bolje pregledati. Malo prije toga bilo se upalilo crveno svjetlo na zidnoj ploči nedaleko od sredine velike carinarnice i pozvalo Standisha da dođe ovamo. Svjetla – po jedno za svaki punkt – pokazivala su da je neki carinik naišao na nekakav problem i da mu je potrebna pomoć nadzornika.

Sad je mladi carinik koji je počeo pregledavati prtljagu gospođe Mossman stajao uz nadzornika Standisha. Većina je ostalih putnika koji su bili doletjeli avionom DC-8 Skandinavske zrakoplovne kompanije iz Kopenhagena napustila već carinarnicu. Samo je ova dobro odjevena Amerikanka izazvala poteškoće tvrdeći da je u Evropi kupila samo nešto parfema, nakita i cipele. Vrijednost sve robe koju je prijavila iznosila je devedeset dolara – deset dolara manje od vrijednosti robe koja je oslobođena carine. Mladi je carinik postao sumnjičav.

– A zašto da to potpišem? – upitala je gospođa Harriet du Barry Mossman.

Standish pogleda na zidnu uru; bilo je četvrt do jedanaest. Još ima vremena da ovo svrši i da stigne do aviona prije nego što odleti. Strpljivo odgovori: – Da izbjegnete poteškoće, gospođo. Mi samo tražimo od vas da pismeno potvrdite ono što ste već izjavili. Vi kažete da ste haljine kupili...

– Koliko ću vam to puta morati ponoviti? Kupila sam ih u Chicagu i New Yorku prije nego što sam otputovala u Evropu. Isto tako i svetere. Kaput je poklon, kupljen u Sjedinjenim Državama. Dobila sam ga prije šest mjeseci.

Harry Standish se upita zašto ljudi to čine? Pouzdano je znao da sve to nije istina.

Ponajprije, s haljina – njih šest, sve dobre kvalitete – bijahu skinute tvorničke oznake. Nitko to ne čini bez razloga. Žene se obično ponose tvorničkim oznakama na kvalitetnoj odjeći. Što je bilo još važnije – izrada je haljina bila nesumnjivo francuska, a isto je tako i kroj krznenog kaputa bio francuski, iako je na njemu bilo nestručno prišivena oznaka Saksa iz Pete avenije. Ljudi kao što je gospođa Mossman nikako da shvate da izvježban carinik ne mora vidjeti oznake da zna porijeklo odjeće. Kroj, šivenje, pa čak i način na koji je ušiven patentni zatvarač, za njih su isto što i poznat rukopis i isto tako osobiti.

To je isto vrijedilo i za tri skupocjena svetera. Iako ni na njima nije bilo oznake, nesumnjivo su potjecali iz Škotske, onako tipičnih britanskih »drap« nijansi, i nisu se mogli nabaviti u Sjedinjenim Državama. Kad bi neko američko trgovačko poduzeće naručilo takve svetere, škotske su ih tkaonice proizvodile u mnogo jarčim bojama koje se više traže na sjeverno-američkom tržištu. Sve to i koješta drugo carinici su naučili u toku svog školovanja.

Gospođa Mossman pripita: – A što će biti ako potpišem taj formular?

– Onda ćete moći otići, gospođo.

– I ponijeti sa sobom svoje stvari? Sve moje stvari?

– Jest.

– A šta ako ne potpišem?

– Onda ćemo biti prisiljeni da vas ovdje zadržimo dok god bude trajala istraga.

Nastade veoma kratka šutnja, a onda: – Dobro onda. Ispunite vi taj formular a ja ću ga potpisati.

– Ne, gospođo, ispunite ga vi! Evo ovdje, molim vas, navedite sve predmete, a pored toga mjesto gdje kažete da ste ih nabavili. Molim vas da pribilježite imena trgovina i isto tako ime i prezime osobe od koje ste dobili krzneni kaput na poklon...

Harry Standish pomisli da će za jednu minutu morati poći. Bilo je već deset do jedanaest. Nije htio da dođe do aviona pošto već zatvore vrata. Ali je imao nekakav špurijus...

Pričekao je dok gospođa Mossman nije ispunila formular i potpisala ga.

Jedan će istražitelj, koliko sutra, početi provjeravati tvrdnje gospođe Mossman. Haljine će i svetere rekvirirati i odnijeti u trgovine gdje ona tvrdi da ih je kupila. Krzneni će kaput pokazati u Saksovoj trgovini u Petoj aveniji, gdje će osoblje svakako poreći da je kaput kod njih kupljen... Gospođa Mossman nije još – očito – znala šta joj se sprema; između ostaloga, visoka carina koju će morati platiti, i gotovo sigurno grdna globa.

– Gospođo – reče nadzornik Standish – imate li još nešto što biste htjeli prijaviti?

Gospođa Mossman odsiječe ogorčeno: – Ni govora!

– Jeste li sigurni? – Carinici uvijek daju putnicima dovoljno prilike da sami prijave robu za carinjenje. Ljudi se ne smiju loviti u klopku osim ako sami ne ulete u nju.

Gospođa Mossman ne udostoja se ni da mu odgovori nego samo prijezirno klimnu glavom.

– Ako je tako, gospođo – reče nadzornik Standish – hoćete li biti tako ljubazni da otvorite svoju torbicu?

Nadmena žena prvi put oda stanovitu nesigurnost. – Ali torbice se nikad ne pregledavaju. Već sam više puta prošla kroz carinski pregled...

– Obično se ne pregledavaju. Ali mi imamo pravo na to.

Zaista se malokad zahtijeva od putnica da otvore svoje torbice. Torbice se, kao i džepovi u muškaraca, smatraju za nešto posve osobno pa se gotovo nikad ne gleda u njih. Ali kad netko odluči da bude neugodan, carinici također mogu biti neugodni.

Gospođa Harriet du Barry Mossman neodlučno otvori svoju torbicu.

Harry Standish pregleda crvenilo za usne i zlatnu dozu za puder. Turivši prst u puder, izvadi prsten ukrašen dijamantom i rubinom i otpuhnu s njega puder. Bijaše tu i jedna načeta tuba kreme za ruke. Odvrnuvši kraj tube, opazi da joj je dno probušeno. Pritisnu tubu blizu vrha i vidje da se u njoj krije nešto tvrdo. Pomisli kad li će ti nazovi-krijumčari izmisliti nešto originalno. Kakvi stari trikovi! Koliko ih je već puta prozreo!

Gospođa je Mossman očito problijedjela. Ni traga više njenoj nadmenosti!

– Gospođo – reče nadzornik Standish – ja sad moram otići na kraće vrijeme, ali ću se vratiti. U svakom slučaju, ovo će se malo otegnuti. – On reče mladom cariniku pored sebe: – Pregledajte sve ostalo veoma pažljivo! Opipajte podstavu torbice i kovčega, šavove i porube na svoj odjeći! Sastavite popis! Znate već što treba da radite.

Kad je odlazio, gospođa ga Mossman zazva. – Gospodine!

On stade. – Izvolite, gospođo.

– Što se tiče kaputa i haljina... možda sam se zbilja zabunila... bila sam zbunjena. Zaista sam ih kupila u inozemstvu, a ima i nekih drugih stvari...

Standish zavrtje glavom. Čini se da se ljudi neće nikad naučiti da negdje mora biti granica iza koje je kasno nuditi suradnju. Opazio je da je mladi carinik pronašao još nešto.

– Molim vas!... Preklinjem vas... moj muž... – Dok se nadzornik okretao od nje, ženino je lice bilo blijedo i izduženo.

Hodajući žustro, Harry Standish udari prečacem, ispod dijela zgrade namijenjenog putnicima, put čekaonice »D« i putničkog ulaza broj četrdeset sedam. Uz put je razmišljao o gluposti gospođe Harriet du Barry Mossman i mnogih drugih sličnih njoj. Da je bila poštena što se tiče kaputa i haljina i da ih je prijavila, carina koju bi morala platiti ne bi bila velika, pogotovo za nekoga tko je tako imućan kao što je, očito, ona. Iako je primijetio svetere, mladi se carinik ne bi vjerojatno zadržavao na njima, i svakako joj ne bi pregledavali torbicu. Carinici su znali da većina putnika koja se vraća iz inozemstva krijumčari ponešto, i bili su često obzirni što se toga tiče. Isto tako, kad bi ih zamolili, pomogli bi ljudima da uvrste predmete na koje se plaća velika carina među onu dopuštenu količinu robe koja je oslobođena carine, te bi carinili druge artikle na koje se plaća manja carina.

Ljudi koje bi ulovili, opalili po džepu i katkad sudski gonili, bili su neizostavno lakomi kao gospođa Mossman i nastojali su da izbjegnu svakom plaćanju carine. Harryja Standisha oneraspoložila je činjenica što je danas bilo mnogo takvih kao što je ona.

Odlanulo mu je kad je vidio da vrata *Zlatne galije* nisu još zatvorena i da još pristižu putnici. Njegova carinska uniforma vrijedila je kao putovnica posvuda na aerodromu, i službenik na ulazu jedva da ga je pogledao kad je prolazio pored njega. Standish opazi da tom službeniku pomaže riđokosa službenica za koju je znao da se zove Livingston.

Nadzornik uđe u prolaz koji je vodio u turistički razred. Na stražnjim vratima aviona stajala je jedna stjuardesa. On joj se osmjehnu. – Ja ću samo načas. Nemojte da poletite dok ja budem u avionu.

Našao je svoju nećakinju Judy na jednom sjedalu uz prolaz između redova. Ljuljuškala je dijete nekog mladog para koji je sjedio na preostala dva sjedala. Kao i svi avionski turistički razredi, i ovaj se činio već nekako skučen i pretrpan, a sjedala su mu bila suviše blizu jedno drugome. Ono malo što je letio avionom, nadzornik Standish putovao je u turističkom razredu, ali je uvijek patio od

klaustrofobije. Večeras nije zavidio nijednom od ovih ljudi na jednoličnom desetosatnom putovanju koje je bilo pred njima.

– Ujo Harry! – uskliknu Judy. – Mislila sam da nećeš više stići. – Ona vrati dijete njegovoj majci.

– Došao sam samo da ti kažem zbogom! – reče joj. – Lijepo se provedi ovu godinu dana, a kad se budeš vraćala, nemoj pokušavati ništa prokrijumčariti!

Ona se nasmija. – Neću. Zbogom, ujo Harry!

Nećakinja mu podmetnu lice da je poljubi, i on je žarko cjelunu. Bio je dobrohotan prema Judy. Osjećao je da ona neće biti nikad kao gospođa Mossman.

Carinski nadzornik klimnu prijazno na odlasku glavom stujardesama i zastade načas na ulazu promatrajući ljude. Uvijek su ga očaravali, kao i mnoge druge osobe, posljednji trenuci prije polijetanja aviona, osobito ako avion leti nekamo daleko. Posljednji poziv... – *Trans America Airlines najavljuje neposredno polijetanje aviona, let broj dva,* Zlatne galije... – ... upravo se razlegao iz zvučnika.

Skupina putnika koja je čekala da se ukrca svela se bila na dvojicu. Riđokosa službenica Trans Amerike, gospođa Livingston, slagala je svoje papire dok se službenik na ulazu bavio s pretposljednim putnikom, visokim, plavokosim, gologlavim čovjekom u kaputu od devine dlake. Plavokosi je čovjek upravo otišao od službenikova stola i ušao u prolaz koji je vodio u turistički razred. Gospođa se Livingston također zaputila u glavnu dvoranu.

Dok je sve to promatrao, nadzornik Standish znao je, gotovo nesvjesno, da netko stoji u blizini okrenut prozoru koji je gledao na drugu stranu od ulaza. Sad se ta spodoba okrenula. Vidio je da je to neka starica, nekako sitna, smjerna i krhka. Bila je gizdavo obučena u crno, u nekakvu staromodnom stilu, i nosila je crnu torbicu urešenu perlama. Činilo se kao da joj je potrebna pomoć, i on se upitao što li radi ovdje tako kasno u noći netko tko je toliko star i, po svemu sudeći, sam.

Krećući se, začudo, hitro, starica pristupi stolu za kojim je službenik Trans Amerike pregledavao kartu posljednjeg putnika. Standish je čuo po nešto od onoga što je starica govorila, ali ne sve. Njezine je riječi na mahove nadjačavala buka što je dopirala izvana, buka avionskih motora koji su već bili u pogonu. – Oprostite... moj se sin upravo ukrcao... plavokos, gologlav, u kaputu od devine dlake... zaboravio je lisnicu... sav svoj novac. – Standish zapazi da starica drži u ruci nešto što je bilo nalik na lisnicu.

Službenik na ulazu dignu nestrpljivo pogled. Činilo se da je iznuren, kao što su obično i bili službenici na ulazu u posljednjim trenucima pred polijetanje aviona. On posegnu za lisnicom, ali kad ugleda pred sobom nemoćnu staricu, predomisli se i brzo joj nešto reče. Pokazao joj je na prolaz koji je vodio u turistički razred, i Standish je začuo kako je rekao: – Obratite se stjuardesi!

Starica se osmjehnu, klimnu glavom i uđe u prolaz. Začas se izgubi iz vida. Sve to što je nadzornik Standish zapazio potrajalo je svega nekoliko trenutaka – možda manje od minute. Sad je primijetio još jednog došljaka, pogrbljenog,

vretenastog čovjeka, kako hita kroz čekaonicu »D« prema ulazu broj četrdeset sedam. Čovjek je bio mršav u licu i imao žućkastoriđe brčiće. Nosio je nekakav kovčežić.

Standish se već htio okrenuti kadli mu nešto na tom čovjeku privuče pozornost. Bio je to način na koji je nosio kovčežić – oprezno, ispod ruke. Harry Standish vidio je više puta ljude kako nose prtljagu na taj način u carinarnici. Oni su tako odavali da žele sakriti nešto što se nalazi u kovčegu. Da je ovaj čovjek stigao iz inozemstva, Standish bi mu naložio da otvori kovčežić, te bi pregledao njegov sadržaj. Ali je ovaj čovjek *odlazio* iz Sjedinjenih Država.

Ovo se, strogo uzevši, nije Harryja Standisha uopće ticalo.

Pa ipak, nešto... nagon, neko šesto osjetilo koje je razvijeno u carinika, i osobna povezanost, preko Judy, sa *Zlatnom galijom*... nešto je još zadržalo nadzornika da promatra kovčežić koji je vretenasti čovjek jednako pazio.

SAMOPOUZDANJE KOJE SE VRATILO D. O. GUERRERU PRED ŠALTEROM osiguravajućeg društva nije ga više napuštalo. Kad se približio ulazu broj četrdeset sedam i vidio da je ipak stigao na vrijeme, bio je uvjeren da je prebrodio glavne poteškoće. Uvjeravao je sama sebe da će se odsad sve odvijati onako kako je predvidio. Njegovo je uvjerenje potkrijepilo to što nije imao nikakvih problema na ulazu u avion. Kao što je planirao od sama početka, sad je upozorio službenika na sitno neslaganje između prezimena »Buerrero« na karti i »Guerrero« u putovnici. Službenik jedva da je i pogledao u putovnicu, samo mu je ispravio prezime i na karti i u listi putnika i još se ispričao: – Oprostite, gospodine, ponekad naši strojevi u Rezervacijama pogriješe. – Guerrero zadovoljno zapazi da mu je sad prezime ispravno napisano. Poslije, kad se dozna za nestanak *Zlatne galije*, neće biti nikakve sumnje u pogledu njegova identiteta.

– Sretan put, gospodine! – Službenik mu vrati putnu knjižicu i mahnu rukom prema prolazu koji je vodio u turistički razred.

Dok je D. O. Guerrero ulazio u avion, svejednako pomno držeći svoj kovčežić, desni su motori već radili.

Kad se prijavio u gradu za let, dodijelili su mu numerirano mjesto do prozora u redu sa tri sjedala. Stjuardesa ga odvede do njegova mjesta. Dok je ulazio u svoj red, pridignuo se putnik koji je sjedio do prolaza. Sjedalo između njih bilo je slobodno.

D. O. Guerrero oprezno je držao na koljenima svoj kovčežić dok se privezivao pojasom. Sjedio je negdje u sredini turističkog razreda, s lijeve strane. Neki su se drugi putnici također namještali, spremali ručnu prtljagu i odjeću, a nekoliko je ljudi bilo zakrčilo prolaz između redova. Jedna je stjuardesa, mičući nijemo usnama, prebrojavala glave putnika držeći se kao da moli putnike da budu mirni.

Opustivši se prvi put otkako je pošao iz svog stana u južnom dijelu grada, D. O. Guerrero zavali se u sjedalo i sklopi oči. Ruke koje su mu sad bile mirnije

nego i u jednom trenutku cijele te večeri, čvrsto su držale kovčežić. Ne otvarajući oči, opipa ispod ručke prevažnu petlju. Njen ga dodir još više umiri. Odluči da će baš ovako sjediti otprilike četiri sata, kad će potegnuti uzicu i pustiti struju koja će aktivirati velik naboj dinamita u kovčežiću. Pitao se koliko će nakon toga još znati za sebe. Prosudio je da će to potrajati samo trenutak... svega djelić sekunde... kad će slavodobitno okusiti sopznaju da je uspio. Zatim, hvala bogu, neće više biti ničega...

Sad kad je već bio u avionu i spreman, želio je da što prije polete. Ali kad je otvorio oči, ona je ista stjuardesa još prebrojavala glave putnika.

U TURISTIČKOM SU RAZREDU BILE U TOM TRENUTKU DVIJE STJUARDESE. SITNA starica iz San Diega, gospođa Ada Quonsett, promatrala ih je obje, na mahove, vireći kroz odškrinuta vrata nužnika u koji se bila sakrila.

Gospođa je Quonsett znala da jedna stjuardesa uvijek prije polijetanja prebroji sve putnike. Isto je tako znala da se u tom trenutku može najlakše otkriti svatko tko se uvukao bez karte u avion. Ali ako tada ne otkriju slijepog putnika, sva je prilika da ga neće tako skoro uloviti, ako ga uopće ulove.

Srećom, stjuardesa koja je sad prebrojavala glave nije bila ona ista na koju je gospođa Quonsett naišla kad je ušla u avion.

Gospođa Quonsett proživjela je nekoliko teških časaka dok je vani krišom promatrala onu riđokosu kučku koju je, na svoju veliku žalost, zatekla pri poslu na ulazu broj četrdeset sedam. Srećom, ta je žena bila otišla malo prije nego što su se svi putnici ukrcali, a pored onog službenika na ulazu prošla je lako.

Nakon toga je gospođa Quonsett ponovila svoju priču o lisnici stjuardesi koja je stajala na vratima aviona. Stjuardesa je odgovarala na pitanja nekolicine drugih ljudi koji su se motali oko vrata, i odbila je da preuzme lisnicu kad je čula da u njoj ima »mnogo novaca«, na što je gospođa Quonsett i računala. Isto tako prema njenu očekivanju, stjuardesa je kazala starici da može i sama predati lisnicu svom sinu, ako se požuri.

Visok, plavokos čovjek koji nije ni znao da je »sin« gospođe Quonsett upravo je sjedao na jedno od prednjih sjedala. Gospođa Qonsett pošla je bila prema njemu, ali samo zakratko. Kradom je vrebala čas kad će stjuardesa obratiti pažnju na drugu stranu. To se začas i dogodilo.

Planovi gospođe Quonsett bili su elastični. U blizini je bilo jedno slobodno mjesto, ali je nenadano pomicanje nekolicine putnika oslobodilo prolaz do jednog nužnika. Domalo je ona kroz odškrinuti vrata nužnika opazila da je ona stjuardesa nekamo nestala, a da je jedna druga počela prebrojavati glave od prednjih redova.

Kad se ta druga stjuardesa – svejednako preprojavajući putnike – približila stražnjem dijelu aviona, gospođa je Quonsett izišla iz nužnika i brzo prošla mimo nje mrmljajući: – Oprostite. – Čula je kako je stjuardesa nestrpljivo

pucnula jezikom. Gospođa je Quonsett slutila da je i nju ubrojila, ali je to bilo sve.

Nekoliko redova ispred nje, s lijeve strane, bilo je slobodno jedno mjesto u sredini reda. Iz svog dugogodišnjeg iskustva slijepog putnika, sitna starica iz San Diega znala je da su takva mjesta najpogodnija jer ih putnici ne vole. Zato su ih i birali posljednje po rasporedu sjedala, a kad avion nije pun, ta su mjesta obično prazna.

Pošto je sjela na to mjesto, gospođa se Quonsett zgurila nastojeći da što manje upada u oči. Nije se zavaravala da je uopće neće otkriti. U Rimu će doći na red pregledavanje putovnica i carinske formalnosti pa neće moći nesmetano proći, kao što je bila navikla da prođe nakon slijetanja u New Yorku. Ali će, uz malo sreće, doživjeti uzbuđenje da vidi Italiju i lijepo će se opet vratiti avionom. Dotle će u ovom avionu dobro jesti, gledati neki film, a poslije će se možda i ugodno porazgovarati sa svojim suputnicima.

Adu Quonsett zanimali su putnici na susjednim sjedalima. Opazila je bila da su obojica muškarci, ali se zasad klonila da gleda čovjeka koji je sjedio desno od nje, jer bi tada morala okrenuti glavu prema prolazu između redova i onim dvjema stjuardesama, koje su sad hodale amo-tamo prebrojavajući ponovo glave putnika. Gospođa je Quonsett, međutim, premjeravala očima svoga lijevog susjeda, što je bilo utoliko lakše što je taj čovjek otpočivao i žmurio. Primijetila je da je ispijen i mršav, žućkasta lica i usukana vrata. Reklo bi se da bi mu dobro došla obilna večera. Imao je žućkastoriđe brčiće.

Gospođa Quonsett primijeti da taj čovjek drži na koljenima nekakav kovčežić, i to veoma čvrsto, iako žmuri.

Stjuardese su prebrojile putnike. Sad se pojavila i treća stjuardesa iz prvog razreda, pa su se sve tri nešto na brzu ruku dogovarale.

Čovjek koji je sjedio lijevo od gospođe Quonsett otvori oči. Svejednako je čvrsto držao kovčežić. Sitna starica iz San Diega, koja je bila po prirodi radoznala, upita se šta li se krije u tom kovčežiću.

VRAĆAJUĆI SE U CARINARNICU – OVAJ PUT KROZ DIO ZGRADE NAMIJENJEN putnicima – nadzornik Harry Standish još je razmišljao o tom čovjeku s kovčežićem. Standish ga nije mogao preslušati. Izvan carinarnice carinik nema prava da ikoga preslušava, osim ako ne sumnja da je putnik izbjegao carinskom pregledu, što ovdje očito nije dolazilo u obzir.

Standish je, naravno, mogao brzojaviti opis tog čovjeka talijanskoj carini i iznijeti sumnju da taj putnik nosi sa sobom krijumčarenu robu. Ali je Standish sumnjao da će to učiniti. Međunarodna je suradnja između carina slaba, samo je profesionalno suparništvo jako. To isto vrijedi čak i za suradnju s kandskom carinom koja je tako blizu. Zabilježeni su, štaviše, slučajevi u kojima je carina SAD doznala da se krijumčare dijamanti u Kanadu, a da nije o tome uopće izvjestila kanadske vlasti. Mjesto toga, agenti SAD dočekivali su sumnjive osobe u Kanadi i slijedili ih, a uhapsili bi ih tek kad bi ponovo prešli granicu

Sjedinjenih Država. Carina SAD rasuđivala je ovako – država koja se domogne ovakve krijumčarene robe zadrži je svu za sebe, a carine nisu sklone da dijele plijen.

Ne, zaključi nadzornik Standish, ipak neće poslati brzojav u Italiju. Međutim, iznijet će svoje sumnje Trans Americi i prepustiti njima da odluče što će uraditi.

Pred sobom je opazio gospođu Livingston koju je prije toga vidio na putničkom ulazu. Upravo je razgovarala s jednim nosačem i skupinom putnika. Harry Standish pričeka dok nosač i putnici ne odoše.

– Dobar večer, gospodine Standish – reče Tanya. – Kod vas je na carini valjda mirnije nego ovdje kod nas.

– Nije – odgovori joj on i sjeti se gospođe Harriet du Barry Mossman koju zacijelo još saslušavaju u carinarnici.

Dok je Tanya čekala da on ponovo progovori, Standish je oklijevao. Ponekad se pitao ne igra li se malo suviše velikog detektiva, ne vjeruje li suviše svojim instinktima. Ipak, većinom se pokazalo da ga instinkti nisu prevarili.

– Promatrao sam ukrcavanje vaše *Zlatne galije*. – reče Standish. – I nešto mi sad ne da mira. – On joj opisa usukanog, vretenastog čovjeka koji je sumnjivo držao ispod ruke kovčežić.

– Mislite da nešto krijumčari?

Nadzornik se Standish osmjehnu. – Da nije putovao u inozemstvo, nego da je doputovao, ja bih to sam izvidio. Mogu vam samo reći, gospođo Livingston, da on nosi u tom kovčežiću nešto što krije od drugih ljudi.

Tanya će zamišljeno: – Ne znam pravo što bih ja tu mogla učiniti. – Sve da je taj čovjek i krijumčario nešto, ona nije bila uvjerena da se to uopće tiče njene kompanije.

– Vjerojatno se tu i ne može ništa učiniti. Ali vi nama pomažete u našem poslu, pa sam pomislio da vam to ipak javim.

– Hvala vam, gospodine Standish. Ja ću izvjestiti o tome našeg upravitelja transporta, pa će on možda obavijestiti kapetana.

Kad carinski nadzornik ode, Tanya pogleda na zidni sat u dvorani. Bilo je minutu do jedanaest. Zaputivši se u upravu Trans Amerike na polukatu, pomisli da više ne bi stigla do aviona prije polijetanja. Ako još nije krenuo od putničkog ulaza, krenut će za koji čas. Pitala se da li je područni upravitelj transporta u svojoj sobi. Ako on bude smatrao da je ta vijest važna, možda će izvijestiti o tome radio-vezom kapetana Demeresta dok je avion još na zemlji. Tanya se požuri.

Upravitelj nije bio u svojoj sobi, ali je tu bio Peter Coakley.

Tanya ga oštro upita: – Šta vi tu radite?

Mladi službenik Trans Amerike kome je izmakla sitna starica iz San Diega ispriča snebivljivo što se dogodilo.

Peter Coakley bio je već dobio jednu lekciju. Liječnik kojeg je badava bio poslao u ženski nužnik dao je oduška svom bijesu. Mladi Coakley očekivao je to isto i od gospođe Livingston. Očekivanje mu se ispunilo.

Tanya planu i osu paljbu: – K vragu, k vragu, k vragu! Pa zar vam nisam rekla da ona ima pun koš trikova?

– Jeste, rekli ste, gospođo Livingston. Ja mislim da sam...

– Manite se sad toga! Telefonirajte svim našim putničkim ulazima. Upozorite ih neka vrebaju jednu staru ženu bezazlena držanja, u crnom, ma znate već njen opis. Ona bi htjela U New York, ali će možda poći i zaobilaznim putem. Ako je opaze, neka je službenik na ulazu zadrži i javi odmah ovamo! Ne smiju je pustiti ni u jedan avion, ma šta im rekla. Dok vi to budete javljali, ja ću telefonirati drugim kompanijama.

– Razumijem, gospođo.

U sobi je bilo nekoliko telefona. Peter Coakley zgrabi jedan, a Tanya drugi.

Ona je znala napamet aerodromske telefonske brojeve TWA, American Airlinesa, United Airlinesa i Northwest Airlinesa, koji su svi imali direktne linije do New Yorka. Razgovarajući najprije sa svojom kolegicom iz TWA, Jenny Henline, čula je kako Peter Coakley govori: – Jest, veoma stara... u crnom... kad je vidite, nećete vjerovati...

Tanya pomisli da je nastalo nadmetanje u lukavstvu između nje i dovitljive, migoljave Ade Quonsett. Pitala se tko li će na kraju nadmudriti koga.

Trenutno je smetnula s uma i svoj razgovor s carinskim nadzornikom Standishem i svoju nakanu da pronađe upravitelja transporta.

U *ZLATNOJ GALIJI* KAPETAN JE VERNON DEMEREST BJESNIO: – KOGA VRAGA čekamo?

Motori broj tri i četiri na desnoj strani aviona N-731-TA bili su već u pogonu. Njihovo prigušeno ali snažno podrhtavanje osjećalo se u cijelom avionu.

Piloti su bili dobili prije nekoliko minuta odobrenje od nadzornika rampe da upale motore broj tri i četiri, ali su još čekali na odobrenje da upale motore jedan i dva, koji su se nalazili na onoj strani gdje su se ukrcavali putnici, a koji su se obično stavljali u pogon tek kad bi se zatvorila sva vrata. Prije minutu-dvije ugasilo se bilo jedno crveno svjetlo na ploči, što je značilo da su stražnja vrata na trupu zatvorena. Odmah nakon toga bio je povučen i stražnji prolaz za ukrcavanje. Ali je još jedno crveno svjetlo gorjelo pokazujući da prednja vrata još nisu zatvorena, a pogled kroz stražnje prozore pilotske kabine potvrdio je da je prednji prolaz za ukrcavanje još na svom mjestu.

Kapetan Demerest okrenu se na svom desnom sjedalu i reče drugom časniku Jordanu: – Otvorite ta vrata!

Cy Jordan sjedio je iza ostale dvojice pilota ispred složene ploče s instrumentima i komandama. Sad se pridigao i istegnuo, onako dugačak i mršav,

te je gurnuo vrata kabine. Kroz vrata su ugledali, u prednjem odjeljku za putnike, pet-šest osoba u uniformama Trans Amerike, među njima i Gwen Meighen.

– Gwen! – zovnu je Demerest, a kad ona dođe u kabinu, upita je: – Kog vraga sad tu rade?

Gwen bijaše nekako zabrinuta. – Ne slaže se broj putnika u turističkom razredu. Prebrojali smo ih dva puta, ali broj nikako ne odgovara broju karata i putnika na listi.

– Je li tu nadzornik rampe?

– Jest, upravo sad provjerava broj putnika.

– Pošaljite ga ovamo k meni!

U ovoj fazi polijetanja uvijek se javlja problem podijeljene vlasti. Kapetan nominalno već zapovijeda avionom, ali on ne smije ni upaliti motore ni krenuti bez odobrenja nadzornika rampe. I kapetan i nadzornik rampe imaju isti cilj – da avion poleti u određeno vrijeme. Međutim, njihove različite dužnosti izazivaju katkad sukobe među njima.

Začas dođe u letačku kabinu uniformirani nadzornik rampe čiji je rang označavala jedna srebrna traka na rukavu.

– Slušajte, prijatelju – reče Demerest – ja znam da vi imate svojih problema, ali imamo ih i mi. Koliko ćemo još stajati ovdje?

– Upravo sam naredio da se ponovo provjere karte svih putnika, kapetane. U turističkom razredu ima jedan putnik više nego što bi trebalo biti.

– Dobro – reče Demerest – a sad da ja vama nešto kažem. Svaku sekundu dok stojimo ovdje, motori tri i četiri, *za koje ste vi dali odobrenje da ih upalimo*... gutaju gorivo, dragocjeno gorivo koje će nam trebati noćas u zraku. I zato, ako ovaj avion sad odmah ne krene, ja ću ugasiti motore i poslati po Opskrbu da nam opet napune rezervoare. I još nešto treba da znate, Kontrola zračnog prometa upravo nam je javila da je trenutno nastala praznina u prometu. Ako odmah krenemo, mogli bismo brzo poletjeti, a za deset minuta možda će se već promijeniti situacija. Sad je na vama da odlučite. Šta ćemo?

Razapet između dvije odgovornosti, nadzornik se rampe dvoumio. Znao je da kapetan ima pravo što se tiče potroška goriva. Ali da sad ugase motore pa da opet napune rezervoare, izgubili bi još pola sata vremena, povrh onog jednog sata koliko je avion već kasnio. S druge strane, ovo je važan međunarodni let kod kojeg se *mora* slagati broj putnika s brojem izdanih karata. Ako se u avionu zaista nalazi osoba bez karte, pa je pronađu i skinu s aviona, nadzornik bi poslije mogao opravdati ovo zadržavanje. Ali, ako se pokaže da je razlika u broju posljedica administrativne pogreške, kao što se može dogoditi, upravitelj transporta ispeći će ga živog.

Odlučio se za ono što je bilo jasno samo po sebi. Doviknuo je kroz vrata pilotske kabine: – Prestanite provjeravati karte! Avion kreće.

Kad se vrata zatvoriše, nacereni Anson Harris upita telefonski službenika na rampi: – Možemo li upaliti broj dva?

Iz zvučnika dopre odgovor: – Možete upaliti broj dva.

Zatvoriše prednja vrata na trupu. U letačkoj kabini ugasi se i drugo crveno svjetlo.

Upališe motor broj dva koji ravnomjerno zabrekta.

– Možemo li broj jedan?

– Možete i broj jedan.

Prednji prolaz za ukrcavanje povlačio se natrag, kao prerezana pupčana vrpca.

Vernon Demerest tražio je radio-vezom odobrenje od Zemaljske kontrole da avion krene.

Upali se i motor broj jedan.

Kapetan Harris, koji je sjedio na lijevom sjedalu i koji će odvesti avion do piste i upravljati njime prilikom polijetanja, upro je bio nogama u papučice kočnica.

Snijeg je i dalje jako padao.

– Trans America, let broj dva, zove vas Zemaljska kontrola. Možete krenuti.

Rad se motora ubrza.

Demerest pomisli: – *Rim... i Napulj... evo nas*!

BILO JE TOČNO 21 SAT PO SREDNJOZAPADNOM VREMENU.

U čekaonici »D« jedna je ljudska prilika, trčeći i posrćući, stigla do putničkog ulaza broj četrdeset sedam.

Čak i da joj nije ponestalo daha, nije trebalo ništa pitati.

Pristup do aviona bio je zatvoren. Upravo su skidali nosive oznake za ukrcavanje u avion, let broj dva, *Zlatnu galiju*. Avion je odlazio.

Nemoćno, ne znajući više što da radi, Inez Guerrero gledala je kako se avionska svjetla gube u daljini.

TREĆI DIO

23 h – 1 h 30’

1.

Uzlijetanje

KAO I UVIJEK U POČETKU LETA, GLAVNA STJUARDESA GWEN MEIGHEN OSJETILA je olakšanje kad su se vrata prednje kabine zalupila, a avion se nakon nekoliko trenutaka počeo kretati.

Avion na aerodromu bio je kao neki rođak izložen hirovima svoje rodbine i ovisan o njenoj pomoći. Život kakav je vodio nije bio nezavisan. Njegov identitet bio je pomućen, sputavali su ga vodovi za opskrbu, a strani ljudi koji se nikad neće uključiti u njegovu cjelinu kad se digne od zemlje, ulazili su i izlazili.

Ali kad bi se vrata hermetički zatvorila, pošto bi avion bio spreman za uzlijetanje, on bi ponovo postao zasebno biće. Članovi bi posade bili i te kako svjesni promjene. Bili su vraćeni domaćoj okolini zatvorenoj u sebe, u kojoj su mogli djelovati s vještinom i nezavisnošću za koje su ih obučavali. Nitko im nije smetao, ništa im nije stajalo pod nogama, osim onoga na što su se navikli i s čim su se odomaćili. Njihovo oruđe i oprema bili su najbolji a mogućnosti i ograničenja već popisani i poznati. Samopouzdanje se vratilo. Drugarstvo u zraku – nedodirljivo, ali stvarno za sve koji ga dijele – bilo je opet njihovo.

Čak i putnici – oni osjetljiviji – prilagodili bi se izvjesnoj duševnoj preobrazbi i, kad bi se našli u zraku, svijest o promjeni bi im se povećala. Dok bi gledali s velike visine dolje, brige svakodnevnog života činile bi im se manje važnim. Neki od njih, obdareni većim smislom za analizu od ostalih, vidjeli bi u ovoj novoj perspektivi priliku da odbace sićušnost zemlje.

Gwen Meighen, zauzeta ritualom koji se odvijao prije uzlijetanja, nije imala vremena za takve analize. Dok su četiri od pet stjuardesa bile zaposlene kućnim poslovima po avionu, Gwen je preko mikrofona pozdravljala putnike. Svojim mekim engleskim glasom nastojala je izvući što je moguće više iz sladunjavog, neiskrenog odlomka teksta u priručniku za stjuardese, za koji je kompanija tražila da se pročita na svakom letu.

> »*U ime kapetana Demeresta i vaše posade... naša najiskrenija želja da vam let bude ugodan i zabavan... ukratko, imat ćemo zadovoljstvo da vas uslužimo... ako išta ima što možemo uraditi da učinimo vaš let ugodnijim...*«

Gwen se katkada pitala kad će zrakoplovne kompanije shvatiti da većina putnika ovakva saopćenja na početku i kraju svakog leta smatra dosadnom nametijivošću.

Važnija su bila saopćenja o izlazima za nuždu, maskama s kisikom i slučaju prisilnog spuštanja na more. Brzo ih je obavila uz pomoć dviju drugih stjuardesa koje su vršile demonstraciju.

Još uvijek prilaze – zapazi Gwen – noćas sporije nego obično, polaznoj pisti. Uzrok su nesumnjivo promet i oluja. Povremeno je čula izvana udaranje vjetrom nošenog snijega o prozore i trup aviona.

Trebalo je izdati još jedno saopćenje – ono koje posada aviona najmanje voli. Ono je bilo propisano prije uzlijetanja na Lincolnovu međunarodnom aerodromu, u New Yorku, Bostonu, Clevelandu, San Franciscu i drugim aerodromima u blizini stambenih četvrti.

> »*Uskoro nakon uzlijetanja zapazit ćete izrazito slabljenje buke motora*, *kao posljedicu smanjivanja njegove snage. To je potpuno normalno a vrši se u znak susretljivosti prema onima koji stanuju blizu aerodroma i nalaze se direktno pod putanjom leta*.«

Ova druga tvrdnja bila je laž. Smanjenje snage nije bilo ni normalno ni poželjno. Istina je bila da je to bio ustupak – samo gesta u odnosima prema javnosti, kako su neki rekli – koji je sadržavao rizik za sigurnost aviona i ljudske živote. Piloti su se ogorčeno borili protiv ograničenja snage radi ublažavanja buke. Mnogi piloti su, po cijenu vlastite karijere, odbili da ih primijene.

Gwen je bila čula kako Vernon Demerest parodira za sebe saopćenje koje je bila upravo izrekla: – Dame i gospodo, na najkritičnijoj točki uzlijetanja, kad moramo dati sve od sebe i imamo pune ruke posla u pilotskoj kabini, mi ćemo temeljito smanjiti brzinu, a zatim ćemo se strmo uspeti i zaokrenuti s velikom bruto težinom i minimalnom brzinom. To je izvanredno glup manevar zbog kojeg bi svaki polaznik pilotske škole bio izbačen iz škole. Mi to ipak moramo raditi po naređenju naših poslodavaca u zrakoplovnoj kompaniji i Federalne uprave zrakoplovstva, radi šačica ljudi dolje, koji su sagradili kuće mnogo kasnije nego što je izgrađen aerodrom, pa sad zahtijevaju da mimo njih tapkamo na prstima. Fućka se njima za sigurnost u zraku ili za to što mi riskiramo vaše i naše živote! Zato, drž' se čvrsto, narode! Neka nas prati sreća i izvolite se početi moliti!

Prisjećajući se, Gwen se nasmiješi. Zbog mnogo čega cijenila je Vernona. Bio je energičan i bodar, posjedovao je jaka osjećanja, a kad bi ga nešto zanimalo, aktivno bi se u to uključio. Čak i njegove mane – grubo ponašanje, taština – bile su muževne i zanimljive. On je mogao biti i nježan – i bio je, u ljubavnom odnosu, ali je znao i živo odgovoriti na strast, kao što je Gwen imala prilike da se uvjeri. Od svih muškaraca koje je poznavala nije bilo nijednog čije bi dijete radije nosila nego dijete Vernona Demeresta. U toj pomisli bilo je neke gorke slatkoće.

Odlažući mikrofon u nišu u prednjoj kabini, bila je svjesna da se prilazno kretanje aviona usporilo. Mora da su blizu točke uzlijetanja. Ovo je nekoliko posljednjih minuta što će ih imati – za nekoliko predstojećih sati – u kojima joj

se pruža bilo kakva mogućnost za privatne misli. Nakon uzlijetanja neće biti vremena ni za što osim za rad. Gwen je morala nadgledati četiri stjuardese a isto je tako imala i vlastite dužnosti u odjeljku prvog razreda. Na prekooceanskim letovima dobrim dijelom stjuardi upravljaju službom u odjeljku, ali Trans America potakla je namještenice koje su bile dulje u službi, poput Gwen, da preuzmu dužnost, pošto dokažu da su sposobne.

Sad se avion bio zaustavio. Gwen je s prozora vidjela svjetla još jednog aviona sprijeda i nekoliko drugih u redu iza njih. Onaj sprijeda zaokretao je na polaznu pistu. Sad će doći na red avion broj dva. Gwen je gurnula dolje sjedalo za sklapanje i pričvrstila remen oko sebe. Ostale su se djevojke smjestile drugdje.

Opet je pomislila: neka gorka slatkoća, i uvijek isto, jedno jedino pitanje koje se neprestano vraća. Vernonovo dijete, i njeno – pobačaj ili ne?... Da ili ne? Biti ili ne biti?... *Na polaznoj su pisti*... Pobačaj ili ne?... *Brzina motora se povećava. Već se voze, ne trate vrijeme, za nekoliko sekundi, ne više, bit će u zraku*... Da ili ne? Dopustiti mu da živi ili ga osuditi da umre? Kako se odlučiti između ljubavi i stvarnosti, savjesti i zdravog razuma?

SLUČAJNO SE DOGODILO DA GWEN MEIGHEN NIJE TREBALA SPOMINJATI smanjenje snage motora.

Dok su prilazili pisti, kapetan Harris u letačkoj kabini reče grubo Demerestu: – Noćas se neću obazirati na postupak za ublažavanje buke!

Vernon Demerest, koji je upravo zapisivao ovlaštenje primljeno preko radija, o ruti leta, kompliciranoj zbog prometa – dužnost koju je obično obavljao prvi oficir što je sad bio odsutan – kimne odobravajući. – Vraški ispravno! Ja bih napravio to isto.

Većina bi pilota stvar ostavila na tome, ali Demerest uze dnevnik leta i upisa u rubrici »Primjedbe«: »Postupak za ublažavanje buke nije primijenjen. Razlog: vremenske prilike, sigurnost.«

Moglo bi kasnije biti neugodnosti s tim zapisom u dnevniku, ali je to bila vrsta neugodnosti u kojoj je Demerest uživao i s kojom bi se otvoreno sučelio.

Svjetla u pilotskoj kabini potamnješe. Provjeravanje pred uzlijetanje bilo je završeno.

Privremeni zastoj u prometu išao im je na ruku. Pružio im je mogućnost da brzo dođu do svoje točke uzlijetanja na vrhu piste »dva pet«, bez onog dugog zadržavanja na tlu koje je mučilo većinu drugih aviona što su noćas letjeli, premda se to zadržavanje već ponovo javljalo, jer su drugi nadolazili iza njih. Iza leta broj dva Trans Amerike rastao je red aviona koji su čekali i procesija drugih koji su prilazili od glavne zgrade. Nadzornik Zemaljske kontrole odašiljao je brzo preko radija upute za letove United Air Linesa, Easterna, Americana, Air Francea, Flying Tigera, Lufthanse, Braniffa, Continentala, Lake

Centrala, Delte, TWA, Ozarka, Air Canade, Alitaliae i Pan Americana, čija su raspoređena odredišta bila nalik na registar svjetske geografije.

Dodatne rezerve goriva, koje je Anson Harris naručio vodeći računa o prekovremenom zadržavanju na zemlji u toku polijetanja, nisu naposljetku bile potrebne. Ali čak i s tim teškim teretom goriva bili su još unutar sigurnosnih granica uzlijetanja, kao što je drugi oficir Jordan bio upravo izračunao raširivši još jedanput svoje grafikone, kao što će noćas i sutra, sve dok se ne završi let, još mnogo puta učiniti.

Radio-prijemnici Demeresta i Harrisa bili su sad priključeni na valnu dužinu kontrole piste.

Na pisti »dva pet«, odmah ispred Trans Amerike, jedan britanski VC-10 kompanije BOAC, primio je nalog da krene. Pošao je naprijed, iz početka tromo i sporo a zatim brzo. Boje njegove kompanije – plava, bijela i zlatna – bljesnule su za trenutak pod odrazom svjetala drugih aviona, a zatim se izgubile u zapusima snježne mećave i crnom mlaznom ispuhu. U isti tren glas nadzornika polaska odrecitira: – Trans America dva, prijeđite na poziciju, pista dva pet, i čekajte! Slijetanje na pisti jedan sedam, slijeva.

»Jedan sedam, slijeva« – bila je pista koja je direktno presijecala pistu »dva pet«. U istodobnom upotrebljavanju ovih dviju pisti bio je izvjestan postotak opasnosti, ali nadzornici tornja bili su postali vješti u ostavljanju razmaka između aviona pri slijetanju i uzlijetanju, tako da se nije gubilo ništa na vremenu, a dva aviona nisu nikad u isto vrijeme stigla na raskršće. Kad bi čuli preko radija da su obje piste u upotrebi, piloti bi se slijepo pokorili naredbama nadzornika, neugodno svjesni opasnosti od sudara.

Anson Harris brzim, stručnjačkim manevrom dovede avion na pistu »dva pet«.

Zureći van, kroz snježnu mećavu, Demerest je vidio svjetla aviona koji se upravo spremao da dotakne pistu »jedan sedam«. On pritisne dugme svog mikrofona: – Trans America dva, u redu. Na poziciji smo i čekamo. Pratimo spuštanje.

Još prije nego što je avion koji se spustio presjekao njihovu pistu, glas se nadzornika ponovo javi: – Trans America dva, možete uzletjeti! Idemo, ljudi, idemo!

Posljednje tri riječi nisu se nalazile ni u jednom priručniku Kontrole zračnog prometa, ali za nadzornika i pilote imale su jedno te isto značenje: *Krenite sad*, *dođavola*! *Odmah iza ovog spušta se drugi avion*. I već se nov red svjetala – u zlokobno neposrednoj blizini uzletišta – približavao pisti »jedan sedam«.

Anson Harris nije dugo čekao. Njegovi rašireni prsti lako pomaknuše četiri glavna ventila naprijed do samog kraja. On naredi: – Podesite gas – i začas pritisne nožne kočnice omogućujući snazi motora da naraste, dok je Demerest uravnotežio omjere pritiska za sva četiri motora. Zvuk motora se produbio od odmjerenog jecanja do gromovite rike. Tada Harris oslobodi kočnice i N-731-TA jurne niz pistu.

Vernon Demerest izvijesti kontrolni toranj: – Trans America dva hvata zalet – a zatim pritisnu upravljačku palicu, dok je Harris lijevom rukom baratao kormilom za prednji kotač pod »nosom« aviona, a desnu vratio na gas.

Brzina poraste. Demerest javi: – Brzina 150 kilometara. – Harris kimne, pusti kormilo prednjeg kotača i preuze upravljač. Svjetla piste promakla su bljesnuvši u snježnom kovitlacu. Velika snaga mlažnjaka nadimala se u krešendu... Pri brzini od 250 kilometara, kako je već prije izračunao, Demerest vikne – V-jedan – obavijest Harrisu da su dosegli »brzinu za konačnu odluku« pri kojoj se uzlijetanje još uvijek može odgoditi a avion zaustaviti. Iza »V-jedan« uzlijetanje se mora nastaviti... Sad su prošli »V-jedan« ... Još uvijek povećavajući brzinu, prohujali su preko raskršća pisti i spazili načas desno od sebe blijesak svjetala za slijetanje aviona koji se baš približavao. Za samo dvije-tri sekunde drugi avion će prijeći mjesto koje je njihov avion upravo prošao. Još jedan rizik bio je povoljno riješen zahvaljujući vještom proračunu, a samo su pesimisti vjerovali da se jednog dana takav rizik neće isplatiti... Kad je brzina dosegla 285 kilometara, Harris započe rotaciju puštajući polugu upravljačkog kormila natrag. Kotač prednjeg kraja odlijepi se s površine piste. Bili su u stavu za dizanje, spremni da napuste tlo. Trenutak kasnije, dok se brzina još povećavala, bili su u zraku.

Harris reče mirno: – U veću brzinu.

Demerest pruži ruku podižući polugu na središnjoj ploči s instrumentima. Zvuk stajnog trapa koji se uvlačio odjeknuo je avionom, a zatim, kad se vrata na spremištima za kotače zatvoriše, uz tutanj umuknu.

Brzo su se penjali – već su bili na visini od sto dvadeset metara. Za trenutak će ih progutati noć i oblaci.

– Krilni preklopci na dvadeset!

I dalje obavljajući dužnost prvog oficira, Demerest poslušno pomaknu na kontrolnom postolju odabirač preklopaca s trideset na dvadeset stupnjeva. Odjednom se osjeti tonjenje kad se krilni preklopci – koji pri uzlijetanju daju poseban pogon – djelomično uspraviše.

– Preklopci gore!

Sad su preklopci bili potpuno uvučeni.

Demerest zabilježi, za svoj kasniji izvještaj, da ni u jednoj stvari, ni u najmanjoj mjeri ne može zamjeriti Harrisovu upravljanju avionom za vrijeme uzlijetanja. On to nije ni očekivao. Usprkos ranijem zabadanju, Vernon Demerest bijaše svjestan da je Harris kapetan vrhunske klase, isto tako strog u obavljanju dužnosti – vlastitih i tuđih – kao i sam Demerest. To je i bio razlog što je Demerest već unaprijed znao da će njihov noćašnji let u Rim biti za njega lako putovanje.

Samo je nekoliko sekundi prošlo otkad su se digli. Strmo se uspinjući, sad su nadletjeli završetak piste, a svjetla odozdo već su slabila pod oblacima i snijegom koji je padao. Anson Harris prestao je gledati van i upravljao je samo po instrumentima.

Drugi oficir Cy Jordan sagnuo se sa svog sjedala mehaničara aviona naravnavajući ventile da izjednači snagu svih četiriju motora.

Unutar oblačnog sloja bilo je prilično drmanja. Na početku putovanja putnici koji su sjedili straga dosta su neugodno putovali. Demerest ugasi osvijetljeni natpis »Zabranjeno pušenje«, a znak »Privežite se pojasevima« ostat će sve dok avion ne dosegne mirniji zrak. Kasnije će se Harris ili Demerest obratiti putnicima. Sad još ne. U ovom je trenutku važnije upravljanje avionom.

Demerest izvijesti kontrolu polaska: – Okrećemo se lijevom stranom jedan osam nula. Prelazimo visinu od 450 metara.

Opazi kako se Anson Harris smije njegovoj upotrebi riječi »okrećemo se lijevom stranom« umjesto »okrećemo se nalijevo«. Ono je prvo bilo korektno, ali neslužbeno. To je bio jedan od Demerestovih originalnih termina. Imali su ih mnogi piloti veterani – slabašna pobuna protiv službenog jezika kontrole zračnog prometa, kojeg bi se dandanas svi letači morali pridržavati. Nadzornici na zemlji često su raspoznavali pojedine pilote po takvim osobnim izrazima.

Trenutak iza toga avion je primio preko radija dopuštenje da se popne na sedam tisuća i pet stotina metara. Demerest je potvrdio primitak dok je Anson Harris upravljao uspinjanjem. Ondje gore, za nekoliko minuta, naći će se u čistom, mirnom zraku, olujni oblaci ostat će daleko ispod njih, a visoko iznad njih, nadohvat ruke, bit će zvijezde.

TERMIN »OKREĆEMO SE LIJEVOM STRANOM« *NIJE* PROŠAO NEPRIMIJEĆEN NA zemlji – zapazio ga je Keith Bakersfeld.

Keith se bio vratio na dužnost uz radar prije više od jedan sat, pošto je izvjesno vrijeme bio proveo u nadzorničkoj garderobi sam, sjećajući se prošlosti i nanovo utvrđujući svoj plan za ovu noć.

Nekoliko puta od tada Keithova je ruka instinktivno ulazila u džep dodirujući ključ potajno iznajmljene sobe u »O'Hagan Innu«. Inače se on bio usredotočio na radarski ekran ispred sebe. Sad je upravljao slijetanjima s istoka, a taj neprestani, opsežni i teški promet zahtijevao je jaku koncentraciju.

Nije ga se direktno ticao avion dva, ali je otpravnik leta bio samo metar daleko od njega, i u kratkom razmaku između svojih emisija, Keith je čuo termin »okrećemo se lijevom stranom« i prepoznao ga, a ujedno i glas svoga zeta. Sve do tada Keith nije imao ni pojma da Vernon Demerest leti noćas, a nije bilo ni razloga zašto bi trebalo da to zna. Keith i Vernon malo kad su se viđali. Kao i Mel, Keith nije nikad uspostavio neku blisku vezu sa svojim zetom, iako među njima nije bilo onih trvenja koja su pokvarila odnose između Demeresta i Mela.

Uskoro nakon odlaska *Zlatne galije*, nadglednik radara Wayne Tevis gurne prema Keithu svoju sjedalicu na kotačićima.

– Odmori se pet minuta, stari – reče Tevis, onako teksaški otežući kroz nos. – Ja ću te zamijeniti. Tvoj je veliki brat došao.

Kad je izvadio slušalice iz ušiju i okrenuo se, Keith razabra u sjeni iza njega Melovu figuru. Prisjeti se svoje ranije nade da Mel noćas neće doći ovamo. Keith se tada bojao da će susret između njih dvojice biti nešto što on neće moći podnijeti. Sad ustanovi da je mu je drago što je Mel došao. Oni su oduvijek bili dobri prijatelji, i dobra braća, i bilo je ispravno i pošteno da se oproste, iako Mel neće znati o čemu se radi – barem dok sutradan ne sazna.

– Zdravo – reče Mel. – Na prolazu sam. Kako je?

Keith slegne ramenima. – Sve je u redu, mislim.

– Kavu? – Mel je na svom putu u jednom od aerodromskih restorana uzeo dvije kave iz automata. Bile su u papirnatim čašama. On ponudi jednu čašu Keithu, a drugu uze sebi.

– Hvala. – Keith je bio zahvalan i na kavi i na pauzi. Sad kad se, makar i na kratko vrijeme, odvojio od radarskog ekrana, shvati da mu se duševna napetost u toku prošlog sata opet bila pojačala. Zapazi, kao da gleda nekog drugog, da mu ruka sa šalicom kave nije potpuno mirna.

Mel baci pogled po radarskoj prostoriji punoj aktivnosti. Pazio je da ne gleda suviše upadljivo Keitha, čija ga je vanjština – ispijeno, napregnuto lice s dubokim šupljinama ispod očiju – prenerazila. Keithova se vanjština u toku posljednjih mjeseci bila pogoršala, a noćas, pomisli Mel, brat mu izgleda gore nego ikad prije.

Misleći stalno o Keithu, on mahne glavom prema obilju radarske opreme: – Pitam se što bi stari mislio o svemu ovom.

»Stari« je bio njihov pokojni otac, Wally (»pilotčina«) Bakersfeld, avijatičar starog kova s velikim, okruglim naočalima i kormilarskom palicom, akrobatski letač, zaprašivač polja, prenosilac noćne pošte i padobranac – ovo posljednje kad je ostao bez pare u džepu. »Pilotčina« je bio suvremenik Lindbergha, dobar prijatelj Orvillea Wrighta i letio je do kraja života, koji se naglo okončao u akrobatskoj sekvenci nekog holivudskog filma – rušenjem aviona, što se iz glume pretvorilo u stvarnost. To se dogodilo kad su Mel i Keith još bili u pubertetu, ali ne prije nego što je »pilotčina« obojici dječaka bio usadio ljubav prema zrakoplovstvu kao prema vlastitom životnom putu, ljubav koja je ostala i pošto su odrasli. Što se tiče Keitha, mislio je katkad Mel, otac je svom mlađem sinu učinio lošu uslugu.

Keith strese glavom ne odgovarajući na Melovo pitanje, što nije bilo ni važno, jer ono bijaše posve retoričko, a Mel je tapkao na mjestu pitajući se kako bi bilo najbolje pristupiti onome što mu je bilo najviše na pameti. On se odluči na direktni put.

Nastojeći da ne govori suviše glasno, Mel reče: – Keithe, ti nisi zdrav. Izgledaš prokleto loše. Ja znam to, i ti znaš to, pa zašto da se pretvaramo? Ako mi dopustiš, ja ću ti rado pomoći. Možemo li razgovarati – bez obzira o kakvoj se neprilici radi? Mi smo uvijek bili iskreni jedan prema drugome.

– Da – potvrdi Keith – uvijek smo bili iskreni.

Srkao je kavu izbjegavajući Melov pogled. Spominjanje njihova oca, iako posve slučajno, čudno je uzbudilo Keitha. Dobro se sjećao »pilotčine«. On se slabo brinuo za svoju obitelj koja je vječito patila od nestašice novaca, ali svojoj djeci bio je ugodan, osobito kad se vodio razgovor o letenju, kao što su dječaci željeli. Štaviše, na kraju krajeva, za Keitha očinski lik nije predstavljao »pilotčina« nego Mel, Mel Bakersfeld koji je oduvijek, otkad je Keith pamtio, posjedovao zdrav razum i stabilnost, što su nedostajali njihovu ocu. Mel je bio onaj koji je uvijek pazio na Keitha, iako nikad ne bijaše razmetljiv ni pokroviteljski nadmen, kao što su obično starija braća lišavajući mlađu braću dostojanstva. Mel je čak i tada imao neku lakoću da ljudima pravi usluge i da u isto vrijeme čini da se dobro osjećaju.

Mel je bio dijelio stvari s Keithom, bio je obziran i pažljiv i to na skroman način. Još je bio takav. Kava koju je noćas donio bijaše samo jedan od primjera, mislio je Keith, ali tada ustukne: »Nemoj se sentimentalno rastapati nad kavom u kartonskoj čaši, samo zato što je to posljednji susret!« Ovog puta su Keithova osamljenost, njegova bol i krivnja bili iznad Melove sposobnosti za sređivanje stvari. Čak ni Mel nije mogao vratiti u život malu Valeriju Redfern i njene roditelje.

Mel mahne glavom i oni pođu iz radarske sobe u hodnik.

– Slušaj, stari druže – reče Mel. – Tebi je potreban odmor od svega ovoga – dug odmor. A možda i više nego odmor. Možda bi trebalo da odeš zauvijek odavde.

Prvi put se Keith nasmija: – Poslušao si Nataliju!

– Natalie je kadra da kaže pametne stvari.

Kakvi god mogli biti ostali Keithovi problemi, pomisli Mel, imao je izvanrednu sreću s Natalijom. Pomisao na snahu podsjeti Mela na vlastitu ženu Cindy, koja je vjerojatno još na putu prema aerodromu. Uspoređivati svoj brak s brakom nekog drugog, s nepovoljnim rezultatom po sebe, nije lojalno, pomisli Mel, ali katkada je ipak teško oduprijeti se tome. Upita se znade li Keith doista koliko je samo sretan – bar u toj važnoj stvari.

– Nešto je drugo posrijedi – reče Mel. – Ja to nisam iznosio prije, ali je sada možda prilika. Mislim da mi nisi nikad rekao sve što se dogodilo u Leesburgu – onda, o onoj nesreći. Možda nisi to rekao nikome, jer sam ja pročitao sve izjave svjedoka. Je li bilo nešto drugo što nisi nikad rekao?

Keith je oklijevao samo trenutak: – Jest.

– Mislio sam da je tako. – Mel je oprezno birao riječi. Osjetio je da bi to što se događa među njima moglo biti od presudne važnosti: – Ali ja sam također smatrao da ćeš mi ti reći, ako želiš da znam. A ako ne želiš, u redu, to nije bila moja stvar. Ipak, katkad, ako ti je do nekoga zaista stalo – kao do brata, recimo, – dužan si da to postane tvoja stvar, bez obzira je li poželjno da se umiješaš ili nije. I tako je to sad postala moja stvar. On blago doda: – Slušaš me?

– Da – reče Keith. – Slušam te. Pomisli da bi, naravno, mogao prekinuti ovaj razgovor. Možda bi trebalo da ga prekine sad, odjedanput – jer je besmislen – ispričati se i vratiti se radaru. Mel će pretpostaviti da mogu nastaviti razgovor

kasnije, ne znajući da neće biti, kad su u pitanju njih dvojica skupa, nikakvog kasnije.

– Toga dana u Leesburgu – ustrajao je Mel. – Onaj dio koji nisi nikad pričao – mora da je u nekoj vezi s načinom kako se osjećaš, s tim kakav *jesi* upravo sada. Zar ne?

Keith zavrtje glavom: – Pusti to, Mel! Molim te!

– Znači da imam pravo. Postoji neka veza, zar ne?

Kakvog smisla ima nijekati ono što je očevidno? Keith kimne glavom: – Da.

– Zar mi nećeš reći? Ta moraš nekom reći. Prije ili kasnije moraš to učiniti. – Melov je glas bio uporan i pun molbe. – Ne možeš vječito živjeti s tom stvari zakopanom u sebi, kakva god ona bila. Kome je bolje reći nego meni? Ja ću te shvatiti.

Ne možeš živjeti s tim... Kome je bolje reći nego meni?

Keithu se činilo da glas njegova brata, pa čak i njegov lik, dolazi k njemu kroz neki tunel, s drugog kraja, iz daleka. Na drugom su kraju tunela i svi ostali – Natalie, Brian, Theo, Perry Yount, Keithovi prijatelji s kojima je već davno bio izgubio vezu. Sad se od svih njih, Mel jedini naginjao nastojeći premostiti jaz između njih... ali je tunel dug, a njihova odvojenost – nakon svih tih dugih godina koje je Keith bio proveo sam – suviše velika.

Pa ipak...

Kao da govori netko drugi, Keith pripita: – Misliš da ti kažem ovdje? Sad?

Mel je ustrajao: – Zašto ne?

Pa da, zašto ne? U Keithu se nešto pokrenulo – nekakva želja da se rastereti, čak ako to na kraju ne bude moglo ništa promijeniti... Ili će moći? Zar se tu ne radi o onom istom što je i u ispovijedi? Katarza, istjerivanje grijeha s pomoću priznanja i kajanja? S tom razlikom, naravno, što ispovjednik daje oproštenje i pokoru, a za Keitha neće biti nikada nikakve pokore. U najmanju ruku... on nije tako mislio. Upita se što bi Mel rekao.

Negdje u Keithovoj duši vrata koja su bila zatvorena malo se odškrinuše.

– Mislim da nema razloga – reče polagano – zašto ti ne bih ispričao. To neće dugo trajati.

Mel je šutio. Instinkt mu je govorio da bi, ako kaže nešto krivo, mogao pokvariti Keithovo raspoloženje i izgubiti povjerenje za koje se činilo da ga je stekao, a na koje je Mel tako dugo i željno bio čekao. Mislio je, ako bude mogao konačno saznati što muči Keitha, moći će se sami, u četiri oka, uhvatiti s tim ukoštac. Sudeći po vanjštini njegova brata noćas, bilo bi bolje da do toga dođe što prije.

– Ti si pročitao izjave svjedoka – reče Keith. Glas mu je bio jednoličan. – Upravo si to rekao. Znaš najveći dio onoga što se tog dana dogodilo.

Mel klimnu glavom.

– Ono što ti ne znaš, ili što ne zna nitko osim mene, ono što nije izašlo na vidjelo u istrazi, a o čemu ja mislim uvijek i ponovo i ponovo... – Keith je oklijevao, činilo se kao da ne može nastaviti.

– Za ime božje! Radi samog sebe, radi Natalije, radi mene – nastavi!

Na Keithu je bio red da kimne glavom. – I hoću.

Poče opisivati ono jutro u Leesburgu prije godinu i pol, predoči onaj zračni promet kad je otišao u nužnik, nadglednika Perryja Younta, vježbenika kojeg je prepustio neposrednoj odgovornosti. Sad će, pomisli Keith, priznati kako je besposličio, kako se ogriješio o druge svojom ravnodušnošću i nemarom, kako se vratio na dužnost suviše kasno, kako je nesreća, mnogostruka tragedija smrti obitelji Redfern bila samo njegovo djelo, a drugi su bili okrivljeni. Sad kad je konačno radio ono za čim je bio žudio, ne znajući to, imao je osjećaj blaženog olakšanja. Riječi, kao odavno ukleti slap, počele su navirati.

Mel je slušao.

Iznenada su se dolje u hodniku otvorila vrata. Jedan glas – glas šefa Kontrole – pozove: – Gospodine Bakersfelde!

I, dok su mu koraci odzvanjali hodnikom, šef Kontrole im je prilazio: – Poručnik Ordway vas traži, a isto tako i Štab za borbu protiv snijega. Obojica vas traže na telefon. On kimne: – Zdravo, Keith!

Mel htjede da vikne, da zaurla ne bi li izborio tišinu ili odgodu, da počne zaklinjati da ga puste nasamu s Keithom još nekoliko minuta. Ali znao je da to ne bi ništa vrijedilo. Na glas šefa Kontrole Keith je bio umuknuo usred rečenice, kao da je netko zavrnuo prekidač.

Uostalom, Keith u opisivanju Melu nije bio došao do onog mjesta gdje počinje njegova vlastita krivnja. I, dok je automatski odzdravljao šefu Kontrole, upita se – zašto je uopće počeo? Čemu se mogao nadati? Nikad neće ništa postići, nikad ništa zaboraviti. Nikakva ispovijed pred bilo kim – neće odagnati uspomene. Trenutačno se bio dohvatio nečega što je zabunom smatrao sitnim plamičkom nade, pa čak možda i pomilovanja. Ali to se pokazalo nestvarnim, kako je i moralo biti. Možda je i dobro što je u tom trenutku došlo do prekida.

Keith još jedanput osjeti kako ga omata plašt samoće, kao neki nevidljivi, gusti zastor. Iza toga zastora bio je sam sa svojim mislima, a iza tih misli bila je jedna osobna mučionica u koju nitko, pa čak ni brat, nije mogao prodrijeti.

Iz te mučionice... čekajući, uvijek čekajući... mogao se osloboditi samo na jedan način. To je bio način koji je već bio izabrao i kojim će se poslužiti.

– Mislim da bi te oni unutra mogli trebati, Keith – reče šef Kontrole. Bijaše to veoma fin način prekoravanja. Keith je noćas već imao jedan predah. Još bi jedan neizbježno teže opteretio ostale. To je također bilo možda sasvim nenamjerno upozorenje Melu da kao upravitelj aerodroma ne može ovdje zapovijedati.

Keith nešto promumlja i hladno kimne glavom. Osjećajući se bespomoćan, Mel vidje kako mu se brat vraća u radarsku sobu. Slušao je dovoljno da sazna kako je očajno važno da čuje još više. Upita se kad će se i kako to dogoditi. Prije

nekoliko minuta bio je probio Keithovu suzdržljivost i tajnost. Hoće li se to opet zbiti? Sav očajan, Mel u to posumnja.

Noćas se Keith sasvim sigurno neće više povjeravati.

– Žalim, gospodine Bakersfelde. – Kao da naknadno pogađa Melove misli, šef Kontrole raširi ruke. – Vi se trudite da učinite što više za svakoga. To nije uvijek lako.

– Znam. – Mel je gotovo uzdahnuo, ali se suzdržao. Kad se nešto tako dogodi, jedino čemu se čovjek može nadati jest da se opet ukaže takva prilika. U međuvremenu radi druge stvari koje mora obavljati.

– Recite mi, molim vas, ponovo – reče Mel – kakve su te poruke bile?

Šef Kontrole ih ponovi.

Umjesto da telefonira Štabu za borbu protiv snijega, Mel siđe jedan kat niže u kontrolnom tornju i uđe u jednu prostoriju. Danny Farrow je još predsjedao za zapovjedničkim stolom za čišćenje snijega.

Između zrakoplovnih kompanija koje su se međusobno borile, nastao je sukob oko prvenstva u čišćenju njihovih mjesta za parkiranje aviona, koji Mel riješi, a zatim ispita situaciju u vezi sa zakrčenom pistom »tri nula«. Nije bilo nikakve promjene, osim što je Joe Patroni bio sad na uzletištu i što je preuzeo brigu da pokrene onaj zaglibljeni Aéreo-Mexican 707, koji još sprečava upotrebu ove piste. Prije nekoliko minuta Patroni je radiom bio javio da namjerava učiniti novi pokušaj da makne avion u roku od jedan sat. Poznavajući ugled Joea Patronija, kao vrhunskog stručnjaka za otklanjanje svih mogućih kvarova, Mel zaključi da nema smisla tražiti detaljniji izvještaj.

U Štabu za borbu protiv snijega Mel se sjeti obavijesti da treba nazvati policijskog poručnika Ordwaya. Držeći da je poručnik još u glavnoj zgradi, Mel ga nazva i nakon nekoliko trenutaka dobi vezu s Ordwayem. Mel je očekivao da je poručnikov poziv u vezi s delegacijom stanovnika Meadowooda i njihovim prosvjedom protiv buke. Ali nije bio.

– Građani Meadwooda su počeli nastupati, ali oni nisu problem i još vas ne traže – reče Ned Ordway kad je Mel potaknuo to pitanje. – Ja ću Vas već obavijestiti kad se to dogodi.

Razlog zbog kojeg ga je nazvao, izvijesti policajac, jest neka žena koju je pokupio jedan od njegovih ljudi. Plakala je i očevidno besciljno lutala glavnom zgradom. – Nismo mogli izvući iz nje nijednu suvislu riječ, ali kako nije učinila nikakav prekršaj, nisam želio da je privedem u policijsku stanicu. Ionako je bila dosta zbunjena.

– Pa šta ste uradili?

Ordway reče ispričavajući se: – Noćas ovdje baš nema mnogo mirnih mjesta, pa sam je strpao u predsoblje vašeg ureda. Htio sam da vas obavijestim za slučaj da vam pri povratku to bude čudno.

– To je posve u redu. Je li sama?

– Jedan je od mojih ljudi bio s njom, ali je sad možda već otišao. Ali ona je bezopasna, siguran sam u to. Malo ćemo kasnije opet na nju pripaziti.

– Ja ću se vratiti u svoj ured za nekoliko minuta – reče Mel. – Vidjet ću mogu li tu nešto učiniti. – Zanimalo ga je hoće li imati više uspjeha u razgovoru s nepoznatom ženom nego što ga je imao s Keithom. Sumnjao je da bi uspjeh mogao biti manji. Pomisao na Keitha, koji je, čini se, bio blizu sloma, još je duboko mučila Mela.

Kao da mu se javila neka primisao, upita: – Jeste li doznali prezime te žene?

– Jesmo, toliko smo doznali. To je neko španjolsko prezime. Samo trenutak, imam ga zapisanog.

Nastane stanka. Zatim poručnik Ordway reče: – Preziva se Guerrero. Gospođa Inez Guerrero.

TANYA LIVINGSTON REČE SUMNJIČAVO: – VI MISLITE DA JE GOSPOĐA QUONSETT u *Zlatnoj galiji*?

– Bojim se da o tome nema nikakve sumnje, gospođo Livingston. Ondje je bila neka mala stara dama, točno kako ste je opisali. – Službenik na ulazu, koji je nadgledao ukrcavanje u *Zlatnu galiju*, bio je u uredu upravitelja područnog transporta s Tanyom i mladim Peterom Coakleyjem. Ovaj je potonji još bio uvrijeđen što ga je gospođa Ada Quonsett prevarila dok je bila pod njegovim nadzorom.

Službenik s ulaza bio je došao u ured prije nekoliko trenutaka odazivajući se Coakleyjevu telefonskom upozorenju o lukavoj gospođi Quonsett, upućenom svim putničkim ulazima Trans Amerike.

– Ali to mi se nije dogodilo zato što nešto nije bilo u redu – reče ulazni službenik. – Noćas smo pustili i ostale posjetioce u avion, ali su se oni vratili. – Obrambenim tonom doda: – Bilo kako bilo, ja sam cijelu večer bio u strašnoj gužvi. Nije bilo dovoljno osoblja pa sam radio za dvojicu, izuzevši ono vrijeme kad ste mi vi pomagali. To znate.

– Da – reče Tanya – znam. – Nije imala nikakve namjere da izbjegne krivnju. Ako je itko bio odgovoran za ono što se dogodilo, to je bila sama Tanya.

– To je bilo baš kad ste vi otišli, gospođo Livingston. Ta je stara dama rekla nešto o tome kako je njen sin, mislim da je tako bilo, zaboravio svoju novčarku. Čak mi ju je i pokazala. Rekla je da u njoj ima puno novaca, što je bio razlog da je nisam htio preuzeti.

– Na to je i računala. To je jedan od njenih uobičajenih trikova.

– Ja to nisam znao, pa sam je pustio u avion. Od tada pa sve do maloprije, kad sam primio telefonski poziv, nisam na nju više nijedanput pomislio.

– Vuče čovjeka za nos – reče Peter Coakley i baci postrance pogled na Tanyu. – Mene je nesumnjivo nasamarila.

Službenik zatrese glavom. – Da ne moram u to povjerovati, ne bih vjerovao čak ni sada. Ali ona je sad svakako u avionu. – On opisa neslaganje između

popisa putnika u turističkom odjelu i broja izdanih karata i zatim odluku nadglednika rampe da avion krene, prije nego što dođe do daljnjeg odgađanja.

Tanya reče brzo: – Bit će da je avion nesumnjivo već uzletio.

– Da, uzletjeli su. Provjerio sam to na putu ovamo. A da i nisu, sumnjam da bi vratili avion, pogotovo noćas.

– Ne, ne bi. – Nije bilo ni najmanje mogućnosti, Tanya je znala, da *Zlatna galija* promijeni smjer, vrati se i sleti samo zbog Ade Quonsett. Vrijeme i troškovi iskrcavanja jednog slijepog putnika popeli bi se na tisuće dolara – kudikamo više nego da prevezu gospođu Quonsett u Rim i natrag.

– Zaustavljaju li se gdje radi uzimanja goriva? – Katkad, Tanya je znala, avioni na linijama za Evropu slijeću izvan reda vožnje u Montrealu ili Newfoundlandu. U tom slučaju pružila bi se mogućnost da skinu gospođu Quonsett i liše je zadovoljstva da prevali cijeli put do Italije.

– Pitao sam Operativu o tome – odgovori agent. – Plan letenja pokazuje da idu pravo, bez slijetanja.

Tanya poviče: – Đavo odnio tu staricu!

I tako će Ada Quonsett priuštiti sebi let do Italije i natrag, a između letova vjerojatno i noćenje, i obroke – sve na trošak zrakoplovne kompanije. Tanya ljutito pomisli kako je potcijenila čvrstu odluku stare dame da se ne vrati na Zapadnu obalu. Pogriješila je i kad je mislila da će gospođa Qounsett navaliti samo na New York.

Samo petnaest minuta ranije Tanya je o borbi koja se razvila između nje i Ade Quonsett mislila kao o takmičenju u domišljatosti. Ako je to bilo točno, nema sumnje da je pobijedila ta mala stara dama iz San Diega.

Obuzeta surovošću, što joj nije bila svojstvena, Tanya poželje da zrakoplovna kompanija učini iznimku i preda gospođu Quonsett sudu. Ali znala je da to neće napraviti.

Mladi Peter Coakley poče nešto govoriti.

Tanya prasne: – Oh, prestanite!

Upravitelj područnog transporta vrati se u svoj ured ubrzo pošto su Coakley i službenik s ulaza otišli. Upravitelj, Bert Weatherby, bio je u kasnim četrdesetim godinama, uvijek je naporno radio i bio prezamoren od posla, a prešao je bio težak put, od brige za prtljagu na rampi pa dalje. Obično pažljiv i sa smislom za humor, noćas je bio umoran i mrzovoljan od neprestane trodnevne napetosti. Nestrpljivo sasluša Tanyin izvještaj u kojem je ona glavnu odgovornost preuzela na sebe, samo uzgred spominjući Petera Coakleyja.

Provlačeći ruku kroz svoju rijetku prosijedu kosu, upravitelj pripomenu: – Uvijek volim provjeriti je li mi još ostalo što kose. U ovakvim mi časovima ispada i ono malo što mi je ostalo. – On razmisli, a zatim zakriješti: – Vi ste nas doveli u ovaj škripac. Savjetovao bih vam i da nas izvučete. Razgovarajte s otpremom letova. Tražite da preko radija kompanije jave kapetanu aviona što se dogodilo. Ne znam što on može učiniti. Ja bih osobno bacio staru vješticu naglavce s devet tisuća metara, ali on neka radi što hoće! A tko je kapetan?

– Kapetan Demerest.

Upravitelj progunđa: – Pa naravno. On će vjerojatno misliti da je to sve jedna velika šala jer je uprava nešto pogriješila. Bilo kako bilo, recite mu da poslije slijetanja mora zadržati staru koku u avionu i da je ne smije pustiti bez pratnje. Ako talijanske vlasti žele da je zatvore, još bolje! Zatim, javite šefu naše poslovnice u Rimu! Kad stignu, to će biti njegova beba, a ja se nadam da oko sebe ima sposobnije ljude nego što ih imam ja.

– Da, gospodine – reče Tanya.

Ona poče govoriti upravitelju o onoj drugoj stvari u vezi sa *Zlatnom galijom* – o sumnjivom čovjeku s kovčežićem, kojeg je carinski nadzornik Standish vidio kako ulazi u avion. Prije nego što je završila, upravitelj je prekine.

– Zaboravite na to! Što ti carinici stvarno žele od nas – da radimo njihov posao? Dok god nije u to umiješana zrakoplovna kompanija, fućkam ja na to što taj čovo nosi. Ako carina ovdje želi znati što je u njegovu kovčežiću, neka traži od talijanske carine da ga pregleda a ne od nas! Neka budem proklet ako budem ispitivao, i možda uvrijedio, putnika koji je platio kartu, zbog nečega što uopće nije naš posao.

Tanya je oklijevala. Mučilo ju je nešto u vezi s tim čovjekom s kovčežićem, iako ga sama nije bila vidjela. Bilo je slučajeva o kojima je slušala gdje... Naravno, to je apsurdno...

– Pomislila sam – reče ona – da on možda uopće nije krijumčar.

Upravitelj prasne: – Rekao sam vam da zaboravite na to.

Tanya ode. Vrativši se za svoj stol, poče pisati kapetanu Demerestu obavijest o gospođi Adi Quonsett.

2.

Cindyna odluka

U TAKSIJU NA PUTU IZ GRADA PREMA AERODROMU, CINDY BAKERSFELD SE leđima naslonila na stražnje sjedalo i zatvorila oči. Nije bila ni svjesna niti ju je bilo briga što vani još uvijek pada snijeg, ili što se taksi polako kreće kroz gusti promet. Nije se nikamo žurila. Val fizičkog užitka i zadovoljstva (je li euforija prava riječ, pitala se Cindy) svu ju je preplavio.

Uzrok tomu bio je Derek Eden.

Derek Eden koji bijaše na domjenku potporne zakladevArchidone (Cindy još nije znala *koje* Archidone), koji joj je donio trostruki viski, što ga nije popila, a zatim joj stavio izvjesni prijedlog na način lišen svake mašte. Derek Eden, sve do danas samo slabo poznat izvjestitelj *Sun-Timesa*, čiji stupac nije pripadao u prvu klasu. Derek Eden s raskalašenim licem, nemarnim ponašanjem i neopisivo neizglačanom odjećom. Derek Eden i njegov ulupljeni, iznutra i izvana prljavi Chevrolet. Derek Eden koji je uhvatio Cindy u trenutku gubitka kontrole, kad je trebala nekog muškarca, bilo kojeg muškarca, i nije se nadala ne znam čemu. Derek Eden koji bijaše dokazao da je najfiniji i najuzbudljiviji ljubavnik kojeg je ikad poznavala.

Nikad, nikad ranije nije Cindy bila doživjela nikoga sličnog njemu. Oh, Bože, mislila je, ako je ikad postojalo čulno, fizičko savršenstvo, onda ga je ona noćas postigla. Još važnije; sad kad je bila upoznala Dereka Edena... dragog Dereka... željela ga je opet – često. Na sreću, bilo je bjelodano da on to isto sada osjeća prema njoj.

Još naslonjena leđima na stražnje sjedalo taksija, ona oživi u duhu posljednja dva sata.

Vozili su se bili u strašnom starom Chevroletu od restorana »Lake Michigan Inn« do nekog omalenog hotela blizu Trgovačkog centra. Vratar je prezirno primio kola – činilo se da Derek Eden to nije ni primijetio – a unutra, u predvorju, čekao je noćni nadstojnik. Cindy je zaključila da je jedan od ranijih telefonskih poziva njena pratioca bio upućen ovamo. Nije bilo nikakvih formalnosti oko upisivanja, i noćni nadstojnik ih isprati direktno do sobe na desetom katu. Ostavivši im ključ, nakon brzog »laku noć«, on ode.

Soba je bila tako-tako. Staromodna, spartanska, s izgorjelinama od cigareta na pokućstvu, ali čista. Imala je dupli krevet. Na stolu uz krevet nalazila se neotvorena boca škotskog viskija, neka dodatna pića za miješanje i led. Na poslužavniku s pićem ležala je posjetnica na kojoj je pisalo: »*S naljepšim željama*! *Upravitelj*.« Derek Eden pogleda posjetnicu pa je stavi u džep.

Kad je Cindy kasnije ispitivala, Derek joj je objasnio: – Katkad hotel želi obavezati štampu. Kad oni to čine, mi ne dajemo nikakvih obećanja, novine za to ne mare. Ali možda će katkad neki izvjestitelj ili urednik staviti ime tog hotela u neki članak, ako je zgodan, ili ako je nezgodan – kao naprimjer neki smrtni slučaj – hoteli to ne vole – može se to izostaviti. Kako rekoh, nikakvih obećanja. Činiš najbolje što možeš.

Popili su jedno piće, pročavrljali, zatim još jedno, a za vrijeme drugog pića počeo ju je ljubiti. Uskoro poslije toga postade svjesna nježnosti njegovih ruku, kojima je prolazio kroz njenu kosu prilično dugo za početak, na način koji je osjećala cijelim tijelom. Tada su ruke počele istraživati polako, oh, tako polako ... i u tom trenutku je Cindy počela shvaćati da bi ovo moglo biti nešto osobito.

Dok ju je svlačio, pokazujući nježnost koja mu je prije nedostajala, šapnuo je: – Ne žurimo se, Cindy – ni ti ni ja. – Ali malo zatim, kad su bili u krevetu, prekrasno topli, kao što je Derek Eden u kolima obećao da će biti, ona je *htjela* da se požure i viknula je: – Da, da!... Oh, molim te! Ne mogu čekati! – Ali on je nježno ustrajao: – Da, ti možeš. Moraš. – I ona mu se pokorila nalazeći se potpuno, divno u njegovoj vlasti, dok ju je on vodio, kao za ruku dijete, sasvim do ruba, a tada natrag, korak ili dva, dok su čekali osjećajući se kao da plove u zraku. Zatim još jedanput bliže, pa natrag, i nekoliko puta isto, dok blaženstvo nije postalo neizdrživo. I napokon, kad nijedno od njih nije moglo više čekati, nastupi uzajamni krešendo kao himna nebesa i tisuću slatkih simfonija. I da je Cindy mogla izabrati trenutak za umiranje, izabrala bi ga tada, jer poslije toga ništa nije moglo biti jednako tom trenutku.

Kasnije je Cindy došla do zaključka da je jedna od stvari koje je zavoljela kod Dereka Edena bila totalna iskrenost. Deset minuta nakon njihova vrhunskog trenutka, kad se Cindy vratilo normalno disanje a njezino srce ponovo zadobilo svoj pravilni ritarn, Derek Eden se podupro na lakat i zapalio cigarete za njih oboje.

– Bili smo glavni, Cindy. – Nasmija se: – Odigrajmo uskoro uzvratnu igru, i još masu drugih poslije! – Cindy je shvatila da je to priznanje dviju stvari: to što su bili doživjeli bijaše samo fizički, čulni doživljaj, i nijedno ni drugo ne treba da uobražavaju da je to bilo nešto više od toga. Štoviše, zajedno bijahu postigli tu rijetku nirvanu, apsolutno seksualno slaganje. Ono što im je sad bilo pristupačno, kadgod su trebali, bijaše privatni fizički raj koji je trebalo gajiti i sve dalje istraživati.

Taj je sporazum odgovarao Cindy.

Sumnjala je da bi izvan spavaće sobe imala mnogo toga zajedničkog s Derekom Edenom, a on baš nije bio neka premija da bi se mogao pokazivati u društvu. I ne razmišljajući, Cindy je znala da bi više izgubila nego dobila kad bi bila javno viđena u Derekovu društvu. Osim toga, on je već bio natuknuo da je njegov brak čvrst, iako je Cindy bila uvjerena da on kod kuće ne dobiva onoliko seksa koliko mu treba, položaj s kojim je suosjećala, jer je i sama bila u istoj situaciji.

Da, Derek Eden bio je netko koga je trebalo čuvati – ali se ne vezati emocionalno s njim. Ona *će* ga i sačuvati. Cindy odluči da ne stavlja mnogo zahtjeva niti da suviše često vode ljubav. Jedan ovakav sastanak kao noćas trajat će Cindy dugo vremena, i može ga oživjeti u mislima kadgod hoće. Glumiti malo sustezljivost, govorila je sama sebi; pobrinuti se da Derek Eden ubuduće želi nju isto toliko koliko ona njega. Na taj način cijela stvar može potrajati godine i godine.

Na neki čudan način, otkrivanje Dereka dalo je Cindy neku slobodu koju prije nije posjedovala.

Sada kad bijaše opskrbljena seksom bolje od prosjeka, tako reći iz posebnog skladišta, mogla je objektivnije gledati na izbor između Mela i Lionela Urquharta.

Njen brak s Melom bio se na izvjestan način već završio. Duševno i seksualno postali su jedno drugom strani. I najmanje neslaganje urodilo bi gorkim svađama. Sve o čemu se dandanas činilo da Mel misli bijaše njegov prokleti aerodrom. Reklo bi se da svaki dan sve više razdvaja Mel i Cindy jedno od drugoga.

Lionel, koji ju je zadovoljavao u svakom pogledu osim u krevetu, htio je da se svi rastave da bi se mogao oženiti Cindy.

Mel je mrzio Cindyne društvene ambicije. Ne samo da ne bi učinio ništa da ih unaprijedi nego ih je i sprečavao. Lionel, naprotiv, bio je dobro učvršćen u društvu Illinoisa, nije vidio ništa neobično u Cindynim društvenim težnjama i bio bi sklon, a i mogao bi joj pomoći, da ih zadovolji.

Sve do sada Cindyn izbor bijaše otežan zbog sjećanja na petnaest godina braka s Melom i lijepih zajedničkih trenutaka, duševnih i fizičkih, u kojima su nekoć bili uživali. Ona se bila neodređeno nadala da se prošlost – zajedno sa seksualnim zadovoljstvima – može nekako ponovo razbuktati. To bijaše, priznala je sebi, lažna nada.

Lionel, kao seksualni partner, mogao je pružiti vrlo malo ili ništa. A ništa više ni Mel, bar za Cindy.

Ali ako se izuzme seks – a to joj sada omogućuje Derek Eden, kao rasplodni pastuh potajno smješten u staju – Lionel nadmašuje Mela za tri koplja.

Cindy je u taksiju širom otvorila oči i mozgala.

Neće donijeti nikakvu čvrstu odluku dok god ne porazgovara s Melom. Cindy u svakom slučaju nije voljela odluke i postojano ih je odgađala sve dok se ne bi mogle više odlagati. Uz to, bilo je još nerješivih stvari: djeca, uspomene na godine s Melom, od kojih nisu baš sve bile loše. I kad jedanput nekoga duboko zavoliš, nikad ga se ne možeš potpuno otresti. Ali, na kraju krajeva, bilo joj je drago što je odlučila da dođe noćas ovamo.

Prvi put otkako je napustila grad, Cindy se nagnu naprijed zureći u tamu ne bi li odredila gdje se nalaze. Nije uspjela. Kroz zamagljene prozore vidjela je snijeg i mnogo drugih kola, a sva su išla polako. Nagađala je da su na Kennedyjevu ekspres-putu, ali je to bilo sve.

Bila je svjesna taksistovih očiju koje su je promatrale u retrovizoru. Cindy nije imala pojma kakvoj vrsti ljudi taj taksist pripada. Ona na to nije bila obratila pažnju kad je ušla u taksi iza hotela, koji su ona i Derek napustili odvojeno otkako su bili odlučili da je bolje da već u samom početku budu diskretni. Noćas su se, u svakom slučaju, sva lica i tijela utapala u lice i tijelo Dereka Edena.

– Ono ondje prijeko je park Portage, gospođo – reče vozač. – Blizu smo aerodromu. Još malo.

– Hvala vam.

– Tamo ima gadnog prometa, ako nas ne računamo. Vidite, ti momci na aerodromu moraju imati svojih problema s tom velikom olujom i svim tim.

Koga je, dođavola, za to briga? pomisli Cindy. *I je li itko ikad mislio ili govorio o bilo čemu drugom osim o tom prokletom aerodromu*? Ali je držala jezik za zubima.

Pred ulazom u glavnu zgradu Cindy plati taksi i požuri unutra da izbjegne mokri snijeg koji se zalijetao pod nadstrešnice i vrtložio se duž pločnika. Provuče se kroz gomilu u središnjoj dvorani, hodajući oko prilično velike grupe, koja se, čini se, spremala na nekakvu demonstraciju, jer je nekoliko ljudi pomagalo da se namjesti zvučnik. Policijski poručnik, Crnac, kojeg je Cindy bila nekoliko puta srela s Melom, razgovarao je s dvojicom ili trojicom ljudi iz one grupe, za koje se činilo da su vođe. Policajac je žestoko tresao glavom. Ne podliježući radoznalosti – ništa na tom mjestu nije je moglo zbiljski zanimati – Cindy se zaputi prema uredima uprave aerodroma na polukatu.

Svjetla su gorjela u svim sobama, iako su većinom bile prazne i nigdje se nije čulo klopotanje pisaćih strojeva ni žamor, kao danju za redovnih sati. Bar su neki ljudi, pomisli Cindy, toliko pametni da po noći odu kući.

Jedina osoba na vidiku bijaše jedna žena srednje dobi, u odjeći sure boje, u predsoblju Melova ureda. Sjedila je na malom divanu odakle je, kako se činilo, buljila u prostor i nije poklonila nikakvu pažnju Cindy kad je ušla. Ženine oči bijahu crvene, kao da je plakala. Sudeći po njenoj raskvašenoj odjeći i obući, bila je maloprije vani u oluji.

Prije nego što je ušla u Melov ured, Cindy je samo kratko, ne osobito radoznalo pogledala tu ženu. Ured je bio prazan i Cindy je sjela na stolicu da pričeka. Malo poslije zatvori oči i ponovo zaroni u ugodne misli o Dereku Edenu.

Prošlo je bilo deset minuta kad Mel žurno uletje unutra hramajući više nego obično, prema Cindynu mišljenju.

– Oh! – Činilo se da se iznenadio kad je ugledao Cindy, pa pođe natrag da zatvori vrata: – Zaista nisam mislio da ćeš doći.

– Pretpostavljam da bi više volio da nisam.

Mel strese glavom: – Još uvijek ne mislim da bi se time moglo bilo što dobiti, barem ne za onu svrhu koju, čini se, imaš ti na umu. – Pogleda svoju ženu procjenjujući, pitajući se s kakvom je zaista svrhom došla noćas ovamo. Već je odavno bio naučio da su Cindyni motivi obično zamršeni, a često sasvim

drugačiji nego što se čini. Morao je ipak priznati da noćas izgleda najbolje što može. Stvarno čarobna, s nekom vrsti zračenja oko sebe. Na žalost, te ga čari više nisu uzbuđivale.

– Pretpostavljam da ćeš mi kazati – reče Cindy – što misliš da imam na umu.

On slegne ramenima: – Imam dojam da želiš svađu. Palo mi je na pamet da ih imamo dosta kod kuće, i kad ne bismo ovdje zametnuli još jednu.

– Možda ćemo *morati* napraviti nešto ovdje jer si ti malokad kod kuće.

– Možda bih bio kod kuće da je atmosfera ondje simpatičnija.

Cindy uvidje da razgovaraju jedva par trenutaka a već gađaju jedno drugo. Za njih dvoje činilo se dandanas nemogućim voditi neki razgovor a da se to ne dogodi.

Ta ipak, nije se mogla suzdržati da mu ne odgovori: – Oh, zaista! To obično nije razlog kojim opravdavaš svoje izostajanje iz kuće. Ti uvijek tvrdiš kako je neobično važno da budeš ovdje na aerodromu čak i dvadeset četiri sata na dan, ako je potrebno. A uvijek se događaju veoma važne stvari – ili tako bar kažeš.

Mel otresito reče: – Noćas se događa.

– Ali ne inače?

– Ako pitaš volim li katkad više ostati ovdje nego otići kući, odgovor je – da.

– Ovo je bar prvi put da si u tome iskren.

– Pa i kad dođem kući, ti me povlačiš po nekim glupim ceremonijama kao noćas.

– Znači da noćas nisi ni namjeravao doći! – reče njegova žena srdito.

– Jesam, namjeravao sam. Tako sam ti rekao. Ali...

– Ali, ništa! – Cindy je osjetila kako izgara kratki fitilj njena temperamenta. – Ti si računao da će se nešto dogoditi što će te spriječiti, kao i obično, da bi se mogao izmigoljiti i imati alibi. Na taj bi način mogao uvjeriti sebe, čak i ako ne uvjeriš mene, jer ja mislim da si ti lažljivac i varalica.

– Smiri se, Cindy!

– Neću se smiriti!

Zurili su jedno u drugo.

Mel se upita kako je došlo do ovoga, da se svađaju kao neodgojena djeca, čeprkaju po sitnicama, naizmjenično se opako peckaju? A u svemu tome on sam nije bolji od Cindy. Dok su se svađali, nešto bi se dogodilo što bi ih oboje ponizilo. Upita se je li uvijek tako kad stvari pođu nizbrdo između dvoje ljudi koji su dugo vremena živjeli skupa? Je li to zbog toga što jedno drugom poznaju slabosti pa ih mogu opipavati nanoseći jedno drugom bol? Jednom je od nekoga čuo da brak koji se raspada iznosi na vidjelo ono najgore u oba partnera. U njihovu slučaju to je sigurno istina.

Pokuša govoriti razumnije: – Ne mislim da sam lažljivac ili varalica. Ali možda imaš pravo što se tiče mog vjerovanja da će se dogoditi nešto što bi me u dovoljnoj mjeri sačuvalo od društvenih obaveza, za koje znaš da ih mrzim. Samo, ja nisam o tome mislio na taj način.

Pošto je Cindy šutjela, on nastavi: – Vjerovala ili ne, ja sam noćas namjeravao da se s tobom sastanem u gradu – bar tako mislim. Možda ne stvarno, na onaj način kako si rekla, ne znam. Ali znam da nisam ja napravio ovu oluju i onu gomilu stvari koje su se dogodile, otkako je počela, i koje su me – ovaj put – ozbiljno – ovdje zadržale. – On mahne glavom prema predsoblju: – Jedna od njih je i ona žena koja ondje sjedi. Rekao sam poručniku Ordwayu da ću s njom razgovarati. Čini se da je u nekoj neprilici.

– Tvoja je žena u neprilici – reče Cindy. – Ona žena ondje vani može čekati.

On kimne: – U redu.

– Mi smo završili – reče Cindy. – Ti i ja. Zar ne?

On pričeka s odgovorom, ne želeći da se žuri, ali shvaćajući da bi sad, kad je do toga došlo, bilo glupo izbjegavati istinu.

– Da – reče napokon. – Bojim se da jesmo.

Cindy uzvrati: – Kad bi se samo ti promijeno! Kad bi gledao stvari na moj način. Uvijek je bilo tako kako si ti želio da uradiš. Kad bi samo učinio ono što ja želim...

– Kao, naprimjer, da šest večeri tjedno nosim crnu, a sedme bijelu kravatu?

– Pa zašto ne? – Cindy mu se uzbuđeno, zapovjednički unese u lice. Uvijek joj se divio u tom stanju vatrenog uzbuđenja, čak i kad je bilo protiv njega upereno. Čak i sad...

– Mislim da bih i ja mogao reći istu stvar – odgovori joj on. – O mijenjanju, o svemu tome. Nevolja je u tome što se ljudi ne mijenjaju – bar ne u svojoj osnovi. Oni se prilagođavaju. I pod brakom se podrazumijeva baš to – dvoje ljudi koji se jedno drugom prilagođavaju.

– Prilagođavanje ne smije biti jednostrano.

– Nije takvo ni bilo u našem slučaju – ustvrdi Mel – bez obzira na to što ti misliš. Ja pokušavam da se prilagodim, a mislim da i ti, isto tako. Ne znam tko ulaže više napora. Ja očito mislim to za sebe, a ti za sebe. Najvažnije je ovo: iako u to ulažemo mnogo truda i vremena, ne uspijevamo.

Cindy polako reče: – Mislim da imaš pravo. Bar u ovom posljednjem. Ja sam razmišljala također o tome na isti način. – Ona ušutje, a zatim doda: – Mislim da želim rastavu.

– Bilo bi bolje da budeš sasvim sigurna. To je prilično važno. – Čak i sada, pomisli Mel, Cindy izmiče odluci, čeka da je Mel donese i tako joj pomogne. Nasmijao bi se da je ovo o čemu su govorili manje ozbiljno.

– Sigurna sam – reče Cindy. Ona ponovi s više uvjerenja: – Da, sigurna sam.

Mel tiho reče: – Onda ja mislim da je to za nas oboje ispravna odluka.

Za trenutak Cindy je oklijevala: – Ti si također siguran?

– Da – reče on. – Siguran sam.

To što nije bilo raspravljanja, i brzina onoga što bijaše izmjenično rečeno, čini se da je uznemirilo Cindy. Ona upita: – Onda smo donijeli odluku?

– Jesmo.

Još su stajali sučeljeni, ali njihov bijes je iščezao.

– Oh, dođavola! – Mel se pomakne, kao da će zakoračiti naprijed. – Žalim, Cindy.

– I meni je žao. – Cindy je ostala gdje je i bila. Njen glas bio je sigurniji. – Ali to je najpametnije, zar ne?

On potvrdi: – Da. Mislim da jest.

To je bilo sad gotovo. Oboje su to znali. Ostalo je samo da se pobrinu za detalje.

Cindy je već pravila planove: – Za Robertu i Libby brinut ću se, naravno, ja, iako ćeš ih uvijek moći vidjeti. Nikad ti neću oko toga praviti poteškoće.

– Nisam to ni očekivao.

Da, razmišljao je Mel, logično je što djevojčice idu s majkom. Obje će mu nedostajati. Naročito Libby. Nikakvi sastanci vani, ma koliko česti, neće nikad moći zamijeniti svakodnevni život u istoj kući. Sjeti se svojih telefonskih razgovora s mlađom kćeri. Što je ono Libby bila prvi put zaželjela? *Kartu veljače*. Pa, sad ima jednu. Pokazuje neočekivane okolne putove.

– I morat ću uzeti nekog odvjetnika – reče Cindy. – Obavijestit ću te tko će to biti.

On kimne pitajući se da li svi brakovi završavaju ovako prozaično kad se odluka o okončanju jednom donese. Držao je da je to civiliziran način obavljanja stvari. Činilo se, u svakom slučaju, da je Cindy čudnovatom brzinom ponovo zadobila svoje spokojstvo. Sjedeći na stolici koju je bila ranije zauzela, razgledala je svoje lice u toaletnom ogledalu, popravljajući šminku. On je čak imao dojam da su joj misli odlutale. U kutovima njenih usta krio se nagovještaj smiješka. U ovakvim situacijama, pomisli Mel, očekuje se da su žene uzbuđenje od muškaraca, ali Cindy nije pokazivala nikakve slične znakove, a on je sam bio na rubu suza.

Postade svjestan nekih zvukova – glasova i kretanja ljudi – ispred ureda. Netko je kucao. Mel vikne: – Naprijed.

Bio je to poručnik Ordway. On uđe zatvarajući za sobom vrata. Kad opazi Cindy, reče: – Oh, oprostite, gospođo Bakersfeld!

Ona zirne gore, zatim u stranu, bez odgovora. Ordway, osjetljiv na atmosferu, stajao je oklijevajući: – Možda bi trebalo da se vratim?

Mel upita: – Što je, Ned?

– Demonstracija protiv buke. Oni ljudi iz Meadowooda. Ima ih nekoliko stotina u središnjoj dvorani, a još ih dolazi. Svi oni žele da vas vide, ali sam im rekao da pošalju delegaciju, onako kako ste vi predložili. Izabrali su šestoricu, a

tu su i tri novinska izvjestitelja. Ja sam rekao da izvjestitelji također mogu doći. – Policajac mahne glavom prema predsoblju: – Svi oni čekaju vani.

Mel je znao da će morati primiti delegaciju. Nikad nije bio manje raspoložen za razgovor bilo s kim.

– Cindy – zamoli on – to neće dugo trajati. Hoćeš li pričekati? – Pošto nije odgovorila, on doda: – Molim te!

Ona se i dalje nije osvrtala na njih.

– Slušajte – reče Ordway – ako ovo nije pogodan trenutak, reći ću tim ljudima da dođu nekog drugog dana.

Mel strese glavom. Ovu je obavezu trebalo izvršiti. To je bio njegov vlastiti prijedlog:

– Bolje da ih pustite unutra! – Kad se policajac okrenu, Mel doda: – Oh, nisam razgovarao s tom ženom... Zaboravio sam joj ime.

– Guerrero – reče Ordway. – I ne morate. Kad sam ušao, činilo se da odlazi.

Poslije nekoliko trenutaka počeli su jedan po jedan ulaziti šestoro ljudi Meadowooda, četiri muškarca i dvije žene. Slijedio ih je trio iz štampe. Jedan od izvjestitelja bio je iz *Tribunea* – živahan, mlađahan muškarac po imenu Tomlinson kojemu je u njegovim novinama djelokrug bio aerodrom i, općenito, zrakoplovstvo. Mel ga je dobro poznavao i poštovao je njegovu točnost i nepristranost. Tomlinsonov se stupac također povremeno pojavljivao u velikim ilustriranim časopisima. Drugo dvoje izvjestitelja bilo je Melu također donekle poznato – mlađi čovjek iz *Sun-Timesa* i starija žena iz lokalnog tjednika.

Kroz otvorena vrata Mel je vidio kako poručnik Ordway razgovara s onom ženom vani, gospođom Guerrero, koja je stajala zakapčajući svoj ogrtač.

Cindy je ostala gdje je i bila.

– Dobar večer. – Mel se predstavi, a zatim mahne prema divanima i stolicama razmještenim po sobi. – Molim vas da sjednete!

– U redu, hoćemo – reče jedan od muškaraca u delegaciji. – Bio je skupo obučen, s pažljivo počešljanom, prosijedom kosom, i činilo se da je vođa grupe. – Ali reći ću vam da mi nismo ovdje da bi nam bilo ugodno. Moramo reći neke stvari otvoreno i iskreno, a očekujemo da će i odgovori biti takvi, bez mnogo dvosmislenosti.

– Nastojat ću da ne bude dvosmislenosti. Hoćete li mi reći tko ste vi?

– Zovem se Elliott Freemantle. Odvjetnik sam i predstavljam ove ljude, kao i ostale koji su dolje.

– U redu, gospodine Freemantle – reče Mel. – Zašto ne počnete?

Vrata čekaonice bila su još otvorena. Mel zapazi da je ona žena koja je bila vani otišla. Sad uđe Ned Ordway zatvarajući vrata za sobom.

3.

Gospođa Quonsett na svom terenu

AVION DVA, ZRAKOPLOVNE KOMPANIJE TRANS AMERIKE BIJAŠE VEĆ DVADESET minuta leta udaljen od Lincolnova međunarodnog aerodroma i neprestano se uspinjao, što će potrajati sve dok u slijedećih jedanaest minuta ne dosegne, blizu Detroita, visinu od deset tisuća metara. Avion je već bio na svojoj zračnoj stazi i velikom kružnom putu u Rim. U nekoliko posljednjih minuta nalazio se u mirnom zraku, jer su olujni oblaci i bura koja ih je pratila ostali bili daleko ispod njega. Mjesec u svojoj tričetvrti visio je sprijeda kao nahereni fenjer. Svuda uokolo zvijezde bijahu jasne i čiste.

U letačkoj kabini bila je prošla početna užurbanost. Kapetan Harris bio je preko mikrofona obavijestio putnike o kretanju. Tri pilota su se posvetila uobičajenim postupcima svog dugog leta.

Pod stolom drugog časnika, iza kapetana Harrisa i Demeresta, glasno zazvoni električno zvonce. U isti mah, na ploči za radio, ispred ventila, zatrepta narančasto svjetlo. I zvonce i svjetlo označavali su radio-poziv preko Selcalova radio-sistema, s pomoću kojeg se većina aviona može individualno pozivati kao preko privatnog telefona. Svaki avion Trans Amerike i ostalih većih zrakoplovnih kompanija imao je svoju posebnu pozivnu šifru, koja se automatski odašiljala i primala. Signali koji su baš sada bili upotrijebljeni za avion N-731-TA neće se moći vidjeti ili čuti ni na jednom drugom avionu.

Anson Harris promijeni valnu dužinu na radiju na kojem bijaše slušao kontrolu leta i potvrdi: – Ovdje Trans Amerika dva.

– Avion dva, ovdje otpravnik Trans Amerike u Clevelandu. Imam vijest za kapetana od upravitelja područnog transporta na Lincolnovu međunarodnom aerodromu. Javite kad budete spremni za bilježenje.

Harris opazi da je i Vernon Demerest promijenio valnu dužinu na radiju. Sad Demerest gurne prema njemu blok i kimne.

Harris izvijesti: – Spremni smo, Cleveland. Počnite!

To bijaše ona vijest koju je bila napisala Tanya Livingston, a ticala se slijepog putnika u avionu – gospođe Ade Quonsett. Kako je napredovao tijek izvještavanja, s opisom male stare dame iz San Diega, oba su se kapetana počela smijati. Na završetku vijesti tražilo se da se potvrdi prisutnost gospođe Quonsett u avionu.

– Provjerit ćemo i javiti vam – potvrdi Harris. Kad se prijenos završio, on škljocne regulatorima na radiju vrativši ih na valnu dužinu kontrole leta.

Vernon Demerest i drugi časnik Jordan, koji je čuo vijest s jednog zvučnika odozgo blizu svog sjedala, glasno su se smijali.

Drugi časnik izjavi: – Ja u to ne vjerujem!

– Ja vjerujem. – Demerest se hihotao. – Svi ti klipani dolje, a neka ih je prastara patka sve nasamarila! – On pritisne pozivno dugme za telefon u prednjem kuhinjskom odjeljku. – Hej! – reče kad se javi jedna stjuardesa. – Reci Gwen da je trebamo u kabini.

Još se hihotao kad su se otvorila vrata letačke kabine. Uđe Gwen Meighen.

Demerest pročita Gwen vijest dobivenu preko Selcalova radio-sistema, s opisom gospođe Quonsett.

– Jesi li je vidjela?

Gwen strese glavom: – Jedva da sam dosad i bila straga među putnicima.

– Pođi straga i pogledaj je li ondje ta starica. Neće je biti teško prepoznati.

– Ako jest, što želiš da uradim?

– Ništa. Samo se vrati i izvijesti nas!

Gwen nije bilo samo nekoliko minuta. Kad se vratila, smijala se kao i ostali.

Demerest se zavrtje na svom sjedalu: – Je li ondje?

Gwen kimne: – Da, na sjedalu četrnaest B. Baš je onakva kako je javljeno, dapače.

Drugi časnik upita: – Koliko joj je godina?

– Barem sedamdeset i pet, i vjerojatno je bliže osamdesetim. Kao da je iz Dickensa.

Anson Harris reče preko ramena: – Vjerojatno kao *Arsen i stare čipke*.

– Je li ona *zaista* slijepi putnik, kapetane?

Harris slegne ramenima: – Oni na zemlji tako kažu. I to valjda objašnjava zašto vaša lista putnika nije bila u redu.

– To možemo lako ustanoviti – ponudi se Gwen dobrovoljno. – Sve što moram uraditi jest da odem straga i zatražim od nje kontrolni kupon njene karte.

– Ne – reče Vernon Demerest. – Nemojmo to raditi!

Ostali ga znatiželjno pogledaše u polumračnoj kabini. Poslije sekundu-dvije Harris vrati svoj pogled instrumentima za let. Drugi časnik Jordan okrene se ponovo svojim dijagramima goriva.

– Stani malo – Demerest reče Gwen. Dok je čekala, on pošalje preko radija kratak, jezgrovit izvještaj kompaniji. – Sve što nam je rečeno da uradimo – reče Demerest kad je bio završio izvještaj – jest da vidimo nalazi li se ta stara dama u avionu. U redu, ona je tu, i to je ono što ću javiti otpremi letova. Valjda će imati nekoga da je u Rimu dočeka. Mi ne možemo u vezi s tim učiniti ništa, čak i kad bismo htjeli. Ali, ako je ta stara djevojka već krenula na tako dalek put i ako se ne budemo vraćali, zašto da joj zagorčimo slijedećih osam sati? Zato je pustite na miru! Možda ćemo joj jedino, prije nego stignemo u Rim, dati do znanja da je

otkrivena. Tada to neće biti tako veliki udarac. Ali zasad neka uživa u svom letu. Dajte bakici nešto jesti i neka u miru gleda film!

– Znaš – reče Gwen promatrajući ga zamišljeno. – Ima trenutaka kad te veoma mnogo cijenim.

Čim je Gwen napustila letačku kabinu, Demerest – još se uvijek hihoćući – promijeni kanal na radiju i javi se ponovo dispečeru u Clevelandu.

Anson Harris, koji je, držeći u ustima zapaljenu lulu, namještao automatski pilot, digne pogled i suho reče: – Nisam mislio da se ti tako mnogo zalažeš za stare dame. – Naglasi ono »stare«.

Demerest se naceri: – Više volim mlađe.

– Tako sam i čuo.

Izvještaj o slijepom putniku i njegov odgovor izazvali su u Demerestu vrlo dobro raspoloženje. Opušteniji nego prije, on doda: – Prilike se mijenjaju. Vrlo skoro ćemo se ti i ja morati prikloniti onima koje nisu baš u prvoj mladosti.

– Ja već jesam. – Harris odbi dim iz lule. – Bar za neko vrijeme.

Oba su pilota jednu od svojih radio-slušalica na glavi gurnuli gore. Mogli su normalno razgovarati, a ipak čuti poziv preko radija. Buka u letačkoj kabini – stalna ali ne prekomjerna – bila je dovoljna da u njima dvojici izazove povjerljivost.

– Ti si uvijek u tim stvarima jako solidan, zar ne? – reče Demerest. – Mislim, sa svojom ženom. Nema skretanja. Na zastancima sam te viđao kako čitaš knjige.

Ovog puta se Harris naceri: – Katkad idem u kino.

– Iz nekog posebnog razloga?

– Moja je žena bila stjuardesa na DC-4. Tako smo se i upoznali. Znala je što slijedi: spavanje okolo, trudnoće, pobačaji, sve te gluposti. Kasnije je postala nadzornica i u svom poslu morala se baviti s mnogo takvih stvari. Bilo kako bilo, kad smo se oženili, dao sam joj obećanje – sasvim razumljivo obećanje. I održao sam ga.

– Valjda u vezi sa svom onom djecom za koju si se brinuo?

– Možda.

Harris još jednom, veoma precizno, popravi položaj automatskog pilota. Dok su govorili, oči obojice pilota prelijetale su, iz vježbe i navike, redove osvijetljenih instrumenata ispred sebe, a i one s obadviju strana i gore. Kad bi čitanje instrumenata pokazalo da je nešto krivo, to bi odmah značilo da nešto u avionu ne funkcionira kako treba. Ničeg krivog nije bilo.

Demerest reče: – Koliko je to djece? Šest?

– Sedam. – Harris se nasmija. – Četvoro smo planirali, troje nismo. Ali smo sve podigli na noge.

– One koje niste planirali – jesi li ikad mislio da nešto u vezi s njima poduzmeš? Prije rođenja.

Harris baci oštar pogled postrance: – Pobačaj?

Vernon Demerest je ovo pitanje postavio na neki iznenadni poticaj. Sad se pitao zašto. Očito su dva njegova ranija razgovora s Gwen, dala povod ovom slijedu misli o djeci općenito. Ali mu nije bilo svojstveno da tako mnogo i uporno misli o nečemu – kao što je pobačaj za Gwen – što je u biti tako jednostavno i jasno. Usprkos tome, zanimalo ga je što će na to Harris.

– Da – reče Demerest. – Upravo sam na to mislio.

Anson Harris reče osorno: – Odgovor je: nisam. – Zatim doda manje oštro: – To je slučajno nešto prema čemu imam veoma čvrst stav.

– Zbog religije?

Harris odrečno strese glavom: – Ja sam ateist.

– Pa kakav je onda taj tvoj stav?

– Jesi li siguran da ga želiš čuti?

– Noć je duga – reče Demerest. – Zašto ne?

Na radiju začuše razgovor između kontrole zračnih puteva i jednog aviona kompanije TWA, s odredištem u Parizu, koji je bio uzletio kratko vrijeme poslije aviona kompanije Trans America. Taj mlažnjak TWA nalazio se tri tisuće metara iza njih i koju tisuću metara niže. I kao što se njihov avion neprestano uspinjao, tako se uspinjao i taj avion.

Većina budnih pilota, kao posljedica slušanja radio-prijenosa s drugim avionom, zadržala bi u pamćenju djelomičnu sliku obližnjeg prometa. I Demerest i Harris dodali su taj posljednji podatak onima koji su već bili zabilježeni. Kad se prijenos zemlja-zrak završio, Demerest ponuka Ansona Harrisa: – Produži!

Harris provjeri smjer i visinu, a onda poče ponovo puniti lulu.

– Mnogo sam proučavao povijest. Zainteresirao sam se u školi i poslije nastavio. Možda si i ti učinio isto tako.

– Nisam – reče Demerest. – Nikada više nego što sam morao.

– Pa, ako je svu prođeš – to jest, povijest – jedna se stvar ističe. Svaka, i najmanja malenkost u ljudskom napretku događa se iz jednog jedinog, jednostavnog razloga: uzdizanja položaja individuuma. Svaki put kad je u civilizaciji nastala neka nova epoha koja je bila malčice prosvjećenija od one ranije, to je bilo zato što su ljudi više marili za druge ljude i poštivali ih kao individuume. Kad nisu marili, to su bila vremena propadanja. Čak i neka kratka svjetska povijest – ako je pročitaš – dokazat će ti da je to istina.

– Dovoljna mi je tvoja riječ.

– Ne mora biti. Ima mnoštvo primjera. Ukinuli smo ropstvo jer smo poštovali individualni ljudski život. Iz istog razloga prestali smo vješati djecu i otprilike u isto vrijeme pronašli smo *habeas corpus*, a sad smo stvorili pravo za sve, ili smo došli najbliže tome što je moguće. A u najnovije vrijeme većina ljudi koji misle i razumno zaključuju protivnici su smrtne kazne, ne toliko radi onih što će biti pogubljeni koliko zbog onoga što oduzimanje ljudskog života – bilo kojeg ljudskog života – znači za društvo, koje smo mi svi.

Harris se zaustavi. Odupirući se o opremu spojenu sa sjedalom, on je iz polumračne kabine gledao van u noć koja ih je okruživala. Na sjajnoj mjesečini mogao je duboko ispod sebe vidjeti vrtlog mračnih oblačnih vrhova. Uz predviđeni neprekinuti oblačni sloj duž njihova cijelog puta sve do sredine Atlantskog oceana, noćas neće biti ni traga svjetlima sa zemlje. Koju tisuću metara iznad njih bljesnula su i iščezla svjetla drugog aviona koji je letio u suprotnom smjeru.

Sa svog sjedala iza dvojice ostalih pilota drugi časnik Cy Jordan nagne se naprijed, prilagođavajući ventile kako bi se snaga motora uskladila s porastom visine aviona.

Demerest počeka dok Jordan ne završi a zatim se obrati Ansonu Harrisu prosvjedujući: – Smrtna kazna je nešto sasvim drugo nego pobačaj.

– Pa nije baš – reče Harris. – Nije ako dobro razmisliš. Sve je to povezano s poštovanjem prema individualnom ljudskom životu, s načinom na koji je civilizacija nastala i živi. Čudno je čuti ljude kako se u isti mah bore za ukidanje smrtne kazne i za ozakonjeni pobačaj. Ono što ne vide jest neskladnost između uzdizanja vrijednosti ljudskog života, u jednu ruku, i snizivanja, u drugu.

Demerest se sjeti što je večeras bio rekao Gwen. On to sad ponovi: – Nerođeno dijete ne posjeduje život – bar ne individualni život. Ono je plod. Nije osoba.

– Dopusti da te nešto zapitam – reče Harris. – Jesi li ikad vidio jedno pobačeno dijete? Mislim, poslije toga.

– Ne.

– Ja jednom jesam. Pokazao mi ga je neki liječnik kojega poznajem. Bilo je u staklenoj posudi, u formaldehidu. Moj prijatelj ga je držao na kredencu. Ne znam gdje ga je nabavio, ali mi je rekao da bi to bilo normalno dijete, dječak – da nije bilo pobačeno. Ono je bilo plod, u redu, baš na onaj način kako si rekao, izuzevši što je bilo i ljudsko biće. Bilo je čitavo, sve savršeno oblikovano, zgodno lice, ruke, noge, prsti na nogama, čak i mali penis. Znaš što sam osjetio kad sam ga vidio? Osjetio sam stid. Upitao sam se gdje sam, dođavola, bio? Gdje su bili ostali časni, osjećajni ljudi kad je ovo dijete, koje se nije moglo braniti, bilo ubijeno? Jer upravo se to dogodilo, unatoč tome što se u većini slučajeva bojimo upotrijebiti tu riječ.

– Do đavola! Ja ne govorim da dijete treba ukloniti kad se već dugo nosi.

– Znaš šta? – reče Harris. – Osam tjedana nakon začeća plod ima sve što i potpuno razvijeno dijete. A u trećem mjesecu plod *izgleda* kao dijete. Pa gdje ćeš povući crtu?

Demerest progunđa: – Ti si trebao biti pravnik a ne pilot! – Ipak zateče sebe kako se pita koliko Gwen već nosi, pa onda zaključi: ako je začela u San Franciscu, kako ga je uvjeravala, mora biti da je prošlo osam ili devet tjedana. Prema tome, pod pretpostavkom da je istina ono što je rekao Harris, sad je to gotovo potpuno oblikovano dijete.

Bilo je vrijeme za drugi izvještaj kontroli zračnih putova. Vernon Demerest ga obavi. Bili su na devet tisuća šest stotina metara, blizu vrha svog uspinjanja, i za koji trenutak prijeći će kanadsku granicu i biti iznad južnog Ontaria. Detroit i Windsor, gradovi blizanci što su opkoračili granicu, obično su se već prepoznavali iz velike udaljenosti po blistavom prštanju svjetla. Noćas je svuda bio samo mrak, gradovi su bili sakriveni negdje dolje s desne strane. Demerest se sjeti da je detroitski glavni aerodrom bio zatvoren kratko vrijeme nakon njihova uzlijetanja. Oba će grada biti izložena punom naletu oluje koja se kreće prema istoku.

Straga, u odjeljcima za putnike, znao je Demerest, Gwen Meighen i druge stjuardese poslužuju drugu rundu pića, a u prvom razredu topla predjela u prvorazrednom Rosenthalovu porculanu.

– Upozorio sam te da o tome imam određeno mišljenje – reče Anson Harris. – Ne treba ti religija da vjeruješ u ljudsku etiku.

Demerest zareža: – Ili da imaš šašave ideje. Bilo kako bilo, ljudi poput tebe su na strani koja gubi. Opća je tendencija da se pobačaj olakša i na kraju možda u punoj mjeri i ozakoni.

– Ako se to dogodi – reče Harris – ići ćemo natrag, korak bliže pećima Auschwitza.

– Ti si lud! – Demerest digne pogled s dnevnika leta, gdje je bilježio njihov položaj koji je bio upravo javljen. Počela se javljati njegova razdražljivost koja se obično nije krila duboko ispod površine. – Postoji mnoštvo valjanih dokaza u korist lakog pobačaja – neželjena djeca koja će biti rođena za siromaštvo i nikad neće dobiti svoju šansu, zatim specijalni slučajevi – silovanje, rodoskvrnuće, bolest majke.

– Uvijek postoje specijalni slučajevi. To je isto kao da kažeš: »U redu, dopustit ćemo baš neko malo umorstvo ali pod uvjetom da pribavite uvjerljiv dokaz«. – Harris negodujući strese glavom: – Onda neželjena djeca o kojoj govoriš. Pa ona se mogu isključiti kontrolom rađanja. Dandanas ima tu mogućnost svatko, na svakom ekonomskom stupnju. Ali ako nam se omakne pa jedan ljudski život počne rasti, to je jedno novo ljudsko biće i mi nemamo moralnog prava da ga osudimo na smrt. A što se tiče onog za kakav smo život rođeni, to je rizik koji svi preuzimamo a da to ne znamo. Ali jedanput kad imamo život, bilo dobar ili loš, obvezni smo da ga čuvamo, ma koliko bio loš, i nema baš mnogo ljudi koji bi ga se odrekli. Odgovor na siromaštvo nije da se ubijaju nerođena djeca nego da se popravi društvo.

Harris razmisli pa nastavi: – A što se tiče ekonomike, za sve postoje ekonomski dokazi. Ekonomski je logično ubijati duševno zaostale i mongoloide odmah nakon rođenja, primjenjivati eutanaziju na neizlječivo bolesnima, istrijebiti stare i nekorisne ljude, onako kako to čine u Africi gdje ih ostavljaju u prašumi da ih požderu hijene. Ali mi to ne činimo jer cijenimo ljudski život i dostojanstvo. Ono što ja govorim, Vernone, jest da ih moramo cijeniti malo više, ako želimo napredovati.

Visinomjeri – po jedan pred svakim pilotom – pokazivali su deset tisuća metara. Dosegli su bili vrh svog uspona. Anson Harris umiri avion dovodeći ga u vodoravni položaj, a drugi oficir Jordan ponovo se nagne naprijed da prilagodi ventile.

Demerest reče mrzovoljno Harrisu: – Nevolja je s tobom što si usijana glava. – Shvati da je on počeo diskusiju. Sad, ljuteći se, požali što je to učinio. Da okonča temu, posegne za dugmetom zvonca za stjuardese. – Uzmimo malo predjela prije nego putnici prvog razreda sve ne požderu.

Harris kimne. – Dobra ideja.

Poslije minutu-dvije, odazivajući se telefonskom nalogu, Gwen Meighen donese tri pladnja s predjelom što je ugodno mirisalo, i kavu. U Trans Americi, kao i u većini zrakoplovnih kompanija, kapetani su imali najbržu podvorbu.

– Hvala, Gwen – reče Vernon Demerest. A kad se ona zatim nagnu da posluži Ansona Harrisa, oči mu potvrde ono što je već znao. Gwenin struk bio je uzak kao i uvijek, ne odajući još ništa. Pa i neće, bez obzira na to što se u njemu događalo. Taj Harris i njegovi bapski dokazi! Gwen će, naravno, pobaciti – i to čim se vrate.

STRAGA, NEKIH OSAMNAEST METARA IZA LETAČKE KABINE, U ODJELJKU ZA putnike, gospođa Ada Quonsett bila se zaplela u živ razgovor s putnikom desno od nje, u kojem je bila otkrila ljubaznog, sredovječnog svirača na oboi iz chicaškog simfonijskog orkestra. – Kako je divno biti glazbenik, i to stvaralac! Moj je pokojni muž volio klasičnu glazbu. On sam je malo svirao violinu, iako, naravno, ne profesionalno.

Gospođa Quonsett osjećala je toplinu od čašice pjenušavog šerija, koju joj bijaše platio njen prijatelj oboist, a sad ju je upravo upitao ne bi li još jednu. Gospođa Quonsett se sva ozari: – Pa to je izvanredno ljubazno od vas. Možda ne bih smjela, ali mislim da zaista hoću.

Putnik lijevo od nje – čovjek žućkastih brčića i tankog vrata – bio je manje razgovorljiv. Zapravo ju je razočarao. Nekoliko pokušaja gospođe Quonsett da povede razgovor bilo je odbijeno jednosložnim nerazgovijetnim odgovorima, a čovjek je za to vrijeme sjedio, većinom potpuno bezizražajna lica, i dalje čvrsto držao svoj kovčežić na koljenima.

Neko vrijeme, kad su svi bili naručili piće, gospođa Quonsett se pitala neće li se njen lijevi suputnik možda raskraviti. Ali nije. Uzeo je od stjuardese škotski viski, platio ga gomilom sitniša koji je morao izbrojiti, a onda je istrusio piće gotovo jednim gutljajem. Gospođu je Quonsett njen šeri smjesta toliko omekšao da je pomislila: »Jadni čovjek, možda ima problema, ne smijem ga uznemiravati!«

Ona opazi, međutim, da je tankovrati čovjek iznenada živnuo kad je, malo poslije uzlijetanja, kapetan saopćio brzinu, smjer, vrijeme leta i sve one ostale stvari, za koje se gospođa Quonsett rijetko trudila da ih sluša. Naprotiv, čovjek

slijeva načrčkao je neke zabilješke na poleđini jedne kuverte i poslije toga je uzeo jednu od onih zemljopisnih karata koje je davala zrakoplovna kompanija na kojima je pisalo *Ucrtaj sam svoj položaj*, i raširio je na gornjoj strani kovčežića. On je sada proučavao tu kartu i, pogledajući na svoj sat, pravio na njoj olovkom znakove. Gospođi se Quonsett sve to činilo prilično luckasto i djetinjasto jer je posve sigurno znala da je sprijeda navigator koji se brine gdje se i kad avion mora nalaziti.

Gospođa Quonsett ponovo svrati pažnju na oboista koji je tumačio da sve donedavno, kad je za vrijeme izvođenja Brucknerove simfonije sjedio među publikom, nije znao da u trenutku kad se njegov dio orkestra glasa »pom-tidi – pom-pom«, violončela sviraju »a-didli-a-da«. Da bi bolje objasnio stvar, on je pravio grimase ustima nastojeći pravilno oponašati oba odlomka.

– Stvarno! Izvanredno zanimljivo. Nikad na to ne bih pomislila – povika gospođa Quonsett. – Moj pokojni muž bi bio presretan da se upoznao s vama, iako ste vi, naravno, mnogo mlađi.

Sad se, poslije drugog šerija, osjećala sasvim dobro i izvrsno se zabavljala. Pomisli da je izabrala vrlo zgodan let, vrlo fini avion i posadu, pristojne i skrbne stjuardese i ugodne putnike, osim čovjeka slijeva koji zaista nije važan. Uskoro će poslužiti večeru, a iza toga, kako je bila obaviještena, davat će se film s Michaelom Caineom, jednom od njenih omiljenih zvijezda. Što bi se više moglo tražiti?

GOSPOĐA QUONSETT SE VARALA KAD JE MISLILA DA JE SPRIJEDA U LETAČKOJ kabini navigator. Nije ga bilo. Trans America, kao i većina većih zrakoplovnih kompanija, nije više držala navigatore, čak ni na prekomorskim letovima, i to zbog množine radarskih i radio-sistema koji se rabe u modernom mlažnjaku. Uz pomoć stalnog nadzora kontrole zračnih putova, piloti vrše sami ono malo potrebne navigacije.

Ipak, da se u avionu nalazio neki zračni navigator iz prošlih vremena, položaj aviona koji bi ucrtao na karti bio bi neobično sličan onome što ga je grubim računanjem bio pronašao D. O. Guerrero. Guerrero je prije nekoliko minuta bio procijenio da su blizu Detroita. Procjena bijaše točna. Znao je, jer je tako u saopćenju putnicima bio rekao kapetan, da će ih njihov daljnji put odvesti preko Montreala, Fredérictona, New Brunswicka, Cape Raya i, kasnije, preko St. Johna i Newfoundlanda. Kapetan mu je čak toliko išao na ruku da je saopćio ne samo brzinu aviona u odnosu na zrak nego i na zemlju, omogućujući time da Guerrerovi daljnji proračuni budu isto tako točni.

Prema proračunu D.O. Guerrera, za dva i pol sata trebali su preletjeti istočnu obalu Newfoundlanda. Ipak, prije toga će kapetan vjerojatno još jedanput saopćiti položaj tako da se u slučaju potrebe procjena može ispraviti. Nakon toga će Guerrero, kao što je već smislio, pričekati još jedan sat dok ne utvrdi da je avion dobrano iznad Atlantskog oceana, prije nego povuče uzicu na

svom kovčežiću a dinamit unutra eksplodira. Predosjećajući to, u tom trenutku mu se napnuše prsti koji su obuhvaćali kovčežić.

Sad, pošto je trenutak najveće opasnosti bio tako blizu, poželje da brzo dođe. Možda naposljetku, pomisli, neće ni čekati do kraja. Čim prođu Newfoundland, odgovarat će za to bilo koji trenutak.

Gutljaj viskija ga je raskravio. Premda je ulaskom u avion velik dio njegove ranije napetosti iščezao, malo nakon uzlijetanja opet se napetost pojavila, pogotovo kad je nepodnošljiva babetina na sjedalu kraj njega pokušala da započne razgovor. D. O. Guerrero nije želio nikakva razgovora, ni sad ni kasnije. Zapravo više nikakve veze bilo s kim drugim u ovom životu. Sve što je želio bilo je da sjedi i sanja – o tri stotine tisuća dolara, svoti većoj nego što ju je ikad ranije posjedovao, a pretpostavljao je da je samo pitanje dana kad će je dobiti Inez i njihovo dvoje djece.

Sad bi mu baš dobro došao još jedan viski, ali nije mu ostalo dosta novaca da ga plati. Poslije kupnje neočekivano visoke osiguravajuće police jedva mu je bilo ostalo dovoljno sitnog novca za jedno jedino piće. Zato će morati biti bez njega.

Zatvori oči kao i ranije. Ovog puta razmišljao je o učinku koji će na Inez i djecu imati vijest o novcu. Oni će vjerojatno biti zabrinuti radi njega i onoga što je uradio, usprkos tome što neće znati cijelu istinu – da se on žrtvovao, dao za njih svoj život. Ali možda će nešto pogoditi. Ako pogode, nadao se da će shvatiti vrijednost toga, iako je u to pomalo sumnjao, znajući iz iskustva da su ljudi katkad neobično izopačeni u odnošenju prema nečemu što je učinjeno za njihovo dobro.

Čudno je bilo jedno – u svim svojim mislima o Inez i djeci nije mogao sasvim predočiti sebi njihova lica. Činilo se gotovo kao da misli o ljudima koje nije nikad uistinu poznavao.

On se nagodi sam sa sobom dočaravajući priviđenja dolarskih simbola, iza kojih su slijedile brojke tri i bezbroj ništica. Poslije izvjesnog vremena zacijelo je zaspao, jer mu je, kad je otvorio oči, brz pogled na sat pokazao da je prošlo dvadeset minuta, a jedna se stjuardesa iz prolaza naginjala nad njim. Stjuardesa – privlačna crnka koja je govorila s engleskim naglaskom – upravo ga je pitala:
– Hoćete li večerati, gospodine? Ako hoćete, da vam uzmem kovčežić?

4.

Melov susret s Elliottom Freemantleom

VEĆ GOTOVO OD PRVOG TRENUTKA KAD SU SE SASTALI, MEL BAKERSFELD JE BIO stvorio u sebi neku nagonsku nesklonost prema odvjetniku Elliotu Freemantleu, koji je predvodio delegaciju stanovnika Meadowooda. Sad, otprilike deset minuta pošto je delegacija bila umarširala u Melov ured, nesklonost se zaoštrila do prave mržnje.

Činilo se da je taj odvjetnik namjerno što neugodniji. Još prije nego što je raspravljanje počelo, pala je ona neugodna Freemantleova primjedba kako nije poželjno »mnogo dvosmislenosti«, koju je Mel blago odbio, ali mu se zamjerila. Od tada nadalje svaki Melov odgovor bio je dočekivan jednako surovo i sumnjičavo. Nagon je upozoravao Mela da ga Freemantle hotimice draži nadajući se da će Mel izgubiti vlast nad sobom i da će reći nešto pretjerano, što će štampa zabilježiti. Ako je to bila odvjetnikova strategija, Mel nije imao namjeru da joj ide na ruku. Uz izvjesne poteškoće, on se i dalje vladao razumno i uljudno.

Freemantle je prosvjedovao protiv nečega što je formulirao kao »bešćutnu ravnodušnost uprave aerodroma prema zdravlju i dobrobiti mojih klijenata, dobrih građanskih obitelji Meadowooda«.

Mel mirno odgovori da ni aerodrom ni zrakoplovne kompanije koje ga upotrebljavaju nisu ni bešćutni ni ravnodušni. – Naprotiv, mi priznajemo da problem buke istinski postoji i činimo sve što možemo da ga riješimo.

– Onda je to vaše »sve što možemo«, gospodine, jadan i bijedan trud! Jer, *što* zapravo vi činite? – Odvjetnik Freemantle ustvrdi: – Koliko moji klijenti i ja možemo vidjeti – i čuti – vi ne činite ništa više od davanja praznih obećanja koja ne vode ničemu. Savršeno je jasno – a to je razlog što ćemo se obratiti sudu – da nitko ovdje za to ama baš ništa ne mari.

Mel odvrati da je ova optužba neistinita. Postoji smišljen program izbjegavanja uzlijetanja pistom «dva pet« – koja je uperena ravno na Meadowood – kadgod se može upotrijebiti neka druga pista. Tako se pista »dva pet« upotrebljava većinom samo za slijetanje, što ne stvara veliku buku u Meadowoodu, iako to povlači izvjestan gubitak radne sposobnosti aerodroma. K tome treba još dodati da su piloti svih zrakoplovnih kompanija dobili upute da prigušuju buku poslije svakog uzlijetanja u smjeru Meadowooda, na bilo kojoj pisti, a i da se poslije napuštanja tla odmah okrenu od Meadowooda. U svim je tim nastojanjima surađivala Kontrola zračnog prometa.

Mel doda: – Treba da shvatite, gospodine Freemantle, da ovo nije nikako naš prvi sastanak s lokalnim stanovnicima. Mi smo već mnogo puta raspravljali o našim zajedničkim problemima.

Elliot Freemantle se okosi: – Možda se do sada nije govorilo dosta otvoreno.

– Bilo to točno ili ne, čini se da vi sad to nastojite nadoknaditi.

– Mi želimo nadoknaditi mnogo toga – izgubljeno vrijeme, potrošeni trud i prijevarnu nakanu – ovo se posljednje ne tiče mojih klijenata.

Mel odluči da ne odgovori. Ovakvim podjarivanjem nije ni jedna ni druga strana mogla ništa dobiti – osim, možda, reklame za Elliota Freemantlea. Mel opazi kako se izvjestiteljske olovke utrkuju. Odvjetnik je dobro znao što štampa traži.

Mel odluči da što prije na fin način prekine ovaj sastanak. Bio je i te kako svjestan prisutnosti Cindy, koja je još uvijek sjedila ondje gdje je sjedila kad je ušla delegacija, iako se sad činilo da se dosađuje, što je bilo svojstveno Cindy, kadgod bi iskrslo nešto u vezi s problemima aerodroma. Ovog puta, međutim, Mel je s njom suosjećao. S obzirom na ozbiljnost onoga o čemu su raspravljali, cijelu ovu stvar s Meadowoodom smatrao je i sam gnjavažom.

Mela je također ponovo mučila briga za Keitha. Upita se kako je s njegovim bratom prijeko u Kontroli zračnog prometa. Je li trebalo ustrajati na tome da Keith noćas napusti posao i nastaviti njihov razgovor, za koji se – sve dok ga nije prekinula intervencija šefa Kontrole – činilo da nekamo vodi? Čak i sad možda nije prekasno... Ali je tu i Cindy koja sigurno ima pravo na to da se njen slučaj razmotri prije Keithova. I sad taj pakosni odvjetnik Freemantle koji još uvijek nadmeno govori...

– Kad ste već izvoljeli spomenuti taj takozvani postupak za ublažavanje buke – upita Elliott Freemantle sarkastično – smijem li vas pitati što je bilo s njim noćas?

Mel uzdahne. – Već tri dana traje oluja. – On pogleda ostale u delegaciji. – Sigurno ste svi toga svjesni. Oluja je uzrokovala teške situacije.

On ispripovijeda o zakrčenosti piste »tri nula« i o privremenoj potrebi da avioni uzlijeću s piste »dva pet« uz neizbježne posljedice za Meadowood.

– Sve je to u redu – reče jedan od ostalih muškaraca. Bio je to ćelav muškarac jakih čeljusti, kojeg je Mel već bio susreo u ranijim raspravljanjima o buci s aerodroma. – Mi znamo za oluju, gospodine Bakersfelde. Ali da vi stanujete točno dolje, obaviještenost o tome *zašto* avioni prelijeću ne bi vam pomogla da se bolje osjećate, bila oluja ili ne. Uzgred budi rečeno, zovem se Floyd Zanetta. Ja sam vodio sastanak...

Elliott Freemantle ga glatko prekine. – Ako mi dopustite, postoji još jedna stvar prije nego što nastavimo. – Odvjetnik, očito, nije imao uopće namjeru da se makar i za trenutak odrekne vlasti nad delegacijom. On se obrati Melu bacivši postrance pogled na izvjestitelje. – Ono što puni kuće i uši Meadowooda nije

samo buka, iako je ona prilično gadna – rastrojava živce, razara zdravlje, lišava djecu potrebnog sna. Ali postoji jedno fizičko presezanje...

Ovog puta Mel upade njemu u riječ. – Predlažete li vi ozbiljno, kao jednu od mogućnosti u vezi s onim što se noćas dogodilo da aerodrom treba zatvoriti?

– Ne samo da predlažem da to učinite nego vas mi možemo na to natjerati. Maloprije sam spomenuo fizičko presezanje. To ću ja i pred sudom dokazati, u interesu svojih klijenata. I mi ćemo pobijediti!

Ostali članovi delegacije, zajedno s Floydom Zanettom, potvrde odobravajući.

Napravivši malu stanku da bi njegove posljednje riječi ostavile što jači dojam, Elliott Freemantle razmisli. Po svoj prilici je došao do same granice. Razočaralo ga je što upravitelj aerodroma nije eksplodirao, na što ga je Freemantle bio usrdno podbadao. Istu je tehniku bio i prije upotrebljavao, i to često s uspjehom. To je bila dobra tehnika jer ljudi koji bi izgubili vlast nad sobom neizbježno bi u novinskim izvještajima ispadali gori, a do toga je Freemantleu bilo najviše stalo. Ali Bakersfeld, iako očito razljućen, bio je suviše vješt da upadne u tu zamku. Pa ništa za to, pomisli Elliott Freemantle. On je ipak uspio. I on je vidio izvjestitelje kako marljivo hvataju njegove riječi – riječi koje će se (kad se ukloni podrugljiv i razmetljiv ton) dobro čitati u štampi. Čak i bolje, vjerovao je, nego njegov prijašnji govor na sastanku u Meadowoodu.

Naravno, uviđao je Freemantle, cijeli je taj postupak samo vježba u semantici. Ništa iz toga neće proizaći. Čak i kad bi se taj upravitelj aerodroma, Bakersfeld, dao sklonuti da prihvati njihovo stanovište – što nije ni najmanje vjerojatno – on bi malo ili ništa mogao u toj stvari uraditi. Aerodrom je životna činjenica i ništa neće promijeniti stvarnost njena postojanja ondje gdje jest i kako jest. Vrijednost toga što je on noćas uopće tu leži djelomično u svraćanju pažnje javnosti na sebe, ali je bitno (sa stanovišta odvjetnika Freemantlea) da uvjeri rulju iz Meadowooda da ima nepokolebljivog zagovornika, da bi tako oni zakonski oblici plaćanja (kao i čekovi) neprestano tekli u kancelariju Frecmantlea i Syea.

Šteta je, pomisli Freemantle, što ga onaj ostatak rulje iz Meadowooda, koji čeka dolje, u prizemlju, nije čuo ovdje gore kako u njihovu interesu podvaljuje Bakersfeldu. Ali oni će o tome čitati u sutrašnjim novinama. Uz to, Freemantle nipošto nije bio uvjeren da će to što se sad ovdje događalo biti posljednja meadowoodska stavka na listi programa noćašnjeg sastanka na aerodromu. On je već momcima s televizije, koji čekaju dolje, jer svojom opremom nisu mogli ovamo, obećao dati izjavu kad prođe ovaj sastanak. Nadao se da su već sad kako je bio predložio – televizijske kamere smještene u središnjoj dvorani i, unatoč tome što je crni policijski poručnik zabranio bilo kakve demonstracije, Freemantleu se činilo da bi se televizijsko snimanje, lukavo vođeno, moglo pretvoriti u tako nešto.

Izjava koju je Elliott Freemantle maloprije dao ticala se zakonskog postupka – postupka koji će, kako je ranije te večeri uvjeravao stanovnike Meadowooda, biti njegov glavni princip u zaštiti njihovih interesa. – Moj je

posao zakon – rekao im je. – Zakon i ništa drugo. – To, naravno, nije bila istina, ali principi Elliota Freemantlea mogli su ići u cik-caku kad je to svrsishodnost zahtijevala.

– Kakav ćete vi zakonski postupak poduzeti – istaknu Mel Bakersfeld – sasvim je prirodno vaša stvar. Ja ću vas svejedno upozoriti da sudovi potvrđuju pravo aerodroma da rade, usprkos naseljima koja s njima graniče, kao stvar javne koristi i potrebe.

Freemantleove se obrve podigoše. – Nisam znao da ste i vi odvjetnik.

– Ja nisam odvjetnik. I potpuno sam siguran da ste toga svjesni.

– Pa, zamalo sam se počeo pitati. – Elliott Freemantle se nakesi. – Jer, vdite, ja jesam i imam neko iskustvo u tim stvarima. Štoviše, uvjeravam vas da postoje zakonski precedensi u korist mojih klijenata. – Kao i prije, na sastanku, on odvergla impresivnu listu parnica – *Sjedinjene Države protiv Causbyja*, *Griggs protiv općine Allegheny*, *Thornburg protiv luke Portlanda*, *Martin protiv luke Seattlea*.

Mel se zabavljao, iako to nije pokazivao. Te parnice su mu bile poznate. Znao je i za druge koje su se završile temeljito drukčijim presudama, a Elliott Freemantle, ili ih nije znao, ili ili je lukavo prešutio. Mel je sumnjao da će biti ovo posljednje, ali nije imao namjeru da ulazi u raspravu o zakonima. Mjesto za to, ako i kad se dogodi, bilo je na sudu.

Mel ipak nije vidio nikakva razloga zašto bi odvjetnik – kojeg je sada još više mrzio – trebao sve raditi po svojoj glavi. Govoreći općenito delegaciji, Mel objasni svoje razloge za izbjegavanje rješavanja tog pitanja pred sudom, ali doda: – Budući da smo svi ovdje, ima nekih stvari koje bih vam želio reći općenito u vezi s aerodromima i bukom.

Primijeti kako Cindy zijeva.

Freemantle odmah odgovori. – Sumnjam da će to biti potrebno. Slijedeći korak, što se nas tiče...

– Oh! – Prvi put Mel raskrsti s blagošću i oštro odvrati. – Treba li da shvatim da, pošto sam vas strpljivo saslušao, vi i vaša grupa niste spremni da uzvratite istom uljudnošću?

Delegat Zanetta koji je prije govorio, pogleda ostale. – Ja zaista mislim da moramo...

Mel reče oštro: – Neka odgovori gospodin Freemantle!

– Nema zaista nikakve potrebe – odvjetnik se udvorno nasmiješi – da bilo tko podiže glas ili da bude neuljudan.

– U tom slučaju, zašto radite i jedno i drugo otkako ste došli ovamo?

– Ne znam...

– Ali *ja* znam.

– Ne gubite li, gospodine Bakersfelde, vlast nad sobom?

– Ne, – Mel se nasmiješi. – Žao mi je što ću vas razočarati, ali ne gubim. – Bio je svjestan da je uhvatio prednost ulovivši odvjetnika na iznenađenje. Nastavi: – Vi ste mnogo toga rekli, gospodine Freemantle, i to većim dijelom ne

baš uljudno. Ali ima nekoliko stvari koje bih i ja volio da se zapišu. Uz to, siguran sam da će štampa biti zainteresirana za obje strane, čak i ako nitko drugi to ne bude.

– Oh, mi smo sasvim dovoljno zainteresirani. Samo što smo već čuli sve te tričave isprike. – Kao i obično, Elliott Freemantle se brzo oporavljao. Ali, priznao je sam sebi da ga je Bakersfeldov raniji blagi način uspavao tako da ga je oštri protuudarac neočekivano zatekao. On shvati da je upravitelj aerodroma lukaviji nego što izgleda.

– Nisam rekao ništa o isprikama – istaknu Mel. – Predložio sam da ponovo općenito promotrimo situaciju u vezi s bukom na aerodromu.

Freemantle slegne ramenima. Najmanje što je želio bilo je da se otvori neki novi pristup koji bi mogao biti vrijedan da se zabilježi u novinama i da se na taj način odvrati pažnja od njega. Ipak, u ovom trenutku nije znao kako bi to mogao spriječiti.

– Dame i gospodo – počne Mel – čim ste noćas ovamo došli, bilo je spomenuto nešto o otvorenom i iskrenom govorenju obih strana. Gospodin Freemantle je iskoristio svoj red. Sad ću ja biti isto tako iskren.

Mel osjeti da je privukao pažnju dviju žena i četvorice muškaraca iz delegacije, a isto tako i novinara. Čak i Cindy ga je potajno promatrala. On nastavi mirno.

– Svi vi poznajete, ili biste trebali poznavati, mjere koje poduzimamo na Lincolnovu međunarodnom aerodromu da bismo, u pogledu buke aviona, onima koji žive u blizini aerodroma učinili život lakšim i podnošljivijim. Neke su od tih mjera već ranije bile spomenute, a ima i drugih, kao što je korištenje udaljenih predjela aerodroma za isprobavanje motora, pa čak i ondje samo u određene sate.

Elliot Freemantle, već uznemiren, upade: – Ali vi ste priznali da se te takozvane mjere izjalovljuju.

Mel oštro odvrati: – Ja ništa takvo nisam priznao. Veći dio vremena one *zaista* funkcioniraju, kao i bilo koji kompromis. Priznao sam da noćas ne funkcioniraju zbog izuzetnih okolnosti i, iskreno rečeno, da sam pilot i da uzlijećem po vremenu kao što je ovo, i ja bih oklijevao da odmah nakon uzlijetanja smanjim snagu i počnem se uspinjati. Osim toga, ovakve se okolnosti moraju javljati s vremena na vrijeme.

– Veći dio vremena!

– Ne, gospodine! I dopustite mi, molim vas, da završim! – Mel nastavi bez prekida: – Činjenica je da su aerodromi, ovdje i svuda, u smanjenu buke doprli do samih granica svojih mogućnosti. Možda vam se neće sviđati da to čujete, i rijetki su u ovom poslu koji to priznaju, ali istina je: mnogo se više od ovoga ne može učiniti. Jednostavno, ne možete nikamo odvesti na prstima grdosiju od sto trideset i pet tona sa strahovito snažnim motorima. Pa kad dovede te jedan veliki mlazni avion – ili ga izvedete – neizbježno se nad nekolicinom ljudi koji se nalaze u blizini prolama pakao. – To izazva nekoliko brzih osmijeha, iako ne u Elliotta Freemantlea koji se namrgodio. Mel doda: – I tako, ako su nam

aerodromi potrebni, a očito da jesu, netko, bilo gdje, mora trpjeti nešto buke ili se udaljiti.

Sad je na Melu bio red da vidi kako se olovke izvjestitelja utrkuju s njegovim riječima.

– Istina je – nastavi Mel – da proizvođači aviona rade na izumima za smanjenje buke, ali – da budem opet pošten prema vama – malo ih ljudi u avionskoj industriji uzima ozbiljno, i oni sigurno ne predstavljaju neki veći trud, kakav se, naprimjer, ulaže u razvijanje novog tipa aviona. Njihova namjena bit će u najmanju ruku palijativna. Ako mi ne vjerujete, dopustite mi da vas podsjetim da, unatoč tome što se kamioni upotrebljavaju mnogo više godina od aviona, nitko još nije izumio zbilja djelotvorni prigušivač buke za kamione. Druga stvar koju treba imati na umu jest da će u isto vrijeme dok se kod jednog tipa mlaznog motora uspije malo prigušiti buka, ako se uopće uspije, ući u upotrebu novi, snažniji motori koji će, čak i s prigušivačima, biti bučniji nego onaj prvi motor s kojim smo počeli. Kao što rekoh – doda Mel – potpuno sam iskren.

Jedna od žena u delegaciji sumorno promrmlja: – I jeste.

– To me vodi – reče Mel – do pitanja budućnosti. Dolaze nove vrste aviona, još jedna obitelj mlažnjaka poslije Boeinga 747, uračunavši nemani kao što je Lockheed 500, koji će uskoro ući u upotrebu. Onda, uskoro nakon toga, nadzvučni transporteri – Concordi i oni što ih slijede. Lockheed 500 i njegova vrsta bit će podzvučni – to jest, letjet će brzinom manjom od zvuka i stvarat će ovakvu buku kakvu imamo sada, samo veću. Nadzvučnjaci će također stvarati snažnu buku motorima, a k tome *treba* pridodati zvučni prasak kad probije zvučni zid, što će zadavati više problema nego sva buka koju smo dosad imali.

– Možda ste, poput mene, čuli ili čitali optimističke izvještaje da će se zvučni praskovi događati visoko, daleko od gradova i aerodroma, i da će posljedice na tlu biti neznatne. Ne vjerujte u to! Usprkos tome, svi smo mi u nevolji – ljudi u kućama poput vas, ljudi kao ja koji rade na aerodromima, zrakoplovne kompanije koje će morati investirati milijardu dolara u opremu što je moraju neprestano upotrebljavati ili će bankrotirati. Vjerujte mi, dolazi vrijeme kad ćemo čeznuti za ovom jednostavnom bukom o kojoj noćas razgovaramo.

– Pa što preporučujete mojim klijentima? – upita Elliott Freemantle sarkastično. – Da iz ovih stopa radije požure u ludnicu nego da čekaju da ih vi i vaše nemani tamo otpremite?

– Ne – reče Mel odlučno. – Ja im to ne preporučujem. Samo iskreno kažem, onako kako ste me i pitali, da nemam nikakvih jednostavnih odgovora, niti ću vam davati obećanja koja aerodrom ne može održati. Isto tako kažem da će, po mom mišljenju, buka aerodroma postati veća a ne manja. Ipak, želio bih da vas sve podsjetim na to da ovaj problem nije nov. On je postojao otkad su se pojavile željeznice i otkad su im se pridružili kamioni, autobusi i automobili. Isti je problem bio kad su kroz nastanjena područja bile sagrađene autostrade i kad su se izgradili aerodromi i počeli se razvijati. Sve te stvari služe javnom dobru –

ili bar tako vjerujemo – pa ipak, sve one stvaraju buku, usprkos svim mogućim naporima. Stvar je u tome: kamioni, vlakovi, autostrade, avioni i sve ostalo jesu ovdje. Oni su dio našeg načina života i, dok god ga ne promijenimo, njihova će buka biti nešto s čime moramo živjeti.

– Drugim riječima, moji klijenti do prirodnog kraja svog života moraju napustiti svaku pomisao na mir, nesmetani san i tišinu.

– Ne – reče Mel. – Ja mislim da će se oni, na kraju, morati odseliti. Naravno, ne govorim službeno, ali sam uvjeren da će ovaj i drugi aerodromi na kraju biti dužni kupiti za milijarde dolara nastanjena područja koja ih okružuju. Dobar dio tih područja postat će industrijske oblasti kojima buka neće smetati. A onima koji su morali napustiti kuće što su ih posjedovali dat će se, naravno, razumna odšteta.

Elliott Freemantle ustade i dade znak i ostalima u delegaciji da to učine.

– Ova posljednja napomena – dade on Melu na znanje – jedina je razborita stvar koju sam večeras čuo. Ipak, s davanjem te odštete počet će se možda ranije nego što vi mislite, a bit će i veća. – Freemantle kimne osorno. – Čut ćete još o nama. Vidjet ćemo se na sudu.

On izađe a ostali za njim.

Kroz vrata predsoblja Mel začu jednu delegatkinju kako je uskliknula: – Bili ste veličanstveni, gospodine Freemantle! Svima ću to reći.

– Pa, hvala vam. Hvala vam lijepa... Glasovi se izgubiše.

Mel priđe vratima da ih zatvori.

– Žalim zbog ovoga – reče on Cindy. Sad, kad su njih dvoje opet ostali sami, nije bio siguran što još i da li još nešto imaju jedno drugom reći.

Cindy reče ledeno. – To i odgovara toku stvari. Ti si se trebao oženiti aerodromom.

S vrata Mel opazi da se jedan od izvjestitelja vratio u predsoblje. To je bio Tomlinson iz *Tribunea*.

– Gospodine Bakersfelde, mogu li na trenutak s vama razgovarati?

Mel umorno reče: – O čemu se radi?

– Dobio sam dojam da vam gospodin Freemantle nije baš prirastao srcu.

– Je li to za novine?

– Nije, gospodine.

– Onda je vaš dojam točan.

– Pomislio sam da će vas to zanimati – reče izvjestitelj. – Ovo je jedna od ovjerenih uplatnica koje je Elliott Freemantle razdijelio na sastanku naselja Meadowood.

Kad je Mel pročitao uplatnicu, upita: – Gdje ste to dobili?

Izvjestitelj objasni.

– Koliko je ljudi bilo na sastanku?

– Brojio sam. Oko šest stotina.

– A koliko je ovih uplatnica potpisano?

– Ne mogu to pouzdano znati, gospodine Bakersfelde! Po mome, oko sto i pedeset ih je bilo potpisano i vraćeno. A zatim je još bilo drugih ljudi koji su rekli da će poslati poštom.

Mel pomisli sumorno da sad razumije glumačku vještinu Elliotta Freemantlea. A isto tako zašto i na koga je odvjetnik pokušavao učiniti dojam.

– Čini mi se da računate isto ono što sam i ja računao – reče izvjestitelj Tomlinson.

Mel potvrdi. – To čini lijepu svoticu.

– Naravno. Ne bih imao ništa protiv toga da mi kapne nešto od toga.

– Možda se obojica bavimo krivim poslom. Jeste li pisali i o sastanku u Meadowoodu?

– Jesam.

– Je li itko ondje istaknuo da čitav odvjetnikov honorar po svoj prilici iznosi bar petnaest tisuća dolara?

Tomlinson strese glavom. – Ili nitko nije na to mislio, ili ih nije bila briga. Osim toga, Freemantle je jaka ličnost. Hipnotički djeluje, mislim da bi se to tako moglo nazvati. On ih je očarao, kao Billy Graham.

Mel mu pruži natrag tiskanu uplatnicu. – Hoćete li to unijeti u vaš izvještaj?

– Stavit ću, ali se neću začuditi ako uredništvo to izbaci. Oni su uvijek oprezni kad je u pitanju nešto u vezi s odvjetničkom profesijom. Osim toga, valjda nema u suštini ništa zaista loše u tome.

– Ne – reče Mel – to se možda protivi etici i pretpostavljam da odvjetnički stalež to ne voli. Ali nije nezakonito. Stanovnici Meadowooda trebalo je, naravno, da se slože i da plate odvjetnika kao grupa. Ali, ako su ljudi lakovjerni i žele obogatiti odvjetnike, mislim da je to njihova stvar.

Tomlinson se nasmija. – Smijem li nešto od ovoga zapisati?

– Posljednje što ste mi rekli bilo je da vaše novine to neće tiskati. Osim toga, ovo nije za novine. Sjećate li se?

– U redu.

Kad bi to do nečeg dovelo, pomisli Mel, on bi to rastrubio i riskirao da bude objavljeno. Ali znao je da to ne bi dovelo ni do čega. Isto tako je znao da diljem cijele zemlje love odvjetnici kao što je Elliott Freemantle, marljivo regrutiraju grupe ljudi da bi zatim salijetali aerodrome, zrakoplovne kompanije, a u nekim slučajevima i pilote.

Nije to salijetanje bilo ono što je Mel zamjerao. Ono je, kao i zakonska zaštita, bilo svačije pravo. Zamjerao je samo to što su u većini slučajeva ti kućevlasnici-klijenti bili zavedeni, podržavani lažnim nadama, prevareni navođenjem takvih impresivnih ali jednostrano izabranih zakonskih precedensa kakve je bio upotrijebio noćas Elliott Freemantle. Kao posljedica toga, nastala je poplava skupih i dugotrajnih sudskih procesa, od kojih je većina već unaprijed bila osuđena na neuspjeh i od kojih su imali korist samo odvjetnici što su u njima bili upleteni.

Mel požali što nije prije znao to što mu je Tomlinson upravo rekao. U tom bi slučaju bio time nakljukao svoje primjedbe delegaciji i upozorio ih na Elliotta Freemantlea, pokazao u što su se stanovnici Meadowooda uvalili. Sad je za to bilo kasno.

– Gospodine Bakersfelde – reče izvjestitelj *Tribunea* – ima još nekih stvari o kojima bih vas rado pitao, općenito o aerodromu. Ako biste mi mogli ustupiti dvije-tri minute...

– U bilo koje drugo vrijeme vrlo rado. – Mel bespomoćno podigne ruke. – Trenutačno me čeka sto stvari odjednom.

Izvjestitelj kimne. – Shvaćam. U svakom slučaju, opet ću se malo kasnije navratiti. Čujem kako dolje Freemantleova družina nešto kuha. Pa, ako bude kasnije prilike...

– Učinit ću sve što budem mogao – reče Mel, iako nije nipošto imao namjere da se noćas još jednom dade vidjeti. Cijenio je Tomlinsonovu želju da kopa duboko ispod površine u svakom izvještaju koji je pisao. Unatoč tome, Mel je za jednu večer vidio dosta delegacija *i* izvjestitelja.

A što se tiče onoga što su Freemantle i ljudi iz Meadowooda »dolje kuhali«, štogod to bilo, Mel odluči da brigu oko toga prepusti poručniku Ordwayu i njegovim policajcima.

5.

Potraga za Inez

KAD SE MEL OKRENUO, ZATVORIVŠI VRATA SVOJE SOBE POŠTO JE BIO IZAŠAO izvjestitelj *Tribunea*, Cindy je stajala navlačeći rukavice. Ona kiselo pripomenu: – Sto stvari odjednom, mislim da si rekao. Pa, kakve god bile ostalih devedeset i devet, sigurna sam da će sve imati prednost preda mnom.

– To je govorna figura – prosvjedova Mel – kao što i sama savršeno dobro znaš. Već sam ti rekao da mi je žao. Nisam znao da će se ovo dogoditi – barem ne sve odjednom.

– Ali ti to voliš, zar ne? Sve to. Mnogo više nego mene, kuću, pristojan društveni život.

– Ah! – reče Mel. – Pitao sam se kad ćeš doći do toga. – On se zaustavi. – Oh, dođavola! Zašto se opet svađamo? Riješili smo sve, zar ne? Nema nikakve potrebe da se ikad više svađamo.

– Ne – reče Cindy. Iznenada je klonula. – Ne, mislim da nema.

Nastade neka neizvjesna šutnja. Mel je prvi naruši. – Čuj, rastava je za nas oboje prilično velika stvar. A i za Robertu i Libby isto tako. Ako se imalo kolebaš...

– Zar nismo o tome već promislili?

– Da, ali ako želiš, promislit ćemo o tome još sto puta.

– Ja to ne želim. – Cindy odlučno strese glavom. – Nimalo se ne kolebam. A ni ti, zaista ne. Zar ne?

– Ne – reče Mel. – Bojim se da ne.

Cindy poče nešto govoriti, zatim ušutje. Htjela je Melu reći o Lionelu Urquhartu, ali odluči da ne govori. Bilo je mnogo prilika za Mela da otkrije to kasnije i sam. A što se tiče Dereka Edena o kojemu je Cindy mislila najveći dio vremena dok je delegacija Meadowooda bila u uredu, nije imala namjeru da njegovo postojanje otkrije *bilo* Melu, *bilo* Lionelu.

Netko je pokucao – lagano ali jasno – o vrata čekaonice.

– Oh, Bože – progunđa Cindy. – Zar ne postoji baš *nikakvo* skrovito mjesto?

Mel razdraženo vikne: – Tko je?

Vrata se otvore. – Samo ja – reče Tanya Livingston. – Mel, trebam neki savjet... – Kad vidje Cindy, naglo ušutje. – Oprostite. Mislila sam da ste sami.

– Bit će – reče Cindy. – I to odmah.

– Molim vas, nemojte! – Tanya pocrvenje. – Ja se mogu vratiti, gospođo Bakersfeld. Nisam znala da vam smetam.

Cindy letimično pogleda Tanyu koja je još bila u uniformi Trans Amerike.

– Vjerojatno je upravo prilika da nas netko smeta – reče Cindy. – Na kraju krajeva, prošlo je dobre tri minute otkako su zadnji ljudi otišli, a to je duže nego što smo obično zajedno. – Ona se okrene Melu. – Zar ne?

On strese glavom ništa ne odgovarajući.

– Da zbilja. – Cindy se ponovo obrati Tanyi – Zanima me jedno. Kako ste tako sigurno znali tko sam ja.

Za trenutak Tanya je bila izgubila svoju uobičajenu ravnotežu. Ponovo je zadobivši, ona se ovlaš nasmiješi. – Mislim da sam nagađala.

Cindyne se obrve podignuše. – Očekuje li se da ja učinim to isto? – Ona pogleda Mela.

– Ne – reče on, pa ih predstavi.

Mel je osjećao kako Cindy procjenjuje Tanyu Livingston. Nije ni najmanje sumnjao da njegova žena već stvara izvjestan zaključak o Tanyi i njemu. Mel je već odavno bio znao da Cindy ima neugodno točan instinkt u pogledu muško-ženskih odnosa. Osim toga, bio je siguran da ga je u izvjesnoj mjeri odao način na koji je predstavio Tanyu. Muževi i žene suviše dobro međusobno poznaju nijanse svog govora da se to ne bi dogodilo. Ne bi se čak začudio da Cindy pogodi da on i Tanya imaju noćas sastanak, iako, pomisli on, to odvlači maštu suviše daleko.

No, štogod Cindy znala ili slutila, to, po njegovu mišljenju, zaista nije važno. Ona je, na kraju krajeva, ona koja traži rastavu, pa zašto bi zamjerala da se u Melovu životu pojavi netko drugi, ma koliko mnogo ili malo Tanya značila, o čemu ni on sam nije posve siguran? Međutim, podsjeti se Mel, to je logičan način mišljenja. Žene – uračunavši Cindy a možda i Tanyu – malokad su logične. Posljednja misao pokazala se točna.

– Kako je to tebi zgodno – obrati mu se s lažnom slatkoćom Cindy – što ti sa svojim problemima ne dolaze samo dosadne stare delegacije. – Ona je budno promatrala Tanyu. – Rekli ste da imate neki problem?

Tanya uzvrati jednakim kritičkim pogledom. – Rekla sam da trebam jedan savjet.

– Oh, zaista! Kakav to savjet? Poslovni, osobni?... Ili ste ga možda zaboravili?

– Cindy – reče Mel oštro – dosta je toga! Nemaš nikakva prava...

– Nikakva prava na što? I zašto je toga dosta? – Glas njegove žene bio je podrugljiv. Imao je dojam da se ona na izopačen način zabavlja. – Zar mi ne govoriš uvijek da se ne zanimam dovoljno za tvoje probleme? Sada sva gorim od znatiželje da čujem problem tvoje prijateljice... to jest, ako uopće postoji.

Tanya odrješito reče: – Radi se o avionu dva. – Ona doda: – To je avion Trans Amerike koji leti u Rim, gospođo Bakersfeld. Uzletio je prije pola sata.

Mel upita: – Što je s avionom dva?

– Da kažem istinu – Tanya je oklijevala – nisam stvarno sigurna.

– Nastavite – reče Cindy. – Smislite nešto!

Mel se okosi: – Ma zaveži! – On se obrati Tanyi: – Što je bilo?

Tanya pogleda Cindy, pa mu ispriča svoj razgovor sa carinskim nadzornikom Standishom. Ona opisa čovjeka sa sumnjivim kovčežićem, na kojeg je Standish posumnjao da je krijumčar.

– On se ukrcao u avion dva?

– Jest.

– Onda, čak ako taj čovjek i jest krijumčar – naglasi Mel – krijumčario bi u Italiju. Carinici Sjedinjenih Država ne taru sebi time glavu. Oni puštaju da se druge zemlje brinu same za sebe.

– Znam. Tako je to shvatio i naš upravitelj područnog transporta.

Tanya mu opisa razgovor između sebe i upravitelja područnog transporta, koji se završio njegovom razdražljivom ali čvrstom uputom: »Zaboravite na to!«

Mel je bio nekako zbunjen. – Onda ne razumijem zašto...

– Rekla sam vam da nisam sigurna, i možda je sve to luckasto. Ali sam stalno o tome mislila tako da sam počela provjeravati.

– Provjeravati što?

Oboje su bili zaboravili na Cindy.

– Nadzornik Standish – reče Tanya – kazao mi je da se taj čovjek – taj s kovčežićem ukrcao u avion gotovo posljednji. Mora da je tako bilo jer sam ja bila na ulazu, a nisam vidjela jednu staricu... – Ona se ispravi: – To nije važno. U svakom slučaju, prije nekoliko minuta uhvatila sam ulaznog službenika od aviona dva, pa smo zajedno prošli listu putnika i karte. On se nije mogao sjetiti čovjeka s kovčežićem, ali smo se ograničili na pet imena.

– I onda?

– Iz nekog predosjećaj a nazvala sam naše blagajnike da vidim da li se netko sjeća nečeg u vezi s bilo kojim od tih pet ljudi. Na blagajnama aerodroma nitko se nije sjećao. Ali u gradu jedan se činovnik sjetio čovjeka – toga s kovčežićem. Pa tako znam njegovo ime. Opis se slaže... sve.

– Još uvijek ne shvaćam što je u tome tako neobično. On je negdje morao kupiti kartu. Pa ju je kupio u gradu.

– Razlog zašto ga se činovnik sjetio – reče Tanya – jest to što nije imao nikakve prtljage, osim tog malog kovčežića. Uz to, rekao je činovnik, bio je krajnje nervozan.

– Mnogi su ljudi nervozni... – Iznenada se Mel zaustavi i namršti. – Nikakve prtljage! Za let u Rim!

– Baš tako. Osim tog malog kovčega koji je čovjek nosio, a opazio ga je nadzornik Standish. Činovnik u gradu nazvao ga je kovčežićem za spise.

– Ali nitko ne ide na takav put bez prtljage! To nema smisla.

– To sam i ja pomislila. – Tanya se opet pokoleba. – To nema smisla osima ako...

– Osim ako što?

– Osim ako slučajno ne znate da avion kojim letite neće nikad stići onamo kamo se zaputio. Da to znate, isto biste tako znali da vam ne treba nikakva prtljaga.

– Tanya – reče Mel blago – što time želite reći?

Ona nelagodno odgovori: – Nisam sigurna, zato sam i došla k vama. Kad razmislim, to mi se čini luckasto i melodramatično, pa ipak...

– Nastavite!

– Pa, pretpostavimo da čovjek o kojem govorimo uopće ništa ne krijumčari – ili bar ne onako kao svi to podrazumijevamo. Pretpostavimo da razlog što nema nikakve prtljage, što je nervozan, što drži kovčežić onako kako je to nadzornik Standish opazio... pretpostavimo da umjesto nekakve krijumčarene robe unutra... on nosi pakleni stroj.

Gledali su se čvrsto u oči. Mel je razmišljao procjenjujući mogućnosti. Njemu se ideja koju je Tanya upravo iznijela također činila smiješnom i nevažnom. Ipak... u prošlosti, od vremena do vremena, takve su se stvari događale. Bilo je samo pitanje kako možeš zaključiti da se to opet dogodilo? Što je dulje o tome mislio, to je više dolazio do zaključka da bi čitava ta pričica o čovjeku s kovčežićem mogla biti posve nevina. Zapravo, vjerojatno i jest. Ako bi se to, nakon meteža koji bi nastao, pokazalo istinitim, tkogod bi započeo taj metež napravio bi budalu od sebe. Bilo je ljudski ne željeti da do toga dođe. Ipak, što znači praviti od sebe budalu ako je u pitanju sigurnost aviona i putnika? Očito ništa. S druge strane, za temeljite akcije koje bi za sobom povlačio strah od paklenog stroja morao bi postojati jači razlog nego što je samo mogućnost, s dodatkom slutnje. Postoji li, pitao se Mel, neki dokučiv način da se nađe pouzdaniji trag, pa čak i potvrda?

Ovako naprečac nije se mogao sjetiti ničega.

Ali ima nešto što se može provjeriti. To je udarac naslijepo, ali za to je potreban samo poziv telefonom. Pomisli kako ga je na to podsjetilo to što je noćas vidio Vernona Demeresta, kao i sjećanje na sukob pred Upravnim odborom aerodroma.

Po drugi put te večeri Mel pogleda u svoj džepni popis važnih telefonskih brojeva. Zatim, upotrijebivši interni aerodromski telefon na svom stolu, okrene broj prodavaonice polica za osiguranje u središnjoj dvorani. Djevojka, činovnica koja je odgovorila, bila je dugogodišnja namještenica koju je Mel dobro poznavao.

– Marj – reče on pošto se predstavio – jeste li noćas ispunili mnogo polica za avion Trans Amerike dva?

– Nešto više nego obično, gospodine Bakersfelde. Ali to je, konačno, slučaj sa svim avionima. To uvijek donese ovakvo vrijeme. Za avion dva imala sam ih desetak, a znam da ih je Bunnie – djevojka koja radi sa mnom – ispunila isto toliko.

– Ono što bih od vas želio – reče joj Mel – jest da mi pročitate sva imena i iznose na policama. – Kad osjeti da djevojka oklijeva: – Ako moram, nazvat ću upravitelja vašeg područja i dobiti ovlaštenje. Ali vi znate da će mi on to dati, a ja vas uvjeravam da je to važno. Na taj način uštedjet ćete mi vrijeme.

– U redu, gospodine Bakersfelde, ako vi tako kažete. Ali trebat će mi nekoliko časaka da prikupim police.

– Počekat ću.

Mel je čuo kako se slušalica spustila i kako se djevojka ispričava nekome za tezgom prodavaonice osiguranja zbog prekida. Nastade šuškanje papira, a zatim se začu glas druge djevojke kako pita: – Nešto nije u redu?

Pokrivši usta telefonske slušalice, Mel upita Tanyu: – Kako se zove taj čovjek s kovčežićem?

Ona pogleda u neku ceduljicu. – Guerrero, ili možda Buerrero. Mi smo to pisali na oba načina. – Opazi kako se Mel lecnu. – Inicijali D. O.

Melova ruka još je držala slušalicu poklopljenom. Misli su mu se usredotočivale. Žena koja je prije pola sata bila u njegovu uredu zvala se Guerrero. On se sjeti da je tako rekao poručnik Ordway. To je bila ona žena koju je aerodromska policija našla kako luta po glavnoj zgradi. Prema riječima Neda Ordwaya, žena je bila ojađena i plakala je. Policija nije iz nje mogla izvući ništa suvislo. Mel je imao namjeru s njom razgovarati, ali nije u tome uspio. Ženu je vidio kako napušta predsoblje kad je ulazila delegacija Meadowooda. Naravno, možda nije bilo nikakve veze...

Kroz telefon Mel je još čuo glasove u prodavaonici polica za osiguranje, te buku središnje dvorane u glavnoj zgradi.

– Tanya – reče on mirno – prije otprilike dvadeset minuta bila je neka žena u predsoblju, srednjih godina, otrcano odjevena. Bila je mokra i neuredna. Mislim da je otišla kad su neki drugi ljudi ušli, ali mogla bi još uvijek biti tu negdje. Ako je bilo gdje vani, dovedite je ovamo! U svakom slučaju, ako je nađete, ne puštajte je da ode. – Tanya je bila zbunjena. On doda: – Njeno je ime gospođa Guerrero.

Kad je Tanya izašla iz ureda, činovnica iz prodavaonice osiguranja vratila se na liniju. – Imam sve one police, gospodine Bakersfelde. Jeste li spremni da vam pročitam imena?

– Da, Marj. Hajde te!

On je pažljivo slušao. Negdje blizu kraja jedno ime pobudi u njemu iznenadni osjećaj napetosti. Prvi put je njegov glas bio napregnut. – Recite mi nešto o toj polici. Jeste li je vi pisali?

– Ne. To je jedna od Bunninih. Dat ću vam nju da s njom govorite.

On posluša što mu je ta druga djevojka imala reći, i postavi dva-tri pitanja. Njihov je razgovor bio kratak. On prekine vezu. Kad se Tanya vratila, okretao je još jedan broj.

Iako su joj oči postavljale pitanja na koja se on zasad nije obazirao, ona ga odmah izvijesti. – Nema nikoga na polukatu. Dolje još uvijek ima milijun ljudi, ali tu nikad ne biste nikoga pronašli. Da je pozovemo preko razglasa?

– Pokušajmo, iako nema mnogo nade. – Na osnovi onoga što je čuo, pomisli Mel, malo je šta dopiralo do svijesti Guerrerove žene pa nije vjerojatno da će to sada učiniti poziv preko razglasa. Uz to, ona je već možda napustila aerodrom i bila na pola puta do grada. On predbaci sebi što nije pokušao s njom razgovarati, kako je bio namjeravao, ali je bilo tu i drugih stvari: delegacija iz Meadowooda, zabrinutost za njegova brata Keitha – Mel se sjeti da je pomišljao da se vrati u kontrolni toranj... e, to će sad morati čekati... zatim je tu Cindy. S trzajem punim osjećaja krivnje, jer to nije bio zapazio, on shvati da je Cindy otišla.

Posegne za mikrofonom razglasa na svom stolu i gurne ga prema Tanyi.

S broja centrale aerodromske policije koji je bio okrenuo, netko se odazva. Mel odrješito reče: – Trebam poručnika Ordwaya. Je li još u glavnoj zgradi?

– Da, gospodine.

Naredniku policijske stanice bio je Melov glas poznat. – Nađite ga što prije! Ja ću čekati. I, uz put, kako je ime one žene Guerrero koju je jedan od vaših ljudi noćas pobrao? Mislim da znam, ali želim biti siguran.

– Samo trenutak, gospodine! Pogledat ću. – Časak kasnije on reče: – Inez. Inez Guerrero. Već smo pozvali poručnika preko njegove »bip-bip« kutije.

Mel je znao da poručnik Ordway, kao i mnogi drugi na aerodromu, nosi džepni radio-prijemnik koji daje zvučni signal »bip«, ako ga tko hitno traži. Ma gdje se u tom trenutku nalazio, Ordway se nesumnjivo žurio na telefon.

Mel dade Tanyi kratke upute, zatim okrene na »uključeno« prekidač razglasnog mikrofona, koji je isključivao sve ostale u glavnoj zgradi. Kroz otvorena vrata predsoblja i polukata začu kako se obavijest o polasku jednog aviona American Airlinesa naglo prekinu usred rečenice. Samo dva puta u toku osam godina kako se Mel nalazio na dužnosti upravitelja aerodroma, bijahu upotrijebljeni mikrofon i prekidač za isključivanje. Prva prilika – koja se usjekla u Melovo pamćenje – bijaše kad je trebalo objaviti smrt predsjednika Kennedyja. Druga, godinu dana kasnije, kad je jedno izgubljeno, zaplakano dijete zalutalo pravo u Melov ured. Obično je postojao redovni postupak za izgubljenu djecu, ali tog puta Mel je sam upotrijebio mikrofon da pronađe izbezumljene roditelje.

Sad on kimnu glavom Tanyi da započne sa svojom obavijesti, sjećajući se da još ne zna posve sigurno zašto traže tu ženu, Inez Guerrero, pa čak ni da nešto uopće nije kako treba. Instinkt mu je ipak govorio da nije, da se nešto ozbiljno dogodilo ili se događa. A kad imaš takav problem, pametno je i važno skupiti sve djeliće koje možeš, nadajući se da ćeš ih, uz pomoć ostalih ljudi, nekako sastaviti kako bi nešto značili.

– Pozor, pozor – govorila je Tanya svojim jasnim, neizvještačenim glasom, koji se sad mogao čuti u svakom kutu glavne zgrade. – Poziva se gospođa Inez Guerrero, ili Buerrero, da odmah dođe u ured upravitelja aerodroma, u upravi na

polukatu glavne zgrade. Neka zamoli bilo kojeg predstavnika zrakoplovne kompanije ili aerodroma da je tamo uputi. Ponavljam...

Na Melovu je telefonu škljocnulo. Poručnik Ordway je bio na liniji.

– Trebamo tu ženu – reče mu Mel. – Onu koja je bila ovdje, Guerrero. Upravo dajemo obavijest...

– Znam – reče Ordway. – Čujem.

– Trebamo je hitno. Kasnije ću vam sve objasniti. Zasad vam osobno jamčim...

– To je u redu. Kad ste je posljednji put vidjeli?

– U mom predsoblju. Kad je bila s vama.

– U redu. Još nešto?

– Samo to da se možda radi o nečem krupnom. Predlažem vam da sve drugo pustite. Uzmite sve svoje ljude. I bilo da je nađete ili ne nađete, dođite što prije ovamo!

– U redu. – Ponovo škljocnu kad Ordway spusti slušalicu.

Tanya je završila svoju obavijest. Ona gurne dugme mikrofona na »isključeno«. Mel je čuo kako izvana dopire još jedna obavijest: – Pozor, gospodin Lester Mainwaring! Poziva se gospodin Mainwaring i svi članovi njegova društva da se odmah jave na ulazu u glavnu zgradu.

»Lester Mainwaring« bilo je šifrirano ime koje se na aerodromu upotrebljavalo za »policajca«. Obično je takva obavijest značila da najbliži policajac na dužnosti mora poći tamo kamo ga ta vijest upućuje. »Svi članovi njegova društva« odnosilo se na sve policajce u glavnoj zgradi. Većina aerodroma ima slične metode da upozori svoju policiju a da općinstvo za to ne zna.

Ordway nije gubio ni časka. On će nesumnjivo svojim ljudima, kad se jave na glavnom ulazu, dati kratke upute o Inez Guerrero.

– Nazovite svog upravitelja područnog transporta – uputi Mel Tanyu. – Zamolite ga da što brže dođe ovamo. Recite mu da je važno. – Nekako više za sebe doda: – Počet ćemo tako što ćemo sve dovesti ovamo.

Tanya nazva, pa ga izvijesti: – On dolazi.

Glas joj je odavao nervozu. Mel ode do vrata i zatvori ih.

– Još mi niste kazali – reče Tanya – što ste to pronašli.

Mel je oprezno birao riječi.

– Taj čovjek, Guerrero, koji nema druge prtljage osim kovčežića, za kojeg mislite da možda nosi pakleni stroj u avionu, kupio je neposredno prije uzlijetanja policu osiguranja na tri stotine tisuća dolara. Korisnik je Inez Guerrero. Čini se da ju je platio posljednjim sitnišem.

– Bože! – Tanya problijedje i šapne: – Oh, Bože dragi... nije valjda!

6.

Mlažnjak na pisti

BILO JE PRILIKA – PA I NOĆAS – KAD JE JOE PATRONI BIO SRETAN ŠTO RADI U službi za održavanja aviona, a ne u prodaji.

Ta mu se misao javila dok je nadgledao užurbano kopanje ispod i oko zaglibljenog mlažnjaka Aéreo-Mexicana koji je još zakrčivao pistu »tri nula«.

Po Patronijevu mišljenju, ljudstvo prodajnih odjela zrakoplovnih kompanija – u koju je kategoriju on pobacao čitavo osoblje glavnih ureda i njihove šefove – obuhvaćalo je ljude od gume koji su se mogli napuhati i koji su jedan protiv drugog spletkarili kao zavidna djeca. U drugu ruku, Patroni je bio uvjeren da se oni u mehaničarskim odjelima i u službi za održavanje vladaju kao zreli, odrasli ljudi. Ljudi iz Održavanja (Joe je bio sklon da tvrdi), čak i kad rade za zrakoplovne kompanije što se međusobno natječu, rade savjesno i skladno, razmjenjuju obavijesti, iskustva, pa čak i tajne u svrhu općeg dobra.

Jedan primjer te neslužbene razmjene, kako je katkad Joe Patroni povjeravao svojim prijateljima, bilo je dijeljenje obavijesti koje su ljudi iz Održavanja redovito dobivali sa sastanaka što su ih držale zrakoplovne kompanije svaka za sebe.

Patronijevi poslodavci, kao i većina uglednijih zrakoplovnih kompanija, imali su dnevne telefonske dogovore – poznate kao »leteće« – za kojih su sve mjesne centrale, baze i vanjske postaje bile povezane zatvorenom kružnom radio-mrežom diljem cijelog kontinenta. Pod vodstvom potpredsjednika glavnog ureda, leteći su sastanci zapravo bili razmjena kritika i obavijesti u vezi s radom dotične zrakoplovne kompanije u posljednja dvadeset i četiri sata. Pretpostavljeni su s pomoću kompanijina sistema govorili jedan s drugim slobodno i iskreno. Operativni i prodajni odjel imali su, svaki za se, svoje dnevne leteće sastanke. Isto tako i Održavanje – čiji su sastanci, po Patronijevu mišljenju, bili kudikamo važniji od ostalih.

Za sastanaka Službe za održavanje, u kojima je Joe Patroni sudjelovao pet dana svakog tjedna, postaje su izvještavale jedna po jedna. Ondje gdje je prošloga dana – iz tehničkih razloga – došlo do zastoja u službi, od odgovornih se tražilo da za njih polože račun. Nitko nije gnjavio ispričavanjima. Kako je to Patroni izrazio: – Ako si zabrljao, priznaj! – Izvještavalo se čak i o manjim nezgodama ili propustima u opskrbi. Cilj je bio razmijeniti znanje i spriječiti da se to ponovi. Na slijedećem sastanku, u ponedjeljak, Patroni će izvijestiti o noćašnjem iskustvu s Aéreo-Mexicanom 707, i o svom uspjehu ili neuspjehu, kako god ispalo. Ti dnevni razgovori bili su lišeni besmislica, većinom zato što

su ljudi iz Održavanja bili tvrd orah i znali da ne mogu jedan od drugog praviti budalu.

Poslije svakog službenog sastanka počinjali su neslužbeni – obično nepoznati višim upravama. Patroni i ostali izmjenjivali bi telefonske razgovore sa starim znancima u službama za održavanje suparničkih zrakoplovnih kompanija. Izmjenjivali bi mišljenja svaki o svom dnevnom sastanku, prenoseći bilo kakvu obavijest koja se činila vrijedna trošenja vremena. Malo bi koja obavijest bila sustegnuta.

Kad se ticalo hitnijih stvari – osobito onih u vezi sa sigurnošću – vijest bi išla na isti način od kompanije do kompanije, bez čekanja na dnevni sastanak. Ako bi, naprimjer, DC-9, avion Delte, imao za vrijeme leta kvar na lopatici rotora, za nekoliko bi sati to bilo javljeno službama za održavanje Easterna, TWA, Continentala i drugih kompanija koje su upotrebljavale avione DC-9. Ta je obavijest mogla pomoći sprečavanju sličnih kvarova na drugim avionima. Poslije bi slijedile fotografije rastavljenog stroja i tehnički izvještaj. Ako su željeli, poslovođe i mehaničari drugih zrakoplovnih kompanija mogli su proširiti svoje znanje, prekinuti rad da bi pogledali pokvareni dio i bilo koje oštećenje u stroju.

Oni koji su, poput Patronija, radili u toj »ja-tebi-ti-meni« sredini voljeli su isticati da ljudi iz Prodaje i Uprave, u slučaju potrebe za savjetovanjem, rijetko dolaze jedan drugom u centrale, već se sastaju na neutralnom tlu. Nasuprot tome, ljudi iz Održavanja posjećivali su prostorije suparnika samopouzdano kao da su članovi iste bratovštine. Inače, kad bi jedna služba za održavanje bila u nevolji, druge bi joj pomogle koliko bi mogle.

Ta druga vrsta pomoći bijaše noćas poslana Joeu Patroniju.

Za sat i pol otkako je počeo rad oko posljednjeg pokušaja da se zagrezli mlažnjak pomakne s ruba piste »tri nula«, dodatna pomoć Patroniju gotovo se podvostručila. Prvotno je bio počeo s malom momčadi Aéreo-Mexicana, dopunjenom nekim od svojih ljudi iz TWA. Sad, odmjereno kopajući s ostalima, bile su tu grupe za održavanje iz Braniffa, Pan Americana, Americana i Easterna.

Kad su različiti došljaci bili stigli, upotrebljavajući širok izbor kompanijskih vozila, postalo je jasno da su se novosti o Patronijevu problemu bile brzo raširile nevidljivim aerodromskim kanalima i da su se ostale službe za održavanje, ne čekajući da ih tko moli, bile svojski prihvatile posla. To je Joeu Patroniju dalo valjan osjećaj zahvalnog priznanja.

Usprkos toj posebnoj pomoći, Patronijev proračun o jednosatnom pripravnom radu bijaše već premašen. Kopanje dvaju jaraka, popločanih teškim gredama, ispred stajnog trapa aviona napredovalo je odmjereno – premda polagano zbog potrebe da svi ljudi, koji su radili, povremeno potraže sklonište da se ugriju. Sklonište i toplinu nalazili su donekle u dva autobusa. Kad bi ušli, ljudi bi pljeskali rukama i štipali sebi lica, ukočena od zubatog vjetra koji je još ledeno meo po snijegom pokrivenom uzletištu. Autobusi i ostala vozila, uračunavši i kamione, opremu za čišćenje snijega, tanker za gorivo, različna

servisna kola i bučni pokretni generator – većina s upaljenim signalnim svjetlima – bili su još uvijek nagomilani blizu, na prilaznoj stazi. Čitav prizor bijaše okupan svjetlom reflektora tvoreći u tami bijelu oazu svjetla što se odbijalo od snijega.

Dva jarka, svaki širok po dva metra, sad su se od glavnih kotača velikog mlažnjaka penjala naprijed, na čvršće tlo, na koje će se, kako se Patroni nadao, avion ispeti vlastitom snagom. Na dnu jarka nalazio se ispod snijega mutljag blata, koji je bio prvotno uhvatio u zamku avion što je trenutačno skrenuo s puta. Blato i bljuzgavica bili su se pomiješali, ali su postajali to manje ljepljivi što su se oba jarka više savijala prema gore. Treći jarak, plići i uži nego ostala dva, bijaše iskopan da bi omogućio prolaz kotaču na »nosu« aviona. Čim dosegne čvršće tlo, avion će osloboditi pistu »tri nula«, preko koje je sad jedno njegovo krilo bilo ispruženo. Isto će se tako razmjerno lako moći izvesti na čvrstu površinu bliske prilazne staze.

Sad kad je pripravni rad bio gotovo završen, uspjeh onoga što je slijedilo zavisit će o pilotima aviona, koji još čekaju u letačkoj kabini Boeinga 707, visoko iznad radnika. Oni će morati prosuditi koliko snage smiju upotrijebiti da potjeraju avion naprijed bez opasnosti da sjedne na nos.

Većim dijelom vremena otkako je stigao, Joe Patroni je baratao lopatom kopajući s ostalima. Neaktivnost mu je bila mučna. Katkad bi, također, rado dočekao priliku da se progiba. Čak i sad, nakon više od dvadeset godina otkako je napustio amaterski boksački ring, bio je u boljoj tjelesnoj kondiciji nego većina ljudi mlađih od njega. Ljudi iz kompanijskih grupa za održavanje uživali su gledajući kočopernu, zdepastu priliku kako s njima radi. Vodio je i poticao... – *Makni se, sinko, ili ćemo pomisliti da smo mi grobari a ti leš... Vi, momci, smjerate prema tom autobusu kao da ste tamo sakrili neku ženu... – Ako se još jednom nasloniš na tu lopatu, Jack, smrznut ćeš se i ukočiti kao Lotova žena... – Ljudi, mi moramo taj avion maknuti prije nego što zastari.*

Dotad Joe Patroni još nije bio razgovarao s kapetanom i prvim oficirom, ostavivši to predradniku Aéreo-Mexicana Ingramu, koji je vodio posao prije Patronijeva dolaska. Ingram je bio javio pilotima preko avionskog internog telefona što se dolje događa.

Sad, ispravivši leđa i gurnuvši lopatu prema Ingramu, šef Službe za održavanje ga opomene: – Još pet minuta pa će biti dosta. Kad budete gotovi, uklonite ljude i kamione! – On mahne prema avionu pokrivenom snijegom. – Kad taj krene, izletjet će kao čep iz šampanjske boce.

Ingram kimne, šćućuren u svom kaputu s kukuljicom, jednako prozebao kao i prije.

– Dok vi to budete radili – reče Patroni – ja ću počavrljati s letačima.

Staromodne pokretne stepenice koje su prije nekoliko sati bile dokoturane iz glavne zgrade da bi se iskrcali putnici, još su stajale blizu »nosa« aviona. Joe Patroni se uspe uz stepenice, koje bijahu pokrivene dubokim snijegom, i uđe u prednji odjeljak za putnike. On pođe prema letačkoj kabini – s olakšanjem zapalivši u hodu svoju neizbježnu cigaru.

U suprotnosti s hladnim, vjetrom nošenim snijegom vani, pilotska kabina bijaše topla i mirna. Jedan od radio-aparata za vezu bio je namješten na tihu glazbu neke reklamne stanice. Kad je Patroni ušao, prvi oficir Aéreo-Mexicana, raskomoćen, okrene prekidač i glazba utihnu.

– Ne uznemiravajte se! – Zdepasti šef Održavanja stresao se kao bulterijer, te se snijeg runio s njegove odjeće. – Nema ništa loše u tome što se ne uzrujavate. Konačno, mi nismo ni očekivali da siđete dolje i kopate.

U kabini su bili samo prvi oficir i kapetan. Patroni se sjeti kako je čuo da je mehaničar aviona sa stjuardesama i putnicima otišao u glavnu zgradu.

Kapetan, krupan, crnomanjast čovjek koji je sličio Anthonyju Quinnu, okrenuo se oko svoje osi u svom sjedalu smještenom na lijevoj strani. On reče kruto: – Mi moramo raditi svoj posao. Vi svoj. – Govorio je engleski pretjerano točno.

– Tako je – prizna Patroni. – Samo, nevolja je u tome što je naš posao zabrljavljen i otežan. Zahvaljujući drugima.

– Ako govorite o onome što se dogodilo ovdje – reče kapetan – *Madre de Dios*[8], ne mislite valjda da sam namjerno uvalio ovaj avion u blato?

– Ne, ne mislim. – Patroni baci cigaru koja je od žvakanja bila oštećena, stavi u usta novu i zapali je. – Ali sad je u blatu i ja želim da se uvjerim da ćemo ga izvući, ovaj drugi put što pokušavamo. Ako ne uspijemo, čitav će avion zapasti mnogo dublje, pa i svi mi, uračunavši i vas. – On kimnu glavom prema kapetanovu sjedalu. – Kako bi bilo da ja tu sjednem i izvezem ga?

Kapetan pocrvenje. Malo je ljudi, u bilo kojoj zrakoplovnoj kompaniji razgovaralo tako nemarno kao Joe Patroni s osobama koje su nosile četiri širita.

– Ne, hvala – reče kapetan hladno. Možda bi odgovorio i neljubaznije, da u tom trenutku nije bio veoma zbunjen što je uopće dospio u sadašnju nepriliku. Sutra u Mexico Cityju, pomisli on, čeka ga nezgodni, mučni sastanak s glavnim pilotom njegove zrakoplovne kompanije. U sebi je bjesnio: *Jesucristo y por la amor de Dios*![9]

– Vani ima dosta polusmrznutih momaka koji su se pretrgli od posla – ustrajao je Patroni. – Sad ga neće biti baš lako izvući. Ja sam to prije činio. Možda biste me morali opet pustiti.

Kapetan Aéreo-Mexicana uvrijeđeno zabaci glavu. – Ja znam tko ste vi, gospodine Patroni, i rečeno mi je da ćete nam vjerojatno pomoći da se maknemo s ovog gadnog tla, gdje su ostali zakazali. Zbog toga ne sumnjam da imate dozvolu da vozite avione po zemlji. Ali dopustite mi da vas podsjetim da smo ovdje nas dvojica koji imamo dozvolu da *pilotiramo*. Mi smo za to plaćeni. I zato ćemo ostati za upravljačima.

– Kako god hoćete. – Joe Patroni slegne ramenima, pa zamahne cigarom u podnožje upravljača. – Jedino, kad dadem znak, dajte gas do daske! Mislim do daske, a ne samo malo!

---

[8] Majko Božja (Prev.)
[9] Isukrste i za Boga miloga!(Prev.)

Izlazeći iz kabine, nije se obazro na ljutito piljenje obojice pilota.

Vani je kopanje bilo prestalo. Neki od ljudi koji bijahu radili opet su se grijali u autobusima. Autobusi i druga vozila – izuzimajući pokretni generator koji je bio potreban za pokretanje strojeva – bijahu uklonjeni na izvjesnu udaljenost od aviona.

Joe Patroni zatvori vrata prednje kabine iza sebe i siđe niz stepenice. Predradnik, dublje nego ikad umotan u svoju bundu, izvijesti: – Sve je uređeno.

Sjetivši se da mu cigara još gori, Patroni odbi još nekoliko dimova, pa je baci u snijeg gdje se ugasi. On mahne prema nijemim motorima. – U redu, neka upale sva četiri!

Nekoliko se ljudi vraćalo iz autobusa. Četvorica podmetnuše ramena pod pokretne stepenice kraj aviona i gurnuše ih u stranu. Druga dvojica odgovoriše na predradnikovo nadvikivanje vjetra: – Možete upaliti motore!

Jedan od druge dvojice stade nasuprot čelu aviona, blizu pokretnog generatora. Nosio je na glavi telefonske slušalice spojene s trupom aviona. Drugi čovjek, sa svijetlećim signalnim palicama, koračao je naprijed prema mjestu odakle će ga moći vidjeti piloti iznad njega.

Joe Patroni, s posuđenim štitnicima za glavu, pridruži se čovjeku iz ekipe s telefonskim slušalicama na glavi. Ostatak ljudstva izmilio je sad iz autobusa, usredotočen na promatranje onoga što će uslijediti.

U kabini piloti su završili provjeravanje.

Dolje, na tlu, onaj čovjek iz ekipe s telefonskim slušalicama poče obred pokretanja mlažnjaka. – Motori slobodni za pokret!

Stanka. Glas kapetana: – Spremni za pokret, pustite pritisak!

Iz kompresora struja zgusnutog zraka pokrene starter zračne turbine u motoru broj tri. Rotor kompresora se okrene, zavrtje se brže, zacvili. Pri punjenju od petnaest posto, prvi oficir doda motoru kerozina. Kad se gorivo zapali, straga sukne oblak dima a motor snažno zabrekta.

– Broj četiri slobodan za pokret.

Motor broj četiri slijedio je broj tri. Generatori obaju motora su se punili.

Glas kapetana: – Priključeni generatori. Isključite dovod izvana!

Električni vodovi nad pokretnim generatorom padoše. – Isključeno. Broj dva slobodan za pokret.

Broj dva prihvati. Sada su radila tri motora. Sveobuhvatna rika. Snijeg leti odostrag.

Broj jedan se upali.

– Isključite zrak!

– Isključeno.

Pupčana cijev za zrak sklizne dolje. Predradnik odveze dalje pokretni generator.

Reflektore pred avionom odmaknuše u stranu.

Kod čela aviona Patroni zamijeni telefonski oglavnik s čovjekom iz ekipe. Šef Službe za održavanje imao je sada telefonske slušalice i vezu s pilotima.

– Ovdje Patroni. Kad budete spremni, krenite!

Pred nosom aviona čovjek iz ekipe sa svijetlećim palicama podigne ih, spreman da bude vodič duž eliptične staze iza jaraka, koja je po Patronijevu nalogu bila također očišćena. Čovjek iz ekipe bio je spreman da se izmakne ako se avion izvuče iz blata brže nego što se očekivalo.

Patroni čučne uz prednji točak. Kad bi avion brzo krenuo, on bi također mogao nastradati. Držao je ruku blizu utikača za interni telefon u avionu, spreman da ga isključi. Promatrao je glavni stajni trap napeto očekujući neki znak kretanja naprijed.

Glas kapetana. – Dajem gas.

Tempo se mlaznih motora pojača. S rikom nalik na suzdržanu grmljavinu, avion se zatrese, a zemlja ispod njega zadrhta. Ali kotači ostadoše nepomični.

Patroni savi ruke u obliku lijevka oko otvora za usta na slušalici unutrašnjeg telefona aviona.

– Još! Dajte gas do daske!

Buka je motora tek neznatno porasla. Kotači su zamjetljivo poskočili, ali još nisu krenuli naprijed.

– Do sto đavola! Do daske!

Nekoliko sekundi tempo motora ostade isti, a zatim se naglo smanji. Kapetanov glas zaškrebeta na unutrašnjem telefonu. Imao je sarkastičan prizvuk. – *Patroni, por favor*[10], ako dadem gas do daske, avion će se zabiti na nos. Umjesto zaglibljenog aviona, imat ćemo olupinu.

Šef Službe za održavanje promatrao je kotače stajnog trapa, koji su sada bili sjeli nazad, i tlo okolo njih. – Ma izvući će se kad vam kažem! Treba samo imati petlju da se dade puni gas.

– Imajte vi petlju! – odvrati kapetan otresito. – Zaustavljam motore.

Patroni zaurla u telefon.

– Neka motori rade! Držite ih u praznom hodu! Dolazim gore! – Idući ispod nosa aviona naprijed, on žurno domahne da vrate pokretne stepenice. Ali samo što su bile gurnute na svoje mjesto, sva četiri motora se umiriše i zamriješe.

Kad je došao do pilotske kabine, oba pilota su otkopčavala svoju opremu pričvršćenu za sjedala.

Patroni reče optužujući: – Ustrtarili ste se!

Kapetanovo reagiranje bilo je, začudo blago. – *Es posible*.[11] To je možda jedina inteligentna stvar koju sam noćas učinio. – On kruto upita: – Preuzima li vaša služba za održavanje ovaj avion?

– U redu. – Patroni kimne. – Preuzet ćemo ga.

---

[10] Patroni, molim vas. (Prev.)

[11] Moguće. (Prev.)

Prvi oficir pogleda u svoj sat i upisa nešto u dnevnik.

– Kad izvučete ovaj avion, na koji god to način bilo – izjavi kapetan Aéreo Mexicana – vaša će kompanija svakako biti u dodiru s mojom kompanijom. A dotle, *buenas noches*[12].

Čim su dva pilota u teškim kaputima čvrsto zakopčanim sve do vrata otišla, Joe Patroni obavi brzi, uobičajeni pregled instrumenata i upravljačkih uređaja. Poslije minutu-dvije pošao je za pilotima van niz stepenice.

Dolje je čekao Ingram, predvodnik Aéreo-Mexicana. On kimnu u smjeru pilota koji su odlazili žureći se prema jednom od autobusa. – Istu stvar su i meni napravili. Nisu dali dovoljno gasa. – On sumorno mahne prema glavnom stajnom trapu aviona. – Zbog toga je prije tako duboko upao. Sad se ukopao još dublje.

To je bilo ono čega se Joe Patroni bojao.

Dok je Ingram držao električnu svjetiljku, on se uvuče ispod trupa aviona da pregleda kotače stajnog trapa. Oni su se ponovo vratili u blato i bljuzgavicu, samo gotovo tridesetak centimetara dublje nego prije. Patroni uze svjetiljku i posvijetli pod krila. Sve četiri motorne gondole bijahu suviše blizu tla.

– Sad mu neće više pomoći ništa osim neke kuke s neba – reče Ingram.

Šef Službe za održavanje razmotri situaciju, pa zavrtje glavom. – Imamo još jednu mogućnost. Kopat ćemo još malo više, dovest ćemo jarke do mjesta gdje su kotači sada, a onda ćemo opet pokrenuti motore. Samo ovog puta ću ja upravljati.

Vjetar i snijeg su još urlali oko njih.

Dršćući, Ingram sumnjičavo potvrdi: – Mislim da ste vi stručnjak. Ali bolje vi nego ja.

Joe Patroni se naceri. – Ako ga ne raznesem dođavola, možda ću ga malo maknuti u stranu.

Ingram pođe prema preostalom autobusu da pozove ljude. Drugi autobus je bio odvezao pilote Aéreo-Mexicana u glavnu zgradu.

Patroni izračuna: predstoji još jedan sat rada prije nego što bude mogao ponovo pokušati maknuti avion. Zbog toga će u najmanju ruku toliko vremena biti pista tri nula i dalje izvan upotrebe.

On otiđe do svog teretnjaka opremljenog radio-uređajem da izvijesti Kontrolu zračnog prometa.

---

[12] Laku noć. (Prev.)

7.

Inez gubi nadu

TEORIJA DA PREOPTEREĆEN, ISCRPLJEN DUH MOŽE UPOTRIJEBITI VLASTITI sigurnosni ventil povlačenjem u pasivnu polusvijest nije bila poznata Inez Guerrero. Ipak, u njenu slučaju ta teorija pokazala se točnom. U ovom trenutku ona je bila duševni bolesnik.

Noćašnji događaji koji su je osobno pogodili, skopčani s mukom i umorom što su se u njoj skupljali sedmice i sedmice, bijahu potvrdili konačni poraz. To je potaklo njen duh – kao neki preopterećeni strujni krug – da se isključi. Ovo je stanje bilo časovito, privremeno, pa ipak, dok je trajalo, Inez Guerrero je bila zaboravila gdje se nalazi i zašto.

Nepošteni, neotesani šofer taksija koji ju je bio dovezao do aerodroma nije joj pomogao. Kad se pogađao s njom u gradu, pristao je na cijenu od sedam dolara za vožnju. Izašavši, Inez mu pruži novčanicu od deset dolara – gotovo posljednji novac što je imala – očekujući sitniš. Mumljajući da nema sitniša, ali da će otići po njega, šofer se odvezao. Inez je nervozno čekala deset minuta promatrajući sat na glavnoj zgradi, na kojem se bližio jedanaesti sat – vrijeme leta broj dva – dok joj nije svanulo da čovjek nije ni imao namjeru da se vrati. Nije upamtila ni broj taksija ni ime šofera – na što je šofer i računao. A da i jest, Inez Guerrero nije pripadala onoj vrsti ljudi koji se tuže vlastima. Šofer je to također bio točno pogodio.

Usprkos tome što je njeno putovanje iz grada bilo u početku sporo, mogla je stići prije nego što je avion odletio – da nije čekala na sitniš koji nije dočekala. Ovako je stigla do putničkog ulaza na vrijeme da vidi kako avion odlazi.

Čak i tada, da bi doznala je li njen muž, D. O., zaista u avionu, Inez je imala dovoljno prisutnosti duha da upotrijebi izgovor, koji joj je preko telefona predložila gospođica Young, djevojka na informacijama Trans Amerike. Jedan uniformirani službenik je baš odlazio s ulaza četrdeset sedam, gdje je bio stajao avion. Inez ga oslovi.

Kako joj je gospođica Young savjetovala, Inez ne postavi direktno pitanje nego reče: – Moj muž je u tom avionu što je upravo odletio.

Objasni da je propustila da vidi svog muža, ali je htjela sigurno znati da se on sretno ukrcao. Inez izvadi žutu uplatnicu koju je bila otkrila kod kuće, među košuljama D. O., i pokaže je službeniku Trans Amerike. On samo baci pogled na nju, a onda provjeri papire koje je držao.

Časak-dva Inez se s nadom pitala nije li ipak pogriješila što je pretpostavljala da je D. O. otputovao avionom. Pomisao da on ide u Rim činila

joj se fantastičnom. Onda službenik reče, jest, D. O. se ukrcao u taj avion i on, službenik, žali što je gospođa Guerrero propustila da vidi svog muža, ali noćas je zbog oluje sve bilo u rusvaju, a sad, neka mu oprosti...

Upravo tada, kad je činovnik otišao, a Inez shvatila kako je, usprkos gužvi oko nje, u glavnoj zgradi, potpuno sama – ona zaplaka.

U početku su joj suze tekle sporo, zatim, kad se sjetila svega što je bilo pošlo nizbrdo, one potekoše u krupnim jecajima što su joj potresali tijelo. Plakala je zbog prošlosti i sadašnjosti, zbog kuće koju je nekad imala i izgubila, zbog djece koju više nije mogla držati uza se, zbog D. O. koji je, usprkos pogreškama kao suprug i neuspjehu da uzdržava svoju obitelj, bio barem prijatelj, a sad ju je napustio. Plakala je zbog onoga što je sama nekad bila i što je postala, zbog toga što nema novaca i što nema kamo otići osim u bijedni stan, pun žohara, iz kojeg će biti sutra izbačena, jer joj nije ostalo ništa – poslije vožnje taksijem i vozačeve krađe – od kukavne svotice s kojom se nadala da će moći spriječiti kućevlasnika... čak nije bila sigurna ima li dovoljno sitniša da se vrati u grad. Plakala je jer su joj cipele još ozljeđivale noge, jer joj je odjeća bila otrcana i raskvašena, jer je bila umorna i prehlađena, i jer je imala groznicu za koju je osjećala da sve više raste. Plakala je zbog sebe i svih ostalih za koje je svaka nada bila iščezla.

Upravo tada je, da bi izbjegla da ljudi zure u nju, počela besciljno hodati kroz glavnu zgradu, svejednako plačući u hodu. Tada otprilike, također, stupio je u pogon obrambeni mehanizam njena duha prouzročivši zaštitnu nijemost, tako da je njena tuga i dalje trajala, ali su njeni razlozi bili, za izvjesno vrijeme, milosrdno zamagljeni.

Malo poslije ju je našao aerodromski policajac i, odajući tankoćutnost koja se policiji baš uvijek ne pripisuje, smjestio je u neki kut, što je mogao naći mračniji, te je telefonirao pretpostavljenima tražeći upute. Poručnik Ordway bio je slučajno u blizini i osobno se pozabavio time. Upravo on je zaključio da Inez Guerrero, premda nesuvisla i smetena, nije opasna, pa je naredio da je odvedu u ured upravitelja aerodroma – jedino mjesto za koje se Ned Ordway mogao sjetiti da je mirno, a ipak ne tako strašno kao policijska stanica.

Inez je poslušno ušla u dizalo i hodala polukatom, samo napola svjesna da je uopće nekamo vode i ne mareći za to. A poslije je mirno sjedila na stolici do koje su je doveli, te joj je barem tijelo, ako ne duh, bilo zahvalno za počinak. Bila je svjesna da neki ljudi dolaze i odlaze i da nešto govore, ali ni njihovu pojavu ni zvuk nije bila dovela u žarište svijesti, jer joj se taj napor činio prevelikim.

Ali nakon izvjesnog vremena njena elastičnost – što je drugo ime za snagu ljudskog duha, koju posjeduju svi, ma koliko bili potlačeni ili ponizni – vratila ju je do spoznaje, makar i nejasne, da mora ići naprijed, jer život ide naprijed i uvijek je išao, i ići će, ma koliko donosio poraza i ma koliko se pust i prazan mogao činiti.

Zato je Inez Guerrero ustala, još ne znajući gdje je ni kako je ovamo dospjela, ali spremna da ide.

Upravo je tada delegacija Meadowooda, praćena poručnikom Ordwayem, ušla u predsoblje ureda gospodina Bakersfelda, gdje je bila Inez. Delegacija je proslijedila u drugu sobu, onda se Ned Ordway vratio da porazgovara s Inez Guerrero, i Mel je njih dvoje opazio trenutak prije nego su se vrata njegove sobe zatvorila.

Inez je, kroz isparine nesigurnosti, bila također svjesna krupnog policajca Crnca, za kojeg joj se činilo da ga je negdje prije, nedavno, vidjela, i da je on tada bio ljubazan kao i sada, dok je vodi postavljajući joj mirna pitanja, koja i nisu prava pitanja, tako da se čini da razumije, a da to ona nije uopće ni rekla, da se ona mora vratiti u grad, ali ne zna ima li za to dosta novaca. Počela je prtljati po novčarki, namjeravajući izbrojiti ono što je u njoj bilo, ali je on zaustavi. Tada, leđima okrenut drugoj sobi, on joj gurne tri novčanice od po jedan dolar u ruku i izađe s njom van, pokazujući joj put dolje gdje će, rekao je, naći autobus, i doda da će ono što joj je dao biti dosta za autobus, i da će joj još nešto ostati da se odveze onamo kamo bude morala ići kad dođe u grad.

Policajac je tada otišao u smjeru iz kojeg je bio došao, i Inez je učinila što joj je bilo rečeno, sišla je niz neke stepenice. Tada, već gotovo kod velikih vrata kroz koja je morala proći na putu do autobusa, ugleda nešto poznato – tezgu s vrućim kobasicama. U tom trenutku shvati kako je, povrh svega, gladna i žedna. Pipkala je po novčarki, našla trideset i pet centi i kupila sendvič s kobasicom, kavu u papirnatoj čaši, i nekako ju je pogled na te dvije najobičnije stvari umirio. Nedaleko od tezge s hranom našla je sjedalicu i zbila se u kut. Nije znala kad se to dogodilo, ali sada, kad više nije bilo kave ni sendviča, svijest koja joj se bila počela vraćati, opet se stala povlačiti nekako ugodno. Bilo je nešto ugodno i u vezi s gomilom oko nje, bukom i obavijestima preko zvučnika. Dva puta je Inez pomislila da čuje svoje ime preko zvučnika, ali je znala da je to uobrazilja i da ne može biti istina, jer je nitko ne bi zvao, štaviše, nitko i ne zna da je ona ovdje.

Mutno shvati da će jednom, uskoro, morati krenuti, i znala je da će to, osobito noćas, zahtijevati napor. Ali neko vrijeme, pomisli ona, sjedit će na miru ovdje gdje jest.

8.

Opasnost za *Zlatnu galiju*

ONI KOJI BIJAHU POZVANI U URED UPRAVITELJA AERODROMA NA POLUKATU BRZO su tamo stigli uz jedan izuzetak. U telefonskim pozivima koji su im upućeni – neki su potjecali od Mela Bakersfelda, ostali od Tanye Livingston – bila je naglašena hitnost i nužnost da ostave sve svoje poslove.

Prvi je stigao upravitelj područnog transporta – Tanyin šef, Bert Weatherby.

Poručnik Ordway koji je poslao svoje policajce da traže Inez Guerrero, premda još nije znao zašto, stigao je odmah iza njega. Ordway je bio napustio oveću skupinu stanovnika Meadowooda, koji su se još vrtjeli u glavnoj dvorani slušajući kako odvjetnik Freemantle izlaže njihov slučaj pred televizijskim kamerama.

Kad je upravitelj transporta Weatherby ušao kroz čekaonicu u Melov ured, živo upita: – Mel, što sve ovo znači?

– Ne znamo sigurno, Berte, i nemamo još mnogo pouzdanih podataka, ali postoji mogućnost da se u letu broj dva nalazi pakleni stroj.

Upravitelj transporta oštro pogleda Tanyu, ali nije trošio vrijeme da pita zašto je ona ovdje. On skrenu pogled nazad na Mela. – Da čujemo što znate!

Obraćajući se upravitelju transporta i Nedu Ordwayu, Mel saže ono što se dotad znalo ili nagađalo: izvještaj carinskog nadzornika Standisha u vezi s putnikom koji je nosio kovčežić na način što ga je Standish – iskusan promarač – smatrao sumnjivim. Tanyino identificiranje čovjeka s kovčežićem kao D. O. Guerrera, ili možda Buerrera. Otkriće službenika u gradu da se Guerrero prijavio bez ikakve druge prtljage do već spomenutog kovčežića. Guerrerovu kupnju police zrakoplovnog osiguranja na aerodromu u vrijednosti od tri stotine tisuća dolara, za koju je jedva imao dovoljno novaca da je plati, tako da je proizlazilo da je on krenuo na put od osam tisuća kilometara ne samo bez rezervne odjeće nego i bez gotovine. I konačno – možda slučajno, a možda i ne – gospođa Inez Guerrero, jedini korisnik muževe police zrakoplovnog osiguranja, lutala je kroz glavnu zgradu, očito u velikoj nevolji.

Dok je Mel govorio, uđe carinski nadzornik Harry Standish, još u uniformi, u pratnji Bunnie Vorobioff. Bunnie uđe nesigurno, bacajući oko sebe ispitljive poglede na nepoznate ljude i okolinu. Kad joj je značenje onoga što je Mel govorio prodrlo u mozak, ona problijedje i kao da se prepala.

Jedini koji nije došao bio je službenik s ulaza koji je bio u službi na ulazu broj četrdeset sedam. Nadzornik osoblja, s kojim je Tanya prije nekoliko minuta

bila razgovarala, obavijestio ju je da je službenik završio službu i da je na putu kući. Ona dade upute za poruku koju je trebalo ostaviti i da se službenik javi telefonom čim stigne. Tanya je sumnjala da će se nešto postići time da se on vrati noćas na aerodrom. Već je zbog jedne stvari znala da se službenik ne sjeća da se Guerrero ukrcao. Ali će netko drugi možda htjeti da ga ispita preko telefona.

– Pozvao sam ovamo sve koji su do sada u ovo upleteni – obavijesti Mel upravitelja transporta – u slučaju da vi ili netko drugi imate nekih pitanja. Ono što moramo odlučiti – a to je u biti vaša odluka – jest, po mom mišljenju, imamo li ili nemamo dovoljno razloga da opomenemo vašeg kapetana aviona. – Mel se opet sjeti nečega što je bio načas smetnuo s uma – da avionom upravlja njegov zet Vernon Demerest. Kasnije, znao je Mel, možda će morati ponovo razmisliti o stanovitim implikacijama. Ali sad još ne.

– Upravo razmišljam. – Upravitelj transporta bio je namrgođen. Okrene se Tanyi. – Štogod mi odlučili, tražim da u tome sudjeluje i Operativni odjel. Vidite je li Royce Kettering još u bazi. Ako jest, dovedite ga brzo ovamo! – Kapetan Kettering je bio glavni pilot Trans Amerike na Lincolnovu međunarodnom aerodromu. On je bio onaj koji je večeras ispitao u letu avion N-731-TA prije nego je – kao let broj dva, *Zlatna galija* – uzletio put Rima.

– Razumijem, gospodine – reče Tanya.

Dok je ona bila na jednom telefonu, drugi zazvoni. Mel se javi.

Bio je to šef Kontrolnog tornja. – Imam izvještaj o letu broj dva Trans America, koji ste tražili. – Jedan od Melovih telefonskih poziva prije nekoliko minuta bio je upućen Kontroli zračnog prometa, a u njemu je zatražio obavijest o vremenu uzlijetanja toga aviona i njegovu napredovanju.

– Nastavite!

– Avion je uzletio u 23 sata i 13 minuta po lokalnom vremenu. – Mel skrenu pogled prema zidnom satu. Sad je bilo gotovo deset minuta poslije ponoći. Avion je već gotovo jedan sat bio u zraku.

Šef Kontrolnog tornja nastavi:

– Kontrola u Chicagu predala je avion Kontroli u Clevelandu u 0 sati i 27 minuta po istočnom vremenu, Cleveland ga je predao Torontu u 1 sat i 3 minute po istočnom vremenu. To je bilo prije sedam minuta. Baš sada Kontrola u Torontu izvještava da je položaj aviona blizu Londona u Ontariju. Imam još obavijesti – o smjeru, visini i brzini – ako ih želite.

– To je zasad dosta – reče Mel. – Hvala.

– Još jedna stvar, gospodine Bakersfelde. – Šef Kontrolnog tornja ukratko saopći posljednji službeni izvještaj Joea Patroni ja o pisti tri nula: pista će biti izvan upotrebe još najmanje jedan sat. Mel posluša nestrpljivo. Sad su mu se druge stvari činile važnijim.

Kad je spustio slušalicu, Mel ponovi obavijest o položaju leta broj dva upravitelju transporta.

Tanya završi razgovor na drugom telefonu i izvijesti: – Operativa je pronašla kapetana Ketteringa. On upravo dolazi.

– Ta žena, supruga tog putnika – reče upravitelj transporta – kako se zvala?

Ned Ordway odgovori: – Inez Guerrero.

– Gdje je sad?

– Ne znamo. – Policajac objasni da njegovi ljudi pretražuju aerodrom, premda je žena možda otišla. Doda da je alarmirana uprava gradske policije i da sad sve autobuse što voze s aerodroma u grad pregledavaju pri dolasku.

– Dok je bila ovdje – objasni Mel – nismo imali ni pojma...

Upravitelj transporta progunđa: – Svi smo bili spori. – On baci pogled na Tanyu, zatim na carinskog nadzornika Standisha, koji dotada nije bio ni riječi progovorio. Tanya je znala da se upravitelj pokajnički sjeća svojih vlastitih uputa »Ostavite sad to!«

Sad je on uputi: – Morat ćemo nešto javiti kapetanu tog aviona. On ima pravo da zna isto toliko koliko i mi, iako zasad samo nagađamo.

Tanya upita: – Ne treba li poslati opis Guerrera? Možda će ga kapetan Demerest htjeti identificirati bez njegova znanja.

– Ako budete slali opis – istaknu Mel – mi vam možemo pomoći. Ima ovdje ljudi koji su vidjeli tog čovjeka.

– U redu – potvrdi upravitelj transporta – poradit ćemo na tome. U međuvremenu, Tanya, zovnite našeg dispečera! Recite mu da za nekoliko minuta dolazi jedna važna vijest i da se priključi na Selcalov sistem u letu broj dva. Želim da se to emitira privatno, a ne za svakoga. Bar ne još zasad.

Tanya se vrati telefonu.

Mel upita Bunnie. – Vi ste gospođica Vorobioff ?

Kad ona nervozno kimne, oči ostalih skrenuše k njoj. Muškaračke se automatski spustiše na Bunnine bujne grudi. Činilo se da upravitelj transporta samo što nije zazviždao, ali se predomislio.

Mel reče: – Shvaćate li o kojem je čovjeku riječ?

– Ja... ne znam točno.

– To je čovjek koji se zove D. O. Guerrero. Noćas ste mu prodali policu, zar ne?

Bunnie opet kimnu. – Da.

– Kad ste pisali tu policu, jeste li ga dobro pogledali?

Ona strese glavom. – Zapravo nisam. – Glas joj je bio tih. Ona ovlaži usne.

Mel je bio iznenađen. – Mislio sam na telefonu...

– Bilo je mnogo ljudi – reče u svoju obranu Bunnie.

– Ali rekli ste mi da se njega sjećate.

– Bio je to netko drugi.

– I ne sjećate se čovjeka s imenom Guerrero?

– Ne sjećam.

Mel je bio zbunjen.

– Pustite mene, gospodine Bakersfelde! – Ned Ordway stupi korak naprijed i približi svoje lice djevojčinu. – Vi se bojite da ne budete upleteni, zar ne? – Ordweyev glas bijaše oštar, policijski, nimalo nalik na onaj blagi glas koji je noćas upotrijebio s Inez Guerrero.

Bunnie ustukne, ali ne odgovori.

Ordway je ustrajao: – No, je li? Odgovorite mi!

– Ne znam.

– Ama znate! Bojite se da bilo kome pomognete iz straha da vam se što ne dogodi. Znam ja vašu sortu. – Ordway je govorio sa žestokim prezirom. To bijaše divlja, kruta strana poručnikove prirode koju Mel nikada prije nije vidio. – Sad me poslušaj, curice! Ako se plašiš neke nevolje, upravo sada si je na sebe navukla. Jedini način da se iz nje izvučeš – *ako možeš* – jest da odgovoriš na pitanja. *I odgovaraj brzo*! Mi nemamo vremena.

Bunnie zadrhta. Bila se privikla da se boji ispitivanja policije u strogoj školi Istočne Evrope. To bijaše stanje koje nije nikad bilo posve izbrisano. Ordway je prepoznao znakove.

– Gospođice Vorobioff – reče Mel. – Radi se o gotovo dvije stotine ljudi koji se nalaze u avionu. Oni su možda u velikoj opasnosti. Sad ću vam opet postaviti pitanje. Jeste li dobro pogledali čovjeka koji se zove Guerrero.

Bunnie lagano kimne. – Jesam.

– Opišite ga, molim vas!

Ona to učini, u početku oklijevajući, a zatim sve sigurnije.

Dok su ostali slušali, pomaljala se slika D. O. Guerrera: ispijen i mršav, blijedo, žućkasto lice, isturene čeljusti, dugi mršavi vrat, tanke usne, žućkasti brčići, nervozne ruke i nemirni prsti. Kad je došla do kraja, Bunnie Vorobioff je dokazala da je dobar promatrač.

Upravitelj transporta, koji je sad sjedio za Melovim stolom, zapisao je taj opis i spojio ga s porukom za let broj dva, koju je sastavljao.

Kad je Bunnie došla do mjesta kako je D. O. Guerrero jedva imao dosta novaca, a ništa talijanskog novca, kako je bio nervozan i napet, zatim njegovo prtljanje s novčićima od deset i jednog centa, njegovo uzbuđenje kad je u jednom unutrašnjem džepu otkrio novčanicu od pet dolara, upravitelj transporta digne pogled odajući gnušanje i jezu. – *Bože moj*! I vi ste *ipak* izdali policu. Pa jeste li vi ljudi *ludi*?

– Mislila sam... – zausti Bunnie.

– *Mislili ste*! Ali niste ništa učinili, je li?

Iscrpljena i blijeda lica, Bunnie Vorobioff zavrtje glavom.

Mel podsjeti upravitelja transporta: – Berte, trošimo vrijeme.

– Znam, znam! Pa ipak... – Upravitelj transporta zgrabi olovku koju je upotrebljavao. Promrmlja: – Nije tu samo *ona*, pa čak ni ljudi koji su je zaposlili. Tu smo svi *mi* – zrakoplovne kompanije. Nas treba isto toliko kriviti. Mi se slažemo s pilotima u pitanju zrakoplovnog osiguranja na aerodromu, ali nemamo petlje da tako kažemo. Puštamo ih da obavljaju naš prljavi posao...

Mel sažeto reče carinskom nadzorniku Standishu: – Harry, ima li još nešto što bi mogao dodati opisu Guerrera?

– Nema– reče Standish. – Nisam mu bio tako blizu kao ova mlada dama, pa je ona vidjela neke stvari koje ja nisam. Ali promatrao sam, kao što znate, kako je on držao taj kovčežić, i rekao bih ovo: ako je u njemu zaista ono što mislite, pazite da mu netko taj kovčežić ne pokuša silom ugrabiti!

– Pa što predlažete?

Carinik zavrtje glavom.

– Nisam stručnjak pa vam ne mogu kazati. Osim, da biste do toga vjerojatno morali doći nekom lukavštinom. Ali ako je to pakleni stroj, bit će da je on u kovčežiću odijeljen, a to znači da negdje postoji upaljač, i sva je prilika da će to biti ona vrsta upaljača do koje on može lako doći. On sada posjeduje taj kovčežić. Ako tko pokuša da mu ga uzme, on će zaključiti da je otkriven i da nema što izgubiti – Standish mračno doda: – Prst na upaljaču može ga vraški zasvrbjeti.

– Naravno – reče Mel – mi još uvijek ne znamo nije li taj čovjek običan čudak, a možda je unutra samo njegova pidžama.

– Ako me pitate za mišljenje – reče carinski nadzornik – ja tako ne mislim. Želio bih da mogu, jer u tom mi je avionu nećakinja.

Standish je potišteno nagađao: ako nešto ne bude u redu, kako će, za ime božje, ublažiti vijest za svoju sestru u Denveru? Sjeti se svog posljednjeg pogleda na Judy: slatka mlada djevojka koja se igra s djetetom na susjednom sjedalu! Poljubila ga je bila. *Zbogom, ujače Harry*! Sad očajnički poželi da je bio određeniji, da je odgovornije postupio u pitanju čovjeka s kovčežićem.

Pa, pomisli Standish, iako je možda kasno, sad bar može biti određen.

– Želio bih reći nešto drugo. – Ostali svrnuše oči na njega. – Moram vam ovo reći jer ne možemo trošiti vrijeme na skromnost: ja sam dobar poznavalac ljudi, većinom na prvi pogled, i obično mogu namirisati zle. To je neki instinkt, i ne pitajte me kako djeluje jer vam ne bih mogao reći, osim da se u mom poslu događa da su neki od nas takvi. Noćas sam tog čovjeka otkrio i rekao sam da je »sumnjiv«. Upotrijebio sam tu riječ jer sam mislio na krijumčarenje, na način za koji sam uvježban. Sad, kad znamo što znamo – čak i toliko malo – ja bih se jače izrazio. Čovjek koji se zove Guerrero jest opasan. – Standish pogleda upravitelja transporta Trans Amerike. – Gospodine Weatherby – pobrinite se da vaši ljudi u zraku budu svjesni te riječi »opasan«.

– To i namjeravam, nadzorniče! – Upravitelj transporta digne pogled s onoga što je pisao. Većina onoga što je Standish kazao bilo je već uključeno u vijest za let broj dva.

Tanya, još na telefonu, razgovarala je s njujorškim otpremnikom preko direktne linije. – Da, to će biti duga vijest. Hoćete li, molim vas, dati nekoga da je zapiše?

Na vratima ureda začu se oštro kucanje i iz predsoblja uđe visok čovjek izbrazdanog, od nevremena poharanog lica i oštrih, plavih očiju. Nosio je debeli

zimski kaput i plavo odijelo od serža, koje je moglo biti uniforma, ali nije bilo. Pridošlica kimne Melu, ali prije nego je bilo tko od njih dvojice mogao govoriti, upravitelj transporta upade.

– Royce, hvala ti što si brzo došao. Čini se da smo zapali u nevolju. – On pruži blok na kojemu je pisao.

Kapetan Kettering, glavni pilot Trans Amerike u bazi, brižljivo pročita koncept vijesti, i kako su mu se oči spuštale do kraja stranice, tako su mu se, kao jedina reakcija, stiskala usta. Kao i mnogi drugi, uračunavši upravitelja transporta, bilo je neobično što je glavni pilot tako kasno u noći na aerodromu. Ali ovdje ga je držala nužda koju je izazvala trodnevna oluja, što je iziskivala učestalo donošenje odluka u pogonskoj službi.

Presjekavši časovitu šutnju, zazvoni drugi telefon. Mel se javi, zatim domahne Nedu Ordwayu koji uze slušalicu.

Kapetan Kettering završi čitanje. Upravitelj transporta upita: – Slažeš li se da to pošaljemo? Odašiljač za hitne vijesti preko Selcalova sistema stoji spreman.

Kettering kimne. – Da, ali želio bih da dodate: »Predlažemo vratiti se ili promijeniti mjesto slijetanja prema nahođenju kapetana«, i da, tražite da im otpremnik dade najnoviji izvještaj o vremenu.

– Naravno.

Upravitelj transporta dopisa te dodatne riječi, pa pruži blok Tanyi. Ona poče diktirati tu vijest.

Kapetan Kettering baci pogled na ostale u sobi. – Je li to sve što znamo?

– Jest – reče Mel. – Jest, do sada.

– Možda ćemo uskoro znati više – reče poručnik Ordway. On se vratio od telefona. – Upravo smo pronašli Guerrerovu suprugu.

VIJEST UPRAVITELJA TRANSPORTA LINCOLNOVA MEĐUNARODNOG AERODROMA bila je upućena KAPETANU LETA BROJ DVA TRANS AMERIKE, i počinjala je ovako:

> POSTOJI NEPOTVRĐENA MOGUĆNOST DA PUTNIK U TURISTIČKOJ KLASI VAŠEG AVIONA D. O. GUERRERO POSJEDUJE EKSPLOZIVNO SREDSTVO. PUTNIK BEZ IKAKVE PRTLJAGE I ZACIJELO BEZ GOTOVINE OSIGURAO SE PRIJE ODLASKA NA VELIKU SVOTU. PRIMIJEĆENO JE DA SE SUMNJIVO PONAŠA S KOVČEŽIĆEM KOJI JE NOSIO KAO RUČNU PRTLJAGU. OPIS SLIJEDI...

Kao što je upravitelj transporta bio i predvidio, trebalo je nekoliko minuta da se preko kompanijine radio-stanice uspostavi veza s letom broj dva. Otkako je bila poslana ranija Selcalova vijest avionu, koja se ticala njegova slijepog

putnika, gospođe Ade Quonsett, avion je iz otpremničkog područja Trans Amerike u Clevelandu prešao u newyjorsko. Sad su kompanijine poruke avionu morale ići preko newjorškog otpremnika.

Tu poruku, kako ju je Tanya izdiktirala, otipkala je činovnica u New Yorku. Kraj činovnice otpremnik Trans Amerike pročitao je nekoliko prvih redaka, zatim je posegnuo za direktnim telefonom koji ga je spajao s radistom ARINC-a – privatne mreže radio-veza, koju su zajednički održavale sve veće zrakoplovne kompanije.

Radist ARINC-a – na drugom mjestu u New Yorku – uspostavio je drugu kružnu vezu između sebe i otpremničke službe Trans Amerike, zatim je na klavijaturi odašiljača otipkao šifru od četiri slova, AGFG, koja je označavala samo avion N-731-TA. Još jednom će, kao telefonski poziv pojedinom broju zajedničkog telefonskog voda, samo let broj dva primiti signal za uzbunu.

Nakon nekoliko trenutaka u New Yorku se mogao čuti glas kapetana Vernona Demeresta kako odgovara visoko iznad Ontaria u Kanadi. – Ovdje Trans America dva, odgovaramo na Selcal.

– Trans America dva, ovdje otpremnička služba New York. Imamo jednu važnu poruku. Obavijestite nas kad budete spremni za bilježenje.

Kratka stanka, zatim opet Demerest: – U redu, New York. Hajdemo!

– KAPETANU LETA BROJ DVA – poče otpremnik. – POSTOJI NEPOTVRĐENA MOGUĆNOST...

INEZ JE JOŠ MIRNO SJEDILA U KUTU KRAJ TEZGE S HRANOM KAD JE OSJETILA KAKO je netko drma za rame.

– Inez Guerrero! Jeste li vi gospođa Guerrero?

Ona digne pogled. Trebalo joj je nekoliko sekundi da sabere misli, koje su bile maglovite i nestalne, ali ipak shvati da to policajac stoji pred njom.

On je opet prodrma i ponovi pitanje.

Inez jedva nekako kimnu. Opazila je da je to drugačiji policajac nego onaj ranije. Ovaj je bio bijelac i nije govorio ni onako blago ni tiho kao onaj drugi.

– No, dignimo se, gospođo! – Policajac je pojačao stisak na njenu ramenu, tako da ju je zaboljelo, i jednim trzajem je podignuo na noge. – Čujete me? Idemo! Oni gore se deru za vama, i cijela policija vas traži.

Poslije deset minuta, u Melovu uredu, Inez je bila u središtu pažnje. Ona zauze mjesto u središtu sobe do kojeg su je bili doveli. Poručnik Ordway pogleda je ravno u lice. Policajac koji je Inez dopratio otiđe.

Ostali koji bijahu prisutni – Mel, Tanya, carinski nadzornik Standish, Bunnie Vorobioff, upravitelj područnog transporta Trans Amerike Weatherby i glavni pilot, kapetan Kettering rasporedili su se po sobi. Svi su bili ostali na Melov zahtjev.

– Gospođo Guerrero – reče Ned Ordway. – Zašto vaš muž putuje u Rim?

Inez se zapilji u njega i ne odgovori. Policajčev glas se pooštri, premda nije bio neljubazan. – Gospođo Guerrero, molim vas da me pažljivo slušate. Ima nekih važnih pitanja koja vam moram postaviti. Ona se tiču vašeg muža i ja trebam vašu pomoć. Shvaćate li?

– Ja... ne znam točno.

– Vi ne morate točno znati zašto vam postavljam ta pitanja. Bit će za to kasnije vremena. Ono što od vas tražim jest da mi pomognete tako da mi odgovarate. Hoćete li? Molim vas.

Upravitelj transporta užurbano upade: – Poručniče, nemamo na raspolaganju cijelu noć. Taj se avion od nas udaljuje brzinom od devet stotina i šezdeset kilometara na sat. Budimo strogi ako moramo.

– Prepustite to meni, gospodine Weatherby – reče oštro Ordway. – Ako svi počnemo vikati, trebat će kudikamo više vremena za kudikamo manji rezultat.

Upravitelj transporta je i dalje, čini se, bio nestrpljiv, ali nije rekao ništa.

– Inez – reče Ordway –... smijem li vas zvati Inez?

Ona kimne.

– Inez, *hoćete* li odgovarati na moja pitanja?

– Hoću... ako mogu.

– Zašto vam muž ide u Rim?

Njen je glas bio napet, jedva jači od šapata. – Ne znam.

– Imate li ondje prijatelja, rođaka?

– Nemamo... imamo nekog daljeg rođaka u Milanu, ali nikad ga nismo vidjeli.

– Da li se vaš muž i taj rođak dopisuju?

– Ne dopisuju.

– Možete li se sjetiti bilo kojeg razloga zbog kojeg bi vaš muž otišao da posjeti tog rođaka – i to iznenada?

– Ne postoji nikakav razlog.

Tanya upadne: – U svakom slučaju, poručniče, ako bi tko htio u Milano, ne bi uzeo naš avion za Rim. Letio bi Alitalijom, koja je direktna i jeftinija – a osim toga, i Alitalia ima noćas avion.

Ordway kimne. – Po svoj prilici možemo isključiti rođaka. – On upita Inez: – Ima li vaš muž u Italiji nekog posla?

Ona strese glavom.

– Kakvo je zanimanje vašeg muža?

– On je... bio... poduzetnik.

– Kakav poduzetnik?

Sporo ali primjetljivo Inez se vraćalo poimanje. – Gradio je zgrade, kuće, postrojenja.

– Rekli ste »bio je«. Zašto nije poduzetnik sada?

– Stvari su... krenule loše.

– Mislite novčane?

– Da, ali... zašto to pitate?

– Molim vas, vjerujte mi, Inez – reče Ordway – da imam važnih razloga. Tiče se sigurnosti vašeg muža, kao i ostalih. Hoćete li mi vjerovati na riječ?

Ona digne pogled. Oči im se sretoše. – U redu.

– Je li vaš muž i sad u novčanoj stisci?

Ona je samo načas oklijevala.

– U gadnoj stici?

Inez polako kimne.

– Je li propao? Zadužen?

Opet šapat: – Jest.

– Pa gdje je onda smogao novac za let u Rim?

– Mislim... – Inez poče nešto govoriti o svom prstenu koji je D. O. bio založio, zatim se sjeti ugovora Trans Amerike s plaćanjem na rok. Izvadi iz svoje torbice nedavno previjen arak papira i dade ga Ordwayu koji ga preleti pogledom. Upravitelj mu se pridruži.

– Tu piše »Buerrero« – reče upravitelj transporta. – Iako bi taj potpis mogao značiti svašta.

Tanya istakne: – Buerrero je prezime koje smo isprva imali u popisu putnika.

Ned Ordway strese glavom. – To sad nije važno, ali to je staro lukavstvo ako je tko kreditno nesposoban. Tad se stavi krivo prvo slovo tako da se prilikom ispitivanja ne može otkriti kreditna nesposobnost – bar ne u žurbi. Kasnije, kad se pogreška otkrije, može biti okrivljen bilo tko da je ispunio tiskanicu.

Ordway se opet mrko okrene prema Inez. U ruci je držao žuti tiskani arak. – Zašto ste pristali na ovo kad ste znali da se vaš muž služi prevarom?

Ona prosvjedova: – Nisam znala.

– Pa kako ste onda došli do ovog papira?

Kolebajući se, ona ispriča kako ga je večeras bila našla i kako je bila došla na aerodrom u nadi da će zadržati muža prije odlaska.

– Dakle, sve do noćas niste imali ni pojma da on putuje?

– Nisam, gospodine.

– Uopće?

Inez strese glavom.

– Možete li se bar sad sjetiti bilo kojeg razloga da otputuje?

Ona je bila zbunjena. – Ne mogu.

– Čini li vaš muž ikad nerazumne stvari?

Inez je oklijevala.

– No – reče Ordway – čini li?

– Katkada, u posljednje vrijeme...

– Nerazuman *je*?

Šapat. – Jest.

– Nasilan?

Inez kimne neodlučno glavom.

– Vaš je muž noćas nosio nekakav kovčežić – reče Ordway mirno. – Kovčežić za spise, i činilo se da je s njim bio nekako posebno oprezan. Imate li bar nekog pojma što bi moglo biti unutra?

– Nemam gospodine.

– Inez, rekli ste da je vaš muž poduzetnik – građevni poduzetnik. Je li za vrijeme svog rada ikad upotrebljavao eksploziv?

Ovo pitanje je bilo izrečeno tako nemarno i bez uvoda da se činilo da oni koji su ga čuli jedva primjećuju da je postavljeno. Ali kad je sinula njegova važnost, u sobi iznenada zavlada napetost.

– Jest, jest – reče Inez. – Često.

Ordway primjetno zastane prije nego što upita: – Znade li vaš muž mnogo o eksplozivima?

– Mislim da zna. Uvijek se volio njima služiti. Ali... – Ona naglo umuknu.

– Ali što, Inez?

Iznenada se u govoru Inez Guerrero pojavi neka nervoza koje prije nije bilo. – Ali... on rukuje njima veoma oprezno. – Pogled joj preletje po sobi. – Molim vas... o čemu se tu radi?

Ordway polako reče: – Vi nešto naslućujete, Inez, je li?

Kad nije odgovorila, on je upita gotovo ravnodušno: – Gdje stanujete?

Ona dade adresu stana na South Sideu i on je zapisa. – Je li vaš muž bio ondje danas poslije podne i uvečer?

Sada potpuno preplašena, ona kimne.

Ordway se okrene Tanyi. Ne podižući glas, zatraži: – Nazovite, molim vas, centralu gradske policije. Tražite ovaj kućni – on načrčka broj u blok. – Neka ostanu na aparatu.

Tanya brzo otiđe do Melova stola.

Ordway upita Inez: – Je li vaš muž imao u stanu eksploziva? – Kad je ona oklijevala, on nastavi iznenada oštro. – Do sada ste govorili istinu. Nemojte mi sada lagati! Je li imao?

– Jest.

– Kakvu vrstu eksploziva?

– Nešto dinamita... i kapsula... Što je preostalo.

– Od njegova poduzetničkog posla?

– Da.

– Je li ikad išta o njima rekao? Objasnio zašto ih čuva?

Inez strese glavom.

– Jedino da... ako znate s njima baratati... da nisu opasni.

– Gdje se nalazio eksploziv?

– Naprosto u ladici.

– Gdje u ladici?

– U spavaćoj sobi.

Izraz iznenadnog zaprepaštenja prijeđe preko lica Inez Guerrero. Ordway ga opazi.

– Sad ste na nešto pomislili! Što je to bilo?

– Ništa! – U njenim očima i glasu javi se užas.

– Jeste! – Ned Ordway se nagne naprijed sasvim uz Inez, napadačkog izraza lica. Po drugi put noćas u ovoj sobi on nije pokazivao nimalo ljubaznosti. Samo grubu, tvrdoglavu surovost policajaca kojemu treba odgovor i koji će ga dobiti. On poviče: – Ne pokušavajte prešutjeti ili slagati! To neće paliti. Recite mi što ste pomislili. – A kad Inez zajeca, on reče: – Ništa za to! Recite mi!

– Noćas... nisam na to prije mislila... te stvari...

– Dinamit i kapsule?

– Da.

– Gubite vrijeme! Što je s njima?

Inez šapne: – Nestali su!

Tanya mirno reče: – Dobila sam ih, poručniče. Čekaju na aparatu.

Svi su ostali šutjeli.

Ordway kimne, očiju još prikovanih uz Inez.

– Jeste li znali da se noćas, prije nego što je njegov avion uzletio, vaš muž osigurao na veliku svotu – vrlo veliku zaista – i odredio vas za korisnika?

– Nisam, gospodine. Kunem vam se da ništa ne znam...

– Vjerujem vam – reče Ordway. On zastane, razmišljajući, a kad je opet progovorio, grubo je zarežao:

– Inez Guerrero, slušajte me pažljivo! Mi mislimo da taj eksploziv, o kojem ste nam govorili, vaš muž nosi noćas sa sobom. Mislimo da ga je on ponio na taj avion za Rim, a za to ne može biti drugog objašnjenja nego da namjerava uništiti taj avion, ubiti sebe i sve druge u njemu. Sad imam još jedno pitanje, a prije nego odgovorite, pomno razmislite i sjetite se i tih drugih ljudi, nevinih ljudi uračunavši i djecu, koji se nalaze u tom avionu. Inez, vi poznajete svoga muža. Vi ga poznajete kao nitko živ. Bi li on mogao... radi novca od osiguranine, radi vas... bi li mogao učiniti ono što sam upravo rekao?

Suze su potekle niz lice Inez Guerrero. Činilo se da je blizu sloma, ali lagano kimne.

– Bi. – Glas joj je bio prigušen. – Da, mislim da bi mogao.

Ned Ordway se okrene od nje. Uze telefon od Tanye i poče govoriti brzo i potiho. Preda obavijest u koju je tu i tamo ubacio nekoliko zahtjeva.

Ordway jedanput zastade i okrenu se nazad prema Inez Guerrero. – Vaš će stan biti pretražen, dobit ćemo ovlaštenje ako bude potrebno. Ali bit će lakše ako vi pristanete. Hoćete li?

Inez tupo kimne.

– U redu – reče Ordway u telefon – ona se slaže.

Poslije minutu-dvije spusti slušalicu i reče upravitelju transporta i Melu: – Prikupit ćemo dokaze, u stanu, ako ondje što ima. Zasada nema baš mnogo drugog što možemo učiniti.

Upravitelj transporta reče sumorno: – Nema baš mnogo toga što itko od nas može učiniti, osim možda da se moli. – Napregnuta i beznadna lica, on poče pisati novu poruku za let broj dva.

9.

Vernonov plan

PILOTIMA AVIONA BIJAŠE POSLUŽENO TOPLO PREDJELO KOJE JE KAPETAN VERNON Demerest bio zatražio. Ukusni izbor jela na poslužavniku, koji je jedna od stjuardesa donijela iz odjeljka prvog razreda, brzo je nestajao. Kad je zagrizao u kolačić s mesom od jastoga i gljivama, posut parmezanom, Demerest zagunđa odobravajući.

Kao i obično, stjuardese su vodile bitku da ugoje mršavog mladog drugog oficira, Cya Jordana. Kradomice su mu doturile nekoliko posebnih obroka predjela na odijeljenom tanjuru iza dvojice kapetana, i sada, dok je Jordan prčkao po izukrštanim cijevima za dovod goriva, obrazi su mu bili napuhnuti od pilećih jetrica u slanini.

Malo poslije će se svim trima pilotima, koji se naizmjenično odmaraju u slabo osvijetljenoj kabini, donijeti isto ukusno glavno jelo i desert kojima zrakoplovna kompanija poslužuje svoje putnike iz prvog razreda. Jedino što će dobiti putnici, a posada nije dobijala, bili su stolno vino i šampanjac.

Trans America, kao i većina zrakoplovnih kompanija, imala je poteškoća u opskrbljivanju izvrsne kuhinje u zraku. Bilo je nekih koji su tvrdili da zrakoplovne kompanije – čak i međunarodne – treba da se bave isključivo prijevozom, i da svoje usluge u avionu usklade s mjerilima stalnih, redovitih putnika te da raskrste sa svim drangulijama, uračunavši tu i bilo kakve obroke bolje od obične marende. Drugi su, međutim, vjerovali da se suviše mnogo putničkog prometa služi običnom marendom i oduševljeno su prihvatili znak stila i elegancije koji je ostavljala dobra zrakoplovna kuhinja. Zrakoplovne kompanije primale su neobično malo pritužbi na hranu. Većina putnika – iz turističke i prve klase – pozdravili su te obroke kao neku razonodu i jeli su ih u slast.

Potpuno isto je mislio i Vernon Demerest dok je jezikom tražio posljednje sočne čestice jastoga. U tom trenutku u kabini glasno zazvoni zvonce za pozive preko Selcalova sistema, a na radio-tabli bljesne signal.

Anson Harris uzvi obrvama. Poziv preko Selcala bio je neuobičajen, a dva za manje od jednog sata značili su nešto izuzetno.

– Znate šta nama treba? – javi se otraga Cy Jordan. – Broj telefona koji nije u knjizi.

Demerest pruži ruku da uključi radio. – Ja ću.

Poslije uzajamnog identificiranja između aviona i otpremničke službe u New Yorku, Vernon Demerest poče pisati pod zaklonjenim svjetlom na bloku za

poruke. Vijest je potjecala od upravitelja transporta s Lincolnova međunarodnog aerodroma i počinjala je ovako: POSTOJI NEPOTVRĐENA MOGUĆNOST... Kako je tekst napredovao, Demerestove su se crte lica u odrazu svjetla napinjale. Na kraju kratko potvrdi prijem i prekine vezu bez primjedbe.

Demerest pruži blok za poruke Ansonu Harrisu, koji to pročita, nagnuvši se prema svjetlu pokraj sebe. Harris lagano zazviždi. Preko ramena pruži blok Cyu Jordanu.

Poruka je preko Selcala završavala ovako: PREDLAŽEMO VRATITI SE ILI PROMIJENITI MJESTO SLIJETANJA PREMA NAHOĐENJU KAPETANA.

Oba su kapetana znala da treba riješiti pitanje zapovjedništva. Premda je Anson Harris noćas letio kao kapetan, a Demerest vršio dužnost prvog oficira, Vernon Demerest – kao pilot prve klase – imao je veću vlast, ako je htio da je preuzme.

Sada, odgovarajući na Harrisov ispitljiv pogled, Demerest osorno reče: – Ti si na lijevom sjedalu. Što čekamo?

Harris samo malo razmisli, pa objavi: – Vratit ćemo se, ali ćemo napraviti širok, lagan krug. Na taj način putnici neće ništa opaziti. Zatim ćemo poslati Gwen Meighen da pronađe tog čovjeka koji ih zabrinjava, jer je posve sigurno da se nitko od nas ne smije pojaviti među putnicima, inače ćemo ga upozoriti. – On slegne ramenima. – A poslije ćemo valjda svirati po sluhu.

– U redu – složi se Demerest. – Ti okreni avion, a ja ću se pobrinuti za putnike. – On pritisne pozivno dugme za stjuardese upotrijebivši trostruk znak zvona da dozove Gwen.

Na valnoj dužini koju je bio prije upotrijebio, Anson Harris pozove oblasnu kontrolu letenja i lakonski javi: – Ovdje Trans America dva. Čini se da ovdje imamo jedan problem. Tražimo slobodan put natrag do Lincolna i vektor radara od sadašnjeg položaja do Lincolna.

Harrisovo brzo rasuđivanje već je bilo isključilo mogućnost slijetanja na neki drugi aerodrom. Ottawa, Toronto i Detroit, kako su bili prije polijetanja obaviješteni, bili su zbog oluje zatvoreni za zračni promet. Osim toga, posadi aviona trebalo je vremena da izađe na kraj s onim čovjekom otraga. A to će im omogućiti vraćanje na Lincolnov međunarodni aerodrom.

On nije sumnjao da je Demerest došao do istog zaključka.

Iz Oblasne kontrole letenja u Torontu, više od devet i pol kilometara ispod njih, odgovori glas nadzornika. – Trans America dva, u redu. – Kratka stanka, a zatim: – Možete početi zaokretati nalijevo u kurs dva sedam nula. Čekajte na zapovijed za mijenjanje visine.

– U redu, Toronto. Počinjemo zaokretati. Željeli bismo da zaokret bude širok i postepen.

– Trans America dva. Širok zaokret odobren.

Taj se dijalog vodio tihim glasom, kao što se takvi dijalozi obično vode. I u zraku i na zemlji postojala je uzajamna spoznaja o tome da će se najviše postići

mirom, a najmanje dramatikom ili uzbuđenjem. Po karakteru zahtjeva aviona, nadzornik na zemlji odmah je znao da je posrijedi neka opasnost – zbiljska ili moguća. Linijski mlažnjaci, u letu na određenoj visini, ne mijenjaju smjer bez nekog važnog razloga. Ali nadzornik je također znao da će kapetan – ako, i kad, bude spreman – službeno prijaviti opasnost i izvijestiti o njenu uzroku. Sve do tada nadzornik neće oduzimati vrijeme posadi – nesumnjivo zauzetoj vlastitim hitnim poslovima – postavljanjem nepotrebnih pitanja.

Ipak, koja se god pomoć bude tražila od Oblasne kontrole letenja, ona će biti pružena bez ispitivanja i što je moguće brže.

Čak i sad, na tlu, okretali su se kotači redovitog postupka. U Oblasnoj kontroli letenja u Torontu, smještenom u jednoj pristaloj modernoj zgradi nekih dvadesetak kilometara izvan grada, nadzornik koji je primio poruku iz aviona, pozvao je višeg nadzornika. Viši nadzornik se povezivao s ostalim sektorima krčeći put ispred leta broj dva, a isto tako i neposredno ispod njega – ovo potonje kao mjeru opreza. Kontrola letenja u Clevelandu, koja je bila predala avion Kontroli u Torontu a sad će ga primiti natrag, bijaše također upozorena. Kontrola u Chicagu, koja će ga preuzeti od Clevelanda, već se obavještavala.

U zapovjedničku kabinu aviona stigla je nova poruka od Oblasne kontrole letenja. – Počnite se spuštati na razinu leta dva osam nula. Izvijestite nas kad budete napuštali razinu leta tri tri nula...

Anson Harris potvrdi. – Kontrola Toronto, ovdje Trans America dva. Počinjemo se spuštati.

Po Harrisovoj naredbi drugi oficir Jordan izvještavao je preko kompanijskog radija otpremničku službu Trans Amerike o odluci da se vrate.

Vrata prednje kabine se otvoriše. Uđe Gwen Meighen.

– Slušajte – reče ona – ako želite još predjela, žalim, ali ne možete ih dobiti. Možda niste primijetili da u avionu slučajno imamo i nekoliko putnika.

– S nepokornosti ću se pozabaviti kasnije – reče Demerest. – Upravo smo primili – oponašao je Gwenin engleski naglasak – vijest koja nas je zabrinula.

U zapovjedničkoj kabini se naoko nije gotovo ništa bilo promijenilo otkako je prije nekoliko trenutaka stigla vijest upravitelja transporta s Lincolnova aerodroma. Ipak, jedva zamjetljivo, raspoloženje opuštenosti koje je prije prevladavalo bilo je iščezlo. Usprkos spokojnosti postignute voljom, posada od tri čovjeka bila je potpuno predana struci i budna, njihovi umovi bijahu na vrhuncu oštrine, a svaki je bio dovoljno osjetljiv da se prilagodi drugoj dvojici. Da bi se postigli takvi trenuci, bijahu potrebne sve one godine učenja i iskustva koji su obilježavali dugi put do zrakoplovnog kapetanstva. Samo letenje – upravljanje avionom – nije bilo težak cilj. Ono za što su trgovački piloti i dobivali tako visoke plaće bijahu njihove pričuve prisutnosti duha, avijatičarskog i općenito uvijatičkog znanja. Demerest, Harris i – u manjoj mjeri – Cy Jordan, prikupljali su i sve svoje pričuve. Situacija u avionu još bila kritična. Uz nešto sreće, nije uopće morala postati kritična. Ali posada je bila mentalno spremna za krizu.

– Molim vas da pronađete tog putnika – reče Demerest Gwen. – On ne smije znati da znate. Ovdje je njegov opis. Najbolje da sve pročitate. – On joj pruži blok s viješću. Ona priđe bliže držeći blok ispod zaklonjenog svjetla kraj njega.

Kako se avion neznatno zanjihao, Gwen dotaknu rukom rame Vernona Demeresta. Bio je svjestan njene blizine i poznatog slabašnog mirisa. Pogledavši sa strane, opazio je u polutami Gwenin profil. Njezin izraz dok je čitala bio je ozbiljan, ali ne i zdvojan. To ga podsjeti na ono čemu se te večeri već toliko divio – na njenu snagu koja nimalo nije umanjila njenu ženstvenost. U jednom brzom, prolaznom trenutku sjeti se da je Gwen dva puta te večeri izjavila da ga voli. On se upitao je li sam ikad ikoga iskreno volio? Kad čovjek čvrsto zauzda osobne osjećaje, nikad nije potpuno siguran. Ali u tom trenutku instinkt mu je govorio da je njegovo osjećanje prema Gwen najbliže ljubavi što će ikad upoznati.

Gwen je ponovo čitala vijest, ovog puta polaganije.

Na trenutak on osjeti divlji bijes zbog te nove okolnosti koja je mogla osujetiti njihove planove – njegove i Gwenine – za Napulj. Tada se obuzda. Ovaj trenutak je tražio samo stručnost. Osim toga, ovo što se sada događa znači samo odgađanje, možda za puna dvadeset četiri sata poslije njihova povratka na Lincolnov aerodrom. Ali avion će na kraju ipak odletjeti. Nije mu palo na pamet da opasnost od paklenog stroja možda neće biti brzo uklonjena, ili da se neće završiti onako nevino kao većina drugih.

Pokraj Demeresta Anson Harris je još držao avion u blagom zaokretu, uz najneznatniji nagib koji se mogao postići. To je bio savršen zaokret, točno izveden, kao što se vidjelo na kazalu libele svakog pojedinog pilota – na tom pretku zrakoplovnih instrumenata, koji se još upotrebljava u modernim mlažnjacima isto onako kao što se upotrebljavao u Lindbergovu *Spirit of St. Louis* i u avionima davno prije njega. Igla se ljuljala, kugla je bila na mrtvoj točki. Samo kompas i giroskop pokazivali su veličinu zaokreta – da je avion zaokrenuo sto i osamdeset stupnjeva od svog smjera. Harris je tvrdio da putnici neće zapaziti promjenu smjera, i imao je pravo, samo ako netko tko zuri kroz prozor slučajno ne bude dobro poznavao položaj zvijezda i mjeseca prema zapadnom i istočnom kursu. Tada će opaziti promjenu, ali to je bio rizik koji se morao prihvatiti. Na sreću, zemlja je bila sakrivena oblacima, pa nitko nije mogao vidjeti i prepoznati gradove. Sad je avion počinjao gubiti i visinu, nos aviona neznatno se spustio, a Harris je dao sasvim mali gas tako da se zvuk motora nije promijenio više nego što je uobičajeno u toku leta. Harris je bio pribran i letio je precizno kao po školskom priručniku, ne obazirući se na Gwen i Demeresta.

Gwen pruži natrag blok s viješću.

– Molim vas – uputi je Demerest – da odete straga i pronađete tog čovjeka. Pogledajte ima li što nalik na torbu i može li mu se to nekako oduzeti. Valjda vam je jasno da nitko od nas ne može ići tamo, bar zasada, da ga ne preplašimo.

– Jest – reče Gwen. – Jasno mi je. Ali ni ja ne moram ići.

– Zašto?

Ona mirno reče: – Ja već znam gdje on sjedi. Na sjedalu broj četrnaest A.

Vernon Demerest je ispitljivo pogleda. – Ne moram vam ni reći da je to važno. Ako imalo sumnjate, idite i uvjerite se!

– Nimalo ne sumnjam.

Prije otprilike pola sata, objasni Gwen, pošto je u prvom razredu poslužena večera, ona je bila otišla straga u turističku klasu da i ondje pomogne. Jedan je od putnika – na sjedalu lijevo do prozora – drijemao. Kad mu se Gwen obratila, odmah se probudio. Na koljenima je oprezno držao kovčežić za spise i Gwen je predložila da mu ga uzme, ili da ga on spusti pored sebe dok bude večerao. Putnik je odbio. I dalje je držao kovčežić isto onako, i ona je zapazila da ga je obujmio kao da je vrlo vrijedan. Kasnije, umjesto da spusti stolić na uvlačenje sa stražnje strane prednjeg sjedala, on je upotrijebio taj kovčežić, koji je još držao u krilu, kao podlogu za poslužavnik s večerom. Naviknuvši se na putnikovu osebujnost, Gwen nije na to više mislila, premda je dobro upamtila tog čovjeka. Onaj opis u vijesti točno mu je odgovarao.

– Upamtila sam ga i zato što sjedi baš uz onu staru damu – slijepog putnika.

– Kažete da sjedi uz prozor?

– Da.

– Zbog tog će mu biti još teže prići i oteti kovčežić. – Demerest se sjećao onog dijela vijesti upravitelja područnog transporta: AKO JE PRETPOSTAVKA TOČNA, POTEZNI UPALJAČ ZA EKSPLOZIV VJEROJATNO ČE BITI NA VANJSKOJ STRANI KOVČEŽIĆA, LAKO DOHVATLJIV. ZBOG TOGA U POKUŠAJU DA OTMETE KOVČEŽIĆ POSTUPAJTE IZVANREDNO OPREZNO. On nasluti da i Gwen razmišlja o toj opomeni.

Prvi put neko osjećanje, ne straha nego sumnje, nametne se njegovu rasuđivanju. Strah će možda doći kasnije, ali još ga nema. *Postoji li* mogućnost da se ta panika od paklenog stroja pokaže nečim gorim od panike? Vernon Demerest je razmišljao i razgovarao o takvoj situaciji prilično često, ali nije nikad zbiljski mogao vjerovati da će se to njemu samom dogoditi.

Anson Harris je izlazio iz zaokreta isto tako blago kao što je bio u njega i ušao. Sad su već letjeli natrag.

Selcalovo zvonce opet zazvoni. Demerest mahne Cyu Jordanu, koji okrene prekidač na radiju i javi se, a zatim poče zapisivati vijest.

Anson Harris je još jednom razgovarao s Oblasnom kontrolom letenja u Torontu.

– Zanima me – reče Vernon Demerest Gwen – postoji li ikakva mogućnost da se ostala dva putnika uz Guerrera udalje s njihovih sjedala. Tako bi on ostao sam u redu od tri sjedala. Onda bi možda jedan od nas mogao doći odostrag, nagnuti se i zgrabiti kovčežić.

– Posumnjat će – istaknu Gwen. – Sigurna sam da hoće. On je sad na rubu strpljenja. U času kad mi te ljude izvučemo van, kakvu god izliku upotrijebili, on će znati da nešto nije u redu, pa će paziti i čekati.

Drugi oficir pruži vijest koju je bio zapisao. Bila je od upravitelja transporta Lincolnova međunarodnog aerodroma. Pod zaklonjenim svjetlom Gwen i Demerest su je zajednički pročitali.

NOVA OBAVIJEST POKAZUJE DA JE RANIJA MOGUĆNOST DA PUTNIK GUERRERO POSJEDUJE EKSPLOZIVNO SREDSTVO SADA VRLO VJEROJATNA. VJERUJE SE DA JE PUTNIK DUŠEVNO POREMEĆEN, OČAJAN. PONAVLJAMO PRIJAŠNJE UPOZORENJE DA MU PRISTUPITE IZVANREDNO OPREZNO. SRETNO.

– Sviđa mi se ovo posljednje – reče Cy Jordan. – Zbilja je lijepo od njih što nam to žele.

Demerest reče osorno: – Jezik za zube!

Nekoliko časaka, ne računajući uobičajene zvukove u pilotskoj kabini, vladala je tišina.

– Kad bi bar postojao neki način – reče polako Demerest – neki način da ga maknemo od tog kovčežića. Trebalo bi nam svega nekoliko sekundi da ga imamo u rukama, pa da se oslobodimo opasnosti... Kad bismo bili brzi, bilo bi dosta i dvije sekunde.

Gwen istakne: – On ga neće ni spustiti...

– Znam! Znam! Razmišljam, to je sve. – On zastane. – Ispitajmo sve iznova. Između Guerrera i prolaza nalaze se dva putnika. Jedan od njih...

– Jedan je od njih muškarac. On sjedi uz prolaz. U sredini je ona stara dama, gospođa Quonsett. Onda Guerrero.

– Bakica, dakle, sjedi baš uz Guerrera. Uz sam kovčežić.

– Da, ali šta imamo od toga? Čak i kad bismo je mogli obavijestiti, ona vjerojatno ne bi mogla...

Demerest oštro reče: – Niste joj još ništa rekli? Ona ne zna da smo joj ušli u trag?

– Ne zna. Rekli ste mi da joj ništa ne govorim.

– Samo sam htio da se uvjerim.

Opet zašutješe. Vernon Demerest usredotoči pažnju razmišljajući, važući mogućnosti. Konačno zabrinuto reče: – Imam jednu ideju. Možda neće uspjeti, ali zasada je to najbolje što imamo. Sada slušajte što treba točno da uradite!

U TURISTIČKOJ KLASI VEĆINA PUTNIKA JE BILA POVEČERALA I STJUARDESE SU okretno uklanjale poslužavnike. Služenje je obroka noćas išlo brže nego obično.

To je bilo zato što su neki putnici, zbog odgađanja uzlijetanja, jeli u glavnoj zgradi i sada, ovako kasno, ili su odbili večeru ili su samo malo zagrizli.

U redu od tri sjedala gdje je gospođa Ada Quonsett još ćaskala sa svojim novim znancem, sviračem na oboi, jedna od stjuardesa u turističkoj klasi, jezičava mlada plavojka, upita: – Jeste li završili?

– Da, ja jesam, gospođice – reče oboist.

Gospođa Quonsett se srdačno nasmiješi. – Hvala vam, draga moja. Moj poslužavnik možete uzeti. Bilo je vrlo ukusno.

Ozbiljni muškarac što je sjedio lijevo od gospođe Quonsett preda svoj poslužavnik bez riječi.

Upravo je tada mala stara dama iz San Diega opazila drugu stjuardesu koja je stajala u prolazu.

Nju je gospođa Quonsett bila vidjela nekoliko puta prije toga i činilo se da ona vodi druge djevojke. Imala je veoma crnu kosu, privlačno lice visokih jagodica i izražajne tamne oči, koje su baš sada, direktno i hladno, bile uprte u Adu Quonsett.

– Oprostite, gospođo, mogu li vidjeti vašu kartu?

– Moju kartu? Pa, naravno.

Gospođa Quonsett je kinila iznenađenje, iako je odmah pogodila što se krije iza tog zahtjeva. Očito su ili predmnijevali ili znali da je ona slijepi putnik. Ali ona se nikad nije lako predavala, pa i sad je njen duh ubrzano radio. Bilo je pitanje: koliko ova djevojka zna?

Gospođa Quonsett otvori svoju torbicu i poče se pretvarati da traži među papirima. – Znam da sam je imala, draga moja. Mora biti negdje ovdje. – Ona digne pogled s nevinim izrazom na licu. – Osim ako je nije uzeo biljeter kad sam se ukrcala. Možda ju je on spremio a da nisam ni opazila.

– Nije – reče Gwen Meighen – neće biti da ju je on uzeo. Ako je to bila povratna karta za redovito putovanje, ostao bi vam odrezak za povratni let. A ako je to bio jedan smjer, imali biste još odrezak putne karte i kartu za ukrcavanje.

– Pa, ovo je zbilja čudno... – Gospođa Quonsett nastavi čeprkati po torbici.

Gwen hladno upita: – Da ja pogledam? – Od početka njihova dijaloga ona nije pokazivala ništa od svoje uobičajene dobrohotnosti. Zatim doda: – Ako je karta u vašoj torbici, ja ću je naći. Ako nije, obje ćemo uštedjeti vremena.

– Nipošto – reče gospođa Quonsett oštro, a zatim popustljivo: – Ja shvaćam da vi ne mislite ništa loše, draga moja, ali ja ovdje imam privatnih spisa. Vi kao Engleskinja morali biste poštovati privatnost. Vi *jeste* Engleskinja, je li?

– Jesam li ili nisam, to nije važno. U ovom času razgovaramo o vašoj karti. To jest ako je *uopće* imate. – Gwenin glas, viši nego obično, čuo se nekoliko sjedala dalje. Glave putnika su se okretale.

– Ama imam ja kartu. Pitanje je samo gdje je. – Gospođa Quonsett se ljubazno nasmiješi. – Ipak, što se tiče toga da ste Engleskinja, znala sam da jeste od prvog trenutka kad ste progovorili. Zbog tolikih Engleza, ljudi poput vas,

draga moja, naš jezik ugodno zvuči. Kakva šteta što malo nas Amerikanaca tako govori. Moj pokojni muž obično je govorio...

– Nije važno što je on govorio. Što je s vašom kartom?

Bilo je teško Gwen da bude tako gruba i neugodna kao što je bila. U normalnim prilikama ona bi s tom staricom postupala čvrsto, ali bi ostala prijateljski i dobro raspoložena. Isto tako je Gwen oklijevala da muči nekoga tko je više nego dvaput stariji od nje. Ali, prije nego što je izašla iz pilotske kabine, Vernon joj je rekao što treba da radi.

Gospođa Quonsett je bila pomalo zgranuta. – Ja sam s vama strpljiva, gospođice. Ali kad pronađem svoju kartu, svakako ću morati na vaše ponašanje staviti izvjesne primjedbe...

– Zaista, gospođo Quonsett? – Gwen vidje kako se starica trgla kad je čula svoje prezime, i prvi put se iza stamene fasade osjetila slabost. Gwen je ustrajala: – *Vi* jeste Ada Quonsett, je li?

Mala stara dama dodirne svoje usne čipkastim rupčićem, pa uzdahne. – Budući da znate da jesam, nema smisla to poricati.

– Nema, jer znamo sve o vama. Vi imate sasvim određenu prošlost, gospođo Quonsett.

Sada ih je više putnika promatralo i slušalo. Jedan ili dvojica bili su napustili svoja sjedala i približili im se. Njihovi izrazi lica odavali su sućut za staru damu, a kritiku na račun Gwen. Čovjek koji je sjedio uz prolaz i koji je bio razgovarao s gospođom Quonsett kad je Gwen došla, nelagodno se promeškolji. – Ako je posrijedi neki nesporazum, možda bih ja mogao pomoći...

– Nema nikakva nesporazuma – reče Gwen. – Putujete li vi s ovom gospođom?

– Ne putujem.

– Onda nema ničega zbog čega biste se trebali brinuti, gospodine.

Do sada Gwen nije bila sebi dopustila da pogleda pravo u čovjeka koji je sjedio najdalje, do prozora, i za kojeg je znala da je Guerrero. Ni on nije bio pogledao u nju, iako je po nagibu njegove glave vidjela da pažljivo sluša sve što se govori. Isto tako nenapadno ona zapazi da on još objema rukama drži na koljenima kovčežić. Na pomisao što bi kovčežić mogao sadržavati ona osjeti iznenadni, ledeni strah. Osjetila je da dršće, slutila je nešto strašno. Htjela je pobjeći, vratiti se u pilotsku kabinu i reći Vernonu da to sam obavi. Ali nije, a trenutak slabosti prođe.

– Rekla sam da znamo sve o vama, i to je istina – uvjeravala je Gwen gospođu Quonsett. – Ranije, u toku današnjeg dana, bili ste uhvaćeni kao slijepi putnik na jednom od naših aviona što je letio iz Los Angelesa. Bili ste stavljeni pod nadzor, ali ste uspjeli šmugnuti. Zatim ste se, uz pomoć laži, ukrcali u ovaj avion.

Mala stara dama iz San Diega reče pametno: – Ako toliko znate, ili mislite da znate, nema nikakve koristi da se o tome raspravlja. – Ona zaključi da se ne vrijedi sad uzrujavati. Konačno, očekivala je da će je uhvatiti. Barem je nisu

uhvatili prije nego što je doživjela zgodnu pustolovinu i dobila dobru večeru. Osim toga, pa što onda? Zrakoplovne kompanije, kao što je priznala ona crvenokosa žena na Lincolnovu aerodromu, nikad sudski ne progone slijepe putnike.

Ipak ju je zanimalo što će se sad dogoditi. – Hoćemo li se vratiti?

– Vi niste toliko važni. Kad sletimo u Italiju, bit ćete izručeni vlastima. – Vernon Demerest je upozorio Gwen da pusti ljude da misle kako avion i dalje leti prema Rimu, da ne prizna da su već zaokrenuli i da se vraćaju. On joj je također utuvio u glavu da mora biti gruba sa starom damom, u čemu Gwen nije nimalo uživala. Ali je to bilo potrebno da bi se na Guerrera učinio snažan dojam, pa da bi se onda mogao izvesti idući Demerestov korak.

Premda Guerrero to nije znao – a ako sve dobro prođe, neće znati sve dok ne bude kasno da se išta promijeni – čitava ova predstava bila je odigrana samo radi njega.

– Morate poći sa mnom – reče Gwen gospođi Quonsett. – Kapetan je obaviješten o vama i mora sastaviti izvještaj. Prije nego što to učini, želi da vas vidi. – Ona upita čovjeka na sjedalu do prolaza: – Hoćete li, molim vas, pustiti ovu ženu da izađe?

Prvi put stara dama bila je nekako nervozna. – Kapetan treba mene?

– Jest, i on ne voli čekati.

Gospođa Quonsett neodlučno odriješi svoj pojas pričvršćen o sjedalo. Kad se svirač na oboi nezadovoljno ukloni da je propusti, ona nesigurno stupi u prolaz. Držeći je za nadlakticu, Gwen je povede naprijed, svjesna neprijateljskih pogleda sa svih strana, koji su – dok su išle – bili uprti u nju.

Gwen se odupre porivu da se okrene da vidi promatra li ih i čovjek s kovčežićem.

– JA SAM KAPETAN DEMEREST – REČE VERNON DEMEREST. – MOLIM VAS, UĐITE unutra, što bliže meni! Gwen, zatvorite vrata i nastojmo se svi nekako ugurati. – On se nasmiješi gospođi Quonsett. – Bojim se da pilotske kabine nisu namijenje primanju gostiju.

Stara dama iz San Diega zurila je u njega. Nakon sjajne rasvjete putničkog odjeljka iz kojeg je upravo bila došla, oči joj se još nisu bile prilagodile polutami pilotske kabine. Sve što je mogla razabrati bijahu nejasni likovi koji su sjedili okruženi desecima brojčanika što su se crvenjeli. Ali nije bilo zabune što se tiče dobrohotnosti tog glasa. Njegov sadržaj i boja bijahu sasvim drugačiji od onoga što je očekivala.

Cy Jordan podignu priručje na jednom praznom sjedalu iza Ansona Harrisa. Gwen nježno, suprotno svom ponašanju od prije nekoliko minuta, povede staru damu prema sjedalu.

Vani još nije bilo burno, pa se tu unutra moglo lako kretati. Premda su gubili visinu, još su bili daleko iznad oluje i, usprkos brzini aviona od više nego osam stotina kilometara na sat, kretali su se lagano, kao po tihom, mirnom moru.

– Gospođo Quonsett – reče Vernon Demerest. – Sve što se vani upravo dogodilo možete zaboraviti. To nije razlog što smo vas ovamo doveli. – On upita Gwen: – Bila si s njom prilično gruba?

– Bojim se da jesam.

– Gospođica Meighen je radila po mojim uputama. Rekao sam joj da učini upravo ono što je učinila. Znali smo da će jedna određena osoba sve to gledati i slušati. Htjeli smo da to djeluje vjerodostojno kako bismo imali uvjerljiv razlog da vas dovedemo ovamo.

Veliki nejasni lik koji je govorio s desnog sjedala postajao je Adi Quonsett sve jasniji. Po onome što je mogla vidjeti od njegova lica, činilo se da je ljubazan čovjek, pomisli. Ovog časa, naravno, nije imala pojma o čemu govori. Ona pogleda oko sebe. Sve je bilo vrlo zanimljivo. Nikad prije nije bila u pilotskoj kabini. Bijaše to mnogo manji i nagomilaniji prostor nego što je očekivala. Bio je i topao i sva tri čovjeka koje je sada mogla vidjeti bijahu raskomoćeni. Ovo će sigurno biti još nešto što će ispričati svojoj kćerci u New Yorku, ako ikad tamo stigne.

– Bakice – reče onaj čovjek koji se predstavio kao kapetan – jeste li vi plašljivi?

To pitanje je bilo čudno, i ona razmisli o njemu prije nego odgovori. – Nisam baš, mislim. Katkad sam nervozna premda ne toliko koliko sam bila nekad. Kad ostarite, ne ostaje mnogo što čega biste se mogli uplašiti.

Kapetanove oči bijahu ispitljivo uprte u njeno lice. – Odlučio sam da vam nešto kažem, a zatim da zatražim vašu pomoć. Nemamo mnogo vremena i zato ću to brzo obaviti. Pretpostavljam da ste zapazili onog čovjeka koji sjedi kraj vas, straga u odjeljku uz prozor.

– Onog mršavog, s brčićima?

– Da – reče Gwen. – To je on.

Gospođa Quonsett kimne. – To je neki čudak. Ni s kim ne razgovara i nosi sa sobom kovčežić od kojeg se ne rastavlja. Mislim da ga nešto muči.

– I nas nešto muči – reče mirno Vernon Demerest. – Imamo razloga vjerovati da je u tom kovčežiću pakleni stroj. Htjeli bismo mu ga oduzeti. Zato trebam vašu pomoć.

Jedna od stvari što su je ovdje gore kod pilota iznenađivale, pomisli Ada Quonsett, bijaše to kako je tu bilo mirno. U tišini koja je slijedila nakon onoga što je upravo bilo rečeno, čula je neku vijest kako dopire iz zvučnika nad glavom, blizu mjesta gdje je sjedila. – Trans America dva, ovdje Kontrola letenja u Torontu. Vaš je položaj dvadeset i četiri kilometra istočno od signalne stanice Kleinburg. Saopćite visinu i cilj vašeg aviona.

Čovjek u drugom prednjem sjedalu, slijeva, čije lice još nije vidjela, odgovori: – Kontrola u Torontu, ovdje Trans America dva. Napuštamo položaj

dva devet nula. Tražimo neprestano lagano spuštanje sve dok se ne javimo. Nema promjene u našoj namjeri da se vratimo i da sletimo na Lincolnov aerodrom.

– U redu, Trans America. Oslobađamo promet ispred vas. Možete se nastaviti lagano spuštati.

Treći čovjek, za stolićem desno od nje, svejednako gledajući u više brojčanika, nagne se prema onome koji je govorio. – Računam jedan sat i sedamnaest minuta. To jest uz predviđene vjetrove, ali ako se granica zračnih masa bude kretala brže nego što očekuje, moglo bi biti i manje.

– Mi se *ipak* vraćamo, je li? – Gospođa Quonsett je teško mogla obuzdati uzbuđenje u svom glasu.

Demerest kimne. – Ali vi ste jedina osoba koja to zna osim nas. Zasad to morate čuvati kao tajnu, a pogotovo to ne smije saznati Guerrero, onaj čovjek s kovčežićem.

Ada Quonsett bez daha pomisli: događa li se to zbilja njoj? Sve je to tako senzacionalno, kao na televiziji. Možda jest malo strašno, ali odluči da ne misli suviše o tome. Glavno je da je ona ovdje, da sudjeluje u svemu tome, da je prisna s kapetanom, da dijeli tajne, i što će na *to* reći njena kćerka?

– Dakle, hoćete li nam pomoći?

– Pa, naravno... i, mislim, hoćete da vidimo mogu li ja uzeti taj kovčežić...

– Ne! – Vernon Demerest se jače zavrije i nasloni se na naslon svog sjedala da bi svojim riječima pridao veću važnost. On reče strogo: – Vi ne smijete ni ruke staviti na taj kovčežić, pa čak ni blizu njega.

– Ako vi tako kažete – potvrdi gospođa Quonsett blago – onda neću.

– Baš tako kažem. I sjetite se, važno je da Guerrero nema pojma da mi nešto znamo o njegovu kovčežiću ili o onome što je u njemu. Sad ću vam, kao što sam maloprije učinio s gospođicom Meighen, točno reći što ćete uraditi kad se vratite u odjeljak. Molim vas, slušajte me pažljivo!

Kad je završio, mala stara dama iz San Diega dopustila je sebi da se ovlaš, načas nasmiješi. – Ah, da, da, mislim da to mogu učiniti.

Ustajala je sa svog sjedala, a Gwen se spremala da otvori vrata kabine kad Demerest upita: – A što se tiče tog aviona iz Los Angelesa kojim ste putovali kao slijepi putnik, kažu da ste htjeli u New York. Zašto?

Ona mu ispriča kako je katkad osamljena na Zapadnoj obali i kako je htjela posjetiti na Istoku svoju udatu kćerku.

– Bakice – reče Vernon Demerest – ako se izvučemo iz ovoga, ja vam osobno jamčim da ne samo što se nećete morati brinuti da ne upadnete u bilo kakve neprilike, nego da će vam ova zrakoplovna kompanija dati kartu prvog razreda do New Yorka i natrag.

Gospođa je Quonsett bila toliko dirnuta da je malne zaplakala.

– Oh, hvala vam! Hvala! – Iznimno joj je bilo teško govoriti. Kakav silan čovjek, pomisli. Kakav ljubazan, drag čovjek!

ISKRENI OSJEĆAJI KOJI SU OBUZELI GOSPOĐU QUONSETT DOK JE NAPUŠTALA pilotsku kabinu, pomogli su joj u napredovanju kroz odjeljak prvog razreda i zatim kroz turističku klasu. Dok ju je Gwen Meighen čvrsto držala za nadlakticu i gurala naprijed, stara je dama otirala oči svojim čipkastim rupčićem, plačljivo i uvjerljivo hineći tešku nevolju. Gotovo radosna ispod suza, sjeti se da je ovo noćas njena druga predstava. Prvu, kad se pretvarala da joj je pozlilo, bila je odigrala u glavnoj zgradi pred mladim službenikom, Peterom Coakleyjem. Tada je bila uvjerljiva, pa zašto ne bi bila i sad?

Ova predstava bijaše toliko vjerodostojna da jedan putnik ozlojeđeno upita Gwen: – Gospođice, morate li biti baš tako grubi, ma što ona učinila?

Znajući da je već može čuti čovjek koji se zove Guerrero, Gwen osorno odgovori: – Gospodine, molim vas da se ne miješate u ovo.

Kad su prešli u turističku klasu, Gwen zatvori pomični zastor na ulazu, koji je razdvajao dva putnička odjeljka. To je bio dio Vernonova plana. Osvrćući se na put kojim su bili došli, na čelo aviona, Gwen je vidjela neznatno odškrinuta vrata pilotske kabine. Iza nje, znala je, čeka Vernon motreći. Čim se zatvori zastor između prvog i turističkog razreda, Vernon će krenuti prema začelju i stati iza zastora, motreći kroz procijep koji je Gwen brižljivo ostavila otvorenim. Zatim, kad dođe pravi trenutak, odgurnut će zastor na stranu i jurnuti svom brzinom.

Na pomisao što će se dogoditi za nekoliko idućih minuta – bez obzira na ishod – Gwen još jednom, kao slutnja, prože leden strah. I još jednom ga nadvlada. Podsjećajući se na svoju odgovornost prema posadi i putnicima, koji nisu ni slutili kakva se drama među njima odigrava, ona doprati, ostajući na izvjesnoj udaljenosti, gospođu Quonsett do njena sjedala.

Guerrero brzo podigne pogled, zatim ga svrne u stranu. Kovčežić je, vidjela je Gwen, još u istom položaju na njegovim koljenima, u njegovim rukama. Svirač na oboi, koji je sjedio uz prolaz, kraj sjedala gospođe Quonsett ustade kad su one prišle. S izrazom suosjećanja na licu, on izađe iz reda da bi propustio staru damu. Gwen nenametljivo stane ispred njega sprečavajući mu povratak. Sjedalo uz prolaz mora biti prazno sve dok se Gwen ne makne s puta. Kroz procijep koji je ostavila na zastoru ulaza Gwen zapazi treperenje pokreta. Vernon Demerest bijaše spreman i na mjestu.

– Molim vas! – Stojeći još u prolazu, gospođa Quonsett se molećivo, sa suzama u očima, obrati Gwen. – Molim vas, zamolite kapetana da to ponovo razmotri. Ne želim da me izruče talijanskoj policiji...

Gwen oštro reče: – Trebali ste na to prije misliti. Osim toga, ja ne govorim kapetanu što treba da radi.

– Ali možete ga zamoliti! On će vas poslušati.

D. O. Guerrero okrene glavu, obuhvati pogledom prizor, pa odvrati pogled.

Gwen uhvati staru damu za nadlakticu. – Sjedite na to sjedalo kad vam kažem!

Ada Quonsett poče jadikovati. – Samo tražim da me vratite. Tamo me izručite, a ne u tuđoj zemlji!

Iza Gwen svirač na oboi prigovori: – Gospođice, zar ne vidite da je gospođa uzbuđena?

Gwen se okosi: – Molim vas da se ne miješate u ovo! Ova žena nema ovdje nikakvih prava. Ona je slijepi putnik.

Oboist ogorčeno reče: – Nije me briga što je ona. Ipak je stara gospođa.

Ne obazirući se na njega, Gwen gurne gospođu Quonsett, pa ova zatetura. – Čuli ste me! Sjedite i budite tiho!

Ada Quonsett klone na svoje sjedalo i vrisne: – Ozlijedili ste me! Ozlijedili ste me!

Nekoliko putnika ustade prosvjedujući.

D. O. Guerrero je i dalje gledao pravo preda se. Gwen vidje da su mu ruke još na kovčežiću.

Gospođa Quonsett opet zajauče.

Gwen hladno reče: – Vi ste histerični.

Promišljeno, mrzeći ono što je trebalo da uradi, ona se nagne nad sjedala i žestoko pljusne gospođu Quonsett. Pljuska odjekne odjeljkom. Putnici zinuše od zaprepaštenja. Ostale dvije stjuardese kao da nisu vjerovale svojim očima. Oboist zgrabi Gwen za nadlakticu. Ona se naglim trzajem oslobodi.

Ono što je tada slijedilo zbilo se tako brzo da čak i oni koji bijahu najbliže tom prizoru nisu bili sigurni kako su tekli događaji.

Gospođa Quonsett, na svom sjedalu, okrenula se lijevo od sebe D. O. Guerreru. Preklinjaše ga: – Gospodine, molim vas, pomozite mi! Pomozite mi!

Nepomična lica, on se nije obazirao na nju.

Očito svladana bolom i strahom, ona se nagne prema njemu i ovi mu histerično ruke oko vrata. – Molim vas, molim vas!

Guerrero se izvi natrag nastojeći da se oslobodi. Nije uspio. Umjesto toga, Ada Quonsett mu još čvršće ovi ruke oko vrata. – Oh, pomozite mi!

Crven u licu, gotovo se gušeći, D. O. Guerrero podigne obje ruke da joj se istrgne. Kao u znak ponizne molbe, Ada Quonsett popusti zahvat i zgrabi ga za ruke.

U istom trenutku Gwen Meighen se nagne prema tom sjedalu. Ispruži ruku i jednim jedinim pokretom – gotovo bez žurbe – zgrabi čvrsto kovčežić i ukloni ga s Guerrerovih koljena. Trenutak kasnije kovčežić je bio slobodan i nalazio se u prolazu. Gwen i Ada Quonsett bijahu čvrsta prepreka između Guerrera i kovčežića.

Zastor na ulazu iz odjeljka prvog razreda se rastvori. Kroz nj nasrne Vernon Demerest, visok i naočit u uniformi. Lice mu je pokazivalo olakšanje kad ispruži ruku prema kovčežiću. – Fino je išlo, Gwen. Daj mi to!

Uz malo sreće ovaj neugodni događaj bi se, izuzevši kasniji obračun s Guerrerom, ovdje i završio. Da nije, može se zahvaliti jedino Marcusu Rathboneu.

Sve do tog časa Rathbone je bio nepoznat, nezapažen putnik na sjedalu četrnaest D preko puta prolaza. Premda ga drugi nisu zapažali, on bijaše nadut, umišljen čovjek koji je neprestano mislio na sama sebe.

U gradiću u Iowi, gdje je živio, bio je trgovčić, poznat svojim susjedima kao »zanovijetalo«. Štogod bi u njegovoj sredini drugi učinili ili predložili, Marcus Rathbone bi tome prigovorio. Njegovi prigovori, mali i veliki, bili su legendarni. Obuhvaćali su sve, od izbora knjiga u mjesnoj knjižnici i plana za sistem antena u općini do discipline koja je bila potrebna njegovu sinu u školi i boje za ličenje neke javne zgrade. Kratko vrijeme prije odlaska na sadašnje putovanje uspio je osujetiti predloženu odredbu o natpisima, koja bi bila uljepšala glavnu ulicu njegova grada. Usprkos neprekidnom »zanovijetanju«, nikad nije znao dati neki konstruktivni prijedlog.

Druga osobitost Marcusa Rathbonea bila je da je prezirao žene, pa i svoju vlastitu. Nijedan od njegovih prigovora nije nikad bio izrečen u njihovu korist. Dosljedno tome, ponižavanje gospođe Quonsett, čas prije, nije ga smetalo, ali što je Gwen Meighen zgrabila kovčežić D. O. Guerrera – jest.

Za Marcusa Rathbonea to je bio birokratizam u uniformi – i još k tome žena – koji je kršio prava običnog putnika poput njega. Ogorčen, Rathbone ustade sa svog sjedala i stade između Gwen i Vernona Demeresta.

U istom trenutku D. O. Guerrero, crven i mucajući nesuvisle riječi, iskoprca se iz svog sjedala i zahvata Ade Quonsett. Kad se probio u prolaz, Marcus Rathbone zgrabi kovčežić Gwen i – uz uljudni naklon – pruži ga. Guerrero ga ščepa kao divlja zvijer, s ludilom u očima.

Vernon Demerest se baci, ali kasno. Pokušao je dostići Guerrera, ali uskoća prolaza i osobe koje su se tu slučile – Gwen, Rathbone, svirač na oboi – osujetili su ga u tome. D. O. Guerrero se zaklonio za druge i pošao prema repu aviona. Ostali putnici, na sjedalima, dizali su se na noge. Demerest očajnički vikne: – Zaustavite tog čovjeka! On ima pakleni stroj!

Ovaj povik izazvao je krikove i bježanje sa sjedala, što je prouzrokovalo još veće zakrčivanje prolaza. Jedino je Gwen Meighen, probijajući se, gurajući se, grebući na svom putu prema repu aviona, uspijevala da ostane blizu Guerrera.

Na kraju odjeljka – još kao zvijer, ali ovog puta u škripcu – Guerrero se okrene. Između njega i repa aviona ostala su još samo tri stražnja nužnika. Svjetlosni pokazivači pokazivali su da su dva prazna, a jedan zauzet. Leđima okrenut nužnicima, Guerrero je držao kovčežić ispred sebe, s jednom rukom na njegovoj ručki, a s drugom na petlji uzice koja se sada vidjela ispod ručke. Neprirodnim glasom, negdje između šapata i režanja, opominjao je: – Ostanite gdje jeste! Ne približujte mi se!

Iznad glave ostalih Vernon Demerest opet zavika: – Guerrero, slušajte me! Čujete li me? Slušajte!

Nastade časovita tišina u kojoj se nitko ne pokrenu, a jedini je zvuk bila pravilna huka mlaznih motora aviona, što je dopirala iz pozadine.

I dalje licem okrenut ostalima, Guerrero je žmirkao dok su mu oči sumnjičavo lutale.

– Mi znamo tko ste vi – povika Demerest – i znamo što ste namjeravali. Znamo za osiguranje i pakleni stroj, i oni na zemlji to znaju, a to znači da vaše osiguranje ne vrijedi. Razumijete li? Vaše osiguranje je nevažeće, poništeno, bezvrijedno. Ako aktivirate taj pakleni stroj, ubit ćete se uzalud. Nitko, a najmanje vaša obitelj, neće time ništa dobiti. Zapravo, vaša obitelj će još i izgubiti jer će biti okrivljena i progonjena. Slušajte me! Razmislite!

Jedna žena vrisne. Guerrero je još oklijevao.

Vernon Demerest je ustrajao. – Guerrero, pustite ove ljude da sjednu. Onda ćemo razgovarati, ako želite. Možete mi postavljati pitanja. Obećavam vam da vam se nitko protiv vaše volje neće približiti. – Demerest je računao ovako: ako bude mogao dovoljno dugo zadržati Guerrerovu pažnju, prolaz bi se mogao raščistiti. Poslije toga Demerest će pokušati nagovoriti Guerrera da mu preda kovčežić. Ako odbije, još je postojala mogućnost da Demerest skoči, baci se cijelim tijelom na Guerrera i istrgne mu kovčežić prije nego što ovaj bude mogao aktivirati pakleni stroj. Bit će to strahovit rizik, ali nije preostajalo ništa bolje.

Ljudi su nervozno, uz oprezne pokrete, opet sjedali na svoja sjedala.

– Sad kad sam vam rekao što mi znamo, Guerrero, sad kad vi znate da neće od toga biti ništa dobro, molim vas da mi date taj kovčežić. – Demerest je nastojao da mu glas zvuči razborito, jer je slutio da je važno održati razgovor. – Ako uradite tako kako vam kažem, dajem vam svoju časnu riječ da vam nitko u ovom avionu neće učiniti ništa nažao.

Oči D. O. Guerrera odražavale su strah. On ovlaži jezikom svoje tanke usne. Gwen Meighen mu je bila najbliža.

Demerest reče mirno: – Ne uzrujavaj se, Gwen! Nastoj da negdje sjedneš! – Nije želio nikog na putu, ako bude morao skočiti.

Iza Guerrera otvoriše se vrata onog zauzetog nužnika. Izađe mladić nalik na sovu, s naočalima debelih stakala. On stade, kratkovidno zureći preda se. Očito nije bio čuo ništa od onoga što se događalo.

Jedan putnik zaviče: – Zgrabite tog čovjeka s kovčežićem! On ima pakleni stroj!

Na prvi škljocaj vrata nužnika, Guerrero se napola okrenuo. Sad jurnu, odgurnu čovjeka s naočalima na stranu i uđe u nužnik iz kojeg je došljak bio izišao.

Čim se Guerrero pokrenuo, krenula je i Gwen Meighen ustopice za njim. Vernon Demerest, nekoliko metara iza njih, pomamno se probijao prema stražnjem dijelu svejednako krcatim prolazom.

Vrata nužnika su se zatvarala u trenutku kad je Gwen Meighen došla do njih. Ona turne nogu unutra i poče gurati. Njeno stopalo spriječi vrata da se

zatvore, ali se vrata više nisu mogla pomaknuti. Izgubivši nadu, uz žestoku bol koja joj prođe kroz stopalo, ona osjeti Guerrerovu težinu na drugoj strani.

U glavi je D. O. Guerrera u posljednjih nekoliko minuta nastala strahovita zbrka. Njemu nije bilo potpuno jasno sve što se dogodilo niti je čuo sve što je Demerest rekao. Ali nešto je pojmio. Shvatio je da, kao i mnogi drugi njegovi veliki planovi, ni ovaj nije uspio. Negdje je – kao što se uvijek događalo sa svime što bi pokušao – nešto zabrljavio. Cijeli njegov život bio je neuspjeh. Ogorčeno spozna da će neuspjeh biti i njegova smrt.

Leđima se bio odupro o unutrašnju stranu vrata nužnika. Osjetio je pritisak na njima i znao je da će se svakog časa taj pritisak toliko povećati da neće moći držati vrata zatvorenim. U očajanju je prtljao po kovčežiću i posegnuo za uzicom ispod ručke, koja će osloboditi četverokutni komad plastike, pokrenuti štipaljku za rublje i prouzročiti eksploziju dinamita. Upita se hoće li, čak i kad nađe uzicu i povuče je, pakleni stroj koji je napravio biti također neuspjeh?

U posljednjem djeliću sekunde svoga života i shvaćanja, D. O. Guerrere spozna da bar *to* nije bio neuspjeh.

10.

Vanredno stanje u zraku

EKSPLOZIJA U AVIONU TRANS AMERIKE, *ZLATNOJ GALIJI*, BILA JE TRENUTAČNA, strahovita i zaglušna. U ograničenom prostoru aviona tresnula je kao stotinu gromova, s golemim plamenom i s udarcem poput divovskog kovačkog malja.

D. O. Guerrero je umro u hipu, a njegovo tijelo, u samom središtu eksplozije, potpuno se raspalo. U jednom je času postojao, a idućeg je trenutka od njega ostalo samo nekoliko sitnih, krvavih djelića.

Trup se aviona rastvorio.

Gwen Meighen, koja je bila najbliža Guerreru u trenutku eksplozije, dočekala je njenu snagu licem i prsima.

Trenutak pošto je dinamitni naboj rastrgao oplatu aviona, pritisak je u unutrašnjosti aviona, splasnuo. S ponovnim urlikom i snagom uragana, zrak u avionu – koji je sve do tog časa imao normalan pritisak – prošiša kroz raspuknuti trup i rasplinu se vani u gotovo zrakopraznom prostoru na velikoj visini. Kroz putničke odjeljke, prema stražnjem dijelu valjao se tamni, proždrljivi oblak prašine. S njim su se, kao smeće u vrtlogu, kretali svi nepričvršćeni predmeti, laki i teški – papiri, poslužavnici, boce pića, kavnici, ručna prtljaga, odjeća, predmeti koji pripadaju putnicima – sve se to kovitlalo kroz zrak kao tjerano prema nekom divovskom usisivaču prašine. Zastori su se ortgli. Unutrašnja vrata pilotske kabine, skladišta i nužnika istrgla su se iz brava i šarki i sa svim ostalim bila pometena prema stražnjem dijelu.

Nekoliko putnika oborio je udarac. Ostali, koji ne bijahu pričvršćeni remenom u svojim sjedalima, uhvatili su se za bilo šta, jer su ih vjetar i usisavanje neumoljivo vukli prema stražnjem dijelu.

Duž cijelog aviona, iznad svakog sjedala, otvorili su se škljocajući pretinci za nuždu. Ispale su žute maske za kisik, od kojih je svaka kratkom plastičnom cijevi bila povezana sa središnjom zalihom kisika.

Usisavanje se naglo smanjilo. Unutrašnjost aviona bijaše ispunjena maglom i groznom, britkom hladnoćom. Sve je nadglasavala buka motora i vjetra.

Nalazeći se još u prolazu turističke klase, gdje se zadržao uhvativši se nagonski za naslon nekog sjedala, Vernon Demerest zaviče: – Uzimajte kisik! – On sam zgrabi jednu masku.

Zahvaljujući znanju i uvježbanosti, Demerest je shvatio nešto što većina drugih nije – zrak u odjeljku bio je sad isto onako rijedak kao i vani i nedovoljan za život. Svakom je ostalo samo petnaestak sekundi pune svijesti, ako odmah ne upotrijebi kisik iz sustava za nuždu.

Čak i za pet sekundi, bez pomoći kisika, smanjit će se u izvjesnoj mjeri sposobnost rasuđivanja.

Slijedećih pet sekundi stanje euforije navest će mnoge na odluku da se uopće ne gnjave s kisikom. Bezbrižno će pasti u nesvijest.

Oni koji su shvatili opasnost dekompresije već su dugo bili nagovarali zrakoplovne kompanije da svoje upute o opremi za kisik, koje su davale prije leta, učine jasnijim nego što su bile. Tvrdilo se da putnicima treba reći ovo: *U trenutku kad se ispred vas pojavi maska za kisik, naglo je uhvatite, nataknite je na lice, a poslije tek postavljajte pitanja. Ako se radi o pravoj dekompresiji, ne smijete čekati ni časka! Ako je lažna uzbuna, uvijek možete poslije skinuti masku. Ona vam u međuvremenu neće škoditi.*

Pilotima koji su polagali ispit iz dekompresije, pokazivali su na jednostavan način posljedice pomanjkanja kisika na velikim visinama. Dok su boravili u komori za dekompresiju, s navučenim maskama za kisik, bilo im je rečeno da se potpisuju, a u toku te vježbe maske su im bile uklonjene. Potpisi bi prešli u črčkarije ili ništavilo. Prije nego što bi pali u nesvijest, ponovo bi im vratili maske.

Piloti su jedva mogli vjerovati u ono što su vidjeli na papiru ispred sebe.

Ipak, držeći se teorije da bi jasnije upute o kisiku mogle među putnicima izazvati uzbunu, uprave zrakoplovnih kompanija ustrajno su upotrebljavale samo neškodljive upute za let. Stjuardese su, smijući se, odajući dosadu ili zabavu, nemarno pokazivale tu opremu dok je glas neke nevidljive osobe – žureći se da završi prije uzlijetanja – blebetao fraze kao što su: *U slučaju da se dogodi ono što je malo vjerojatno... i... Propisi zahtijevaju da vas obavijestimo*. Nikad ništa nije bilo rečeno o hitnosti koju zahtijeva upotreba ove opreme.

Kao posljedica toga, putnici su postali isto tako ravnodušni prema prednostima upotrebe kisika u slučaju opasnosti kao što su, čini se, bile zrakoplovne kompanije i njihove uprave. Kutije nad glavom i dosadne, uvijek jednake radnje pokazivanja jesu (zaključivali su putnici) nešto što je izmislila družina službenika opsjednutih propisima. (Zijevanje!) Čitava stvar je, očito, uglavnom neka šarada, na kojoj je ustrajala ona ista vrsta ljudi koji ubiru porez na prihode i ne dopuštaju obračun rashoda. *Pa onda dođavola s tim*!

Pokatkad, na redovitim letovima, kućice maski za kisik slučajno su se otvarale i pred putnike su ispadale maske. Kad se to događalo, većina bi putnika znatiželjno buljila u maske, ali nitko ne bi pokušao da ih navuče. Potpuno isto reagiranje – iako je opasnost bila zbiljska – bilo se ispoljilo i ovaj put.

Vernon Demerest vidio je tu reakciju i, u provali iznenadnog gnjeva, sjetio se vlastitih zamjerki, i zamjerki drugih pilota, na račun razblaženih uputa o kisiku. Ali nije bilo vremena da vikne još jednu opomenu, ili da misli na Gwen koja je tu negdje možda umirala ili bila mrtva.

Samo je nešto bilo važno: da se vrati nekako u pilotsku kabinu, i ako bude mogao, da pomogne spasiti avion.

Udišući duboko kisik, smišljao je kako će se kretati naprijed u avionu.

Nad svakim redom sjedala u turističkoj klasi bile su ispale četiri maske za kisik – po jedna za svakog pojedinog putnika i jedna pričuvna da je, ako bude potrebno, zgrabi netko tko stoji u prolazu. Demerest je bio ščepao i upotrijebio jednu od takvih, pričuvnih.

Ali da se vrati do pilotske kabine, morao je ostaviti tu masku i upotrijebiti jednu koja se može nositi i koja će mu dopustiti da se slobodno kreće naprijed.

Znao je da su dva prenosna cilindra s kisikom spremljena ondje dalje naprijed, na gornjoj polici, blizu pregrade odjeljka prvog razreda. Kad bi se dočepao prenosnih cilindara, mogao bi prevaliti udaljenost od pregrade do pilotske kabine.

Krene naprijed prema pregradi služeći se, kako je prolazio, jednom za drugom visećim pričuvnim maskama. Dva reda sjedala pred sobom vidio je da su putnici koji su sjedili upotrijebili sve četiri maske. Tri putnika, uračunavši i jednu vrlo mladu djevojku, imali su svaki svoju masku. Četvrtu je masku ta djevojka držala na licu djeteta koje je pokraj nje ležalo na krilu svoje majke. Činilo se da je djevojka preuzela zapovjedništvo i davala drugima oko sebe znakove što treba da rade. Demerest se baci prema suprotnoj strani odjeljka, vidje jednu pričuvnu masku kako visi i, udahnuvši duboko kisik, pusti onu koju je nosio i maši se za drugom. Namjesti je i još jednom duboko udahne. Još je morao prijeći više od polovice turističke klase.

Bio je učinio još jedan korak kad osjeti da se avion naglo nagnuo nadesno, a zatim se sunovratio.

Demerest se grčevito uhvati. Znao je da trenutno ne može ništa učiniti. Što će se dalje dogoditi ovisilo je o dvije stvari: o tome koliku je štetu eksplozija bila nanijela, i o vještini Ansona Harrisa koji je bio sam za upravljačem aviona.

DOGAĐAJI U NEKOLIKO POSLJEDNJIH SEKUNDI ODIGRALI SU SE U PILOTSKOJ KABINI još iznenadnije nego u stražnjem dijelu. Poslije odlaska Gwen Meighen i gospođe Quonsett, koje je slijedio Vernon Demerest, dva preostala člana posade – Anson Harris i drugi oficir Cy Jordan – nisu znali što se događa u putničkim odjeljcima iza njih sve dok eksplozija dinamita nije stresla avion, a trenutak kasnije razlegla se grmljavina dekompresije.

Kao i putničke odjeljke, pilotsku kabinu je ispunio debeli, tamni oblak prašine, koji je gotovo odmah bio isisan kad su se vrata kabine istrgla iz brave i šarki i izletjela. Sve što u pilotskoj kabini nije bilo pričvršćeno, poletjelo je natrag pridružujući se kovitlacu punom krhotina.

Pod stolom drugog oficira počela je isprekidano trubiti truba za uzbunu. Iznad oba prednja sjedala bljesnula su sjajna žuta svjetla. I truba i svjetla bili su znakovi opasnosti od niskog pritiska.

Oblak prašine zamijenila je rijetka magla – strahovito hladna. Anson Harris osjeti kako su mu se bubnjići bolno napeli.

Ali još prije toga on je odmah reagirao – što bijaše posljedica dugogodišnjeg učenja i iskustva.

Na dugom putu do položaja kapetana aviona piloti su provodili mučne sate u školskim sobama i komorama za eksperimentiranje, učeći i primjenjujući znanje u situacijama u zraku, rješavajući isto tako moralne probleme kao i probleme koje su nalagali slučajevi opasnosti. Cilj je bio stvoriti brze, ispravne reakcije u svakom trenutku.

Te komore su bile smještene u velikim zračnim bazama i imale su ih sve veće zrakoplovne kompanije.

Izvana je komora nalikovala na nos aviona, od kojeg je ostali trup bio odsječen. Unutra se nalazilo sve što sadrži normalna letačka kabina. Kad bi se jednom našli u komori, piloti bi ostali sate i sate zatvoreni, u potpuno istim prilikama kao u letu na duge pruge. Kad bi se vanjska vrata zatvorila, dojam je bio sablastan. Bili su prisutni čak i pokret i buka koji su stvarali fizički dojam da je čovjek u zraku. Svi ostali uvjeti bili su isti kao u stvarnosti. Ekran pred prednjim prozorima mogao je dočarati aerodrome i piste, povećavajući ih ili smanjujući da bi oponašao uzlijetanje i slijetanje. Jedina razlika između pilotske kabine u komori i prave bila je da komora nije nikad napuštala tlo.

Piloti u komori vodili su razgovor s obližnjom kontrolnom sobom, kao preko radija u zraku. U kontrolnoj sobi vješti stručnjaci oponašali su postupke kontrole zračnog prometa i ostale uvjete leta. Ti stručnjaci su također mogli pilote dovesti u nepovoljne situacije, iznenada. U njima su se nizali mnogostruki kvarovi u motorima, požar, nevrijeme, teškoće s elektrikom i gorivom, eksplozivne dekompresije, loše funkcioniranje instrumenata i druge neugodnosti. Čak i pad aviona se mogao oponašati. Katkad bi, obratno, komore poslužile tome, da se otkrije uzrok pada aviona.

Pokatkad bi neki stručnjak izazvao nekoliko opasnosti odjednom, natjeravši pilote da se kasnije pojave iscrpljeni i mokri od znoja. Većina je pilota svladavala te ispite. Nekolicini kojoj to ne bi pošlo za rukom ponovo su ispitivali i poslije brižno nadzirali. Vježbe u komori nastavljale su se nekoliko puta godišnje, na svakom stupnju pilotske službe, sve do povlačenja u mirovinu.

Posljedica je bila ova: kad bi iskrsnula prava opasnost, piloti bi točno znali što treba da rade, i uradili bi to bez šeprtljanja i gubljena dragocjenog vremena. To je bio jedan od mnogih čimbenika koji su putovanje avionima zrakoplovnih kompanija učinili najsigurnijim sredstvom transporta u povijesti čovječanstva. To je također omogućilo Ansonu Harrisu da smjesta stupi u akciju radi spašavanja aviona.

U obuci za eksplozivnu dekompresiju temeljno je jedno pravilo: posada se prvo brine za samu sebe. Vernon Demerest se držao tog pravila. Isto su tako postupili Anson Harris i Cy Jordan.

Oni moraju odmah uzeti kisik – još prije putnika. Tek kad su osigurane potpune duševne sposobnosti, mogu se donositi odluke.

Iza sjedala svakog pilota visila je maska za kisik koja se mogla brzo navući, a sličila je maski hvatača u bejzbolu. Kao što je bezbroj puta vježbao,

Harris strgne s glave radio-slušalice, pa se preko ramena maši za maskom. Naglo je povuče tako da se kvačica koja ju je držala škljocajući otvori, te je nabi na lice. Uz vezu sa spremištem kisika u avionu, ona je sadržavala i mikrofon. Sad kad je skinuo s glave radio-slušalice, Harris je promijenio selektor stavivši u pogon zvučnik iznad glave.

Iza njega je Cy Jordan, istim brzim pokretima, učinio to isto.

Drugom refleksnom kretnjom Anson Harris se pobrinuo za putnike. Sustav opskrbe kisikom u odjeljcima, u slučaju pogrešnog tlaka, radio je automatski. Ali kao mjera opreza, u slučaju njegova kvara, postojao je iznad pilota jedan prekidač. On je potpuno osiguravao oslobođenje putničkih maski i dovod kisika. Harris okrenu prekidač.

Spusti desnu ruku na ručice gasa i izvuče ih sve četiri. Avion uspori let.

Mora ga još više usporiti.

Lijevo od gasa bila je ručica kočnice. Harris je povuče prema sebi. Na gornjoj površini obih krila iskočiše zadržači izazvavši kočenje i prouzročivši daljnje usporavanje.

Cy Jordan utiša alarmnu trubu.

Do sada su svi postupci bili automatski. Sad je došao trenutak odluke.

Bilo je prijeko potrebno da avion potraži negdje dolje sigurniju visinu. Sa svoje sadašnje visine od osam i pol kilometara, treba se spustiti oko pet i pol tisuća metara, gdje je zrak gušći, da bi putnici i posada mogli disati i preživjeti bez dodatnog kisika.

Odluka koju je Harris morao donijeti bila je – treba li se polako spustiti ili se strmoglaviti?

Sve do pred godinu-dvije uputa pilotima u slučaju eksplozivne dekompresije, bila je odmah se sunovratiti. Ova je uputa, međutim, imala tragičnu posljedicu da se bar jedan avion prepolovio, a polaganije ga je spuštanje moglo spasiti. Dandanas se piloti upozoravaju: *Prvo provjerite oštećenje temeljne konstrukcije. Ako je to oštećenje veliko*, *sunovraćanje ga može pogoršati, pa se zato spuštajte polagano*!

Ipak je i ova taktika bila riskantna. Ansonu Harrisu bijaše to odmah jasno.

Avion je nesumnjivo bio pretrpio oštećenje temeljne konstrukcije. To je dokazala iznenadna dekompresija, a eksplozija do koje je bilo došlo maloprije – iako još otada nije protekla ni cijela minuta – mogla je već pričiniti veliku štetu. U drugim prilikama Harris bi poslao Cya Jordana straga da vidi kolika je šteta, ali Jordan je morao ostati jer Demeresta nije bilo tu.

Ali koliko god bilo ozbiljno oštećenje temeljne konstrukcije, postojao je još jedan čimbenik, možda još važniji. Temperatura zraka izvan aviona bila je pedeset stupnjeva Celzija ispod nule. Sudeći po hladnoći koja je gotovo paralizirila Harrisa, unutrašnja temperatura morala je biti također negdje blizu toga. Usred takve hladnoće, nitko bez zaštitne odjeće nije mogao ostati živ dulje od nekoliko minuta.

Što je onda bilo manje opasno – smrznuti se pouzdano ili se brzo spustiti i riskirati?

Stvorivši odluku koju će tek kasniji događaji moći opravdati ili osuditi, Harris telefonski javi Cyu Jordanu: – Upozori Kontrolu zračnog prometa! Pikiramo!

U istom trenutku Harris nagne avion nadesno i spusti stajni trap. Naginjanje prije sunovraćanja imat će dvije posljedice: putnici ili stjuardese koji nisu remenima pričvršćeni za sjedala ili koji stoje, bit će centrifugalnom silom zadržani ondje gdje se nalaze, a izravno sunovraćanje bacilo bi ih na strop. Zaokretanje će također usmjeriti avion dalje od zračnog puta kojim su letjeli i – valjda – dalje od prometa ispod njih.

Spuštanje stajnog trapa još više će smanjiti prvotnu brzinu i sunovraćanje učiniti strmijim.

Preko gornjeg zvučnika Harris je čuo glas Cya Jordana koji je pozivao u pomoć. – U pomoć, u pomoć! Ovdje Trans America dva. Eksplozivna dekompresija. Pikiramo.

Harris gurne komandnu palicu snažno naprijed i viknu preko ramena: – Traži tri!

Cy Jordan doda: – Tražimo tri tisuće metara.

Anson Harris škljocne prekidačem na radarskom prenosniku namjestivši ga na broj sedamdeset i sedam – radarski S-O-S. Sad će se na svim radarskim ekranima na zemlji pojaviti dvostruki znak koji potvrđuje i opasnost i identitet.

Brzo su se spuštali, visinomjer se odvijao kao sat s podivljalom oprugom... Prošli su sedam tisuća osam stotina metara... sedam tisuća i dvije stotine... šest tisuća i devet stotina... Kazalo za uspon i spuštanje pokazivalo je da se spuštaju dvije tisuće i četiri stotine metara na minutu... Preko gornjeg zvučnika javi se Oblasna kontrola letenja u Torontu: – Sve visine ispod vas su slobodne. Javite što namjeravate kad budete spremni. Mi smo tu... – Harris je lagano izašao iz zaokretaja i sunovraćao se pravo naprijed... Nije bilo vremena da misli na hladnoću. Ako se budu mogli dovoljno brzo spustiti, mogli bi preživjeti – ako avion ostane čitav... Harris je već bio svjestan poteškoće s bočnim kormilom i visinskim kormilima. Bočno kormilo se teško pokretalo. Stabilizator nije odgovarao... Šest tisuća i tri stotine metara... šest tisuća... pet tisuća sedam stotina... Sudeći po kormilu, eksplozija je oštetila rep. Koliko, otkrit će kad pokuša da ga za minutu ili još manje ispravi. To će biti trenutak najveće napetosti. Ako je uništeno nešto važno, i dalje će okomito padati... Harrisu bi dobro došla pomoć s desnog sjedala, ali bilo je kasno da se tamo premjesti Cy Jordan. Uz to, drugi oficir je bio potreban na mjestu gdje se nalazio – zatvarajući otvore za zrak, uključujući grijanje, vrebajući oštećenja u sistemu dovoda goriva ili znakove požara... Pet tisuća četiri stotine... pet tisuća i sto... Kad budu na četiri tisuće i dvije stotine metara, Harris odluči da počne ispravljati avion, nadajući se da će ga izravnati na visini od tri tisuće metara... Prošli su četiri tisuće i pet stotina ... četiri tisuće i dvije stotine... Počni ga lagano ispravljati – *sad*!

Komande su bile teške, ali su radile... Harris snažno povuče natrag komandnu palicu. Nisu se više sunovraćivali onako strmo, upravljači su držali, avion se izvlačio... tri tisuće šest stotina... tri tisuće pet stotina... *tri tisuće*!

Izravnali su se! Do sada je sve ostalo čitavo. Ovdje se normalno moglo disati i ostati na životu, posebni kisik nije više bio potreban. Vanjski toplomjer pokazivao je minus pet stupnjeva – pet stupnjeva ispod točke smrzavanja. Još je hladno, ali nije to ona ubitačna hladnoća visina, koje su ostale iznad njih.

Sunovraćanje je od početka do kraja trajalo dvije i pol minute.

Gornji zvučnici oživješe. – Trans America dva, ovdje Kontrola u Torontu. Kako ste?

Cy Jordan potvrdi prijem. Anson Harris se umiješa. – Izravnali smo na tri tisuće, vraćamo se u kurs dva sedam nula. Imamo oštećenje u temeljnoj konstrukciji od eksplozije, nepoznate veličine. Tražimo obavijesti o vremenu i o pisti – od Toronta, Detroita i Lincolna. – Harris je trenutačno oživio u duhu slike aerodroma koji su dovoljno veliki da prime Boeing 707 i koji imaju one posebne uvjete slijetanja što će mu biti potrebni.

Vernon Demerest se pentrao preko razbijenih vrata letačke kabine i ostalog krša. Pohitavši unutra, sklizne na svoje sjedalo na desnoj strani.

– Nedostajali ste nam – reče Harris.

– Može li se upravljati?

Harris kimne. – Ako rep ne otpadne, mogli bismo i dalje imati sreću. – On ga izvijesti o zakočenom bočnom kormilu i stabilizatoru. – Netko je ondje straga priredio vatromet?

– Tako nešto. Nastala je gadna rupetina. Nisam se zaustavio da je izmjerim.

Njihova je nehajnost, obojica su to znala, bila hinjena. Harris je još smirivao avion, tražeći ujednačenu visinu i smjer. On pažljivo reče: – Bio je dobar plan, Vernone. Mogao je uspjeti.

– Mogao je, ali nije. – Demerest se okrenu drugom oficiru. – Pođite straga u turističku klasu. Provjerite štetu i javite telefonom. Zatim učinite za ljude sve što možete. Treba da znamo koliko ih je ranjeno i kako teško. – Prvi put je dopustio sebi jednu tjeskobnu misao. – I vidite što je s Gwen.

Izvještaji s aerodroma, za koje je Anson Harris bio pitao, stizali su iz Kontrole u Torontu – aerodrom u Torontu je još zatvoren. Duboki snijeg i nanosi na svim pistama. Aerodrom u Detroitu – sve piste zatvorene za redoviti promet, ali ralice će, ako bude prijeko potrebno, očistiti lijevu pistu tri za prilaz i slijetanje u slučaju nužde. Na pisti je dvanaest do petnaest centimetara debeo sloj snijega ispod kojeg je led. Vidljivost u Detroitu – sto osamdeset metara u vijavici. Lincolnov međunarodni – sve piste očišćene od snijega i stoje na raspolaganju. Pista tri nula zbog zakrčenosti privremeno zatvorena. Vidljivost na Lincolnu tisuću šest stotina metara, vjetar sjeverozapadni, pedeset pet kilometara na sat, s iznenadnim naletima.

Anson Harris reče Demerestu: – Nemam namjeru ispuštati gorivo.

Demerest kimne u znak slaganja shvativši što Harris misli. Pod pretpostavkom da zadrže vlast nad avionom, zbog velikog tereta goriva koji bi ih u drugim prilikama doveo u Rim, svako slijetanje bilo bi za njih teško i škakljivo. Ipak, u njihovoj sadašnjoj situaciji, ispuštanje nepoželjnog goriva moglo bi značiti još veću opasnost. Eksplozija i oštećenja u stražnjem dijelu možda su izazvali kratki spoj ili trenje kovine, što bi još i sad moglo proizvesti iskre. Za ispuštanja goriva u letu jedna jedina iskra mogla bi avion pretvoriti u pokretnu baklju. Oba kapetana su računala – bolje je izbjeći opasnosti od vatre i platiti danak teškog slijetanja.

Ipak, ta ista odluka je značila da bi u Detroitu, najbližem velikom aerodromu, mogli pokušati sletjeti samo u krajnjoj nevolji. Zbog svoje velike težine morali bi brzo sletjeti, iskorištavajući svaki pedalj piste i posljednju mrvicu snage za kočenje. Na lijevoj pisti tri –najdužnoj na aerodromu u Detroitu, koju bi oni trebali – bio je *led ispod snijega*, što bijaše najgora moguća kombinacija u sadašnjim prilikama.

Postojao je i taj nepoznati čimbenik – kamo god avion sletio – koliko je ograničena mogućnost upravljanja zbog poteškoća s bočnim kormilom i stabilizatorom, za koje su već znali, ali su im bili nepoznati njihovi razmjeri.

Lincolnov međunarodni je za slijetanje davao najveću sigurnost.

Ali Lincoln je bio udaljen bar još jedan sat leta. Njihova sadašnja brzina – četiri stotine šezdeset kilometara na sat – bila je kudikamo manja nego dok su letjeli na većoj visini, a Anson Harris je još i smanjivao brzinu, u nadi da će izbjeći daljnja oštećenja u temeljnoj konstrukciji. Čak i to je, na žalost, iziskivalo plaćanje danka. Na njihovoj sadašnjoj maloj visini od tri tisuće metara primjetno su se osjećali udarci i kovitlanje mećave, samo sad posvuda oko njih umjesto duboko dolje.

Ključno pitanje bilo je ovo: hoće li moći ostati u zraku još jedan sat?

Usprkos svemu što se dogodilo, od eksplozije i eksplozivne dekompresije prošlo je bilo manje od pet minuta.

Oblasna kontrola letenja opet je pitala: – Trans America dva, javite što namjeravate!

Vernon Demerest odgovori zahtijevajući izravni kurs prema Detroitu dok se ne provjeri veličina štete. Hoće li sletjeti na detroitski aerodrom ili nekamo drugdje, javit će u roku od pet minuta.

– U redu, Trans America dva. Detroit javlja da uklanjaju ralice s lijeve piste tri. Ako ne dobiju drugačiju obavijest, pripravit će se za slijetanje iz nužde.

Zvonce unutrašnje veze zazvoni i Demerest se javi. To je bio Cy Jordan koji je zvao iz stražnjeg dijela vičući da bi nadglasao urlanje vjetra. – Kapetane, ovdje straga ima jedna velika rupa, široka oko metar i osamdeset, iza stražnjih vrata. Inače, u kuhinji i nužnicima je uglavnom klaonica. Ali, koliko mogu vidjeti, sve je čitavo. Regulator za bočno kormilo je otišao dovraga, ali kablovi upravljača čini se da su u redu.

– Što je s kontrolnim upravljačima? Vidite li što?

– Čini se da se površina zabila u stabilizator, pa se stabilizator zaglavio. Nezavisno od toga, sve što mogu izvana vidjeti jesu neke rupe i gadni urezi, valjda od krhotina koje su letjele straga. Ali ništa ne visi labavo, bar se tako čini. Rekao bih da se eksplozija širila uglavnom na stranu.

Na ovaj učinak D. O. Guerrero nije računao. On se varao i krivo računao od početka. Zabrljao je i samu eksploziju.

Njegova najveća pogreška bila je to što nije vodio računa o tome da će se svaka eksplozija širiti van i rasplinuti se uglavnom u trenutku kad oplata aviona pukne pod tlakom. Druga pogreška je bila to što nije shvatio koliko je čvrsto moderni linijski mlažnjak građen. U putničkom mlažnjaku, konstrukcijski i mehanički sustavi udvojeni su međusobno tako da pojedino zakazivanje funkcije ili kvar ne izazovu razaranje cjeline. Jedan linijski avion mogao bi biti razoren paklenim strojem, ali samo ako pakleni stroj eksplodira – namjerno ili slučajno – na nekom ranjivom mjestu. Guerrero nije imao takav plan.

Demerest upita Cya Jordana: – Možemo li ostati u zraku još jedan sat?

– Po mom mišljenju, avion može. Ali nisam siguran što se tiče putnika.

– Koliko ih je ranjeno?

– Ne mogu još reći. Prvo sam provjerio oštećenja konstrukcije, kako ste mi rekli. Ali situacija mi se ne čini dobra.

Demerest naredi: – Ostanite tu dokle god treba. Učinite što možete. – Oklijevao je strahujući kakav bi odgovor mogao dobiti na slijedeće pitanje, zatim upita: – Ima li kakvog traga od Gwen? – Još nije znao nije li Gwen u prvotnoj eksploziji izletjela van. U prošlosti se to višeput dogodilo, pa i stjuardesama koje su se našle nezaštićene u blizini središta eksplozivne dekompresije. Pa i da se to nije dogodilo, Gwen je ipak bila najbliža eksploziji paklenog stroja.

Cy Jordan odgovori: – Gwen je ovdje, ali u prilično gadnom stanju, mislim. Imamo tu tri liječnika i oni rade oko nje i ostalih. Javit ću se opširnije kad budem mogao.

Vernon Demerest spusti slušalicu. Usprkos svom posljednjem pitanju i odgovoru koji je na njega dobio, još je sebi branio da se prepusti vlastitim mislima ili osobnim osjećajima. Za to će biti kasnije vremena. Prvo su na redu odluke u vezi sa službom, sigurnost aviona i njegova ljudstva. On ponovi Ansonu Harrisu sažetak izvještaja drugog oficira.

Harris razmisli, važući sve čimbenike. Vernon Demerest još nije odavao nijednim znakom da preuzima zapovjedništvo i očito je odobravao dosadašnje Harrisove odluke, jer bi inače nešto rekao.

Sad se činilo da Demerest prepušta Harrisu i odluku gdje će sletjeti.

– Pokušat ćemo na Lincoln – reče Harris. Najvažnija je bila sigurnost aviona. Koliko god loši uvjeti vladali u putničkim odjeljcima, moraju se nadati da će se većina ljudi nekako uspjeti održati.

Demerest potvrdno kimnu i poče tu odluku javljati Kontroli u Torontu. Za nekoliko minuta preuzet će ih Kontrola u Clevelandu. Demerest zatraži da

aerodrom u Detroitu još bude pripravan za slučaj da se plan iznenada promijeni, iako to nije bilo vjerojatno. Trebalo je upozoriti Lincolnov aerodrom da će avion tražiti izravni prilaz u slučaju opasnosti. Kapetan

Demerest – čak i u najvećoj opasnosti – vladao se točno onako kako se pilot -instruktor treba vladati.

– U redu Trans America dva. Detroit i Lincoln su obaviješteni. – Slijedila je promjena smjera. Približavali su se zapadnoj obali jezera Huron, uz samu američko-kanadsku granicu.

Oba pilota su znala da je na zemlji njihov avion sad u središtu pažnje. Kontrolori i nadzornici u obližnjim središtima zračnih puteva radit će napregnuto, uklanjajući sav promet s puta avionu, upozoravajući dalja područja o njihovu približavanju i oslobađajući piste. Svaki zahtjev koji upute dobit će apsolutnu prednost.

Kad su prešli granicu, Kontrola u Torontu prestala je emitirati poruke dodavši posljednjoj: – Laku noć i sretno!

Trenutak kasnije na njihov poziv odazvala se Oblasna kontrola letenja u Clevelandu.

Bacivši pogled straga na putničke odjljke, kroz otvor gdje bijahu prije vrata letačke kabine, Demerest je opazio likove u pokretu, doduše nejasno, jer je odmah pošto su vrata bila raznesena, Cy Jordan prigušio svjetla odjeljka prvog razreda da ne bi zasjenjivala letačku kabinu. Činilo se, ipak, da se putnici kreću naprijed, što je značilo da je netko u stražnjem dijelu preuzeo zapovjedništvo – vjerojatno Cy Jordan, koji bi se svakog časa morao opet javiti. Hladnoća je još bila oštra, čak i u letačkoj kabini, a straga mora da je bilo još hladnije. Još jednom, obuzet trenutačnom tjeskobom, Demerest pomisli na Gwen, pa nemilosrdno odagna od sebe tu pomisao i usredotoči se na ono što treba sad da odluči.

Iako je prošlo samo nekoliko minuta od odluke da se odvaže izdržati još jedan sat u zraku, sad je bilo vrijeme da podrobno razrade kako će doletjeti i sletjeti na Lincolnov međunarodni aerodrom. Dok je Harris i dalje upravljao, Vernon Demerest je izabrao karte prilaza i pista i raširio ih na koljenima.

Lincolnov međunarodni aerodrom bio je obojici pilota baza i oni su taj aerodrom – kao i piste i okolni prostor za manevriranje – dobro poznavali. Sigurnost i vježba su, međutim, tražile da se pamćenje dopuni i provjeri.

Karte su potvrdile ono što su obojica već znala.

Za slijetanje velikom brzinom i s teškim teretom, koje su morali obaviti bila je potrebna što duža pista. Zbog sumnjivog stanja bočnog kormila ta pista je morala biti i veoma široka. Ona se također morala protezati u smjeru vjetra koji je, prema meteorologu na Lincolnu, bio sjeverozapadni, brzine od pedeset pet kilometara na sat, s iznenadnim naletima. Pista tri nula odgovarala je svim tim zahtjevima.

– Treba nam tri nula – reče Demerest. Harris istakne: – Onaj posljednji izvještaj govorio je o privremenom zatvaranju zbog zakrčenosti.

– Čuo sam – progunđa Demerest. – Ta prokleta pista već je sate i sate zakrčena, a sve zbog nekog zaglibijenog meksičkog mlažnjaka. – On savi kartu prilaza Lincolnu i namjesti je uz svoju komandnu palicu, pa ljutito poviče: – Dovraga i zakrčenost! Dat ćemo im još pedeset minuta vremena, da je oslobode.

Dok je Demerest pritiskao dugme svog mikrofona da izvijesti Oblasnu kontrolu letenja, u kabinu se vrati sav drhtav i blijed, drugi oficir Cy Jordan.

11.

Demonstracija stanovnika Meadowooda

U GLAVNOJ ZGRADI LINCOLNOVA MEĐUNARODNOG AERODROMA ODVJETNIK Freemantle bijaše zbunjen.

Veoma je čudno, mislio je, što nitko od vlasti nije još ništa poduzeo protiv velike, sve bučnije demonstracije stanovnika Meadowooda, koji su u ovom trenutku vodili glavnu riječ u velikom dijelu glavne dvorane.

Kad je večeras Elliott Freemantle zatražio od policijskog poručnika, Crnca, dopuštenje za održavanje javnog protestnog zbora, bio je odlučno odbijen. Pa ipak su sad ovdje, s gomilom radoznalih promatrača, a nijednog policajca nema na vidiku!

Freemantle opet pomisli: to nema smisla.

A ipak, ono što se dogodilo bijaše nevjerojatno jednostavno.

Poslije razgovora s upraviteljem aerodroma, Bakersfeldom, delegacija koju je vodio Elliott Freemantle bila se vratila s polukata u glavnu dvoranu. Tu su bili postavili svoju opremu ljudi s televizije s kojima je Freemantle na putu ovamo razgovarao.

Ostali stanovnici Meadowooda – barem pet stotina ljudi, a mnogi su još dolazili – skupljali su se oko zaposlene televizijske čeljadi.

Jedan od televizijskih ljudi reče: – Ako ste vi spremni, gospodine Freemantle, i mi smo.

To bijahu predstavnici dviju televizijskih stanica, koje su obje naumile snimiti za sutradan odijeljene filmske intervjue. S uobičajenom prepredenošću, Freemantle je već bio ispitao za koju će se emisiju snimiti taj film tako da se mogao u skladu s tim i vladati. Prvi intervju, doznao je, bio je za važnu, popularnu emisiju koja je tražila nesuglasice, živahnosti, pa čak i žestoke sukobe. On je bio spreman da im dade sve to.

Novinar s televizije, zgodan mladić, ošišan poput Ronalda Reagana, upita: – Gospodine Freemantle, zašto ste ovdje?

– Zato što je ovaj aerodrom razbojnička jazbina.

– Hoćete li nam to objasniti?

– Naravno. Vlasnici kuća iz naselja Meadowooda trpe svakodnevno krađu. Krađu svog mira, svojih prava na privatni život, radom zasluženog odmora i svog sna. Krađu uživanja u svojoj dokolici, krađu duševnog i tjelesnog zdravlja, zdravlja i sreće svoje djece. Sve te stvari – osnovna prava u našem ustavu – besramno kradu, bez nadoknade ili priznanja, upravljači Lincolnova aerodroma.

Novinar otvori usta da se osmjehne pokazujući dva reda besprijekornih zuba. – Odvjetniče, to su ratoborne riječi.

– To je zato što smo moji klijenti i ja ratoborno raspoloženi.

– Je li to raspoloženje posljedica nečega što se ovdje noćas događa?

– Jest, gospodine. Vidjeli smo beščutnu ravnodušnost uprave ovog aerodroma prema problemima mojih klijenata.

– Pa što namjeravate poduzeti?

– Na sudovima – ako je potrebno i na najvišem – tražit ćemo zatvaranje određenih pista, pa čak i cijelog aerodroma preko noći. U Evropi, gdje su u tim stvarima uljudnniji, pariški aerodrom ima, naprimjer, redarstveni sat. Ako u tome ne uspijemo, tražit ćemo doličnu nadoknadu za grdno prevarene kućevlasnike.

– Pretpostavljam da ovo što ovog trenutka radite znači da također tražite javnu podršku.

– Da, gospodine.

– Vjerujete li da će vam javnost *pružiti* podršku?

– Ako to ne učini, pozivam svakog, da provede dvadeset i četiri sata u Meadowoodu, pod pretpostavkom da će mu bubnjići i zdravlje to izdržati.

– Aerodromi, odvjetniče, sigurno imaju službene programe za smanjivanje buke.

– Sramota, gospodine! Prijevara! Javna laž! Upravitelj ovog aerodroma noćas mi je priznao da se ne poštuju čak ni te bijedne, takozvane mjere za smanjivanje buke.

I tako dalje.

Poslije se Elliott Freemantle pitao nije li trebalo da izjavu o postupku za smanjivanje buke – kao što je učinio Bakersfeld – poveže s izuzetnim uvjetima zbog noćašnje oluje. Ali bila to poluistina ili ne, način na koji je on to rekao bio je snažniji, a Freemantle je sumnjao da će tko osporiti njegovu tvrdnju. On je u svakom slučaju dao dobru predstavu – i u prvom i u drugom intervjuu. Uz to, za oba snimanja kamere su nekoliko puta prešle preko napregnutih, izražajnih lica sakupljenih stanovnika Meadowooda. Elliott Freemantle se nadao da će oni, kad se sutra vide kod kuće na svojim televizorima, sjetiti čijom im je zaslugom iskazana sva ta pažnja.

Broj stanovnika Meadowooda koji su ga dopratili do aerodroma – kao da je on njihov osobni »Čarobni frulaš«[13] – zaprepastio ga je. Na sastanku u dvorani škole za vjeronauk, u Meadowoodu, bilo je otprilike oko šest stotina slušalaca. S obzirom na olujnu noć i kasne sate, on je mislio da će biti dobro ako se polovica njih otputi do aerodroma. Ali ne samo što je došla većina sudionika sastanka, nego su neki zacijelo telefonirali prijateljima i susjedima koji su im se pridružili.

[13] »*Čarobni frulaš*«, iz njemačke bajke, koji je oslobodio grad Hamelin od štakora odvevši ih svojom svirkom u rijeku gdje su se potopili. Iz osvete što nije dobio dogovorenu nagradu, učinio je isto i s djecom, građana Hamelina. (Prev.)

Čak su od njega tražili još tiskanica ugovora koji su osiguravali njegove odvjetničke usluge, a on je bio sretan da ih podijeli. Ispravljeni proračun u mislima uvjeri ga da bi njegova prva očekivanja u pogledu honorara iz Meadowooda u ukupnoj svoti od dvadeset i pet tisuća dolara mogla biti znatno nadmašena.

Nakon televizijskih intervjua izvjestitelj *Tribunea* Tomlinson, koji je za snimanja pravio bilješke, postavi pitanje: – Što je sad na redu, gospodine Freemantle? Namjeravate li ovdje prirediti neku vrst demonstracije?

Freemantle zavrtje glavom. – Uprava ovog aerodroma, na žalost, ne vjeruje u slobodu govora i uskraćuje nam osnovno pravo javnog sastanka. Međutim – on pokaza na okupljene stanovnike Meadowooda – ja imam namjeru da izvijestim o svemu ove gospođe i gospodu.

– Zar to nije isto što i javni sastanak?

– Ne, nije.

Ipak, Elliott Freemantle prizna sam sebi da je posrijedi sitna razlika, pogotovo što je pošto-poto namjeravao pretvoriti ovo u javnu demonstraciju, ako bude mogao. Cilj mu je bio da počne oštrim govorom, koji će mu aerodromska policija po dužnosti narediti da prekine. Freemantle nije imao namjere da se odupre ili dopusti da ga uhapse. Samo to što će ga policija prekinuti – usred govorničke zahuktalosti, ako je moguće – stvorit će od njega meadowoodskog mučenika i, uzgred, omogućit će još jedan slikovit članak za sutrašnje novine. (Jutarnje novine, smatrao je, bile su već zaključene s ranijim izvještajima o njemu i Meadowoodu. Urednici popodnevnih izdanja bit će zahvalni na novoj vijesti.)

Što je još važnije, kućevlasnici iz Meadowooda i dalje će biti uvjereni da su unajmili energičnog odvjetnika i vođu, koji je zaista vrijedan svojih para – čekova prve otplate, za koje se odvjetnik Freemantle nadao da će početi pritjecati već prekosutra.

– Svi smo spremni da krenemo – izvijesti Floyd Zanetta koji je vodio raniji sastanak u Meadowoodu.

Dok su Freemantle i novinar *Tribunea* razgovarali, nekoliko ljudi iz Meadowooda užurbano je namjestilo prenosni razglas koji su donijeli iz nedjeljne škole. Jedan od tih ljudi pruži Freemantleu ručni mikrofon. On se preko njega obrati mnoštvu.

– Prijatelji, mi smo se ovdje noćas okupili u duhu razboritosti i s konstruktivnim mislima. Tražili smo da taj duh i te misli saopćimo upravi ovog aerodroma, vjerujući da je pred nama zbiljski i hitan problem koji zaslužuje brižljivo razmatranje. Ja sam pokušao u vaše ime iznijeti taj problem na razuman ali odlučan način. Nadao sam se da ću vam moći prenijeti u najboljem slučaju obećanje neke olakšice, a u najgorem neko suosjećanje i razumijevanje. Žalim što vam moram reći da vaša delegacija nije dobila ni jedno ni drugo. Umjesto toga dobili smo samo neprijateljstvo, psovke i nehajno, ciničko uvjeravanje da će ubuduće buka aerodroma iznad vaših domova i oko njih biti još gora.

Odjekne bijesna vika. Freemantle podigne ruku. – Pitajte ostale koji su bili sa mnom. *Oni* će vam reći. – On se obrati prvim redovima. – Je li nas ili nije upravitelj ovog aerodroma obavijestio da će biti još gore? – Oni koji bijahu u delegaciji kimnuše, prvo malo neodlučno a zatim određenije.

Pošto je vješto izopačio poštenu iskrenost koju je Mel Bakersfeld bio pokazao prema delegaciji, Elliott Freemantle nastavi: – Vidim ovdje i druge, pored mojih prijatelja i klijenata iz Meadowooda, koji su se zaustavili, iz radoznalosti, da vide što će biti. Pozdravljamo njihovo zanimanje. Dopustite mi da vas upoznam... – On nastavi svojim uobičajenim, huškačkim načinom.

Gomila koja je i prije bila pozamašna, sad se još povećala i dalje je rasla. Putnici koji su išli prema izlazu imali su muke da se probiju. Obavijesti o letovima bile su zaglušene bukom. Nekolicina stanovnika Meadowooda bila je podigla na brzu ruku naškrabane transparente s natpisima: *AVIONI ILI LJUDI*?... *IZOPĆITI MLAŽNJAKE IZ MEADOWOODA*!... *DOSTA OPASNE BUKE... I MEADOWOOD PLAĆA POREZ... OPTUŽUJEMO LINCOLN*!

Kadgod bi Freemantle zastao u govoru, povici i opća buka bili su sve glasniji. Prosijedi muškarac u vjetrovci prodere se: – Neka aerodrom vidi kakva je to buka! – Njegove riječi izazvaše urlik odobravanja.

»Izvještaj« Eliotta Freemantlea nesumnjivo se razvio u pravu demonstraciju. Očekivao je svaki čas da policija intervenira.

Ono što odvjetnik Freemantle nije znao jest da se, u vrijeme dok je televizija snimala i skupljali se stanovnici Meadowooda, uprava aerodroma bila zabrinula za avion Trans Amerike. Uskoro iza toga svaki policajac u glavnoj zgradi usredotočio se na potragu za Inez Guerrero i zato je demonstracija stanovnika Meadowooda izmakla pažnji.

Čak i pošto su pronašli Inez, policijski poručnik Ordway bio je zauzet hitnim sastankom u uredu Mela Bakersfelda.

Posljedica toga je bila da se Elliott Freemantle nakon idućih petnaest minuta počeo zabrinjavati. Koliko god dojmljive bile demonstracije, neće imati mnogo smisla ako ne budu službeno spriječene. *Gdje je, za ime božje*, pomisli on, *aerodromska policija, i zašto ne obavlja svoj posao*?

U tom su trenutku poručnik Ordway i Mel Bakersfeld zajedno sišli s polukata.

Prije nekoliko minuta sastanak u Melovu uredu bio je prekinut. Nakon ispitivanja Inez Gueerero i hitne otpreme drugog upozorenja ugroženom avionu, zadržavanjem sudionika skupa ne bi se ništa dobilo. Tanya Livingston s upraviteljem područnog transporta Trans Amerike i glavnim pilotom vratila se zabrinuta u ured zrakoplovne kompanije u glavnoj zgradi da tu čeka novosti. Ostali, izuzev Inez Guerrero koju su policijski detektivi iz grada zadržali radi ispitivanja, vratili su se na svoja mjesta. Tanya je bila obećala carinskom nadzorniku Standishu, koji je bio uznemiren i zabrinut za svoju nećakinju u avionu, da će ga odmah obavijestiti o svakom novom razvoju događaja.

Mel je napustio svoj ured s Nedom Ordwayem ne znajući gdje će dalje bdjeti.

Ordway je prvi opazio demonstraciju i ugledao Elliotta Freemantlea. – Taj prokleti odvjetnik! Rekao sam mu da ovdje neće biti demonstracija. – Pohita prema gomili u glavnoj dvorani. – Ja ću to brzo prekinuti.

Mel ga upozori: – On možda i računa da ćete to učiniti – samo tako može postati junak.

Kad su došli bliže i Ordway se počeo probijati kroz svjetinu, Elliott Freemantle izjavi: – Usprkos obećanjima koja je uprava aerodroma večeras dala, gust zračni promet traje i dalje u ove kasne sate, zaglušujući i kidajući živce kao i uvijek. Čak i sad...

– Ništa za to – osorno upade Ned Ordway. – Već sam vam rekao da u ovoj zgradi neće biti demonstracija.

– Ali, poručniče, uvjeravam vas da ovo nije demonstracija. – Freemantle je još držao mikrofon tako da su se njegove riječi jasno čule. – Samo sam pristao da dadem intervju za televiziju poslije sastanka s upravom aerodroma, potpuno nezadovoljavajućeg sastanka, usudio bih se reći, a onda sam o tome izvijestio ove ljude...

– Izvještavajte ih na nekom drugom mjestu! – Ordway se okrenu oko sebe i pogleda u oči onima koji su mu bili najbliži. – A sad razlaz!

Među svjetinom je bilo neprijatljskih pogleda i ljutitog gunđanja. Kad se policajac opet okrenu Elliotu Freemantleu, bljesnuše fleševi fotografa. Televizijski reflektori, koji bijahu isključeni, još jednom zasjaše, a televizijske se kamere uperiše na njih dvojicu. Konačno, pomisli Elliott Freemantle, sve je išlo onako kako je on želio.

Na rubu svjetine Mel Bakersfeld je razgovarao s jednim čovjekom s televizije i s Tomlinsonom iz *Tribunea*. Izvjestitelj je iz svojih bilježaka pročitao raniji odlomak. Kad ga je saslušao, Mel se zajapuri od gnjeva.

– Poručniče – govorio je Elliott Freemantle Nedu Ordwayu – prema vama i vašoj uniformi gajim najveće poštovanje. Ipak bih želio naglasiti da smo mi noćas održali sastanak na jednom drugom mjestu, u Meadowoodu, ali nismo mogli čuti jedan drugog zbog buke s ovog aerodroma.

Ordway se otrese: – Nisam ovdje zato da raspravljamo, gospodine Freemantle. Ako ne učinite ono što kažem, bit ćete uhapšeni. Naređujem vam da odvedete tu grupu odavde!

Netko iz svjetine poviče: – A ako nećemo?

Još je jedan glas ustrajao: – Ostanimo ovdje! Ne mogu nas sve pohapsiti.

– Ne! – Elliott Freemantle je farizejski podigao ruku. – Molim vas da me saslušate! Neće biti nikakva nereda, nikakve neposlušnosti! Dragi moji prijatelji i klijenti, ovaj policijski oficir naređuje nam da se povučemo i odemo. Mi ćemo se pokoriti njegovoj naredbi. Možemo to smatrati ozbiljnim kršenjem slobode govora... – to izazove klicanje i uzvike negodovanja – ... ali neka se ne kaže da i u najmanjoj stvari nismo poštovali zakon. – On doda odrješitije: – Ja ću dati vani izjavu za štampu.

– Trenutak! – Glas Mela Bakersfelda oštro odjekne iznad glava ostalih. On se progura naprijed. – Freemantle, zanima me što će biti u toj vašoj izjavi za štampu. Hoće li to biti daljnje iskrivljavanje? Još jedna doza izopačenih sudskih izvještaja da obmanete ljude koji se ne razumiju u to? Ili samo obične, staromodne izmišljotine u kojima ste pravi majstor?

Mel je govorio glasno, riječi su mu dopirale do onih koji su stajali blizu. Nastao je žamor u znak probuđenog zanimanja. Ljudi koji su se bili počeli razilaziti zaustaviše se.

Elliott Freemantle je spontano reagirao: – To je zlonamjerna, klevetnička izjava! – Trenutak kasnije, nanjušivši opasnost, slegne ramenima. – Ipak ću preko nje prijeći.

– Zašto? Ako ona jest klevetnička, vi biste morali znati kako se s njom postupa. – Mel otvoreno pogleda odvjetnika u lice. – Ili se možda bojite da se ona ne bi pokazala istinitom?

– Ja se ne bojim ničega, gospodine Bakersfelde. Činjenica je da nam je ovaj policajac rekao da je zabava, završena. Sad, ako mi dopustite...

– Rekao sam da je završeno za vas – istakne Ned Ordway. – Ono što čini gospodin Bakersfeld jest nešto drugo. On ima ovdje vlast. – Ordway stade uz Mela. Zajedno su prepriječili odvjetniku put. – Da ste vi pravi policajac – prigovori Freemantle – postupali biste s nama obojicom jednako.

Mel neočikivano reče: – Mislim da on ima pravo. – Ordway ga pogleda u čudu. – Vi *treba* da s nama jednako postupate. I, umjesto da prekinete ovaj sastanak, mislim da mi morate dopustiti istu povlasticu da govorim ovim ljudima, povlasticu koju je gospodin Freemantle imao. Naime, ako želite biti pravi policajac.

– Mislim da želim. – Krupni crni policijski poručnik cerio se nadvisujući obojicu. – Počinjem na to gledati na vaš način, i na način gospodina Freemantlea.

Mel uljudno napomene Elliottu Freemantleu: – Vidite, uvjerili smo ga. A sad, budući da smo svi ovdje, možemo uzgred raščistiti neke stvari. – On pruži ruku. – Dajte mi taj mikrofon!

Melov bijes od prije nekoliko minuta ne bijaše sad toliko očit. Kad je izvjestitelj *Tribunea*, Tomlinson, pročitao iz svojih bilježaka sažetak onog što je Elliott Freemantle izjavio u svojim intervjuima za televiziju i poslije toga, Mel je žestoko reagirao. I Tomlinson i televizijski reporter zamoliše Mela da protumači ono što je bilo rečeno. On im obeća da hoće.

– A, ne! – Freemantle odlučno strese glavom. Opasnost koju je prije nekoliko trenutaka nanjušio postala je iznenada bliska i stvarna. Još jedanput je noćas potcijenio tog Bakersfelda i nije namjeravao ponoviti istu pogrešku. Samo Freemantle je sad držao stanovnike Meadowooda čvrsto pod svojom vlašću i za njegove ciljeve bijaše prijeko potrebno da tako ostane. U tom je trenutku samo želio da se svi brzo raziđu.

On dostojanstveno izjavi: – Govorilo se više nego dovoljno. – Ne obazirući se na Mela, pruži mikrofon jednom od ljudi iz Meadowooda i pokaza na razglas. – Hajde da sve to razmontiramo i krenemo!

– Ja ću to uzeti. – Ned Ordway pruži ruku i uhvati mikrofon. – I ostavite sve ostalo na mjestu. – On kimne nekolicini ostalih policajaca koji su se bili pojavili u svjetini. Oni se primaknuše. Dok je Freemantle nemoćno gledao, Ordway pruži mikrofon Melu.

– Hvala. – Mel se suoči s mnoštvom stanovnika Meadowooda – mnoga od njihovih lica bila su neprijateljska – i s ostalima koji su se, na prolazu kroz glavnu zgradu, zaustavili da slušaju. Premda je bilo dvadeset minuta poslije ponoći, i već subota ujutro, silan promet u glavnoj dvorani nije pokazivao znakove smanjenja. Zbog mnogih odgođenih letova navala će vjerojatno potrajati i dalje u toku noći, stapajući se s pojačanom aktivnošću potkraj tjedna, sve dok se red letenja ne vrati u normalu. Ako je jedan od ciljeva stanovnika Meadowooda bio da se stvori dojam mučnih smetnji, to im je pošlo za rukom, pomisli Mel. Još otprilike tisuću ljudi opterećivalo je upotrebljiv prostor u dvorani, putnici koji su dolazili i odlazili morali su se probijati naokolo kao plima koja iznenada naiđe na sprud. Situacija se očito ne smije otegnuti dulje od nekoliko minuta.

– Bit ću kratak – reče Mel. Govorio je u mikrofon, rekao im tko je i što je.

– Noćas sam se sastao s delegacijom koja je predstavljala sve vas. Objasnio sam im neke probleme ovog aerodroma. Kazao sam da vas mi razumijemo i da suosjećamo s vašim problemima. Očekivao sam da će ono što sam rekao biti preneseno, ako ne doslovno a ono bar u biti. Umjesto toga, ustanovio sam da su me krivo citirali i da su vas obmanuli.

Elliott Freemantle ispusti urlik bijesa. – To je laž! – Lice mu je pocrvenjelo. Prvi put te noći njegova besprijekorno zaglađena kosa bila je razbarušena.

Poručnik Ordway zgrabi odvjetnika čvrsto za nadlakticu. – Tiho sad! Imali ste svoju priliku.

Pred Melom, ručnom mikrofonu koji je on držao bio se pridružio mikrofon radio-postaje. Kad je nastavio, reflektori televizije bijahu upaljeni.

– Gospodin Freemantle me optužuje da lažem. On noćas upotrebljava krupne riječi. – Mel pogleda bilješke koje je držao u ruci. – Vidim da one uključuju »krađu«, »ravnodušnost«, da sam vašu delegaciju dočekao »neprijateljstvom i pogrdama«, nadalje, da su mjere za smanjivanje buke koje pokušavamo provesti »prijevara, smicalica i javna laž«. U redu, vidjet ćemo što vi mislite o tome tko laže, ili iskrivljuje, a tko ne.

Mel shvati da je pogriješio što je razgovarao s delegacijom, a ne s ovom velikom skupinom. Njegovi su ciljevi bili da postigne razumijevanje, a da izbjegne lom u glavnoj zgradi. Oba cilja bijahu pretrpjela neuspjeh.

Ali nastojat će da ga barem sada razumiju.

– Dopustite mi da vam ocrtam što sve aerodrom čini za suzbijanje buke.

Po drugi put noćas Mel opisa ograničenja koja su na snazi i kojima su podvrgnuti piloti i zrakoplovne kompanije. On doda: – Ova ograničenja se provode u normalnim prilikama. Ali po nevremenu, kao što je ova noćašnja oluja, pilotima se mora dati puna sloboda, i sigurnost aviona mora doći na prvo mjesto.

Što se tiče pista: – Kadgod je moguće, izbjegavamo uzlijetanje preko Meadowooda s piste dva pet. – Ipak, objasni, povremeno se javi potreba da se upotrijebi ta pista, kad je pista tri nula izvan upotrebe, kao što je sad slučaj.

– Činimo sve što možemo – ustraja Mel – i nismo ravnodušni, kao što se tvrdi. Ali mi na aerodromu imamo svoj posao i ne možemo izbjeći svojoj osnovnoj odgovornosti, a uz to i brizi za sigurnost naših aviona.

Neprijateljstvo među slušateljstvom još se zapažalo, ali isto tako i zanimanje.

Elliott Freemantle, zureći u Mela i bjesneći u sebi, bio je također svjestan tog zanimanja.

– Sudeći po onome što sam čuo – reče Mel – gospodin Freemantle nije htio prenijeti neka moja zapažanja koja sam iznio vašoj delegaciji u vezi s predmetom aerodromske buke općenito. Moje napomene – on opet pogleda u svoje bilješke – nisu odavale »nemarni cinizam«, kao što je navedeno, nego su bile pokušaj da se bude pošten i iskren. Hoću da tu iskrenost ovdje s vama podijelim.

Sad, kao i prije, Mel prizna da se, što se tiče smanjivanja buke, teško može učiniti nešto više. Kad je rekao kako se uskoro očekuje još veća buka kad se pojave novi avioni, na licima se javiše izrazi potištenosti. Ali osjetio je da njegova objektivna iskrenost izaziva poštovanje. Osim nekoliko ubačenih napomena, nije bilo upadica, a njegove su se riječi lijepo čule usred buke glavne zgrade.

– Postoje još dvije stvari koje nisam spomenuo vašoj delegaciji, ali sad namjeravam. – Melov glas otvrdnu. – Sumnjam da će vam se svidjeti.

Prva stvar, obavijesti ih, tiče se naselja Meadowood.

– Prije dvanaest godina vaše naselje nije postojalo. To je bio komad pustog zemljišta neznatne vrijednosti, sve dok razvoj i blizina aerodroma nisu okolne vrijednosti digle nebu pod oblake. U tom smislu vaš Meadowood je poput tisuća naselja što niču kao gljive oko aerodroma svuda u svijetu.

Neka žena poviče: – Kad smo se ovdje nastanili, nismo još znali za buku mlažnjaka.

– Ali *mi* jesmo! – Mel upre prstom u tu ženu. – Uprave aerodroma znale su da dolaze mlažnjaci, i znale su kakva će biti buka mlažnjaka, pa smo opominjali ljude i mjesne komisije za planiranje naselja, i upozoravali u bezbrojnim Meadowoodima da se *ne grade kuće*. Ja onda nisam bio na ovom aerodromu, ali u našim fasciklima postoje spisi i slike. Ovaj aerodrom je na mjestu gdje je sad Meadowood postavio natpise: U OVOM SMJERU ĆE AVIONI UZLIJETATI I SLIJETATI. Drugi aerodromi su učinili to isto. I svagdje gdje su se ti natpisi

pojavili, vlasnici nekretnina i trgovci su ih kidali. Tada su prodali zemlju i kuće ljudima kao što ste vi, ne govoreći ništa o buci koja će doći i planovima za širenje aerodroma – koje su oni obično znali – i mislim da su nas na kraju sve nasamarili ti trgovci nekretnina.

Ovog puta nije bilo odgovora, samo mnoštvo zamišljenih lica, i Mel nasluti da je ono što je rekao pogodilo cilj. Obuzeo ga je snažan osjećaj žaljenja. Ovo nisu bili protivnici koje je želio poraziti. To su bili pristojni ljudi sa stvarnim i neodložnim problemom, susjedi za koje je želio učiniti što je god mogao.

On ugleda podrugljivo lice Elliotta Freemantlea. – Bakersfelde, vi sigurno mislite da je to prilično mudro. – Odvjetnik se okrenu vičući preko obližnjih glava, ne služeći se pojačalom. – Nemojte sve to vjerovati! Smekšali ste se! Ako držite sa mnom, udesit ćemo te ljude s aerodroma i to dobro!

– U slučaju da netko od vas nije čuo – reče Mel u mikrofon – gospodin Freemantle vam preporučuje da držite s njim. Moram vam i o tome nešto reći.

On je govorio svjetini koja je sad bila pažljiva: – Mnogi ljudi – ljudi poput vas – izvukli su tanji kraj time što su kupili zemlju i kuće u područjima koja se neće razvijati ili će se razvijati u industrijske svrhe, kojima ne smeta aerodromska buka. Vi niste sve izgubili jer imate svoju zemlju i kuće, ali sva je prilika da se njihova vrijednost smanjila.

Neki čovjek mrko reče: – Vraški točno!

– Sad se kuje drugi plan da vam se oduzme novac. Diljem cijele sjeverne Amerike odvjetnici hitaju u naselja uz aerodrome, jer »u toj njihovoj buci leži zlato«.

Crvena i iskrivljena lica, odvjetnik Freemantle zakriješti: – Samo još jednu riječ pa ću vas tužiti!

– Zašto? – uzvrati Mel. – Ili zar već pogađate što ću reći? – Pa, pomisli, možda će Freemantle poslije i podići optužnicu, ali je sumnjao u to. Bilo kako bilo, Mel osjeti kako prevladava nešto od njegove stare lakoumnosti, odluka da otvoreno govori, bez obzira na posljedice. To ga je osjećanje u prošlu godinu-dvije malokad obuzimalo.

– Stanovnici naselja o kojima sam govorio – ustvrdi Mel – uvjereni su da se aerodromi mogu tužiti, i to uspješno. Vlasnici kuća blizu aerodroma dobivaju obećanje da na kraju svake piste leži ćup zlata. Pa, ja ne kažem da se aerodromi ne mogu tužiti, niti kažem da se u parnicama protiv aerodroma ne mogu katkad naći dobri i pošteni odvjetnici. Samo vas želim upozoriti da ima veoma mnogo i onih drugih.

Ista ona žena koja se oglasila i prije upita, ovog puta blaže: – Kako mi možemo znati kakav je tko?

– To je teško bez nekog plana, drugim riječima, ako slučajno ne znate nešto o zakonima koji se tiču aerodroma. Ako ne znate, može vas netko obmanuti nekom jednostranom listom zakonskih primjera. – Mel je samo malo oklijevao prije nego je dodao: – Noćas sam čuo da je izneseno nekoliko specifičnih sudskih odluka. Ako želite, ja ću vam navesti suprotne primjere.

Neki čovjek iz prvih redova reče: – Da čujemo i vašu stranu, gospodine!

Nekolicina je ljudi radoznalo gledala Elliota Freemantlea.

Mel je oklijevao jer je shvatio da govori dulje nego što je namjeravao. Mislio je ipak da nekoliko minuta više neće ništa promijeniti.

U svjetini ugleda Tanyu Livingston.

– Sudske parnice koje se ovdje olako navode – reče Mel – otrcani su primjeri za ljude koji upravljaju aerodromima. Prva je, mislim, bila *Sjedinjene Države protiv Causbyja*.

Taj posebni slučaj – stup izlaganja odvjetnika Freemantlea skupini iz Meadowooda – bio je, kako je Mel objasnio, stara više od dvadeset godina. – Riječ je bila o jednom uzgajivaču pilića i vojnim avionima. Avioni su više puta prelijetali farmerovu kuću, čak su se spuštali do visine od dvadeset metara – mnogo, mnogo niže nego što je ijedan avion ikada preletio Meadowood. Pilići su se plašili. Neki su i uginuli.

Nakon dugogodišnje parnice slučaj je dospio pred Vrhovni sud Sjedinjenih Država. Mel istaknu: – Cjelokupna odšteta iznosila je manje od četiri stotine dolara, kolika je bila vrijednost mrtvih pilića.

On doda: – Za tog uzgajivača nije tu bilo nikakva ćupa dolara, niti ga – u ovom sudskom primjeru – ima za vas.

Mel je vidio kako Elliott Freemantle naizmjence crveni i blijedi od bijesa. Ned Ordway je po drugi put uhvatio odvjetnika za nadlakticu.

– Ima jedan sudski proces – napomenu Mel – koji gospodin Freemantle nije htio spomenuti. To je važan proces, o kojem je također donio odluku Vrhovni sud, i dobro je poznat. Na nesreću za gospodina Freemantlea, on ne potkrepljuje njegove tvrdnje nego govori protiv njih.

Taj je slučaj, objasni on, *Batten protiv Battena*, o kojem je godine 1963. Vrhovni sud donio odluku da samo zbiljski »fizički napad« povlači odgovornost. Sama buka nije dovoljna.

Mel nastavi: – Još jedna odluka, u tom smislu, bila je u slučaju *građanskog kluba Loma Portal protiv American Airlinesa* – odluka Vrhovnog suda Kalifornije 1964. godine. – U ovom slučaju, izvijesti on, sud je donio odluku da vlasnici nekretnina nisu ovlašteni da ograničuju let aviona preko kuća blizu nekog aerodroma. Javni interes za održavanje zračnih veza, koji je naveo sud Kalifornije, bio je jedino mjerodavan i važan...

Mel je naveo te sudske pranice bez oklijevanja i gledanja u bilješke. Slušateljstvo je bilo očito impresionirano. Sad se on nasmiješi: – Sudski primjeri su kao statistika. Ako njima vješto rukujete, možete bilo što dokazati. – On doda: – Ne smijete se osloniti na moje riječi za ovo što sam vam rekao. Provjerite! Sve je to zabilježeno.

Neka žena blizu Elliotta Freemantlea zagunđa prema njemu. – Vi nam niste sve to rekli. Iznijeli ste samo svoju stranu.

Jedan dio neprijateljstva koji je prije bio uperen protiv Mela sad se prenio na odvjetnika.

Freemantle slegne ramenima. Konačno, zaključi, još ima više od stotinu i šezdeset potpisanih punomoći za njegovo zastupstvo, koje je iz opreza spremio u zaključanu torbu, u prtljažnik svojih kola. Ništa od toga što je bilo rečeno nije moglo poništiti činjenicu da one postoje.

Nakon nekoliko trenutaka počeo je u to sumnjati.

Nekolicina ljudi pitala je Mela Bekersfelda o ugovorima koje su oni te večeri bili potpisali. Glasovi su im odavali sumnju. Melovo vladanje i ono što je rekao očito su ostavili jak utisak. Svjetina se dijelila u male skupine od kojih je većina bila zauzeta živim raspravljanjem.

– Pitaju me ljudi o izvjesnim ugovorima – izjavi Mel. Glasovi ostalih u svjetini utihnuše kad on doda: – Mislim da znate na koji ugovor mislim. Vidio sam jedan primjerak.

Elliott Freemantle se progura naprijed. – Pa što onda! Vi niste odvjetnik, to smo već utvrdili. Prema tome, ništa ne znate o ugovorima. – Ovog puta je Freemantle bio tik uz mikrofon da bi njegove riječi doprle što dalje.

Mel se okosi: – Ja imam neprestano posla s ugovorima! Svaki zakupnik na ovom aerodromu, od najveće zrakoplovne kompanije do posjednika koncesije za pilule protiv glavobolje, radi po ugovoru koji ja odobravam a moje osoblje ugovara.

On se opet okrene gomili. – Gospodin Freemantle ističe, sasvim ispravno, da ja nisam odvjetnik. Zato ću vam dati savjet kao poslovan čovjek. U stanovitim prilikama ugovori koje ste noćas potpisali mogu se silom provesti u djelo. Ugovor je ugovor. Vi *možete* biti predani dužničkom sudu. Novac se može ubrati. Ali moje je mišljenje da se, ako odmah na to reagirate kako treba, ništa od toga neće dogoditi. Prvi razlog je što niste dobili nikakvu korist. Nikakva usluga vam nije učinjenja. Drugi razlog je što bi svatko od vas morao biti posebno tužen. – Mel se osmjehnu. – To bi samo po sebi bio priličan posao.

– Još nešto. – On pogleda pravo u Elliotta Freemantlea. – Nikako ne vjerujem da će ijedan sud dobrohotno gledati na zakonsku pristojbu koja se penje do petnaest tisuća dolara za pravozastupničke usluge, koje su, u najboljem slučaju, maglovite.

Čovjek koji je prije govorio upita: – Pa što da radimo?

– Ako ste se uistinu predomislili, predlažem da danas ili sutra napišete jedno pismo. Uputite ga na adresu gospodina Freemantlea. U njemu objasnite da više ne želite da vas on zastupa pred sudom, kako je ugovoreno, i zbog čega. Sačuvajte svakako kopiju! Ja sve mislim da o tome više nikad ništa nećete čuti.

Mel bijaše iskreniji nego što je u početku namjeravao, i prekomjerno lakouman, pomisli, s obzirom na to koliko je daleko otišao. Da je Elliott Freemantle htio, mogao je sigurno izazvati neprilike. U nečemu u čemu je aerodrom – pa zato i Mel – bio djelatno zainteresiran, Mel se upleo između klijenata i odvjetnika i nabacio sumnju u odvjetnikovo poštenje. Sudeći po mržnji u njegovim očima, odvjetnik bi rado vratio Melu, milo za drago. Ipak, nagon je govorio Melu da bi Freemantle najmanje želio javnu istragu o načinima vrbovanja njegovih klijenata i navikama u radu. Istražni sudac, osjetljiv na

pravničku etiku, mogao bi mu zadati nezgodna pitanja. Kasnije bi to isto mogla učiniti advokatska komora koja štiti norme odvjetničkog zanimanja. Što je više Mel o tome razmišljao, to je manje nalazio razloga da bude zbog toga zabrinut.

Premda Mel to nije znao, Elliott Freemantle je bio došao do istog zaključka.

Štogod je Freemantle bio, on je u prvom redu bio pragmatist. Već odavno je bio shvatio da u životu ima igara koje se dobivaju i onih drugih koje se gube. Gubitak je katkad iznenadan i nelogičan. Neki slučaj, hir, kopriva u travi, mogli su već gotov uspjeh pretvoriti u težak poraz. Na sreću za ljude kao što je Freemantle, katkad vrijedi i obratno.

Upravitelj aerodroma, Bakersfeld, bijaše se pokazao koprivom koju je dohvatio sasvim bezazleno, a trebalo ju je izbjegavati. Čak i nakon njihova prvog okršaja, za koji je Elliott Freemantle shvatio da mu je to trebala biti opomena, on je i dalje podcjenjivao svog protivnika ostavši na aerodromu, umjesto da ga za izvjesno vrijeme napusti. Još je nešto Freemantle kasno otkrio, naime, da je Bakersfeld ne samo previjan nego i kockar. Samo kockar bi se izvrgao takvoj opasnosti kao što je to maloprije uradio Bakersfeld. I samo je Elliott Freemantle – u ovom trenutku – znao da je Bakersfeld pobijedio.

Freemantle je *znao* da bi advokatska komora mogla nedobrohotno gledati na događaje ove noći. Što je još važnije, već je jednom imao okapanja s istražnom komisijom komore i nije namjeravao opet imati okapanja.

Bakersfeld je u pravu, pomisli Elliott Freemantle. Ne bi se smjelo pokušati ubiranje duga, putem sudova, na osnovi potpisanih zakonskih punomoći. Rizik je prevelik, a dobitak nesiguran.

Neće se, naravno, sasvim predati. Sutra, zaključi Freemantle, sastavit će pismo svim stanovnicima Meadowooda koji su potpisali punomoći. U njemu će dati sve od sebe da ih nagovori da treba da ga i dalje zadrže za pravnog zastupnika, uz određenu pristojbu. Sumnjao je ipak da će mnogi odgovoriti. Sumnja koju je Bakersfeld bio djelotvorno posijao – *pasju mu mater*! – bila je prevelika. Možda će preostati nešto malo mrvica od nekolicine ljudi koji će htjeti nastaviti, a tek kasnije će biti potrebno utvrditi jesu li one bile vrijedne potrošenog vremena. Ali izgled na veliku lovinu je propao.

Ipak uskoro će, pomisli, iskrsnuti nešto drugo. Uvijek je tako bilo.

Ned Ordway i nekoliko drugih policajaca sad su rastjerivali svjetinu. U dvoranu se ponovo vraćao uobičajeni promet. Prenosni razglas konačno je bio rastavljen i uklonjen.

Mel Bakersfeld opazi da se Tanya, koju je čas prije ugledao, sad probija prema njemu.

Neka žena – stanovnica Meadowooda koju je Mel nekoliko puta opazio – stade pred njega. Imala je izražajno, inteligentno lice i smeđu kosu do ramena.

– Gospodine Bakersfelde – reče žena mirno. – Svi smo mnogo govorili, i neke stvari sad shvaćamo bolje nego prije. Ali ja još nisam čula ništa što bih

mogla reći svojoj djeci kad zaplaču i zapitaju zašto ne prestane buka da bi mogli spavati.

Mel zavrtje glavom odajući žaljenje. U malo riječi ova je žena istakla ispraznost svega što se noćas dogodilo. Znao je da joj ne može ništa odgovoriti. Sumnjao je da će ikad moći – dok god aerodromi i stanovi budu blizu jedni drugima.

Još se pitao što da kaže kad mu Tanya pruži savijeni list papira. Otvorivši ga, pročita vijest koja je odavala da je otipkana u žurbi:

»let 2 eksplodirao u zraku,
oštećenja konstrukcije i ozljede,
sad leti ovamo radi prisilnog spuštanja,
dolazak predviđen 0130.
kapt. traži pistu tri nula.
kontrolni toranj javlja pista još zakrčena.«

12.

Povratak na aerodrom Lincoln

U KRVAVOJ KLAONICI U KOJU SE PRETVORIO STRAŽNJI DIO TURISTIČKE KLASE, DR Milton Compagno, liječnik opće prakse, ulagao je sve svoje profesionalno umijeće u to da spasi život Gwen Meighen. Nije bio siguran da će uspjeti.

Kad se zbila prvotna eksplozija paklenog stroja D. O. Guerrera, Gwen – do samog Guerrera – bila je najbliža središtu eksplozije.

U drugim prilikama bila bi trenutačno poginula, kao što je poginuo i D. O. Guerrero. Dvije stvari su je – zasad – spasile.

Između Gwen i eksplozije nalazili su se tijelo Guerrera i vrata nužnika. Nijedno od njih nije bilo djelotvorna zaštita, a ipak je zajedno bilo dovoljno da zadrži prvotnu snagu eksplozije za djelić sekunde.

U tom sitnom vremenskom razmaku raspuknula se oplata aviona i zbila se druga eksplozija – eksplozivna dekompresija.

Eksplozija dinamita ipak je zahvatila Gwen bacivši je unazad, teško ozlijeđenu i okrvavljenu, ali njena snaga dobila je sad protivnu snagu – izvanjsku provalu zraka kroz rupu na trupu aviona. Posljedica je bila kao da su se iznenada sukobila dva orkana. Trenutak kasnije pobijedila je dekompresija odnijevši prvotnu eksploziju sa sobom van u tamnu noć velikih visina.

Usprkos svojoj snazi, eksplozija nije prouzročila ozljede daleko od sebe.

Gwen Meighen, najteže ozlijeđena, ispružila se bila bez svijesti u prolazu. Mladić nalik na sovu koji se bio pomolio iz nužnika i preplašio Guerrera, bio je uz nju ranjen, gadno krvareći i sav zapanjen, ali pri svijesti i na nogama. Pet-šest najbližih putnika zadobilo je posjekline i modrice od krhotina i komada paklenog stroja. Drugi su bili izudarani, omamljeni ili pogođeni predmetima, koje je eksplozivna dekompresija bacila prema stražnjem dijelu aviona, ali nijedna od tih ozljeda nije bila ozbiljnije prirode.

Iz početka, nakon dekompresije, sve koji nisu bili pričvršćeni za svoja sjedala, isisavanje je potjeralo prema rupi što je zjapila u pozadini aviona. Od te opasnosti Gwen Meighen je prijetila najveća pogibao. Ali je ona bila pala tako da je jednom rukom – nagonski ili slučajno – obuhvatila podnožje sjedala. To je spriječilo da ne bude odvučena dalje i njeno je tijelo zakrčilo put drugima.

Poslije prvotne provale zraka iz aviona, isisavanje se smanjilo.

Sad je najveća neposredna opasnost za sve – za ozlijeđene i neozlijeđene – prijetila od pomanjkanja kisika.

Premda su maske za kisik odmah ispale iz svojih spremišta, samo šačica putnika ih je odmah zgrabila i stavila na lica.

Ipak, nekoliko je ljudi stupilo u akciju prije nego što je bilo kasno. Stjuardese, tako izvježbane, gdje god su se zatekle, zgrabile su maske i nagnale druge da to isto učine. Tri liječnika, koji su putovali sa svojim suprugama kao članovi grupe turista izvan sezone, shvatili su potrebu za brzinom, navukli na sebe maske i putnicima oko sebe žurno dali upute. Judy, živahna osamnaestogodišnja nećakinja carinskog nadzornika Standisha, stavila je jednu masku na lice djeteta na sjedalu pored sebe, a isto tako i sebi. Odmah zatim dala je znak roditeljima djeteta i ostalima s onu stranu prelaza da uzmu kisik. Slijepi putnik, stara gospođa Quonsett, koja je mnogo puta za svojih ilegalnih letova promatrala pokazne radnje s kisikom, znala je što treba činiti. Uzela je sama masku a jednu je pružila svom prijatelju, sviraču oboe, i gurnula ga nazad na njegovo sjedalo kraj nje. Gospođa Quonsett nije imala pojma hoće li ostati živa ili neće, i ustanovila je da nije baš uznemirena zbog toga. Ali štogod se dogodilo, ona je sve do posljednjeg časa htjela znati što se događa.

Netko je nataknuo masku mladom čovjeku blizu Gwen koji bijaše ranjen. Premda je posrtao i bio jedva svjestan onoga što se događa, on je uspio da je održi na licu.

Ali i ovako jedva polovica putnika, kad je isteklo petnaest sekundi – to kritično vrijeme – bila je opskrbljena kisikom. Tada je one koji su bili bez kisika počelo obuzimati pospano mrtvilo. U idućih petnaest sekundi većina ih je pala u nesvijest.

Gwen Meighen nije primila ni kisik ni neposrednu pomoć. Nesvijest prouzrokovana ozljedama još se produbila.

Tada je Anson Harris, u letačkoj kabini, preuzevši opasnost daljnjih oštećenja konstrukcije i mogućnost potpunog uništenja aviona, odlučio da naglo sunovrati avion spasivši tako Gwen i druge od zagušenja.

Sunovraćanje je počelo na visini od osam tisuća i četiri stotine metara, a završilo se, nakon dvije i pol minute, na tri tisuće metara.

Čovjek može bez kisika preživjeti tri do četiri minute a da mu mozak ne pretrpi nikakvu štetu.

U prvoj polovici sunovraćanja – za minutu i četvrt, do pet tisuća i sedam stotina metara – zrak je i dalje bio rijedak i nedovoljan za život. Ispod te točke sve se više povećavala količina kisika.

Na tri tisuće i šest stotina metara moglo se normalno disati. Na tri tisuće – s još malo ali dovoljno vremena koje je preostalo, svijest se vratila svima u avionu koji su je bili izgubili, osim Gwen. Mnogi nisu uopće ni znali da su bili bez svijesti.

Postepeno, kad je prvotna prepast prošla, putnici i ostale stjuardese pretresli su svoju situaciju. Stjuardesa koja je po starješinstvu bila druga iza Gwen, kočoperna plavojka iz Oak Lawna u Illinoisu, požurila se prema ozlijeđenima u stražnjem dijelu. Iako je problijedjela hitno pozva: – Ima li tu neki liječnik, molim vas?

– Ima gospođice. – Dr Compagno se već bio digao sa svog sjedala ne čekajući da ga pozovu. Taj čovjek, oštrih crta lica, koji se nestrpljivo kretao i

brzo govorio, s bruklinskim naglaskom, žurno pregleda situaciju, svjestan hladnoće, koja je već ujedala, i vjetra koji je šumno strujao kroz rupu što je zjapila u trupu. Ondje gdje bijahu nužnici i stražnja kuhinja bila je ispresavijana zbrka pougljenjenog i krvavog drva i kovine. Pozadina trupa bila je otvorena prema unutrašnjosti repa i vidjele su se žice i dijelovi konstrukcije.

Liječnik podigne glas da ga čuju usred buke vjetra i strojeva, koja je sad kad kabina više nije bila zatvorena, bila stalna i sveobuhvatna.

– Predlažem da što više ljudi premjestite bliže prednjem kraju. Nastojte da svakome bude što toplije. Trebat će nam pokrivača za one koji su ozlijeđeni.

Stjuardesa neodlučno reče: – Pokušat ću nešto naći. – Mnoge pokrivače, obično pohranjene na gornjim policama, bijaše vrtlog dekompresije izbacio van s odloženom odjećom putnika i drugim predmetima.

Dva druga liječnika iz skupine turista pridružiše se dra Compagnu. Jedan dade upute drugoj stjuardesi: – Donesite nam svima opremu za prvu pomoć koju imate. – Compagno, već na koljenima uz Gwen, jedini od njih trojice imao je uza se liječničku torbu.

Značajka Miltona Compagna bila je da je svuda, kamo god išao, nosio torbu za slučaj nužde. Zato je sad preuzeo vodstvo, premda je – kao liječnik opće prakse – po položaju bio ispod dvojice ostalih liječnika koji su bili specijalisti za unutrašnje bolesti.

Milton Compagno je smatrao da je uvijek na dužnosti. Prije trideset i pet godina, kao mladić koji se borio da se vine s newyorskog dna, objesio je ploču u chicaškoj Maloj Italiji, blizu Milwaukeea i Grand Avenues. Od tada – kao što je, obično rezignirano, govorila njegova žena – jedino vrijeme kad je prekidao liječnički rad bilo je dok je spavao. Volio je da bude potreban. Radio je kao da je njegovo zanimanje nagrada koju je dobio, i koju će izgubiti ako je ne čuva. Nikad se nije dogodilo da je odbio pacijenta u bilo koje doba, ili da nije otišao u posjet ako su ga pozvali. Nikad se nije provezao pored mjesta na kojem se dogodila neka saobraćajna nesreća, kao što su radili mnogi od njegove liječničke bratije, bojeći se parnice zbog krivog liječenja. On bi se uvijek zaustavio, izašao iz kola i učinio sve što je mogao. Savjesno je išao ukorak s vremenom. Činilo se čak da je to sretniji što više radi. Stvarao je dojam da trči kroz svaki dan, kao da želi ublažiti bolesti svijeta u toku svog životnog vijeka, kojeg je premalo ostalo.

Cilj putovanja u Rim – odgađanog mnogo godina – bio je da posjeti rodno mjesto svojih roditelja. Dr Compagno je sa svojom ženom imao biti mjesec dana odsutan i, osjećajući da stari, pristao je da se za to vrijeme samo odmara. Ipak je dobro predvidio da će negdje na putu, ili možda u Italiji (bez obzira na propise koji mu to ne bi dopustili), biti potreban. Zato je bio spreman. I nije se iznenadio što ga sad trebaju.

Prvo priđe Gwen koja je bila najteže ozlijeđena. Svojim kolegama dobaci preko ramena. – Vi preuzmite ostale.

U uskom prolazu dr Compagno okrene malo Gwen i sagnu se da vidi da li diše. Disala je, ali kratko i jedva čujno. On reče stjuardesi s kojom je prije razgovarao: – Dajte ovamo kisika. – Prije nego što je djevojka donijela prenosnu

bocu i masku, provjerio je hoće li zrak moći nesmetano ulaziti u Gwenina usta. Bilo je slomljenih zuba, koje je uklonio, i mnogo krvi. Uvjeri se da krvarenje neće priječiti disanje. Stjuardesi reče: – Pridržite masku! – Kisik propišta. Za minutu-dvije Gweninoj koži, zloslutno bijeloj vrati se tračak boje.

U međuvremenu on poče zaustavljati krvarenje koje se širilo preko lica i prsa. Brzo radeći, upotrijebi hemostat da bi pritisnuo arteriju na licu – najgore mjesto za vanjsko krvarenje – a na drugim mjestima zavoje. Već je ustanovio da je vjerojatno slomljena ključna kost i lijeva ruka, koju će kasnije trebati staviti u gips. Uznemirilo ga je što je u lijevom oku pacijentkinje opazio nešto nalik na krhotine od eksplozije. Što se tiče desnog oka, bio je manje siguran.

Drugi oficir, Jordan, koji se pažljivo kretao oko dra Compagna i Gwen, preuzeo je zapovjedništvo nad ostalim stjuardesama i nadgledavao premještanje putnika u avionu. Što je bilo moguće više putnika iz turističke klase prešlo je u prvi razred, neke su s mukom ugurali, po dva na jedno sjedalo, a ostale su uputili u malo, polukružno predvorje prvog razreda, gdje su bila na raspolaganju pričuvna sjedala. Ono odložene odjeće što je preostalo razdijeljeno je onima za koje se činilo da je najviše trebaju, bez obzira na vlasništvo. Kao i uvijek u takvim prilikama, ljudi su pokazivali pripravnost da jedan drugom pomognu, nesebičnost, pa čak i iskre duhovitosti.

Dva ostala liječnika previjala su putnike koji bijahu zadobili posjekline, od kojih nijedna nije bila ozbiljnija. Mladić s naočalima koji se u trenutku eksplozije nalazio iza Gwen imao je na jednoj ruci duboku zasjeklinu, ali ona se mogla zakrpiti i izliječiti. Na licu i ramenima imao je druge manje posjekline. Zasad su mu na ozlijeđenu ruku stavili zavoje i dali morfij da mu bude što ugodnije i toplije.

I liječnička njega i kretanje putnika bili su veoma otežani teškim udarcima koje je avionu, na njegovoj sadašnjoj maloj visini zadavala oluja. Neprestano je vladao metež isprekidan svakih nekoliko minuta žestokim uzdužnim i poprečnim gibanjima. Nekoliko je putnika uz ostale nevolje dobilo i morsku bolest.

Pošto je po drugi put izvijestio letačku kabinu, Cy Jordan se obrati dru Compagnu.

– Doktore, kapetan Demerest me zamolio da vam kažem da je zahvalan na svemu što vi i ostali liječnici činite. Kad nađete časak slobodnog vremena, on bi bio počašćen da dođete u letačku kabinu da mu kažete što će javiti o gubicima.

– Pridržite taj zavoj – naredi dr Compagno. – Pritisnite ga čvrsto, evo ovdje! Sad vas molim da mi pomognete s udlagom. Upotrijebit ćemo jedne od onih kožnih korica časopisa, a ispod toga ručnik! Nađite najveće korice koje možete, i ostavite časopis unutra!

Trenutak kasnije: – Doći ću kad budem mogao. Možete svom kapetanu reći, da mislim da se treba što prije preko razglasa javiti putnicima. Ljudi se oporavljaju od prepasti. Valjalo bi ih malo umiriti.

– Razumijem, gospodine. – Cy Jordan pogleda Gwen koja je još ležala u nesvijesti, a njegovo i inače sumorno lice, upalih obraza, bilo je još tmurnije. – Ima li za nju kakve nade, doktore?

– Ima nade, sinko, premda, rekao bih, ne baš mnogo. Mnogo zavisi o njenoj vlastitoj snazi.

– Uvijek sam vjerovao da je ona mnogo ima.

– Bila je zgodna djevojka, je li? – Usred razderanog mesa, krvi i prljave, razbarušene kose, teško je bilo to razabrati.

– Vrlo zgodna.

Compagno ušutje. Kako bilo da bilo, djevojka na podu neće nikad više biti zgodna, bar ne bez plastične operacije.

– Prenijet ću kapetanu vašu poruku, gospodine. – Smućeniji nego prije, Cy Jordan ode prema letačkoj kabini.

Nakon nekoliko časaka preko zvučnika u odjeljku začu se mirni glas Vernona Demeresta.

– Dame i gospodo, ovdje kapetan Demerest... – Da nadglasa tutanj vjetra i strojeva, Cy Jordan je prekidač za jačinu okrenuo do kraja. Svaka je riječ jasno odzvanjala.

– Vi znate da smo zapali u nevolju, veliku nevolju. Neću pokušati da je umanjim. Neću praviti ni bilo kakve šale, jer mi ovdje gore u pilotskoj kabini ne vidimo ništa što bi bilo smiješno, a pretpostavljam da ni vi. Svi smo doživjeli nešto što nitko od nas u posadi nije nikad prije doživio, a ja se nadam da više neće ni doživjeti. Ali *smo* to doživjeli. Avion je sad u našoj vlasti, okrenuli smo se i očekujemo da ćemo sletjeti na Lincolnov međunarodni aerodrom za otprilike tri četvrt sata.

U dva putnička odjeljka, gdje su se prvi i turistički razred bili izmiješali bez razlike, gibanje i razgovor prestadoše. Svi uprše oči gore prema zvučnicima, kao da se naprežu da ne propuste ništa od onoga što se govori.

– Vi, naravno, znate da je avion oštećen. Ali istina je i da je šteta mogla biti kudikamo veća.

U letačkoj kabini, s mikrofonom u ruci, Vernon Demerest se upita koliko određen – i koliko iskren – treba da bude. Na običnim letovima uvijek je svodio obraćanje kapetana putnicima na minimum sažetosti i jednostavnosti. Nije se slagao s »long-play« kapetanima koji svoje zatočeno slušateljstvo bombardiraju odabranim tumačenjima od početka do kraja leta. Osjetio je ipak da ovog puta mora reći više i da putnici imaju pravo da saznaju pravu situaciju.

– Neću skrivati od vas – reče Demerest u mikrofon – da pred sobom imamo još nekoliko problema. Naše slijetanje bit će teško i nismo sigurni kako će šteta, koju smo pretrpjeli utjecati na to. Ovo vam kažem zato što će odmah nakon ovog govora posada početi davati upute kako treba da sjednete i da se privežete neposredno prije slijetanja. Zatim će vam reći kako ćete, ako bude potrebno, brzo izaći iz aviona, odmah nakon slijetanja. Ako do toga dođe, molim vas da

budete mirni ali brzi, i da se pokoravate uputama koje će vam dati bilo koji član posade.

– Dopustite mi da vas uvjerim da je na zemlji učinjeno sve što je potrebno da nam se pomogne. – Sjetivši se da im treba pista tri nula, Demerest se ponada da je to istina. On također zaključi da nema smisla da do pojedinosti opisuje problem zaglavljenog stabilizatora. Većina putnika to ionako ne bi razumjela. S prizvukom bezbrižnosti u glasu, on doda: – Vi noćas imate donekle sreću jer, umjesto jednog iskusnog kapetana u pilotskoj kabini, slučajno imate dva, kapetana Harrisa i mene. Mi smo par starih pelikana s više godina letenja nego što katkad volimo da se sjetimo, osim baš sad kad sve to udruženo iskustvo može biti izvanredno korisno. Mi ćemo jedan drugome pomagati zajedno s drugim oficirom Jordanom, koji će dio vremena provesti i s vama straga. Molim vas da nam i vi pomognete. U tom slučaju, obećavam vam da ćemo preturiti ovo preko glave, zdravi i čitavi.

Demerest odloži mikrofon.

Ne odvajajući pogled od instrumenata, Anson Harris pripomenu: – Bilo je prilično dobro. Trebalo bi da se bavite politikom.

Demerest kiselo reče: – Nitko ne bi glasao za mene. U većini slučajeva, ljudi ne vole otvoren govor i istinu. – On se gorko prisjeti sastanka Upravnog odbora Lincolnova međunarodnog aerodroma, gdje je preporučavao ograničenje prodaje aerodromskog osiguranja. Otvoren govor se tada pokazao poguban. Upita se kako će se osjećati članovi Upravnog odbora, uračunavši i njegova umiljatog, samodopadnog šurjaka, kad saznaju kako se Guerrero osigurao i namjeravao razoriti avion. Po svoj prilici, pomisli Demerest, ostat će samozadovoljni kao i uvijek, osim što više neće govoriti: *To se nikad neće dogoditi*, nego: Ono što se dogodilo bilo je izuzetno. Mala je vjerojatnost da će se to opet dogoditi. Ali, pod pretpostavkom da se avion vrati natrag čitav, štogod se govorilo, vraški je sigurno da će on povesti još jednu veliku bitku protiv prodavanja osiguravajućih polica na aerodromima. Ovog puta će ga slušati više ljudi. Katastrofa koja se noćas malne dogodila, kakav god bio njen ishod, sigurno će privući pažnju štampe. On će tome pridonijeti što više bude mogao. Govorit će otvoreno izvjestiteljima o avionskom osiguranju, o Upravnom odboru aerodroma, a isto tako i o svom dragom šurjaku, Melu Bakersfeldu. Agenti za štampu Trans Amerike učinit će, naravno, sve što budu mogli da ga spriječe da govori, »u interesu kompanije«. Neka samo pokušaju!

Radio oživi pucketajući. – Trans America dva, ovdje Kontrola u Clevelandu. Lincoln javlja da je pista tri nula i dalje izvan upotrebe. Pokušavaju otkloniti zapreku prije nego stignete. Ako ne uspiju, sletjet ćete na dva pet.

Harrisovo lice se smrači kad Demerest potvrdi prijem. Pista dva pet bila je šest stotina metara kraća, a i uža, i baš sad je ondje puhao gadan bočni vjetar. Ako je upotrijebe, to će još povećati opasnosti s kojima su se već suočili.

Demerestov izraz je jasno odrazio njegovo reagiranje na tu vijest.

Još ih je oluja žestoko bacala amo-tamo. Većinu vremena Harris se trudio da održi avion bar donekle stabilnim.

Demerest se okrenu drugom oficiru. – Cy, vratite se k putnicima i preuzmite komandu! Pobrinite se da djevojke pokažu vježbu za slijetanje i da je svi shvate. Onda uzmite nekoliko ljudi koji vam se čine pouzdani. Provjerite da li znaju gdje se nalaze izlazi za nuždu i kako se upotrebljavaju. Skliznemo li s piste, što će se sigurno dogoditi ako upotrijebimo dva pet, sve se može raspasti. Ako se to dogodi svi ćemo se truditi da dođemo tamo natrag i pomognemo, ali možda neće biti vremena.

– Razumijem, gospodine. – Još jedanput Jordan se izvuče sa svog sjedala drugog časnika.

I dalje željan da sazna novosti o Gwen, Demerest bi bio najviše volio da sam pođe, ali u ovoj situaciji ni on ni Harris nisu mogli napustiti letačku kabinu.

Kad je Cy Jordan otišao, dođe dr Compagno. Sad je bilo lakše ulaziti u letačku kabinu, i izlaziti iz nje, otkako je Jordan razbijena ulazna vrata bio pomaknuo na jednu stranu.

Milton Compagno se žustro predstavi Vernonu Demerestu. – Kapetane, evo vam izvještaja o ozljedama koji ste tražili.

– Zahvalni smo vam, doktore. Da nije bilo vas...

Compagno odmahnu rukom. – Obavimo sve to kasnije. – On otvori notes uvezan u kožu, u kojem je tanka zlatna olovka obilježavala stranicu. Za njega je bilo svojstveno što je već bio pribavio imena i zabilježio ozljede i postupak. – Vaša stjuardesa, gospođica Meighen, najteže je ozlijeđena. Po licu i prsima ima mnogostruke razderotine koje jako krvare. Tu je i složeni prijelom lijeve ruke i, naravno, šok. Također, molim da javite onome tko vrši pripreme na zemlji, bilo tko to bio, da odmah mora stajati na raspolaganju očni kirurg.

Vernon Demerest, blijeđi nego obično, tjerao je sama sebe da zapiše liječnikove podatke u dnevnik leta pričvršćen štipaljkom za podmetač. Sad se iznenada zgranu i zaustavi.

– Očni kirurg! Mislite... radi nje?

– Na žalost – reče dr Compagno ozbiljno. On se ispravi: – U najmanju ruku, u njenu lijevom oku ima krhotina, da li od drva ili kovine, to nisam mogao ustanoviti. Bit će potreban specijalist da utvrdi je li mrežnica povrijeđena ili nije. Desno oko, koliko ja znam, nije oštećeno.

– Oh, Bože! – Osjetivši fizičku slabost, Demerest stavi ruku na lice.

Dr Compagno strese glavom. – Prerano je izvlačiti zaključke. Suvremena očna kirurgija može učiniti izvanredne stvari. Ali vrijeme će biti važno.

– Emitirat ćemo preko kompanijske radio-stanice sve što ste rekli – uvjeri ga Anson Harris. – Oni će dolje imati vremena da se pripreme.

– Onda bolje da vam kažem i ostalo.

Demerest mehanički zapisa ostatak liječnikovih izvještaja. U usporedbi s Gweninim ozljedama, ozljede ostalih putnika bijahu neznatne.

– Bolje da se vratim – reče dr Compagno. – Da vidim ima li kakve promjene.

Demerest naglo reče: – Ne idite!

Liječnik se zaustavi, s radoznalim izrazom na licu.

– Gwen... to jest, gospođica Meighen... – Demerestov glas je zvučao usiljeno i nezgrapno, čak i njemu samom. – Ona je bila... ona jest... u drugom stanju. Mijenja li to što na stvari?

On vidje kako Anson Harris baci postrance preneražen pogled.

Liječnik odgovori pomalo obrambeno: – To nisam mogao ustanoviti. Ne može biti da je trudnoća daleko odmakla.

– Nije. – Demerest izbjegne njegovu pogledu. – Nije. – Prije nekoliko minuta bio je odlučio da ništa ne pita. Zatim je odlučio da mora saznati istinu.

Milton Compagno razmisli. – To, naravno, neće promijeniti ništa na stvari što se tiče njene sposobnosti da se oporavi. Što se tiče djeteta, majka nije bila bez kisika toliko dugo da bi to naškodilo... nitko nije bio. Nema povreda u predjelu abdomena. – Zastane, zatim bučno nastavi: – Stoga ne bi smjelo biti posljedica. Pod pretpostavkom da gospođica Meighen preživi, i uz hitno bolničko liječenje, mogućnosti za nju su prilično dobre, dijete bi trebalo da se rodi normalno.

Demerest kimne bez riječi. Dr Compagno, nakon trenutnog oklijevanja, otiđe.

Trenutak je između dva kapetana vladala šutnja. Anson Harris je pekine. – Vernone, htio bih se odmoriti prije nego počnemo slijetati. Hoćete li me za to vrijeme zamijeniti.

Demerest kimne, a ruke i noge mu se automatski uputiše prema komandama. Bio je zahvalan što nije bilo pitanja ni primjedbi u vezi s Gwen. Štogod je Harris mislio ili se pitao, bio je toliko uljudan da je to zadržao za sebe.

Harris se maši za podmetač s blokom koji je sadržavao podatake dra Compagna. – Ja ću ovo emitirati. – On uključi radio-slušalice da pozove otpremničku službu Trans Amerike.

Za Vernona Demeresta upravljanje avionom bilo je fizički odmor nakon prepasti i uzbuđenja zbog onoga što je upravo bio čuo. Možda je Harris računao na to, a možda i nije. I u jednom i u drugom slučaju, to je značilo da onaj tko bude zapovijedao slijetanjem, tko god to bio, treba da sačuva energiju.

Što se tiče slijetanja, koliko god ono bilo opasno, Anson Harris je očito prisvojio sebi pravo da ga on obavi. Demerest – na osnovi dosadašnjeg Harrisova upravljanja – nije vidio nikakva razloga zašto ne bi bilo tako.

Harris završi poziv preko radija, zatim spusti sjedalo i dopusti svom tijelu da se odmori.

Vernon Demerest, pokraj njega, pokušavao je usredotočiti pažnju samo na upravljanje. Nije uspijevao. Za iskusna i umješna pilota, potpuna usredotočenost za vodoravnog leta – čak i u teškim okolnostima, kao sad – nije bila ni uobičajena ni potrebna. Premda se trudio da ih odagna ili odloži, misli o Gwen uporno su ga progonile.

Gwen... čija je mogućnost da ostane živa »prilično dobra«, koja je noćas bila blistava i lijepa i puna obećanja, neće otići u Napulj, kako su bili naumili...

Gwen, koja mu je prije sat ili dva rekla svojim jasnim, slatkim engleskim glasom: *Ja te slučajno volim*... *Gwen*, kojoj je on uzvratio ljubav, usprkos samom sebi, zašto da ne pogleda istini u oči?...

Obuzet žalošću i bolom, predoči je sebi – ranjenu, u nesvijesti, i *s njegovim djetetom u utrobi*. Djetetom kojeg se htio pošto-poto riješiti kao neželjenog okota... A ona mu je hrabro odgovorila: *Već sam se pitala kad ćeš to načeti*... Poslije se bila zabrinula. *To je dar... veličanstven i divan. A onda iznenada, kao što je u našem slučaju, vidiš da moraš sve to dokrajčiti, baciti ono što si dobila.*

Ali konačno, nakon njegova nagovaranja, popustila je: *Pa, mislim da ću najposlije učiniti ono što je najpametnije. Pobacit ću.*

Sad više neće biti pobačaja. U bolnici u koju će smjestiti Gwen, to se neće dopustiti, osim kao izravan izbor između spasa majke i nerođenog djeteta. Sudeći po onome što je dr Compagno rekao, čini se da za to nema nikakve vjerojatnosti. A poslije će biti kasno.

Zato, ako se Gwen izvuče, dijete će se roditi. Je li mu to drago ili mu je žao? Vernon Demerest nije bio siguran.

Ipak se sjeti nečeg drugog što je Gwen rekla. *Razlika je između tebe i mene što ti već imaš dijete... ma što se dogodilo*, uvijek ima netko, negdje, tko je opet ti.

Govorila je o djetetu koje on nikada nije upoznao, čak ni po imenu. O ženskom djetetu, rođenom u sjeni Programa za trudnoću, koje je bilo iščezlo odmah i zauvijek. Noćas, ispitujući se, on prizna da je katkad htio znati što je s njom. Nije ipak priznao da je bio radoznao i mislio na nju mnogo češće nego što je želio.

Njegovoj nepoznatoj kćerci bilo je jedanaest godina. Demerest je znao kad je njen rođendan, premda je nastojao da ga zaboravi, ali uvijek ga se sjetio, želeći svake godine isto da postoji nešto što može učiniti, makar nešto jednostavno kao, na primjer, da pošalje pozdrav... Pretpostavljao je da je to zato što on i Sarah nisu nikad imali djeteta (premda su oboje željeli) u čijem bi rođendanu on mogao sudjelovati... Drugi put je sebi postavljao pitanja za koja je znao da na njih nema odgovora: Gdje je njegova kćerka? Kakva je? Je li sretna? Katkad je gledao djecu na ulici. Ako se činilo da su baš te dobi, razmišljao je nije li, pukim slučajem... Zatim je sam sebe prekoravao zbog budalaštine. Povremeno ga je progonila misao da s njegovom kćerkom možda loše postupaju, ili da joj je potrebna pomoć, a on to niti zna niti joj može pomoći... Sad, na tu instinktivnu pomisao, ruke Vernona Demeresta stegnuše komandnu palicu.

Prvi put shvati da neće više moći podnositi ovu neizvjesnost. Njegova sama priroda traži izvjesnost. On bi mogao, i izašao bi, na kraj s pobačajem, jer je to nešto konačno, određeno. Štaviše, ništa od onoga što je Anson Harris o tome rekao nije promijenilo njegovu odluku. Istina, on bi mogao poslije sumnjati ili žaliti. Ali bi *znao*.

Zvučnik gore naglo prekine njegove misli. – Trans America dva, uzima kurs dva nula pet – javljao je Anson Harris Clevelandu. – Napuštamo visinu od tri tisuće metara.

Dok su se spuštali, udaranje se povećavalo, ali svakom minutom bili su bliže odredištu i nadi u spas. Isto tako su se približavali graničnoj točki zračnog puta gdje će ih, svakog časa, Cleveland predati Kontroli u Chicagu. Nakon toga letjet će još trideset minuta dok ne uđu u područje kontrole Lincolnova međunarodnog aerodroma.

Harris mirno reče: – Vernone, valjda znate kako mi je teško zbog Gwen. – Oklijevao je. – Štogod bilo između vas dvoje, mene se to ništa ne tiče, ali ako ima nešto što ja kao prijatelj mogu učiniti...

– Nema ničeg – reče Demerest. Nije namjeravao da se rastereti pred Ansonom Harrisom, koji je bio sposoban pilot, ali svejedno usidjelica u Demerestovim očima.

Demerest sad požali što je prije nekoliko minuta toliko otkrio, ali osjećaji su bili prevladali, što se inače rijetko događalo. Sad on pusti da mu lice ponovo poprimi mrki izraz, taj njegov štit protiv očitovanja osobnih osjećaja.

– Prelazimo dvije tisuće i četiri stotine metara – javi Anson Harris Oblasnoj kontroli letenja.

Demerest je i dalje održavao avion u kursu i neprekidnom spuštanju. Oči su mu klizile preko instrumenata u pravilnom slijedu.

Sjeti se nečega o djetetu – njegovu djetetu – koje se bilo rodilo prije jedanaest godina. Tjedne i tjedne prije rođenja raspravljao je sam sa sobom treba li da prizna Sari svoju nevjeru i predloži joj da posvoje dijete. Na kraju ga je hrabrost izdala. Plašio se zaprepaštenja svoje žene. Bojao se da Sarah neće nikad primiti to dijete i da će ga smatrati kao vječnu sramotu. Dugo nakon toga, i kasno, shvatio je da je Sari nanio nepravdu. Istina, ona bi bila zaprepaštena i povrijeđena, baš kao što bi bila zaprepaštena i povrijeđena da sazna o Gwen. Ali kratko vrijeme nakon toga prevladala bi kod Sare sklonost oponašanju. Jer, uza svu Sarinu spokojnost i ono što je Demerest smatrao kao tromost, unatoč njenim malograđanskim, filistarskim aktivnostima – kao što je klub za društvene igre ili amatersko slikanje uljem – njegova je žena u srži bila razborita i pouzdana. Pretpostavljao je da su zato i ostali u braku. Zbog čega, čak ni sad, nije mogao ni misliti na rastavu.

Sarah bi bila nešto izmislila. Bila bi ga natjerala da se previja i trpi jedno vrijeme, možda i dugo. Ali bi bila pristala na posvojenje i dijete ne bi uopće ništa pretrpjelo. Sarah bi se pobrinula za to. Ona je bila takva. On pomisli: »Da sam bar...«

Demerest glasno reče: – Život je pun tih prokletih »da sam bar«.

Ispravi avion na visini od tisuću i osam stotina metara i dade gas da održi brzinu. Zavijanje mlažnjaka doseglo je vrhunac.

Harris je bio zauzet mijenjanjem radio-valova i izvještavanjem Kontrole u Chicagu – bili su naime prešli na područje druge Kontrole letenja. On upita: – Jesi li šta rekao? – Demerest odmahne glavom.

Udarci oluje bili su jednako žestoki i bacali avion amo tamo.

– Trans America dva, imamo vas na radaru – zakriješti neki novi glas iz Oblasne Kontrole u Chicagu.

Harris je i dalje vodio brigu o vezama.

Vernon Demerest je razmišljao: što se tiče Gwen, mogao bi i sad donijeti odluku.

U redu, odluči. Suočit će se sa Sarinim suzama i optužbama, možda i s gnjevom, ali će joj reći o Gwen.

Priznat će svoju odgovornost za Gweninu trudnoću.

Zbog toga histerija bi mogla kod kuće potrajati nekoliko dana, a naknadne posljedice tjednima ili čak mjesecima, za koje će vrijeme on veoma trpjeti. Ali kad najgore prođe, nešto će napraviti. Čudno – a, po njegovu mišljenju, to je pokazivalo njegovo povjerenje u Saru – on nije ni najmanje sumnjao da će tako uraditi.

Nije imao pojma što će oni napraviti, i to će uvelike ovisiti o Gwen. Usprkos onome što je liječnik upravo bio rekao o ozbiljnosti njenih ozljeda, Demerest je bio uvjeren da će se ona izvući. Gwen je imala odvažnosti i hrabrosti. Čak i u nesvijesti borit će se za život i na kraju, kakvo god oštećenje pretrpjela, prilagodit će se tome. Ona će možda imati svoje zamisli u pogledu djeteta. Možda ga neće lako dati ili ga uopće neće dati. Gwen nije bila netko tko bi se mogao odgurnuti, ili kome se može reći što će raditi. Ona je mislila svojom glavom.

Lako bi se moglo dogoditi da ima dvije žene na vratu – plus dijete – umjesto jedne. *To* bi bilo teško urediti!

Postavilo bi se također pitanje – koliko bi daleko išla Sarah?

Bože! *Kakva zbrka*!

Ali sad kad je pala njegova prva odluka, bio je uvjeren da bi moglo uslijediti nešto dobro. On mračno pomisli: bez obzira na sve muke i teške pare koje će ga to stajati, bolje da tako bude!

Visinomjer je pokazivao da prelaze visinu od tisuću i pet stotina metara.

Rodit će se, naravno, to dijete. Već je mislio o tome na neki nov i poseban način. Naravno, neće dopustiti da postane bolesno sentimentalan, kakvi su neki ljudi – na primjer Anson Harris – pema djeci. Ali to će, naposljetku, biti njegovo dijete. Taj će doživljaj sigurno biti nov.

Što je ono Gwen sinoć rekla, u kolima kad su se vozili na aerodrom?... *o malom Vernonu Demerestu u meni*. *Ako bude dečko*, *mogli bismo ga nazvati Vernon Demerest junior*, *kao što čine Amerikanci*.

Možda to i nije tako loša zamisao. On se zadovoljno nasmiješi.

Harris ga pogleda sa strane. – Čemu se smiješ?

Demerest prasnu. – Ne smijem se! Zašto bih se, dođavola, ja smijao? Čemu bi se tko od nas mogao nasmijati?

Harris slegne ramenima: – Pomislio sam da sam te čuo kako se smiješ.

– To je drugi put što čuješ nešto bez veze. Poslije ove vožnje sa zaprekama predlažem ti da dadeš sebi pregledati uši...

– Nije potrebno da budeš neugodan.

– Nije? *Nije*? – Demerest živnu od bijesa. – Možda ova čitava situacija traži od nekoga da postane neugodan.

– Ako je to točno – reče Harris – nitko za to nije sposobniji od tebe.

– Onda, ako si gotov s tim svojim blesavim pitanjima, preuzmi opet komande i pusti me da razgovaram s tim glupanima na zemlji.

Anson Harris podigne svoje sjedalo. – Ako to želiš, zašto ne? – On kimne. – U redu.

Ostavivši komande, Demerest posegne za mikrofonom radija. Zbog donesene odluke osjećao se bolje i jače. Sad će se moći boriti s neposrednijim stvarima. On dopusti da mu glas grubo zareži: – Kontrola u Chicagu, ovdje kapetan Demerest s Trans Amerike dva. Je li vi tamo dolje još uvijek slušate ili ste uzeli pilule za spavanje i otišli?

– Ovdje Kontrola u Chicagu, kapetane. Slušamo i nitko nije otišao. – Glas nadzornika sadržavao je prizvuk prijekora. Demerest se ne obazre na to.

– Onda zašto se, dovraga, ništa ne poduzima? Ovaj avion je u teškoj nevolji. Treba nam pomoć.

– Ostanite u vezi, molim!

Nastane stanka, zatim neki novi glas: – Ovdje nadzornik Kontrole u Chicagu. Kapetane Trans Amerike dva, čuo sam vašu posljednju poruku. Molim vas, shvatite da činimo sve što možemo. Prije nego ste ušli u naš prostor, desetak ljudi se trudilo da raščisti ostali promet. Oni još to čine. Dajemo vam prvenstveno, nesmetanu radio-vezu i izravni smjer prema Lincolnu.

Demerest zareža: – To nije dosta. – Zastade pritiskajući dugme mikrofona, pa nastavi: – Nadzorniče u Chicagu, slušajte me pažljivo! Izravan smjer prema Lincolnu ne vrijedi ništa ako slijećemo na pistu dva pet ili bilo koju drugu osim tri nula. Ne govorite mi da je tri nula izvan upotrebe. To sam već čuo i znam zašto je tako. Zapišite sad ovo i pobrinite se da Lincoln to shvati! Ovaj je avion preopterećen. Slijetat ćemo vrlo brzo. Uz to imamo oštećenje konstrukcije uračunavši i neupotrebljivi stabilizator i sumnjivo bočno kormilo. Ako nas bacite na dva pet, za nepun sat će se razbiti avion i izginuti ljudi. Zato pozovite Lincoln i pritegnite ih! Recite im da me nije briga kako će to izvesti, neka dignu u zrak ono što zakrčuje tri nula, ako moraju, ali nama treba ta pista. Razumijete li?

– Da, Trans America dva, razumijemo vrlo dobro. – Glas nadzornika nije bio uzbuđen, ali malčice ljudskiji nego prije. – Vaša poruka se upravo prenosi Lincolnu.

– Dobro. – Demerest opet pritisnu dugme. – Imam još jednu poruku. Ova je za Mela Bakersfelda, upravitelja Lincolnova aerodroma. Dajte mu prijašnju poruku, pa dodajte ovu, osobno od njegova zeta: »Ti si pripomogao da se desi ova nesreća, gade jedan, jer me nisi poslušao u vezi s osiguranjem na aerodromu. Sad si dužan meni i svima ostalima u ovom avionu da se izvučeš iz svoje nojevske zavjetrine i da očistiš tu pistu.«

Ovog puta glas nadzornika djelovao je sumnjičavo: – Trans America dva, zapisali smo vašu poruku. Kapetane, jeste li sigurni da želite da upotrijebimo baš te riječi?

– Kontrola u Chicagu – Demerestov glas zabubnja natrag – dakako, dovraga, da ćete upotrijebiti te riječi! Naređujem vam da pošaljete tu poruku – hitno, glasno i jasno!

13.

Pista i dalje blokirana

JUREĆI SVOJIM KOLIMA, MEL BAKERSFELD JE ČUO NA VALNOJ DUŽINI ZEMALJSKE kontrole kako se pozivaju i upućuju na određeno mjesto aerodromska vozila za slučaj opasnosti.

– Zemaljska kontrola gradskom dvadeset i pet.

Dvadeset pet bio je pozivni znak zapovjednika aerodromske vatrogasne službe.

– Ovdje gradski dvadeset i pet, u vožnji. Slušam, Zemaljska.

– Daljnja obavijest. Za otprilike trideset pet minuta opasnost druge kategorije. Dotični avion je onesposobljen i spušta se na pistu tri nula, ako pista bude slobodna. Ako ne bude, upotrijebit će pistu dva pet.

Kadgod su mogli, aerodromski su kontrolori izbjegavali da preko radija imenuju zrakoplovnu kompaniju koja je upletena u bilo kakav stvarni ili potencijalni nesretni slučaj. Izraz »dotični avion« upotrebljavao se kao krinka. Zrakoplovne kompanije bile su na takve stvari osjetljive, stojeći na stanovištu da je bolje za njih što se manje puta njihovo ime ponovi u takvu kontekstu.

Usprkos tome, Mel je dobro znao da će ono što se noćas dogodilo dobiti velik publicitet, i to najvjerojatnije po cijelom svijetu.

– Gradski dvadeset pet Zemaljskoj kontroli. Zahtijeva li pilot pjenu na pisti?

– Nikakvu pjenu. Ponavljamo, nikakvu pjenu.

Odsutnost pjene značila je da avion ima upotrebljiv stajni trap i da neće trebati sletjeti na trbuh.

Sva vozila za slučaj opasnosti, znao je Mel – kola sa šmrkovima, posebno opremljeni kamioni za spašavanje, ambulantna kola – slušat će naredbe zapovjednika vatrogasne službe, koji je također imao odvojen radio-kanal za vezu sa svakim od njih pojedinačno. Kad je bila najavljena opasnost, nitko nije čekao. Poštovalo se pravilo: bolje se spremiti prerano nego prekasno. Spasilačke ekipe zauzet će sad položaj između dvije piste, spremne da krenu i prema jednoj i prema drugoj ako bude potrebno. Sam postupak nije bio plod improvizacije. Svaki pokret u situacijama poput ove bio je do pojedinosti razrađen u glavnom planu za slučaj opasnosti na aerodromu.

Kad je nastao prekid u emitiranju, Mel pritisnu dugme svog mikrofona.

– Zemaljskoj kontroli od vozila jedan.

– Vozilo jedan, slušamo vas.

– Je li Joe Patroni, kod zaglibljenog aviona na pisti tri nula, dobio obavijest o novoj situaciji i opasnosti?

– Jest. U radio-vezi smo s njim.

– Kakav je Patronijev izvještaj?

– On očekuje da će za dvadeset minuta maknuti avion koji je zakrčio put.

– Je li siguran?

– Nije.

Mel Bakersfeld pričeka prije ponovnog emitiranja. Noćas se po drugi put uputio preko aerodroma, s jednom rukom na upravljaču a s drugom na mikrofonu – vozeći što je mogao brže po snježnoj mećavi koja je neprestano puhala, i uz ograničenu vidljivost. Mimo njega su bljeskala svjetla prilaznih staza i pista, pokazujući mu put u mraku. Uz njega na prednjem sjedalu kola, sjedili su Tanya Livingston i izvjestitelj *Tribunea*, Tomlinson.

Kad je prije nekoliko minuta Tanya uručila Melu svoju zabilješku o eksploziji u avionu i o pokušaju aviona da dopre do Lincolnova međunarodnog aerodroma, Mel je odmah napustio skupinu stanovnika Meadowooda. S Tanyom pokraj sebe, pošao je prema dizalima koji će ga spusti dva kata niže, u podzemnu garažu, do njegovih službenih aerodromskih kola. Melu je sad mjesto bilo na pisti tri nula, da preuzme vodstvo ako bude potrebno. Probijajući se kroz svjetinu u glavnoj dvorani. opazio je izvjestitelja *Tribunea* i kratko mu rekao: – Hodite sa mnom! – Dugovao je Tomlinsonu protuuslugu za mig koji mu je dao u vezi s Elliottom Freemantleom, za tiskanicu odvjetničke punomoći i za kasniju lažnu odvjetnikovu izjavu koju je Mel uspio pobiti. Kad je Tomlinson oklijevao, Mel se okosi: – Nemam vremena za gubljenje. Ali dajem vam takvu priliku da ćete požaliti ako je ne prihvatite. – Ne ispitujući ništa dalje, Tomlinson ga je slijedio u stopu.

Sada, dok su se vozili a Mel ubrzavao gdje je mogao ispred aviona koji su prilazili pistama, Tanya ponovi sažetak novosti o letu broj dva.

– Recite mi otvoreno – reče Tomlinson. – Ima li samo jedna pista koja je dovoljno duga i okrenuta u pravom smjeru?

Mel mrko reče: – Tako je. A trebalo bi ih biti bar dvije. – Ogorčeno se sjeti kako je tri godine uzastopce podnosio prjedloge za još jednu pistu usporednu s tri nula. Aerodrom ju je trebao. Opseg prometa i sigurnost aviona vapili su za ostvarivanjem Melova prijedloga, pogotovo zato što je za izgradnju piste potrebno dvije godine. Ali drugi utjecaji su se pokazali jačim. Novac se nije namakao i nova pista se nije izgradila. A usprkos daljnjim Melovim zahtjevima, ni gradnja nije bila odobrena.

U velikom broju slučajeva Mel je mogao pridobiti Upravni odbor aerodroma za svoje planove. U slučaju predložene nove piste, pridobivao je članove Upravnog odbora svakog napose i oni su mu obećavali podršku, ali su poslije povukli obećanja. Članovi Upravnog odbora teoretski su bili nezavisni od političkog pritiska, a zapravo su dugovali svoja imenovanja predsjedniku općine i u većini slučajeva i sami bili pripadnici političkih stranaka. Kad bi se na predsjednika općine izvršio pritisak da odgodi izdavanje nekih obveznice aerodroma za volju drugih planova, isto tako financiranih i s većom vjerojatnošću da pribave glasove, pritisak bi uspio. U slučaju predložene nove

piste on nije samo jednom uspio nego se tri puta pokazao djelotvornim. Ironija je bila, kako se Mel noćas sjetio, da podizanje aerodromskih javnih parkirališta na tri kata, manje nužno – ali upadljivije – *nije* naišlo na zapreke.

Mel opisa situaciju, uračunavši i njene političke primjese, kratko i jednostavnim riječima koje je dosad čuvao za neslužbene razgovore.

– Volio bih to sve iznijeti kako mi vi govorite. – Tomlinsonov glas je sadržavao prigušeno uzbuđenje izvjestitelja koji zna da je na dobrom tragu. – Smijem li?

Kad se to pojavi u tisku, morat će to skupo platiti, shvati Mel. Mogao je zamisliti bijesne telefonske pozive u ponedjeljak ujutro iz Gradske skupštine. Ali netko to treba reći. Javnost mora znati kako je situacija ozbiljna.

– Dobro – reče Mel. – Čini se da sam u takvom raspoloženju da možete navoditi moje riječi.

– To sam i mislio. – S drugog kraja kola izvjestitelj čudno pogleda Mela. – Ako smijem da se tako izrazim, noćas ste u velikoj formi. I sad i s odvjetnikom i s onim ljudima iz Meadowooda. Sve više ste onaj stari. Nisam čuo da tako govorite već dugo vremena.

Mel zadrža pogled na prilaznoj stazi ispred sebe, čekajući da prođe jedan Eastern Dc-8 koji je zaokretao nalijevo. Ali je razmišljao je li njegovo vladanje posljednjih godinu-dvije, ta odsutnost njegova starog borbenog duha, bila tako očita da su i drugi to opazili?

Uz njega, dovoljno blizu da je Mel bio svjestan njene blizine i topline, Tanya reče tiho: – Cijelo vrijeme dok razgovaramo... o pistama, javnosti, Meadowoodu, drugim stvarima... mislim na ljude u onom avionu. Zanima me kako se osjećaju, boje li se.

– Boje se, naravno – reče Mel. – Ako imaju i malo razuma i ako znaju što se događa. I ja bih se bojao.

Sjećao se kako se bojao kad je jednom davno bio zarobljen u mornaričkom avionu koji je tonuo. Kao potaknuto uspomenama, osjeti naviranje bola oko stare rane na nozi. U uzbudljivom prošlom satu bio se priviknuo da se na to ne obazire, ali kao i uvijek nakon umora i prenapetosti, na kraju je osjetio posljedice. Mel čvrsto stisnu usne i ponada se da će napadaj uskoro popustiti ili proći.

Čekao je na stanku u razgovoru preko radija između stranaka na zemlji. Kad je nastala, Mel još jedanput pritisnu dugme mikrofona.

– Vozilo jedan Zemaljskoj kontroli. Imate li izvještaj koliko je kritičan zahtjev postradalog aviona za pistom tri nula?

– Vozilo jedan, po našem mišljenju, vrlo kritičan. Je li to gospodin Bakersfeld?

– Jest.

– Ostanite na aparatu, gospodine! Upravo dobivamo još obavijesti.

Mel počeka i dalje vozeći, približavajući se pisti tri nula. Ovo što će uslijediti odlučit će hoće li ili neće prihvatiti korjenitu akciju o kojoj je razmišljao.

– Zemaljska kontrola vozilu jedan. Slijedi vijest koju smo upravo primili od dotičnog aviona, preko Oblasne kontrole u Chicagu. Vijest počinje ovako. Izravan smjer prema Lincolnu ne vrijedi ništa ako slijećemo na pistu dva pet. Preopterećeni avion slijetat će vrlo brzo...

Trojka u kolima napeto je slušala poruku Vernona Demeresta. Kod riječi »Ako nas bacite na dva pet, razbit će se avion i izginuti ljudi«, Mel začu Tanyin duboki uzdah i osjeti njeno rame uza se.

Već je gotovo potvrdio prijem kad Zemaljska kontrola nastavi emitirati.

– Vozilo jedan, gospodine Bakersfelde, ima jedan dodatak prijašnjoj vijesti, upućen osobno vama, od vašeg zeta. Možete li do telefona?

– Ne mogu – reče Mel. – Pročitajte to sad, molim vas!

– Vozilo jedan – on osjeti kako nadzornik oklijeva – stil je vrlo osoban.

Nadzornik je znao – kao i Mel – da će to slušati mnoge uši na aerodromu.

– Tiče li se to sadašnje situacije?

– Tiče.

– Onda pročitajte!

– Razumijem, gospodine. Poruka počinje ovako: »Ti si pripomogao da se desi ova nesreća, gade jedan, jer me nisi poslušao u vezi s osiguranjem na aerodromu...«

Melova usta se stegnuše, ali on pričeka do kraja, pa suzdržijivo potvrdi prijem: »U redu, gotovo.« Bio je siguran da je Vernon uživao u odašiljanju te poruke, koliko se uopće moglo uživati u tom avionu u sadašnjoj situaciji, i da će biti još zadovoljniji kad sazna kako je bila primljena.

Ipak, ta posebna poruka nije bila potrebna. Mel je već na osnovi one prve bio donio odluku.

Njegova su kola sad jurila pistom tri nula. Upravo se otkrivao pogledu krug reflektora i vozila oko zaglibljenog Aéreo-Mexicana 707. Mel zadovoljno opazi da je pista samo malo pokrivena snijegom. Usprkos zakrčenosti jednog dijela, ostatak su bili očistili ralicama.

On okrenu prekidač radija na valnu dužinu aerodromske Službe održavanja.

– Vozilo jedan Štabu za borbu protiv snijega.

– Ovdje Štab za borbu protiv snijega. – Glas Dannyja Farrowa zazvučao je umorno, što nije bilo čudno. – Slušamo.

– Danny – reče Mel – razdvojite Conga Line! Pošaljite »Oshkosh« ralice i teške izravnjače prijeko na pistu tri nula. Neka se upute prema mjestu gdje je zapeo onaj avion i čekaju upute! Čim krenu, nazovite me!

– U redu, razumio sam. – Činilo se da će Danny još nešto pitati, a onda se, očito, predomislio. Trenutak kasnije, na istom valu, putnici u kolima čuli su ga kako daje naredbe vođi konvoja Conga Line.

Izvjestitelj *Tribunea* nagnu se naprijed mimo Tanye.

– Još uvijek nastojim sastaviti djeliće u pravu sliku – reče Tomlinson. – Taj komadić u vezi s osiguranjem leta... Vaš šurjak je funkcioner Društva pilota zrakoplovnih kompanija, jeli?

– Jest. – Mel zaustavi kola na pisti, koji metar ispred kruga svjetala oko velikog zaglibijenog aviona. Mnogo se radilo, to je odmah ustanovio. Opazio je zdepastu spodobu Joea Patronija kako upravlja radovima. Mel će mu se odmah pridružiti nakon uzvratnog radio-poziva Dannyja Farrowa iz Štaba za borbu protiv snijega.

Izvjestitelj reče zamišljeno: – Čini mi se da sam prije nekog vremena nešto čuo. Nije li vaš zet dao sve od sebe da se ovdje spriječi prodaja osiguranja – onako kako to Društvo pilota želi – a vi ste ga odbili?

– Nisam ga ja odbio, nego Upravni odbor aerodroma, ali sam se ja s njima složio.

– Ako ovo nije nepošteno pitanje, je li ovo što se noćas dogodilo promijenilo vaš stav?

Tanya prosvjedova: – Ovo zaista nije vrijeme...

– Odgovorit ću na to – reče Mel. – Nisam promijenio svoj stav, bar još ne. Ali razmišljam o tome.

Mel je razmišljao kako nije vrijeme da se predomisli u pogledu osiguranja leta – ako se uopće predomisli – sada, u buri strasti i u vrtlogu tragedije. Za dan dva ono što se dogodilo noćas vidjet će se iz bolje perspektive. Tada će Mel odlučiti hoće li nagovoriti Upravni odbor aerodroma da preispita svoj stav ili neće. U međuvremenu nitko ne bi mogao zanijekati da su noćašnji događaji potkrijepili dokaze Vernona Demeresta i Društva pilota zrakoplovnih kompanija.

Možda bi se, pomisli Mel, mogao napraviti neki kompromis. Jedan predstavnik Društva pilota povjerio mu je jednom da piloti i ne očekuju da će njihova bitka protiv aerodromskog osiguranja uspjeti potpuno ni brzo. Za uspjeh će trebati godine i »morat će se rezati kao kobasica – svaki put po jednu krišku«. Jedna kriška na Lincolnovu međunarodnom aerodromu mogla bi biti sprječavanje upotrebe aparata za prodaju osiguranja, kao što su neki aerodromi već učinili... Jedna država – Colorado – zabranila je te aparate posebnim zakonom. Druge države, znao je Mel, razmatraju donošenje sličnog zakona, iako u međuvremenu ništa nije moglo zaustaviti aerodrome da rade po svome.

Melu se najmanje sviđao taj sustav prodaje osiguranja putem aparata, iako D. O. Guerrero svoju veliku policu osiguranja nije noćas kupio na taj način. Zatim, ako ostane prodaja preko tezge – još nekoliko godina, sve dok se mišljenje javnosti ne bude moglo formirati – trebat će više zaštitnih mjera...

Premda je Mel odlučio da ne donosi čvrstu odluku, bilo mu je i samom jasno kojim mu putem idu misli.

Još namješten na valnu dužinu Službe za održavanje aerodroma, radio bijaše zauzet pozivima između vozila. Sad je javio: – Štab za borbu protiv snijega vozilu jedan.

Mel odgovori: – Slušam, Danny.

– Četiri ralice i tri izravnjivača, s vođom konvoja, nalaze se na putu prema pisti tri nula, kao što je zatraženo. Što zapovijedate, molim?

Mel je oprezno birao riječi, znajući da se negdje u elektronskom labirintu ispod kontrolnog tornja one bilježe na vrpcu. Možda će se kasnije morati opravdavati. Također je želio biti siguran da one ne budu krivo shvaćene.

– Vozilo jedan Štabu za borbu protiv snijega. Sve ralice i izravnjivači, pod vodstvom vođe konvoja, stajat će spremni u blizini aviona Aéreo-Mexicana koji zakrčuje pistu tri nula. Vozila ne smiju, ponavljam, ne smiju, u početku prepriječiti put avionu, koji će za nekoliko minuta pokušati da se pomakne vlastitom snagom. Ali ako taj pokušaj ne uspije, ralicama i izravnjivačima bit će naređeno da odguraju avion u stranu i raščiste pistu. To će se obaviti pod bilo koju cijenu i punom brzinom. Pista tri nula mora biti slobodna za upotrebu za otprilike trideset minuta. Za to vrijeme i avion koji smeta i sva vozila moraju se ukloniti s tog mjesta. Ja ću se dogovoriti s Kontrolom zračnog prometa što se tiče odluke u koje vrijeme će se, ako bude potrebno, zapovjediti ralicama da krenu. Potvrdite prijem i potkrijepite da ste shvatili ove upute.

U kolima izvjestitelj Tomlinson tiho zazviždi, a Tanya se okrenu Melu ispitujući pogledom njegovo lice.

Na radiju je nekoliko sekundi vladala tišina, zatim se začu glas Dannyja Farrowa. – Mislim da razumijem. Ali će biti bolje da budem siguran. – On ponovi sažetak poruke, a Mel je mogao zamisliti Dannyja kako se opet znoji, kao što se znojio i prije.

– U redu. – Mel potvrdi prijem. – Ali neka vam bude jedno jasno. Ako te ralice i izravnjivači budu u to ušli, ja ću dati naredbu. Nitko drugi.

– To je jasno – javi Danny. – Pa i bolje vi nego ja. Mel. Valjda možete zamisliti što će ta mašinerija učiniti jednom Boeingu 707.

– Maknut će ga – reče Mel kratko. – Ovog časa to je jedino važno.

Bilo je, znao je Mel, druge motorizirane opreme u Službi za održavanje aerodroma, koja je mogla pružiti istu brutalnu snagu za obavljanje tog posla. Ali bit će sigurnije i brže upotrijebiti jedinice Conga Linea koje su već na pistama. On označi kraj poruke i vrati mikrofon na njegovo mjesto.

Tomlinson sumnjičavo reče: – Maknuti ga! Avion vrijedan šest milijuna dolara odguran u stranu ralicama! Bože moj, rastrgnut ćete ga na komade! A poslije će vlasnici i osiguravatelji učiniti to isto s vama.

– Ne bih se iznenadio – reče Mel. – Mnogo, naravno, ovisi o gledištu. Kad bi vlasnici i osiguravatelji bili u onom drugom avionu koji dolazi, možda bi se tome radovali.

– Pa – prizna izvjestitelj – složit ću se s vama da ima nekih odluka za koje treba imati petlje.

Tanyina ruka se spusti i pronađe Melovu. Ona reče tiho i ganuto: – Ja se radujem tome što sad radite. Štogod se poslije dogodi, pamtit ću to.

Ralice i izravnjivači koje je Mel bio pozvao sad su se pomolili jureći brzo pistom, s blještavim signalnim svjetlima na krovu.

– Možda se neće ništa dogoditi. – Prije nego što je pusti, Mel stisnu Tanyinu ruku, pa otvori vrata na kolima: – Imamo na raspolaganju dvadeset minuta nade da se ništa neće dogoditi.

KAD MU SE MEL BAKERSFELD PRIBLIŽIO, JOE PATRONI JE TABANAO NASTOJEĆI DA se ugrije. To nastojanje je bilo uglavnom bezuspješno, usprkos čizmama podstavljenim runom i debelom kaputu s kukuljicom, koje je šef Službe za održavanje kompanije TWA nosio. Osim ono malo vremena što je Patroni proveo u letačkoj kabini aviona, kad su kapetan i prvi oficir Aéreo-Mexicana otišli, otkako je došao na mjesto zbivanja prije više od tri sata, on bijaše neprestano vani u oluji. Kako je bio smrznut i duševno premoren od različitih napora danju i noću i kako nije uspio da makne zaglibljeni mlažnjak usprkos dva dosadašnja pokušaja, bio je spreman svaki čas da plane.

Malne je i planuo kad je čuo za Melovu namjeru.

Na bilo kog drugog Joe Patroni bi bio vikao i kidisao. Ali kako mu je Mel bio dobar prijatelj, Patroni izvadi iz usta nezapaljenu cigaru koju je žvakao, te pogleda Mela s nevjericom. – Odgurati neoštećeni avion ralicama! Jesi li ti sišao s uma?

– Nisam – reče Mel. – Samo sam sišao s piste.

Pri pomisli da osim njega nitko od odgovornih, kako se činilo, ne shvaća hitnu potrebu da se pod bilo koju cijenu raščisti pista tri nula, Mel osjeti trenutačnu potištenost. Ako učini što je naumio očito će biti malo onih koji će poslije odobriti njegovu akciju. S druge strane, Mel nije ni najmanje sumnjao da će sutra biti mnogo ljudi, uračunavši tu i službenike Aéreo-Mexicana, koji će, rekapitulirajući događaje, tvrditi da je on mogao učiniti ovo ili ono, ili da je avion Trans Amerike ipak mogao sletjeti na pistu dva pet. Morat će, očito, sam donijeti odluku. To nije izmijenilo Melovo uvjerenje da je treba donijeti.

Pred prizorom skupljenih ralica i izravnjivača, postrojenih na pisti, desno od njih, Patroni baci svoju cigaru. Dok je vadio drugu, progunđa: – Spasit ću te od tvoje vlastite ludosti. Drži te svoje zgodne igračkice dalje od mene i ovog aviona! Za petnaest minuta, a možda i manje, izvući ću ga.

Mel povika da nadglasa vjetar i brektanje motora oko njih. – Joe, neka ti jedno bude jasno! Kad nam kontrolni toranj kaže da nemamo više vremena, onda nemamo više vremena. Nema više raspravljanja. U pitanju su životi ljudi što se nalaze u avionu koji dolazi. Ako motori ovog aviona budu radili, morat ćeš ih zaustaviti. U isto vrijeme sva oprema i ljudi moraju se odmah ukloniti.

Pobrini se unaprijed da svi tvoji ljudi to shvate. Ralice će se pokrenuti na moju naredbu. Ako, i kad, to učine, one neće gubiti vrijeme.

Patroni mrko kimnu glavom. Usprkos njegovoj provali gnjeva, pomisli Mel, uobičajena kočoperna samouvjerenost šefa Službe za održavanje kao da je splasnula.

Mel se vrati svojim kolima. Tanya i izvjestitelj, umotani u kapute stajali su vani promatrajući kopanje oko aviona. Oni uđoše s njim u auto, zahvalni na toplini njegove unutrašnjosti.

Još jednom Mel pozove Zemaljsku kontrolu preko radija. Ovog puta potraži šefa kontrolnog tornja.

Mel objasni svoju namjeru u dvije-tri riječi. Sad je tražio od Kontrole zračnog prometa da procijeni koliko može čekati prije nego naredi ralicama i izravnjivačima da krenu. Kad krenu, trebat će samo nekoliko minuta da odstrane avion koji zakrčuje pistu.

– Kako sad izgleda – reče šef tornja – dotični avion bit će ovdje prije nego što smo mislili. Kontrola u Chicagu očekuje da ga preda našoj Prilaznoj kontroli za dvanaest minuta. Nakon toga ćemo mi nadzirati avion osam do deset minuta prije slijetanja, što znači da će avion dodirnuti tlo najkasnije u 1 sat i 28 minuta.

Mel pogleda na svoj sat pri mutnom svjetlu ploče s instrumentima. Bilo je 1 sat i 1 minuta.

– Što se tiče izbora piste koju će upotrijebiti – reče šef Kontrole – to se mora znati najkasnije pet minuta prije slijetanja. Poslije toga će biti kasno. Neće se više moći okrenuti.

To je, dakle, značilo proračuna Mel, da on svoju konačnu odluku mora donijeti za sedamnaest minuta, a možda i prije, ovisno o vremenu kad će Oblasna kontrola u Chicagu predati avion Prilaznoj kontroli Lincolnova aerodroma. Preostalo je još manje vremena nego što je bio rekao Joeu Patroniju.

Mel osjeti da se i on počeo znojiti.

Treba li opet upozoriti Patronija i obavijestiti ga o skraćenju roka? Mel odluči da ne treba. Šef službe za održavanje već je naredio da se radi najbrže što je moguće. Ništa ne bi dobio time što bi ga dalje gnjavio.

– Vozilo jedan Zemaljskoj kontroli – javi Mel preko radija. – Treba da me obavještavate o točnom položaju aviona koji se približava. Možemo li ovu valnu dužinu zadržati nesmetanom?

– Možemo – reče šef Kontrole. – Već smo redoviti promet prebacili na drugu valnu dužinu. Neprestano ćemo vas obavještavati.

Mel potvrdi prijem i označi kraj. Tanya ga upita: – Što sad?

– Čekat ćemo. – Mel ponovo pogleda na sat.

Prođe jedna minuta. Dvije.

Vani su gledali ljude kako rade, kako još grozničavo kopaju na čelu i sa svake strane zaglibljenog aviona. Blješteći farovima, stiže još jedan kamion. Na njegova stražnja vrata iskočiše ljudi i žurno se pridružiše ostalima. Zdepasti lik

Joea Patronija neprestano se kretao, upućujući i potičući ljude. Ralice i izravnjivači i dalje su stajali u redu, čekajući. Nekako, pomisli Mel, kao lešinari.

Tišinu u kolima prekine izvjestitelj Tomlinson.

– Upravo razmišljam. Kad sam bio dijete, što nije ni bilo tako davno, najveći dio ovog mjesta zauzimala su polja. Ljeti je bilo krava, žita i ječma. Bio je i jedan travnati aerodrom. Malen. Nitko nije mislio da će on ovoliko porasti. Kad bi tko putovao zrakom, upotrebljavali bi gradski aerodrom.

– Takvo je zrakoplovstvo – reče Tanya. Ona osjeti trenutačno olakšanje što može misliti i govoriti o nečem drugom od onog što su očekivali. Nastavi: – Netko mi je jednom rekao da rad u zrakoplovstvu stvara osjećaj da je život dulji jer se sve tako često i brzo mijenja.

Tomlinson prigovori: – Nije sve brzo. Što se tiče aerodroma, promjene nisu dosta brze. Je li, gospodine Bakersfelde, da će za tri do četiri godine nastati kaos?

– Kaos je uvijek relativan pojam – reče Mel. U žarištu njegovih misli i dalje je bio prizor koji je gledao kroz vjetrobran. – U velikoj većini slučajeva polazi nam za rukom da s njim izađemo na kraj.

– Ne izbjegavate li odgovoriti na moje pitanje?

– Da – prizna on. – Čini mi se da je tako.

To i nije čudo pomisli Mel. U tom trenutku ga se manje ticala filozofija zrakoplovstva nego neposrednost onoga što se vani događalo. Ali on osjeti Tanyinu potrebu za smanjivanjem napetosti, pa ma i prividno. Njegova spoznaja o njenim osjećajima bila je dio onog suosjećanja koje su, čini se, sve više među sobom dijelili. On se isto tako podsjeti da čekaju jedan avion Trans Amerike koji će možda sretno sletjeti, a možda i neće. Tanya pripada Trans Americi i pomagala je pri otpremanju tog aviona. Od njih troje je ona zapravo najizravnije u to upletena.

On se jedva usredotoči na ono što je Tomlinson govorio.

– Stara je istina – kaza Mel – da je u zrakoplovstvu napredovanje u zraku išlo uvijek ispred napredovanja na zemlji. Katkad mislimo da ćemo to nadoknaditi. Sredinom šezdesetih godina gotovo smo to i postigli. Ali u cijelosti nikad nismo. Najviše što možemo, čini se, jest da suviše ne zaostanemo.

Izvjestitelj je ustrajao:

– Što *treba* da radimo s aerodromima? Što *možemo* učiniti?

– U prvom redu možemo misliti slobodnije, s više mašte. Treba da se oslobodimo duha željezničkog kolodvora.

– Vjerujete li da još uvijek postoji?

Mel kimnu. – Na žalost, na veoma mnogo mjesta. Svi naši rani aerodromi bili su imitacije željezničkih kolodvora jer su projektanti morali odnekud izvući iskustva, a željezničko iskustvo bilo je sve što su imali. Poslije je taj običaj ostao. To je razlog što dandanas imamo toliko aerodroma u »ravnoj crti«, gdje se pristanišne zgrade otežu u nedogled, a putnici moraju hodati kilometre i kilometre.

Tomlinson upita: – Zar se ništa od toga ne mijenja?

– Polagano i samo na dva-tri mjesta. – Kao i uvijek usprkos težini trenutka, Mel se zagrijavao za svoju temu. – Nekoliko aerodroma je sagrađeno u kružnom obliku, kao uštipci. S parkiralištima za automobile unutra umjesto negdje vani. S minimalnim udaljenostima koje putnici treba da propješače. S pomoćnim sredstvima kao što su brze vodoravne pomične trake za transport. S avionima koji se primaknu do samih putnika umjesto obratno. To znači da se aerodromi konačno zamišljaju kao nešto posebno i različito. Isto tako, kao jedinstvene cjeline umjesto odijeljenih sastavnih dijelova. Stvaralačke zamisli se slušaju, pa ma bile i čudnovate. Los Angeles predlaže izgradnju velikog aerodroma na moru, Chicago umjetni otok-aerodrom na jezercu Michigan. Nitko se tome ne ruga. American Airlines ima plan za divovsko hidraulično dizalo koje bi smještalo avione jedan iznad drugoga za ukrcavanje i iskrcavanje. Ali te promjene su spore i neusklađene. Gradimo aerodrome kao kakvu nemaštovitu krparu. To je kao da telefonski pretplatnici zamisle i izrade vlastite telefone, pa ih nametnu sistemu koji vlada na cijelom svijetu.

Radio naglo presiječe Mela u riječi: – Zemaljska kontrola vozilu jedan i gradskom dvadeset i pet. Kontrola u Chicagu smatra da će predati dotični avion Prilaznoj kontroli na Lincolnu u jedan sat i sedamnaest minuta.

Na Melovu satu je bilo 1 sat i 6 minuta. Ova poruka je značila da će avion stići minutu ranije nego što je bio predvidio šef Kontrole. Minuta manje za Joea Patronija i njegov posao. Samo jedanaest minuta do Melove konačne odluke.

– Vozilo jedan, ima li kakve promjene u stanju piste tri nula?

– Nema nikakve promjene.

Mel se upita ne cjepidlači li suviše? Bio je u napasti da naredi ralicama i izravnjivačima da krenu odmah, ali se obuzda. Odgovornost je bila dvosjekla, pogotovo što je trebalo zapovjediti da se gotovo razori avion na zemlji vrijedan šest milijuna dolara. Još je postojala mogućnost da Joe Patroni uspije, iako se ona svake sekunde smanjivala. Ispred zagubljenog Boeinga 707 Mel je vidio kako odstranjuju neke reflektore i drugu opremu. Ali motori aviona još nisu bili upaljeni.

– Ti stvaraoci – upita Tomlinson – o kojima ste govorili, tko su oni?

Prisutan duhom samo napola, Mel prizna: – Teško je sastaviti popis.

Promatrao je prizor vani. Ostatak vozila i mehanizacije ispred zaglibljenog Aéreo-Mexicana 707 sad je bio uklonjen, a zdepast, snijegom pokriven lik Joea Patronija penjao se uz pokretne stepenice smještene blizu nosa aviona. Blizu vrha Patroni stade, okrenu se i poče mahati rukama. Činilo se da viče onima dolje. Tada Patroni otvori vrata u prednjem dijelu trupa i uđe unutra. Gotovo istodobno još jedan, manji lik pođe za njim. Vrata aviona se zalupiše. Ostali dolje odguraše stepenice dalje.

U automobilu izvjestitelj opet upita: – Gospodine Bakersfelde, biste li mogli imenovati neke od tih ljudi, one koji imaju najviše mašte u vezi s aerodromima i budućnošću?

– Da – reče Tanya – biste li mogli?

Mel pomisli da bi to bilo kao kakva salonska igra u kući koja gori. U redu, odluči. Ako Tanya to želi od njega, igrat će.

– Neki mi padaju na pamet – reče Mel. – Fox iz Los Angelesa, Joseph Foster iz Houstona, Alan Boyd u vladi, i Thomas Sullivan u Port of New York. U zrakoplovnim kompanijama: Halaby iz Pan Amerike, Herb Godfrey iz Uniteda. U Kanadi John C. Parkin. U Evropi – Pierre Cot iz Air Francea, grof Castell u Njemačkoj. Ima i drugih.

– Uračunavši i Mela Bakersfelda – ubaci Tanya. – Zar ste na njega zaboravili?

Tomlinson, koji je pravio bilješke, zagunđa.

– Njega sam već zapisao. O tome ne treba ni govoriti.

Mel se nasmija. Ali ne treba li ipak o tome govoriti, upita se. Jednom, ne tako davno, ta tvrdnja bi bila istinita. Ali je znao da u nacionalnim razmjerima nije više u pažnji javnosti. Kad se to dogodi, kad iz bilo kojeg razloga napustiš glavnu struju, ubrzo će te zaboraviti. A poslije, čak i ako budeš htio, nikad se više nećeš vratiti. To nije zato što on vrši manje važan posao na Lincolnovu međunarodnom aerodromu, ni zato što ga obavlja lošije. Kao upravitelj aerodroma, Mel je znao da je dobar kao i uvijek, možda i bolji. Ali veliki doprinos, za koji se jednom činilo vjerojatnim da ga može pružiti, više nije dolazio u obzir. On shvati da mu noćas po drugi put ta ista misao pada na pamet. Je li to važno? Je li ga briga? Zaključi jest, briga ga je!

– Pogledajte! – povika Tanya. – Pale motore.

Izvjestitelj dignu glavu. Mel osjeti kako ga obuzima sve jače uzbuđenje. Iza motora broj tri Aéreo-Mexicana 707 pojavi se oblak bijelo-sivog dima. On se naglo pojača, pa se otkovitla kad se motor upali. Sad je snijeg u mlazu strujao natrag.

Drugi oblak dima pojavi se iza motora broj četiri, a trenutak kasnije bijaše otjeran, zajedno sa snijegom.

– Zemaljska kontrola vozilu jedan i gradskom dvadeset pet. – Glas iz radija u kolima bio je toliko neočekivan da Mel osjeti kako se Tanya kraj njega zaprepašteno trgnu. – Kontrola u Chicagu javlja da će nam predati dotični avion u 1 sat i 16 minuta... dakle, za sedam minuta.

Avion, shvati Mel, i dalje dolazi brže nego što se očekivalo. To znači da su izgubili još jednu minutu.

Mel opet prinese sat svjetlu ploča s instrumentima.

Iznad mekog tla, blizu one strane piste koja je bila nasuprot njihovim kolima, Patroni je upalio motor broj dva. Slijedio je broj jedan. Meh tiho reče: – Još bi mogli uspjeti. – Onda se sjeti da su noćas svi motori dva puta bili upaljeni i da su oba pokušaja da se oslobodi zaglibijeni avion propala.

Ispred zagrezlog Boeinga 707 jedan osamljeni lik sa svijetlećim signalnim palicama išao je naprijed prema mjestu gdje bi se mogao vidjeti iz pilotske kabine. Taj čovjek držao je palice povrh glave pokazujući da je »put slobodan«.

Mel je slušao i osjećao tutnjavu mlaznih motora, ali nasluti da oni ipak ne rade punom snagom.

Prošlo je šest minuta. *Zašto Patroni nije dao puni gas*?

Tanya reče napeto: – Mislim da neću moći podnijeti to čekanje.

Izvjestitelj se pomakne u svom sjedalu. – I ja se znojim.

Joe Patroni je dao puni gas. *To je bilo ono*! Mel je čuo i osjećao sve veću, sveobuhvatnu riku motora. Iza zaglibijenog mlažnjaka Aéreo-Mexicana veliki mlazovi snijega divlje su jurili u tamu iza svjetala s piste.

– Vozilo jedan – pozove oštro radio – ovdje Zemaljska kontrola. Ima li kakve promjene u stanju piste tri nula?

Mel po svom satu izračuna da je Patroniju ostalo još tri minute.

– Avion je još zaglibijen. – Tanya je napeto zurila kroz vjetrobran automobila. – Upalili su sve motore, ali se ne miče.

Avion se ipak upinjao da krene. Toliko je Mel mogao vidjeti, čak i kroz snijeg što je puhao. Ali Tanya je imala pravo. Avion se nije micao.

Ralice i teški izravnjivači su se bili zajedno primakli bliže, signalna su im svjetla bliještavo svijetlila.

– Stanite! – Mel reče preko radija. – Nemojte onaj avion izložiti opasnosti da sleti na pistu dva pet. Kako bilo da bilo, svakog časa će nastati promjena u stanju piste tri nula.

On namjesti radio u kolima na valnu dužinu Štaba za borbu protiv snijega, spreman da pokrene ralice.

14.

Spuštanje leta broj dva

IZA PONOĆI NAVALA U KONTROLI ZRAČNOG PROMETA OBIČNO BI MALO popustila. Noćas nije. Zrakoplovne kompanije na Lincolnovu međunarodnom aerodromu zbog oluje su i dalje otpremale i primale avione koji su kasnili sate i sate. Njihovo se kašnjenje većinom još povećavalo općom prenatrpanošću na pistama i prilaznim stazama, koja je još prevladavala.

Većina članova prethodne osamsatne službe u Kontroli zračnog prometa bili su završili svoju smjenu u ponoć i otišli umorni kući. Došljaci na dužnosti bili su zauzeli njihova mjesta. Nekolicina kontrolora, zbog nestašice osoblja i bolesti ostalih bijahu dodijeljeni proširenoj smjeni koja će završiti u dva sata ujutro. Tu su bili šef kontrolnog tornja, nadzornik Wayne Tevis i Keith Bakersfeld.

Od onog susreta nabijenog uzbuđenjima, sa svojim bratom, koji je završio naglo i jalovo prije sat i pol, Keith je tražio olakšanje na taj način što se potpuno usredotočio na radarski ekran ispred sebe. Kad bi mogao održati svoju usredotočenost, pomisli, preostalo vrijeme – posljednje koje će ikad trebati ispuniti – brzo bi prošlo. Keith je i dalje nadzirao letove s istoka, radeći s jednim mladim pomoćnikom, radarskim tehničarom za predavanje aviona, koji je sjedio lijevo od njega. Wayne Tevis je još nadgledao, vozeći se na svojoj pokretnoj stolici po sobi, otiskujući se svojim teksaškim čizmama, mada manje energično, jer se njegova smjena približavala kraju.

U izvjesnom smislu Keith se uspio usredotočiti na posao, pa ipak nekako i nije. Činilo se gotovo kao da se njegov duh raskolio na dvije razine, poput nečeg dvostrukog, pa je u isti mah mogao biti na obje. Na jednoj razini je upravljao prometom istočnih dolazaka – trenutačno bez problema. Na drugoj, njegove su misli bile osobne i samopromatračke. To nije bilo stanje koje je moglo potrajati, ali možda je, pomisli Keith, njegov duh kao upaljena žarulja koja će se uskoro ugasiti, pa u nekoliko posljednjih minuta najsjajnije gori.

Osobna strana njegovih misli bila je sad ravnodušna i mirnija nego prije. Možda je sastanak s Melom, ako ništa više, barem to postigao. Sve se činilo sređeno i riješeno. Keithova će smjena završiti rad. On će napustiti ovo mjesto. Malo zatim sve ovo čekanje i sva muka će proći. Bio je uvjeren da je njegov život već odijeljen od života drugih. On više ne pripada Nataliji, ni Melu, ni Brianu i Theu... ni oni njemu. On pripada onima koji su već mrtvi. Redfernovima koji su zajedno poginuli u svojoj Beach Bonanzi. Maloj Valeriji... njenoj obitelji. *To je ono*! Zašto o tome nije nikada prije na taj način mislio, pa shvatio da je njegova smrt dug koji duguje Redfernovima? I, ostajući i dalje

ravnodušan, Keith se upita nije li lud. To se govorilo za ljude koji su izabrali samoubojstvo, ali i u jednom i u drugom slučaju to ništa ne mijenja. On je birao između mučenja i mira, i prije danjeg svjetla doći će mir. Još jednom, kao toliko puta u posljednjih nekoliko sati, zavuče ruku u džep i opipa ključ sobe broj 224 u O’Haganovu svratištu.

Cijelo to vrijeme, na drugoj duševnoj razini, s tragovima svoje stare pronicavosti, svladavao je zadatke oko letova s istoka.

Spoznaja o opasnosti u kojoj se našao avion Trans Amerike nadolazila je Keithu postepeno.

Kontrola zračnog prometa na Lincolnovu aerodromu bijaše obaviještena o namjeri aviona da se vrati – gotovo prije sat vremena, a svega nekoliko sekundi pošto je svoju odluku obznanio kapetan Anson Harris. Vijest je javio posebnom, direktnom telefonskom vezom izravno nadzornik Oblasne kontrole u Chicagu šefu Kontrole, nakon sličnog obavještavanja preko Kontrola u Clevelandu i Torontu. Prvotno se na Lincolnu nije moglo učiniti ništa više nego javiti upravi aerodroma i Štabu za borbu protiv snijega o zahtjevu tog aviona za pistom tri nula.

Kasnije, kad je Kontrola u Chicagu preuzela avion od Clevelanda, počele su posebni je pripreme.

Waynea Tevisa, radarskog nadzornika, upozorio je šef Kontrole, koji je osobno došao u radarsku sobu da obavijesti Tevisa o stanju aviona, o najvjerojatnijem vremenu dolaska i o dilemi koja se pista – dva pet ili tri nula treba upotrijebiti za slijetanje.

U isto vrijeme Zemaljska kontrola je obavještavala aerodromske službe da budu pripravne za slučaj opasnosti i, malo zatim, da krenu sa svojim vozilima na uzletište.

Zemaljski kontrolor je radio-telefonom razgovarao s Joeom Patronijem da se uvjeri je li Patroni obaviješten o hitnoj potrebi za pistom tri nula. Bio je obaviješten.

Tada je, na pričuvnoj valnoj dužini, uspostavljena veza između kontrolnog tornja i pilotske kabine u mlažnjaku Aéreo-Mexicana koji je zakrčio pistu. Sve je bilo osigurano kako bi se, kad Patroni bude za komandama aviona, u slučaju potrebe moglo nesmetano komunicirati u oba pravca.

Kad je u radarskoj sobi čuo nove vijesti od šefa Kontrole, prva reakcija Weynea Tevisa bila je da pogleda Keitha. Ako se dužnosti ne zamijene, Keith koji nadzire letove s istoka bit će onaj koji će primiti od Oblasne kontrole u Chicagu avion i voditi ga do kraja.

Tevis mirno upita šefa Kontrole: – Treba li da smijenimo Keitha i da postavimo nekoga drugoga?

Stariji čovjek je oklijevao. Sjeti se ranije opasne situacije u kojoj se našao avion zračnih snaga KC-135. Tada je pod nekim izgovorom uklonio Keitha s dužnosti, ali se poslije pitao nije li se prenaglio. Kad se čovjek koleba između samopouzdanja i njegova nedostatka, lako je nehotice prevagnuti na krivu

stranu. Šef Kontrole imao je također nelagodan osjećaj da se upleo u nešto privatno između Keitha i Mela Bakersfelda kad su prije njih dvojica razgovarala vani u hodniku. Mogao ih je ostaviti na miru još nekoliko minuta, ali nije.

Šef kontrolnog tornja bio je i sam umoran, ne samo zbog mučne noćašnje smjene nego i zbog ostalih koje su joj prethodile. Sjeti se da je nedavno negdje čitao kako će novi sustavi za zračni promet, pripremljeni za sredinu sedamdesetih godina, svesti svu onu silesiju poslova kontrolora na polovicu i smanjiti na taj način profesionalne brige i živčane slomove. Šef Kontrole je ostao sumnjičav. Sumnjao je da će se pritisak u Kontroli zračnog prometa ikad olakšati. Ako se olakša na jednoj strani, pomisli, povećat će se na drugoj. To ga je poticalo da suosjeća s onima koji su, kao Keith – neprestano ispijen, blijed, napet – bili žrtve tog sustava.

I dalje u po glasa Wayne Tevis ponovi: – Da ga smijenim?

Šef kontrole zavrtje glavom i potiho odgovori: – Nemojte ništa forsirati. Zadržite Keitha, ali ostanite u blizini!

Baš tada Keith, zamijetivši njih dvojicu kako drže glave skupa, nasluti da nailazi nešto opasno. On je, konačno, bio stručnjak, dobro je poznavao znakove skore nevolje.

Nagon mu je također govorio da se razgovor nadzornika djelomično tiče i njega. Mogao je shvatiti zašto. Keith nije nimalo sumnjao da će za nekoliko minuta biti oslobođen dužnosti ili premješten na manje važan položaj za radarom. Pomisli da ga za to nije briga.

Bio je iznenađen kad Tevis – ne mijenjajući ljude – poče upozoravati sva kontrolorska mjesta na očekivani dolazak Trans Amerike dva, koji je u opasnosti, i na prvenstvo koje ima.

Kontrola odlaska bila je upozorena: sve odlaske uputiti daleko od smjera za koji se predviđa da će njime doletjeti taj avion.

Tevis izloži Keithu problem piste – neizvjesnost koja će se pista upotrijebiti i potrebu da se odgodi odluka sve do posljednjeg trenutka.

– Izradi sam svoj plan, prijane – uputi ga Tevis otežući onako teksaški na nos. – I, kad ga preuzmeš, zadrži ga! Oslobodit ćemo te svega drugoga.

Isprva Keith kimne glavom u znak slaganja, nimalo više uznemiren nego što je bio prije. Automatski poče izračunavati plan leta koji će upotrijebiti. Takvi planovi uvijek su se radili napamet. Nikad nije bilo vremena da se stave na papir. Osim toga, obično se iznenada javljala potreba za improviziranjem.

Čim je primio avion od Oblasne kontrole u Chicagu, Keith zaključi da će ga uglavnom voditi prema pisti tri nula, ali pod takvim kutom da avion može zaokrenuti nalijevo – bez naglog okretanja na maloj visini – ako se pista dva pet nametne kao konačni izbor.

On proračuna – oko deset minuta vodit će avion prije slijetanja. Tevis mu je već rekao da se vjerojatno sve do posljednjih pet minuta neće sigurno znati koja će se pista upotrijebiti. To je bilo komplicirano i bit će znojenja i u

radarskoj sobi i u zraku. Ali to se moglo udesiti, mada teškom mukom. Keith, još jednom, u pameti prijeđe planiranu putanju aviona i smjer prema kompasu.

U to vrijeme su putem tornja počeli neslužbeno stizati određeniji izvještaji. Nadzornici su jedan drugom saopćavali obavijesti kako su dopuštale stanke u radu... U avionu je došlo do eksplozije u zraku. Teško se vuče s oštećenom konstrukcijom i ranjenim ljudima... Pitanje je može li se upravljati avionom. Pilotima treba najduža pista – koja će možda biti upotrebljiva, a možda i neće... Ponavljalo se upozorenje kapetana Demeresta... *na dva pet razbit će se avion i izginuti ljudi*... Kapetan je poslao bijesnu poruku upravitelju aerodroma. Sad je upravitelj vani na tri nula i pokušava osloboditi tu pistu... Raspoloživo vrijeme se skraćivalo.

Čak i kontrolori kojima je napetost bila isto tako nešto svakidašnje kao i promet, bili su među sobom nervozni i zabrinuti.

Keithov pomoćnik, koji je sjedio uz njega, saopćio mu je nove vijesti koje su mu od vremena do vremena stizale. Nakon toga Keithovo saznanje i tjeskoba porastoše. *On nije želio ovo*, *ništa od svega toga*! Nije nastojao niti mogao išta dokazati. Ništa ne može popraviti, čak i ako uspješno obavi ovaj zadatak. A ako ne obavi, ako ne uspije, možda će poslati pun avion ljudi u smrt, *kao što je već jednom učinio.*

Na drugom kraju radarske sobe Wayne Tevis primi preko izravne linije telefonski poziv od šefa Kontrole. Prije nekoliko minuta šef je bio otišao jedan kat više, u kabinu tornja, da bude uz zemaljskog nadzornika.

Spustivši slušalicu, Tevis potjera svoju stolicu do Keitha. – Stari je upravo primio poruku od Oblasne. Trans America dva – tri minute do predaje.

Nadzornik ode do kontrole odlaska da provjeri je li oslobođen promet s puta avionu koji dolazi.

Čovjek lijevo od Keitha izvjesti ga da vani na uzletištu još mahnito pokušavaju pomaknuti zagrezli mlažnjak koji zakrčuje pistu tri nula. Upalili su motore, ali avion neće da se makne. Keithov brat (reče pomoćnik) preuzeo je zapovjedništvo i, ako se avion sam ne makne, razbit će ga na komade da oslobodi pistu. Ali svi se pitaju – ima li vremena?

Ako Mel misli da ima, pomisli Keith, vjerojatno ima. Mel se bori, rješava probleme. I to oduvijek. Keith se ne zna boriti – bar ne uvijek, i nikad na isti način kao Mel. U tome je razlika među njima.

Prošle su gotovo dvije minute.

Pomoćnik, uz Keitha, tiho reče: – Evo ih na ekranu. – Na rubu radarskog ekrana Keith opazi dvostruki radarski signal za opasnost – nesumnjivo Trans America dva.

Keith htjede van! *On ne može ovo raditi*! To treba preuzeti netko drugi. Može sam Wayne Tevis. Ima još vremena.

Keith se okrenu od ekrana tražeći Tevisa. Nadzornik je bio kod kontrole odlaska, okrenut leđima Keithu.

Keith otvori usta da ga pozove. Na njegov užas, ne iziđe ni jedna riječ. On pokuša opet... opet isto.

Shvati – to je kao u snu ona njegova noćna mora. Glas ga je izdao... Ali ovo nije nikakav san. Ovo je stvarnost! *Je li zaista*? ... Dok se još borio da izgovori riječ, uhvati ga panika.

Na ploči iznad ekrana isprekidano bijelo svjetlo najavi da zove Oblasna kontrola u Chicagu. Keithov pomoćnik dignu slušalicu izravne telefonske linije i javi se: – Slušamo, Oblasna. – On okrenu selektor i uključi gornji zvučnik tako da i Keith može čuti.

– Lincoln, Trans Amerika dva je četrdeset kilometara jugoistočno od aerodroma. Kurs dva pet nula.

– U redu, Oblasna. Imamo ga na radaru. Prebacite ga na našu valnu dužinu. – Pomoćnik spusti slušalicu.

Znali su da će sada Oblasna kontrola uputiti avion da promijeni valnu dužinu i da će im vjerojatno zaželjeti sreću. Obično se tako događalo kad je neki avion bio u nevolji. To je, čini se, bilo ono najmanje što je netko u udobnoj sigurnosti na zemlji mogao učiniti. U ovoj odvojenoj, ugodnoj, toploj sobi punoj prigušenih zvukova, bilo je teško povjerovati da se negdje vani visoko u noći i tmini, udaran vjetrom i olujom, sumnjivih izgleda u spas, osakaćeni veliki putnički avion bori da se vrati kući.

Na radiju proradi valna dužina za letove s istoka. Javi se nečiji oštar glas, nesumnjivo Vernona Demeresta. Keith nije o tome mislio sve do ovog trenutka. – Prilazna kontrola na Lincolnu, ovdje Trans America dva, održavamo visinu od tisuću i osam stotina metara, kurs dva pet nula.

Pomoćnik je nestrpljivo čekao. Sad je bio trenutak za Keitha da potvrdi prijem i da preuzme avion. *Ali on je htio van*! Wayne Tevis mu je još bio okrenut leđima! Keithove riječi neće se čuti.

– Prilazna kontrola na Lincolnu – glas iz Trans Amerike dva opet zareža – gdje ste, dođavola?

Gdje, dođavola...

Zašto Tevis neće da se okrene?

Keithu prekipje od iznenadnog bijesa. *Prokleti Tevis*! *Prokleta kontrola zračnog prometa*! *Proklet bio njegov pokojni otac, »pilotčina« Bakersfeld, koji je svoje sinove uputio u zvanje koje Keith, u prvom redu, nije uopće želio*! *Prokleti Mel, sa svojom samozadovoljnom sposobnošću koja dovodi do bjesnila*! *Prokleto ovo ovdje i sada*! *Prokleto sve*!...

Pomoćnik je gledao radoznalo Keitha. Svakog časa će Trans America dva opet zvati. Keith je znao da je u zamci. Pitajući se neće li ga glas izdati, uključi mikrofon.

– Trans America dva – reče Keith – ovdje Prilazna kontrola na Lincolnu. Žalim zbog zadržavanja. I dalje se nadamo pisti tri nula. Znat ćemo za tri do pet minuta.

Začu se gunđava potvrda prijema: – Dobro, Lincoln, obavještavajte nas o svemu!

Keith se sad pribirao. Ona posebna razina njegova duha bila je isključena. Zaboravi na Tevisa, svog oca, Mela, sebe. Sve je drugo bilo isključeno osim problema leta broj dva.

On jasno i mirno javi preko radija: – Trans America dva, sad ste četrdeset kilometara istočno od vanjskog orijentira. Počnite se spuštati kadgod želite. Zaokrenite desno u kurs dva šest nula...

JEDAN KAT IZNAD KEITHA, U KABINI STAKLENIH ZIDOVA, ZEMALJSKI NADZORNIK javio je Melu Bakersfeldu da je Oblasna kontrola u Chicagu predala avion.

Mel odgovori preko radija: – Zapovjedio sam ralicama i izravnjivačima da krenu i odguraju avion Aéreo-Mexicana s piste. Recite Patroniju neka odmah ugasi motore! Recite mu da i sam otiđe ako može. Ako ne može neka se čvrsto drži! Ostanite na aparatu da vam javimo kad pista bude slobodna.

Na drugoj valnoj dužini šef Kontrole je već obavještavao Joea Patronija.

15.

Joe Patroni ponovno pokušava

JOE PATRONI JE ZNAO DA PREKORAČUJE VRIJEME JOŠ PRIJE NEGO ŠTO SE TO dogodilo.

Namjerno nije bio upalio motore Aéreo-Mexicana 707 sve do posljednjeg trenutka, želeći da se što dulje radi na raščišćavanju ispod aviona i oko njega.

Kad je shvatio da više ne može čekati, Patroni izvrši posljednji pregled. Ono što je vidio ispunilo ga je zlim slutnjama.

Stajni trap još nije bio onako slobodan od okolne zemlje, blata i snijega kako je trebalo da bude. Ni rovovi, koji su se uzdizali od sadašnje razine glavnih kotača do tvrde površine obližnje prilazne staze, nisu bili onako široki i duboki kako je želio. Za petnaest minuta i to bi se obavilo.

Patroni je znao da nema toliko vremena.

Nevoljko se pope uz pokretne stepenice kako bi po drugi put pokušao pomaknuti zaglibljeni avion, samo što će sad sam upravljati njime.

Doviknu Ingramu, predradniku Aéreo-Mexicana: – Uklonite sve! Počinjemo.

Ispod aviona počeše izlaziti ljudi. Snijeg je još padao, ali polakše nego u posljednjih nekoliko sati.

Joe Patroni opet viknu sa stepenica: – Trebam nekoga sa sobom u letačkoj kabini, ali da ne bude težak! Pošaljite mi nekog mršavog momka koji je izučen za pilota.

On uđe na prednja vrata aviona.

Iznutra, kroz prozore letačke kabine, Patroni je vidio aerodromski automobil Mela Bakersfelda kako se njegova sjajna žuta boja odražava u tami. Auto je bio parkiran na pisti, s lijeve strane. Blizu njega protezao se niz ralica i izravnjivača – podsjetnik, ako ga je uopće trebalo, da ima još svega dvije-tri minute vremena.

Šef Službe za održavanje reagirao je zaprepaštenom nevjericom kad je Mel izrazio svoj naum da odgura avion Aéreo-Mexicana s piste tri nula i silom ako bude potrebno. Ta reakcija je bila prirodna, ali nije joj bio uzrok ravnodušnost prema sigurnosti onih u avionu Trans Amerike. Joe Patroni je živio s mislima o sigurnosti aviona, što je bio cilj njegova svakidašnjeg rada. To je bilo jednostavno zato što gotovo nije mogao shvatiti pomisao da se neoštećen avion svede na hrpu starog gvožđa ili nešto tome slično. U Patronijevim očima jedan avion – bilo koji avion – predstavljao je odanost, vještinu, umješnost i okretnost,

sate rada i, katkad, ljubav. Gotovo je sve bilo bolje od njegova namjernog uništenja. *Gotovo* sve.

Patroni je namjeravao spasiti avion, ako bude mogao.

Vrata se iza njega otvoriše i zalupiše.

Mlad mehaničar, sitan i mršav, dođe u letačku kabinu stresajući snijeg sa sebe. Joe Patroni se već bio izvukao iz svoje bunde s kukuljicom i privezivao se pojasom za lijevo sjedalo.

– Kako se zoveš, sinko?

– Rolling, gospodine.

Patroni se zasmijulji.

– To je baš ono[14] što mi pokušavamo učiniti s ovim avionom. Možda je to dobar znak.

Kad je mehaničar skinuo bundu i sjeo na desno sjedalo, Patroni pogleda kroz prozor preko lijevog ramena. Vani su odgurivali pokretne stepenice.

Telefon zazvoni i Patroni se javi. Predradnik Ingram je zvao odozdo. – Spremni za pokret.

Joe Patroni baci pogled na stranu. – Sve u redu, sinko?

Mehaničar kimnu.

– Uključi starter broj tri – polazak sa zemlje.

Mehaničar zgrabi prekidač. Patroni telefonom naredi: – Dajte pritisak!

Iz opskrbnih kola odozdo zacvili zrak pod pritiskom. Šef Službe za održavanje namjesti startnu palicu na »prazno«. Mladi mehaničar, namještajući instrumente, izvijesti: – Upaljen broj tri.

Zvuk motora preraste u odmjerenu huku.

U ravnomjernom slijedu proradili su motori broj četiri, dva i jedan.

Ingramov glas na telefonu čuo se slabije zbog zavijanja vjetra i motora. – Opskrbna kola su uklonjena. Isto tako i sve drugo ovdje dolje.

– Dobro – odvrati Patroni vičući. – Iskopčajte telefon i odmaknite se i vi, dovraga!

On reče svom suputniku u pilotskoj kabini: – Sjedi čvrsto, sinko, i drži se! – Šef Službe za održavanje premjesti svoju cigaru, koju je, suprotno pravilima, bio prije nekoliko minuta upalio, tako da mu je sad bezbrižno visila iz kuta usta. Zatim, ispruživši debele prste, gurnu polako četiri glavne poluge za gas.

S pola snage buka svih četiriju motora poraste.

Ispred aviona, u snijegu, vidjeli su jednog čovjeka iz ekipe s aerodroma, s podignutim, osvijetljenim signalnim palicama. Patroni se naceri. – Ako pojurimo, nadam se da taj momak dobro trči.

Sve kočnice bile su otkočene, a zakrilca malko spuštena da pripomognu dizanju. Mehaničar je komandnu palicu držao u stražnjem položaju. Patroni je

---

[14] Rolling – kotrljanje, vožnja.

naizmjenično pokretao bočno kormilo nadajući se da će napetošću sa strane pomoći avionu da krene naprijed.

Bacivši pogled lijevo, on vidje da se auto Mela Bakersfelda i dalje nalazi na istom mjestu. Prema jednom ranijem proračunu, Joe Patroni je znao da bi mu moglo preostati još samo nekoliko minuta, možda i manje od jedne minute.

Snaga motora je sad bila prešla tri četvrtine. Prema visini zvuka motora zaključio je da ima više snage nego što je kapetan Aéreo-Mexicana bio upotrijebio u toku prijašnjeg pokušaja. Vibracija je objašnjavala razlog. U ovakvu stanju avion bi, normalno, brzo pojurio pistom. Budući da je bio spriječen, žestoko se tresao, a svaki komad njegova gornjeg dijela stremio je naprijed, odupirući se usidravajućem djelovanju kotača ispod njega. Nesumnjiva je bila težnja aviona da se zabije na nos. Mehaničar je nemirno gledao sa strane.

Patroni ugleda taj pogled i progunđa. – Bolje mu je da se sad izvuče iz grabe jer će inače izgubiti glavu.

Ali avion se nije micao. Kao i sate i sate prije toga, i u toku dva ranija pokušaja, tvrdoglavo je ostajao prikovan.

U nadi da će osloboditi kotače drmanjem, Patroni oslabi snagu motora, pa je opet poveća.

Avion se još nije ni maknuo.

Cigara Joea Patronija, mokra od žvakanja, bila se ugasila. On je s gađenjem baci na pod i posegnu za drugom. Džep na prsima bio je prazan. To mu je bila posljednja cigara.

On prekune i ponovo stavi desnu ruku na poluge za gas. Gurnuvši ih još dalje, zareža: – Izlazi, izlazi, kujin sine!

– Gospodine Patroni! – upozori ga mehaničar. – Neće mnogo više podnijeti.

Iznenada oživješe gornji zvučnici radija. Glas šefa Kontrole: – Joe Patroni, na Aéreo-Mexicanu. Ovdje Zemaljska kontrola. Imamo poruku od gospodina Bakersfelda: »Više nemamo vremena. Zaustavite sve motore!« Ponavljam – zaustavite sve motore!

Pogledavši van, Patroni vidje kako se već kreću ralice i izravnjivači. Znao je da se neće približiti sve dok se motori aviona ne ugase. Ali se sjeti Melove opomene: *Kad nam kontrolni toranj kaže da nemamo više vremena, nema više raspravljanja*!

On pomisli: *Tko raspravlja*?

Radio se javi opet, uporno:

– Joe Patroni, čujete li me? Potvrdite prijem!

– Gospodine Patroni! – povika mehaničar. – Čujete li? Moramo isključiti motore!

Patroni vičući odvrati: – Ništa pod bogom ne čujem, sinko. Valjda je prevelika buka.

Kao i svaki iskusni čovjek iz Službe održavanja znao je da uvijek imaš minutu vremena više nego što oni paničari-trgovački tipovi iz uprave kažu da imaš.

Ipak, strahovito mu je trebala cigara. Joe Patroni se iznenada sjeti – prije više sati Mel Bakersfed se s njim okladio u kutiju cigara da neće noćas osloboditi ovaj avion.

On do viknu kroz pilotsku kabinu: – I ja sam za ovo zainteresiran. Idemo na sve ili ništa! – Jednim jedinim, brzim pokretom gurnu poluge za gas do sama kraja.

Buka i vibracije su se dotada činile velike. Sad su bile nesnosne. Avion se zatresao kao da će se raspasti. Joe Patroni opet snažno gurnu nogom papučicu bočnog kormila.

U pilotskoj kabini bljesnuše signalna svjetla za motore. Poslije je mehaničar to opisao kao »automat za kockanje u Las Vegasu«.

On sad zabrinuto viknu: – Temperatura ispušnih plinova sedam stotina.

Zvučnici su još emitirali naloge uključujući tu i nešto o tome da se i Patroni povuče. On pomisli da bi morao. Ukruti ruku da obustavi gas.

Avion se iznenada pomaknu naprijed. Iz početka se kretao polako. Onda, nevjerojatno brzo, pojuriše prema prilaznoj stazi. Mehaničar viknu u znak opomene. Kad je Patroni ponovo zgrabio sve četiri poluge, zapovjedi: – Zakrilca gore!

Gledajući dolje i naprijed, obojica su imala dojam da pred njima trče neki nejasni likovi. Petnaest metara od prilazne staze još su se brzo kretali. Ako brzo ne zaokrene, avion će prijeći tvrdu površinu i zabiti se u nagomilani snijeg na drugoj strani. Kad je osjetio da su gume dosegle asfalt, Patroni jako pritisnu lijeve kočnice i dade puni gas desnim motorima. Kočnice i motori su reagirali i avion naglo skrenu lijevo, pod kutom od devedeset stupnjeva. Na pola zaokreta on povuče one dvije poluge za gas i aktivira sve kočnice. Aéreo-Mexicana 707 još malo pođe naprijed, zatim se polako zaustavi.

Joe Patroni se naceri. Lijepo su se zaustavili pored drugih aviona na sredini prilazne staze što je išla usporedo s pistom tri nula.

Pista, udaljena šezdesetak metara, nije više bila zakrčena.

NA PISTI, U KOLIMA MELA BAKERSFELDA, TANYA POVIKNU: – USPIO JE! USPIO JE!

Mel je kraj nje već preko radija zapovijedao Štabu za borbu protiv snijega neka se ralice i izravnjivači raziđu.

Prije nekoliko sekundi Mel je ljutito zvao kontrolni toranj, zahtijevajući po treći put da Joe Patroni odmah zaustavi motore. Mela su uvjeravali da su poruke prenesene ali da se Patroni na njih ne obazire. Žestina Melova gnjeva još nije splasnula. Svejedno je mogao Joeu Patroniju zadati ozbiljnih neugodnosti što se nije pokorio, pa čak ni potvrdio prijem naloga uprave aerodroma u nečemu što zahtijeva hitnost i tiče se sigurnosti. Ali Mel je znao da neće. Patroni se dobro

izvukao i nitko razuman ne bi prigovorio takvu uspjehu. Mel je također znao da će se nakon ove noći legendi o Patroniju dodati još jedna pojedinost.

Ralice i izravnjivači već su se kretali.

Mel okrene prekidač svog radija ponovo na valnu dužinu kontrolnog tornja. – Vozilo jedan Zemaljskoj kontroli. Avion koji je smetao uklonjen je s piste tri nula. Vozila slijede. Pregledavam ima li kakvih ostataka.

Mel osvijetli reflektorom površinu piste. Tanya i izvjestitelj Tomlinson zurili su također u pistu. Događaji poput noćašnjeg imaju katkad za posljedicu da iza radnih ekipa ostane alat ili otpaci, što je opasno za avion koji uzlijeće ili slijeće. Svjetlo nije pokazalo ništa što bi stršalo iznad neujednačene površine snijega.

Posljednja ralica zaokretala je na najbližem raskršću. Mel ubrza i krenu za njom. Sve troje u autu nije više osjećalo ništa, iscrpljeno od napetosti nekoliko prošlih minuta, ali svjesno da je ostao još jedan veći razlog napetosti.

Kad su skrenuli lijevo, iza ralica, Mel izvijesti: – Pista tri nula slobodna i otvorena.

16.

Slijetanje

AVION TRANS AMERIKA *ZLATNA GALIJA* BIO JE UDALJEN ŠESNAEST KILOMETARA, U oblacima, na visini od četiri stotine i pedeset metara.

Anson Harris, nakon još jednog kratkog odmora, ponovo je preuzeo upravljanje avionom.

Nadzornik iz Prilazne kontrole Lincolnova međunarodnog aerodroma – čiji je glas Vernonu Demerestu bio nekako poznat – ali nije o njemu sad mislio, vodio ih je nizom kurseva, s blagim zaokretima pri spuštanju.

Oba pilota su shvatila da su tako vješto postavljeni da bi mogli sletjeti na bilo koju od dviju mogućih pista bez većeg manevriranja. Ali će se morati uskoro odlučiti.

Kako se je taj trenutak približavao, napetost pilota je rasla.

Prije nekoliko minuta drugi oficir Cy Jordan, na Demerestovu zapovijed, vratio se u letačku kabinu da procijeni bruto težinu kod slijetanja, vodeći računa o gorivu koje su potrošili i onom što im preostaje. Učinivši još i sve drugo što je bilo potrebno na njegovu položaju, Jordan se vrati na svoje mjesto u prednjem putničkom odjeljku za slučaj prisilnog spuštanja.

Anson Harris, uz pomoć Demeresta, bio je već obavio sve radnje za slučaj opasnosti, spremajući se da sleti sa zaglavljenim stabilizatorom.

Kad su završili, doktor Compagno se nakratko pojavi iza njih. – Pomislio sam da biste rado saznali da se vaša stjuardesa, gospođica Meighen dobro drži. Ako je budemo brzo mogli prenijeti u bolnicu, prilično sam siguran da će se izvući.

Uvidjevši da teško može sakriti iznenadno uzbuđenje, Demerest je pribjegao šutnji. Umjesto njega Harris se napola okrenu i reče: – Hvala, doktore. Još samo nekoliko minuta.

U oba putnička odjeljka bile su poduzete sve potrebne mjere opreza. Ranjenici, izuzevši Gwen Meighen, bijahu privezani za sjedala. Dva liječnika su stala uz Gwen, spremni da joj pomognu kad budu slijetali. Ostalim putnicima pokazali su kako da se vežu za ovo slijetanje koje bi moglo biti izuzetno teško i imati nepredviđene posljedice.

Slijepi putnik, stara gospođa Quonsett, napokon malo uplašena, čvrsto je uhvatila za ruku svog prijatelja, svirača oboe. Uz to je osjećala i umor od napora prekomjerno bogatog dana.

Maloprije njen duh je živnuo zbog kratke poruke kapetana Demeresta, koju je prenijela stjuardesa. Kapetan joj se zahvaljuje, reče stjuardesa, za ono što je

učinila da im pomogne. Budući da je gospođa Quonsett ispunila svoj dio pogodbe, kapetan Demerest će, kad slete, ispuniti svoj i osigurati joj putovanje u New York. Kako je divno od tog dragog čovjeka, pomisli Ada Quonsett, što se sjeća toga kad mora misliti na toliko drugih stvari!... Ali sad se upita: hoće li biti uopće kadra da pođe na taj put?

Nećakinja carinskog nadzornika Standisha, Judy, opet je držala u naručju dijete čiji su roditelji sjedili pokraj nje. Sada vrati dijete njegovoj majci. Dijete je spavalo, najmanje zabrinuto od svih u avionu.

U letačkoj kabini, na desnom sjedalu, Vernon Demerest provjeri podatak o težini, koji mu je dao drugi oficir, na pokazivaču odnosa brzine i težine na pilotskoj ploči s instrumentima. On sažeto izjavi: – Najmanja brzina dvije stotine sedamdeset pet kilometara.

To je bila brzina kojom su morali prijeći granicu uzletišta, s obzirom na težinu i zaglavljeni stabilizator.

Harris kimnu. Natmuren ispruži ruku i naravna signalnu kazaljku na svom brzinomjeru. To isto učini i Demerest.

Njima bi i na najdužoj pisti bilo opasno sletjeti.

Brzina – više od dvije stotine i sedamdeset kilometara na sat – bila je đavolski velika za slijetanje. Oba pilota su znala da će to značiti izuzetno dugu vožnju nakon dodirivanja tla, sa sporim gubitkom brzine zbog velike težine. Tako je njihova težina postala dvostruka smetnja. Ipak, sletjeti manjom brzinom od one koju je Demerest upravo proračunao, bilo bi samoubojstvo. Avion bi se zaljuljao i strmoglavio na zemlju.

Demerest posegnu za svojim mikrofonom.

Prije nego što je progovorio, javi se glas Keitha Bakersfelda: – Trans America dva, skrenite desno u kurs dva osam pet. Pista tri nula je slobodna.

– Isuse Kriste! – reče Demerest. – U posljednji čas!

On uključi mikrofon i potvrdi prijem. Oba pilota provjeriše što sve treba učiniti prije slijetanja.

Kad se spusti stajni trap, avionom odjeknu »bum«.

– Spustit ću se nisko – reče Harris – i dotaknut ćemo zemlju rano. Svejedno će nam trebati svaki pedalj zemljišta dolje.

Demerest nešto progunđa u znak slaganja. Zurio je naprijed, naprežući se da prozre oblake i tamu i da spazi aerodromska svjetla koja su se ubrzo morala vidjeti. Usprkos vanjskoj mirnoći, njegove misli bavile su se oštećenjem aviona. Još nisu točno znali koliko je ono teško i koliko bi se neopreznim letom moglo pogoršati. Tu je ona prokleta velika rupa. Zatim predstoji teško, brzo slijetanje... *Bože*! *Čitav rep bi mogao otpasti*... Ako se to dogodi, pomisli Demerest, pri brzini od dvije stotine i sedamdeset pet kilometara, onda... *Onaj kučkim sin koji je aktivirao pakleni stroj*! Šteta što je poginuo! Demerest bi najradije da ga sad ima u svojim rukama, pa da mu osobno zavrne vratom...

Pokraj njega Anson Harris, spremajući se za slijetanje s pomoću instrumenata, poveća brzinu spuštanja od dvije stotine i deset na dvije stotine i četrdeset metara na minutu.

Demerest očajnički poželje da sam upravlja avionom. Od svakog drugog osim Harrisa – od svakog mlađeg ili neiskusnijeg kapetana – Demerest bi bio preuzeo zapovjedništvo. Zasad nije mogao okriviti Harrisa ni za šta... Nadao se da će i slijetanje proteći na isti način... U mislima se vrati u putničke odjeljke. *Gwen*, *samo što nismo stigli*! *Drži se na životu*! Njegovo uvjerenje o njihovu djetetu, da će on, Gwen i Sarah nešto smisliti, bilo je čvršće nego ikad.

Glas Keitha Bakersfelda preko radija izvijesti: – Trans America dva, vaš kurs i spuštanje su u najboljem redu. Snijeg na pisti srednji do lagani. Vjetar sjeverozapadni, brzina pedeset i pet kilometara na sat. Vi ste prvi na redu za slijetanje.

Nekoliko sekundi kasnije izroniše iz oblaka i daleko sprijeda ugledaše svjetla piste.

– Prilazna kontrola na Lincolnu – javi Demerest preko radija – pista nam je na vidiku.

– U redu. – U glasu nadzornika osjetilo se nesumnjivo olakšanje. – Kontrolni toranj vam dopušta da sletite. Prebacite se na njihovu valnu dužinu kad budete spremni. Sretno, isključujem se!

Vernon Demerest dvaput škljocnu dugmetom na svom mikrofonu – znak zrakoplovaca za »hvala«.

Anson Harris odriješito naredi: – Svjetla za slijetanje! Zakrilca na pedeset stupnjeva.

Demerest posluša. Brzo su se spuštali. Harris upozori: – Možda će mi zatrebati pomoć na bočnom kormilu.

– U redu. – Demerest stavi noge na papučice kormila. Kad se brzina smanji, kormilo će – zbog uništenog mehanizma za pojačavanje – biti ukočeno, kao kad zakaže upravljač u automobilu, samo još gore. Nakon slijetanja oba će pilota možda trebati zajednički upeti sve sile da održe vlast nad avionom.

Prešli su rub uzletišta, svjetla na pisti bila su nanizana ispred njih kao redovi biserja što se međusobno približavaju. Na obema stranama bili su nagomilani bedemi snijega. Iza njih tama. Harris se bio spustio najniže što je smio. Blizina tla pokazala je njihovu izuzetnu brzinu. Obojici pilota dvije tisuće i osam stotina metara piste ispred njih nisu se nikad činili kraći.

Harris ispravi avion, dovevši ga u vodoravan položaj, i obustavi gas. Tutnjava mlažnjaka se umanji. Nadomjesti ga prodorno zavijanje vjetra. Kad su prešli rub piste, Vernonu Demerestu se učini da vidi nagomilana vozila hitne pomoći, koje će ih, znao je, slijediti uz pistu. Pomisli: *Mogli bismo ih, dovraga, trebati*! *Drži se*, *Gwen*!

I dalje su lebdjeli, jedva smanjujući brzinu.

Onda se avion spustio. Teško. I dalje su se brzo kretali.

Harris hitro dignu zakrilca na krilima i gurnu poluge za suprotno djelovanje gore. Mlazni motori hučno se suprotstaviše sami sebi, a njihova snaga – djelujući kao kočnica – sad se ispolji u smjeru suprotnom kretanju aviona.

Prošli su tri četvrtine piste i kretali se sporije, ali ne dovoljno.

Harris poviče: – Desno kormilo! – Avion je skretao na lijevo. Zajedničkim snagama, Demerest i Harris održali su smjer. Ali su se brzo primicali početku piste, s nagomilanim snijegom i spiljom mraka iza nje.

Anson Harris svom snagom pritiskivao je nožne kočnice. Kovina se naprezala, guma vrištala. Mrak se i dalje približavao. Kretali su se sve sporije... postepeno... još sporije.

Avion se zaustavio jedan metar od ruba piste.

17.

Keithovo zbogom

NA SATU U RADARSKOJ SOBI KEITH BAKERSFELD JE VIDIO DA JE OD NJEGOVE smjene ostalo još pola sata. Baš ga briga!

Odgurnu svoju stolicu od radarskog postolja, skinu s glave slušalice i ustade. Pogleda oko sebe, znajući da to čini posljednji put.

– Hej! – reče Wayne Tevis. – Šta je?

– Evo – reče mu Keith. – Uzmite ovo! Možda će nekome drugom trebati. – On gurnu slušalice Tevisu i izađe.

Keith je znao da je to morao učiniti prije mnogo godina.

Osjeti čudnu lakomislenost, gotovo olakšanje. Vani u hodniku upita se zašto.

To nije bilo zato što je sretno doveo avion. Nije imao o tome nikakvih iluzija. Keith je to obavio kako treba, ali i svaki drugi na dužnosti bio bi učinio to isto tako dobro, ili još bolje. Niti je – kako je unaprijed znao – išta što je noćas učinio izbrisalo, ili nadoknadilo, ono što je ovome prethodilo.

Nije bilo važno ni što je svladao svoju duševnu zakočenost od prije deset minuta. Keithu je bilo tada svejedno. Naprosto je htio van. Ništa što se od tada dogodilo nije promijenilo njegovu odluku.

Možda je, pomisli, bilo nekog pročišćavanja u onom iznenadnom gnjevu prije nekoliko minuta, u priznanju koje nikad prije nije izrekao čak ni u skrovitim mislima, koliko mrzi i koliko je oduvijek mrzio zrakoplovstvo. Sad, petnaest godina prekasno, zažali što nije tu činjenicu prije priznao sam sebi.

Uđe u garderobu, s njenim drvenim klupama i prenatrpanom oglasnom pločom. Otvori svoj ormarić i presvuče se. Na policama ormarića bilo je nekoliko njegovih osobnih stvari. Nije se na njih obazirao. Želio je samo fotografiju Natalije u boji. Oprezno je odlijepi s unutrašnje površine metalnih vrata. Natalie u bikiniju. Nasmijana. Njeno bestidno vragolasto lice i pjege. Valovita kosa... Kad je pogleda, dođe mu da zaplače. Iza fotografije bilo je njeno pisamce koje je sačuvao:

»Ipak mi je drago što mogu kasti
Da smo našu pravili s ljubavlju i strasti.«

Keith stavi i jedno i drugo u džep. Netko drugi može uzeti ostale stvari. Nije bilo ničega što je želio da ga podsjeti na ovo mjesto – nikad više.

Zastade.

Stajao je tako, shvaćajući da je nehotice donio novu odluku. Nije sigurno znao što sve ta odluka obuhvaća, ni kako bi mu se ona mogla činiti sutra, pa ni hoće li moći živjeti s njom poslije. Ako ne bude mogao živjeti s tim, još postoji mogućnost bijega. Izlazak – kutija pilula u njegovu džepu.

Za ovu noć najvažnije je da ne ide u svratište »O'Hagan Inn«. Ide kući.

Ali jedno zna. Ako je pred njim još neka budućnost ona mora biti daleko od zrakoplovstva. Kao što su i drugi otkrili koji su napustili kontrolu zračnog prometa, to će možda biti najteže.

Pa čak i ako u tome uspije – *pogledaj sad tome u oči*, reče Keith sam sebi – bit će trenutaka kad će ga progoniti sjećanje na prošlost. Sjećanje na Lincolnov međunarodni aerodrom. Na Leesburg. Na ono što se na oba mjesta dogodilo. Od čega god pobjegneš, od sjećanja ne možeš pobjeći, ako si pri sebi. Sjećanje na obitelj Redfern koja je izginula... na malu Valeriju Redfern... nikad ga neće napustiti.

Ipak, sjećanje se može prilagoditi – je li? – vremenu, prilikama, stvarnosti života ovdje i sad. Redfernovi su mrtvi. Biblija kaže: *Neka mrtvi pokopaju svoje mrtve*. Šta je bilo, bilo je!

Keith se upita hoće li se... od sada... moći sjetiti Redfernovih s tugom, ali i dati sve od sebe da život – Natalije, svoje djece – učiniti svojom najvažnijom brigom.

Nije bio siguran hoće li od toga što biti. Nije bio siguran ima li moralne i fizičke snage. Prošlo je mnogo vremena otkako je bio u bilo što siguran. Ali može pokušati.

Spusti se dizalom tornja.

Vani, na putu prema parkiralištu, Keith se zaustavi. Slušajući iznenadni poriv, znajući da bi mogao poslije zažaliti, izvadi iz džepa kutiju pilula i izbaci njen sadržaj u snijeg.

18.

Kraj oluje

Iz svog automobila, koji je bio parkirao na obližnjoj prilaznoj stazi, pošto je napustio pistu tri nula, Mel Bakersfeld je vidio da piloti aviona Trans Amerike, ne gubeći vrijeme, odvoze avion prema glavnoj zgradi. Svjetla aviona, sad na polovici uzletišta, još su se vidjela kako se brzo kreću. Na radiju, namještenom na valnoj dužini Zemaljske kontrole, Mel je čuo kako zadržavaju druge avione na prilaznoj stazi i raskršćima pista da propuste veliki oštećeni putnički avion. Ranjenici su još bili u avionu. Avion je dobio upute da krene pravo prema izlazu četrdeset i sedam gdje su čekali liječnici, bolnička kola i osoblje kompanije.

Mel je gledao kako se svjetla aviona umanjuju i stapaju sa zviježđem svjetala glavne zgrade iza njih.

Aerodromska vozila za slučaj opasnosti, koja na kraju ne bijahu potrebna, razilazila su se s područja pista.

Tanya i izvjestitelj *Tribunea* Tomlinson vraćali su se u glavnu zgradu. Vozili su se s Joeom Patronijem, koji je bio predao Aéreo-Mexican 707 nekom drugom da ga odvuče do hangara.

Tanya je željela biti na vratima četrdeset i sedam kad se budu iskrcavali putnici iz aviona. Po svoj prilici bit će potrebna.

Prije odlaska tiho je upitala Mela: – Hoćete li ipak doći k meni?

– Ako nije kasno – reče on – volio bih.

Promatraše je kako zabacuje pramen crvene kose s lica. Gledala ga je svojim otvorenim, bistrim očima i smiješila se. – Nije kasno.

Dogovoriše se da se sastanu na ulazu u glavnu zgradu za tri četvrt sata.

Tomlinson je namjeravao intervjuirati Joea Patronija, a nakon toga posadu aviona Trans Amerike. Posada – i Patroni, svakako – postat će za koji sat heroji. Dramatična priča o opasnosti i spasu aviona zasjenit će, pomisli Mel, njegove riječi o mnogo zemaljskijoj temi aerodromskih problema i nedostataka.

Ali možda ne sasvim. Tomlinson, kojemu je Mel povjerio svoje misli, bio je pažljiv, inteligentan izvjestitelj koji bi se mogao odlučiti da spoji sadašnju dramatiku s jednako ozbiljnim dugoročnim gledanjem.

Mel je vidio kako odvoze Aéreo-Mexican 707. Avion se činio neoštećen, ali će ga nesumnjivo oprati i pažljivo pregledati prije nego što nastavi prekinuti let u Acapulco.

Različita opskrbna vozila, koja su stajala uz avion dok je bio zaglibljen, sad su ga slijedila.

Nije bilo nikakva razloga da i sam Mel ne pođe. Poći će – za koji trenutak. Po drugi put noćas ustanovi da ga pusto uzletište, njegova bliskost bitnom značenju zrakoplovstva, potiče na razmišljanje.

Ovdje se prije nekoliko sati, sjeti se Mel, javio u njemu instinkt, predosjećaj da se događaji kreću prema nekom pogubnom kraju. U izvjesnom smislu su se i kretali. Katastrofa se dogodila, iako sretnim slučajem nije bila potpuna niti je uprava aerodroma bila za nju izravno odgovorna.

Ali katastrofa je *mogla* pogoditi aerodrom. I aerodrom, obratno, mogao je prouzročiti potpunu katastrofu – zbog nedostataka koje je Mel bio predvidio i koje je uzalud uvjeravanjem htio ispraviti.

Jer Lincolnov međunarodni aerodrom bio je zastario.

Zastario, znao je Mel, unatoč dobrom upravljanju, blještavom staklu i kromu. Unatoč gustoći zračnog prometa, rekordnom broju putnika, Nijagari zračnog tovara, očekivanju da će svega toga biti još više, i njegovu hvalisavom epitetu »Raskršće svjetskog zrakoplovstva« .

Aerodrom je zastario jer je – kao što se često događalo u šest kratkih desetljeća povijesti modernog zrakoplovstva – napredak u zraku nadmašio sva predviđanja. Još jednom su stručni prognostičari imali krivo, a vizionarski sanjari pravo.

A ono što ovdje vrijedi, vrijedi svagdje.

Širom zemalja, širom svijeta događa se isto. Mnogo se govori o rastu zrakoplovstva, njegovim potrebama, budućem razvoju u zraku koji bi osigurao najniže troškove prijevoza ljudi i robe u povijesti čovječanstva, o mogućnosti koju taj razvoj daje narodima svijeta da jedan drugog bolje upoznaju, u miru, da slobodnije trguju. Ipak – s obzirom na veličinu tog problema – na zemlji je malo šta učinjeno.

Jedan osamljen glas neće sve promijeniti, ali svaki glas koji govori sa znanjem i uvjerenjem može pomoći. Za posljednjih nekoliko sati u Melu se učvrstila namjera – nije bio siguran zašto ni kako – da i dalje govori onako otvoreno kao noćas, onako kako odavno nije govorio.

Sutra – ili, bolje reći, još danas – počet će tako što će sazvati za ponedjeljak ujutro hitan izvanredan sastanak Upravnog odbora aerodroma. Kad se odbor sastane, zahtijevat će da se odmah dade odobrenje za izgradnju nove piste usporedo s pistom tri nula.

Noćašnje iskustvo, ako ništa drugo, potkrijepilo je razloge za povećanje broja pista, koje je Mel već odavno bio iznio. Ali ovog puta, odluči, povest će pravu bitku – jednostavnim, iskrenim riječima, upozoravajući na katastrofu ako se javnoj sigurnosti budu davala samo puka obećanja, a bitne operativne potrebe zanemarivale ili odlagale. Pobrinut će se za to da se novinstvo i javno mišljenje svrstaju na njegovu stranu – da izvrši pritisak kakav gradski političari shvaćaju.

Iza novih pista mora progurati nove planove o kojima se dosad samo govorilo ili im se nadalo. Među njima i potpuno nov sklop pristanišnih zgrada i

pista. Maštovitije protjecanje ljudi i tovara na zemlji. Manja, pomoćna uzletišta za okomito i kratko uzlijetanje aviona koji će se uskoro pojaviti.

Je li Lincolnov međunarodni aerodrom u doba mlažnjaka ili nije? Ako jest, mora držati korak s vremenom bolje nego dosad.

To ne znači, pomisli Mel, da aerodromi predstavljaju neku povlasticu ili građansku raskoš. Gotovo se svi sami uzdržavaju osiguravajući bogatstvo i velik broj zaposlenih.

Neće se sve bitke za napredak na zemlji i zraku dobiti. Nikad se nisu ni dobile. Ali se neke od njih mogu dobiti, i nešto od onoga što je ovdje rečeno ili učinjeno – zbog Melova ugleda u upravi aerodroma – moglo bi se preliti na nacionalno, pa čak i međunarodno poprište.

Ako se to dogodi, još bolje! Engleski pjesnik John Donne, sjeti se Mel, jedanput je napisao: *Nijedan čovjek nije otok*, *cjelina za sebe. Svaki je čovjek komad kontinenta*, *dio kopna*. Nijedan aerodrom nije otok. Oni koji se nazivaju međunarodnima treba da primijene ovaj način mišljenja da bi opravdali svoje ime. Možda bi Mel, radeći s ostalima, mogao pomoći i pokazati im kako.

Ljudi koji nisu o Melu Bakersfeldu prilično dugo ništa čuli mogli bi ubrzo saznati da je on još tu.

Napregnut rad, obnavljanje starih, raznovrsnih interesa mogli bi ga također zaokupiti, pomoći mu da ne misli na osobne probleme. Mel se bar tome nadao. Ta pomisao nenadano ga podsjeti da bi uskoro – možda sutra – morao nazvati Cindy i dogovoriti se s njom da odnese svoju odjeću i osobne stvari. To će biti nesretna procedura, za koju se nadao da je djevojčice, Roberta i Libby, neće imati prilike vidjeti. Za početak, pomisli Mel, otići će u hotel dok ne bude imao vremena da uredi vlastiti stan.

Ali znao je pouzdanije nego ikad da je njegova i Cindyna odluka da se rastanu neizbježna. Oboje su to znali. Noćas su samo odlučili da uklone fasadu iza koje više ništa nema. Ni oni ni djeca ne bi ništa dobili daljnjim odlaganjem.

Ipak, trebat će vremena da se prilagode.

A Tanya? Mel nije bio siguran što je pred njima, ako je išta. Pomisli da bi moglo biti mnogo toga, ali da još nije vrijeme za neku odluku, ako uopće do nje treba doći. Samo je znao da noćas, prije nego što ovaj dugi i složeni radni dan završi, čezne za prijateljstvom, toplinom i nježnošću. I da od svih prijatelja koje ima Tanya ima te osobine u najvećoj mjeri.

A vrijeme će pokazati do čega bi ih one mogle dovesti.

Mel ubaci u brzinu i skrenu prema kružnom putu koji će ga odvesti do pristanišne zgrade. Pista tri nula bila mu je u toku vožnje s desne strane.

Sad kad je bila otvorena, ugleda kako se drugi avioni počinju njome služiti, stižući u ravnomjernom nizu, usprkos kasnim satima. Jedan Convair 880 kompanije TWA prohuja mimo i sleti. Iza njega, oko osam stotina metara dalje vidjela su se svjetla za slijetanje još jednog aviona koji se približavao. Iza drugog dolijetao je treći.

Činjenica da je Mel mogao vidjeti i treći niz svjetala uvjerila ga je da se sloj oblaka podigao. Iznenada zapazi da je snijeg prestao padati. Na jugu, na nekoliko mjesta, čistile su se krpice neba. Osjećajući olakšanje, shvati da oluja prolazi.